

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССІИ.

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ,

ИЗДАВАЕМЫИ

ВРЕМЕННОЮ КОММИССЕЮ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,
ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННОЮ

ПРИ

Кіевскомъ, Подольскомъ и Волынскомъ

ГЕНЕРАЛЬ-ГУБЕРНАТОРЪ.

Часть четвертая

АКТЫ О ПРОИСХОЖДЕНИИ ШЛЯХЕТСКИХЪ РОДОВЪ
ВЪ ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ.

Томъ I.

КІЕВЪ.

Въ типографіи Е. Федорова.

1867.

Печатать разрѣшается. Марта 9 дня 1867 года.

Предсѣдатель Коммисіи *М. Юзефовичъ.*

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Настоящимъ томомъ Кіевская археографическая коммисія, согласно принятому ею плану, открываетъ новый отдѣлъ своихъ изысканій: отдѣлъ изслѣдованій о происхожденіи мѣстныхъ шляхетскихъ родовъ. Отдѣлъ этотъ имѣетъ ту особенную важность для исторіи Югозападной Россіи, что изъ всей, живущей въ ней шляхетской массы едва ли найдется и десятая часть коренныхъ Поляковъ; всѣ же остальные состоятъ изъ родовъ чисто Русскаго происхожденія, совратившихся въ латинство и ополячившихся.—Этимъ фактомъ лучше всего опредѣляется значеніе здѣшняго Польскаго вопроса, который, сказать мимоходомъ, и въ самой Польшѣ есть вопросъ не Польскій, а шляхетскій, такъ-какъ шляхетство никогда не представляло народа, а, напротивъ того, по самой своей сущности, всегда было и продолжаетъ быть его отрицаніемъ.

Избранный нами предметъ важенъ и тѣмъ еще, въ историческомъ смыслѣ, что самые могучіе элементы Рѣчи Посполитой образовались изъ Русскаго дворянства: изъ него свилось гнѣздо главныхъ представителей анархическаго начала, подпиравшихъ, въ теченіе нѣсколькихъ вѣковъ, его не естественное учрежденіе, и потомки которыхъ, по настоящее время, составляютъ самую значительную силу Польско-шляхетской идеи и слятся во вредъ самимъ себѣ, своей

странѣ и всему государству, отстаивать, во чтобы ни стало, погибшій и безпримѣрный въ исторіи порядокъ.

Совращеніе здѣшнихъ Русскихъ дворянъ изъ православія въ латинство началось послѣ Люблинской Уніи, во второй половинѣ XVI вѣка, и составляло главную задачу Польской политики, такъ какъ латинство, будучи символомъ Польской народности, служило самымъ дѣйствительнымъ объединяющимъ началомъ и самымъ лучшимъ способомъ для ассимилированія съ Польшей православной Русской стихіи. — Но Русское дворянство поддавалось отступничеству не вдругъ: оно было богато и сильно, богаче и сильнѣе Польской шляхты, и имѣло такихъ вождей, какъ князь Константинъ Острожскій и такихъ іерарховъ, какъ Петръ Могила. — Засѣдая въ Варшавскомъ Сенатѣ, могущественные представители Руси не допускали формальныхъ посягательствъ на свою вѣру и народность, а церковныя православныя братства, располагая значительными денежными средствами и давая ежегодныя взятки не только Польскимъ сановникамъ, но и нуждавшимся въ доходахъ королямъ ¹⁾, сохраняли свободу дѣйствія и поддерживали духъ православія въ своемъ народѣ. Такимъ образомъ, даже и послѣ провозглашенія религіозной уніи, въ 1596 году, Польское правительство не рѣшалось еще принимать формальныхъ насильственныхъ мѣръ противъ православнаго дворянства, державшагося крѣпко ²⁾, и до второй половины XVII вѣка ограничивалось лишь косвеннымъ, административнымъ покровительствомъ совращавшимся въ латинство или унію, награждая, изъ Русскаго дворянства, чинами, должностями, староствами и всякими бенефиціями исключительно отступниковъ. — Но и такая поли-

---

1) См. Исторію церковныхъ православныхъ братствъ, соч. Флѣрова, 1857 года.

2) См. Архивъ югозападной Россіи: постановленія дворянскихъ провинціальныхъ сеймовъ, часть II-я томъ I-й, 1861 г.

тика оставалась не безъ успѣха: и въ этотъ періодъ времени латино-польская пропаганда представляетъ уже не мало прозелитовъ, поддавшихся соблазну мірскихъ благъ, и которымъ сдѣлки съ совѣстью устраивали іезуиты ¹⁾). Мы знаемъ, что въ это время кн. Константинъ Острожскій высылалъ уже свои дружины, подъ предводительствомъ будущаго козацкаго гетмана Наливайка, для наказанія по-

---

1) Вотъ одинъ изъ образчиковъ такой сдѣлки, взятый нами изъ извѣстнаго сочиненія Несецкаго: *Korona Polska*, т. III, стр. 359, авторъ котораго былъ самъ іезуитъ, а потому не можетъ быть заподозрѣнъ въ неправдивости подобныхъ показаній.

«Владиславъ Немиричъ, обращенный въ католицизмъ», рассказываетъ Несецкій, «просилъ, передъ смертью, напутствовать его іезуита Михайла Кисаржевскаго. — Исповѣдавъ передъ нимъ грѣхи, онъ заявилъ сомнѣніе о томъ, достигнетъ ли онъ спасенія, если приметъ причастіе подъ однимъ видомъ и, потому, просилъ іезуита выдать ему формальное письменное удостовѣреніе въ томъ, что онъ будетъ спасенъ въ католичество. Ксендзь охотно выдалъ требуемое удостовѣреніе. Вотъ текстъ онаго: «Я, Михайлъ Кисаржевскій, изъ ордена іезуитовъ, удостовѣряю симъ Божіе Величіе въ томъ, что если благородный Владиславъ Немиричъ потерпитъ какой либо ущербъ передъ судомъ Господнимъ, вслѣдствіе причастія католическаго подъ однимъ видомъ, одобренаго церковью въ теченіе всѣхъ вѣковъ, то я весь сей ущербъ принимаю на себя и на свою душу и готовъ буду отвѣчать передъ Величіемъ Божіимъ, вмѣстѣ съ матерью моею, святою католическою и апостольскою церковью и со всѣми вѣрными. Дано въ Люблинѣ, въ іезуитской коллегіи, 19 апрѣля 1653 года. Михайлъ Кисаржевскій». — «Немиричъ скончался, держа въ рукѣ это удостовѣреніе, и съ нимъ положенъ былъ, согласно его желанію, во гробъ. Черезъ пять дней послѣ его смерти, когда собрались спускать тѣло его въ могилу, устроенную въ Люблинской нашей церкви, и, передъ тѣмъ, открыли гробъ, то кромѣ документа, бывшаго въ рукахъ покойника, обрѣли другой на его груди, слѣдующаго содержанія: «Я, Владиславъ Немиричъ, освобождаю преподобнаго Михаила Кисаржевскаго, ксендза іезуитскаго ордена, отъ обязательства, принятаго имъ на свою душу, ибо я получилъ полное удовлетвореніе, по безграничной милости Божіей, и отпущеніе мнѣ всѣхъ грѣховъ въ страшную минуту суда, вслѣдствіе испо-

мѣстныхъ Русскихъ дворянъ за измѣну православію, и мы находимъ, что первыми отступниками, въ слѣдъ за Люблинскою Уніею, были знатные люди, какъ ближе стоявшіе къ искусительнымъ побужденіямъ.—Знатные отступники становились естественно проводниками латинства и притягательными центрами для окружающей среды, особенно для своей безчисленной дворни, которая, волею и неволею, должна была подчиняться примѣру своихъ патроновъ. Такимъ образомъ, въ первое же столѣтіе, послѣ Люблинской Уніи, Польская политика умѣла образовать въ средѣ Русскаго дворянства достаточный запасъ поборниковъ латинства, чтобы, съ ихъ опорой, начать формальную осаду православія и начала ее во второй половинѣ XVII вѣка, съ воцареніемъ бывшаго іезуита Яна Казимира, въ 1649 году. Этотъ король, при самомъ вступленіи на престолъ, далъ торжественную присягу не предоставлять ни одного мѣста въ Сенатѣ, ни одной должности, ни одного староства не католикамъ. Ту же присягу постоянно повторяли и слѣдующіе короли. Послѣ этого перваго рѣшительнаго шага, стали возникать противъ Русской церкви и народности, одно за другимъ, притѣснительныя правительственныя распоряженія, которыя дошли наконецъ до того, что однимъ изъ нихъ запрещалось канцлерамъ прикладывать государственную печать ко всякимъ актамъ, даже къ актамъ королевскаго помилованія, если только эти акты прямо или косвенно, вообще или въ частности, содержали что либо выгодное для лицъ не католическаго вѣроисповѣданія, т. е. все православное населеніе объявлялось внѣ закона ¹⁾,

---

«вѣди и святаго причастія, принятаго мною по обряду римской церкви, «въ минуту моей смерти. Въ семъ удостовѣряю настоящимъ свидѣтельствомъ. Дано въ Долинѣ Покаянія, 26 апрѣля, 1653 года. Владиславъ «Немиричъ». Оба эти документа, для большей достовѣрности, явлены «были въ актовья книги Люблинскаго трибунала, 1653 года, ректоромъ «іезуитской коллегіи, ксендзомъ Ордою.»

1) Постановление сейма 1712 года.

а другимъ постановлялось, что церковь католическая не должна терпѣть рядомъ съ собою, никакимъ образомъ, другихъ вѣроисповѣданій, послѣдователи которыхъ, въ правахъ своихъ, сравнивались съ правами Евреевъ и духовенству которыхъ формально запрещалось ходить по улицамъ со святыми дарами; крещеніе, бракъ и похороны предоставлялось совершать не иначе, какъ съ разрѣшенія ксендзовъ, за установленную плату; публичныя похороны воспрещались иновѣрцамъ вовсе, а разрѣшались не иначе, какъ ночью; на церквяхъ упразднялись колокола, а каноническіе законы католиковъ объявлялись обязательными и для иновѣрцевъ ¹⁾.—Наконецъ, вслѣдствіе правительственныхъ мѣръ, была упразднена въ Югозападномъ краѣ православная іерархія: съ 1709 года до окончательнаго раздѣла Польши, т. е. въ продолженіе слишкомъ осьмидесяти лѣтъ, не было въ этомъ краѣ ни одного православнаго епископа, а рукоположенію священниковъ за границей, въ Россіи и Молдавіи, воздвигнуты были всевозможныя препятствія, такъ что православная церковь, лишенная іерархій, осуждена была на неизбѣжную гибель, путемъ естественнаго вымиранія духовенства.—Подъ такимъ гнетомъ внѣшней силы, дѣлавшимъ жизнь почти не выносимою, нужны были необыкновенная крѣпость вѣры и твердость духа, чтобъ дворянину, въ виду латино-шляхетскихъ преимуществъ, столь соблазнительныхъ для корыстныхъ человѣческихъ инстинктовъ, устоять противъ искушенія и не совратиться въ католика и Поляка. А потому, къ концу XVIII вѣка Русскіе

---

¹⁾ Постановленія конфедерации, во время междуцарствія, въ 1732 г., получившія, по показанію Морачевского, (Польскіе древности т. 1-й, стр. 195) силу закона.—Хотя эти постановленія и не внесены въ *Voluntaria legum*, изд. I. Огрызки, но существованіе ихъ, и при томъ какъ закона, доказывается трактатомъ Императрицы Екатерины, заключеннымъ въ Варшавѣ кн. Репниномъ въ 1775 году, и отмѣняющимъ или облегчающимъ, въ пользу православныхъ, тѣ самыя статьи, которыя приведены выше изъ этихъ постановленій.

православные дворяне стали исключеніями въ Югозападной Россіи. Но они еще были. Есть драгоцѣнное свидѣтельство, что въ концѣ XVIII вѣка, на канунѣ паденія Польши, подъ ея господствомъ еще существовало Русское православное дворянство: въ прибавленіи къ трактату, заключенному Россією съ Польшей въ 1775 году, говорится, что *шляхетскіе православные роды* должны пользоваться всѣми правами, на равнѣ съ дворянами католическими. Надо полагать, что такихъ родовъ было еще достаточно, если Русское правительство нашло нужнымъ обратить на нихъ свою заботу. Нѣтъ сомнѣнія, что національная политика Екатерины Великой сберегла бы эти остатки, какъ добрый запасъ, для обратнаго обрусенія возвращеннаго Россіи края; но извѣстно, что по кончинѣ мудрой государыни, ея политика по Польскому вопросу испытала крутой поворотъ и уступила мѣсто формальному офиціальному признанію Польской національности въ нашихъ западныхъ областяхъ, послѣ чего этимъ остаткамъ ничего не предстояло болѣе, какъ подчиниться началамъ, признаннымъ законно-господствующими верховною властью самой Россіи. Такимъ образомъ, окончательное окатоличеніе и ополяченіе высшаго сословія въ нашихъ западныхъ областяхъ совершилось подъ Русскимъ уже владычествомъ, въ промежутокъ времени, отъ кончины Императрицы Екатерины до возшествія на престолъ Императора Николая.—Изъ здѣшняго туземнаго православнаго дворянства уцѣлѣла до настоящаго времени только такъ называемая околичная шляхта, благодаря своему родовому быту, а можетъ быть и тому обстоятельству, что заносчивое и восторжествовавшее Польское панство, не удостоивало вниманія людей, мало отличающихся, по своему общественному положенію и быту, отъ простаго земледѣльческаго класса.—Акты, собранные въ настоящемъ томѣ, служатъ къ объясненію происхожденія и бытоваго устройства этихъ обломковъ древняго Русскаго дворянства.

Не смотря, однакожь, на несомнѣнное Русское происхожденіе почти всей здѣшной шляхты, было бы ошибочно принимать всю массу ея родовъ за потомство древняго Русскаго дворянства. Это дворянство было далеко не такъ многочисленно, какъ можно судить по древнему дворянству всей остальной Россіи. Огромное большинство изъ нынѣшней шляхты получило свое начало отъ новобранцевъ, возведенныхъ разновременно въ шляхетство послѣ Люблинской Уніи, въ теченіе двухъ съ половиною вѣковъ, и взятыхъ изъ мѣстныхъ элементовъ низшихъ сословій, особенно же изъ дворовыхъ людей знатныхъ родовъ. Численное умноженіе шляхты въ Польшѣ вообще и въ западныхъ Русскихъ областяхъ въ особенности, входило въ расчетъ Рѣчи Посполитой, какъ политическая необходимость. Построивъ государство и сосредоточивъ его идею исключительно на шляхетскомъ элементѣ, Рѣчь Посполитая должна была заботиться о численномъ умноженіи этаго элемента, изъ котораго, по шляхетскому принципу, исключительно составлялась ратная сила государства.—Въ Русскихъ же областяхъ, кромѣ того, отъ приращенія этаго латино-польскаго элемента, зависѣли и преобладаніе надъ ними Польши, и крѣпость ея съ ними связей, и сила управлявшихъ ею партій. По этому, Рѣчь Посполитая до того была щедра на такъ называемую нобилитацію, что нѣкоторые ея защитники серьезно утверждаютъ, будто бы у нея имѣлось въ виду ошляхтовать постепенно весь народъ и тѣмъ довершить зданіе образцовой шляхетской республики! Знатные-же и богатые люди находили личную выгоду ошляхтовывать своихъ челядинцевъ, которые, въ званіи шляхтичей, доставляли имъ политическій вѣсъ на сеймикахъ и сеймахъ и надъ которыми, въ тоже время, они не теряли своей господской власти, сохраняя за собою обычное право даже ихъ сѣчь, подъ однимъ лишь условіемъ: сѣчь не иначе, какъ разложивъ на коврѣ, въ отличіе отъ хлоповъ. ¹⁾ Изъ этой

1) Морачевскій, Польскія древности т. I стр. 243.

то двори вышло множество выскочекъ, которые, разбогачивъ на службѣ и на счетъ своихъ патрововъ, вывели въ люди своихъ потомковъ, разыгрывающихъ теперь въ нашемъ обществѣ роль родовитыхъ Польскихъ аристократовъ. Между этими титулуемыми аристократами встрѣчаются также господа Еврейскаго происхожденія, христіанскіе родоначальники которыхъ, не далѣе XVIII вѣка, приобрѣли шляхетство, въ силу закона, даровавшаго Евреямъ шляхетское достоинство за принятіе латинства ¹⁾).

Намъ удалось, по сіе время, привести въ положительную извѣстность Русское происхожденіе 711 здѣшнихъ шляхетскихъ родовъ и собрать свѣденія, опредѣляющія, частью съ точностью, частью приблизительно, время возвращенія въ латинство членовъ 140 Русскихъ фамилій. Изъ всего общаго числа, 477 родовыхъ именъ взяты нами изъ постановленій дворянскихъ провинціальныхъ сеймовъ Югозападной Россіи, участники которыхъ, съ самаго возникновенія Люблинской Уніи, т. е. съ 1569 года, до второй половины XVII столѣтія вели этими постановленіями постоянную борьбу противъ посягательствъ Польши на права и интересы православної церкви и Русской народности, а потому не могли быть ничѣмъ инымъ какъ Русскими православными.—Полный алфавитный списокъ этихъ именъ напечаталъ, еще въ 1861 году, при издавномъ Коммиссіею, подъ редакціею профессора Иванишева, архивъ Югозападной Россіи, части II-й томъ 1-мъ. Въ этомъ спискѣ заключаются имена большаго числа здѣшнихъ значительныхъ шляхетскихъ родовъ, какъ уже вымершихъ, такъ и по нынѣ еще здравствующихъ. Вотъ нѣкоторые изъ этихъ именъ, примѣчательныя по историческому или современному интересу: **В**ишнявецкіе, **В**оронецкіе, **Д**руцкіе-**Г**орскіе, **Д**руцкіе-**Л**ю-

---

¹⁾ См. Vol. legum, т. VII, постановленія сейма 1768, стр. 400, изданіе I. Огрызки.

ВЕЦКІЕ, ЗАСЛАВСКІЕ, ЗВАРАЖСКІЕ, КОРЕЦКІЕ, КОЗИКИ, МАСАЛЬСКІЕ, ОСТРОЖСКІЕ, ПУЗИНЫ, САНГУШКИ, ЧЕТВЕРТИНСКІЕ И ЧАРТОРЫЙСКІЕ; дворяне: АКСАКИ, БАЛАВАНЫ, БЕНЕВСКІЕ, БОРЕЙКИ, БРОНИЦКІЕ, ВЕЛЬГОРСКИЕ, ВОЙНАРОВСКІЕ, ВОРОНИЧИ, ВЫГОВСКІЕ, ВЫСОЦКІЕ, ГОЛОВИНСКІЕ, ГУЛЕВИЧИ, ГУЛЯНИЦКІЕ, ДАНИЛОВИЧИ, ДЕНИСКО, ДОМБРОВСКІЕ, ДРЕВНИЦКІЕ, ЕЛОВИЦКІЕ, ЕНИЧИ, ЖАВОКРИЦКІЕ, ЗАЛЪСКІЕ, ЗАЛЕНСКІЕ, ИВАНИЦКІЕ, КОСАКОВСКІЕ, КОТУЖИНСКІЕ, КРАСИНСКІЕ, КОРСАКИ, ЛЕДУХОВСКІЕ, ЛЕНКЕВИЧИ, ЛЕЩИНСКІЕ, МАЛИНОВСКІЕ, МОЩЕНСКІЕ, НЕПОКОЙЧИЦКІЕ, ОЛИЗАРЫ, ОСОЛИНСКІЕ, ОСТРОРОГИ, ПАЦЫ, ПОДГОРСКИЕ, ПОДГОРОДЕНСКИЕ, ПОТОЦКІЕ, ПРОСКУРЫ, ПРУШИНСКИЕ, РАКОВСКИЕ, РЖИЩЕВСКИЕ, РОГОЗИНСКИЕ, РЫЛЬСКИЕ, СЕМАШКИ, СОВЪСКИЕ, СЕЛЕЦКІЕ, СОЛТАНЫ, ТАРНОВСКИЕ, ТЫШКЕВИЧИ, ТРИПОЛЬСКИЕ, ТРЖЕЦЯКИ, ХОЛОНЕВСКИЕ, ХАЛЕЦКІЕ, ХАРЛЕНСКИЕ, ХОЕЦКІЕ, ЧАПЛИЦЫ, ЩЕНЕВСКИЕ, ЮРЬЕВИЧИ, ЯНКОВСКИЕ, и т. д. Этотъ списокъ пополняется теперь новыми, взятыми изъ помѣщаемой въ слѣдъ за симъ таблицы упомянутыхъ выше 140 родовъ, 50-ю именами: Князей Курцевичей, Огинскихъ, Полубенскихъ, Пронскихъ, Ружинскихъ, Сапегъ, Слуцкихъ, и Шуйскихъ; дворянъ: Баковецкихъ, Братковскихъ, Василевичей, Волостовскихъ, Вышковскихъ, Гумецкихъ, Гаравурдовъ, Горбовскихъ, Ельцевъ, Жураковскихъ, Заблоцкихъ, Карницкихъ, Кульчицкихъ, Козловскихъ, Куликовскихъ, Мазаракъ, Микуличей, Нападовскихъ, Нецевичей, Обуховичей, Потеевъ, Перепятковичей, По-

пелей, Рудницкихъ, Рывчинскихъ, Служковъ, Селявъ, Соболевскихъ, Стеткевичей, Студницкихъ, Стецкихъ, Терлецкихъ, Федьковичей, Халенскихъ, Шашкевичей, Шумлянскихъ, Шивинскихъ, Шептыцкихъ, Шумовскихъ, Яворскихъ, Яроцкихъ, и Ярошинскихъ. Наконецъ, мы присовокупляемъ сюда выборку 184 Русскихъ ополяченныхъ родовъ, не находящихся въ обоихъ предъидущихъ спискахъ и взятыхъ нами изъ актовъ настоящаго тома: князья Глинскіе, Капусты и Сенскіе(?); дворяне: Багриновскіе, Барановскіе, Беличи, Белцевичи, Бежи, Блящановичи, Блоцкіе, Богдановичи, Бойтовичи, Болгарины, Волсуновскіе, Браславскіе, Булавскіе, Бѣлоцкіе, Бѣлошицкіе, Бѣлявскіе-Булгаковскіе, Валевскіе, Васьковскіе, Венжики, Верповскіе, Весняки, Волковскіе, Воронежскіе, Вытринскіе, Вышпольскіе, Гдышинскіе, Геевскіе, Геевскіе-Ловдыковскіе, Гергелевичи, Глебовскіе, Гошовскіе, Григоревичи, Гринковичи, Гроты, Гривскіе, Гричаничи, Дедовичи, Дивинскіе, Дидковскіе, Должевичи, Дубецкіе, Дувисскіе, Духовскіе, Ершы, Журдины, Жукевичи, Жуковскіе, Жумеры, Жывульты, Завелецкіе, Завяличи, Завяличи-Мочульскіе, Закрыницкіе, Закусицы, Залускіе, Зарускіе, Звиковскіе, Зиолковскіе, Зміевскіе, Илинскіе, Иржиковскіе, Искоростенскіе, Искрицкіе, Каленскіе, Карачевскіе, Кмитичи, Коженовичи, Козерскіе, Кондзелевичи, Кончаковскіе, Коподковичи, Коркошки, Костюшковскіе, Котошевичи, Креховецкіе, Крижановскіе, Круковскіе, Крывицкіе, Крылевичи, Крышков-

скіе, Кувѣлинскіе, Лады, Лопановскіе, Левковскіе, Лемешы, Ловки, Лозки, Лончинскіе, Лопатынскіе, Лукьянскіе, Лявданскіе, Лясоты, Макаревичи, Малюшицкіе, Манецкіе, Меленевскіе, Милянковскіе, Михалевичи, Молодецкіе, Мѣшковскіе, Нарбуты, Недашковскіе, Недзельскіе, Немировичи, Немировскіе, Огіи, Ольшевскіе, Падальскіе, Палуцкіе, Панковичи, Пашковскіе, Пацковичи, Пенскіе, Перликовскіе, Пешеровскіе, Подгоровскіе, Подлесскіе, Подровскіе, Поколевскіе, Полозовичи, Поплавскіе, Потональскіе, Прегарлинскіе, Пржеворовскіе, Прибускіе, Прыгарницкіе, Пузыревичи, Пясковскіе, Равштинскіе, Рогозы, Радзивиловскіе, Раковецкіе, Редчицы, Родкевичи, Рупновскіе, Русановскіе, Руцкіе, Рѣчицкіе, Сахневичи, Сеньковскіе, Серницкіе, Симки, Скалковскіе, Скаржинскіе, Скывичи, Скочинскіе, Словенскіе, Сташкевичи, Стежневичи, Сушкевичи, Счервины, Сынгаевскіе, Терпиловскіе, Толкачи, Томашевскіе, Турчины, Туры, Тышевичи, Угловскіе, Угрыновскіе, Усклитынскіе, Ущановскіе, Федоровичи, Филоновичи, Хоболтовскіе, Ходаковскіе, Хрушлинскіе, Цѣхановскіе, Черкевичи, Чоповскіе, Черногубовскіе, Чулаевскіе, Чыжи-Ташевинскіе, Швабы, Шишваревичи, Шишчичи, Шкирипы, Шкуратовскіе, Янишевскіе и Ярушевскіе.

Замѣчательно, что ни въ одномъ историческомъ документѣ, вплоть до паденія Польшы, намъ не встрѣтилось ни при одномъ имени шляхетскихъ, Русскаго происхожденія родовъ Югозападнаго края, графскаго титула, которымъ такъ

преизобилуетъ здѣшняя крупная Польская шляхта. По этому полагать должно, что употребленіе ею этого титула относится ко времени Русскаго уже господства, и было усвоено какъ средство открыть себѣ мѣста въ первыхъ рядахъ нашего общества, что и удалось ей вполнѣ, благодаря Польскому мастерству блистать мишурою и бросать намъ пыль въ глаза.

Изъ прилагаемой при семь таблицы можно сдѣлать слѣдующіе выводы: до Люблинской Уніи случаи совращенія Русскихъ дворянъ югозападной Россіи въ латинство были лишь рѣдкими исключеніями: мы нашли совращеннымъ до этой Уніи только одного князя Ивана Сапегу, и то совратившимся въ Римѣ, въ самомъ центрѣ латинской пропаганды.—Послѣ же Люблинской Уніи являются первыми отступниками, какъ мы сказали выше, знатные и богатые люди, лица княжескихъ родовъ ¹⁾. Люди менѣе значительные слѣдуютъ уже за ними. Движеніе совращенія идетъ въ этомъ смыслѣ до второй половины XVII столѣтія. Съ этаго времени начинается снова паденіе въ отступничество знатныхъ и богатыхъ родовъ а, съ тѣмъ вмѣстѣ, прогрессивные успѣхи латинства и религіозной уніи въ краѣ.—Эти данныя опредѣляютъ эпоху окончательнаго торжества Польскихъ началъ въ средѣ мѣстнаго Русскаго дворянства и объясняютъ, въ главныхъ чертахъ, процессъ развитія этихъ началъ въ Югозападной Россіи.

Вотъ все, что мы до сихъ поръ успѣли добыть о происхожденіи здѣшнихъ шляхетскихъ родовъ и о времени ихъ совращенія въ латинство и полонизмъ.—Къ сожалѣнію, для насъ закрыты фамиліные архивы, безъ пособія которыхъ, отъ однихъ публичныхъ актовъ, трудно ожидать полныхъ свѣдѣній по этому предмету, хотя мы и будемъ продолжать наши изысканія.—Но для насъ всего было важнѣе обнаружить Рус-

---

¹⁾ Въ этотъ періодъ времени Русская народность лишилась уже и князей Острожскихъ, лучшей своей опоры.

ское происхожденіе здѣшнихъ шляхетскихъ родовъ и тѣмъ доказать, что здѣсь не только земля и народъ Русскіе, но и нынѣшніе враги ваши не пришельцы, не завоеватели, а совращенные и заблудшіе Русскіе же люди, Русскія украденныя дѣти, по выраженію поэта. Въ этомъ отношеніи наши изысканія были не безуспѣшны и, можетъ быть, они принесутъ пользу не одной наукѣ, когда шляхта убѣдится окончательно, что иллюзіи ни къ чему ей не послужатъ, что поворота въ ея сторону быть не можетъ, и когда она уразумѣетъ наконецъ, что шляхетское государство могло быть не чѣмъ инымъ, какъ историческимъ эпизодомъ, подобно многимъ историческимъ явленіямъ, исчезающимъ безвозвратно; что самостоятельная Польша, въ силу географическихъ законовъ, была бы возможна не иначе, какъ на мѣстѣ Россіи; но мечтать о подчиненіи десятимилліонному разбросанному и смѣшанному племени пятидесяти пяти милліоннаго, сплошнаго, единокровнаго и единовѣрнаго народа болѣе чѣмъ безумно; что послѣ того, какъ весь Русскій народъ уже понялъ и прочувствовалъ духъ и значеніе Польскихъ притязаній, никакая интрига, въ Польскомъ смыслѣ, не можетъ быть успѣшна, не можетъ привести ни къ какимъ серьезнымъ результатамъ, кромѣ развѣ продленія мученій шляхетской агоніи, и, что, по этому, гораздо благоразумнѣе отказаться отъ безвыходнаго положенія, навязаннаго историческимъ насиліемъ, и перейти отъ чужаго и мертваго отечества къ своему живому; гораздо честнѣе оставить гнѣздо интригъ, крамоль и измѣны и возвратиться, изъ пріемышей Польши, въ родное лоно покинутой семьи своихъ предковъ.

Предсѣдатель *М. Юзефовичъ.*

Приложеніе къ предисловію.

Таблица шляхетскихъ родовъ югозападнаго края, съ указаніемъ времени перехода ихъ членовъ въ латинство и въ унию, или упоминанія о нихъ въ первый разъ какъ католиковъ и въ послѣдній какъ православныхъ ¹⁾.

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичество.	Когда въ послѣд. разъ упоми. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упоминаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
1. Княз. Сапеги.	1514	—	—	Родъ ихъ происходитъ отъ Гедимины. Около 1514 Иванъ, маршалъ Литовскій, перешелъ изъ православія въ католичество во время пребыванія своего въ Римѣ, куда ѣздилъ въ качествѣ посланника (Несецкій т. IV ст. 21).
2. Кн. Пронскіе.	около 1580	—	—	Происходили отъ русскихъ удѣльныхъ князей. Около 1580 Александръ, Кастелянъ Троцкій, принялъ католичество во время путешествія въ Римъ. (Нес. т. III стр. 740).

¹⁾ Тѣ роды, при которыхъ упоминаются только православные члены, но время перехода которыхъ въ католичество не указано, по недостатку источниковъ, помѣщены въ таблицѣ въ такомъ только случаѣ, если потомки рода существуютъ въ настоящее время въ краѣ, среди окатоличеннаго дворянства.

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минается католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
3. Семашки.	1586	—	—	Принялъ католичество Кастелянъ Брацлавскій, Александръ, 1586, вслѣдствіе проповѣди іезуита Бенедикта Гербеста (Нес. т. III стр. 80).
4) Кн. Слуцкіе (Омельковичи).	около 1590	—	—	Около 1590 приняли католичество два послѣдніе представители этого рода: Александръ и Симеонъ (Нес. т. III стр. 433).
5. Кн. Збаражскіе	1595	—	—	1595 обращены въ католичество іезуитомъ Нагаюсомъ: Степанъ, воевода Троцкій съ женою и дочерью и, около 1600, его племянникъ Янушъ, воевода Брацлавскій (Нес. т. IV ст. 706).
6. Кн. Вишневецкіе	1595	—	—	Приняли католичество: 1) Евва Александровна, по мужу княгиня Збаражская 1595 г., вслѣдствіе проповѣди іезуита Нагаюса; 2) около 1600 г. Юрій Михайловичъ каст. Кіевскій; онъ отказалъ многія имѣнія доминиканцамъ и іезуитамъ; 3) Еремія Михайловичъ, воевода Русскій, 1614 года, вслѣдствіе воспитанія въ іезуитской Львовской коллегіи; 4 и 5) 1629 внесены

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- ми, правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минается катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
7. Терлецкіе.	1596	—	—	въ помянникъ Краковскихъ іезуитовъ князья: Александръ-Оома и Юрій-Криштофъ Бишневецкіе; 6) Елисавета Андреевна, по мужу Радзивилова, около 1600. 7) Константинъ Константиновичъ, воевода Русскій 1595, вслѣдствіе проповѣди Нагаюса, (Нес. т. IV ст. 541—553. Кирилъ, Луцкій епископъ, принялъ унію.
8. Потеи.	1596	—	—	1596 г. Адамъ-Ипатій, епископъ Владимірскій, былъ главнымъ руководителемъ Уніи; его дѣти приняли католичество. (Нес. т. III, ст. 619).
9. Кн Массальскіе	—	—	ОКОЛО 1600	Упоминаются католики: Лука и Александръ — маршалокъ ковенскій и воевода Минскій (Нес. т. III, ст. 228).
10. Кн. Острожскіе	ОКОЛО 1600	—	—	Около 1600 князь Янушъ Константиновичъ, воевода Волынскій, принялъ католичество. (Нес. т. III, ст. 517).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разъ упо- мянн. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- мянутся катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
11. Кн. Ружин- скіе	около 1600	—	—	Около 1600 г. князь Ро- манъ принялъ католичество. — Онъ-же военачальникъ Поль- скій въ походъ Дмитрія само- званца (Нес. т. III, ст. 898).
12. Кюраски .	—	—	1600	Около 1600 г. Иванъ, вое- вода Смоленскій, основалъ мо- настырь доминиканскій въ Островцѣ. Юсифъ, воевода Мстиславскій, около 1611 г. основалъ монастырь карме- литскій въ Глубокомъ. (Нес., т. II, стр. 617).
13. Хрыницеіе.	—	1601	—	1601 г. Александръ, Иванъ и Прокопъ обязались защи- щать Люблинское братство. (Архивъ Югозападной Россіи, ч. II, т. I-й, стр. 38—39).
14. Кн. Заслав- скіе	1603	—	—	1603 г. принялъ католи- чество Янушъ, воевода Во- лынскій, вслѣдствіе обуче- ній иезуита Нагаюса. (Нес. т. IV стр. 690).
15. Грабовецкіе.	—	1654	1607	1619 Аврамъ записался въ Луцкое братство. (Памятники, изданные кievскою археогра- фическою комиссіею т. I, ч. I, ст. 12). 1634 родъ вне- сенъ въ помянникъ Луцкаго братства (см. помянникъ)

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минается католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
16. Малинскіе.	1608	1601	—	1654. Аврамъ членъ Луцкаго братства (Пат. т. I, ч. I, ст. 174). 1607 упоминается католическій аббатъ Себастьянъ. (Нес. т. III, стр. 300). 1597 г. Василий подписался свидѣтелемъ на фундушовой записи Анны Гойской Почаевскому монаст. (Памят. т. IV, ч. I, стр. 53). 1601. Татьяна записалась въ Львовское братство. (Пам. т. III, ч. I, ст. 91). 1608 г. Евстафій, архіепископъ Луцкій, принялъ унію. 1628 г. Николай основалъ Бернардинскій монастырь и т. д. (Нес. т. III ст. 218).
17. Кн. Чарторыйскіе	около 1610	—	—	Около 1610 г. перешелъ въ католичество князь Юрій Ивановичъ, строилъ костелы, раздавалъ имѣнія іезуитамъ и др. католическимъ монастырямъ (Нес. т. I-й, ст. 370).
18. Гумецкіе.	—	—	1613	1613 г. Войтехъ, кастелянъ Галицкій, основалъ монастырь доминиканскій въ Каменцѣ. (Нес. т. II стр. 382).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католическо.	Когда въ послѣд. разъ упоми. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упоминаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
19. Козинскіе.	1613	1647	—	Около 1613 г. Адамъ, кастелянъ Волинскій, принялъ католичество и снабдилъ имѣніями іезуитскую Луцкую коллегію. (Нес. т. II стр. 687). 1624 одинъ изъ нихъ подписалъ уставъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, ст. 81). 1640 родъ Льва внесенъ въ помянникъ Луцкій. 1647 г. Юрій участвовалъ въ избраніи митрополита Коссова. (Арх. часть II, т. I, стр. 348)
20. Загоровскіе.	1680	1663	1614	около 1601. Александръ и Андрей подписались въ числѣ защитниковъ Луцкаго братства. (Арх. ч II, т. I, ст. 37—38). 1663 г. Викторъ былъ игуменомъ мгарскаго монастыря (Пам. т. IV, часть III, стр. 334). Приняли католичество: около 1614 г. Герошимъ, поступившій въ іезуитскій орденъ. Около 1680 Катерина и ея дочери. (Нес. IV стр. 642).
21. Гойскіе	—	1616	—	1597 г. Анна отписала крестьянъ и земли Почаевской церкви. (Пам. т. I, часть I, стр. 39). 1601 Гаврило и Ерофей подписали обязательство защищать Люблинское братство. (Арх. часть II, т. I, ст. 37—38).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
22. Харленскіе.	—	—	1616	Упоминаются въ числѣ зе- мянъ волынскихъ до Люблин- ской Уни. Иванъ, Ка- стелянъ Брацлавскій, похоро- ненъ 1616 въ Луцкомъ іезу- итскомъ монастырѣ. (Нес. т. I, стр. 248).
23. Кн Корецкіе.	около 1617	—	—	Богуша Федоровича, воево- ду Волынскаго, напрасно ко- роль уговаривалъ принять унію; умирая, онъ оставилъ завѣщаніе, въ которомъ ска- зано: «Вѣрую въ св. церковь, еюже правятъ 4 патріархи». 1601 г. сынъ его Іоакимъ подписался въ числѣ защитни- ковъ Люблинскаго братства (Арх, часть II, т. I, стр. 37). около 1617 г. приняли ка- толичество сыновья Іоакима: Самуиль и Иванъ-Карлъ, ка- стелянъ Волыпскій. (Нес. т. II, стр. 606—612).
24 Свищевскіе.	—	1619	—	1619 г. Адамъ—членъ Луц- каго братства. (Пам т. I, ч. I, стр. 12).
25. Кн Сангуш- ки.	около 1620	—	—	Около 1620 г. приняли ка- толичество: Симеонъ-Самуиль воевода Минскій, и Адамъ, вое- вода Волыпскій. (Нес. т. IV ст. 10 - 11).

НАЗВАНІЕ. РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин, правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
26. Зеновичи.	около 1620	—	—	Около 1620 Богуславъ, кастелянъ Полоцкій, перешелъ изъ православія въ католичество. (Нес. т. IV ст. 745).
27. Трызны .	—	1647	1620	Петръ, парнавскій воевода, около 1620 основалъ іезуитскую коллегію въ Бобруйскѣ; предки его упоминаются въ XVI в. какъ православные земляне новгородскаго воеводства. (Нес. т. IV ст. 384). 1647 Іосифъ избранъ архимандритомъ Кіево - Печерскимъ. (Арх. ч. II, т. I, стр. 345).
28. Шапкевичи.	—	1624	—	1624 Николай былъ похороненъ въ Кіево-Печерской Лаврѣ. (Максимовичъ, кievлянинъ 1840 г., стр. 156).
29. Ельцы . .	около 1625	—	—	Дмитрій, Филипъ и Иванъ (1603) погребены въ Кіево-Печерской Лаврѣ. (Максимовичъ кievлянинъ 1840 г., ст. 155). Александръ - Игнатій принялъ католичество 1620—1630 и основалъ овуцкую іезуитскую коллегію. (Нес. т. II стр. 425).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичество.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минается катог. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
30. Горбовскіе.	около 1625	1649	—	1625 г. Сигизмундъ, не смотря на просьбы и стараніе родителей принялъ католичество и поступилъ въ іезуиты. (Нес. т. IV, стр. 679). 1649 внесены въ помянникъ Луцкаго братства. (см. Помянникъ).
31. Яроцкіе .	—	1654	1629	1629 упоминается Василій монахъ кармелитскій; около 1730 г. Иванъ іезуитъ. (Нес. т. II ст. 402). 1654 г. родъ Романа внесенъ въ Луцкій помянникъ.
32. Кн. Полубинскіе	—	1634	около 1629	1634 Михайлъ погребенъ въ Кіево-Печерской Лаврѣ, тамже были погребены его предки князя: Андрей, Василій, Левъ, Иванъ. (Максимовичъ кievл. 1840 г., ст. 152). около 1629 Александръ основалъ доминиканскій монастырь (Нес. III, стр. 351).
33. Служки ..	около 1630	—	—	Упоминаются въ числѣ земель Овруцкаго повѣта 1545 г. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 48). Принялъ католичество Александръ Минскій воевода, (1620—1636) и основалъ многія католическія церкви и монастыри (Нес. т. IV, ст. 136).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
34. Тышкѣвичи.	около 1630	—	—	Федоръ, посланникъ въ Мос- кву, около 1600 г. обращенъ въ Унію Іосафатомъ Кувце- вичомъ (Нес. т. IV, ст. 420). Около 1630 г. Федоръ при- нялъ католичество; сынъ его Янушъ, воевода кievскій, по- строилъ многіе монастыри католическіе (Костомарова Богданъ Хмельницкій т. I, ст. 177; Несец. т. IV стр. 422).
35. Халецкіе .	—	—	1630	Упоминаются въ числѣ зе- мянъ южнорусскихъ до Люб- линской Уніи. (Арх. часть IV, т. I, ст. 22—25). Крыштофъ, мечникъ Литов- скій, около 1630 г. основалъ францисканскій монастырь въ Гроднѣ и обогатилъ тамъ іе- зуитскую коллегію (Несец. т. I, стр. 244).
36. Воютынскіе.	—	1634	—	1634 родъ ихъ внесенъ въ помянникъ Луцкаго брат- ства.
37. Рогозинскіе.	—	1634	—	1634 родъ ихъ внесенъ въ помянникъ Луцкаго брат- ства.

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин, правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
38. Рудецкіе.	—	1634	—	1624 Урсуль подписалъ уставъ Луцкаго братства и основалъ монастырь Черненскій (Пам. т. I, ч. I, ст. 81, 141). 1634 родъ его внесенъ въ памятникъ Луцкаго братства.
39. Князья Ко- зики. . . .	около 1635	—	—	Нѣкоторые члены этого рода были погребены въ XVII в. въ Киевопечерской Лаврѣ, другіе въ церкви православной въ селѣ Зимнѣ, иные на-конецъ, (съ 1630—1640) въ Сокалѣ, въ Бернардынскомъ монастырѣ. (Несец. т. II, ст. 686. Балинскій и Липинскій Starożytna polska т. II, статья Zimno).
40. Холоневсіе- Мышки. . . .	—	1619	1635	1619 Михаилъ былъ членомъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. 1-я, стр. 12). 1635 упоминается Реміанъ, поступившій въ іезуитскій орденъ (Несец. т. III стр. 324).
41. Пясочинскіе.	—	1677	1636	Упоминаются католики: Александръ, воевода Новгородскій, основашій іезуитскій монастырь въ Новгородѣ около 1636, Иванъ, похороненный въ Люблинскомъ іезуитскомъ монастырѣ 1679 и Па-

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- мянуты католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
42. Ярмолинскіе.	—	1637	—	вель, бывший іезуитомъ (Несецк. т. III стр. 582). 1677 года Люція и сынъ ея, Степанъ, были православные (Пам. т. I, ч. I, стр. 179—184). 1601 Николай, покровитель Люблинскаго братства (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). 1637 г. Ирина дала фундушную запись Загаецкому монастырю, ту же запись подписалъ въ качествѣ свидѣтеля Иванъ Ярмолинскій (Пам. т. IV, ч. I, ст. 85).
43. Нападковскіе.	—	1638	—	1619 Николай былъ членомъ Луцкаго православнаго братства (Пам. т. I, ч. I, ст. 12). 1638 родъ Михайла внесень въ помяникъ Луцкаго братства.
44. Кропивницкіе.	—	1640	—	1640 родъ ихъ внесень въ помяникъ Луцкаго братства.
45. Трацевскіе.	—	1640	—	1640 Евстафій внесень въ помяникъ Луцкаго братства.
46. Хорошеи.	—	1640	—	1597 Кондрать подписалъ запись фундушную Гойской Почаевскому монаст. (Пам. т. IV, ч. I, стр. 54). 1619 г. Константинъ за-

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
47. Корчевскіе.	—	—	1641	писался въ Лудкое братство (Пам. т. I, ч. I, ст. 12) 1640 родъ ихъ внесенъ въ Луцкій помянникъ. Упоминаются въ числѣ земель Овруцкихъ 1478. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 7). 1641 Адамъ основалъ въ Гроднѣ монастырь доминиканск. (Нес. т. II, стр. 606).
48. Иваницкіе.	около 1641	1710	—	Около 1641 упоминается Константинъ, каноникъ и проповѣдникъ католическій (Нес. т. II стр. 454). 1710 Константинъ и Войтехъ подписали актъ избранія Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).
49. Селявы.	—	1657	1646	Павель 1657 г. вписанъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1646 Анастасій избранъ уніятскимъ митрополитомъ, уніятъ ревностный (Нес. т. IV, стр. 78).
50. Бржозовскіе.	—	1647	—	1647 Максимилянъ, востеллянь Кіевскій, подписалъ акты объ избраніи архимандрита Печерскаго, Іосифа Тризны, и митрополита, Сильвестра Коссова. (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—347).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католическо.	Когда въ послѣд. разъ упоми. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упоминаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
51. Вороничи.	—	1647	—	1647 Даниль, Юрій и Самуиль подписали актъ избранія Тризны въ архимандриты печерскіе и Сильвестра Коссова въ митрополиты. (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—347).
52. Голубы . .	—	1647	—	1647 г. Даниль подписалъ какъ свидѣтель, завѣщаніе Петра Могилы и участвовалъ въ избраніи Сильвестра Коссова. (Пам. II, ч. I, стр. 180 и Арх. ч. II, т. I, стр. 347).
53. Проскуры-Сущанскіе. . .	—	1647	—	1647 г. Ѳеодоръ упоминается въ числѣ попечителей, назначенныхъ Петромъ Могилою надъ его коллегією. (Пам. т. II, ч. I, стр. 29, 171).
54. Солтаны . .	—	1647	—	1647 Ѳеодоръ подписалъ завѣщаніе Петра Могилы и участвовалъ въ избраніи Сильвестра Коссова (Арх. ч. II, т. I, стр. 342—347).
55. Ставецкіе.	—	1647	—	1647 Андрей подписалъ завѣщаніе Петра Могилы. 1647 Андрей и Симеонъ принимали участіе въ избраніи архимандрита печерскаго (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—342).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минается католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
56. Щеневскіе.	—	1647	—	1647 г. Данииль и Павель принимали участіе въ выбо- рахъ архимандрита печерска- го и кіевскаго митрополита (Арх. ч. II, т. I, стр. 341— 348).
57. Кашовскіе.	около 1648	1638	—	1638 Андрей упоминается какъ православный (Арх. ч. II, т. I, стр. 246). около 1648 года Генрихъ католикъ; сынъ его Иванъ—каноникъ Гнез- ненскій (Нес. т. II, стр. 491).
58. Авсаки.	около 1650	—	—	1586 Александръ участво- вааъ въ основаніи Львовска- го братства (Пам. т. III, ч. I, стр. 91). Степанъ, судья земскій Ки- евскій, учредитель домини- канскаго кіевскаго монасты- ря; его сестра, 1650 года, скончалась въ католическомъ монастырѣ. (Нес. т. I, ст. 13).
59. Балабаны.	около 1650	1710	—	1590 г. Арсеній, епископъ Львовскій православный (Пам. т. III, ч. I, стр. 48). 1601 Федоръ и Адамъ обя- зались защищать Люблинское православное братство (Арх ч. II, т. I, стр. 38—39). 1619 Дмитрій, членъ Луцкаго брат-

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
60. Древинскіе.	—	около 1650	—	ства (Пам. т. I, ч. I, стр. 12). Съ 1657 по 1663 Діонисій митрополитъ кievскій (Роспись митрополита Евгенія) 1667 года Александръ записался въ Луцкое братство (каталогъ луцк. брат.) 1677 г. родъ Балабановъ внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. Около 1650 г. Юрій, староста Трубовельскій, и Александръ приняли унію во время своего пребыванія въ Римѣ (Нес. т. I, стр. 35). 1710 Михаилъ подписалъ актъ избранія въ епископы Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361). 1601 Лаврентій подписалъ обязательство защищать Люблинское братство. (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). Около 1600 г. Анастасія завѣщала 3000 злотыхъ Луцкому братству. (Пам. т. I, ч. I, стр. 184).
61. Соболевскіе.	около 1650	—	—	1650 Лукіянъ записанъ въ помянникъ Луцкаго братства; вскорѣ потомъ встрѣчается Адамъ—іезуитъ. (Нес. т. IV стр. 153).
62. Стеткевичи.	около 1650	—	—	1647 г. Богданъ назначенъ Петромъ Могилою въ число опекуновъ Могилян-

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичество.	Когда въ послед. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минается катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
63. Зубчевскіе.	—	1652	—	своей коллегіи. (Пам. т. II, ч. I, стр. 171). Около 1650 г. братъ его Криштофъ принялъ католичество. (Нес. т. IV стр. 205). 1617 Александръ и Владиміръ записались членами Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 2 и 12). 1652 г. родъ Владиміра вписанъ въ помянникъ Луцкаго братства.
64. Русины.	—	1652	—	1652 родъ Павла внесенъ въ Луцкій помянникъ.
65. Немиричи.	1653	1650	—	1601 Матвѣй обязался защищать Люблинское братство. (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). 1619 Александръ былъ членомъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 12). 1647 г. родъ Александра внесенъ въ помянникъ Луцк. брат. 1650 г. Юрій присоединился отъ аrianства къ православію. 1653 принялъ католичество Владиславъ, около 1704 упоминается іезуитъ Михайль. (Несец. т. III, стр. 338—339).
66. Мелешки.	1652	—	—	Иванъ и Николай поступи- ли въ іезуиты 1652 Иванъ, кастелянъ Смоленскій, обра-

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католическ. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
67. Подгаецкіе.	—	1654	—	ценъ въ унию Іосафатомъ Кунцевичемъ. (Несец. т. III стр. 256). 1654 родъ Сидора внесень въ помянникъ Луцкаго братства.
68. Савицкіе.	—	1677	1657	1647 г. Романъ участвовалъ въ избраніи печерскаго Архимандрита. (Арх. ч. II, т. I, стр. 342). 1655 Іосифъ, протоіерей, участвовалъ въ избраніи старость Луцк. брат. (Пам. т. I, ч. I, стр. 168). 1657 Иванъ поступилъ въ іезуитскій орденъ, братъ его Мельхіоръ, воевода Бресткій, былъ докторомъ католическаго богословія, (Нес. т. IV, стр. 44). 1677 Іеромонахъ Іеремія въ Луцкомъ братствѣ. (Пам. т. I, ч. I, ст. 273).
69. Обуховичи.	—	—	1658	Упоминаются еще 1528 въ числѣ землянъ волынскихъ. Въ 1658 упоминается католикъ Захарія, деканъ Смоленскій. (Нес. т. III, стр. 395).
70. Кн. Огинскіе	около 1660	1647	—	1647 Александру, воеводѣ Минскому, и Богдану, хорунжему княжества Литовскаго, Петръ Могила поручилъ, въ числѣ прочихъ, попеченіе

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣдн. разъ упо- мян. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- мянуты католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
71. Павловичи.	—	1666	—	объ основанной имъ коллегіи. (Пам. т. II, ч. I, стр. 170—171). Около 1660 г. сынъ Александра—Маркіанъ принялъ католичество, строилъ и обогащалъ многіе монастыри и костелы католическіе. (Нес. т. III, ст. 419). 1601 Дамбянь-Симеонъ и Проконъ записались въ число защитниковъ Люблинскаго братства. (Арх. ч. II, т. I, стр. 37—39). 1624 г. Михаилъ и Константинъ подписали уставъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 81). 1634 и 1660 г. роды Дамьяна и Фодоры внесены въ помянникъ Луцкаго братства. 1666 Яковъ записанъ въ списокъ Львовскаго братства. (Пам. т. III, ч. I, стр. 91).
72. Мазараки.	—	1666	—	1666 Иванъ записался въ Львовское братство. (Пам. т. III, ч. I, стр. 91).
73. Князья Бу- лыги-Курцевичи.	—	1669	—	Иванъ 1601 г. подписалъ обязательство защищать Люблинское братство. (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). Максимъ служилъ въ Запорожскомъ

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда приняты католичество.	Когда въ послѣд. разъ упоминаются члены рода.	Когда въ первый разъ упоминаются католическіе члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
74. Князья Пузыны	—	1698	1670	войскѣ (Нес. т. I, стр. 222) и былъ полковникомъ козацкимъ. 1669 родъ Максима внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1601 Юрій защитникъ Люблинскаго братства (Арх. ч. II, т. I., стр. 38). 1644 Павелъ (Афанасій) епископъ Луцкій православный (Арх. ч. II, т. I, стр. 345). 1698 Юрій и Михаилъ подписали протестъ противъ притѣсненія православія католиками (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348). Около 1670 г. встрѣчаемъ Петра и Павла, внуковъ Павла-Афанасія, монахами католическими (Нес. т. III, стр. 785). 1680 Андрей членъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 192—196).
75. Бушинскіе.	—	1670	—	1646 г. выдано имъ свидѣтельство о православномъ происхожденіи Петромъ Могилою. (Арх. ч. II, т. I, ст. 320) 1670 г. внесены въ помянникъ Луцкаго братства.
76. Князья Шуйскіе	—	—	1671	До 1660 г. перѣехали изъ Москвы въ Литву. 1671 Владиславъ—Александръ похороненъ въ Брестъ

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разъ учо- дин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ учо- минаются католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
77. Кн. Четвер- тынскіе-Свято- полки	1673	1710	—	скомъ іезуитскомъ монасты- рѣ. (Нес. т. IV, стр. 289). 1685—1690 митрополитъ кіевскій Гедeonъ (роспись митрополита Евгенія) около 1710 года Сильвестръ архіер. Могилевскій. Приняли като- личество: около 1673 Сте- фанъ и Андрей Григорьевичъ (Нес. т. I, стр. 386).
78. Шостаков- скіе	—	1686	1674	1636 Николай пожертво- валъ чашу въ церковь Луц- каго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 272). 1686 родъ ихъ внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1674 извѣ- стенъ Прокопъ, принявшій ка- толичество и поступившій въ доминиканскій орденъ. (Нес. т. IV, стр. 285).
79. Оранскіе	—	1631	1674	около 1631. Θεодосій іеромонахъ Печерскій (Пам. т. II, ч. I, стр. 44 и 181). 1674 встрѣ- чаемъ Гедeона, уніятскаго пинскаго епископа. 1728 Адамъ, намѣстникъ католиче- скій каменецкой епархіи. (Нес. т. III, стр. 477—478).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католическо.	Когда въ послѣд. разъ учини. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упоминаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
80. Вышевовскіе.	—	1677	—	1677 родъ ихъ внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства.
81. Дениски-Мукосеи . . .	—	—	—	1632 Александръ, іеромонахъ печерскій. (Арх. ч. II, т. I, стр. 346). 1650 Александръ записался въ Луцкое братство. 1677 Иванъ участвовалъ въ выборѣ старостъ Луцкаго братства. (Пам. т. 1, ч. I, стр. 190).
82. Нецевичи.	—	1677	—	1657 Ѳеодоръ участвовалъ въ выборѣ старшинъ Луцкаго братства, (Пам. т. I, ч. I, стр. 169). 1677 родъ его внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства.
83. Рыбчинскіе.	—	1677	—	1651 Стефанъ сдѣлалъ вкладъ въ церковь Луцкаго братства. 1677 Леонтій—игумень братства Луцкаго. (Пам. т. I, ч. I, стр. 189 и 272).
84. Линевскіе.	—	1678	—	Упоминаются въ числѣ православныхъ дворянъ до 1650 г. 1678 г. Юрій записался въ Луцкое братство. (Каталогъ Луцк. братства).
85. Еловицкіе.	—	1638	1680	1617—1619 Криштофъ и Филонъ были членами Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I,

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда приняты католичесство.	Когда въ послѣдн. разъ упомян. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упоминаются католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
	около			стр. 2 и 12). 1601 Ниволой обязался защищать Люблинское братство. (Арх. ч. II, т. I, стр. 39). 1688 родъ ихъ внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1680 упоминается Иванъ, каноникъ Луцкій и около 1700 Геронимъ-Матвей, католическій епископъ (Нес. т. II, стр. 430—431).
86. Шумлянскіе.	1681	1721	—	1681 Иосифъ, архіепископъ Львовскій, перешель въ Унію (Лѣтоп. Величва). 1721 скончался Кирилъ, православный Переяславскій епископъ. (М. А. Маевимовичъ).
87. Мигуличи.	—	1624	1681	1617 Герасимъ былъ игуменомъ Чернипскаго монастыря, и въ 1624—игуменомъ Луцкаго братства (Пам. т. I, ч. I, стр. 1 и 81). 1681 Федоръ епископъ католическій Граціанопольскій (in partibus infidelium) (Нес. т. III, стр. 263).
88. Головинскіе.	—	1682	—	1545 Богданъ упоминается въ числѣ землянъ Луцкаго повѣта. (Пам. т. IV, ч. II, стр. 44). 1647 г. родъ Петра внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1682 г.

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда припалъ католичес- ство.	Когда въ послед. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
89 Шибинскіе Можосеи . . .	—	1688	—	Дмитрій записанъ въ число Луцкихъ брагчиговъ. (помян-никъ и каталогъ Луцкаго братства. 1638 Ниводимъ архимандритъ Супральскій. (Арх. ч. II, т. I, стр. 241). 1688 Иванъ и Александръ записались въ Луцкое братство (каталогъ Луцкаго братства).
90 Верховскіе .	около 1690	—	—	Упоминаются въ числѣ земель Волынскихъ до Люблинской уніи. Приняли католичество около 1690; одинъ изъ нихъ—Криштофъ умеръ іезуитомъ 1720 г. (Нес. т. IV, стр. 524).
91 Князя Друц- кіе-Любецкіе .	—	1634	около 1690	1601 Павелъ подписался въ числѣ защитниковъ Люблинскаго братства, 1619 г. онъ-же членъ Луцкаго братства—жилъ еще 1634 г. (Арх. ч. II, т. I, стр. 39). Около 1690 упоминается іезуитъ Иванъ. (Нес. III, стр. 157).
92. Кисели . .	1690	1710	—	Францискъ принялъ унію около 1690 г. и основалъ униатскій монастырь на томъ мѣстѣ, гдѣ былъ убитъ

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
93. Карницкіе.	—	1648	ОКОЛО 1691	Кунцевичъ. (Нес. т. II, стр. 520). 1710 Степанъ, Самуиль и Ѳедоръ принимали участіе въ выборѣ Кирила Шумлянскаго. (Арх. ч. IV, т. I, ст. 361). 1648 Трохимъ записался въ Луцкое братство (каталогъ Луцкаго братства). 1691 Станиславъ умеръ въ іезуитскомъ орденѣ, (Нес. т. II, стр. 481).
94. Залевскіе.	—	1630	1692	Съ 1545 г. упоминаются между земьянами Волинскими. Стефанъ 1630 записался въ Луцкое братство (каталогъ Луцк. братства). 1692 Лаврентій былъ каноникомъ Луцкимъ (католич.) (Нес. т. IV, стр. 653).
95. Василіевичи.	—	1693	—	Григорій 1586 участвовалъ въ основаніи Львовскаго братства. (Пам. т. II, ч. I, стр. 91). 1634 Дамьянъ былъ избранъ при нападеніи іезуитскихъ учениковъ на Луцкое братство. (Пам. т. I, ч. I, стр. 212). 1693 Рафаиль іеромонахъ Кіевского братства. (Пам. т. II, ч. I, стр. 300).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
96. Павши .	—	1698	—	1647 Симеонъ участвовалъ въ избраніи Печерскаго архимандрита. (Арх. ч. II, т. I, стр. 342). 1698 Федоръ подписалъ протестъ противъ притѣсненій православія. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348).
97. Третьяки .	—	1698	—	1647 г. Станиславъ принималъ участіе въ избраніи Печерскаго архимандрита. (Арх. ч. II, т. I, стр. 342) 1698 Александръ протестовалъ противъ притѣсненія православія католиками. (Арх. ч. IV, т. I стр. 348).
98. Халепинскіе.	—	1698	—	Яковъ 1676 переселился изъ Молдавіи. (Нес. т. I, стр. 245). 1698 записался въ Львовское братство. (Пам. т. III, ч. I, стр. 92).
99 Ваковецкіе- Мокосеи . . .	—	1699	—	1619 г. Григорій членъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 12). 1638 г. Іосифъ, владыка Владимірскій (Арх. ч. II, т. I, стр. 246). 1655 Венедиктъ, архимандритъ Жидичинскій. (Нес. т. I, стр. 28). 1686 г. Иванъ членъ Луцкаго братства (каталогъ Луцкаго братства). 1699 Иванъ подписалъ про-

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
100. Ясеницкіе.	—	1640	1700	тестъ православныхъ дворянъ противъ насилій католиковъ (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348). 1640 родъ Матѳея внесенъ въ Луцкій помянникъ. Около 1700 г. упоминается езуитъ Иванъ (Нес. т. II, стр. 408).
101. Вельгорскіе.	—	1652	1700	около 1616 Александръ участво- валъ въ посольствѣ дворянъ Волинскихъ, требовавшихъ отъ сейма, именемъ своего сеймика, отмѣнить мѣры стѣ- снительныя для православія. 1652 г. въ такомъ же по- сольствѣ участвовалъ Кили- янъ (Арх. ч. II, т. I, стр. 104—393). Около 1700 г. вну- ки его: Анна и Антоній, упо- минаются въ католическихъ монастыряхъ (Нес. т. IV, стр. 505).
102. Калусовскіе.	—	1652	1700	около 1652 родъ Петра записанъ въ помянникъ Луцкаго брат- ства. Около 1700 г. Несецей упоминаетъ о постройкѣ Ка- лусовскими католическ. цер- квей въ Константиновѣ и Чуд- новѣ (Нес. т. II, стр. 469).
103. Кульчицкіе.	около 1700	—	—	1619 Юрій и Криштофъ записались въ Луцкое брат- ство. 1647 Криштофъ уча-

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
104. Олизары-Волч- кевичи . . .	—	—	около 1700	ствовавъ въ избраніи С. Кос- сова въ митрополиты. 1688 родъ Николая внесенъ въ по- мянникъ Луцкаго братства. Послѣ 1700 г. Степанъ за- писался въ Львовское брат- ство (Арх. ч. II, т. I, стр. 347; Пам. т. I, ч. 1, стр. 12 и т. III, ч. I, стр. 92). Въ то же время одинъ изъ Кульчицкихъ былъ ревно- стнымъ уніятскимъ Пинскимъ архіереемъ (Нес. II, стр. 741). 1512 Олизаръ Семень по- дарилъ село Бѣлашево Дер- манскому монастырю. Около 1700 г. одинъ изъ нихъ былъ похороненъ въ іезуитскомъ монастырѣ (Нес. т. III, стр. 453—454).
105. Гулевичи.	1700 по 1708	1715	—	1615 Анна основательница Кіевскаго братства. 1617 г. Михаилъ принадлежалъ къ Луцкому братству. 1619 г. въ Луцкое братство записались: Иванъ, Петръ, Романъ, Се- мень, Ѳедоръ и Яцко. 1624 подписали уставъ Луцкаго братства: Романъ, Петръ и Семень. 1634 г. подписали протестъ въ пользу Луцкаго братства: Романъ, Семень и Вячеславъ (Пам. т. I, ч. I, стр. 12, 81 и 222; т. II, ч.

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣдн. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
106. Гарабурды.	—	1636	1701	I, стр. 2). Многие члены этого рода принимали участие въ постановленіяхъ провинціальныхъ сеймиковъ воеводства Волынскаго въ XVII в. (Арх. ч. II, т. I, стр. 228, 250, 253, 263, 283 и т. д.) Сильвестръ въ 1639 г. былъ епископомъ православнымъ Перемышльскимъ (Арх. ч. II, т. I, стр. 263). Въ помянникъ Луцкій внесены роды: 1652 г. Маріи, 1708 Адама; 1677 участвовалъ въ выборѣ старостъ Луцкаго братства — Андрей. 1686 участвовалъ въ выборѣ старостъ Луцкаго братства — Иванъ; онъ же былъ братчикомъ Лудкимъ еще въ 1700 г. (Пам. т. I, ч. I, стр. 190, 193, 199.) 1710 Михаилъ подписалъ актъ избранія Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362). Приняли католичество: 1694 Петръ, 1700 Владиміръ, сынъ его Яковъ поступилъ въ орденъ доминиканцевъ; 1708 г. Юрій основалъ миссію іезуитовъ, 1730 г. Дмитрій поступилъ въ іезуиты (Нес. т. II, стр. 381—382). 1563 Аникій былъ православнымъ Полоцкимъ епископомъ (Нес. т. II, стр. 351).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католическо.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
107. Козловскіе .	—	1686	1701	съ 1636 члены рода внесены въ помянникъ Дерманскаго монастыря и въ помянникъ Луцкаго братства. Въ 1701 упоминается Андрей, поступившій въ іезуитскій орденъ (Нес. т. II, стр. 351). Василій 1686 братчикъ Луцкій, (каталогъ Луцкаго братства). 1701 Францискъ былъ каноникомъ Луцкимъ. Около 1730 Іосифъ іезуитъ (Нес. т. II, стр. 687—688).
108. Ярошинскіе.	—	1702	—	Степанъ записался въ Луцкое братство около 1674 г. и вторично 1686 г. (каталогъ Луцкаго братства) 1702 Ѳеодоръ былъ еще православнымъ (Нес. т. II, стр. 403).
109. Братковскіе.	—	1702	—	Богданъ 1619 г. членъ Луцкаго братства (Пам. т. I, ч. I, стр 12.) 1677 Богданъ участвовалъ въ выборахъ игумена Луцкаго братства и самъ былъ старшиною брат. (Пам. т. I, ч. I, стр. 190 и 273.), родъ его внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1699 Данилъ подписалъ протестъ противъ притѣсненій право-

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
110. Борейки .	—	1710	—	славія католиками, — онъ каз- ненъ Поляками за ревность въ православію 1702. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348 и помянникъ Луцкаго братства.) 1634 г. Николай внесенъ въ помянникъ Луцкаго брат- ства, 1699 Самуилъ подпи- салъ протестъ прав. дворянъ противъ насилій католиковъ (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348). 1710 Иванъ подписалъ актъ избранія въ епископы Кири- ла Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).
111. Войнаровскіе.	—	1710	—	Андрей 1710 г. подписалъ актъ избранія Кирила Шум- лянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).
112. Князья Воро- нецкіе . . .	—	1710	—	1619 г. Юрій подписанъ въ числѣ охранителей Луц- каго братства. 1634 Иванъ подписалъ протестъ противъ притѣсненій іезуитами Луц- каго братства (Пам. т. I, ч. I, стр. 12 и 222.) 1710 Александръ подписалъ актъ избранія въ епископы Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минается еггот. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
113. Ласки-Черн- чицкіе	—	1710	—	1647 г. Адамъ принималъ участіе въ избраніи Сильвестра Коссова (Арх. ч. II, т. I, стр. 347) 1710 г. Петръ принималъ участіе въ выборѣ Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362.)
114. Подгороден- скіе	—	1710	—	1634 родъ Андрея внесень въ помянникъ Луцкаго братства. Петръ участвовалъ 1710 г. въ избраніи Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361.)
115. Порванецкіе.	—	1710	—	1687 Андрей записанъ въ Луцкое братство. 1691 Иванъ записанъ тамже (каталогъ Луцкаго братства). 1699 г. Андрей и Иванъ подписали протестъ противъ притѣсненія православія католиками. 1710 Ілія принималъ участіе въ выборѣ Кирила Шумлянскаго. (Арх. ч. IV, т. I, ст. 348 и 361).
116. Ступницкіе.	—	1710	—	1686 родъ Александра внесень въ помянникъ Луцкаго братства. 1710 Гавріилъ подписалъ актъ избранія Кирила Шумлянскаго. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичесство.	Когда въ послед. разъ упомян. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упоминаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
117. Федькевичи.	—	1710	—	1693 Иванъ записался въ Луцкое братство. 1699 Михаилъ протестовалъ противъ притѣсненія православія и 1701 записался въ Луцкое братство. 1710 г. онъ же принималъ участіе въ избраніи Кирила Шумлянскаго (каталогъ Луцкаго братства и Арх. ч. IV, т. I, стр. 348, 362.)
118. Юшковскіе.	—	1710	—	Упомянуты въ числѣ древнихъ земель Волинскихъ. 1677 родъ Василя внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1710 Александръ принималъ участіе въ выборѣ Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361).
119. Заблоцкіе-Визгерты.	—	1710	—	1695 Петръ записался въ Луцкое братство. 1710 онъ же участвовалъ въ избраніи Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348 и 361).
120. Яворскіе.	—	1767	1720	Послѣ 1700 Григорій записался въ Львовское братство (Пам. т. III, ч. I, стр. 92.) 1702—1722. Стефанъ, блюститель Патріаршаго престола (Словарь рос. писат. духовн. чина митроп. Евгенія)

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минается катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
121. Гуляниціе.	—	1720	—	1767 Иванъ и Василій под- писали манифестъ противъ уніи (Арх. ч. I, т. 3, стр. 340.) около 1720 г. встрѣчается Иванъ въ іезуитскомъ орде- нѣ (Нес. т. II, стр. 42). 1569 въ спискѣ дворянъ Русскихъ воеводствъ записа- но 25 Гуляницкихъ (Арх. ч. II, т. I, стр. 1—12. (1677— 1720 записаны были въ Луц- кое братство: Иванъ, Яковъ Ѳома, Александръ, Стефанъ (Пам. т. I, ч. I, стр. 190— 200) 1699 подписали про- тестъ противъ угнетенія пра- вославія: Александръ (брат- чикъ Луцкій, съ 1648) Петръ, Яковъ и другой Александръ (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348). 1710 г. участвовали въ вы- борахъ Шумлянскаго: Петръ, Яковъ, Юрій, Казиміръ (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).
122. Красовскіе.	—	около 1720	—	1586 г. записались въ чле- ны Львовскаго братства: Дми- трій и Іоаннъ Димидовичи— 1649 Степанъ, 1666 г. Ни- колай, 1698 Романъ; послѣ 1710 Андрей (Пам. т. III, ч. I, стр. 90—91).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послед. разъ упо- мин, правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католическ. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
123. Ледуховскіе.	около 1720	—	—	1597 Маваръ подписалъ, въ качествѣ свидѣтеля, фундушовую запись Анны Гойской Почаевскому монастырю. 1637 г. Самуиль поди-салъ такую же запись Ири-ны Ярмолинской Загаецкому монастырю (Пам. т. IV, ч. 1, ст. 54 и 85—1). 1647 Гаврииль принялъ участіе въ выборѣ Сильвестра Коссова. (Арх. ч. II, т. 1, стр. 348.) Степанъ и Адамъ приняли участіе въ выборѣ Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. 1, стр. 362). Были католическаго вѣро-исповѣданія: Станиславъ 1725, братъ его Францискъ, касте-лянъ Волынской Явовъ, по-строившій монастырь Бернар-динскій въ Варковичахъ 1733 г. (Нес. т. III, стр. 65).
124. Рудницеіе.	—	1637	1724	1637 Антоній игумень православнаго Загаецкаго мо-настыря (Пам. т. IV, ч. 1, стр. 72, 74, 81 и 84). Упоминаются: католикъ До-миникъ, поступившій въ езу-иты около 1724 и уніятъ Θεодосій, епископъ Луцкій, около 1740. (Нес. т. III, стр. 906).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
125. Трипольскіе.	—	1724	—	1647 г. Степанъ, Парфенъ, Ѳедоръ и Александръ принимали участіе въ избраніи Печерскаго архимандрита и Кіевскаго митрополита. 1699 Павелъ протестовалъ противъ притѣсненія православія католиками, 1691 онъ записался въ Луцкое братство. 1724 родъ Павла внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—348 и ч. IV, т. I, стр. 348. Помянникъ Луцкаго братства).
126. Шенгыцкіе.	—	1700	1728 послѣ	Николай послѣ 1700 г. записался въ Львовское братство. (Пам. т. III, ч. I, стр. 92.) 1728. Варлаамъ, епископъ Львовскій, былъ ревностный уніятъ (Нес. т. IV, стр. 279).
127. Чайлич- Шпановскіе.	около 1728	1650	— около	Въ XVI, в. упоминаются въ числѣ землянь Волинскихъ. 1600 Іосифъ Архіерей Луцкій (Пам. ч. II, стр. 204). Около 1728 г. всѣ дѣти Юрія Чаплича были уже католики. (Нес. I, стр. 332).
128. Жураховскіе.	—	1686	1730	1686 г. внесены въ помянникъ Луцкаго братства, Около 1730, упоминаются Евсевій и Анна въ монасты-

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- ми. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минается католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
129. Куликовскіе- Ушаки . . .	—	1730	—	ряхъ католическихъ (Нес. т. IV, стр. 763). 1619 Григорій членъ Луцкаго братства. Ананія 1647 г. инокъ монастыря Печерскаго. 1686-1695 г. Ѳеодоръ былъ старостою Луцкаго братства. Даниль староста Луцкаго братства 1713—1730 (Пам. т. I, ч. I, стр. 12, 192, 196 и 199; и т. II, ч. I, стр. 181).
130. Гораины .	1733	1710	—	1607. Богущъ подписалъ инструкцію, данную посламъ, отправленнымъ на сеймъ отъ воеводства Волынскаго съ требованіемъ уничтоженія Уніи. 1624 Иванъ подписалъ уставъ Луцк. брат. 1710 Иванъ участвовалъ въ избраніи Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. II, т. I, стр. 81 и ч. IV, т. I, стр. 361. Пам. т. I, ч. I, стр. 81) Принялъ католичество: 1733 Александръ, бывший епископъ Жмудскій, около того же года, Иванъ, поступившій въ иезуиты (Нес. т. II. стр. 370).
131 Влостовскіе.	—	1678	1737	Ѳеодоръ избранъ старшиною Луцкаго братства 1655 г. (Пам. т. I, ч. I, стр. 167) 1678 г. родъ его внесенъ въ помянникъ того же братства. 1737

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разѣ упо- мян. ираросл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минается естол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
132. Олизаровскіе.	—	—	1738	Войтехъ уже находился на- службѣ у архіепископа като- лическаго (Нес. т. IV, стр. 563). 1545 упоминаются въ чис- лѣ земянъ воеводства Вольт- скаго (Пам. т. IV, ч. II, стр. 42, 87 и т. д.) 1738 упоминается Юрій, поступившій въ іезуитскій ор- денъ. — (Нес. т. II, стр. 454).
133. Верещаки .	—	1710	около 1740	1686 г. Максимъ участво- валъ въ выборѣ старостъ Луц- каго братства (Пам. т. I, ч. I, стр. 193). Его родъ вне- сенъ въ помянникъ Луцкаго братства 1710 г. Михаилъ подписалъ актъ избранія въ епископы Кирила Шумлян- скаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361). Около 1740 г. упоми- нается членъ іезуитскаго ор- дена — Доминикъ (Нес. т. IV, стр. 492).
134. Перетятке- вичи	—	1710	около 1740	1668 Криштофъ записался въ Луцкое братство (ката- логъ Луц. бр). 1710 г. Адамъ и Антонъ принимали участіе въ выборѣ въ епископы

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католическ. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
135. Піотровскіе.	—	1710	1740	Луцкіе Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362. Около 1740 г. уже были въ католическихъ монастыряхъ: Варвара, Пій и Ядвига. (Нес., т. III, стр. 375). 1699 г. Степанъ подписаъ протестъ противъ при-тѣсненій православія католиками. 1710 г. Александръ участвовалъ въ избраніи Кирила Шумлянскаго. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348 и 362). Около 1740 г. Маріанна и Евва были въ католическомъ монастырѣ. Станиславъ подарилъ Луцкой іезуитской коллегіи село Кочворовъ. (Нес. т. III, стр. 604).
136. Попели . .	около 1740	—	—	Иванъ записался въ XVIII в. въ Луцкое и Львовское братства. (Каталогъ Луцкаго братства). Около 1740 г. встрѣчаемъ Симеона и Станислава въ католическихъ монастыряхъ. (Нес. т. III, стр. 651).
137. Стецкіе .	—	1710	около 1740	1615 г. Николай православ. (Пам. т. II, ч. I, стр. 26 и 28). 1710 Казиміръ подписаъ актъ избранія Кирила Шум-

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минается катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
138. Сурины .	—	1699	около 1740	лянскаго. (Арх. ч. IV, т. 1, стр. 362). Около 1740 г. Гавріиль и Андрей были уже въ орденѣ іезуитовъ. (Нес. т. IV, стр. 202). 1601 Ѳедоръ защитникъ Люблинскаго братства. 1619 г. Петръ членъ Луцкаго братства. 1647 г. Иванъ участвовалъ въ выборѣ архимандрита Печерскаго. 1699 г. Ремигианъ, Иванъ и Мартинъ протестовали противъ насилій, причиняемыхъ православію католиками. (Арх. ч. II, т. 1, стр. 37 и 342 и ч. IV, т. 1, стр. 346 и 348). Около 1740 г. Казиміръ записанъ въ числѣ фундаторовъ Кривошинскаго костела (Нес. т. IV, стр. 241.)
139. Городыскіе.	—	1750	—	1634 Иванъ подписалъ протестъ противъ нападенія на Луцкое братство іезуитскихъ учениковъ. (Шам. т. I, ч. 1, стр. 222). Степанъ 1647 г. подписалъ актъ избранія Сильвестра Коссова. (Арх. ч. II, т. 1, стр. 347). 1700—1750 Иванъ, Петръ и Степанъ записались въ

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ учо- дни. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ учо- минаются католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
140. Шумовицкіе.	—	1767	—	члены Луцкаго братства. (Пам. т. III, ч. I, стр. 92). 1767 г. одинадцать членовъ рода Шумовицкихъ подписали манифестъ противъ Уніи (Арх. ч. I, т. III, стр. 349).

СОДЕРЖАНІЕ АКТОВЪ

ОБЪ ОКОЛИЧНОЙ ШЛЯХТЪ.

Среди ополяченнаго дворянскаго сословія Южнорусскаго края есть довольно многочисленное дворянское-же народонаселеніе, которое въ продолженіи всей исторической жизни края сохраняло всегда всѣ коренныя черты русскаго своего происхожденія: сознаніе русской народности, православную вѣру, русскій языкъ и этнографическія отличительныя черты въ быту своемъ, сродныя русскому человѣку. Народонаселеніе это—такъ называемая *околичная шляхта*, т. е. шляхта живущая въ „околицахъ“¹⁾ въ сѣверныхъ частяхъ волынской и кіевской губерніи въ уѣздахъ: овруцкомъ и радомысльскомъ.

Отличительныя черты околичной шляхты состоятъ въ настоящемъ какъ и въ прошедшемъ въ слѣдующемъ: они

---

¹⁾ *Околицами* или *околичными селами* называли свои поселенія сами, населявшіе ихъ, шляхтичи, какъ это видно изъ многихъ приведенныхъ актовъ. Изъ изслѣдованія г. Иванишева «о сельскихъ общинахъ въ юго-западной Россіи» извѣстно, что именемъ этимъ опредѣлялось нѣкогда собраніе сель, составлявшихъ одну общину. Въ шляхетскихъ селахъ, поставленныхъ въ лучшія, чѣмъ крестьянскія, юридическія отношенія, какъ само имя, такъ и древнія общинныя сходки просуществовали гораздо долѣе, чѣмъ въ селахъ помѣщичьихъ—почти до половины XVIII вѣка.

раздѣляются на роды, носящіе отдѣльныя фамиліи; при чемъ каждый родъ, иногда очень многочисленный, занимаетъ отдѣльное село, носящее названіе общее съ фамиліею, населяющаго это село, дворянскаго рода. Они собственники, землѣвладѣльцы, но крестьянъ на ихъ земляхъ нѣтъ и крѣпостными людьми они не владѣли; или, если владѣли, то въ весьма рѣдкихъ случаяхъ. По происхожденію эти дворянскіе роды принадлежатъ къ числу самыхъ древнихъ дворянскихъ родовъ юго-западнаго края, но рѣзко отличаются и отличались въ продолженіи нѣсколькихъ столѣтій отъ другихъ русскихъ дворянскихъ родовъ этого края тѣмъ, что никогда не поддавались польско-католической пропагандѣ и въ минуту самаго сильнаго ея напора оставались вѣрны русской народности и православной вѣрѣ. Между тѣмъ какъ другіе коренные русскіе роды края, болѣе знатные и богатые, даже такіе, которые долѣе другихъ оставались вѣрны народности предковъ, какъ: Дедовичи-Трипольскіе, Жабокрицкіе, Павши и т. д. переходятъ въ концѣ XVII и началѣ XVIII вѣка въ католичество, прельстившись выгодами мірскихъ благъ и увлеченные родственными связями и общественнымъ мнѣніемъ шляхетской среды; въ то именно время околичныя шляхтичи, удовлетворяются своею скромною участію и преслѣдуютъ общественнымъ мнѣніемъ тѣ личности изъ числа ихъ братіи, которыя, путемъ отступничества отъ своихъ религіозныхъ и народныхъ началъ, стараются втереться въ число знатной польской шляхты.

Настоящій очеркъ имѣетъ цѣлью представить тѣ черты быта околичной шляхты, какія удалось собрать въ актовыхъ книгахъ кіевскаго центрального архива. Источникъ этотъ, доставляя неоспоримое ручательство въ подлинности приводимыхъ фактовъ, хотя и не даетъ достаточнаго матеріала для того, чтобы представить предметъ въ желаемой полнотѣ, однако позволяетъ раскрыть довольно оригинальныя черты изъ прошедшей жизни нашего края, не лишенныя и общаго историческаго интереса.

Данныя, относящіяся къ исторіи околичной шляхты, могутъ быть распредѣлены по слѣдующимъ отдѣламъ: 1) свѣденія о происхожденіи околичныхъ шляхтичей, 2) данныя подтверждающія постоянную ихъ приверженность къ православію, 3) данныя, опредѣляющія черты бытовой ихъ жизни, 4) факты, доказывающіе постоянное сознаніе околичными шляхтичами русской народности и опредѣляющія ихъ отношенія къ польской народности.

Вотъ перечень тѣхъ родовъ околичной шляхты, о которыхъ свѣденія болѣе или менѣе подробныя находятся въ актовыхъ книгахъ: Барановскіе, Бехи, Болсуновскіе, Булгаки, Бѣлоцкіе, Бѣлошицкіе, Васьковскіе, Верповскіе, Волковскіе, Выговскіе, Геевскіе, Гошовскіе, Дидковскіе, Закусилы, Каленскіе, Кобылинскіе, Кончаковскіе, Коркушки, Костюшковскіе, Левковскіе, Макаревичи, Меленевскіе, Мошковскіе, Невмерицкіе, Недапковскіе, Пашинскіе, Сынгаевскіе, Толкачи, Ушаповскіе, Ходаковскіе, Чоповскіе, Швабы, Шкуратовскіе. Кромѣ этихъ большихъ родовъ были еще роды менѣе многочисленныя, которые помѣщались въ селахъ, занятыхъ родами вышеупомянутыми и связаны были съ ними родствомъ, образомъ жизни, понятіями и убѣжденіями; такихъ родовъ было очень много, чаще-же другихъ попадаются: Бильскіе, Пашковскіе, Стемпковскіе, Думинскіе, Духовскіе, Словенскіе, Зміевскіе, Корчевскіе, Чулаевскіе, Шишнаревичи, Пригарлинскіе, Скаржинскіе, Потопальскіе, Редчичи, Ярмолинскіе и т. д. Такъ какъ роды эти во всѣхъ отношеніяхъ сжились съ бытомъ околичной шляхты, то мы можемъ отнести къ нимъ всѣ отличительныя черты послѣдней, хотя и не находимъ въ актахъ документовъ о происхожденіи большей части ихъ.

I.

По древности своего происхожденія околичная шляхта должна быть отнесена къ числу самыхъ древнихъ дворян-

скихъ родовъ южнорусскаго края. Всѣ дипломы на дворянство шляхтичи околичные получили отъ великихъ князей литовскихъ еще до Люблинской Уніи, въ XIV, XV и XVI столѣтіяхъ. Нѣкоторые изъ нихъ, напримѣръ Чоповскіе и Бѣлоцкіе, ссылались на грамоты еще болѣе древнія, пожалованныя имъ „отъ достославныхъ русскихъ князей“, еще во время удѣльнаго періода княжеской Руси. ¹⁾

Во время литовскаго владычества всѣ роды эти принадлежали къ сословію дружинному: т. е. къ боярамъ—всѣ дипломы, выданные околичнымъ шляхтичамъ великими князьями литовскими на право владѣній землями и на разныя преимущества, упоминають о томъ, что они даются за военныя заслуги.

Но въ теченіи времени при литовскихъ князьяхъ древнее русское боярство распалось на нѣсколько категорій; изъ среды его выдѣлились: „земляне“, „служы ординскіе“ и „служы замковыє“; разница между этими категоріями состояла въ слѣдующемъ: земляне—это были члены княжеской дружины, получившіе помѣстія (землю) и обязанные нести земскую повинность съ этой земли въ пользу князя, повинность эта была привязана къ потомственно принадлежавшему имъ помѣстію и состояла въ обязанности являться, лично, или, смотря по обширности помѣстія, доставлять опредѣленное число людей на войну „конно и оружно“ по призыву князя. Они должны были „ехать на послугу господарскую при воеводѣ, якъ ихъ обошлетъ“. Повинность эта называлась: „господарскою, военною, земскою, службою, конемъ“ и кромѣ ея земляне не несли никакихъ другихъ повинностей, не подчинялись суду княжескихъ замковъ и ихъ державцевъ, а судились или передъ лицомъ самаго князя, или его воеводы, или-же комиссіями, назначаемыми княземъ спеціально для каждаго отдѣль-

---

1) № LII, страница 175, № LIII, стр. 176 и № LX, стр. 193.

наго случая. Земляне начали выдѣляться изъ среды боярства, какъ отдѣльное сословіе, пользующееся отдѣльными правами и привилегіями около половины XVI вѣка; по крайней мѣрѣ еще въ грамотахъ Сигизмунда I мы встрѣчаемъ выраженія такіа, въ которыхъ очевидно слово бояре употребляется еще безразлично вмѣсто слова земляне. Такъ въ подтвердительной грамотѣ этого короля, выданной 1521 года „боярину нашему Василю Беху“ на землю Беховщину сказано между прочимъ: „за што онъ долженъ намъ, господарю, зъ того службу военную служиты, потому, яко и иныіе боярове наши въ повете кievскомъ, и маєтъ всихъ вольностей заживати, безо всякихъ иныихъ повинностей“ ¹⁾. Но при наслѣдникѣ уже Сигизмунда I, Сигизмундѣ II Августѣ, земляне не только не смѣшиваются съ остальными боярами, но противуполагаются имъ, такъ въ приказѣ, данномъ Сигизмундомъ Августомъ старостѣ овруцкому, Хриштофу Кмичу, 1544 года сказано: чтобы онъ не приневоливалъ на равнѣ съ боярами овруцкими къ суду своему и къ сторожѣ замковой Хому Мошковскаго, Василя Ущапа и братію ихъ, такъ какъ они *земляне*, обязанные только къ земской военной службѣ ²⁾.

Другая категорія, выдѣлившаяся изъ среды древняго боярства, состояла изъ такъ называемыхъ *слугъ ордынскихъ*. Слуги ордынскіе владѣли также участками земли и за то обязаны были отправлять „*есачную повинность*“ т. е. они должны были по очереди являться на „полную (полевую) сторожу“ или „на недѣлю чернобыльскую“ въ сторожевыя стоянки, устроенныя на границахъ Полѣсія и стѣпной Украины, на „татарскихъ шляхахъ“, т. е. на дорогахъ, которыми обыкновенно врывались Татары въ области великаго княжества литовскаго, для того, чтобы предупреждать жителей Полѣсія и

1) № VI, стр. 22.

2) № IX, стр. 33.

державцевъ королевскихъ замковъ о татарскомъ набѣгѣ. Такия „полныя сторожи“, подвѣдомственные овруцкому замку находились: одна въ 30 миляхъ отъ него „за Ходорковымъ полемъ у Каменя на Вили рецѣ“ стерегли-же ее „по четыре человека отъ святого Юря, свята вешняго, до Покровы святыя Богородицы“; другая въ Чернобылѣ, не далеко отъ устья Припяти въ Днѣпрѣ. Кромѣ того ордынскіе слуги обязаны были „при послахъ и гонцахъ господарскихъ ѣздити до орды“ т. е. составляли вооруженный конвой, въ случаѣ отправленія великокняжескаго посольства или гонца въ Крымъ. Также во время войны они должны были „при старостѣ на службу господарскую конно и збройно ехать“; сверхъ того ордынскіе слуги должны были „подводы и стаціи посламъ и гонцамъ давати, также воеводѣ кievскому, коли черезъ Овручій ѣдетъ, также подводы и стаціи винны давати вси урочисто, то есть: яловицу, вепря, а зъ дымѣ по курицы; овса, сѣна въ потребу“. Наконецъ *слуги замковыя* или *путныя*, владѣя небольшими участками земли, обязаны были за нихъ отправлять „послугу замковую“; изъ этой службы замковой важнѣйшую обязанность составляла „сторожа“, т. е. обязанность поочередно содержать караулъ у воротъ замка, къ послугѣ замковой относилось еще „погонѣ“, то-есть исполненіе административныхъ распоряженій державцы или старосты и „оповѣданіе вѣстей“, то-есть развозка писемъ, пакетовъ и оповѣщеній по приказанію старосты или державцы; вслѣдствіе послѣдней обязанности бояре замковыя и получили въ послѣдствіи названіе *путныхъ*. Кромѣ того они платили въ пользу замка „поплаты и пошлыны“ ¹⁾. Какъ ордынскіе такъ и путныя слуги въ административномъ и судебномъ отношеніяхъ подчинены были „зверхности замковой“, то-есть власти старосты или державцы, управлявшаго тѣмъ замкомъ, къ которому они были приписаны.

1) № II, стр. 9, № X, стр. 40—42 № I, стр. 3.

Замокъ составлялъ центръ извѣстнаго округа, на кото-
рые, по числу замковъ, подраздѣлялись въ военномъ отно-
шеніи земли, княжества или воеводства великаго княжества
литовскаго и княжескій державца замка былъ вмѣстѣ съ тѣмъ
военнымъ начальникомъ своего округа. Въ отношеніи къ зе-
мянамъ этого округа онъ былъ ихъ военачальникомъ только
во время войны и то въ томъ только случаѣ, если они „по
доброе волѣ“ являлись къ нему. Земляне наравнѣ съ бояря-
ми обязаны были къ подчинкѣ на свой счетъ замковыхъ укрѣп-
леній, за что тѣ и другіе имѣли внутри укрѣпленій свои го-
родни, то есть зданія для сохраненія имущества во время
осады.

Такое распаденіе боярства оказалось особенно важнымъ
послѣ люблинской Уніи 1569 года. Во время этого сейма
вся южная Русь была отнята отъ Великаго Княжества Ли-
товскаго и присоединена къ Польшѣ, вслѣдствіе этого во-
шли въ дѣйствіе польскіе законы и жителямъ южной Руси
пришлось размѣститься по составнымъ категоріямъ, суще-
ствовавшимъ въ Польшѣ. Потому различная участь по-
стигла, распавшееся на части, русское боярство. Между
тѣмъ какъ *земляне* были признаны польскою шляхтою и, въ
силу этого признанія, получили участіе въ сеймахъ и сейми-
кахъ, голосъ въ политическомъ управленіи, освободились отъ
обязанности земскоі военной службы, замѣненной, призрач-
ною болѣе чѣмъ дѣйствительною, обязанностію участвовать
въ шляхетскихъ поголовныхъ ополченіяхъ, получили выбор-
ныхъ земскихъ чиновниковъ, городскіе суды и трибуналы,
безграничную судебную, экономическую и административную
власть надъ крестьянами и т. д. Въ то же время другіе раз-
ряды бояръ: ордынскіе и замковые слуги, признаны были
людьми посполитыми, подвластными королевскому старостѣ
(новое наименованіе бывшихъ при литовскихъ князьяхъ дер-
жавцевъ), къ которому они стали почти въ такія-же юриди-
ческія отношенія, въ какихъ находились крестьяне къ вла-

дѣвшимъ ими шляхтичамъ, а отличались отъ послѣднихъ только по отношенію къ землевладѣнію. Конечно послѣ этого разница между бывшими землянами и боярами сдѣлалась слишкомъ рѣзкою и чувствительною и потому всѣ люди, стоявшіе на рубежѣ, довольно не точно разграничивавшемъ оба сословія до люблинской Уніи, спѣшили заявить старые документы или выхлопотать новые, на основаніи которыхъ они могли-бы попасть въ категорію землянъ и извернуться изъ сословія ординскаго и замкового боярства.

На такой порубежной чертѣ находились именно околичныя шляхтичи. Почти всѣ роды ихъ владѣли, какъ увидимъ изъ перечня, великокняжескими грамотами, признававшими за ними права землянъ, но съ другой стороны ихъ бытъ, обстановка, малая относительно зажиточность, привязанность къ русскимъ простонароднымъ формамъ жизни, ихъ многочисленность и отсутствіе (за малыми исключеніями) подвластнаго имъ крѣпостнаго народонаселенія—всѣ эти условія сближали ихъ слишкомъ съ людьми посполитыми и въ глазахъ богатыхъ землянъ, пріобрѣвшихъ шляхецкія права, дѣлали ихъ недостойными шляхетскаго званія. При томъ околичныя шляхтичи встрѣтили сильныхъ противниковъ, имѣвшихъ личный интересъ въ недопущеніи ихъ къ шляхетству—въ овруцкихъ старостахъ; послѣдніе понимали, что если имъ удастся приписать околичную шляхту къ числу бояръ овруцкаго староства, то она увеличатъ почти въ десятеро свои доходы. Вслѣдствіе этого завязалась ожесточенная борьба, по временамъ юридическая, по временамъ и кулачная между околицами и овруцкими старостами. Еще до люблинской Уніи овруцкіе державцы пытались было нѣсколько разъ подчинить своему суду, отнять земли или принудить къ замковой службѣ то ту, то другую околицу; но жители обращались немедленно съ жалобою къ великому князю или къ воеводѣ, которые заступались за нихъ и не рѣдко штрафовали державцевъ за превышеніе ими власти. Такъ въ 1535 году Сигизмундъ I,

вслѣдствіе жалобы, принесенной ему Василиемъ Ушапомъ, Николаемъ Хиневичемъ—Васьковскимъ, Андреемъ Папиничемъ и Николаемъ Волковичемъ, далъ приказъ державцѣ овруцкому, Тихону Гринковичу Козинскому и „будущимъ овруцкимъ державцамъ“, чтобы они не осмѣливались впередъ требовать съ истцовъ „сторожи у воротъ замка и воженія писемъ“, такъ какъ они заявили ему древнія грамоты и документы, на основаніи которыхъ они отъ службы замковой уволены и обязаны, на равнѣ съ другими землянами кievскими, „только зъ отчизнѣ своихъ дедичныхъ и выслуженыхъ на службу земскую военную ездить“¹⁾. Точно также въ 1544 году Сигизмундъ Августъ охранилъ Ушаповъ отъ посягательства овруцкаго державцы, Криштофа Кмитича; но Кмитичъ попытался, не смотря на неудачу подчинить себѣ нѣкоторыя другія околицы, онъ потребовалъ отъ нихъ замковой сторожи, а когда къ нему явились Григорій Мошковичъ и Иванъ Барановичъ съ документами, доказывавшими ихъ землянскія права, то онъ документы у нихъ отобралъ и уничтожилъ, а ихъ посадилъ въ тюрьму, какъ ослушныхъ бояръ. Депутація отъ околицъ отправилась къ великому князю, который для обсужденія дѣла немедленно назначилъ комиссію, состоящую изъ епископа луцкаго и берестейскаго, Юрія Хвальчевскаго, и изъ кievскаго воеводы, Ивана Юріевича Глебовича. Комиссія, разсмотрѣвъ документы, представленныя истцами, признала Кмитича виновнымъ въ превышеніи власти и приказала ему уплатить 20 рублей штрафа въ пользу истцевъ, которымъ и выдала, въ замѣнъ документовъ уничтоженныхъ Кмитичемъ, новую подтвердительную въ званіи землянъ грамоту²⁾. Наконецъ въ 1553 году державца овруцкій, Іосифъ Михайловичъ Халецкій, потребовалъ отъ Беховъ замковыхъ повинностей и объявилъ имъ, что они подлежатъ

1) № VIII, стр. 26—31.

2) № VIII, стр. 26—31. № IX, стр. 31—34

его судебной власти. Василий Бехъ обратился съ жалобою къ кievскому воеводѣ, князю Фридриху Глѣбовичу Пронскому. Воевода, разсмотрѣвъ документы, призналъ Беховъ земьянами и запретилъ державцѣ посягать на ихъ права ¹⁾.

Но попытки эти овруцкихъ державцевъ до Люблинской Уніи были рѣдки, они возникали изъ личнаго ихъ интереса и весьма скоро удерживались вслѣдствіе вмѣшательства власти великаго князя. Послѣ Люблинской Уніи старосты овруцкіе ведутъ противъ околицъ борьбу систематическую. Почти ни одинъ изъ овруцкихъ старостъ, начиная съ Михаила Мышки зъ Варковичъ (1573) и кончая Иваномъ Стецкимъ (около 1790 года), не упускаетъ учинить попытку на подчиненіе себѣ околичныхъ шляхтичей, которые вынуждены отстаивать свою свободу то силою, то юридическими мѣрами. Въ этой борьбѣ старосты не только руководствуются личнымъ интересомъ, но служатъ представителями общаго шляхетскаго мнѣнія и находятъ поддержку въ богатыхъ шляхтичахъ, которымъ не любо терпѣть въ своей средѣ многочисленное народонаселеніе, православное по вѣрѣ, русское по сознанию своей народности, мужицкое по нравамъ и обстановкѣ жизни. Уже 1574 года Булгаки, Левковскіе и Геевскіе обращались къ королю Генриху, при посредничествѣ кievскаго воеводы князя Константина Константиновича Острожскаго, съ жалобою о томъ, что нѣкоторые земьяне кievскіе недопускаютъ ихъ въ городскій и земскій суды и принуждаютъ судиться передъ овруцкимъ державцею ²⁾ Вслѣдствіе такихъ отношеній болѣе энергическіе изъ старостъ прибѣгаютъ или къ крутымъ мѣрамъ насилія, или ко всевозможнымъ юридическимъ изворотамъ для того, чтобы подчинить себѣ шляхецкія околицы. Такъ въ 1573 году Михаилъ Мышка зъ Варковичъ приписалъ Кобылинскихъ къ числу путныхъ бояръ

¹⁾ № VI, стр. 22.

²⁾ № I, стр. 4.

овруцкаго замка и отъ своей попытки долженъ былъ отказаться только вслѣдствіе королевскаго листа ¹⁾). Въ 1583 году староста Авраамъ Мышка зъ Варковичъ началъ формальный искъ о томъ, что Левковскіе, Вехи, Кобылинскіе, Верповскіе и нѣкоторые другіе роды присвоиваютъ себѣ самовольно дворянскія права и что они должны быть приписаны къ числу бояръ овруцкаго замка. Не смотря на документы, представленные отвѣтчиками, и выборныя шляхецкія комиссіи, и суды кievскіе земскіе и гродскіе рѣшали дѣло въ пользу старосты; околичныя шляхтичи апеллировали къ королю, король отсылалъ дѣло для переислѣдованія обратно въ гродскій судъ или поручалъ его шляхетскимъ комиссіямъ и оно затягивалось до бесконечности; а между тѣмъ староста, предъупреждая окончательное рѣшеніе дѣла по суду, насильно взымалъ съ тяжущихся боярскія повинности и подчинялъ ихъ своей судебной власти. Для этого онъ даже предъявилъ имъ въ 1598 году копію подложную съ небывалаго королевскаго декрета. Только въ 1599 году изданъ былъ листъ королевскій, освобождавшій Веховъ отъ посягательствъ старосты; дѣло-же о другихъ околицахъ тянулось далѣе ²⁾). Преемникъ Авраама Мышки, староста Павелъ Рущкій, продолжалъ начатое имъ дѣло, не смотря на напоминальные королевскіе листы, издаваемые отъ времени до времени королемъ въ пользу то той, то другой околицы, онъ продолжалъ ихъ „приворочати и примушати подъ присудъ юриздикціи замку овруцкаго“; требовалъ съ нихъ замковыхъ повинностей и, въ случаѣ неповиновенія, грабилъ села, жегъ дома и причинялъ жителямъ околицъ всякія насилія. Наконецъ въ 1617 году Васковскіе, Ущатовскіе, Барановскіе, Гошовскіе, Болсуновскіе и Мошковскіе выхлопотали у короля напоминальный листъ кievскому гродскому суду, которому они представили всѣ

1) № XXII, стр. 99.

2) № VI, стр. 19; № CXXVIII, стр. 403—416.

документы о дворянском своемъ происхожденіи, выданные имъ и подтвержденные всѣми князьями литовскими, начиная съ Семена Александровича (Олельковича) и окончивая Сигизмундомъ III. Судъ долженъ былъ признать ихъ шляхтичами а присудить къ штрафу овруцкаго старосту. ¹⁾ Но, не смотря на декретъ гродскаго суда, дѣло осталось спорнымъ и въ томъ или другомъ видѣ возобновлялось каждымъ изъ послѣдующихъ овруцкихъ старостъ. Настойчивѣе другихъ дѣйствовалъ овруцкій староста Францискъ Потоцкій (1680—1705). Немедленно послѣ принятія должности онъ старался угрозами и насиліями заставить околичную шляхту подчиниться своей власти. Онъ наносилъ протестовавшимъ побои, напоминалъ имъ о томъ, что его отецъ убилъ за сопротивление Анто́на Невмерицкаго, влачилъ его трупъ, привязавъ къ конскому хвосту, и конфисковалъ, оставшееся послѣ Невмерицкаго, имѣніе; староста угрожалъ подвергнуть строптивыхъ той-же участи; онъ позволялъ своимъ „оффиціалистамъ“ похищать женъ околичныхъ шляхтичей и т. п. ²⁾ Когда-же эти насильственные мѣры не подѣйствовали, то онъ рѣшился возобновить юридическій искъ: 1690. года онъ подалъ королю (Яну III) жалобу о томъ, что бояре овруцкаго замка (онъ поименовалъ всѣ шляхетскія околицы) присвоиваютъ себѣ шляхетское званіе, отказываются отъ повиновенія старостѣ и отъ исполненія замковыхъ обязанностей. Король потребовалъ околичныхъ шляхтичей въ свой ассессорскій судъ. Въ началѣ 1691 года королевскіе мандаты были развезены возными во всѣ шляхетскія околицы ³⁾. Обвиненные, чувствуя, что у старосты сильно вліяніе при дворѣ, не явились въ судъ королевскій и перенесли дѣло въ судъ гродскій, куда они по-

¹⁾ № XVI, стр. 67 и XVII, стр. 69—75.

²⁾ № XLVII; стр. 161—164.

³⁾ № LXXXVI, стр. 290; № LXXXIX, стр. 298 и № XCVII, стр. 322.

дали жалобу на старосту о томъ, что онъ оклеветалъ ихъ передъ королемъ ¹⁾. Не получивъ удовлетворенія въ гродскомъ судѣ, они апеллировали въ Люблинскій трибуналъ, который еще разъ подтвердилъ ихъ шляхетскія права въ 1695 году ²⁾. Не смотря на это, староста продолжалъ искъ въ королевскомъ ассессорскомъ судѣ и склонилъ короля къ назначенію судебной комиссіи, составленной изъ богатыхъ шляхтичей овруцкаго-же уѣзда. Во главѣ комиссіи стояли: овруцкій подстароста, Михаилъ Ставецкій, и овруцкій под-столій, Ѳеодоръ Павша; вся комиссія была вполне предана старостѣ и раздѣляла его побужденія, виды и намѣренія. Коммиссары, заявивъ выданное имъ королевское полномочіе для окончательнаго рѣшенія дѣла, отправились въ 1696 году въ село Мошки, для изслѣдованія дѣла на мѣстѣ и призвали туда къ восьмому февралю всѣхъ околичныхъ шляхтичей. Последніе, зная настроеніе комиссіи, рѣшились, во что-бы то ни стало, не допустить ее къ засѣданіямъ. Дѣйствительно, когда коммиссары подъѣхали къ Мошкамъ, за селомъ ихъ встрѣтила огромная вооруженная толпа, состоявшая изъ сбѣжавшихся со всѣхъ околицъ шляхтичей, числомъ до 300 человекъ. Коммиссары были остановлены, на нихъ посыпалась брань и ругательства; имъ объявили, что скорѣе перебьютъ ихъ или сами погибнутъ, чѣмъ дозволятъ судить свое дѣло или даже въѣхать хоть-бы въ одно околичное село. Изъ толпы раздалось нѣсколько холостыхъ выстрѣловъ. Коммиссары растерялись и обратились въ бѣгство ³⁾. Толпа провожала ихъ, слѣдуя за ними на извѣстномъ разстояніи, по направленію къ Овручу; около мѣстечка Веледникъ они наткнулись на самаго Потоцкаго, шедшаго съ вооруженными людьми на подмогу коммиссарамъ; между шляхтичами и стражею Потоц-

1) № XC, стр. 301 и № XCI, стр. 303.

2) № C, стр. 331.

3) № CI, стр. 333—335.

каго завязалась драка, при чемъ перевѣсъ оказался на сторонѣ первыхъ. Избитые старостинскіе слуги были ими обезоружены и торжественно отведены въ плѣнъ; самъ староста получилъ нѣсколько полновѣсныхъ ударовъ и убѣжалъ. Въ Мошкахъ побѣдители отпраздновали свое торжество ¹⁾.

Тяжба продолжалась далѣе еще съ большимъ ожесточеніемъ. Староста старался покончить дѣло въ королевскомъ ассессорскомъ судѣ или въ комиссіяхъ, назначаемыхъ королемъ, околичныя шляхтичи уклонялись отъ этого суда и старались перетянуть дѣло въ суды гродскіе и въ трибуналь. Дѣло тянулось до смерти Потоцкаго и потомъ возобновлялось его преемниками: Іосифомъ Бржуховскимъ (1712), Станиславомъ Ольшанскимъ, Загурскимъ и Стецкимъ (около 1790 года) съ тѣмъ-же характеромъ насилія и сутяжничества ²⁾.

Во время этой безпрестанной тяжбы съ овруцкими старостами околичныя шляхтичи опирались постоянно на грамоты, выданныя имъ литовскими князьями и на другія документы, удостовѣряющіе ихъ происхожденіе;—они являли эти документы въ актовыя книги, или, въ случаѣ ихъ потери, немедленно о таковой заявляли и представляли доказательства въ удостовѣреніе потери. Такимъ образомъ уцѣлели въ актовыхъ книгахъ многочисленныя документы о происхожденіи каждаго почти рода околичныхъ шляхтичей. Вотъ перечень документовъ, относящихся къ каждому изъ нихъ:

1) *Чоповскіе* имѣли грамоты, выданныя имъ еще удѣльными князьями русскими на право владѣнія ихъ землями; Игнатъ Чопъ предъявлялъ эти документы великимъ князьямъ Александру и Сигизмунду Казимировичамъ, которые подтвердили Чоповскимъ права на земли и зачислили ихъ въ категорію земель, обязавъ ихъ снаряжать “двѣ службы земскія военныя”. Права эт были еще разъ подтверждены Чопов-

1) № CVI, стр. 349—351.

2) № CXIII, стр. 370 и № CXXVIII, стр. 403—416.

скимъ Владиславомъ IV. Во время возстанія Хмельницкаго, козаки, занявъ овруцкій повѣтъ, истребили всѣ попавшіеся имъ документы; замокъ овруцкій, въ которомъ хранились городскія овруцкія книги, былъ также сожженъ козаками. Такимъ образомъ, въ числѣ прочихъ, пропали документы Чоповскихъ, потому, во время тяжбы съ Францискомъ Потоцкимъ, Чоповскіе заявили въ 1682 году въ актовыя книги счетъ пропавшихъ документовъ и представили аттестацію (удостовѣреніе), подписанную всѣми ихъ сосѣдями—о томъ, что послѣдніе видѣли дѣйствительно у Чоповскихъ означенные документы; съ этою аттестаціею Самуиль, Андрей и Тимофей Чоповскіе отправились отыскивать копіи своихъ документовъ въ метрикѣ коронной. Поиски ихъ оказались успѣшными, и уже на сеймикѣ 1685 года они представили копіи своихъ документовъ, въ чемъ получили удостовѣреніе отъ сеймика и, наконецъ, добились отъ короля, Іоанна III, окончательнаго признанія за ними шляхетскаго званія и подтвержденія прежнихъ великокняжескихъ грамотъ ¹⁾).

2) Столь-же древними документами владѣли *Бѣлоузіе*, они также выводили свой родъ со временъ удѣльныхъ русскихъ князей. Подлинники грамотъ, выданныхъ имъ, также погибли во время козацкихъ войнъ, остались-же только копіи въ метрикѣ коронной ²⁾).

3) Малкевичи имѣли грамоты отъ великихъ князей литовскихъ на званіе земянъ, 1570 года Сигизмундъ Августъ подтвердилъ эти права Василю Малкевичу и „за военную, господарскую, земскую службу“ далъ ему въ потомственное владѣніе землю Ходаковскую—съ тѣхъ поръ его потомки усвоили себѣ названіе *Ходаковскихъ* ³⁾).

---

1) № LII, стр. 175; № LIII, стр. 176; № LV; стр. 181; № LXV, стр. 214; № LXXXII, стр. 277.

2) № LX, стр. 193.

3) № XIX, стр. 88 и № LXXXII, стр. 277.

4) Родоначальникъ рода *Беховъ*—Федоръ, получилъ землю Быховщизну еще отъ кievскаго князя Владиміра Ольгердовича. Въ послѣдствіи Бехи получили подтвердительныя грамоты на владѣніе этою землею отъ великихъ князей: Витольда и Казиміра, отъ кievскаго воеводы, Андрея Немировича (1514—1539) и отъ великаго князя Сигизмунда I (въ 1521 году). Всѣ эти грамоты указываютъ на обязанность земскоѣ, военной службы и освобождаютъ Беховъ отъ суда и повинностей замковыхъ. Тѣже права подтверждаютъ имъ королевскіе декреты 1595 и 1599 годовъ и декретъ кievскаго воеводы, Фридриха Глебовича Пронскаго, 1553 года, равно какъ и люстрація кievскаго воеводства 1616 года ¹⁾.

5) Родоначальникъ *Левковскихъ*—Ларіонъ Валевскій, получилъ грамоту на владѣніе землею отъ князя Омелька Владиміровича 1450 года. Въ грамотѣ этой сказано: „не обязанъ онъ намъ служить со слугами, ни платы платить, ни какихъ-бы-то ни было посылокъ; и не долженъ онъ въ Чорнобыль съ подводами на сторожу ѣздить, но служить ему службу съ бояры“ ²⁾. Далѣе Левковскіе были признаны земьянами въ грамотахъ, выданныхъ имъ кievскимъ воеводою, Мартыномъ Гаштольдомъ (1471—1482) и великими князьями: Казимиромъ и Александромъ, также декретами Сигизмунда Августа 1569 и 1571 года. Опись оверуцкаго замка 1545 года упоминаетъ ихъ въ числѣ землянь, владѣвшихъ городнями въ оверуцкомъ замкѣ, а люстрація 1683 года указываетъ на Левковскихъ какъ на самый многочисленный родъ околичной шляхты. Тѣже документы относятся и къ поясненію происхожденія рода *Вертовскихъ* и *Геевскихъ*, которые были отдѣльными вѣтвями рода Левковскихъ, принявшими другія фамиліи только около 1548 года ³⁾.

¹⁾ № VI, стр. 19 и № XV, стр. 65.

²⁾ № I, стран. 1.

³⁾ № XXI, стр. 96; № СХХVIII, стр. 403—416; № X, стр. 37 и книга гродская оверуцкая № 3211, стр. 733.

6) Тотже князь Олелько Владиміровичъ далъ на земскомъ правѣ родоначальнику *Редичей*—Ларіону Владиміровичу, земли Ерликовскую и Тенетыловскую.—земскія права ихъ были подтверждены князьями: Свидригайломъ, Сигизмундомъ I (1522 и 1537 года), Сигизмундомъ Августомъ 1545 и Сигизмундомъ III 1605 г. ¹⁾.

7) Великій князь Витольдъ за военныя заслуги даровалъ „выслуженныя земли“ между рѣками Ушью и Жеревію *Васьковичамъ* и *Ущанамъ*, а разныя другія земли въ овурукомъ повѣтѣ *Мошковичамъ*, *Волковичамъ*, *Пашиничамъ*, *Болсуновичамъ* и *Барановичамъ*. Право на владѣніе этими землями было подтверждено имъ слѣдующими документами: листами князя Олелька Владиміровича (около 1454 г.), Симеона Олельковича (1454—1461 г.) и великаго князя Казимира (1467 г.), въ которыхъ поименованы были земли, принадлежавшія каждому роду: граничнымъ листомъ, выданнымъ кievскимъ воеводою Мартыномъ Гаштольдвичемъ Ущанамъ и Васьковичамъ на раздѣлъ между ними земель (около 1471 года); двумя листами великаго князя Александра, выданными въ 1508 году Сидору Васьковичу, Ивану Ущану, Мартыну Пашиничу и Андрею Волковичу на право владѣнія землями, упомянутыми въ листахъ; листомъ Сигизмунда I 1518 г., въ которомъ подтверждаются предъидущія права на владѣніе землями всѣмъ поименованнымъ родамъ, при чемъ упомянуто, что они освобождаются отъ замковой повинности и обязываются только къ земской военной службѣ. Судными листами кievскихъ воеводъ: Юрія Николаевича Радзивиловича (1511—1514 г.) и Андрея Яковлевича Немировича (1514—1539 г.); двумя подтвердительными грамотами, выданными Сигизмундомъ I Тимошу Барановскому 1531 года, и Волковскимъ и Пашинскимъ 1532 года на право владѣнія землями, подъ условіемъ исполненія ими земской военной служ-

¹⁾ № СХХVIII, стран. 403—416.

бы; грамотою Сигизмунда I, писанною 1535 г. къ овруцкому старостѣ, Тихону Гринковичу Козинскому, о увольненіи всѣхъ упомянутыхъ родовъ отъ замковыхъ повинностей. Подтвердительною грамотою Сигизмунда I 1540 г. Двумя подтвердительными грамотами, выданными Сигизмундомъ II въ 1544 и 1547 годахъ подтверждающими земскія права всѣмъ вообще упомянутымъ родамъ и въ особенности охраняющими отъ насилій овруцкихъ старостѣ Ущাপовскихъ и Мошковскихъ. Суднымъ листомъ, выданнымъ королевскими комиссарами 1546 г. по поводу тяжбы околичныхъ шляхтичей съ овруцкимъ старостою, Кмитичемъ. Листомъ Сигизмунда II къ кievскому воеводѣ Константину Константиновичу Острожскому о предохраненіи околичной шляхты отъ посягательствъ овруцкаго старосты, Филона Кмиты. Подтвердительною грамотою короля Степана 1581 г.; люстраціями, произведенными въ кievскомъ воеводствѣ въ 1616 и 1683 годахъ. Двумя подтвердительными грамотами Сигизмунда III 1600 и 1616 г. Декретомъ кievскаго гродскаго суда (1617 г.) по дѣлу околичныхъ шляхтичей съ овруцкимъ старостою, Павломъ Рудкимъ, и подтвердительными грамотами, выданными Мошковскимъ отъ королей: Михаила (1671 г.), Яна III (1678 г.) и Августа II (1698) ¹⁾. Всѣ эти документы представляютъ почти въ непрерывной связи слѣды происхожденія: Мошковскихъ, Ущাপовскихъ, Болсуновскихъ, Папинскихъ, Волковскихъ, Васьковскихъ, Барановскихъ и *Гошовскихъ*; сіи послѣдніе были вѣтвію, выдѣлившееся въ началѣ XVI вѣка изъ рода Барановскихъ.

8) *Булгаки* владѣли издревле Смольчанскою землею; воевода Гаштольдъ подтвердилъ за ними это владѣніе, а

---

1) № III, стр. 10; № V, стр. 15; № VII, стр. 24; № VIII, стр. 26—31; № IX, стр. 31—34; № XIV, стр. 63; № XVI, стр. 67; № XVII, стр. 69—75; № XXX, стр. 116; № X, стр. 35; № CXXVIII, стр. 403—416 и книга гродская овруцкая № 3211, стр. 733.

великій князь литовскій Александръ въ 1486 году подтвердилъ грамоту Гаштольда по просьбѣ Булгака Белявскаго. Въ послѣдствіи документы Булгаковскихъ были подтверждены грамотою короля Генриха 1574 г. Въ грамотѣ этой король подтверждаетъ ихъ право на владѣніе землею подъ условіемъ служить земскую военную службу и признаетъ за ними право судиться въ городскомъ и земскомъ судахъ. ¹⁾

9) Великій князь Александръ, вслѣдствіе просьбы Макара Ивановича Вручанина, далъ ему землю Ремезовщизну въ 1503 г. Въ 1518 право на владѣніе этою землею было подтверждено Макаровичамъ Сигизмундомъ I; въ 1585 г. королемъ Стефаномъ и въ 1600 Сигизмундомъ III; во всѣхъ этихъ документахъ *Макаровичи* называются землянами овруцкими и на нихъ возлагается обязанность „господарю службу земскую военную служить, какъ и прежде предки ихъ служили. ²⁾

10) Солуянъ Сидоровичъ и двоюродные его братья: Гринь, Оникій, Ѳедоръ и Андрей *Невмирицкіе* получили землю въ силу грамоты Сигизмунда I, выданной 1539 г. и подтвержденной имъ же 1544 г. Между ними произведенъ былъ дѣлежъ этой земли 1552 г. и потомъ между ихъ потомками 1589 г., при чемъ они называются постоянно „земьянами господарскими“ ³⁾.

11) Сигизмундъ I, желая поддержать средства землянъ своихъ овруцкихъ, Лучичей, и дать имъ возможность исправно исполнять земскую службу, пожаловалъ имъ 1541 года пустую землю Скочковскую въ Выговѣ. Лучичи эти были родоначальниками *Выговскихъ*. Права ихъ были потомъ подтверждены 1546 года Сигизмундомъ Августомъ и 1611 г. Сигизмундомъ III ⁴⁾.

1) № I, стр. 1; № СХХVIII, стр. 403—416.

2) № IV, стр. 12 и № СХХVIII, стр. 403—416.

3) № XII, стр. 56 и № СХХVIII, стр. 403—416.

4) Архивъ Югозападной Россіи часть III, томъ I, стран. 314.

12 Земли и права *Думинскихъ* были получены также отъ Сигизмунда I 1520 г. Пашкомъ Думеничемъ и подтверждены его потомкамъ 1623 г. Сигизмундомъ III ¹⁾.

13) Сигизмундъ Августъ „далъ слугѣ своего замку овруцкого“, Федору *Швабовичу*, землю Вердовщизну 1551 г., съ тѣмъ, чтобы онъ „службу нашу военную господарскую коваемъ служилъ, а иншихъ вѣякихъ повинностей, работъ и податковъ зъ той земли полнити и давати не будетъ“. Съ тѣхъ поръ Швабовичи именуется землянами и права ихъ подтверждаются грамотами: Сигизмунда Августа 1570 года и Сигизмунда III 1595 года ²⁾.

14) Въ 1573 году Сигизмундъ Августъ выдалъ *Кобылинскимъ* листъ къ овруцкому старостѣ Михайлу Мышкѣ о томъ, чтобы онъ не причислялъ ихъ къ путнымъ боярамъ, такъ какъ Кобылинскіе издревле обязаны только, въ качествѣ землянъ, къ военной земскоѣ службѣ. Права ихъ были возобновлены 1650 г. Іоанномъ Казимиромъ, которому они принесли жалобу о потерѣ документовъ во время козацкой войны ³⁾.

15) *Коркушки* были освобождены королемъ Александромъ отъ „сачной повинности и недѣли Чернобыльской“ и имъ предоставлено было служить съ ихъ земли одну земскую военную службу, подобно другимъ овруцкимъ боярамъ; подтвержденіе этой грамоты они получили въ 1521 году отъ Сигизмунда I и потомъ въ 1600 году отъ Сигизмунда III ⁴⁾.

16) *Корчевскіе* получили 1478 года жалованную грамоту отъ короля Казимира на землю Хомчинскую, съ обязанностію служить изъ ней одну господарскую службу; грамота эта была подтверждена имъ Сигизмундомъ III 1600 года ⁵⁾.

¹⁾ № СХХVIII, стр. 403—416.

²⁾ № XI, стр. 50 и № СХХVIII, стр. 406.

³⁾ № XXII, стр. 99.

⁴⁾ № II, стр. 8—10.

⁵⁾ № II, стр. 7—10.

17) Изъ объясненія; поданнаго въ овруцкій гродскій судъ Григоріемъ Даміановичемъ *Меленевскимъ*, 1663 года, мы узнаемъ, что Меленевскіе владѣли многочисленными королевскими грамотами, сеймовыми, ассессорскими и задворными судебными рѣшеніями; крѣпостными актами и т. д., удостовѣрившими ихъ право на владѣніе землями и дворянское ихъ званіе, но что всѣ эти документы были уничтожены козаками въ 1658 году. ²⁾

18) Предокъ *Толкачей*—Лосина получилъ около 1503 г. отъ кievскаго воеводы, князя Михаила Ивановича, (Мстиславскаго?) грамоту на землю Тенетыловщину, съ обязанностію служить съ нея службу великому князю и съ освобожденіемъ отъ всякихъ „даней и полатокъ“ ³⁾.

19) Сигизмундъ III подтвердилъ 1601 года древнія грамоты *Костюшковскимъ* и разрѣшилъ имъ основать мѣстечко въ наследственномъ имѣніи ихъ—Костюшковщинѣ. ⁴⁾

О *Закусилы* владѣли грамотами и другими документами, доказывавшими ихъ право на дворянское званіе и на владѣніе землею съ 1560 и 1597 годовъ. ⁴⁾

Изъ перечня этихъ документовъ мы убѣждаемся въ слѣдующихъ положеніяхъ: что околичныя шляхтичи происходятъ отъ тѣхъ русскихъ бояръ, которые при великихъ князьяхъ литовскихъ причислены были къ сословію земянъ, что они слѣдовательно—коренные рускіе люди.—Что они получили грамоты на званіе земянъ отъ великихъ князей литовскихъ до Люблинской Уніи,—слѣдовательно не имѣютъ ничего общаго съ польскою шляхтою, начавшею селиться въ южнорусскомъ краѣ послѣ 1569 года.

Что они неохотно были допущены къ правамъ шляхет-

1) № XXIX, стр. 113.

2) № CXIX, стр. 385.

3) № CXXVIII, стр. 407.

4) № CXXVIII, стр. 407.

скимъ, потому что представляли слишкомъ много сходныхъ чертъ съ остальнымъ русскимъ народонаселеніемъ края и должны были въ теченіи 200 слишкомъ лѣтъ выдерживать упорную борьбу за свои древнія права. — Что, наконецъ, самыя ихъ фамиліи получили только случайно польское окончаніе: въ названія фамилійныя обратились прилагательныя, произведенныя отъ названій земель, принадлежащихъ околичнымъ шляхтичамъ; такъ Малкевичи начали называться Ходаковскими, Хиневичи—Васьковскими, Лучичи—Выговскими и т. д. и только нѣсколько родовъ: Бехи, Булгаки, Закусины, Макаревичи, Толкачи и Швабы удержали древнюю боярскую форму въ своемъ фамиліиномъ названіи.

II.

Перейдемъ теперь къ обзорѣнію религіозной жизни околичной шляхты: околичные шляхтичи были, подобно всѣмъ русскимъ дворянскимъ родамъ—православные. Но особенно многочисленныя слѣды ихъ религіозной ревности мы находимъ въ то время, когда церковная Унія начинаетъ поглощать другіе русскіе православные роды, т. е. съ первой половины XVII столѣтія. Центромъ религіозной жизни шляхетскихъ околицъ былъ *Левковскій монастырь*, основанный въ селѣ Невмерицкомъ ¹⁾ „коштомъ Левковскихъ, Невмерицкихъ и братіи ихъ.“ Мы не можемъ точно опредѣлить времени его основанія; хотя въ актовыя книги и внесень одинъ документъ, относящійся къ этому предмету, но къ несчастію въ немъ не помѣчено число и годъ, въ которомъ онъ былъ составленъ. Документъ этотъ есть листъ дворянина Андрея Малюшицкаго, которымъ онъ даритъ Святоникольскому Левковскому монастырю „ново-фундуячемоуся въ селѣ Невмерицкихъ—островъ Шепелевскій въ грунтахъ Кобылинскихъ“. Въ листѣ этомъ упомянуто, что первымъ игуменомъ Левковскаго монастыря

1) Села Невмерицкое и Левковичи смежны между собою.

былъ Еремія Гдишинскій ¹⁾. Левковскій монастырь пользовался особеннымъ уваженіемъ околичныхъ шляхтичей. Въ праздничные дни „зъ околичныхъ сель люди сходились на набоженство въ село Левковичи“ въ церковь, бывшую при монастырѣ. Особенно многочисленныя были сходки изъ всѣхъ околичныхъ сель въ храмовой праздникъ монастырской церкви, въ день св. Николая ²⁾. Многіе околичные шляхтичи, составляя духовныя завѣщанія, помѣщали въ нихъ требованіе, чтобы тѣло ихъ было погребено въ Левковскомъ монастырѣ и чтобы въ немъ наслѣдники ихъ отслужили сорокоустъ за упокой души завѣщателя. Таковы распоряженія, помѣщенные въ духовныхъ завѣщаніяхъ: Палагеи Федоровны Новмержицкой (1647 г.), Семена Мартыновича Левковского (1680), Николая Думинскаго (1689), Марьянны Невмержицкой (1713 г.) ³⁾ и т. д. Многія лица изъ числа околичной шляхты дѣлали вклады въ пользу монастыря, иные поступали въ число монастырской братіи, другіе, состарѣвшись, отправлялись на упокой жить въ монастырѣ.

Со временемъ, когда, вслѣдствіе усиленной пропоганды езуитской, употреблявшей съ одной стороны всевозможныя прелести слова, съ другой подстрекавшей своевольные инстинкты шляхты, существованіе православныхъ церквей и монастырей сдѣлалось не безопасно, когда имъ стали угрожать какъ проповѣдь вкрадчивыхъ патеровъ, такъ и вооруженные заѣзды буйныхъ шляхтичей—фанатиковъ и своевольныхъ хоругвей войска, тогда околичные шляхтичи приняли мѣры для охраненія своего монастыря: они его окружили валомъ, рвомъ и „кобылицами“ и для того, чтобы усилить связь свою съ православнымъ міромъ—они приписали свой

1) № XIII, стр. 61.

2) № LXIII, стр. 207 и книги земскія кievская № 135, листъ 7.

3) № XX, стр. 93; № XXXVII, стр. 134; также книги кievскія гродскія: № 4, листъ 260 на оборотѣ и № 31, листъ 372 на оборотѣ.

монастырь около 1690 года къ монастырю Межигорскому, гдѣ одинъ изъ околичныхъ шляхтичей—Ѳеодосій Васьковскій былъ въ то время игуменомъ.

Натискъ со стороны езуитовъ на шляхетскія околицы былъ дѣйствительно и настойчивъ и силенъ; вслѣдствіе этого и отношенія жителей околицъ къ езуитамъ всегда носили враждебный характеръ. Въ началѣ второй четверти XVII столѣтія езуиты засѣли уже въ своей коллегіи въ овруцкомъ повѣтѣ, гдѣ они получили въ даръ большія помѣстія отъ, поступившаго въ ихъ орденъ, Игнатія-Александра Ельца. Они, по своему обыкновенію, стали вести настойчивую пропаганду въ шляхетскомъ обществѣ; расширяя по мѣрѣ возможности предѣлы своихъ помѣстій, езуиты старались распредѣлить свои новыя пріобрѣтенія такимъ образомъ, чтобы имѣть точки опоры для пропаганды на пространствѣ дѣлаго повѣта. Раздробляя и разбрасывая небольшія клочки своихъ владѣній, они искали возможности помѣстить въ каждомъ околоткѣ одного изъ членовъ своего ордена въ качествѣ „администратора“ т. е. прикащика. Между прочимъ они сильно хлопотали о томъ, чтобы, то куплею, то возстановленіемъ, якобы забытыхъ, правъ своего „фундатора“, Ельца, пріобрѣсти хоть по лоскутку земли въ каждомъ околичномъ селѣ. Шляхтичи-же околичныя чувствовали, подобно всему южнорусскому народу, полное отвращеніе отъ смиренныхъ отцевъ, которыхъ считали, не безъ основанія, главною причиною того гоненія на православную вѣру и русскую народность, которое съ начала XVII вѣка все сильнѣе и сильнѣе тяготѣло надъ краемъ. Появленіе езуитовъ въ близкомъ сосѣдствѣ и даже въ ихъ собственныхъ селахъ стало для нихъ невыносимо и они искали только удобнаго случая, чтобы избавиться отъ непріятныхъ сосѣдей. Случай этотъ представился во время козацкихъ войнъ. Передъ грозою Хмельницкаго езуиты бѣжали изъ Овруча въ Польшу, предоставивъ на произволь судьбы и свою коллегію и ея богатія помѣстія. Этою минутою вос-

пользовались жители околичныхъ селъ. Въ каждомъ селѣ, испытавшемъ сосѣдство езуитовъ, приняты были мѣры къ тому, чтобы отъ нихъ избавиться или чтобы разрушить по возможности езуитское пристанище; такъ Дидковскіе завладѣли частію села Дидковецъ, попавшею въ руки езуитовъ, раздѣлили между собою земли и угодія и истребили рыбу въ ксаверовскихъ, езуитскихъ прудахъ ¹⁾. Мошковскіе отняли земли въ селѣ Мошкахъ, принадлежавшія, по увѣренію езуитовъ, Ельцу; частію присоединили ихъ къ своимъ полямъ, частію заняли подъ постройки ²⁾. Шкуратовскіе бросились на езуитское село — Ягодное, разогнали крестіанъ, выдрали медь изъ бортей и обратили земли въ свое пользованіе ³⁾. Недашковскіе завладѣли частію села Недашковъ, купленною нѣкогда, по словамъ езуитовъ, Ельцемъ, разорили межевые знаки и присоединили ее къ своимъ владѣніямъ, потомъ они напали на два сосѣднія езуитскія села: Ельцудынъ и Игнатовку, разогнали крестіанъ и вырубали всѣ бортныя деревія, находившіяся въ езуитскихъ лѣсахъ и островахъ ⁴⁾ и т. д. Когда, послѣ прекращенія козацкихъ войнъ, езуиты возвратились въ свою запустѣвшую коллегію и стали требовать возвращенія, принадлежавшихъ имъ, земель, то околичные шляхтичи отвѣчали имъ насмѣшками. Съ 1681 года езуиты начали тяжбу, но и на этомъ поприщѣ они встрѣтили сильныя препятствія: юридическія проволочки, неявки на судебныя сроки, полное отсутствіе исполнительной власти затянули дѣло на цѣлыя десятки лѣтъ; между тѣмъ всякая попытка со стороны езуитовъ фактически овладѣть спорными землями встрѣчала энергическій отпоръ: Мошковскіе грозили имъ „мушкетами“, били и прогоняли езуитовъ, появившихся иногда яко-

1) № XXXVIII, стр. 137.

2) № XXXIX, стр. 138.

3) № LVI, стр. 184.

4) № CXX, стр. 385.

бы для осмотра бортовых деревьев; Недашковские привѣтствовали выстрѣлами езуитскихъ „прокураторовъ“ и т. д.

Но бывали и такіе случаи, въ которыхъ негодованіе околичныхъ шляхтичей противъ езуитовъ принимало болѣе наступательный характеръ. Такъ Михаилъ Сынгаевскій, проживая въ Овручѣ въ качествѣ намѣстника овруцкаго староства (1719—1720), проявлялъ непримиримую къ нимъ вражду: по словамъ езуитской жалобы онъ беспрестанно „и въ частныхъ и въ публичныхъ разговорахъ унижаетъ, оскорбляетъ и порицаетъ доброе имя и честь ордена.... членовъ его при многочисленномъ собраніи народа обзываетъ собаками“. Онъ дважды нападалъ на езуитскія фермы, разрушалъ ихъ и разгонялъ прислугу, подстрѣкалъ овруцкихъ мѣщанъ къ буйствамъ противъ езуитовъ, похвалялся выгнать ихъ изъ Овруча и съечь резиденцію, подсылалъ одного изъ бурмистровъ съ приказаніемъ „рубить на порогѣ шеи езовицкимъ людямъ“ и нѣсколько разъ осаждалъ и самыхъ езуитовъ въ ихъ помѣщеніи, находившемся въ овруцкомъ замкѣ ¹⁾.

Среди этой борьбы отъ вниманія езуитовъ не могло ускользнуть значеніе Левковскаго монастыря, какъ центра, на который опиралось православное благочестіе околичной шляхты. Въ 1712 году, послѣ заключенія прутскаго договора, когда западная половина Украины была вновь предоставлена на произволь Полякамъ, когда связь съ Кіевомъ и Межигоріемъ ослабѣла вслѣдствіе запрещенія православнымъ отлучаться за границу речипосполитой подъ какимъ-бы то ни было предлогомъ, тогда езуиты рѣшили воспользоваться единеніемъ, въ которомъ находился Левковскій монастырь. Со свойственною ихъ ордену вкрадчивостію они свели знакомство а потомъ и дружбу съ монахами, начали посѣщать монастырь, приглашали къ себѣ братію, заводили съ ними богословскія пренія, въ которыхъ, благодаря ловкой казуисти-

¹⁾ СХХІІІ, стр. 392 и № СХХV, стр. 396.

кѣ, легко одерживали верхъ надъ мало образованными монахами; наконецъ, подготовивъ нѣкоторыхъ изъ ихъ числа, рѣшились мало по малу ознакомить съ собою и прихожанъ. Они стали являться въ монастырь во время торжественныхъ храмовыхъ праздниковъ, и приглашали къ себѣ братію для участія въ процессіяхъ. Это снованіе езуитовъ въ православномъ монастырѣ не понравилось околичнымъ шляхтичамъ; неудовольствіе свое они стали открыто заявлять монахамъ: когда на храмовой праздникъ св. Николая (1714) явился въ Левковичи езуитъ Коморовскій и отправился, послѣ церковной службы, въ монастырскую трапезу, гдѣ игумень, Паксій Тарнавскій, угощалъ „многихъ собравшихся священниковъ, монаховъ и шляхту“, то видъ его привелъ въ смущеніе все общество; одинъ изъ Левковскихъ—Романъ всталъ изъ за стола и обратился къ игумену съ выговоромъ; онъ въ довольно крупныхъ выраженіяхъ передалъ ему неудовольствіе прихожанъ по поводу посѣщенія монастыря неблагонадежными лицами. Но такія демонстраціи на езуитовъ не дѣйствовали—на слѣдующій годъ на храмовой праздникъ въ Левковичи опять явилось нѣсколько патеровъ. Опять Левковскіе встрѣвожились и объявили, принявшему ихъ намѣстнику монастыря, Макарію Недзельскому, что они удалятъ его самого изъ монастыря, если онъ не откажется отъ непріятныхъ для прихожанъ связей. Черезъ три мѣсяца произошла еще болѣе скандальная исторія: 18 іюня между Левковскими распространилось извѣстіе, что намѣстникъ, Недзельскій, и монахъ, Θεодосій, дали слово овруцкимъ езуитамъ участвовать въ процессіи, которую должны были на слѣдующій день совершать езуиты по поводу католическаго праздника „Божьяго тѣла“ и что они уже собираются въ дорогу. Левковскіе толпою побѣжали въ монастырь—довольно крупно объяснились съ обвиненными монахами, даже, въ жару объясненія, нанесли имъ нѣсколько ударовъ и объявили, что они формально запрещаютъ имъ отправляться на езуитскую процессію. Но

лишь только они удалились, монахи заперли церковь и, пробравшись по задворкамъ, ускользнули изъ села и отправились въ Овручъ; навѣдавшись въ монастырь, Левковскіе узнали о побѣгѣ монаховъ; они немедленно отправились въ погоню и настигли бѣглецовъ въ мѣстечкѣ Веледникахъ. Но тамъ они не осмѣливались объявить причины бѣгства монаховъ, ибо мѣстечко принадлежало овруцкому старостѣ, на покровительство котораго бѣглецы могли рассчитывать въ данномъ случаѣ; потому Левковскіе, вбѣжавъ толпою въ мѣстечко, объявили жителямъ, что намѣстникъ, Макарій, и монахъ, Феодосій, бѣжали изъ монастыря, похитивъ церковное имущество. Вышло дѣло такое, въ которое старостѣ не приходилось вмѣшиваться. Около монаховъ собралась толпа мѣщанъ и мѣщанокъ и задержала ихъ, упрекая въ неблаговидномъ поступкѣ. Протесту ихъ никто не внималъ; и Левковскіе, и жители мѣстечка, притворяясь преслѣдующими грабежъ церковнаго имущества, отняли у нихъ богослужебныя книги, отобрали у Макарія „патентъ“ на званіе намѣстника, сняли рясы и клобуки и, оставивъ ихъ въ одномъ бѣльѣ, лишили всякой возможности продолжать путешествіе и участвовать въ предполагаемой процессіи, а вмѣстѣ съ тѣмъ наказали ихъ легкомысленный умыселъ публичнымъ посрамленіемъ. Игуменъ Тарнавскій, встрѣтившись векорѣ потомъ съ Левковскими на ярмаркѣ въ Веледникахъ, получилъ отъ нихъ публичный выговоръ за несоблюденіе правилъ монастырской дисциплины ¹⁾.

Кромѣ Левковскаго монастыря во многихъ околичныхъ селахъ были также православныя церкви. По слѣдамъ, оставшимся въ актовыхъ книгахъ, можно достовѣрно указать на существованіе слѣдующихъ тринадцати церквей въ періодъ времени съ 1650 по 1720 годъ. Въ селѣ Мошкахъ была церковь во имя св. Николая; въ селѣ Дидковцахъ—во имя Пресвятой

1) СХVІІ, стр. 379—381.

Тройцы; въ селѣ Меленяхъ—во имя Архистратига Михаила; въ селѣ Шкуратахъ—во имя Рождества Богородицы; въ селѣ Выговѣ—во имя Воздвиженія честнаго Креста; въ селѣ Ходакахъ—во имя Покрова Пресвятой Богородицы; въ селѣ Чоповичахъ— во имя Пресвятой Тройцы; въ селѣ Бѣлошицкомъ—во имя св. Дмитрія ¹⁾; въ селѣ Невмерицкомъ—во имя св. Николая; также были церкви въ селахъ: Малыхъ Сын-гаяхъ, Васьковичахъ, Пашинахъ и Закусилахъ. Въ эти церкви обыкновенно на храмовые праздники со всѣхъ селъ съѣзжались околичныя шляхтичи; почти на каждомъ шагу въ актахъ попадаются выраженія въ видѣ слѣдующихъ: „дѣло происходило на праздникѣ въ селѣ Левковичахъ, на св. Николая русскаго, куда съ околичныхъ селъ собралось множество народа для молитвы и гдѣ сосѣди, отдыхая, вели общій разговоръ“; или „въ село Дидковцы, въ день Рождества Богородицы, въ церковь, на службу Божью, съѣхались шляхтичи изъ разныхъ селъ“; или „въ село Шкураты, на праздникъ Рождества Богородицы, съѣхались не только сосѣди и братія Шкуратовскіе, но и другіе околичныя шляхтичи и составили канунъ“; или „въ селѣ Васьковичахъ, въ присутствіи многихъ обывателей кievскаго воеводства, собравшихся туда по причинѣ праздника“ ²⁾ и т. п. Очевидно съѣзды эти укрѣпляли въ средѣ околичныхъ шляхтичей силу общественнаго мнѣнія въ пользу Православія и для насъ могутъ служить мѣриломъ степени ихъ благочестія, которое точно также обнаруживалось и въ многочисленныхъ вкладыахъ и пожертвованіяхъ, приносимыхъ въ пользу церквей. Въ каждомъ почти духовномъ завѣщаніи завѣщатель опредѣляетъ церковь, въ которой онъ желаетъ быть похороненнымъ и всегда дѣлаетъ посильное привошеніе въ пользу церкви „на сорокоустъ“ или „для от-

1) Книга гродская кievская № 36, листъ 1097 на оборотѣ.

2) № XLIX, стр. 168; № LXIII, стр. 207; № LXXXV, стр. 287 и № LXXXVIII, стр. 296.

правовая памятка по душѣ“: не большую сумму денегъ, лошадей, воловъ и т. п. Иногда приношенія эти довольно значительны, такъ напримѣръ Дмитрій Степановичъ Бѣлошицкій, чувствуя себя больнымъ, отправляется просить объ исцѣленіи къ чудотворной иконѣ въ Милановичи, но на дорогѣ онъ умираетъ и отказываетъ въ пользу церкви все свое имущество ¹⁾. Такъ въ 1638 году Юрій Макаревичъ отказываетъ въ пользу Кириловскаго монастыря всѣ свои, довольно обширныя, имѣнія ²⁾ Вообще въ актовыхъ книгахъ находится значительное число завѣщаній околичныхъ шляхтичей, заключающихъ въ себѣ отказы въ пользу церквей; только нѣсколько изъ нихъ, во избѣжаніе повторенія, напечатаны въ предлагаемомъ томѣ. Въ завѣщаніяхъ этихъ встрѣчаются постоянно выраженія, свидѣтельствующія о глубинѣ религіознаго убѣжденія завѣщателей: такъ Максимилианъ Геевскій-Ловдиковскій начинаетъ свое завѣщаніе словами: „Важнѣйшимъ залогомъ будущей жизни считаю то обстоятельство, что окончиваю жизнь земную въ повиновеніи святой, восточной, апостольской церкви, что вѣрую во всѣ догматы ею признанные и исповѣдую правила святыми апостолами преподанныя этой церкви. Съ сією вѣрою желаю предстать послѣ моей кончины предъ судомъ грознаго, справедливаго Судіа“. Въ завѣщаніи Татьяны Пригарницкой сказано: „Грѣшное тѣло мое должно быть похоронено въ Ходакахъ, въ оградѣ Ходаковской церкви, гдѣ покоятся мой отецъ, моя мать и другіе усобшіе мои родственники.... мои сыновья обязаны будутъ похоронить меня обычаемъ и порядкомъ христіанскимъ, Греко-русскимъ и потомъ не должны забывать о моей душѣ“. Такое-же желаніе „быть похороненнымъ обычаемъ и порядкомъ русскимъ“ заявляетъ въ своемъ завѣщаніи (1719 года) Ѳома Редчицъ, предписывая притомъ семейству поми-

1) № XLVIII, стр. 165,

2) Книга гродская житомирская № 209: листъ 444 на оборотѣ.

вать его душу „церковными молитвами и подаяніемъ, особенно-же у святыхъ кіевскихъ мощей“ и т. п. ¹⁾.

Околичвые шляхтичи пеклись постоянно о благолѣшіи своихъ церквей. Довольно часто въ актовыхъ книгахъ упоминаются слѣды значительныхъ пожертвованій, принесенныхъ ими для этой цѣли. Такъ напримѣръ въ 1698 году упоминается, что въ церкви въ селѣ Пашинахъ находились на иконѣ Богородицы ризы пожертвованныя Пашинскими, цѣною въ 2,000 злотыхъ, а также 7 большихъ, мѣдныхъ колоколовъ ²⁾. Такъ въ 1680 году Николай Оссовскій пожертвовалъ большіе колокола въ Сынгаевскую церковь ³⁾. Такъ трое Дидковскихъ навяли маляра для обновленія на ихъ счетъ церкви въ селѣ Дидьовцахъ, и жаловались, что деньги, данныя ими на закупку необходимаго матеріала были отняты у маляра на дорогѣ шляхтичемъ Липлянскимъ ⁴⁾. Такъ около 1710 года Выговскіе опредѣлили израсходовать за одинъ разъ 700 злотыхъ на возобновленіе своей церкви и т. п. ⁵⁾.

Во время возникновенія церковной уніи, когда православные жители югозападнаго края, стараясь отразить напоръ ея, составляли церковныя братства, то околичные шляхтичи спѣшили принять въ нихъ участіе; во всѣхъ извѣстныхъ документахъ разныхъ братствъ мы, съ самаго ихъ появленія, встрѣчаемъ подписи жителей овруцкихъ околицъ: уже въ 1619 году охранительную грамоту, выданную луцкому братству волынскими дворянами, подписали въ числѣ другихъ дворянъ: Иванъ Выговскій, Александръ и Иванъ Волков-

1) № XXVIII, стр. 111; № XLIII, стр. 147; № CXI, стр. 363; № CXXII, стр. 389; также книга гродская овруцкая, № 3225; листъ 339 на оборотѣ.

2) № LXVIII, стр. 229 и книга гродская овруцкая № 3219; листъ 423.

3) Книга гродская овруцкая, № 3209; листъ 373 на оборотѣ.

4) № XLV, стр. 153.

5) № CXI, стр. 366.

скіе ¹⁾. Потомъ въ продолженіи XVII и XVIII столѣтій мы беспрестанно встрѣчаемъ имена околичныхъ шляхтичей какъ въ каталогѣ луцкихъ братчиковъ, такъ и въ помянникѣ этого братства. Такъ въ каталогъ братства внесены: Яковъ Выговскій (1667 года), Степанъ Шкуратовскій (1687), Митрофанъ и Степанъ Дидковскіе (1691), Самуиль Выговскій (1692), Петръ Шкуратовскій (1693), Иванъ Ходаковскій (1701). Изъ нихъ Самуиль Выговскій и Петръ Шкуратовскій выбирались неоднократно въ старшины братства (1695—1713) и роды ихъ, равно какъ и роды Луки Выговскаго (около 1670) и Марка Шкуратовскаго (1681) внесены были въ помянникъ луцкаго братства. ²⁾ Даже въ числѣ членовъ отдаленнаго львовскаго братства мы встрѣчаемъ подписи: Ивана Выговскаго и одного изъ Бѣлявскихъ ³⁾

Многіе околичныя шляхтичи поступали въ духовное званіе; въ актовыхъ книгахъ часто встрѣчаются духовныя лица, носящія ихъ фамиліи, таковы напримѣръ: Феодоръ Макаровичъ, приходской священникъ при церкви „святого Николая Нагорнаго“ въ Овручѣ; Иванъ Ходаковскій, приходской священникъ въ селѣ Онушковцахъ на Волыни; священникъ Иванъ Чулаевскій; монахъ кіево-печерскаго монастыря — Мануиль Дидковскій; монахъ при кіево-софійскомъ соборѣ — Свиридѣонъ Меленевскій; монахъ луцкаго братства — Митрофанъ Дидковскій ⁴⁾ и т. д. Нѣкоторыя лица, вышедшія изъ среды околичной шляхты, достигали даже довольно возвышенныхъ степеней въ гіерархіи Православной церкви. Какъ примѣры мы можемъ назвать: Варлаама Дидковскаго, бывшаго въ 1647

¹⁾ Памятники изданные временною коммиссіею для разбора древнихъ актовъ, т. I, часть 1, стр. 12.

²⁾ Тамъ-же, томъ I, часть 1, стр. 195, 198 и 200. Каталогъ и помянникъ луцкаго братства.

³⁾ Тамъ-же, томъ III, часть 1, стр. 91 и 92.

⁴⁾ № СІХ, стр. 356—358; № СХІV, стр. 372; книга гродская кіевская, № 4, листъ 62; книга земская кіевская, № 135, листъ 340; также каталогъ луцкаго братства.

году намѣстникомъ кіево-печерской лавры; Георгія Гоповскаго, епископа Перемышльскаго и Самборскаго, давшаго уставную грамоту перемышльскому Святоиілінскому братству въ 1670 году и Θεодосія Васьковскаго, бывшаго въ теченіи 34 лѣтъ (1669—1703) игуменомъ Межигорскаго монастыря во время наибольшаго процвѣтанія этой обители ¹⁾).

Вообще связь средоточія Православія—Кіева съ шляхетскими околицами была всегда довольно оживленная. Околичныя шляхтичи принимали участіе въ выборѣ кіевскихъ митрополитовъ и кіево-печерскихъ архимандритовъ. Такъ въ числѣ лицъ, избравшихъ митрополита Сильвестра Коссова и архимандрита Іосифа Тризну, мы встрѣчаемъ подписи: Евстафія Выговскаго, Данила Думинскаго и Варлаама Дидковскаго ²⁾). Съ своей стороны лица, высоко поставленныя въ Православной гіерархіи поддерживали эту связь какъ посредствомъ личнаго знакомства и радушнаго приѣма, оказываемаго пріѣзжавшимъ въ Кіевъ шляхтичамъ, такъ и посредствомъ подарковъ, пересылаемыхъ ими въ приходскія церкви околицъ. Такъ на примѣръ, вслѣдствіе интересной тяжбы, возникшей между Дидковскими за то, что одинъ изъ нихъ злоупотреблялъ права и обязанности церковнаго ктитора, мы узнаемъ слѣдующія интересныя подробности: Степань, Данило и Іосифъ Дидковскіе очень часто ѣздили въ Кіевъ; они каждый разъ посѣщали: архимандрита кіево-печерской лавры—Варлаама Ясинскаго, игумена пустынно-ніколаевскаго монастыря—Радзивиловича и игумена Межигорскаго монастыря—Θеодосія Васьковскаго. Эти духовныя особы „помня обычаи своихъ предковъ“ каждый разъ пересылали черезъ Дидков-

---

¹⁾ Архивъ югозападной Россіи часть II, томъ I, стр. 339 и 346; Памятники, изд. ком. для разб. древн. акт. томъ II, часть 1, стр. 177 и томъ IV, часть 1 стр. 21; также Сказаніе о Межигорскомъ монастырѣ М. А. Максимовича, стр. 23.

²⁾ Архивъ югозападной Россіи, часть II, томъ I, стр. 339 и 346.

скихъ, въ подарокъ приходскимъ церквямъ околичныхъ сель, богослужебныя книги, церковную утварь, даже церковное вино. Изъ подробностей того-же дѣла мы узнаемъ, что въ приходской церкви села Дидковецъ, въ числѣ другихъ книгъ, находились: „Трїодъ постная“, пожертвованная въ эту церковь Иннокентіемъ Гизелемъ, Апостоль и Минея, пожертвованныя игуменомъ Радзивиловичемъ и т. п. ¹⁾.

Когда унія и вслѣдъ за нею католичество охватили все русское дворянство югозападнаго края, околичныя шляхтичи, оставаясь вѣрными православію, пользовались своимъ голосомъ на дворянскихъ сеймикахъ для того, чтобы отстаивать, по мѣрѣ возможности, свою рѣру. Дѣйствительно два послѣдніе протесты православныхъ дворянъ, составленные въ кievскомъ воеводствѣ противъ притѣсненія католиками православной церкви, принадлежатъ имъ въ значительной доли. Въ 1688 году дворяне кievскаго воеводства избрали на сеймикѣ депутатовъ для посылки на предстоящій сеймъ и въ инструкцію, которою снабжены были депутаты, помѣстили требованіе о томъ, чтобы сеймъ раздалъ шляхтичамъ, потерявшимъ помѣстїя въ той части Малороссїи, которая по Андрусовскому договору присоединена была къ Россїи, имѣнія, принадлежавшія кievо-печерской лаврѣ и находившіяся въ части Малороссїи удержанной Поляками. Степанъ Дидковскій, занимавшій въ то время должность регента гродскаго овруцкаго, извѣстилъ свою братію о прибавленіи этого пункта къ инструкціи, данной депутатамъ. Вслѣдъ за тѣмъ въ кievскій гродъ поданъ былъ протестъ, требующій исключенія изъ инструкціи упомянутаго пункта, „такъ каѣ оны прекословить всякой справедливости, посягаетъ на хвалу Господню и составленъ безъ общаго согласїа“. Протестъ этотъ подписали одни только околичныя шляхтичи: Выговскіе, Ходаковскіе, Мошковскіе, Меленевскіе, Дидковскіе, Чоповскіе и Волков-

1) № LXXX, стр. 272—275.

скіе. ¹⁾ Потомъ, въ 1699 году, православные дворяне кievскаго и волынскаго воеводствъ еще разъ попытались противудѣйствовать католическому насилію и составили протестъ, какъ противъ, вредныхъ для Православія, постановленій сейма: объ изгнаніи православныхъ жителей изъ Каменца, о подчиненіи православної каменецкой епархіи уніятскому митрополиту и о признаніи свободы вѣроисповѣданія за одними только уніятами; такъ и противъ депутатовъ волынскаго воеводства, не протестовавшихъ, не смотря на данныя имъ избирателями инструкціи, противъ этихъ постановленій сейма. Въ числѣ дворянъ, подписавшихъ этотъ протестъ, находится много подписей околичныхъ шляхтичей, а именно: Петръ Левковскій „именемъ всей братіи Левковскихъ“ также по вѣскольکو чоловікъ: Костюшковичей, Выговскихъ, Сынгаевскихъ, Невмерицкихъ, Ходаковскихъ, Меленевскихъ, Шкуратовскихъ, Каленскихъ и Барановскихъ. ²⁾ Наконецъ, во время послѣдней попытки православныхъ дворянъ отстоять свою церковную гiерархію, мы встрѣчаемъ подписи Выговскихъ и Шкуратовскихъ на актѣ избранія Кирила Шумлянскаго въ санъ луцкаго епископа ³⁾.

---

¹⁾ № LXXII, стр. 243.

²⁾ № CV, стр. 346—348.

³⁾ Въ послѣдней четверти XVII вѣка и въ началѣ XVIII вся тактика польскаго правительства въ отношеніи къ Православію направлена была къ уничтоженію высшей православної гiерархіи. Польское правительство входило въ сношенія съ каждымъ новоизбраннымъ православнымъ епископомъ и склоняло его принять унію двумя важными побужденіями: общаніемъ прислать избранному епископу королевскую подтвердительную грамоту въ такомъ только случаѣ, если онъ склонится перейти въ унію, и отчисленіемъ всѣхъ епископскихъ имѣній и доходовъ отъ православної епархіи въ уніятскую. Конечно къ этимъ двумъ главнымъ причинамъ присоединялись другія, второстепенныя: покровительство и милости для повинующихся, преслѣдованія и обиды для непокорныхъ. Діонисій Жабокрицкій, избранный въ 1694 году епископомъ луцкимъ и острожскимъ, долѣе другихъ боролся съ искушеніемъ, но наконецъ въ 1701 году

Нагляднѣе всего являлась ревность околичныхъ шляхтичей къ православію въ той силѣ общественнаго мнѣнія и въ томъ неукротимомъ презрѣніи, какимъ они преслѣдовали каждаго изъ своихъ собратій, который по какому бы то ни было поводу переходилъ въ католичество. Вотъ нѣсколько примѣровъ ихъ отношеній къ окатоличеннымъ собратамъ,—въ при-

уступилъ и объявилъ о переходѣ своемъ въ унию. Онъ правилъ епархією до 1709 года, въ теченіи котораго былъ арестованъ по приказанію русскихъ властей и сосланъ въ Соловецкій монастырь. Тогда волынскіе дворяне рѣшились выбрать на его мѣсто человѣка, обладавшаго болѣе твердыми убѣжденіями. Выборъ ихъ остановился на Кирилѣ Шумлянскомъ; какъ избиратели такъ и правительство возлагали на него большія надежды: дворяне, основываясь на личномъ знакомствѣ, убѣждены были въ твердости его характера и убѣжденій; въ глазахъ правительства Кирилъ заслуживалъ одобреніе вслѣдствіе, заявленной почти всѣми членами его семейства, наклонности къ переходу въ унию: дядя Кирила, львовскій митрополитъ—Іосифъ, не только перешелъ въ унию, но былъ извѣстенъ какъ ревностный ея поборникъ; отецъ Кирила, Афанасій, бывшій передъ Жабокрицкимъ луцкимъ епископомъ, извѣстенъ былъ современникамъ по своей наклонности къ униі. Основываясь на этихъ семейныхъ данныхъ; правительство заблаговременно увѣрено было въ покорности Кирила. Услышавъ имя предполагаемаго кандидата, король Августъ II прислалъ, еще до выбора его въ епископы, подтвердительную на его имя грамоту. Но на этотъ разъ увѣренность короля оказалась ошибочною; Кирилъ Шумлянскій, получивъ послѣ своего избранія подтвердительную королевскую грамоту, отправился для рукоположенія не къ униатскому митрополиту во Львовъ, а къ православному въ Кіевъ; король, не ожидавшій, чтобы дѣло приняло такой оборотъ, издалъ немедленно новую грамоту, въ которой объявилъ Кирила недостойнымъ своей милости и уничтожилъ выданное ему прежде подтверженіе въ епископскомъ санѣ. Волынскіе дворяне католики составили въ Луцкѣ съѣздъ, на которомъ протестовали противъ законности состоявшагося выбора и обязались подпискою не допускать духовенство и крестіянъ, живущихъ въ ихъ имѣніяхъ, повиноваться новому епископу. Кирилъ Шумлянскій не возвратился никогда изъ Кіева въ свою епархію. 1721 года онъ скончался епископомъ Переяславскимъ. (См. № СХ, стр. 358—362; также книга гродская луцкая № 2247, листы: 538 и 699.

мѣрахъ этихъ поражаетъ конечно грубость приемовъ, своеволие и малое развитіе челоуѣчности, но недостатки эти были общимъ достояніемъ всего шляхетскаго сословія. Католики въ обращеніи съ православными далеко превосходили въ жестокости приведенные ниже примѣры, не имѣя въ свое оправданіе ни раздраженія, обыкновенно вызываемаго у людей, угнетенныхъ и доведенныхъ до крайности, насиліемъ, ни относительной неразвитости, неразлучной съ скудными матеріальными средствами, какими обладали околичныя шляхтичи.

Около 1680 года Григорій Ущатовскій принялъ католичество и конечно заслужилъ этимъ дурное мнѣніе у своей братіи, живя среди которой, ему пришлось подвергнуться не одному горькому оскорбленію. Такъ въ 1682 году онъ отправился вмѣстѣ съ родственниками на панихиду, устроенную вдовою Аврама Ущатовскаго по душѣ ея мужа; послѣ панихиды всѣ присутствовавшіе на ней были приглашены Ущатовскою на поминальный обѣдъ; случилось такъ, что панихида происходила въ субботу и Григорій Ущатовскій, въ качествѣ католика, отказался ѣсть скоромное; тогда, сидѣвшіе за столомъ: Степанъ Васьковскій, Василій, Евтухъ и другой Василій Дидковскіе начали укорять его въ отступничествѣ и обозвали его „поганымъ язычникомъ“. Послѣ обѣда они вышли изъ дому Ущатовской и Григорій узналъ, что они зашли на пути, по которому онъ долженъ былъ возвращаться домой. Въ безпокойствѣ онъ попросилъ родственниковъ провести его и пошелъ домой окольнымъ путемъ. Объ этомъ извѣстили его противниковъ; они сѣли на коней и пустились его догонять. Между тѣмъ Григорій Ущатовскій успѣлъ вбѣжать въ свой домъ и затвориться въ немъ; увидѣвъ это, догонявшіе выломили ворота, ворвались въ домъ, избили защищавшихъ его родныхъ, а у самаго Григорія требовали, чтобы онъ принялъ вызовъ на поединокъ; получивши отказъ, они стали его ругать, бить саблями плашмя, (что, по шляхетскимъ нравамъ, считалось выраженіемъ презрѣнія и обличеніемъ въ

трусости) и удалились, угрожая раздѣлаться съ нимъ построже въ другой разъ. ¹⁾ Впрочемъ это событіе было далеко не единичное исключительное оскорбленіе. Спустя 8 лѣтъ, въ 1690 году, мы встрѣчаемъ опять жалобу того-же Ущиповскаго на всѣхъ другихъ Ущиповскихъ, его сосѣдей, о томъ, что они не даютъ ему ни минуты спокойствія: они при каждой встрѣчѣ наносятъ побои ему и членамъ его семейства, бросаютъ въ воду его дѣтей, врываются въ его домъ, требуютъ, чтобы онъ выходилъ на поединокъ, стрѣляютъ по немъ на улицѣ, женѣ его срываютъ повязку съ головы, убиваютъ всякую, принадлежащую ему и попавшую въ ихъ руки, скотину и домашнюю птицу, и наконецъ, когда онъ пришелъ съ семействомъ въ село Васьковцы, въ церковь, въ день Воскресенія Христова, то, присутствовавшіе въ церкви, сосѣди отняли у маленькой его дочери раскрашенное яйцо и разбили его, утверждая, что она не имѣетъ права играть имъ, такъ какъ ея родители—„недовѣрки“ ²⁾.

А вотъ другой случай: Въ селѣ Меленяхъ жила многочисленная семья, состоявшая изъ трехъ женатыхъ братьевъ Меленевскихъ: Реміяна, Ивана и Василя и изъ замужней сестры ихъ. Всѣ члены семьи жили между собою дружно и миролюбиво: братія, безъ всякой ссоры, выдали сестрѣ по требованію ея мужа, принадлежавшую ей часть наслѣдства. Мужъ сестры, Иванъ Блоцкій, былъ Полякъ—онъ служилъ въ военной службѣ и часто отлучался въ походы; вслѣдствіе—ли его отсутствія, или, можетъ быть, по недостатку столкновений, въ которыхъ—бы рѣзко заявилось различіе его вѣроисповѣданія, послѣднее не нарушало добрыхъ семейныхъ отношеній. Наконецъ у Блоцкихъ родилось дитя; нужно было отпраздновать крестьбины. Тогда только присутствіе ксендза въ домѣ взволновало братьевъ. Немедленно послѣ окончанія обряда

1) № LI, стр. 172.

2) № LXXXVII, стр. 291—294.

завязалась ссора. Братія вынесли люльку съ ребенкомъ на дворъ, и одинъ изъ нихъ выразилъ свое негодованіе слѣдующимъ образомъ: онъ сталъ сзывать собакъ и приговаривалъ: „пусть они сожрутъ ребенка, чтобы Ляцкое племя не плодилось между нами.“ Дѣло кончилось дракою — Влоцкій съ женою были побиты и должны были оставить домъ, въ которомъ такъ мирно жили до времени несчастнаго появленія ксендза. ¹⁾

Факты эти, не смотря на грубую оболочку шляхетскихъ нравовъ того времени, проявляютъ сильное развитіе у окрестной шляхты общественнаго мнѣнія, враждебнаго католичеству, основаннаго на глубокомъ убѣжденіи въ необходимости блюсти православіе какъ религію полученную отъ предковъ. Подъ натискомъ этого мнѣнія каждый окатоличенный шляхтичъ становился въ самое невыгодное и ложное какъ внѣшнее такъ и нравственное положеніе; встревоженная совесть не давала успокоиться и нерѣдко заставляла возвращаться къ вѣрѣ предковъ, покинутой вслѣдствіе мірскихъ разсчетовъ или другихъ житейскихъ обстоятельствъ. Какъ примѣръ такого возврата можно указать духовное завѣщаніе Анны Садовской, урожденной Левковской, составленное „въ городкѣ Печерскомъ 1681 года.“ Въ немъ сказано: „Благодару Творца моего: была есьми zostала католичкою за мал-жонка славное памяти, пана Садовскаго, а теперь знову на свою русскую религію приступила, водлугъ предковъ своихъ сповѣдь святую и сакраментъ приняла есьми.... а особлыве прошу (наслѣдниковъ), абы за душу мою Господа Бога у престола Божого не припоминали, якъ тому належить, черезъ цалый рокъ по смерти моей.“ ²⁾

III.

Если обратимся къ разсмотрѣнію бытовой стороны жизни

¹⁾ № XXXVI, стр. 130—134.

²⁾ № XLI, стр. 142—144.

околичныхъ шляхтичей, на сколько это возможно по юридическимъ актамъ, то находимъ, что всё указанія сводятся къ тому, что вѣрованія, обычаи и юридическія понятія околичныхъ шляхтичей были общи съ массою народа, съ которою ихъ связывали: происхожденіе, вѣра и хозяйственная обстановка жизни, и отличны вполнѣ отъ быта шляхетско-польскоѣ среды.

Околичныя шляхтичи всегда употребляли русскій языкъ въ домашнемъ разговорѣ. Это видно изъ тѣхъ мѣстъ въ актахъ, въ которыхъ въ теченіи дѣла приводятся буквально сказанныя ими слова, также изъ духовныхъ завѣщаній, составленныхъ домашнимъ образомъ, и изъ подписей тамъ, гдѣ таковыя сохранились подлинныя. Въ самомъ названіи околичныхъ шляхтичей мы встрѣчаемъ двѣ черты чисто русскія, народныя: это постоянное употребленіе отчества при имени и фамилии, обычаи чисто русскій, не бывшій никогда въ употребленіи у польскоѣ шляхты, и наклонность замѣнять фамилію „прозвищемъ“, заимствованнымъ отъ какого нибудь особеннаго отличія, качества или сходства данной личности—обычай, какъ извѣстно, до того распространенный въ южной Руси, что въ Запорожьи онъ исключилъ совершенно употребленіе фамильныхъ названій. Примѣры употребленія прозвищъ мы на каждомъ шагу встрѣчаемъ въ актахъ, гдѣ намъ попадаются названія: Кондрать Осьмачка Ходаковскій, Иванъ Лисовець Каленскій, Федоръ Коза Невмерицкій, Андрей Чайкувъ Мошковскій, Якимъ Воробей Мошковскій, Иванъ Барда Ходаковскій и т. д.

Выше уже указано было на все значеніе въ быту околичныхъ шляхтичей религіозной жизни: храмовые праздники, „кануны“, семейныя праздненства, сопряженныя съ религіозными обрядами (крестьбины, свадьбы, поминальные обѣды) являются на каждомъ шагу съ особенною торжественною обстановкою и, помимо религіознаго значенія, имѣютъ значеніе общественное—это единственные случаи, въ которыхъ околичныя

шляхтичи съѣзжаются, занимаются „пріятельскою конверсаціею“ т. е. предаются сообщая разговорамъ, устанавливаютъ общій взглядъ на вещи и т. д.

Не смотря однакожь на сильное развитіе религіозной жизни, вслѣдствіе слабаго религіознаго образованія, въ средѣ околичныхъ шляхтичей гнѣздились предрасудки и предубѣжденія общія въ то время всему русскому простонародію, оставшіеся какъ слѣды древнихъ, дохристіанскихъ, народныхъ воспоминаній: Такъ напримѣръ нерѣдко подается жалоба о причиненіи вреда личности или имуществу посредствомъ колдовства; вотъ нѣсколько примѣровъ: Заку-силы жалуются на Ходаковскихъ о томъ, что послѣдніе: „желая причинить истцамъ смерть и уморить ихъ, выучились докторству, неприличному шляхетскому званію“ и приказали малолѣтней своей дочери пролить какой-то составъ на пути, по которому имѣлъ надобность проходить одинъ изъ числа истцевъ ¹⁾. Невмерицкіе жалуются на Верповскихъ и Ярмолинскихъ о томъ, что они, кромѣ другихъ обидъ „завивали и околдовали“ пшеницу посѣянную на ихъ полѣ и т. д. ²⁾.

Во взглядѣ на семейныя отношенія преданіе иногда также пересиливало религіозныя убѣжденія. Издревле въ народномъ взглядѣ осталось полу-языческое отношеніе къ таинству брака. До половины XVIII столѣтія встрѣчаются случаи, въ которыхъ посполитые люди считали себя въ правѣ расторгать домашнимъ образомъ брачную связь посредствомъ обряда, называемаго „разлука“. Обрядъ этотъ, какъ видно изъ акта, внесеннаго въ магистратскую книгу города Выжвы, состоялъ въ томъ, что чета, неужившаяся между собою, созывала родителей и ближайшихъ родственниковъ, передъ ними высказывались причины домашняго несогласія и обѣ стороны просили родителей разрѣшить ихъ отъ брака, если

1) № LXIX, стр. 232.

2) № CXXI, стр. 388.

посылание были согласны удовлетворить просьбѣ, те отецъ или ближайшій родственникъ мужа подавалъ руку женѣ и отецъ жены въ то-же время подавалъ руку мужу. Въ этомъ и заключался весь обрядъ и по совершеиіи онаго обѣ стороны признавались совершенно свободными и имѣли право вступать въ вторичный бракъ ¹⁾). Слѣды существованія этого обычая между людьми посполитыми встрѣчаются въ магистратскихъ книгахъ волынскихъ городовъ; что обычай этотъ былъ также въ ходу и у околичныхъ шляхтичей явствуетъ изъ разводнаго листа, даннаго 1682 года Оришкою Мошковскою, ей мужу Федору Шкирипѣ ²⁾).

Главная черта, которою отличался бытъ околичныхъ шляхтичей отъ быта всей шляхецкой среды, состояла въ характерѣ ихъ отношеній къ крестьянамъ и вообще къ посполитымъ людямъ. Не смотря на приобретенныя дворянскія права, жители околицъ не были отдѣлены отъ массы народонаселенія тою непреходимою стѣною, которая обособляла все другіе дворянскіе роды. Это впрочемъ и было естественно, такъ какъ и вѣра, и языкъ, и народность; и обстановка быта, и преданія, и нравы связывали ихъ и сближали гораздо болѣе съ крестьянскою массою, нѣжели гербы и сословныя права съ дворянствомъ. Въ отношеніяхъ ихъ къ посполитымъ людямъ мы не находимъ и слѣда той неприступной, превратившейся въ кровь и плоть, сословной гордости, которая составляетъ самую крупную черту измѣльчавшаго характера польскихъ шляхтичей XVIII вѣка. Напротивъ того околичныя шляхтичи часто вступали въ дружественныя и даже въ семейныя связи съ крестьянами. Такъ напримѣръ мы встрѣчаемъ въ приведенныхъ актахъ: Самуила Меленевскаго и пасынка его, крестьянина Гришка Нестратенка; Ивана и

¹⁾ Книга магистратская города Выжвы № 1294, листъ 27 на оборотѣ.

²⁾ № XLIV, стр. 150.

Федора Недашковскихъ и родственниковъ ихъ, людей посполитыхъ; Иосипа и Ивана Татуровичей; Василя Меленевского и зятя его, крестьянина, Ивана Бобра; Михайла Кошчаковского и племянника его, овруцкаго мѣщанина; Лазаря Маркіяненка и т. д. ¹⁾). Въ случаѣ столкновеній сосѣднихъ шляхтичей съ крестьянами, околичные шляхтичи нерѣдко принимали сторону послѣднихъ; такъ Швабы приняли въ свое село крестьянъ, бѣжавшихъ отъ помѣщика Рабштинскаго, дозволили имъ поселиться на равныхъ съ собою правахъ и помогли отнять у помѣщика земли, бывшія нѣкогда въ ихъ пользованіи ²⁾). Такъ Ходаковскіе и Васьковскіе, встрѣтивъ случайно на дорогѣ въ селѣ Чотырбокахъ дворянина Ступницкаго, преслѣдовавшаго бѣжавшаго отъ него крестьянина, заступились за послѣдняго, стали упрекать Ступницкаго бранными словами и, наконецъ, угрозами связать его и бросить въ воду заставили отказаться отъ предпринятой имъ поимки ³⁾).
 Не мѣнѣе отчетливо является во взглядѣ околичныхъ шляхтичей на юридическія отношенія преимущество, которое они даютъ народному обычаю надъ обычаями, выработанными въ шляхетской средѣ. Между тѣмъ какъ дворяне южно-русскіе считаютъ однимъ изъ болѣе выгодныхъ своихъ преимуществъ право пользоваться судами гродскимъ и земскимъ, между тѣмъ какъ они съ концемъ XVI вѣка начинаютъ тѣснить сельскія общины и замѣнять ихъ судебную власть собственнымъ помѣщичьимъ судомъ, околичные шляхтичи сохраняютъ связь съ крестьянскими селами, составлявшими вмѣстѣ съ ними нѣкогда общинныя единицы, собираютъ *кунты* или *конты* на которыхъ присутствуютъ собща съ крестьянами и мѣщанами, представляютъ дѣла свои на рѣшеніе коннаго суда и сохраняютъ его въ полной силѣ до начала XVIII сто-

1) № LXXXV, стр. 286; № XCV, стр. 315 и № XCVI, стр. 317.

2) № CXVI, стр. 377.

3) № CVIII, стр. 354.

лѣтія. Въ числѣ приведенныхъ актовъ послѣднее свѣденіе о купномъ судѣ относится къ 1714 году. Эта купа была созвана Александромъ Ходаковскимъ, искавшимъ удовлетворенія за убытки, причиненные ему крестьянами села Пологачева, она присудила отдать Ходаковскому пару быковъ, которые и были отобраны у пологачевскихъ крестьянъ; но, узнавъ о случившемся, помѣщикъ, владѣвшій Пологачевымъ, протестовалъ противъ купнаго приговора и перенесъ дѣло въ гродскій судъ, въ которомъ обвинилъ Ходаковскаго „въ собираніи купы, воспрещенной закономъ“ и представилъ исполненіе приговора купнаго суда—личнымъ насиліемъ Ходаковскаго ¹⁾).

Изъ приведенныхъ четырехъ декретовъ купныхъ судовъ мы можемъ установить существованіе въ овруцкомъ повѣтѣ слѣдующихъ двухъ общинъ до самого конца XVII в.: 1) Первая лежала на бассейнѣ рѣчки Ирши и состояла изъ шляхетскихъ селъ: Каленскаго, Ходаковъ, Чоповичъ и изъ помѣщичьихъ имѣній, мѣстечекъ: Хотиновки, Каменки и Сарнополя и селъ: Липлянъ, Улановки, Красиловки и Татариневичъ ²⁾). 2) Вторая лежала на бассейнахъ рѣчекъ: Уши, Жерева и Норыни и состояла изъ шляхетскихъ селъ: Мошковъ, Пашинъ, Дидковецъ, Закусиль, Кубылина, Геевичъ, Гошова и Швабовъ и изъ помѣщичьихъ имѣній, селъ: Хвосьни, Потаповичъ, Бондаровъ, Скородного, Сельца, Жерева, Раковщины, Ласковъ и Сарнинокъ, а также изъ мѣстечекъ: Вязовки и Народычъ. Центральнымъ мѣстомъ, гдѣ собирались купы первой общины было село Липляны, центральнымъ мѣстомъ второй—шляхетское село Гошовъ, заселенное дворянами Гошовскими и Барановскими ³⁾).

1) № СХV, стр. 374.

2) № ХVІІІ, стр. 76—77. Изъ этого-же акта видно, что жители каждаго села и мѣстечка порознь называли себя «громадою», сходка же всѣхъ громадъ или ихъ представителей носила названіе «купы».

3) № ХХVІІ, стр. 109; № L, стр. 170; № LIV, стр. 178; № LIX, стр. 189—190; № LXI стр. 198—200.

Въ обѣихъ общинахъ купники сходились по требованію какъ шляхтичей околичныхъ, такъ и крестьянъ и мѣщанъ, членовъ общины. Они судили „водлугъ стародавнего права, звичаю давного купного“ истцы дѣлали „обмову“; къ купникамъ о томъ, чтобы свидѣтели давали искренныя и правдивыя показанія, потомъ производили „опытъ“; купники собирали показанія свидѣтелей, разсматривали „лице“ и составляли приговоръ согласно съ древними юридическими обычаями общинныхъ судовъ, существовавшихъ во всей югозападной Россіи до начала XVII, столѣтія ¹⁾). Въ приведенныхъ приговорахъ копныхъ судовъ замѣтно только значительное относительно смягченіе правовъ; хотя по народному убѣжденію купа имѣла право подвергать подсудимаго пыткѣ, хотя пытка существовала въ польскомъ законодательствѣ и повседневно примѣнялась въ гродскихъ и магистратскихъ судахъ до 1776 года, однако ни въ одномъ изъ приведенныхъ случаевъ купа не употребила ее—всегда почти показанія свидѣтелей и другія улики заставляютъ подсудимаго сознаться „добровольно безъ жадного примушенія и жадное муки“. Разъ только, за недостаткомъ точныхъ указаній купа опредѣлила двоихъ, болѣе упорныхъ, подсудимыхъ „битіемъ пострашить“, но и въ этомъ случаѣ дѣло не дошло до исполненія угрозы: подсудимые „убоявшись битія“ сознались въ преступленіи ²⁾). Купа также неохотно пользуется правомъ смертной казни, въ большей части случаевъ она ограничивается тѣмъ, что приговариваетъ подсудимаго къ уплатѣ штрафа и къ вознагражденію причиненныхъ имъ убытковъ, предоставляя истцамъ, буде они пожелаютъ, искать въ гродскомъ судѣ наказанія обвиненнаго. Встрѣчаемъ только одинъ случай, въ которомъ купа, уличивъ Матвѣя Артюшенка Мош-

1) Подробное описаніе этихъ обычаевъ изложено въ изслѣдованіи г. Иванишева «о древнихъ сельскихъ общинахъ югозападной Россіи».

2) № ЛХ, стр. 190—192.

ковскаго въ весьма многочисленныхъ кражахъ, и доказавъ ему, что онъ занимается воровствомъ во всей окрестности въ теченіи очень долгаго времени, опредѣлила его „каратъ на горлѣ черезъ повѣшеніе по заслугамъ“ прибавивъ, что, если истцы согласны будутъ взять выкупъ и освободить обвиненнаго, то они могутъ это сдѣлать, подѣ тѣмъ условіемъ, что если впредѣ онъ будетъ продолжать заниматься „воровскимъ ремесломъ“ то отвѣтственность падетъ на освободившихъ его и они должны будутъ вознаграждать, причиненные подсудимымъ, убытки.—Въ томъ-же приговорѣ сказано, что соучастники Матвѣя Мопковскаго „хотя въ силу декрета и должны-бы подвергнуться тѣлесному наказанію, но оно имъ прощается; титуль-же воровъ имъ признается“ ¹⁾).

Авторитетъ копныхъ судовъ въ сознаніи околичныхъ шляхтичей былъ непреложный. Угроза предать копному суду, если тотъ, къ кому она относилась, не сознавалъ за собою вины, считалась сильнымъ оскорбленіемъ. ²⁾ Такъ напримѣръ дворянинъ Лука Дубисскій жаловался на дворянъ Ходаковскихъ о томъ, что они, желая покрыть покражу коня, совершенную Иваномъ Осьмаченкомъ Ходаковскимъ, угрожали Ду-

1) № XXXII, стр. 123.

2) Вообще во взглядъ околичныхъ шляхтичей на степень и силу обиды народный взглядъ преобладалъ надъ шляхетскимъ; такъ, сильнѣйшими обидами считали: 1) Если оскорбленіе дѣйствіемъ или словомъ случилось въ церкви или въ церковной оградѣ 2) Если родственникъ вытаскилъ родственника за воротъ изъ избы къ порогу и, наконецъ, 3) если женщинѣ сбывали повязку съ головы, «чинячи простоволосою». Особенно неприимиримы и продолжительны были тяжбы въ последнемъ случаѣ. «Какъ бы измѣвницу какую велъ онъ меня за шею, сбросивъ мнѣ публично намитку съ головы» жалуется «плачевно» Евѣросинія Редчицева на Федора Думинскаго (№ LXXVIII, стр. 270). Тяжба Невмерицкихъ съ Левковскими продолжалась въ теченіе цѣлыхъ 20 лѣтъ (1693—1713) за то, что Левковскіе «намитку, (т. е. женскую головную повязку) сорвавъ съ головы Феофилы Невмерицкой, учинили ее простоволосою» (кн. земская кievская № 135, листъ 383).

бисскому, производившему опытъ о украденной лошади, приговоромъ копнаго суда.

Околичные шляхтичи, приговоренные копынымъ судомъ къ штрафу или даже къ болѣе тяжелому наказанію, никогда не отрицали своей подсудности и не старались кассировать приговора копнаго суда приговоромъ суда гродскаго, въ чемъ легко-бы могли успѣть, опираясь какъ на непріязненное для копныхъ обычаевъ общественное мнѣніе дворянъ, такъ и на власть овруцкихъ старостъ, которые, враждуя беспрестанно съ околицами, всегда готовы были вмѣшиваться въ ихъ дѣла. Старосты смотрѣли на копныя сходки какъ на полнѣйшее беззаконіе и при каждомъ удобномъ случаѣ мѣшали исполненію ихъ приговоровъ или старались выставить это исполненіе какъ результатъ буйнаго своеволя околичныхъ шляхтичей. Такъ, когда собралась купа по требованію Остафія Васьковского и на ней было доказано, что Несторъ, Луцко и Трошко Васьковскіе украли у истца три мѣдные конды, то депутація отъ купы отправилась къ овруцкому подстаростѣ, Гаспарскому, прося выдать поличное, такъ какъ оно было припрятано на подсудной ему землѣ; но подстароста на требованіе купниковъ не согласился, онъ объявилъ имъ, что „лице“ оставить у себя, обиженный-же долженъ требовать вознагражденія законнымъ путемъ съ имущества обидчиковъ¹⁾. Гораздо яснѣе высказался овруцкій староста, Францискъ Потоцкій, ведя упорную тяжбу съ околичными шляхтичами съ цѣлью подчинить ихъ, въ качествѣ бояръ, овруцкому замку, онъ взводилъ на нихъ различныя обвиненія, и, какъ важнѣйшее изъ нихъ, выставлялъ на видъ приговоры копныхъ судовъ. „Вы потопаете въ злости и беззаконіяхъ, говоритъ онъ въ своемъ позвѣ, безъ всякаго права и суда вы присвоили себѣ право казнить другъ друга, умерщвлять братію вашу овруцкихъ бояръ. Недавно вы повѣсили покойнаго

¹⁾ № LIV, стр. 180.

Матвѣя Кузьменка Мошковскаго и потомъ убили и умертвили Василя Артюховича Мошковскаго.“ 1)

Не смотря однако на возможность найти всегда поддержку въ старостѣ противъ рѣшенія копнаго суда, околичныя шляхтичи никогда ея не искали; если и является у подсудимаго желаніе опровергнуть копный приговоръ, то ояъ, не приѣзжая къ постороннему законному порядку, протестуетъ только о томъ, что купа собиралась не по стародавнему обычаю и несоблюдала обычныхъ формальностей. Такъ Іосифъ Барановскій протестовалъ противъ копнаго суда, которымъ ему предписывалось уплатить стоимость выдранныхъ имъ пчель, на томъ основаніи, что противная сторона собрала „купу несправедливую“, что она призвала только друзей и родственниковъ своихъ и предварительно ихъ угостила и задобрила подарками, что купа собрана была въ воскресенье „день праздничный, суду не приличный“, что она состоялась за предѣлами „звыклого мѣста“, села Гошова, что въ приговорѣ внесены были купники, свидѣтели и обстоятельства, на купѣ не бывшія, что, наконецъ, приговоръ былъ составленъ и подписи собраны не на мѣстѣ, а нѣсколько недѣль спустя 2).

IV.

Сознаніе русской народности, не смотря на шляхетскія права, постоянно господствуетъ въ средѣ околичныхъ шляхтичей, сознаніе это обнаруживается въ преданіяхъ, въ участіи, принимаемомъ околичными шляхтичами въ козацкихъ возстаніяхъ, въ ненависти, которая весьма часто высказывается ими противъ „ляховъ“ и въ преслѣдованіи ополяченныхъ своихъ братій. Родовыя преданія всѣхъ околичныхъ шляхтичей относились ко времени, предшествовавшему Люб-

1) № CVI, стр. 350.

2) № LXI, стр. 198—200.

линской униі, потому, указывая на свое происхожденіе, они всегда ставятъ на видъ, что первоначальныя грамоты были имъ выданы „русскими князьями“; являя свои документы въ актовыя книги, они постоянно оговариваютъ, что они писаны „письмомъ русскимъ“. У иныхъ родовъ было даже стремленіе составлять родовыя легенды, связывающія ихъ происхожденіе съ древне-русскою стариною, такъ напримѣръ у Беховъ существуетъ до сихъ поръ легенда о томъ, что родоначальникъ ихъ, воевода Бехъ, принималъ участіе въ осадѣ Искорости Ольгою.—Наконецъ въру свою, обряды и обычаи они называютъ постоянно „русскими“, выраженія: „приняла есьмы въру русскую“; хочу быть похороненнымъ обычаемъ нашимъ „русскимъ“; „собралися на канунъ по стародавнему обычаю русскому“ и т. п. попадаютъ на каждомъ шагу.

При столкновеніи русскаго народа съ польскою шляхтою во время козацкихъ войнъ значительное большинство околичныхъ шляхтичей принимало живѣйшее участіе въ народныхъ возстаніяхъ. Мы беспрестанно встрѣчаемъ ихъ или въ рядахъ козацкихъ или дѣйствующими за одно съ козаками. Нѣтъ нужды упоминать о той степени извѣстности, которую приобрѣлъ въ козацкомъ войскѣ во время войнъ Хмельницкаго родъ Выговскихъ; кромѣ Ивана Остафьевича, бывшаго въ продолженіи извѣстнаго времени гетманомъ послѣ Хмельницкаго, въ числѣ старшины козацкой упоминаются: братъ его Даніилъ, полковникъ Быховскій, женатый на дочери Хмельницкаго, Еленѣ; Константинъ Выговскій, полковникъ Туровскій, также Ѳедоръ и Самуилъ Выговскіе ¹⁾.—Но кромѣ этихъ отдѣльныхъ личностей, извѣстныхъ уже по печатаннымъ источникамъ, изъ приложенныхъ актовъ видно, что всѣ околичныя села принимали въ движеніи Хмельницкаго болѣе или менѣе дѣятельное участіе: Такъ во время его возстанія изъ Выгов-

¹⁾ Лѣтопись Величка, т. I, стр. 15 и 418; лѣтопись Грабанки, 135 и 267; памятники, т. III, ч. III, стр. 327 и т. IV, ч. III, стр. 15.

скихъ, Васьковскихъ и другихъ ихъ сосѣдей составилъ вооруженный отрядъ подъ предводительствомъ Самуила Лазаревича Нагорненка—Выговскаго и отправился въ сосѣднія помѣщичья имѣнія; отрядъ этотъ опустошалъ и жегъ дворы и села шляхтичей, убивалъ шляхетскихъ слугъ, оказывавшихъ сопротивленіе, стрѣлялъ по попадавшимся проѣзжимъ дворянамъ ¹⁾ и т. п.—Одинъ изъ его членовъ—Криштофъ Выговскій „обратившись къ козацкому своеволю и учинившись старшиною и сотникомъ людей своевольныхъ“ занялъ въ Овручѣ домъ богатой помѣщицы Трипольской и заставилъ ее отдать ему въ замужество свою сестру—Марыну Ласковну ²⁾. Левковскіе также составили козацкій отрядъ, который въ продолженіи многихъ лѣтъ нападалъ на сосѣдніе шляхетскіе дворы, убивалъ помѣщиковъ, грабилъ ихъ имущества, разорялъ имѣнія. Враждебныя отношенія Левковскихъ къ шляхтѣ продолжались весьма долго. Еще въ 1679 году сосѣдъ ихъ, помѣщикъ Францискъ Потоцкій, жаловался, что они „прельстившись своеволіемъ и пребывая въ немъ постоянно, набрали толпу людей всякаго званія „бьютъ и истязаютъ проѣзжихъ шляхтичей, опустошили его имѣнія, присвоили себѣ его борти и не допускаютъ собираться ярмаркамъ въ его имѣнія—Веледникахъ ³⁾. Жители всѣхъ другихъ околицъ заключили также болѣе или менѣе дружескія связи съ козаками и, пользуясь бѣгствомъ шляхтичей, искавшихъ спасенія въ глубинѣ Польши, захватывали или опустошали ихъ земли; въ числѣ приведенныхъ актовъ встрѣчается по этому поводу много жалобъ, принесенныхъ дворянами, отыскивавшими въ послѣдствіи земли, отнятыя у нихъ околичными шляхтичами во время козацкой войны. Такъ на примѣръ Недашковскіе воспользовались землями и имуществомъ дворянина Свидер-

1) № XXIV, стр. 104 и № XXV, стр. 106.

2) № XXVI, стр. 108.

3) № XXXV, стр. 128.

скаго ¹⁾; Ущাপовскіе „отъ начала войны козацкой и мятежа хлопскаго не только не бѣжали изъ домовъ своихъ, но напротивъ того, находясь въ сообществѣ съ козаками, причиняли разореніе и опустошеніе имѣній разнымъ обывателямъ, бѣжавшимъ изъ воеводства, для спасенія жизни отъ непріятеля“; когда-же нѣкоторые дворяне возвратились наконецъ на родину и хотѣли водвориться въ своихъ помѣстіяхъ, то Ущাপовскіе отказались возвратитъ захваченныя земли ²⁾. Кубылинскіе и Бѣлоцкіе „принявъ участіе въ своеволю козацкомъ и хлопскомъ и оказавшись“, набрали значительный отрядъ изъ людей всякаго званія, овладѣли имѣніями Франциска Потоцкаго, разрушивъ мѣжевые знаки, присоединили его поля къ своимъ землямъ, выдрали въ его лѣсахъ всѣ борти, перебили бобровъ, оленей и другую дичь и слишкомъ 20 лѣтъ пользовались, принадлежавшими ему доходами ³⁾.

Въ продолженіи всей дальнѣйшей борьбы козаковъ съ Польшею, до самаго исчезновенія козачества въ югозападной Россіи, околичныя шляхтичи принимали въ борьбѣ равно дѣятельное участіе, какъ и во время Хмельницкаго. Такъ въ 1687 году встрѣчаемъ жалобу на дворянина Николая Думинскаго о томъ, что онъ опредѣлялъ писаремъ въ козацкое войско своего зятя Словенскаго, „а то не для иной цѣли, какъ для угнетенія и бесчестія стану шляхетскаго“. Словенскій дѣйствительно, воспользовавшись своимъ положеніемъ, съ отрядомъ козаковъ нападалъ и грабилъ шляхетскіе дворы и сильно беспокоилъ овруцкихъ помѣщиковъ ⁴⁾. Въ 1692 году одинъ изъ Меленевскихъ былъ приговоренъ короннымъ гетманомъ къ смертной казни „за преступленія, грабежи и нападенія на шляхетскіе дворы.“ ⁵⁾ Около того-же времени Григорій и Осипъ Кончаковскіе служили по очереди въ козацкихъ пол-

1) № XXIII, стр. 102.

2) № XXXI, стр. 120.

3) № XXXIII, стр. 124 и № XXXIV, стр. 126.

4) № LXXI, стр. 237.

5) № XCV, стр. 315.

кахъ: Лончинскаго, Апостола и Палѣя „и съ этими своевольными полковниками угражнялись въ нападеніяхъ на дворы шляхетскіе и въ грабежѣ оныхъ.“¹⁾ Въ промежуткѣ времени съ 1683 по 1694 годъ Иванъ Кириченко Выговскій занималъ должность судьи въ козацкомъ войскѣ и въ сопровожденіи большаго отряда“ сообщниковъ, дѣлалъ, что ему вздумалось: отнималъ, грабилъ имущество и господствовалъ надъ шляхтою,“ въ послѣдствіи-же хотя и оставилъ козацкую службу, но не забылъ „завятаго и злого умыслу козацкого;“ онъ, съобща съ дворянами Сынгаевскими, а также съ помощью козаковъ, взятыхъ имъ у полковника Палѣя, продолжалъ нападать на сосѣднихъ помѣщиковъ.²⁾ Наконецъ въ 1700 году Иванъ и Михаилъ Пашковскіе пользовались покровительствомъ того-же бѣлоцерковского полковника Палѣя и „вошедши въ своевольное сообщество съ его козаками“ собирали контрибуціи съ сосѣднихъ помѣщиковъ и отнимали у нихъ земли.³⁾

Чаще всего однако во время этихъ смуть удары со стороны околичныхъ шляхтичей направлялись на тѣхъ изъ числа ихъ братій, которые поведеніемъ доказывали свою привязанность къ польскому общественному строю. Если кто нибудь изъ числа околичныхъ шляхтичей находился на службѣ въ польскомъ войскѣ, если онъ бѣжалъ изъ края, опасаясь козацкой грозы, подобно другимъ сосѣднимъ дворянамъ, если онъ находился въ услуженіи у польскаго пана или извѣстенъ былъ какъ доброжелатель поляковъ, то на него обрушивалось прежде всего негодованіе его-же околичной братіи; ополяченный шляхтичъ нерѣдко самъ платился жизнью за свои польскіе инстинкты, а если и успѣвалъ ускользнуть, то имущество

¹⁾ № ХСVI, стр. 318. Перечитывая списокъ старшины въ козацкомъ полку Лончинскаго, кромѣ двухъ Кончаковскихъ, находимъ еще: двухъ Меленевскихъ, Павла Волковскаго, Ивана Ходаковскаго и одного изъ Пашинскихъ (книга гродская кіевская № 3, годъ 1686—1688; листъ 78).

²⁾ № СIII, стр. 339—341.

³⁾ № СVII, стр. 353.

его было разграблено, домъ разрушенъ и земли конфискованы оставшимися на мѣстѣ членами покинутой имъ общины. Если послѣ долгихъ странствованій, улучивъ удобную минуту, самъ бѣглець или его дѣти возвращались на родину, то они не находили жилища, должны были отыскивать свои земли и добиваться ихъ возвращенія посредствомъ продолжительнаго процесса и наконецъ подвергались всеобщему презрѣнiю и невыносимымъ обидамъ со стороны сосѣдей.

Въ приведенныхъ актахъ примѣры такой участи ополченыхъ околичныхъ шляхтичей встрѣчаются весьма часто: такъ въ 1648 году Александръ Закусило, вмѣстѣ съ сыномъ Иваномъ, бѣжали „отъ реbellи козацкой и своволи хлопской“ изъ села Закусиль и поступили въ коронное войско. Нѣсколько лѣтъ спустя отецъ, израненный въ битвахъ, узнавъ, что другіе Закусилы „въ домахъ своихъ живутъ безъопасно“ возвратился на родину; но здѣсь другіе Закусилы не допустили его ко владѣнiю его-же имуществомъ, они подружались съ козаками и смотрѣли недружелюбно на товарища польской хоругви. Они стали его гнать изъ своего села, били его при встрѣчѣ, угрожали утопить въ рѣкѣ Жеревѣ и, наконецъ, отняли у него и уничтожили всѣ его документы. Таже участь постигла и его сына, Александра, возвратившагося на родину 30 лѣтъ спустя, сосѣди не возвратили ему его наслѣдственныхъ земель и доходовъ, отказались выдать ему наслѣдство, оставшееся послѣ смерти его дядей, при заявленiи малѣйшаго требованія били его и его жену и, наконецъ, загородили всѣ выходы изъ его дома, угрожая умерить его голодомъ ¹⁾. Третій Закусило—Семень, бѣжавшій также на Волинь отъ козаковъ, попалъ въ руки татаръ и умеръ въ плѣну; жена его повѣнчалась вторично съ полякомъ и возвратилась съ новымъ супругомъ на родину; но ихъ встрѣтилъ тотъ-же пріемъ: отказъ возвратитъ земли,

¹⁾ № XL, стр. 140.

побой, обвиненіе въ воровствѣ и т. п. Все имѣніе перваго ея мужа и дѣтей отъ перваго брака, поступило въ собственность Григорія Закусила, служившаго сотникомъ въ кievскомъ козацкомъ полку ¹⁾. Точно также Дидковскіе отняли домъ и земли у семіи Михаила Дидковскаго, отправившагося на службу въ коронное войско и выгнали изъ села его жену и дочь ²⁾. Они также присвоили себѣ земли Александра Беха, который „съ самого начала козацкой ребеіліи, трактовалъ военную службу въ польскомъ войскѣ“, указали козакамъ мѣсто, въ которомъ зарыто было Бехомъ болѣе цѣнное его имущество, перебили его воловъ «ex sola malitia», отняли его борти и т. д. Когда же Бехъ возвратился на родину почти 30 лѣтъ спустя, то встрѣтилъ пріемъ подобный пріему, оказанному всѣмъ другимъ бѣглецамъ ³⁾. Точно также дома и поля были отняты, имѣніе разграблено и сами владѣльцы подверглись, послѣ возвращенія изъ польскаго войска на родину, побоямъ, оскорбленіямъ и угрозамъ и во всѣхъ другихъ шляхетскихъ селахъ. Участъ эту испытали: Василій Меленевскій — отъ сосѣдей своихъ Меленевскихъ-же, Ѳеодоръ Геевскій — отъ Геевскихъ и Невмерицкихъ; Богданъ Варановскій, котораго имущество, спрятанное имъ въ лѣсу, было выдано на разграбленіе козакамъ его роднымъ братомъ Иваномъ Варановскимъ; Александръ Редчиць, котораго имущество было разграблено Думинскими во время бѣгства его отъ козаковъ въ Литву и т. д. ⁴⁾ Нерѣдко даже ополяченные шляхтичи расплачивались жизнью за пренебреженіе своей народности и за разрывъ съ общественнымъ мнѣніемъ своей братіи. Такъ, бѣжавшій изъ села Пашинъ Ѳома Волковскій былъ пойманъ въ Чоповичахъ, погнавшимися за нимъ, Па-

1) № LXIX, стр. 231 и LXXIX, стр. 271.

2) № XLII, стр. 145.

3) № LXXIV, стр. 248.

4) № LVIII, стр. 187; № LXX, стр. 235 и № LXXVIII, стр. 269; также книга гродская овруцкая № 320, стр. 105 на оборотѣ.

шинскими, приведенъ назадъ въ Пашины и выданъ козакамъ, которые казнили его смертію и сожгли три, принадлежавшіе ему, двора; его родные долго потомъ подвергались гоненію со стороны сосѣдей и не разъ должны были сводить съ ними кровавые счеты ¹⁾. Такъ Николай Кубылинскій, служившій слугою рукодайнмъ у одного изъ Потоцкихъ, и вѣхавшій для исполненія порученій своего господина въ Люблинъ, былъ застигнутъ въ дорогѣ на ночлѣгѣ Кубылинскими и Геевскими. Нападавшіе зажгли зданіе, въ которомъ остановился Николай Кубылинскій и, когда онъ выбѣжалъ изъ огня, вагнали его въ полѣ и умертвили ²⁾.

Если въ околичныхъ селахъ плоха была жизнь ополяченныхъ шляхтичей, то конечно еще хуже относилось общественное мнѣніе ихъ жителей къ полякамъ, селившимся между ними, по большей части вслѣдствіе женитьбы въ ихъ селахъ. Въ актахъ нерѣдко попадаются выраженія ясно свидѣтельствующія о качествѣ отношеній околичныхъ жителей къ полякамъ вообще: „постараемся напоить собакъ ляцкою кровью“ похваляются Меленевскіе въ ссорѣ съ польскими шляхтичами, Блоцкими. „Вы ляхи, а я рѣшилъ всѣмъ ляхамъ рубить головы „объявляетъ сосѣдямъ—помѣщикамъ Иванъ Кириченко Выговскій и т. д. ³⁾ Вотъ нѣсколько случаевъ, доказывающихъ, что взглядъ этотъ не былъ пустою похвалбою, но примѣнялся на дѣлѣ къ тѣмъ шляхтичамъ польскаго происхожденія, которые селились въ околичныхъ селахъ: полякъ Андрей Матіаскевичъ поселился, вслѣдствіе женитьбы, въ селѣ Мошкахъ; Мошковскіе отнеслись къ новому сосѣду самымъ недружелюбнымъ образомъ: при каждомъ удобномъ случаѣ онъ набивался на обиды, побои и угрозы. Между тѣмъ кievское воеводство было занято козаками и козацкій полкъ Семена

¹⁾ № LXII, стр. 202; № LXXV, стр. 251 и № CII, стр. 335.

²⁾ № LXXVI, стр. 262—263.

³⁾ № XCV, стр. 316 и № CIII, стр. 340.

Корсунца расположился въ Овручѣ; Мошковскіе немедленно обратились къ козакамъ и объявили имъ, указывая на Матіяскевича: „Вотъ и между нами поселился ляхъ, возьмите его подъ стражу, онъ можетъ дать вамъ хорошій выкупъ.“ Совѣтъ ихъ конечно былъ исполненъ: Матіяскевичъ былъ арестованъ козаками и, просидѣвъ въ тюрьмѣ двое сутокъ, долженъ былъ отдать, въ видѣ выкупа, сорокъ золотыхъ и „шапку фалендишовую.“—Послѣ этого событія онъ рѣшился оставить Мошки и переѣхалъ жить въ другое село, осыпанный при выѣздѣ ругательствами, побоями и угрозами ¹⁾. Болѣе неуступчивымъ оказался, поселившійся въ селѣ Сынгаяхъ, польскій шляхтичъ Федоръ Янковскій. Сосѣди его Сынгаевскіе и Шишнаревичи долго пытались выжить его „разными шкодами, кривдами, контемпами и дисгустами,“ (но, убѣдившись въ невозможности достигъ этимъ путемъ своей цѣли, напали на него на дорогѣ и убили въ схваткѣ ²⁾). Выше уже указано было на столкновеніе, происшедшее въ селѣ Меленяхъ по поводу женитьбы шляхтича — католика Блоцкаго на Меленевской, но это столкновеніе не было единственнымъ бѣдствіемъ Блоцкихъ. Всѣ сосѣди ихъ—Меленевскіе чувствовали непреодолимую антипатію къ сосѣду поляку; отвращеніе это усиливалось конечно и поведеніемъ Блоцкаго, который искалъ поддержки у сосѣднихъ окатоличенныхъ дворянъ, дружилъ съ ними, въ качествѣ ихъ повѣреннаго заводилъ тяжбы съ Меленевскими и т. п. За то Блоцкому приходилось не однократно жаловаться на Меленевскихъ о томъ, что они, состоя въ сношеніяхъ съ козаками, врываются со взломомъ воротъ въ его домъ, наносятъ ему нестерпимые обиды и побои, гонятъ его изъ собраній, публично ругаютъ на праздникахъ, крестбинахъ и т. д. и, наконецъ, издѣваются надъ евреемъ, которымъ, въ качествѣ польскаго шляхтича, обзавелся Блоцкій ³⁾.

1) № XLVI, стр. 158.

2) № LXXXIII, стр. 279.

3) № LXXVII, стр. 265 и № LXXXV, стр. 285.

Отношенія околичныхъ шляхтичей къ польскому правительству и администраціи рисуются нагляднѣе всего изъ беспрестанныхъ столкновеній ихъ съ хоругвями польскаго войска. Если квартиры жолнерамъ были назначены въ какомъ нибудь околичномъ селѣ, то нерѣдко приходилось занимать ихъ приступомъ и потомъ жить въ нихъ вѣчно на сторожѣ въ ожиданіи ежеминутнаго нападенія—словно въ завоеванной, неприятельской землѣ. Даже опасно было для хоругвей проходить черезъ околичное село или встрѣтить на дорогѣ или на ярмаркѣ въ сосѣднемъ мѣстечкѣ многочисленное собраніе околичныхъ шляхтичей. Въ свою очередь жолнеры смотрѣли на околичныя села какъ на враждебный лагерь и считали себя въ правѣ обходиться съ ихъ жителями какъ съ вооруженнымъ непріателемъ. Словомъ между польскимъ войскомъ и околичными селами существовала настоящая постоянная война. Это одинъ изъ болѣе знаменательныхъ симптомовъ разложенія речи посполитой, далеко опередившаго паденіе этого уродливаго политическаго организма. Вотъ въ подтвержденіе нѣсколько фактовъ не лишенныхъ интереса.

Въ 1685 году татарская ¹⁾ хоругвь стародубовскаго маршала, Криштофа Литавы, принадлежавшая къ литовскому войску, отпущена была изъ лагеря на зимнія квартиры; путь

---

¹⁾ Татарскія хоругви въ литовскомъ войскѣ первоначально состояли дѣйствительно изъ Татаръ. Еще великій князь Витольдъ переселилъ многихъ Татаръ въ разныя области Литвы, переселенцы получили земли и шляхетскія права и обязаны были доставлять князю ополченіе во время войны. Но въ послѣдствіи названіе татарской хоругви получило болѣе широкое значеніе—оно просто означало отрядъ легко вооруженной конницы—въ этомъ смыслѣ весьма долго употреблялись названія: татарская и козацкая хоругвь для означенія легкой конницы—въ противоположность панцырной и усарской хоругвямъ, обозначавшимъ тяжело вооруженную конницу. Разумѣется татарскія хоругви перестали состоять исключительно изъ Татаръ и наполнялись всякимъ сбродомъ, по большей части бездомными шляхтичами. Съ такого рода татарскою хоругвью имѣемъ дѣло и въ настоящемъ случаѣ.

ея пролегалъ черезъ смежныя шляхетскія села: Невмерицкое и Левковичи. Приблизившись къ нимъ, жолнеры, отчасти по привычкѣ къ грабежу и буйству, отчасти во зло жителямъ, начали убивать, попадавшійся имъ на дорогѣ скотъ, но, не вызвавши этимъ сопротивленія, достигли беспрепятственно села Левковичъ. Вошедши въ улицу, они однако замѣтили, что жители на скоро приготовились къ ихъ встрѣчѣ. Улицы были завалены бревнами, срубленными деревьями и т. п., передъ засѣкомъ встрѣтили ихъ въ качествѣ парламентаровъ Петръ и Романъ Левковскіе. Они объявили Сенькевичу, намѣстнику, командовавшему хоругвью, что отрядъ его не имѣетъ права входить въ село, такъ какъ онъ не исполнилъ законной формальности, не приславши заблаговременно писарей, чтобы извѣстить жителей о своемъ приходѣ: въ заключеніе Левковскіе показали гетманскіе универсалы, освобождавшіе ихъ отъ военнаго постоя. Въмѣсто отвѣта Сенькевичъ обнажилъ саблю, ткнулъ остриемъ въ универсаль и пронзилъ его вмѣстѣ съ рукою Петра Левковскаго; вслѣдъ за тѣмъ онъ обратился къ своей командѣ со словами: „Бейте до смерти такого-то сына!“ На Левковскаго посыпались удары, онъ былъ опрокинутъ, лежащаго жолнеры схватили, положили на спинѣ его гетманскій универсаль и принялись палочными и сабельными ударами разбивать въ куски злосчастный документъ; „если бы меня не спасъ жупанъ изъ толстой лосейей кожи, то я навѣрно былъ-бы искрошенъ въ куски“ жаловался впослѣдствіи Петръ Левковскій; впрочемъ и жупанъ наконецъ подался и Левковскій былъ брошенъ жолнерами замертво на улицѣ; такая-же участь постигла и Романа, пытавшагося смягчить положеніе брата. Пока жолнеры управлялись съ парламентарями, въ Левковскомъ монастырѣ ударили въ набатъ въ колокола, женщины и дѣти бѣжали въ монастырь, мужчины вооружались чѣмъ попало, выходили на улицу; Сеньковскій, желая воспользоваться первою минутою смятенія, приказалъ жолнерамъ спѣшиться и

повель атаку; разбрасывая на пути засѣвки, жолнеры подвигались впередъ, рубя и стрѣлая по всѣмъ жителямъ, попадавшимся на встрѣчу, безъ различія пола и возраста: Андрей Невмерицкій получилъ смертельную рану пулею, засѣвшею въ груди, Павлу Левковскому отрубили руку, на долю жены его, Парасковіи, и сына, Василя, пришлось нѣсколько ударовъ саблями, Александра Невмерицкаго изрубили совершенно; другой Андрей Невмерицкій, Елена Левковская, Иванъ Вилимонтъ-Невмерицкій, Самуиль Невмерицкій, Степанъ Кобылинскій, Станиславъ Пожарницкій получили болѣе или менѣе тяжелыя раны. Подвигаясь такимъ образомъ, жолнеры достигли наконецъ площади, на которой стоялъ монастырь. Сенькевичъ приказалъ рубить окружавшія его „кобылицы“ и идти на приступъ; но послѣдняго приказанія нельзя было исполнить. Левковскіе и Невмерицкіе успѣли оправиться уже отъ перваго смятенія. Между тѣмъ количество жолнеровъ значительно уменьшилось, потому что многіе изъ нихъ остались на пути, увлекаемые грабежемъ; они врывались въ дома и кладовыя, хватали одежду, разбивали шкатулки, рвали попадавшіеся имъ документы, забирали хлѣбъ и медъ изъ пасѣкъ и т. д. Число защитниковъ въ тоже время усиливалось. Изъ монастыря, изъ сосѣднихъ домовъ, садовъ и огородовъ раздавались выстрѣлы; люди, вооруженные пиками, топорами, дубинами, начали тѣснить жолнеровъ со всѣхъ сторонъ: повалилось нѣсколько товарищей и рядовыхъ. Жолнеры были принуждены помышлять объ отступленіи: разобравъ ограду, они перешли на дворъ Андрея Невмерицкаго и стали отстрѣливаться. Въ такомъ положеніи остались они до вечера, но, увидѣвъ, что осаждавшимъ прибываютъ въ подмогу изъ сосѣднихъ сель шляхтичи и крестьяне, они ночью постарались ускользнуть изъ осады и поспѣшно бѣжали въ село Велавскъ, оставивъ въ рукахъ осаждавшихъ: свои запасныя лошади, повозки, захваченныхъ днемъ плѣнныхъ и добычу ¹⁾. Три года спустя

¹⁾ № LXVI, стр 217 и № LXVII, стр. 224.

рота пѣхотнаго полка литовскаго канцлера опять явилась въ Левковичи и расположилась постоемъ, но она встрѣтила пріемъ вѣроятно не слишкомъ дружелюбный, потому что, пробывъ на мѣстѣ только четыре дня, оставила село.—При уходѣ жолнеровъ Левковскіе сопровождали ихъ угрозами и не совѣтовали попадаться въ Левковичи по одиночкѣ.—Дѣйствительно нѣсколько времени спустя, трупъ одного жолнера, отправившагося въ Левковичи не смотря на угрозы, былъ найденъ на рубежѣ этого села ¹⁾. Вскорѣ потомъ Левковскіе, Кубылинскіе и Невмерицкіе, столкнувшись на ярмаркѣ въ Веледникахъ съ панцырною хоругвью короннаго войска, затѣяли съ нею драку, солдатъ и офицеровъ стащили съ коней, побили, поранили и прекратили драку только вслѣдствіе вмѣшательства мѣстнаго управляющаго ²⁾.

Въ 1699 году овруцкій староста, исчисляя въ своемъ повѣ разныхъ преступленія, вмѣняемая имъ околичнымъ шляхтичамъ, между прочимъ упрекалъ ихъ въ томъ, что они „безпреставно громятъ хоругви, находящіяся въ службѣ рѣчи посполитой, и убиваютъ жолнеровъ“ ³⁾. Онъ относилъ упрекъ этотъ по преимуществу къ Мошковскимъ. Дѣйствительно Мошковскіе отличались между всѣми сосѣдями особенною предприимчивостью въ столкновеніяхъ съ жолнерами. Въ теченіи только трехъ лѣтъ (1691—1694) они успѣли три раза подратъся съ различными хоругвями. Въ 1691 году въ Мошки отправлена была изъ Овруча для занятія квартиръ часть татарской хоругви Барановскаго, но, въ первую же ночь послѣ прихода жолнеровъ, Мошковскіе вооружились, призвали на помощь козаковъ, зажгли нѣсколько пустыхъ домовъ, ударили въ набатъ въ колокола и толпою съ крикомъ и ружейными выстрѣлами бросились на квартиры, занимаемыя

1) № LXIII, стр. 244.

2) № XCIX, стр. 328.

3) № CVI, стр. 350.

жолнерами; послѣдовало то, на что Мошковскіе рассчитывали. Схватившись отъ сна жолнеры и не думали защищаться, полудѣтые они бросились къ лошадямъ и ускакали въ Овручъ, преслѣдуемые на извѣстное разстояніе нѣсколькими всадниками. Они не досчитались одного солдата, нѣкоторые другіе были ранены; оружье ихъ, сѣдла, уздечки, одежда и т. п. достались въ добычу побѣдителямъ. Мошковскіе похвалялись, что они прійдутъ въ скоромъ времени въ Овручъ покончить расправу. 1) Три мѣсяца спустя другая хоругвь отправлена была для рекогносцировки изъ Овруча; случайно-ли, съ умысломъ-ли она направила путь черезъ Мошки. Но Мошковскіе и, случившіеся въ то время въ ихъ селѣ, козаки, лишь только завидѣли жолнеровъ, бросились къ оружію и встрѣтили ихъ выстрѣлами, произошла схватка и жолнеры обращены были въ бѣгство, потерявъ нѣсколько человекъ убитыми и ранеными 2). Наконецъ въ 1694 году Мошковскіе нѣсколько разъ нападали на квартировавшихъ у нихъ жолнеровъ. Они объявили офицеру что: „не одну мы уже разгромили хоругвь, если не уйдете, то и вашу кровь прольемъ“ и наконецъ заставили ихъ побоями и угрозами бѣжать изъ Мошекъ 3).

Вотъ всѣ черты характеризующіе жизнь околичныхъ шляхтичей въ прошедшее время. Изъ перечня ихъ можемъ заключить, что жители околицъ составляли въ средѣ дворянъ югозападнаго края группу, стоявшую въ продолженіи всей исторической жизни на почвѣ народныхъ началъ и сохранившую эти начала понынѣ. Правда—встрѣчаются исключенія: во второй половинѣ XVIII вѣка околицы были обращены

---

1) № ХСІІ, стр. 305.

2) № ХСІІІ, стр. 308 и № ХСІV, стр. 312.

3) № ХСVІІІ, стр. 328.

въ унію по поводу совершеннаго исчезновенія изъ края православнаго духовенства, вытѣсненнаго мало по малу усиліями польскаго правительства. Но установленіе уніи въ околичныхъ селахъ было не прочно. Нѣкоторыя шляхетскія села оставили ее немедленно послѣ присоединенія края къ Россіи, другія изъявили готовность возсоединиться съ Православіемъ въ 1838 году. Въ настоящее время всѣ жители овруцкихъ околицъ—православны. Весьма немногочисленные исключенія представляютъ только тѣ семейства, которыя выдѣлились изъ среды родовъ своихъ и разными путями пробрались въ концѣ XVIII или въ началѣ XIX столѣтія въ среду крупныхъ землевладѣльцевъ ¹⁾. Вся-же масса бывшихъ околичныхъ шляхтичей представляетъ въ настоящее время довольно многочисленное народонаселеніе, дворянскія права котораго по большей части утверждены департаментомъ герольдіи. Народонаселеніе это чисто русское по своимъ семейнымъ и историческимъ преданіямъ, по вѣрѣ, языку и сознанію народности. Можно надѣяться, что оно послужитъ, при содѣйствіи образованія, богатымъ разсадникомъ, изъ котораго выйдутъ многочисленные труженики въ дѣлѣ возстановленія въ краѣ полной русской общественной жизни. По своему общественному положенію околичные дворяне могли-бы занять въ краѣ то положеніе, которое до сего времени занимала мѣлкая польская шляхта и, замѣнивъ послѣднюю, не мало способствовали-бы исчезновенію изъ края одного изъ болѣе укоренившихся слѣдовъ полонизма.

В. Антоновичъ.

---

¹⁾ Такъ среди ополяченнаго дворянства югозападнаго края встрѣчается нѣсколько семействъ: Выговскихъ, Барановскихъ, Болсуновскихъ, Каленскихъ, Васьковскихъ, Меленевскихъ, Невмерицкихъ и Чоповскихъ.

I.

Грамота князя Александра Владиміровича Ларіону Валевскому, освобождающая его отъ служебныхъ повинностей и причисляющая его къ сословію бояръ. 1443, февраля 19.

Грамота короля Казимира, подтверждающая Булгаку Белавскому право на владѣніе Смольчанскою землею. 1486, Марта 7.

Грамота короля Генриха, выданная Булгаковскимъ, Левковичамъ и Геевичамъ на основаніи предъидущихъ грамотъ, также на основаніи, предъявленной ими грамоты короля Сигизмунда Августа и вслѣдствіе представительства за нихъ кіевскаго восводы, князя Константина Острожскаго, о томъ, что они подтверждаются въ шляхетскомъ званіи, на равнѣ съ другими шляхтичами, подчиняются кіевскимъ: городскому и земскому судамъ и освобождаются отъ суда овруцкаго старосты. 1574, Марта 18.

Року тисеча семъ сотъ шеснадцатого, месеца Януаря семнадцатого дня.

На ураде кгородскомъ, въ месте его королевское милости овручомъ, передомною Шымономъ Валевскимъ-Левковскимъ, войскимъ жытомерскимъ, коморникомъ граничнымъ, намесникомъ подвоеводства, реентомъ кгородскимъ енералу воеводства киевского и книгами пинешними, кгородскими, киевскими, *comparens personaliter urodzony jego mość pan Jan Hejewski-Lowdykowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, extract z xiąg głównych, trybunalskich, lubelskich, spraw wojewodztwa kijowskiego wyięty, z wpisaniem praw,*

przywilejów, konfirmatiej na dobra, ziemie: Lewkowską, Bułhakowską, Łowdykowską, od najjasniejszych królów jch mosciów y xiążąt łaskawie nadanych, per oblatam podawszy, prosił, aby przyjęty y w xięgi wpisany był; który to extract ja, urząd do xiąg przyjmując, czytałem y tak się w sobie ma: Wypis z xiąg głównych trybunalskich spraw wojewodztwa kijowskiego. Roku tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Octobra pierwszego dnia, przed sądem niniejszym, głównym, trybunalskim, koronnym, lubelskim, compareus personalliter urodzony jego mość pan Mikołay Lewkowski, extract z xiąg ziemskich kijowskich, authentycy wydany, z upisaniem w nim przywilejow y konfirmacyj, od najjasniejszych królów jch mosciów: Henryka, Kazimierza y innych, niżej wyrażonych, na dobra, ziemie: Bułhakowską, Łowdykowską y inne dane y miłosciwie conferowane, dla wpisania do xiąg niniejszych. głównych, trybunalskich spraw woiewodztwa kijowskiego, per oblatam podał, prosząc sądu niniejszego, aby przyjęty y do xiąg wpisany był, który extract sąd niniejszy, ad acticandum przyjmując, czytać przed sobą kazawszy, de verbo ad verbum do xiąg niniejszych wpisać rozkazał, de eo verborum, qui sequitur, tenore: Wypis z xiąg spraw sądowych ziemskich wojewodztwa kijowskiego, roku od narodzenia Syna Bożego, tysiąc pięćset dziewiędziesiąt siódmego, miesiąca Octobra siedmnaściego dnia. Na rokach sądowych ziemskich kijowskich, od dnia świętego Michała, święta rzymskiego, przypadłych, y nazajutrz tego święta, w zamku jego królewskiej mosci Owruckim sądzić się zaczętych, przed nami: Icsipem Niemirychem, sędzią, a Harasimem Surynem, podsędkiem, a Dymitrem Ielcem, pisarzem, urzędnikami sądowemi ziemskimi woiewodztwa kijowskiego postanowiwszy się oczewisto ziemianin jego królewskiej mosci wojewodztwa kijowskiego: Iwan Makarowicz Łowdykowski, sam od siebie y imieniem wszystkich braci swoich: Łowdykowskich, Lewkowskich y Bułhakowskich, opowiadał y pokładał przed nami list, przywiley sławney pamięci króla jego mosci Henryka, z pieczęcią koronną zawieszistą, na pargaminie pisany, pod datą: dnia ósmnastego marca miesiąca, roku od narodzenia Syna Bożego tysiąc pięćset siedmdziesiąt czwartego, y, położwszy, prosił, aby ten list, przywiley jego królewskiej mosci był wyczytany y do xiąg ziemskich kijowskich wpisany; a tak my, ten

przywilej jego królewskiej mości wyczytawszy, y słowo od słowa w xięgi ziemskie wpisać kazali, który tak się w sobie ma: Henryk z łaski Bożej król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podlaski, inflantski, pan y książę andewenski, borbonski, kalwernerński, grabia w Tarchyi, w Forescie, w Kwercie, w Rowernie. w Montisforcie, uznajujemy tym listem naszym wszem w obec y każdemu z osobna, komuby tego wiedzieć należało, niniejszym y na potym będącym, iż ukazywali przed nami ziemianie nasi kijowskiego powiatu, na imie: Paweł a Semen Iwanowiczy Bułhakowscy, Hridko Nelipowicz Lewkowicz, a Radywon, a Ochrym Hejewiczy, z bracią swą, list sławney pamięci xiążęcia Alexandra Włodimirowicza kijowskiego, którym listem swoim przodka ich Łaryona Walewskiego, z którego oni pokolenia wyszli, wyzwolić raczył od wszelkich robót y powinności, a zostawić jch raczył na służbie szlacheckiej; a drugi list, potwierdzenie stawney pamięci Kazimierza króla jego mości, przodka naszego, którym listem swoim Kazimierz król jego mość, pradziadu ich, ziemianinowi Owruckiemu, na imie Bułhakowi Beławskiemu potwierdzić raczył; ziemię jch oyczystą, na imie Smolczanską, według listu, na on czas wojewody kijowskiego, pana Marcina Gasztołda, co na tych lisciech szyrzey opisano iest, które słowo od słowa tak się w sobie mają: My, Alexander Włodimirowicz pożałowaliśmy naszego sługę Łaryona Walewskiego; nie trzeba jemu nam z sługami służbę służyć, a popłatów płacić y innych żadnych poszlin, w Czarnobyłu niekazali podwodami nic strzec, służyć jemu służbę z bojary, y na to daliśmy jemu ten nasz list, z naszą pieczęcią, potwierdzając jego ku bojarom; a pisan w Owruczym, Februaryj dziewiętnastego dnia, indicta trzynastego. Sam Kazimierz, Bożą miłością król polski, wielki książę litewski, ruski; książę pruskie, żmudzki y junnych, namiesnikowi owruckiemu, panu Romanowi Iwaszkiewiczowi: bił nam czołem ziemianin owrucki, na imie Bułhak Beławski y powiadał nam, co ziemia jego oyczysta, Smolczanska od niego precz odeszła, y jak niebozczyk pan Marcin Gasztoldowicz Kijow od nas dzierzał; y o tym dowiedziawszy się, y prawa doyrzawszy, y świadków opytawszy, tę ziemię jemu dał; y list pana Marcinów na tę ziemię przed nami kładł, y prosił nas, abyśmy tę ziemię jemu potwierdzili naszym

listem, y my, pana Marcinowa listu wysłuchawszy, i tę ziemie jemu potwierdzamy tym naszym listem, niech on tę ziemie trzyma y nam z tego służyć potemu, jak przed tym z tey ziemie służba szła. Pisan w Trocech, Marca siódmego dnia, indikta czwartego. Ku temu też powiadali przed nami przerweczone ziemianie nasi Kijowskie: jż własną oyczystą ziemie swą, nazwaną Lewkowską, Łowdykowską y ostrów Litewski z dawnych czasow od przodków swoich dzierzą y spokojnie od kilkadziesiąt lat z bracią swą używają, y służbę naszą ziemską wojenną zarówno z inszemi ziemiany, z szlachtą kijowską zawždy służywali, będąc pod przysądem sądu kijowskiego, tak ziemskiego jako y grodzkiego; a teraz dey im niektórzy ziemianie kijowskie w tym trudność zadaia, pociągając ich do sądu im nie należnego, przed dzierzawce owruckiego, ku wielkiej krzywdzie y ubliżeniu wolności ich; pokazywali przed nami listy sławney pamięci króla jego mosci Zygmunta Augusta, do dzierzawcy owruckiego pisane, aby ich pod przysąd swój do zamku owruckiego nieprzymuszał, ale żeby się pod przysądem kijowskim, według zdawna zwykłego obyczaju, sądzili, zarowno z inną szlachtą kijowską; y bili nam czołem pomienicni ziemianie nasi kijowskie, abyśmy ich przy wolnościach szlacheckich od przodków naszych jm danych, także też y przy tych imionach ich oyczystych, ziemiach nazwanych, to jest: ziemie Smolczańskiej, ziemie Lewkowskiej, ziemi Łowdykowskiej y ostrowie Litewskim, których oni od przodków swoich, z wiecznych czasów w dzierzeniu y używaniu są, ostawiwszy, to im listem, przywilejem naszym na wieczność potwierdzić kazali; jakoż y wójewoda kijowski, wielmożny Konstanty xiąże Ostrogskie, będąc tuż przy nas na koronacyi naszej, za niemi się przyczyniał, powiadając, iż oni zdawna, zarówno z szlachtą wojewodztwa kijowskiego, służbę ziemską woicenną służywali, y o wszelakie rzeczy przed sądem ziemskim i grodzkim kijowskim sprawowali się. My tedy, wziąwszy w tym pewną wiadomość od wojewody kijowskiego y od innych panów rad naszych koronnych, widząc tego bydz rzecz słuszną, wyrozumiawszy y obaczywszy to z listów przodków naszych, iż oni zdawna są ziemianie szlachta powiatu kijowskiego, z łaski naszej hospodarskiej, za radą y przyczyną panow rad naszych koronnych, na tym seymie koronacyj naszej przy nas będących, przerweczonych ziemian kijowskich z bracią y potomstwem ich, przy

wszelkich wolnościach y swobodach szlacheckich, z dawna od przodków naszych szlachećcie ziemie Kijowskiey nadanych, y przy unyi albo złączeniu wielkiego xięztwa Litewskiego y xięztwa kijowskiego z koroną polską, za panowania sławney pamięci Zygmunta Augusta, krola iego mosci, poprzysiężonych y uprzywilejowanych, tak też y przy tych jmieniach y ziemiach jch oyczystych, wyszmianowanych, których oni z dawnych czasów w dzierżeniu y używaniu są, zostawiliśmy, jakoż y tym niniejszym listem naszym zostawujemy y utwierdzamy na wieczność, tak iż przerzeczone ziemianie Kijowskie, z bracią swą, tak wszyscy spólnie, jako y kożdy z osobna, dzieci y potomkowie ich, pomienione ziemie swoje oyczyste, to jest ziemie Smolezańską, Lewkowską, Łowdykowską y ostrow Litowski, ze wszystkimi pożytkami y dochodami, tak, jako się te ziemie zdawna sami w sobie, w pożytkach y obychodziech y szerokosciach gruntów mają, z lasami, rzekami, jeziorami, z sianożęciami, z łowy rybne y zwierzynnemi, z bobrowemi gony, mają trzymać y wszelkich swobod y wolności szlacheckich, od przodków naszych xięztwa kijowskiego obywatelom nadanych, uprzywilejowanych, podług praw koronnych y statutem opisanych używać, y w nich się sprawować, spólnie, równo ze wszystkimi obywatelami, szlachtą ziemie kijowskiey na wieczne czasy, służąc nam gospodaru y rzeczypospolitej służbę ziemską woienną, tak też we wszelakich potrzebach y sprawach swoich przed sądem ziemskim albo grodzkim kijowskim sprawować się mają, a przed sądem, im nie należnym, przed urzędem zamku owruckiego y nigdzie indziej nie powinni stanowić się y sprawować się. Iesliby roki ziemskie sądowe albo grodzkie w zamku owruckim, z zezwoleniem wpystkich obywatelów y z obowiązania naszego byli sądzone. I natośmy przerzeczonym ziemianom naszym kijowskim, ich braci y potomkom ich, dali ten nasz list, do ktorego na świadectwo y pieczęć naszą koronną przywiesić roskazaliśmy. Dan w Krakowie, dnia osmnastego Marca miesiąca, roku od narodzenia Syna Bożego tysiąc pięćset siedmdziesiąt czwartego, a panowania naszego roku pierwszego; przy bytnosci panów rad naszych koronnych i wielkiego xięztwa Litewskiego, duchownych y świeckich y posłów ziemskich, podczas koronacyj naszej przy nas będących; dan przez ręce wielmożnego Walentego Dębinskiego z Dębian, kanclerza korony pol-

skiey, starosty Wartenskiego. U tego przywileju jego kрólewskiey mosci pieczęć przywiesista koronna, a podpis ręki jego mosci pana kanclerza temi słowy po polsku podpisana: Walenty Dębinski, kanclerz. Któreż to opowiadanie Iwana Łowdykowskiego y przywilej jego kрólewskiey mosci słowo od слова w xięgi ziemskie kijowskie jest wpisany, y ten wypis z xiąg, pod naszymi pieczęćmi, pomienionemu Ianu Łowdykowskiemu y braci jego jest wydany; pisan w Owruczym. U tego extractu, przy pieczęciach dwóch przycisnionych, podpis ręki pisarskiey temi słowy: Dymitr Jelec, pisarz ziemski kijowski, korygował Koczurowski; który że to ekstrakt, za podaniem y prosbą wysz mianowanego jego mosci podawającego, a za przyęciem sądu ninieyszego, słowo w słowo, jak się w sobie pisany ma, do xiąg ninieyszich jest wpisany, z których y ten wypis, pod pieczęcią ziemską wojewodztwa kijowskiego, jest wydany; pisany w Lublinie. У того екстракту трибуналского, при печати воеводства кievского приписанной, корректа и подъянсь руки писарское теми словы: Correxit Zbikowski. Antoni Franciszek Siennicki, sędzia ziemski kijowski, podstarosci grodzki łucki, deputat y pisarz wojewodztwa kijowskiego m. p. Который же то экстрактъ з книгъ трибуналскихъ выданы, за поданемъ п очевистою прозбою выше менованое особы подавающее, а за моимъ владовымъ припятіемъ, з початку ажъ до конца, слово въ слово, якъ ся всобе маеть, для памети до книгъ пишешнихъ, вгродзкихъ естъ ингрессованы.

Книга вродская кievская записовая и поточная 1716 г. № 32, листъ 15 на оборотъ

II.

Подтвердительная грамота Сигизмунда III, данная на права и земли дворянамъ Корчевскимъ 1600 марта 10. Въ грамотѣ этой приводятся двѣ слѣдующія, болѣ древнія грамоты, выданныя предкамъ Корчевскихъ.

1. Дарственная грамота короля Казимира Гридку и Данилу Старичамъ на землю Хомчинскую, съ обязанностію служить господарскую службу 1478 Апрелья 29.

2. Грамота Сигизмунда I, подтверждающая боярамъ овруцкимъ: Ходору Коркушкѣ, Федору Турчину, Ивану Григоровичу и друг. освобождение ихъ отъ есачной повинности и отъ »недѣли Чернобыльской« 1521 Марта 12.

Рокъ тысяча семь сотъ пятогонадцать, месеца Децембра третегонадцать дня.

На уряде кгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною Михалемъ Сингаевскимъ, намесникомъ подвоеводства, реентомъ кгородскимъ кгенералу воеводства киевского и ккнигамъ випешными, кгородскими, ккиевскими, сопременс персонаliter swobodni: Stefan, Jwan, bracia rodzeni i Jesyp, ich rodzony bratanicz, Fedorowicz Karpowiczowie Korczowscy, ziemianie, boiariowie jego królewskiej mości owrucusy, dla wpisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, kyowskich, extract z metryk koronnych, z upisaniem w niem listow, przywileiow, od najiasnieyszich niegdy świętej pamięci królów jeh mosciow polskich, szlachetnym ziemianom Korczewskim, racione intro contentorum danych, służących, z ruskiego pisma polskiemі literami pisany, per oblatam podali, prosząc, aby przyjęty i w xięgi wpisany był, a tak ja, urząd, affectacyi podawających annuendo, extract ten do xięgi przymuiąc, czytałem i tak sie w sobie, polskiemі słowami pisany ma: August wtory, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smolenski, Siewierski, i Czernichowski, a dzieziczny xiąże Saski i elektor, Oznaymuiemy ninieyszym listem naszym wszem wobec i koźdemu z osobna, komu o tym wiedzić należy, iż się znajduie w aktach metryki koronney potwierdzenie przez najiasniejszego antecessora naszego, Żygmunta trzeciego, prawa, szlachetnym Korczewskim służącego, językiem ruskim pisane, tenoris sequentis. Zygmunt tretii. Oznaymuiem etc. nineszym i potom buduczym: bił nam czołom zemianyn nasz kijowski, szlachetny Ułasiy Korczewski, sam od sebe i od bratiey swoiey, szlachetnych: Iwana Iwanowicza, Lewona Hryszkowicza, Artema Dmitrowicza Haponowiczow Korczewskich i pokładał pered

nami listy dwa sławnoy pameti koroley ich miłostey, prodkow naszych, pod peczatiu wełykoho kniazstwa Litowskoho; perwszy korola Kazimira, kotorym zemlu Chomeczynskuiu z uroczysszczem Carowszczyna prodkom ich: Hrydkowi, a Daniłowi Starczyczom dał, a druhi list Żygmunta korola, prodka też naszoho, kotorym Chodora Korkuszku a Fedora Turczyna, prodkow ich, derzawcom toiei zemli od służby esiacznoy i storoży nedeli czornobyłskoy wolnymi uczynit racył. Za kotorymi to listami prodkow naszych, tych pomenenych gruntow, także i wyzwolenia od służby esiacznoy i od storoży nedeli czornobyłskoy prodkowe ich i oni sami, czerez tyje wsi czasy, aż dotul byli i sut w spokoynom derżaniu i używaniu zemli Chomeczynskoy, a inaczey Carowszczyny i Hubarowszczyny, także i toie wołnosity; i prosili nas za tymi to Korczewskimi nekotoryi panowe rady naszv, abyśmy onych, wedłuh staroho zwiczaiu, derżania, używania tych dobr i toiey wołnosti i teper, z łaski naszoy korolewskoy, pry tom wsim zostawiuńczy, listom naszym korolewskim stwerdili i umocnili; kotoryie my ohledawszy, a widiaczy cełyi i ni wczym nepodeyzranyie, w tot list nasz słowo od słowa wpisaty eśmo rozkazali: Perwszy tedy tak sia w sobi maiet: Kazimir, Bożoiu miłostiu korol Polski, weliki kniaz Litowski, Ruski, kniaz Pruski, Żmudski i innych. Marszałku zemskomū, namisniku kiiowskomu, panu Martynu Gasztołtowiczu. Bili nam czołom tyie Uryczane, na imia: Hrydko a Daniło Starczyczy i prosili u nas zemli, na imia Chomeczynskoy, na osobnuju służbu; i pewedił nam namesnik urucki, Wołczko Romanowicz, sztoż dey tuju zemlu derżył nini Jakow Owdeiewicz, a druhiu zemlu też derżył, oyczynnu swoiu, a nemożet dey służby posłużyty społna z tych oboich zeml, ino, koli tot Jakow derżył druhiu zemlu, oyczynnu swoiu, a z tych z zeml nemożet zpołna służby posłużyty, i my tuiu zemlu Chomeczynskuiu dali Hrydku a Daniłu Starczyczom, i oni maiut nam z toiei zemli służbu służył, potomu, jak i perwei toho zdawna z toiey zemli służba szła; a maiut nam z toiey zemli osobnuju służbu służyty, krom innych zemel, kotoryi zemli oyczynni derżat. Pisan w Lubline, Aprila dwadcat dewiatoho dnia, indykta odynadcatoho; druhy list tym sposobom pisany: Żygmunt, Bożoiu miłostiu korol Polski, Zmudzki i innych: bili nam czołom boiare naszzy owruckiie: Chodor Korkoszka a Fedor Turczyn

z bratiu swojeiu a Jwan Hryhorowicz, i powidili pered nami, szto-brat nasz słownoy pameti, Alexandro, korol jeho miłost wyzwolił ich z służby esiacznoyi, nedeli Czornobylskoy sterczy ne kazał, i na to dey nam list swoj dał, także dey i my im na to list nasz byli dali, kotoryie iż oni listy naszy ukażywali pered starostoiu Horodelskim, panom Juriem Mikołaiewiczem, w tot czas, jak on od nas Kijow derżał, i jeho miłost na to swoy list im dał, i to im w listie swoim wypisał, kotory że oni list jeho miłosti pered nami ukazywali, i tyie dey listy nasze w nich pohoryli, i bili nam czełom, iżbychmo, wodle tych perwszych listow naszych, im na to dali nasz list, ino my, wysłuchawszy toho listu pana Juriewa, koliż oni tyie listy nasze pered jeho miłostiu ukazywali, a on to im w listie swoim wypisał, my im na to dali seś nasz list, iż oni wże nemaiut toiey służby esiacznoy służył i nedeli czornobylskoy sterczy ne maiut, wedłuh listu pana Juriewa, niżli maiut nam służyty służboiu zemskoiu konne i zbroyne pospołu z inszymi boiary uruckimi. Pisan w Horodne, marca wtorohonadcat dnia, indykt desiaty. Bohusz Usicz. A tak my, gospodar, z władzy i łaski naszoy korolewskoy, prychiliw-szysia prozbe toy, jako słusznoy, zostawuiuczy tych w werchu pisanych, osoby, potomkow ich pry toy zemli Chomeczynskoy, uroczyszczom Carowszczyzna i Hubarowszczyzna, tak że pry wsich i wszelakich odtul dochodech, należnosciah i pożytkach, kotoryi by sobi wynalezty mohli i też pry wolnosti i wyzwoleniu od toiey służby esacznoy i storoży nedeli czornobylskoy, w werchu pisanyie listy, wo wsich członkach, artykułach i wyrozumeniu, tyli, ile nam toho prawo pospolitoie pozwolaiet, utwierżaiem i umocniaiem, chotiaczy miti to, aby ninesznij list nasz, usiuda i zawždy był toiey mocy i ważnosti, ktoruiiu słuszne, wedłuh prawa miti maiet, mocoiu ninesznoho listu naszoho, kotory, dla lepszoy wiry i twerdosty, rukoiu naszoiu podpisawszy, peczat koronnoiu k nemu prywisity esmo ros-kazali. Pisan w Warszawie na seyme walnom koronnom, roku od narodzenia Syna Bożoho, tysecza szesotnoho, miseca Marca desiatoho dnia, a panowania korolewstw naszych: polskoho tretionadcat, a szwedzkoho semoho roku. Sigismundus Rex. Zacharyasz Jełowicki, ktore to, wyzey wyrażone potwierdzenie praw, characterem ruskim pisane, my polskimi literami z xiąg przepisać i autentyczne stronie

potrzebującej wydać pozwoliliśmy i dla lepszej wiary pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, we czwartek po święcie świętej Małgorzaty panny i męczenniczki, to jest dnia osmnastego, miesiąca Lipca, roku panskiego tysiąc siedmsetnego piętnastego, panowania naszego dziewiętnastego roku. У того екстракту, на папире писаного, при печати коронной притесненной, подписи рукъ теми словы: Jan Szembek, kancleż wielki koronny; Andrzej Franciszek Cichocki, sekretarz jego kròlewskiej mości m. p. Za sprawą i przełożeniem jasnie wielmożnego jego mosci pana Jana na Skupowie Szembeka, kanclerża wielkiego koronnego, Łomżyńskiego starosty. Который же то естрактъ, за поданемъ и прозбою вышменованныхъ особъ подавающихъ, а за моимъ урядовымъ принятиемъ, до книгъ винешнихъ, слово въ слово есть уписанный.

Книга родская кievская записовая и поточная, годъ 1714—1715, № 31; листъ 143.

III.

Дѣльчій листъ, выданный великимъ княземъ литовскимъ Алксавдромъ землянамъ кievскимъ: Сидору Юхновичу Васковичу и Ивану Гапоновичу Ущану, подтверждающей дѣлежъ между ними земель, какъ выслуженныхъ ихъ предками у В. К. Витольда, такъ и отчизныхъ, произведенный кievскимъ воеводою, Мартыномъ Гаштоловичемъ. 1494, Апрелья 24.

Рокъ тисеча семь сотъ тринадцатого, месеца мая пятого дня.

На леженю книгъ земскихъ. кievскихъ comparens personarum urodzeni ich mość panowie: Marcin Uszczapowski, i Stefan Chiniewicz-Waškowski, ekstrakt z metryki wielkiej wielkiego хięstwa Litewskiego, authentice wydany, z upisaniem w nim cofirmaciey listu dzielczego, między ich mościami pany: Iwanem Haponowiczem Uszczapem a Sidorem Jochnowiczem Waškowiczem stałego, dla wpisania

do xiąg niniejszych ziemskich kijowskich per oblatam podali, de eo verborum, qui sequitur, tenore: Awgust wtory, z Bożej łaski krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czernihowski, a dziedziczny xiąże saski i elector. Oznaymujemy tym listem ekstraktem naszym, komu by o tym wiedzieć należało, iż suplikowali do nas przez panow rady i urzędnikow, przy boku naszym rezydujących urodzeni: Paweł Uszczapowski i Roman Chinewicz-Waśkowski, upraszając o wydanie per extractum z metryki wielkiej wielkiego xiążstwa Litewskiego confirmacyjnej listu dzielczego, między Iwanem Haponowiczem Uszczapem a Sidorem Jochnowiczem Waśkowiczem stałego, pod datą w nieyże wyrażoną i w teyże metryce wielkiego xięztwa Litewskiego oblatowanego, de tenore sequenti: Ja, Alexander, Bożą miłością wielki xiąże Litewski, Ruski, Żmudzki i innych: żałował nam ziemianin kijowski, Sidor Jochnowich Waśkowicz na siabra swego Iwana Haponowicza Uszczapa, co oycy ich wysłużyli dwie imienia: Bełowo na Złynie a Hoszowicze, niedaleko zamku owruckigo, z ostrowcem Zaleznickim u kniazia Witołta; a posli tego oni stowali w prawie o te dwie imienia i o trzecie imienie, oyczyzny ich, na imie: Uszczapowicze i Waśkowicze przed panem Marcinem Gosztołtowiczem, jak od oycy naszego, króla jego miłosci Kijow trzymał, i pan Marcin wysłał tam ich temi imionami dzielić: kniazia Fedora Głinskiego i ziemianina kijowskiego Ersza; i oni tam wyiezdźzali i temi imionami i wysługą i oyczyznemi imionami napoł ich pedzielili i Iwanu Haponowiczu dostało się Bełowo na Złynie, a Sidorowi Jochnowiczu-Hoszowicze z ostrowcem Zaleznickim i pan Marcin, podług tych dzielczych listow, dział i list swoj sądowy między ich na to dał, i temi razy te listy kniazia Witołta i list pana Marcina przed nami ukazywali i my, tym listem porozumiawszy ten dział imion Bełowa i Hoszowicz i imiona oyczyste ich Uszczapowicze i Waśkowicze, między rzekami Uszą i Żerewicą leżące, kazalismy po połowie trzymać, bez krzywdy obudwoch, padług pierwszego działu i listu pana Marcina. A Hapanowiczu Uszczapu w Hoszowicze z ostrowcem Zaleznickim, wysługę i oyczyzne Waśkowicze; ani Jochnowiczu Waśkowiczu także w Bełowo na Złynie i oyczyznę Uszczapowicze — nienależy ni w czym wstępować wiecznemi czasy. A na twardość tego i pieczęć naszą

kazalismy przyłożyć ku temu naszemu listu. Pisan w Wilniu. Apryla dwudziestego czwartego dnia, indikta dwunastego. My tedy, król, do pomienionej supliki łaskawie się skłoniwszy, tę confirmacyą listu dzielczego per ekstraktum z kancelaryej wielkiej wielkiego książstwa Litewskiego onym wydać i dla więkшей wagi, pieczęć wielką wielkiego książstwa litewskiego przycisnąć roskazalismy. Dan w kancelariej naszej wielkiej wielkiego książstwa Litewskiego. Miesiąca kwietnia VII dnia, roku MDCСXIII, panowania naszego XVII roku. У того екстракту, при печати великое канцелярии великого княжества литовского, подпись руки тыми словы: Karol Stanisław książę Radziwił, kanclerz wielki wielkiego książstwa litewskiego m. p. Другий zaś подпись тыми есть написанъ словы: w niebytnosci wielmożnego xiędza regenta kancelaryey wielkiej wielkiego książstwa litewskiego, Grzegorz Jozef Roykiewicz, jego królewskiej mosci sekretarz. Который же то екстрактъ, за поданемъ и прозбою вышъ менованныхъ ихъ милостей подающихъ, слово в слово, якъ се в собѣ маеть, до книгъ нынешнихъ, земскихъ, киевскихъ есть уписанъ.

Книга земская киевская записовая, поточная и декретовая, годъ 1712-1716, № 135; мистъ 147 на обор.

IV.

Жалованная грамота короля Александра Макару Ивановичу Вручанину на пустую землю Ремезовщизну, съ обязанностію служить изъ нее земскую военную службу. 1506. Сентября 10. Подтвердительная грамота короля Стефана на ту же землю овруцкимъ землянамъ: Мартыну и Богдану Павловичамъ Макаревичамъ. 1585 февраля 20. Подтвердительная грамота на ту же землю короля Сигизмунда III овруцкимъ землянамъ: Мартыну, Михайлу, Степану и Ивану Павловичамъ Макаревичамъ. 1600 Марта 8.

Року тисеча семь сотъ чотырнадцатого, мѣсяца Януари тринадцатого дня.

На рокахъ судовыхъ земскихъ Киевскихъ, въ першій понедѣлокъ по новѣмъ лѣти припалыхъ и судовне одправоватися зачатыхъ, przed nami Antonim Franciszkiem na Wojutynie Sienickim, sędzią, Alexandrem na Olewsku Niemiryczem, podsędkiem, urzędnikami sądowemi, ziemskimi, Kijowskiemi personaliter stanowszy wielbny ociec Feodor Makarewicz, pzezbiter cerkwi Owruckiey Świętego Mikołaiia nahornego, confirmacją przywieleiu nayiasnieyszego krola jego mości Zygmonta trzeciego, na pargaminie, zamoczoną, z pieczęcią zawieszistą mniejszey kancelaryey na wosku y z podpisem ręki tegoż nayiasnieyszego krola jegomości, antecessorom wysz mianowanego podawającego, ratione introcontentorum, daną y miłosciwie conferowaną, dla wpisania do xiąg niniejszych, ziemskich, Kijowskich per oblatam podał, prosząc sądu niniejszego, aby przyjeta y w xięgi wpisana była, którą sąd niniejszy, ad acticandum przymując, czytać przed sobą kazał y tak się w sobie, ruskim pismem pisana, ma: Zygmont trzeci, Bożą miłością krol Polski, wielki xiąże Litowski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudski, Inflantski, Szwedski, Godski, Wandalski, dziedziczny krol. Oznamuiem tym listem naszym wszem wobec, każdemu z osobna, komu tego potrzeba będzie wiedzić, teraz y na potym będącym: Bił nam czołem poddany nasz, ziemianin Owrucki, Marcin Pawłowicz Makarowicz, sam od siebie y imieniem braci swojej rodzoney: Michała, Stefana a Iwana Pawłowiczow Makarowicza y pokładał przed nami list sławney, a swientey pamięci krola iego mości Stefana, przodka naszego, z podpisem ręki jego krolewskeiy mości y za pieczęcią koronną, potwierdzenia listu krola jego mości Alexandra, przodka też naszego, którym dał przodku ich Makaru Iwanowiczu Wruczaniu ziemię pusto w Owruczym, na imie Remezowszczyznę, ktorey to ziemi Remezowszczyzny przodek ich y oni sami, do czasu niemałego, w dzierzeniu. I prosili nas za temi to Makarowiczami niektory panowie rady nasze, abyśmy to im y teraz z łaski naszej krolewskeiy osobliwym listem naszym potwierdzili y umocnili, który oglondawszy, a widząc cały y niwczym nie podeyrany, w ten list nasz wpisac roskazalismy; y tak się w sobie ma: Stefan, Bożą miłością krol Polski, wielki xiąże Litowski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflantski y Siedmigródski. Oznamuiem tym listem naszym wszem wobec y każdemu z osobna, komu to wiedzić

należy, iż ukazywali przed nami poddani nasi, ziemianie Owrućkie, na imie: Marcin, a Bohdan Pawłowiczy Makarowiczy list Alexandra krola jego mosci, wielkiego xięcia Litewskiego, przodka naszego, za pieczęcią wielkiego xięztwa Litewskiego, na papierze pisany, którym listem swoim opisuie, iż przodku ich Makaru Iwanowiczu Wruczaninu dali ziemie pustą w Owrućzym, na imie Remezowszczyzną ktorey to ziemi Remezowszczyzny, za tą daniną pomienioną, oni, od przodkow swoich w dzierzeniu będąc, bili nam czołem, abyśmy im tę ziemie Remezowszczyznę, według listu krola jego mosci Alexandra, przodka naszego, osobliwym listem potwierdzili y umocnili, który to list, słowo od słowa tak sie w sobie ma. Alexandr, Bożą miłością krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, xiąże Pruskie, Żmudski y innych, namiesnikowi Owrućkiemu, panu Sieniuszkowi Romanowiczowi: Bił nam czołem ten Wruczanin, na imie Makar Iwanowicz y prosił u nas ziemi pustowskiey, w Owrućzym, na imie Remezowszczyzny y powiadał przed nami, coż ta ziemia dawno pusta leży y naśladow niema, przetoż abyś o tym dowiedział się, iesli będzie ta ziemia pusta, a naśladow nie będzie, y My iemu tę ziemie Remezowszczyznę dali, niechay on tę ziemie trzyma, a nam z niey służbę służy, po temu, jak y przedtym z tey ziemi służba szła; a uwiązać w tą ziemie posłaliśmy dworzanina Iwaszka Kryzyna. Pisan w Wilnie, Septembra dziesiątego dnia, indykta siódmego. A tak my, widząc prosbę ich być słuszną, y przychilając się w tym do confirmaciey naszej, wszem wobec na koronaciey naszej uczynioney, ten list, wysz opisany krola jego mosci Alexandra y tą ziemie, na nim opisaną, na imie Remezowszczyzną, ze wszystkim na wszystko, iako się zdawna w sobie y w pożytkach swoich ma, tyle, ile nam przystoi, potwierdzamy y umacniamy tym listem naszym, chcąc to mieć, aby ten list, wyżej opisany, krola jego mosci Alexandra wszędzie, na każdym mieyscu był tey mocy y wagi, ktorey słuszoney, według prawa być ma, tak iż oni tą ziemie Remezowszczyznę, według listu krola jego mosci Alexandra, ze wszystkimi do niey należytościami, dochodami y pożytkami mają trzymać y wżywać, oni sami, żony, dzieci y potomkowie ich wiecznemi czasy; a z tego nam, gospodaru służbę naszą ziemską woienną służyć będą powinni, tak jako y przedtym z tey ziemi Remezowszczyzny przodkowie ich

sługiwali; a na umocnienie tey rzeczy ten list ręką naszą podpisałismy y pieczęć naszą koronną do niego przycisnąc roskazalismy. Dan w Warszawie, na seymie walnym koronnym, dnia dwudziestego miesiąca Februarii, roku tysiąc pięćset osmdziesiąt piątego, a krolewstwa naszego roku dziewiątego. Stefanus rex. Ioachym Wysocki. A tak my, z władzy y łaski naszej krolewskiej, przychyliwszy się prozbie tey, zostawując w wierzchu pisanych osob y potomkow ich przy tey ziemi Remezowszczyźnie y wszystkich a wszelakich odtąd dochodach, należnościach y pożytkach, w wierzchu pisanych, list we wszystkich jego członkach, artykułach y wyrozumieniu, tyle, ile nam tego prawo pospolite pozwala, utwierdzamy y umacniamy, chcąc to mieć, aby niniejszy list nasz wszędzie y zawždy był tey mocy y wagi, ktorey słusznie według prawa mieć ma, mocą niniejszego listu naszego, który dla lepszey wiary y twardosci, ręką naszą podpisawszy pieczęć koronną do niego przywiesić roskazalismy. Pisan w Warszawie, na seymie walnym koronnym; roku tysiąc sześćsetnego, miesiąca Marca osmego dnia, a panowania krolewstw naszych: Polskiego trzy-nastego, a Szwedzkiego siedmego roku. У тоє конфирмації, при печаті коронної завесистої, подписи руку тими словы. Sigismundus rex. Zacharyasz Jełowicki. Котораяж то коньфирмація, за пода-немъ и прозьбою вышменованое особы подающее, а за принятемъ суду нынешнего, слово в слово до книгъ нынешнихъ есть уписана.

Книга земская кievская записовая, поточная и декретовая № 135, годъ 1712—1716; листъ 340.

V.

Подтвердительная грамота Сигизмунда I, выданная кievскимъ земля-намъ: Василю Гапоновичу Уцапу, Конону Хиневичу-Васьковцу, Яцку Семеновичу Мошковцу, Федьку Иваповичу Волковичу, Гарасиму Тереховичу Пашиничу, Прокопу Антоповичу Болсуновичу и Степану Андреевичу Барановичу. Король Сигизмундъ, разсмотрѣвъ представленныя ими гра-моты: Князя Александра (Омелька) Владимровича, В. К. Витольда, короля

Казимира, также раздѣльный актъ, составленный воеводами: виленскамъ, Юріемъ Николаевичемъ Радзивиловичемъ и кievскимъ, Андреемъ Якубовичемъ Немировичемъ, подтверждаетъ имъ право на потомственное владѣніе землями, съ обязанностію служить конемъ военную господарскую земскую службу, на равнѣ съ другими землянами кievской земли и съ освобожденіемъ ихъ отъ всякихъ другихъ повинностей. 1518, Іюля 6.

Року тисеча семсотъ чотырнадцатого, месеца Януарія двадцать второго дня.

На рокахъ судовыхъ, земскихъ, кievскихъ, въ першій понедѣлокъ по новомъ лѣти припалыхъ, и судовне отправоватися зачатыхъ, przed nami: Antonim Franciszkim na Wojutynie Siennickim sędzią, Alexandrem na Olewsku Niemiryczem, podsędkiem, Urzędnikami sądowemi, ziemskimi, kijowskimi, comparens personaliter urodzony imć pan Roman Chyniewicz Waskowski, extract z metryki wielkiey wielkiego xięztwa litewskiego, authentice wydany, z upisaniem w nim confirmacyey przywileiow, na dobra Moszkowskie, Hoszowskie, Uszczapowskie, Waskowskie i inne służącey, dla wpisania do xiąg niniejszych, ziemskich, kijowskich, ratione introcontentorum, per oblatam подаł, de serie verborum tali: Awgust wtory, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smolenski, Siewierski i Czernihowski, a dziedziczny xiąże saski i elector. Oznaymuicemy tym listem ekstraktem naszym, komuby o tym wiedziec należało, iż suplikowali do nas przez pany rady i urzędnikow urodzony Paweł Uszczapowski i Roman Chyniewicz Waskowski, upraszając nas o wydanie z metryki wielkiey wielkiego xięztwa litewskiego potwierdzenia Wasylemu Haponowiczu Uszczapu, Kononu Chiniewiczu Waskowiczu, Jacku Semenowiczu Moszkowiczu i innym ziemianom woiewodztwa kyowskiego, na grunta ich dziedziczne, pod datą w nieyże wyrażoną i w teyże metryce wielkiego xięztwa Litewskiego oblatowaną, de tenore ejusmodi: Zygmont, Bożą miłością król Polski, xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Żmudzki, Mazowiecki i innych. Bili nam czołem ziemianie nasi ziemi kijowskiej: Wasyl Haponowicz Uszczap,

Konon Chiniewicz Waśkowiec, Jacko Semenowicz Moszkowiec, sami od siebie i od Fedka Iwanowicza Wołkowicza, Harasima Terechowicza Paszyncza, Prokopa Antonowicza Bołsunowicza, Stefana Andrzejewicza Baranowicza i pokładali przed nami listy sądowe pana Juria Mikołajewicza Radziwiłowicza, wojewody wilenskiego, hetmana najwyższego wielkiego xięęcia i pana Andrzeia Jakubowicza Niemirowicza, woiewody kyowskiego, dzierżawcy swisłockiego, w których listach opisuje: iż oni zdawna, z przadkow swoich, służbę ziemską woienną, przykładem iuszych ziemian ziemi kyowskey, służywali; a drugi list kniazia Alexandra Władymierowicza, na grunta ich ziemskie oyczyste dany, a trzeci list wielkiego kniazia Witołta, a czwarty list świętey i sławney pamięci króla imci Kazimirza, oycy naszego, potwierdzający; w których listach, także opisuje, iż Wasila Haponowicza Uszczapowicza grunt, przezywaiemy Uszczapowszczyzna i Bełow na Złyne; Konona Chyniewiczza Waśkiewiczza grunt, przezywaiomy Waśkowski, na Hoszowie połowa z siedliszczem Bazarowką, z ostrowcem Podleżnickim, Uszczapowszczyzna i Waskowszczyzna, oyczyzny ich między rzekami Żerewią i Uszą, po obapół potoka Sestynia, za Uszą, gdzie dworzyszca przodkow ich byli, a Bełow na Złyne i połowa Hoszowicz z siedliskiem Bazarowką i z ostrowcem Podleżnickim, wysługa onych przodkow u wielkiego kniazia Witołta, według listu dzielczego jego mości brata naszego Alexandra, który list dzielczy i przed nami ukazywali. Jacka Semenowicza Moszkowicza grunt, przezywaiomy Moszkowski, między rzekami Norinią i Żerewią, Fedka Iwanowicza Wołkowicza i Harasima Terechowicza Paszyncza grunty ich, jedne przezywaiome Łowieckie a drugie Czyhurowskie, podle tego nad rzeką Uszą; Prokopa Antonowicza Bołsunowicza, grunt przezywaiomy Bołsunowski, Czornohubowski; Stefana Andzeiowicza Baranowicza, grunt przezywaiemy Baranowski, połowę Hoszowicz z ostrowcem Zeleznickim; i bili nam czołem pomienione ziemiane nasi, abysmy na to dali im ten nasz list; i ziemie ich dziedziczne i wysłużone: Uszczapowszczyzne i Waśkowszczyznę, wyszey namienione, Moszkowskie, Wołkowskie, Paszynskie, Czornohubowskie, Bołsunowskie, a Baranowskie podwierdzili tym naszym listem. Ino gdyż pan Wilenski, najwyższy hetman, i pan Andrzej Jakubowicz Niemirowicz, woiewoda kyowski, podług listow starych wielkich kniazey litewskich i sławney świętey pamięci królów ich

mosciow: Kazimirza, oycy naszego, Alexandra, brata naszego, pomienionym ziemianom te ziemie ich na wieczne czasy przysądzili i My, wysłuchawszy tych listow i dostatecznie z nich wyrozumiawszy, na ich czołombicie uczynili i na to dali ten nasz list; i te ziemie ich, w wierzchu opisane, ze wszystkimi pożytkami, jako się te ziemie w sobie mają, potwierdzamy tym naszym listem; mają ci ziemianie: Uszczap, Waśkowiec i inne pomienione, i ich żony, i dzieci, i szczadki onych, wyżej opisane ziemie trzymać i używać na wieczne czasy; a nam hozpodaru służbę ziemską woienną koniem służyć powinni; jako inne ziemiane nasi w powiecie kyowskim, i wszystkich wolności zażywać, a inszych powinności niktorych nie mają pełnić. A na twardość tego i pieczęć naszą kazalismy przyłożyć ku temu naszemu listu. Pisan w Wilniu, pod lato Bożego narodzenia tysiąc pięćset osmnastego, miesiąca Iula szóstego dnia, indyktu trzynastego. Ian Hornostay, podskarbi ziemski i pisarz. My tedy król, do pomienioney supliki łaskawie się skłoniwszy, te potwierdzenie per extractum z kancellaryey wielkiej wielkiego księstwa Litewskiego onym wydać i dla większey wagi pieczęć wielką wielkiego księstwa Litewskiego przycisnąć rozkazalismy. Dan w kancellaryey naszej wielkiej wielkiego księstwa Litewskiego, miesiąca kwietnia VII dnia, roku MDCCXIII, rapowania naszego XVII roku. На томъ экстракти печать канцеляри великой великого князства Литовского есть притиснена, а подписи ружь в тые слова: Karol Stanisław książę Radziwił, kanclerz wielki wielkiego księstwa litewskiego; w niebytności wielmożnego księdza regenta kancellaryey wielkiej wielkiego księstwa litewskiego—Gregor Josef Rojkiewicz, jego królewskiej mosci sekretarz. m. p. Который же то экстрактъ, за поданемъ и прозбою вышъ менованного его милости подающого, а за принятемъ суду нынешнего, де вербо адъ вербумъ, до книгъ нынешнихъ есть уписаный.

Книга земская киевская записовая, поточная и декретовая, годъ 1712—1716, № 135; листъ 359 на обор.

VI.

Рѣшеніе королевскаго суда по дѣлу о грабежахъ и насиліяхъ, причиненныхъ кievскому землянину Евхиму Беху овручскимъ старостою, Авраомъ Мышкою зъ Варковичъ. Сигизмундъ III, рассмотрѣвъ документы представленные Бехомъ, признаетъ за нимъ дворянскія права и передаетъ дѣло въ кievскій городскій судъ. 1599, Октября 2.—Изъ числа документовъ, представленныхъ Бехомъ, внесена копія подтвердительной грамоты Сигизмунда I Василию Беху на право потомственного владѣнія землею Беховщиною, съ освобожденіемъ его отъ всякихъ повинностей, за исключеніемъ земской военной службы конемъ. Грамота эта выдана Василию Беху на основаніи представленныхъ имъ Сигизмунду I грамотъ: князя Владиміра Ольгердовича, В. К. Витольда, короля Казимира и кievскаго воеводы Андрея Немировича. 1521, Августа 8.

Року тисеча шесть сотъ осмдесять осмого, месеца Августа двадцать осмого дня.

В рочки судовые, кгородские, кievские, одъ дня девятнадцатого, месеца и року, вышъ на акте менованныхъ, въ месте его королевской милости, Овручомъ припалые и судовне одправоватыся зачатые, передомною Димитромъ на Жабокрикахъ Жабокрицкимъ, подчашимъ Вилкомирскимъ, подвоеводымъ судовымъ енералу воеводства кievского и книгами нынешними, кгородскими, кievскими *personalliter stanowszy urodzony jego mość pan Alexander Bech, dla wpisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, kijowskich per oblatam podał ekstrakt z xiąg grodzkich łuckich, z corectą pieczęcią tegoż grodu i z podpisem ręki pisarskiej, z upisaniem w niem także extractu z xiąg ziemskich woiewodstwa kijowskiego i wyrażeniem w niem dekretu*

króla jego miłości Zygmunta trzeciego, między urodzonym panem Jewchymem Bechem, a jego moscią panem Abramem Myszka z Warkowicz, starostą owruckim, w sprawie w tym ekstrakcie, nizey inserowanym, mianowicie wyrażoney, stałego i ferowanego i szerzey w sobie obmawiającego, prosząc, aby przyjęty i do xiąg wpisany był, którego ja, urząd, ad acticandum przyjmując, czytałem i temi jest pisany słowy: Wypis z xiąg grodzkich zamku łuckiego; roku tysiąc sześćset osmdziesiątego, miesiąca januarji dwudziestego piątego dnia, na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiey mosci Łuckim, przedemną, Mikołajem Obidzinskim, burgrabim łuckim i xięgami niniejszymi, grodzkimi łuckimi, personaliter comparens urodzony jego mość pan Alexander Bech, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich podał per oblatam extract z xiąg ziemskich woiewodztwa kijowskiego, z wpisaniem w nim dekretu króla jego mości Zygmunta trzeciego, między ziemianinem woiewodztwa kijowskiego, szlachetnym Jewchymem Bechem, a jego mosciem panem Abramem Myszka z Warkowicz, starostą owruckim, w sprawie, w tym ekstrakcie, nizey inserowanym, mianowicie wyrażoney, stałego i uczynionego, z pomienionych xiąg, z pieczęćmi i z podpisami rąk ich mosciow panow: sędziego i podsędka ziemskich kijowskich, także z podpisem ręki pisarskiey wydany, a o tym szerzey w sobie obmawiający, prosząc, aby przyjęty i do xiąg wpisany był, ktorego ja, urząd dla wpisania do xiąg przyjmując, czytałem i tak się w sobie, pismem ruskim pisany, ma: Wypis z xiąg ziemskich woiewodztwa kijowskiego, roku od narodzenia syna Bożego tysiąc szescsetnego, miesiąca Oktobra szesnastego dnia. Na rokach ziemskich woiewodztwa kijowskiego, o świętym Michale, święcie rzymskim, w roku zwysz napisanym przypadłych i nazaiutr tego święta, na mieyscu zwykłym, w zamku jego krolewskiey mości owruckim, sądownie odprawować zaczętych, przed nami, Ianem Axakiem, sędzią, a Harasimem Surynem, podsędkiem, urzędnikami sądowemi ziemskimi woiewodztwa kijowskiego, obliczne u sądu postanowiwszy się, ziemianin woiewodztwa kijowskiego, szlachetny Jewchym Bech, pokładał dekret króla jego mości, pana naszego miłosciwego, pod pieczęcią koronną i z podpisem ręki podkanclerzego koronnego, pomienionemu Bechu dany, na wolność ziemską szlachecką, wyzwoleniem jego od powiunosci jurisdictioney wsze-

lakiey od starostwa owruckiego, jako też i o wolne czynienie z jego mocią panem starostą owruckim, o zabranie maiętności jego przez jego męści stałe, jako też szerzey rzecz na tym dekrete króla jego mości oczewistey rosprawy w tey sprawie, między rzeczonym Bechem, a jego mocią panem starostą owruckim uczynionym, opisana i wyrażona jest; i położywszy jego przed nami, prosił, aby, ku wiadomosci naszej urzędowey, przyjęt i do xiąg ziemskich kijowskich wpisany był, ktorego dekretu my, sąd, ku wiadomosci przyjmując, przed sobą czytać kazali i tak się w sobie ma: Zygmunt trzeci, Bożą miłością król Polski, wielkie xięże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflanski, Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny król, oznaymujemy tym naszym listem wszem w obec i każdemu z osobna, komu to wiedzić należy, iż gdy był pozwany przed nas i sąd nasz ninieyszy, pozwem naszym, urodzony Abram Myszka z War-kowicz, starosta nasz owrucki, od ziemianina naszego, wojewodztwa kyowskiego Jewchyma Becha, o zabranie gruntów jego dziedzicznych od imieniczka jego Bechowicz, ktore grunty, jakoby starosta owrucki do starostwa owruckiego zabrać i gwałtownie przywracać miał, a przytym o niaizdy gwałtowne na dom jego, zadawanie ran, czynienie pochwałek, niebezpiecznosciey na zdrowie jego i pobranie rzeczy ruchomych, za ktoremi to: gwałtownym posiaganiem gruntów jego dziedzicznych Bechowskich, niaizdami i innemi dolegliwosciami swemi, Bech szacował sobie szkod na cztery tysiące kop groszy litewskich, jako szyrzey ten pozew w sobie opisano i dołożono ma; na roku tedy ninieyszym, za tym pozwem przypadłym, na trzecim wołaniu, jako na roku zawitym, to jest miesiąca octobra wtorego dnia, postanowiwszy się strona—powod, Jewchym Bech sam oblicznie u sądu naszego, według pozwu swego, pokazując protestacie urzędową, o zabranie gwałtownie gruntów swoich dziedzicznych Bechowskich, o pobranie maiętnosci ruchomey i szkody insze, za tymi najazdami poczynione, nadto pokazywał dekret nasz, u Malborku, miesiąca Inny dwunastego dnia, w roku przeszłym, dziewięćdziesiąt osmym, między boiarami owruckiem; a tymże starostą owruckim uczynionym, którym dekretem, my, gospodar, nie widząc żadney Bechowey powinności ku zamku i starostom naszym owruckim, onegośmy z prawem jego na stronę odłożyli, ktore to prawo swoje on teraz pokrżeplając i przy

nim stojąc, pokazał przed nami list świętej pamięci króla jego mości Żygmunta, pod pieczęcią wielkiego xięstwa litewskiego w te słowa pisany: Żygmunt, Bożą miłością król Polski, wielkie xięże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki i innych: bił nam czołem boiarzyn nasz Basil Bechowicz, i pokładał przed nami list sądowy pana Andrzeja Niemirowicza, woiewody kyowskiego, dzierzawcy swisłockiego, w którym liscie opisuje, że iż boiarzyn owrucki Fedko Wesniak uprosił był u nas ziemią, za puste, tego Wasila Bechowicza, a oyczyca tej ziemie niepowiedział; a drugi list kniazia Wołodymierow datum na te ziemię Bechowszczyznę, a trzeci list wielkiego kniazia Witowta, a czwarty list świętej i sławney pamięci króla Kazimierza potwierdzony, i bił nam czołem boiarzyn nasz, Wasil Bechowicz, abyśmy jemu na to dali nasz list i ziemię Bochowską, potwierdzili naszym listem; ino gdyż pan Andrzej Niemirowicz, według listow starych wielkich kniaziey i świętej sławney pamięci króla Kazimirza temu Wasilu Bechowiczu tę ziemię przysądził, na wieczne czasy; my, wysłuchawszy tych listow i dostatecznie z nich wyrozumiawszy na jego czołembicie uczynili; na to dali mu ten nasz list i tę ziemię Bochowską ze wszystkimi pożytkami, jako ta ziemia w sobie ma, leżąca przy rzece Uszy, potwierdzamy tym naszym listem; ma Wasil Bechowicz i jego żona, dzieci i potomki ich one ziemie, wierzchu pisaną, trzymać i używać na wieczne czasy, a nam, gospodaru z tego służbę woienną koniem służyć, potemu jako i insi boiarowie naszy w powiecie kyowskim i wszystkich wolnosciey zażywać; a inszych powinosciey niektorych niemaią pełnić, a na twardosć tego i pieczęć nasze kazalismy przyłożyć k temu naszemu listu. Pisan w Wilnie, od lata Bożego narodzenia tyciąc pięćset dwodziesiątego pierwszego, miesiąca augusta osmego dnia, indikta piętnastego. Iwan Hornostay, pódskarbi ziemski i pisarz. Nadto ukazał dekret, pod datą w Owru czym, roku tysiąc pięćset piędziesiąt trzeciego, pod tytułem i pieczęcią wielmożnego Fredrika Hlebowicza Pronskiego, woiewody kyjowskiego, którym z oczewistey rozprawy, między Wasilem Bechem a dzierzawcą owruckim, Iozefem Michajłowiczem Chaleckim nakazał, aby ten dzierzawca owrucki, i po nim będące, Becha i potomkow jego, z gruntem ziemiey jego Bechowicz, do przysądu i żadnych powinosciey ku zamkowi i starostom owruckim niczym nieprzymuszał, tylko, jako ta ziemia

Bechowiczy Fedorowi Bechowi i potomkom jego na służbie woiennej jest wielmożnością dana, tak, aby też z niej Becha i potomków jego pod przysąd swoj nieprzywracali, grabieżyow nie czynili, ani do żadnych służeb niezwykłych nieprzyciągali, jeno to samo, iż mają, służbę woienneą koniem służyc, a pod przysądem kijowskim być, co szerzey w sobie ten list opisany ma, prosząc nas za tym Bech, abyśmy nakoniec onemu skuteczną sprawiedliwość dekretem naszym uczynili, na co, od pozwanej strony, starosty owruckiego, za mocą jego zupełną, szlachetny Stanisław Witowski, na zysk i stratę, z pieczęcią i z podpisem ręki własney jego, jemu daną, powiedział, iż, nie przyznawając stronie powodowey i Bechowi żadnego zabierania gruntow i majątnosci jego, także naiazdow, ran, pochwałek i inszych rzeczy, w pozwie mianowanych, ktore mieni mieć od starosty owruckiego, aby dobra ktore byli, czego się nie przyznawaią, tedy tu starosta o rzeczy takowe należności sądu, to iest forum nie-ma i jemu, jako szlachcicowi, obywatelowi tameyszemu, tu się sprawować nie powinien, ale odesłania, jak o dobra ziemskie, także i o szkody, jesli by jakie byli, do sądu należnego prosić; a tak my, gospodar z pany radami naszemi, przy nas na ten czas będącemi i prawnie nauczonemi, wysłuchawszy dostatecznie sporow i odporow obudwoch stron, a bacząc z dekretu Malborskiego, ktorym jest ten Bech z prawem swoim od boiar owruckich i powinności ich ku zamku i starostom owruckim na strone odłożony, jako też i z terazniejszych wywodow, listow i innych praw jego, na ziemlice jego dziedziczną Bechowszczynę, za ktorym onego Becha, jako szlachcica, wolnościom prawa pospolitego z dobrami jego podległego, o te rzeczy, w sprawie mianowane, do sądu należnego odsyłamy niniejszym dekretem naszym, do ktorego, dla lepszey wiary i świadectwa, pieczęć naszą koronną przycisnąć jeśmy roskazali. Pisan w Warszawie, roku tysiąc pięćset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca oktobra wtorego dnia, a panowania królestw naszych: polskiego dwunastego, a szwedzkiego szostego roku. U tego dekretu króla jego mości pieczęć przycisniona, a podpis ręki podkanclerzego i pisarskiej temi słowy: Pe: Żyticki, episcopus Cul. R. P. viccecan. Zacharyasz Jełowicki; ktory że to list, dekret jego królewskiej mości przerzeczonego Becha pokładany, słowo w słowo do xiąg spraw sądowych ziemskich woie-

wodztwa kijowskiego wpisany, z których i ten wypis, pod pieczęciami naszymi rzezonemu Jewchymu Bechu jest wydan. Pisan w Owruczym; u tego dekretu, przy pieczęciach przycisnionych, podpis rąk w te słowa: Ian Aksak, sędzia ziemski kijowski, m. p., Harasim Suryn podsędek ziemski kijowski m. p., Jwan Łozka, pisarz ziemski kijowski m. p., korigował z xiegami Krasowki m. p. Ktory że to dekret, per oblatam podany, za podaniem i prozbą wysz menowaney osoby podawaiącey, a za moim urzędowym przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, słowo w słowo, do xiąg ninieyszych grodzkich łuckich jest wpisany m. p.; z których że to xiąg i ten wypis, pod pieczęcią grodzką łucką jest wydany. Pisan w zamku łuckim; correxі Іaworski. U tego extractu dekretu pieczęć grodu łuckiego jest przycisniona, a podpis ręki jego mosci pana pisarza temi słowy: Kąstanty Bagusław Zubczewski, podczaszy nowogrodzki, pisarz grodzki łucki. Котораяжъ то обята экстракту помененого декрету, за поданемъ и прозбою вышнѣ менованое особы подающее, а принатемъ моимъ урядовымъ, до книгъ вынешнихъ вродскихъ киевскихъ есть уписаная.

Книга городская киевская записовая, поточная и декретовая № 3, годъ 1686—1688; листъ 138.

VII.

Жалованная грамота короля Сигизмунда I, подтверждающая на основании, заявленныхъ ему, болѣ древнихъ документовъ, овруцкому, землянину, Тимошу Барановскому право на владѣніе землями: Задановскою, Барановскою и островомъ Залезницкимъ, подъ условіемъ служить съ этихъ земель службу конную земскую на равнѣ съ другими землянами. 1531, Іюня 17.

Року тисеча шесть сотъ осмьдесятъ четвертого, мѣсяца Августа девятого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости Овруцкомъ, передомною Ремяномъ Суриномъ, писаремъ земскимъ киевскимъ, подьстаростымъ вгородскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими personaliter stanawszy szlachetny pan Iosef Baranowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich (a postrzegając całości honorowi, condiciej, tudzież i substantiej swojej, ponieważ przez ogień przypadkowy z dopuszczenia Boskiego, xięgi grodzkie dawniejsze wszystkie, jedne w murowanej u świętego Wasilia, a drugie w monastyrze, w świętej Przczystej cerkwiach, w schowaniu będące, pogorzeli) znowu per oblatam podał ekstrakt z pomienionych xiąg grodzkich, owruckich, zgorzałych, authentyce wydany, z upisaniem w niem przywieleju jego królewskiej mosci panom Baranowskim na rzecz, niżej w tym że przywileiu inserowanym, wyrażoną, danego i służącego; ktorego podawiający prosił, aby przyjęty i do xiąg upisany był; a tak ja urząd, dla wpisania do xiąg niniejszych przyjmując, czytałem i tak się w sobie ma: Wypis z xiąg grodzkich zamku jego królewskiej mosci Owruckiego, tysiąc szescset czterdziestego szostego, miesiąca Ianuarii dwudziestego piątego dnia, na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mosci owruckim, przedemno Marcinem Wasilkowskim, namiesnikiem podstarostwa owruckiego, stanawszy oczewisto szlachetny pan Alexander Baranowskij, dla wpisania do xiąg niniejszych grodzkich owruckich podał per oblatam list jego królewskiej mosci, na dobra Zadanowskie, w rzeczy niżej mianowanej, służący, o czym ten list szyrzej w sobie obmawia, ktorego podawszy, prosił, aby przyjęty i w xięgi niniejsze wpisany był, ja urząd, ten list przyjmując, przed sobą czytać kazałem i tak się w sobie ma: Żygmunt, Bożą miłością król polskij, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie i innych, dzierżawcy wruckiemu, panu Michajłu Michajłowiczu Chaleckiemu i inszym starostom, kto i na potym od nas będzie ten zamek Wrucky dzierżeć; bił nam czołem ziemianin Wrucky powiatu kijowskiego, Tymosz Baranowskij y pokładał przed nami różne prawa i przywileia od świętej pamięci przodkow naszych na ziemię w Wruckim powiecie, nazwaną Zadanowską, Baranowską i ostrow Zaleznicky i prosił nas, abyśmy iemu samemu, potomkom i szczadkom jego te pomienione dobra, według daniny przodkow na-

szych, przywileiem naszym potwirdzić rozkazali, zostawując go przy wolnościach i swobodach, aby on sam, potomki i szadki jego, nam konno służbę ziemską wespół z inszemi ziemiany i z pany radą naszą, służyli; i my, poradziwszy się z pany radą naszą, na czołembicie jego, te wszystkie prawa i przezwileia, na daninę jego służące stwierdziwszy i zmocniwszy, ten nasz list, z przycisnieniem pieczęci koronney i za podpisem ręki kanclerza i pisarza naszego, dalismy. Pisan w Krakowie, roku tysiąc pienćset trzydziestego piirwszego, miesiąca Iuni dnia siedmnastego, indicta czwartego; u tego listu pieczęć koronna jest przycisniona, a podpis rąk temi słowy: Valentius Dabiński, R. cancelerius; na własne roskazanie jego królewskiej mości—Zachariasz Iełożicki S. K. manu propria. Который же то листь, за поданемъ вышъ менованое особы, а за принягемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешньихъ вгородскихъ овруцкихъ есть уписанъ, съ которыхъ и сей выпись, под печатью вгороду овруцкого есть выданъ; писанъ въ Овручомъ, корыеговалъ Закусило. У того экстракту печать вгородская овруцкая есть притесненная, а подпись руки писарское теми словы: Семень Викгура, городничій кievскій, писарь вгородский овруцкий. Который же то экстрактъ, за поданемъ и прозьбою вышъ менованое особы подающего, а за принягемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешнихъ вгородскихъ овруцкихъ есть уписаны.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; мистъ 591 на обор.

VIII.

Рѣшеніе суда, наряженнаго Сигизмундомъ Августомъ, для разсмотрѣнія дѣла объ обидахъ, причиненныхъ землянамъ кievскимъ: Мошковичамъ, Болсуновичамъ и Барановичамъ овруцкимъ старостою Криштофомъ Кмитичемъ. Судъ, разсмотрѣвъ жалобу и, представленную истцами, грамоту Сигизмунда I, приказалъ Кмитичу не принуждать истцевъ къ боярской земской службѣ, считать ихъ землянами и уплатить имъ 20 рублей штрафа

за то, что онъ самопроизвольно сажалъ ихъ въ тюрьму и причинилъ имъ потерю документовъ. 1546, Юня 26. Сигизмундъ Августъ подтвердилъ это рѣшеніе. 1547, Апрѣля 6. При дѣлѣ приложена копія грамоты Сигизмунда I, который освобождаетъ, на основаніи предъявленныхъ ему документовъ кievскихъ земель: Ущаповъ, Хиневичей—Васьковскихъ, Пашиничей, Волковичей и братію ихъ отъ повиностей путныхъ бояръ овруцкаго замка и приказываетъ овруцкому старостѣ, Тыхну Гринковичу Козинскому считать ихъ землянами. 1535, Марта 13.

Року тисеча семь сотъ чотырнадцотого, месеца Январія десятогнадцатого дня.

На рокахъ судовыхъ, земскихъ, кievскихъ, въ першій поне-дѣлюъ по новымъ лѣти припалыхъ и судовые одправоватися зачатыхъ, przed nami: Antonim Franciszkim na Woitutyńie Sienickim, sędzią, Alexandrem na Olewsku Niemiryczu, pndzędkiem, urzędnikami sądowemi ziemskimi kyowskimi, comparens personaliter, urodzoni ich mość panowie: Piotr Uszczapowski, skarbnik smolenski i Roman Chiniewicz-Waškowski, skarbnik bractławski, extract z metryki wielkiej wielkiego xięztwa litewskiego, authenticie wydany, z upisaniem w niem dekretu między zeszlými niegdy ich mosciami pany Moszkowskiemi, Bołsunowskiemi, Baranowskiemi i inneni, ratione introcontentorum, stałego i ferowanego, dla wpisania do xiąg ninieyszych kijowskich per oblatam padali, de eo verborum, qui sequitur tenore: August, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski Mazowiecki, Zmudzki, Kyowski, Wołynski, Podolski, Podlaski, Inflantski, Siewierski, Smolenski, i Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski i elector. Oznamujemy tym listem extractem naszym, komu by o tym wiedzieć należało: suplikowali do nas przez panow rady, urzędnikow, przy boku naszym rezydujących, urodzeni: Paweł Uszczapowski i Roman Chyniewicz-Waskowski, upraszając o wydanie per extractum z metryki wielkiej wielkiego xięztwa litewskiego listu sądowego Iwana Moszkowicza, Fiłona Bołsunowicza, Fedka Baranowicza i innych ziemian kyowskich, pod datą niżej wyrażoną i w tey że metryce wielkiego xięztwa litewskiego

oblatowanego, de tenore verborum tali: Żygmunt Awgust, Bożą miłością, król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski i daley: czyniemy znamienito tym naszym listem niniejszym i na potym będącym, iż pokładali przed nami ziemianie powiatu kijowskiego: Iwan Moszkowicz, Fiłon Bołsunowicz, a Fedko Baranowicz list sądowy naywielebniejszego Iuria Chwalczewskiego, biskupa łuckiego i beresteckiego, a pana Iwana Jurewicza Hlebowicza, woiewody kijowskiego i bili nam czołem pomienieni ziemianie, abyśmy, do wiadomości naszej hospodarskiej przypusciwszy ten list sądowy, do xiąg kancelariej naszej wielkiego xięztwa litewskiego wpisać kazali w ten nasz list; który list sądowy tak się w sobie ma: Wypis z xiąg sądowych panow rad wielkiego xięztwa litewskiego: Z roskazania króla jego mosci i wielkiego xięzęcia Zygmonta patrzyli tego dzieła xiążęta: Iury Chwalczewicz, biskup łucki y berestecki i pan Iwan Jurewicz Hlebowicz, woiewoda kijowski, lata Bożego narodzenia tysiąc pięćset czterdziestego szostego, miesiąca Iunia dwudziestego szóstego, dnia, indikta czwartego, w piątek, nazajutrz Bożego Ciała. Staneli w sprawie, oczewiscie żałowali ziemianie hospodarscy powiatu kiowskiego: Iwan Moszkowicz, a Fiłon Bołsunowicz a Fedko Baranowicz i innych popleczników swoich imieniem na dzierżawce naszego owruckiego, pana Krzysztofa Kmitycza o tym, iż on bracią ich: Hregorego Moszkowicza, Iwana Baranowicza łapał i w więzieniu sadzła, za którym łapaniem ich w ten czas pogineli listy króla jego mosci Alexandra, w którym opisano było, że pan Marcin Gasztoltowicz wysyłał kniazia Fedora i ziemianina kijowskiego imionami ich oyczystemi i wysłużonemi dzielić i inne listy ich mosciow hospodarow różne i wielkich xiążąt litewskich, przodkom ich na oyczyzny własne dziedziczne dane, ktore teraz zażywaią ciż ziemiane, szczadki ich i list pana Juria Mikołaiewicza i pana Andreia Niemirowicza, woiewod kijowskich sądowe, ktoremi wyzwoleli od stroż zamkowych i od innych powinności zamku Owruckiego tych ziemian; Pan Krzysztof, na żałobę odpirając się, mówił: powinni oni u wrot zamkowych strzec, ale jednak na stroży chodzić nie chcieli, ja za to bracią ich łapał y do więzienia sadzał. Ci: Iwan Moszkowicz, Fiłon Bołsunowicz i Fedko Boranowicz, stojąc oczewiscie u prawa powiedzieli iż nie powinnismy u zamkowych wrot strzec i niktorych powinności

zamkowych pełnić; choć te listy ich mosciow gospodarow i wielkich xiążąt litewskich i sądowe nam, za łapaniem twoim, pogineli, ale jednak list i drugi, u przyjaciela, na innym miejscu w schowaniu był, także starego Zygmunta; ten i teraz mamy, który pokładali; sprawy pisarza jego mości Michała, i ktorego panowie ich mość słowo od słowa raczyli tu wpisać, ten list tak się w sobie ma. Dzierżawcy naszemu owruckiemu panu Tychnu Hrynkowiczowi Kozinskiemu y innym dzierżawcom Owruckim, którzy na potym będą ten zamek nasz od nas trzymać; żałowali nam ziemianie ziemi kijowskiej: Wasil Uszczap, Mikołaj Chyniewicz Waškowski i Andrzej Paszynicz i Tymofey Wołkowicz z bracią swoją, o tym: iż bojare pentni Owruckie każą im powinności zamkowe odbywać, stroże u wrot zamku naszego Owruckiego pilnować, z listami iezdzić; a oni z przodkow swoich tych powinności nie odbywali i z listami nie jeździli, stroży u wrot zamkowych nie pilnowali; także oni przed nami ukazywali listy sądowe i niektore od gospodarow ich mosciow braci naszych i wielkich xiążąt litewskich na oyczyzny swoje dziedziczne i wysłużone: Uszczapowiczy i Waškowiczy, między rzekami Uszą i Zerewią; Czyhyrowską, a Łowieckie, nad rzeką Uszą leżace, Bcłowo na Złynie i Hoszowicze, niedaleko zamku naszego owruckiego, z ostrowcem Zaleznickim, przodkom tych ziemian dane, jako to listy sądowe pana Wilenskiego, hetmana najwyższego wielkiego xiężęcia, starosty grodzinskiego, morszałka naszego dwornego, dzierżawcy lidzkiego i bielickiego, pana Juria Mikołajewicza Rodziwiłowicza, woiewody kijowskiego, dzierżawcy swisłockiego, pana Andrzeia Jakubowicza Niemirowicza, w którym jest opisano: iż te listy przodkow ich z temi boiarami owruckiemimi patrzyli, i w tym ich prawych znaleźli, i niekazali im tych powinności zamkowych pełnić, ale tylko kazali im wespół z ziemianami z oyczyzn swoich dziedzicznych i wysłużonych na służbę ziemską woienną iezdzic; i bili nam czołem, abyśmy ich przy tych listach zostawili z oyczyznami ich; przed to, gdyż pan Wilenski i woiewoda Kijowski w tym prawych ich znaleźli, nam nie godzi się poddanym naszym nowin ustanowiać, a tak, żebyś tym boiarom putnym przykazał, żeby oni do powinności niktórych zamkowych z sobo niepociągali i dali im w tym pokoy; mech oni służbę ziemską woienną z oyczyzn swoich dziedzicznych i wy-

służonych nam gospodaru służyć, wespoł z ziemianami kijowskimi, podług listow gospodarow, braci naszych, wielkich, xięząt litewskich i podług listow sądowych pana Wilenskiego i pana wojewody kijowskiego, koniecznie żeby nam o tym więcej nieżałowali. Pisan w Wilnie, pod lato Bożego narodzenia, tysiąc pięćset trzydziestego piątego, miesiąca Marca trzynastego dnia, indicta osmego. Panowie ich mość, żałoby i odporu tego listu gospodarskiego dostatecznie wysłuchawszy, widząc, iż gospodarzy ich mość, w listach swoich i wielkich xięząt litewskich, raczyli pisać, że oni listu sądowego wojewod kijowskich, przed ich mości pokładali, któremi od stroż zamkowych i od innych powinosci, od putnych boiar owruckich odciągali się i prawo w tym od nich nalezione, ktore listy umocniwszy gospodar imć swoim listem, z tych powinosci wszystkich niezwykłych onych wyzwolić raczył, znaleźli ich mości, iż pan Krzysztof niesłusznie ich, jako szlachtę, z oyczyznami ich dziedzicznymi i wysłużonemi (do powinosci pociąga). Dwudziestu rublami groszy nawiązać i rok tej nawiązce zapłacić dołożyli ich mość od niniejszego dnia za niedziel cztery; a co się tycze stroży i innych powinosci zamkowych, o tym oni, mając bydz zachowane z oyczyznami swemi, podług listow gospodarskich i wielkich xięząt litewskich; i niktorego przemuzszenia nie mają czynić dzierżawcy owrucky nad one listy gospodarskie. Pisan w Wilnie. U tego listu pieczęci dwie, a podpis: Ostafi Wołowicz. Iakoż te listy, z wierzchu pisane, do xiąg kancellarierij naszej wielkiego xięstwa litewskiego, z rozkazania naszego jest zapisane. Pisan w Warszawie, roku Bożego narodzenia tysiąc pięćset czterdziestego siódmego, miesiąca Apryla szostego dnia, indikta piątego. Iermohen pisarz. My tedy, król, do pomienionej suppliki łaskawie się skłoniwszy ten list sądowy per ekstraktum z kancellarierij wielkiej wielkiego xięstwa litewskiego onym wydać, i dla większej wagi pieczęć wielką wielkiego xięstwa litewskiego przycisnąć rozkazalismy. Dan w kancellarierij naszej wielkiej wielkiego xięstwa litewskiego, miesiąca kwietnia VII dnia, roku MDCCXIII, panowania naszego XVII roku. На томъ экстракту печать велика великого князтва литовского есть притиснена, а подъписи руць тыми словы: Karol Stanisław, xiąże Radziwił, kanclerz wielki wielkiego xięstwa litewskiego, w niebytnosci wielmożnego xiędza regenta kancellarierij

wielkieu wielkiego xiążtwa litewskiego—Gregorz Jozef Roykiewicz, jego królewskieu mości sekretarz m. p. Приписокъ зась нижей печати тыми есть написаны словы: ekstrakt oblaty listu sądowego, między Iwanem Moszkowiczem i innemi ziemianami kijowskiemi, a panem Krzystofem Kmiticzem, starostą owruckim ferowanego, na affektacyę urodzonych: Pawła Uszczapowskiego i Romana Wałkowskiego jest wydany i de werbo ad werbum korygowany. Kоторый же то екстрактъ, за поданемъ и прозбою вышъ менованныхъ ихъ милостей подавающихъ, а за принятемъ суду нинешнего слово в слово, зъ початку ажъ до конца до книгъ нинешнихъ земскихъ киевскихъ есть уписаны.

Книга земская кievская записовая, поточная и декретовая, годъ 1712—1716, № 135; мстъ 357.

IX.

Рѣшеніе королевскаго суда по дѣлу между кievскими земьянами: Хо-мою Мошковичемъ и Василюемъ Ущапомъ и овруцкимъ старостою Криштофомъ Кмитичемъ. Король, разсмотрѣвъ предъявленные ему документы и собравъ показанія свидѣтелей, призналъ Мошковскихъ и Ущаповскихъ земьянами и запретилъ овруцкимъ старостамъ требовать съ нихъ боярской повинсти и подчинять ихъ земскому суду. 1544, Августа 30.

Року тисеча шестьсотъ осмдесять осмого, мѣсяца декабра тринадцатого дня.

На уряде вгродскомъ, в месте его королевской милости Овручымъ, передомною, Станиславомъ Михаиломъ Жураковскимъ, намесникомъ на тотъ часъ вгродскимъ енералу подвоеводзтва киевского и кынами нинешъними; вгродскими, киевскими сопраgens personaliter urodzony jego mość pan Ian Moszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, generału woiewodztwa kyewskiego

per oblatam extract, z xiąg grodzkich owruckich, z correctą, pieczęcią i z podpisem podstaroscinskim, z upisanem w nim przywileiu świętey pamięci, króla jego mości Zygmunta, na rzecz, w tym że przywileiu mianowicie wyrażoną, ich mosciom panom Moszkowskim, dziedzicom wsi Moszkow danego i służącego wydany (prae via facta manifestatione, że xięgi grodzkie owruckie dawniejsze, ob quem nescitur casum fortuitum, zgorzeli) podał, ktorego tenor sequitur talis: Wypis z xiąg grodzkich zamku owruckiego: Roku tysiąc szescset szeszedziesiąt trzeciego, miesiąca Maia dziewiętnastego dnia, na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości owruckim, przedemną, Michałem Michałkiewiczem Konczakowskim, namiesnikiem podstarostwa owruckiego, postanowiwszy się oczewisto pan Fedor Moszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich owruckich, podał per oblatam list, albo przywilej świętey pamięci króla jego mości Zygmunta, na rzecz, w tym przywileiu mianowicie wyrażoną, panom Moszkowskim służący i dany, o czym ten przywilej szerzey w sobie opiewa, ktorego podawszy, prosił, aby przyjęty i w xięgi niniejsze wpisany był, a tak ja, urząd, przyjmując czytałem, który, ruskim pismem pisany, tak się w sobie ma: Zygmunt trzeci, Bożą miłością król polski, wielkie xięże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflanski i Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny król. Oznamuiemy tym naszym listem, wszystkim wobec i każdemu z osobna, komu by to wiedzieć należało, niniejszym i potym będącym. Bili nam czołem ziemianie woiewodztwa kyowskiego: szlachetne Josef Wasilewicz Uszczap i Hrygory Jaskewicz Moszkowski, sami od siebie i od inszych braci swey, ziemian naszych tegoż powiatu kyowskiego i pokładali przed nami list sądowy, króla jego mości Zygmunta Awgusta, świętey pamięci wuia, przodka naszego, pod pieczęcią jego krolewskiej mości, z podpisem Jana Hayka, pisarza króla jego mości, prosząc, abysmy to do wiadomości naszej hospodarskiej przypusciwszy, ony w xięgi cancellaryey naszej koronney wpisać kazali, ktory słowo do słowa tak się w sobie ma: Zygmunt Awgust, Bożą miłością król Polski, wielkie xięże Litewskie, Ruski, Pruski, Żmudzki, Mazowiecki i innych, potrzalimsy. tey rzeczy z pany radami naszemi: stali przed nami oczewisto, żałowali nam ziemiane nasi powiatu kyowskiego: Choma Moszkowiec, Wasil Uszczap, sami

od siebie i od innych braci swej, ziemian naszych tegoż powiatu kyowskiego, na derżawce naszego owruckiego, pana Krzystopha Kmicica i powiedzieli przed nami, iż pan Krzystoph, przy boiarach naszych putnych, owruckich, do stroży wrot zamku naszego owruckiego i do przysądu swego gwałtownie nas przymusza; a my z przedkow swoich, jak do tych żadnych powinności, tak i pod przysąd urzędu owruckiego niepodlegli, na coż oni przed nami niemało listow dawnych przedkow naszych hospodarskich, na wolności swoje szlacheckie i na grunta imienia swego pokazywali, w których pisze, iż oni nijakich powinności czynić nie powinni, tylko służbę ziemską woienną koniem, zarowno z inszemi ziemiany naszymi kiowskiemi służyć powinni; pan Krzystoph Kmicic, na tę żałobę ich odpor czyniąc, powiedział: iż ja żadnych krzywd im w tym nad wolność ich szlachecką nigdy nie czynił, tylko nie wiem dla jakiej przyczyny to na mnie teraz żałują się, a jeśli oni w tym jaką krzywdę mają, to wszystko w niewiadomości mojej; i ja sam tego dobrze wiadom, że oni żadney powinności ku zamku owruckiemu czynić nie powinni, tylko służbę ziemską, zarowno z szlachtą powiatu kijowskiego, służą, także i do przysądu swego ich nie ciągnę, jako i zdawna oni nie byli, tedy my, z panami radami naszymi, tej żałoby i odporu z oboch stron ich wysłuchawszy, i tych też spraw ich listow oglądawszy, a ku temu ziemian naszych kijowskich, którzy na ten czas przy dworze naszym hospodarskim byli: Fedora Ielca, Sołtana Steckiewicza, Stasia a Niemira Sürynow, pytaceśmy kazali, iesliby oni jako powinność ku zamku naszemu Owruckiemu czynić powinni byli, abo też pod przysądem dzierżawcow naszych owruckich być miały, tedy te ziemianie nasi przed nami wyznali: iż świadomismy tego dobrze, że oni powinności nijakiej nieczyniwali, tylko służbę ziemską, koniem z nami służywali i teraz służą; my, namowiwszy się z pany radami naszymi, według tych listow ich i też według zeznania samego pana Krzysztopha Kmicica i ziemian naszych, zwysz pomienionych, tych to ziemian naszych: Chomę Morszkwowicza a Wasila Uszczapa z inszą bracią ich, przez sąd nasi hospodarski tym listem naszym zachowuiemy przy wolnościach ich szlacheckich, ich samych i potomkow ich wiecznemi czasy; a dla lepszey twardości tego listu naszego i pieczęć naszą przycisnąć roz-

kazalismy. Pisan w Brzesciu, roku Bożego narodzenia tysiąc pięćset czterdziestego czwartego, miesiąca Awgusta trzydziestego dnia, indicta wtorego. U tego listu pieczęć jego królewskiej mości, a podpis pisarski temi słowy; Jan Hayko, pisarz; ktorey prozbie ich, jako słuszney i prawney, my gospodar łaskawie się przychyliwszy; ten, wierzchu pisany, list, a mając go we wszystkich za zupełny, cały i niepodeyrzany, do xiąg kancellariey naszey wpisać i dla lepszey wiary, swiactwa i twardosci tey rzeczy pod pieczęcią koronną im wydaćmy rozkazali. Pisan w Warszawie, na seymie walnym koronnym, roku od narodzenia syna Bożego tysiąc szesćsetnego, miesiąca Marca osmnastego dnia, a panowania królewstw. naszych: polskiego trzynastego, a szwedzkiego siodmego roku. U tego listu, albo przywileiu jego królewskiej mości pieczęć koronna jest przycisniona, a podpis ręki temi słowy: Pe: Tylicky, Ep. Vai: (sic) R. P. wicekancelarius. Sprawa wielebnego w Bodze jego mości xiędza Piotra Tylickiego, biskupa Chełmskiego, podkanclerzego koronnego. Zacharjasz Jełowicki. Który że to list, albo przywilej jego królewskiej mości, za podaniem i prozbą zwysz mianowaney osoby, a za przyięciem moim urzędowym, do xiąg ninieyszych, grodzkich, owruckich jest upisany, z których i ten wypis, pod pieczęcią grodzką owrucką, w roku teraznieyszym, tysiąc szesćset osmdziesiątym, miesiąca Nowebra dwudziestego dziewiątego dnia jest wydany. Pisany w zamku owruckim m. p. Correxii Konczakowsky. У тоє обяты екстракту печать вроду овруцьорого єсть прытысьвеная, а подпись руки єго милости пана подстаростого тыми слоуы: Remian Suryn, łowczy nowogrodzki, podstarosci grodzki owrucki. Kоторая то обята екстракту того привелею, за поданемъ и прозбою вышь менованое особы подаваючое, а за прынятемъ моимъ урядовымъ, до кныгъ нынешныхъ вродскихъ виевскихъ єсть уписана.

*Книга городская киевская записовая, поточная и декретовая,
№ 3, годъ 1686—1688; листъ 180.*

X.

Опись овруцкаго замка, съ исчисленіемъ приписанныхъ къ нему мѣщанъ, бояръ, крестіянъ и земель, а также съ исчисленіемъ повинностей и даней приносимыхъ въ пользу замка. 1545 ¹⁾.

Року тисеча шесть сотъ осьмдесятъ четвертого, мѣсяца марьца шостого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства Овруцкого и книгами винешними, вгородскими, овруцкими *personaliter stanowszy urodzony pan Jan Mroczkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich per oblatam podał rewizją zamku i wszystkiego powiatu owruckiego, z metryk wielkiego xiąztwa litewskiego, ruskim pismem pisano, która w sobie tak się ma: Жиггимонтъ третій, Божьею Милостью Король Польскій, великий Князь Литовскій, Русскій, Прускій, Жимоитскій, Мазовецкій, Инфлявскій и Шведскій, Кготскій, Вандалскій дедичный король. Ознаймуюемъ симъ листомъ нашимъ, и жъ, за потребованемъ урожоного Станислава Крыжана, велели есмо ему с книгъ канцелярии ваше великого княжества литовского справу нижей менованую видиму-*

---

¹⁾ Хотя годъ составленія описи и не упоминается въ текстѣ документа но по слѣдующимъ двумъ указаніямъ можно съ достовѣрностію отнести ее къ 1545 году: 1) Она составлена при овруцкомъ старостѣ, Іосифѣ Халецкомъ, который въ другихъ документахъ упоминается между 1544—1552 годами. 2) Въ 1545 г. Сигизмундомъ Августомъ наряжена была коммиссія для повѣрки состоянія всѣхъ «украинныхъ замковъ». (См. Памятники, изданные временною комиссіею, томъ IV, отдѣлъ второй).

сомъ выдати, которая по титуле вѣя нашего, короля его милости Жикгимонта Августа, слово до слова такъ се въ собѣ маеть: За держаня пана Есифа Халецкаго. *Замокъ оруцкій* одъ пана Есифа Халецкаго, справою его, дерева соснового, людьми господарскими, мещаны и волощаны и людьми князскими, паньскими и боярскими зароблень; а то тымъ обычаемъ: вежи замковые; вежу, которую были вынны робити волость вся Олевская, люди князские, панские и земляские, надъ бывшимъ потайвикомъ къ воде, на томъ месте тепере заробили брану воротную и еще необмазаная, у три стены рублена, з углами шести сажонъ, а надъ ворота светлица, а надъ светлицею кгдахъ пожиточный ку стрельбѣ, боронити усего мѣста, а надъ тымъ облянковане сподѣсябитемъ, а три вежи замковыхъ, за всегда яко и памяти людское знесуть, робливали дей волости господарские руские; то повѣдили слуги путние, и мещане, и старцы тамошние на имя: Гридко Планский, Перико Василевичъ, Яковъ Артюховичъ, Хома Пашиничъ, Матвей Талерка; якожъ водлугъ розказаня господарского, передъ нами справедливе поведали, на томъ и присягнули; а такъ на тотъ часъ во всемъ замку одна вежа, то есть брана воротня. А *городень* въ замку всихъ шесть десятъ и одна; городни рядомъ, яко ихъ хто робить, ушедши у городъ, на лево одъ браны воротное: панее Дедковое две городни, пана Елцовы две городни, пана Оникиевы три городни, князя Демитревы две городни, а поповъ всихъ оруцкихъ городня, панее Василевое Семашковича две городни, пана Заморенкова а Василя Пацковича посполныхъ роботою две городни, пана Киселевы две городни, землянина оруцкого Лапкава городня; землянина тамошнегожъ Колтакова городня, тая и недоробленая, пана Солтановы две городни, подле него пустая городня одна, казали тые, которые около ее городни свои мають, ее заробиты, Ивана Ставецкого городня, пяти мещанъ оруцкихъ: Першкова, а Плаксина, а Стиненкова, а Мошкова, а Крызнева городня, подданныхъ господарскихъ Ширковичъ, а Доропичъ а Гаевичъ, людей волости Оруцкихъ городня, людей господарскихъ Чечерченъ городня. Землянина тамошнего Болгарина городня, села Скородинскаго пана Зверева городня, подъ тою городнею и потайникъ бывалъ, людей господарскихъ Гошевцовъ, а Аврупичъ городня, бояръ Кубылинскихъ городня, Пупковская пана Ющенкова,

изъставляны людьми господарскими, городня, боярина тамошнегожь Яцка Шийчича две городне, князя Капустины три городни, пана Семена Кмитича три городни, боярь тамошнихъ Коркошки изъ братею есть городня, Горловская городня, земянина тамошнегожь Павла Макаровича и поплечниковъ его городня, Левковская городня, Данила Редчича городня, земянина тамошнегожь Радька две городни, пана Есифа Немирича две городни, Ущاپова и помощниковъ его городня, земянина тамошнегожь Павши з Дорогиня городня, Черногубовская городня, Кузмицкая городня, козацкая городня, Мухоедовская городни, пана Криштофа Кмитича три городни, пановъ Суриновъ три городни, боярь тамошнихъ: Жмаки и помощниковъ его городня, купцовъ овруцкихъ куничниковъ городня; то есть остаточная за се до вежи воротное. Потребуеть тотъ замокъ большей вежь для всякое обороны. *Будованье въ замку*: у замку святыхъ Кузьмы Демяна церковь, и та вже стара вельмы, згнила; *дворы землянские въ замку*: пана Оникиевъ Горностаевъ, Василя Дедковъ дворъ, пана Федора Ельцовъ дворъ, пана Солтановъ дворъ, пана Киселевъ дворъ, пана Раковъ дворъ, пана Немирича дворъ, князя Сенского (sic) дворъ, пана Павши дворъ, пана Крыштофовъ дворъ, пана Суриновъ дворъ; а иншие пляцы землянские, и мѣстцкие, и поповские порожни; *старостино мешкане* одна светлица всего на вежи воротней, а сховане у городни. *Бронь замковая*: сарпатынь, на колоде приправленный, шести пядей; сарпатынь на колахъ простыхъ приправленный, шести пядей; сарпатынь, на колоде приправленный, семи пядей; сарпатынь, у колоде окованный, осми пядей, и вже се зопсоваль отъ огня, якъ замокъ горѣль; сарпатынь осми пядей, диравый, две дири въ пемъ; железниковъ до всихъ сарпатиновъ десять; кули: куль до всихъ сарпатиновъ железныхъ, обливапыхъ двадцать чотыри, а куль до всихъ тихъ сарпатиновъ въ одну мѣру, якъ куречее яйцо; еще пуль сарпатына згорелого, штука одна лежитъ. Гаковницы: гаковницъ давнихъ семъ, а mezi ними три меншихъ, а на тогъ часъ з скарбу господарского прислано двадцать, то всихъ гаковницъ двадцать семъ. *Формы*: формъ до нихъ одно двѣ, а кули к нимъ всимъ неровны; кули гаковничыше; шроту до гаковницъ желѣзного, не обливаного триста семьдесятъ, а особливыхъ куль двѣсти и двадцать, а меншихъ куль свинцо-

выхъ до гаковницъ осмдесятъ и осмъ. Пороховницы: пороховницъ гаковничныхъ семъ Ручницы: ручницъ замковыхъ чотыри, а куль до нихъ три копы. Порохи: пороху пушечного фасочка, на хрому пядь неповная, а гаковничного пороху фасочка невеликая, ручничного пороху решето. Сера, серы три солинки. Салитра, селетры полторы солянки. Свинець, свинцу две штуки, што ледве з нихъ одну отъ земли человекъ подойметъ, камня, коля, колодь, корыть з водою, па замку и около замку, слоцовъ досыть. *Пушкари*: Яковъ Семеновичъ пушкарь давный, з старостины корчмы чотыри копы грошей, а три локти сукна лунского, а з землянское и месцкое корчмы чотыри копы грошей, а три локти сукна лунского зъ бираль, а земля боярская, конная под нимъ Чоголаевская и Черногубовская, неполные земли, одно обеюхъ по четвертой части, а волность ему од подачокъ месцкихъ, а былъ виненъ давати на годъ гаковницу и ручницу, нижли дей староста вже пятый годъ, якъ ему датокъ свой загамоваль, а то для того ижъ лепшого пушкара на датку своємъ ховаеть, мещане тежъ повелили, ижъ не даютъ ему датку три годы земляне повелили, семъ годъ вже яко недаютъ. Пушкарь старостинъ, на имя Мойсей Чижевичъ; даеть ему староста шесть копъ грошей, а сукно лунское, а кожухъ бараний, до воли господарское его держитъ, а слесарство ручницы и гаковницы робыть. *Пространость* в замку: в должню взамку шесть десять сажонъ и шесть, а в шириню сорокъ три сажни. *Узводъ* у броне добрый, ланцухи обадва добрые, а под зводомъ стрелба пожиточная ку оброне, мость перед замкомъ на палехъ, винни робити его земляне и бояре и мещане, на тотъ часъ злый ровъ под ними, досыть глубокий. *Колодезь*. Колодязя в замку нетъ, але можетъ быти, якожъ ся староста тамошний з земляны робыть змовляль, а перед тыми потайникъ бываль до речки Вручая, винни были робити волость вся Олевская, люде князские и панские, которая речья идетъ тутъ же, под горою замковою, а з ручая река Норыня, которая прилегла под замокъ, якобы стрелбище отъ замку; около ее болото, лесомъ заросло на шесть миль у низъ, ажъ до реки Уши, а сверху, отколь устала тая река, осмъ миль обаполь ее болота; нигде переезду нетъ, ажъ черезъ греблю под месцомъ. *Гора замковая*: з одное стороны, от вежи воротное, спереду петнадцать сажонъ ее; а зъ другое стороны, отъ реки Норыни ше-

стнадцать сажонъ, а зъ заду, отъ реки Вручая петнадцать сажонъ; на тсой стороне у двохъ местехъ гора ся зопсовала, а места того, што попсовалась, гора, шесть сажонъ, поправити ее лацно, але мешкаючи, потомъ ся и болшей розваляетъ, ажъ и до стень; а зъ четвертое стороны гора отъ места десети сажонъ. *Будоване передъ замкомъ.* Светлица новая чотырохъ сажонъ, еще ненабита, ни печи, ни лавъ, а и сенъ некрыта, еще светличка малая, противъ, полтретя сажня, готовая на мешгане, а изба чорная и з сенми; пивница, кухня, стайня на сорокъ коней; поведиль староста, ижъ то все накладомъ своимъ будоваль. *Фолваркъ Острогожъ:* гумно з клунею, а изба чорная, две клетки, одрина на быдю, своимъ же накладомъ староста сбудоваль, пашню тежъ своимъ накладомъ засѣлялъ, тридцать ведеръ; поля тутъ же за фолваркомъ на замокъ на двѣсте солянокъ, а сеножать, за рекою Норинею, противъ замку на двѣсте возъ. *Винность мейская:* пашню пахати мещане и волощане, которые слывуть службы поленицкое, орутъ на лете день одецъ, а жати тежъ день, а косити полтретя дни, и посушити, и попрятати сено были вынии, лечъ тежъ на весне кончивали, кухню и стайню замбовую робливали, а перестали были роботъ тыхъ отъ дванадцати летъ. Млынъ на реце Норыни, гатю завятый. Мѣрки на замокъ приходять въ годъ зъбожа солянокъ двадцать, часомъ болшей, а часомъ меншей;—гатять греблю слуги орьдынские, и мещане тамопние, и волощане поддавые господарские, а ездять греблюю вси люде землянские, а робити греблю не помагають, а удвожь ее сто и шестдесять сажней; подданные господарские угати не могутъ, и тые ся прочъ росходить и, в месте живучи, за господаря ся не закладають. *Сторожа на замку.* У замку сторожа день у воротъ замбовыхъ стерегутъ по человѣку, по тыжню, и з селъ изъ мѣста подданные господарские, и некоторые и землянские, всихъ двадцать человика, которые чергою ся по одному переменяють, а на ночь и кликуна наймуютъ; вся волость подданные господарские и землянские складають на него семдесять грошей, а староста самъ одинъ дастъ томужь кликуну две копе грошій, то всего на того кликуна выходитъ три копы и десять грошей; а у воротъ сторожныхъ обоихъ по одному сторожу з подымщины наймуютъ з места зо всихъ дворовъ, хтожь колвекъ в мѣстѣ живеть, з дому

по грошу. *Сторожа. полная.* Сторожу полную держать на поли, отъ замку у тридцати мильхъ, за Ходорковымъ полемъ, у камня, на Вили рецѣ, стерегутъ по чотыри чоловика, отъ святого Юри свята вѣшнаго, до Покровы святыя Богородицы, а даютъ сторожамъ на годъ по сорокъ копь грошей, староста даетъ двадцать копь грошей, а земляне и мещане з корчмы дають двадцать копь грошей, а коли осень довгая, тогда далей стерегутъ, а болшей теж берутъ; *оповедане вѣстей.* Для доведаня вестей гдѣжь колвекъ винни ехати бояре тамошние и слуги путные. На *погонь*: на погоню з старостою и его намѣстникомъ повинни ехати бояре тамошниежь и слуги путные и мещане, панове киевские, которые въ повѣте овруцкомъ имена свои к тому замку и вмѣстѣ двory свои мають, суть под присудомъ воеводы киевского, винни ехати на послугу господарскую при воеводе киевскомъ. якъ ихъ обошлетъ, а при старосте овруцкомъ ездити не винни, кроме свое доброе воли. *Мыто отъ купцовъ переезджизъ*, хто бы, приехавши, скаралъ и торговалъ, одъ копы по два гроши виненъ дати на замокъ, того мыта учинить на годъ тридцать копь грошей, часомъ болшей, а часомъ и меншей, а хто бы мимо ехалъ, тогда обвестка з него идетъ, обвестки, яко отъ воза такъ и отъ пѣшого челоуѣка, хто приедеть, а придетъ до мѣста, або мимо идетъ, и едетъ по грошу. *Помѣрное*; хотя бы хто колко солянокъ вывезъ якогось колвекъ збожа на торгъ, тогда толко пѣназь дають. *Пожитки замковые*: вины, пресуды, децкованя, вижованя, блюдаги—ведле статуту, а повинного три гроши, куницы змерлое дванадцать грошей, куницы свадебные: отъ удовы—полкопы грошей, а отъ девки дванадцать грошей. *Корчмы*: корчма одна медовая старостина, не выпивають в ней болшей *тридцати кадей меду* на годъ, албо яко часъ несетъ; с кади прибытку з воскомъ полторы копы грошей, с того виненъ староста ховати, водлугъ стародавнего звычайу, тридцать коней ку службѣ господарской, а панове киевские, и бояре тамошние овруцкие, и слуги ордынские, и мещане другую корчму держатъ, у в одной избе шинкуютъ, и в одномъ погребе медъ ховають; повелили на то в себѣ данину славное памети Государя короля Александра, а староста тамошний поведилъ, ижъ повинность ихъ стародавняя бывала, за тую корчму ставили такъ же тридцать коней ку службѣ господар-

ское, якъ и староста; теперь неставляють одъ тридцати летъ; они поведили в себе на то вызволене господарское. Корчма горелчаная: корчму горелчаную запродаеть староста на годъ за петдесять копъ грошей, воскобойню за пять копъ грошей. *Подводы и стацыи*; посломъ и гоньцомъ винни давати слуги Оръдыпские, мещане Паленицкие и волощане господарские. И нишли отъ мало, бо все роздано (sic), а воеводе киевскому, коли черезъ Овручій едетъ, также подводы и стацыи винны давати вси урочисто; то есть: яловицу, вепря, а з дьму по курицы; овса, сѣна впотребу. *Дворы землянские а болгарские емьсть*: князя Капустинъ, князя Дмитра Сенского, пана Криштофа Кмитича, пана Федоровъ Елцовъ, пана Есифа Немирича, Павшинъ, Киселевъ, панее Олизаровое Волчковича, пана Немиринъ Суриновича, пана Стапислава, панее Дидковое, Ивана Филиновича, Василя Панковича, Михайла Коркошки, Онофрея Ивановича, Михайла Грычипича, Рагозивъ, Ивана Шипчича, Отмана Завялича, Ивана Григоревича, Василя Малафеевича, Гришка Тышцовича, Крыжановичовъ, Жмакинъ, Василевое Семашковича, Григоревое Непитушое; *Бояре и слуги замковые*: которые передъ тымъ были слугами оръдыпскими, повѣдаютъ себе вызволенными отъ господарей ихъ милости с тое службы оръдынское, и мѣнячи, себе быти шляхтичами: Тарасъ Кубылинский изъ себрами своими, дымовъ осмь, службъ три; Богданъ Поколевский—служба; Онофрей Ивановичъ—служба; Блашко Боитовичъ, дымъ одинъ, служба; Ланко Белцевичъ, дымъ одинъ, служба; Петръ Агаранинъ; Алеско, прозвищемъ Серницкый, думы три, служба; Степанъ а Потапъ Закусловичи, думы два, служба. Гришко Василевичъ, дымъ одынъ, а землю его, щого бы мыла служба оръдынская быти, дякко его, Данило Редчичъ за пусто у господаря его милости упросилъ; Дмитрокъ Гапоновичъ, Тихно Коркощичъ, Иванъ Григоревичъ, Романъ Завяличъ, дыми чотыри служба; Фетистъ Федоровичъ, Гридко Тишкевичъ, Степанъ Коженевичъ, думы три, служба; тотъ же Иванъ Григоревичъ маеть подъ собою Губаревщину, с которое виненъ служити другую службу оръдынскую, а теперь не служить. *Слуги ордынские*; слуги которые повинны при послахъ и гонцахъ господарскихъ ездити до орды, а живуть у мѣстѣ, а земли отчизные, данные, а входы свое на то особливе мають и при старосте предся на службу господарскую кошно и зброй-

но ехати винны, а подволою и стацьею дають, имены пописанные: Першко Васильковичъ, а Исай Васильковичъ, дымы два, служба; Олешко Мишковичъ, дымъ одинъ, служба; Павелъ Макаровичъ, кузнецъ а Василь Поскребта, дымы два, служба, тотъ же Павелъ кузнецъ маеть особо землю Ковалскую, с которое повинненъ робити на замокъ службу ковалскую; Мышко Кобчичъ, Данило Редчичъ, Евхимъ Гинъ, Данило Микуличъ, Яковъ Колениковъ, дымовъ шесть, служба; Семень Иваневичъ, Матвей Талерка, Петръ Матвеевичъ, дымы три, служба; Иванъ и Семень Василевичъ, Васко Беличъ, дымы три, служба, Федоръ Болсуновичъ, дымъ одинъ, служба. *Мещане Поленицкие*, што мещане некоторые службу служатъ поленицкую, то есть и сена косятъ на замокъ, яко вышей в томъ описано о томъ, а подволою и стацью посполите з иными дають, и ставъ гатятъ, низли яко уверху поменено, отъ двадцати летъ винности тягнути перестали, а передъ се изъ старостою, и з наместникомъ на службу господарскую ездятъ: Игнатъ Нелсповичъ, Андрей Усовичъ, Лукьянъ Нелеповичъ, дымы три, служба; Федко Мелешко, Тышко Кучичъ, дымы три, служба; Федко а Гридко Жиличи дымы два, служба; тотъ же Матвей Тарелка, который написанъ у службе ординской, маеть под собою землю поленицкую; Пашукъ Тивевчичъ, дымъ одинъ, служба; Борисъ, Гаврило, Микола, Сенко, Трухонъ Чернич, а Фалелей Бесищевичъ, дымовъ шесть, служба; Меринъ Кизлей дымъ одинъ, служба; Власъ Гривевичъ, Федоръ Жмака, Яковъ Пушварь, Митко Гришневичъ, а Назаръ Побруеничъ дымовъ пять, служба; Мишко Михлей, Мартюхъ Михайлович, дымы три, служба; Мартинъ Полуяничъ, дымъ, одна служба, а другую половицу тое земли держитъ панъ Елецъ, поведилъ данину господарскую; Иванъ, а Степанъ, Сидоръ Печоньки, дымовъ три, служба; Стефанъ Жужолка, дымъ одинъ, служба; Василь Седелникъ, тотъ служить службою седелницкою; Долмать Громъ из невѣсткою своею, Савиною, служба платнерская. А то мещане тежъ, которые жадного повинованства з слугами ординскими, из мещанами поленицкими не держать, а инии и на земляхъ князскихъ, панскихъ и землянскихъ, боярскихъ, поповскихъ и мещанскихъ седаютъ; на чией земли куницы паномъ по двонадцать грошей дають, а предъ се в присуде замковомъ суть, а повинности жадное з нихъ на замокъ пѣтъ: Матвей Золотарь, Лукьянъ Золотарь,

Матистъ Седелпикъ, Опанастъ Чоботаръ, Степапъ Чоботаръ, Гринъ Метля, Прокопъ Слюсаръ, Василь Плясунъ, Васько Прихожій, Павель Ревута, Семень Кивакъ, Олизаръ Прихожій, Антоуъ Прихожій, Борисъ Прихожій, Федко Прихожій, Сила Прихожій, Гаврило Дованиковичъ, Стефанъ Ходоровичъ, Матвей Заглядичъ, Гринъ Литвинъ, Овдей Прихожій, Зиневаа удова, Окунько Свистовичъ, Андрей, Свистовичъ, Молко Свистовичъ, Гридко Шульчичъ, Годовниковаа удова, Шимко Прихожій, Герасимъ Прибитневичъ, Лаворъ Прихожій, Гришко Резникъ, Петръ Прихожій, Гришъ Рудникъ, Прокопъ, который Мавнуевичу служить, теперь на замокъ приверненъ з селищомъ, виненъ даваты будеть на замокъ дванадцать грошей. *Люде землянскіе*, которые в мѣстѣ седять на ихъ земляхъ и в ихъ послушенствѣ: пана Горностаевоы: Семень Цыцаха, Мартынъ Корытко; пана Солтановы: Сокоръ Рымаръ, Иля Чоботаръ, Немирко Чоботаръ; повинны люди: Стефанъ Фалулеевичъ, Катюша удова: люди папа Крыштофовы: Гришко слуга путный, Федко Воскобойникъ; люди папа Немирича: Овдей а Кондратъ Прихожій; люди Коркощипы: Микита, Кононъ, Иванъ, Мойсей, Кондратъ Прихожие, Павель Крадсбачка; люди пана Олезарѣвы: Микула Прихожій, Мардосъ Прихожій, Микулка Прихожій же; князя Прунского, воеводы киевскаго: слуга путный, именеъ Хома, а на земли седить боярина тамошнегожь Далматове. *Попы з людми своими*: Сидоръ, попь Илинскій, а маеть на земли куничники: Петра Захарича, а Степана Плесунова; попь церкви святыхъ Іоакима и Анны—Сава, а маеть на своей земли, з наданя господарского, чоловика тяглого, Федка Куролчика, куничниковъ: Радко и Ермакъ Прихожие; попь Николскій—Александро, а маеть на земли своей данниковъ: Хома Чорный, Иванъ Моричъ, а куничниковъ: Яковъ Юхаперейко Прихожій, Василь Литвинъ; попь Пятницкій, Игнатъ, а маеть на своей земли куничныи: Дмитерь Яшолча, Иля Прихожій, Евсей Прихожій; попь Михайловскій, Иванъ маеть на своей земли данниковъ: Ивашка, а куничниковъ: Гринъ, Андрей, Дапило а Севрукъ Прихожие; попь Василевскій, Григорій—домъ; попь Кузьмо-Демянскій, Лука—домъ; поподи Василевское, домъ. Игуменъ Пречистенскій Филареть, люди куничныи церковныи: Иля Вышневичъ, Невгодъ Прихожій; Янко Литвинъ, Жукъ Прихожій, Хоритонъ Прихожій, Петръ Мелникъ, Федко Колесникъ, Керсапъ Дуботовкъ, Олек-

сей Прихожий, Сидоръ Колесниковичъ; Игумень Спасскій, Деонисей маеть на земли свсей куничники: Карнецъ Прихожий, Кондрать Прихожий; люде монастыря Пустынского: Семень Колоша, Яковъ Семеновичъ, Ходоръ братъ его, Павелъ Прихожий, Данило Прихожий, Артемъ Прихожий, Желизни, Кузма Прихожий, Иля Прихожий, Пелевая вдова, Андрей Захарьковичъ, Петръ Калачникъ. Попъ Воскресепскій, Иванъ изъ себромъ своимъ, Отропомъ на земли господарской седять, дають на замокъ куницы дванадцать грошей. *Слуги Ордынские*: то слуги ордынские жъ сами на власти живутъ, туюжъ службу з тягль тянуть, што и тые слуги ордынские, которые при мѣсте живутъ. Село *Михаловцы* отъ замку пять миль: Хома Папиничъ и Мартинъ братъ его, Иванъ Волковичъ; Тышко Волковичъ, дымъ чотыри, служба; село *Беховичи*: Василь Беховичъ, дымъ одинъ, служба; Василь Беховичъ, дымъ, служба одна. Село *Мишковичи*, отъ замку миль: Данило Коподковичъ дымъ, одна служба, Тимошь а Олешко Хипевичи, дымъ два, служба. Село *Васковцы*, Меленъ Мицковичъ, Кузма а Яковъ, Устинъ а Богданъ Мицковичи, дымовъ пять, служба, Яковъ а Максимъ Хипевичи, дымъ два, служба, Василь Уцапъ, дымъ одинъ, служба. Село *Мошки*: Яковъ Артюховичъ, Антошь Андреевичъ, Харитонъ, Макарь; Антонъ Яковичи, Василь Василевичъ, дымовъ шесть, служба; Село *Черногубовское*: Федоръ Жевжиковичъ, дымъ одинъ, служба, Федоръ Болсуцъ, дымъ одинъ, служба. *А то службы поленицкие*, которые на волости живутъ, тягль туюжъ тягнуть, которые и в мѣсте живутъ поленищане: на селищу въ Рупичахъ: Гридко Семеновичъ, дымъ одинъ, служба; у Ширковичахъ; Карпъ Мишковичъ, дымъ одинъ, служба; у Стаповщине: Якимъ Юсиповичъ, дымъ одинъ, служба; пустотину, именовъ Мелеховщину, держить тамошная вдова Рапштынская, на дети свои, на тотъ часъ жадное службы, ани тягли з ней нѣтъ. *А се волости князкие и панские и землянские*, яко отчизные, такъ и выслуги въ повете овруцкомъ: Князя Дмитра Сенскаго, село *Гладковичи* въслуга, у томъ селе потуговъ одинадцать, дымовъ двадцать два, платы з нихъ две копе и десять грошей, меду двадцать пять ведеръ, а в томъ же селе *пустовщина на Фосницы*, дымовъ три, служба, подачки петнадцать грошей, меду две ведрѣ; тамъ же въ томъ селе пустоты, на йма

Злобичка, замочокъ, выслуга. Замочокъ, *Хобное само*, поветь киевский, але приближище ку Овручому маеть, бо од Овручого одно в осми миляхъ, потуговъ чотыринадцать, дымовъ двадцать пять; подачки з нихъ идетъ девять копъ и двадцать грошей, меду девятнадцать кадей и ведро, а волныхъ людей, которые седять около того замку, двадцать человека. *Село Патечи*, выслугажъ, потуговъ два, дымовъ девять, подачки з нихъ девять копъ грошей, а с пустовщинъ копа грошей, дворець и пашня над Вручаемъ, на ймя *Беговичи*. Солтана Стецковича село *Выступовичи*, дымовъ осмъ, службъ двѣ, дани з нихъ пять кадей меду а чотыри копы грошей; село *Белокоровичи*, выслуга отъ двадцати летъ, пять службъ людей оръдинскихъ, а шостая служба поленецкая, плату з нихъ чотыри копы грошей, а чотыри кади меду; пустотина въ Черниговщизне, паймя *Давыдовское*, у мили отъ замку Овруцкого, к тому дворище и огородъ у мѣсте, то тежъ все выслуга отъ двадцати летъ, а перед тимъ была на той пустотинѣ служба поленецкая; село *Веляско*, выслуга, дымы два, пол службы, даетъ шесть ведеръ меду, село *Давидковичи*, дымы три, служба, дають три кади меду, пустотина *Рогалевская*, приходитъ з нее чотыри ведеръ меду; пустотина *Хоминская*, приходитъ з нее шесть ведеръ меду; Ивана Олехновича село *Ласки*, выслуга, дымовъ осмъ, а службъ осмъ, дани не дають одно толоки служатъ, село *Скороденское*, дымовъ два, служба, дають кадь меду, тамъ же служба пятая конная; пустовщина у за Уши *Крутиневская*, приходитъ з нее ведро меду; Богдана Стежневича село *Белогуровичи*; выслуга, две службе людей, подачки дають осмъ копъ грошей; село *Веловско*, выслугажъ, полторы службы людей, а дымовъ дванадцать, подачки дають три копы грошей, а чотырп кади меду; Станислава а Немира Суриповичовъ село *Соколовичи*, людей десеть службъ, подачки з нихъ полпеты копы грошей, а семь кадей меду, село *Бѣлые Береги*, людей три службы, дани з нихъ шесть кадей меду; земля Пустовская, именемъ *Дрочиловская*, приходитъ з нее кадь меду а пятьдесятъ грошей и бобровые гоны на ней есть; село *Робовщина*, выслуга, людей служба, дани кадь меду; село *Шипиловичи*, людей служба, подачки дають пятьдесятъ два гроши а двѣ ведрѣ меду; *Илинцы*, выслуга, людей десять службъ, а подачки з нихъ полшты копы грошей, а пол-

семи кадей меду; село *Варевцы*, людей шесть службъ, подачи з нихъ полторы копы грошей, а меду осмъ кадей; село *Воняйковщина*, выслуга отца ихъ, людей служба, даней з нихъ пять ведеръ меду, то была передъ тымъ служба ордынская; село *Ремезовичи*, людей служба, дани даютъ кадь меду; земля пустовская *Чернятынская*, хто ходитъ ее, подачи дастъ тридцать грошей, а три кади меду; село *Гаврышовичи*, служба людей, подачи даютъ полторы копы грошей, а полторы кади меду. Соловевичъ а Снижинъ, дани полторы кади меду. Дворецъ *Гуничи*, пашня дворная, а людей двѣ службы конныхъ; земля пустовская именовъ *Зайковская*, с тое платы теиерь жадное нѣтъ; Михайла Воронежскаго село *Горловщина*, службъ отчизныхъ, и волныхъ девять, а десятая служба конная, с тыхъ, верхъ писаныхъ, людей подачи приходитъ три копы грошей, дворное пашни все девятдесять ведеръ вруцкихъ, к тому бортная земля посполъ з Непитуцею, приходитъ на его часть три ведрѣ меду, Ивана и Гневоша Гриньковичовъ село *Собечиново*, дымовъ двадцать, а службъ чотыри, подачи з нихъ двадцать копъ грошей; село *Велявско*, дымовъ одинадцать, службе двѣ, подачи з нихъ десять копъ и тридцать грошей; село *Давидковичи*, дымовъ три, пол службы, дани з нихъ три кади и ведро; тамъ же жеребей впусе лежить; Онофрея Ивановича, дворецъ во *Врутичахъ* и пашня загушная на двѣ сохи земли, наймомъ ее пашеть, селище *Тимошовское* людей две службе, дани з нихъ двѣ кади меду; тамъ же земля в пусе лежить, земля на Жереве пустовская, прозвищемъ *Тигоровская*, в пусе лежить; Василевское Дедковское село *Ключки*, службъ чотыри, подачи двѣ копѣ двадцать два грошей, меду пять кадей, село *Сидоровичи*, людей двѣ службе, даней з нихъ пять ведеръ меду, а бобровые гоны, село *Ачиоловичи*, службъ двѣ, подачи чотыри копы грошей а двѣ кади меду; Василя Панковича дворецъ в *Нешковичахъ*, одна пашня наймомъ пашеть, тамъ же бобровые гоны; въ селе *Сидоровичахъ* полторы службы людей, подачи з нихъ сорокъ пять грошей, а кадь меду. Въ селе *Глушковскомъ* служба людей, подачи з нихъ полторы копы грошей, у *Жереве* людей служба, дани даютъ кадь меду и бобровые гоны есть; селце *Бумаковское*, выслуга, службъ чотыри, дани з нихъ чотыри кади меду, бобровые гоны есть, а жеребей в пусе лежить; земля

пустовская, именовъ *Чуриловская* в пугте лежить, Орены Костюпъковны дворище в месте Овруцкомъ, на которомъ сама живетъ, дворець у Мешковцахъ, пання, наймомъ панеть, на Норини чотыри чоловика, подачки, ани службы жадное з нихъ нетъ, бобровые гоны есть; въ селе *Скороденскомъ* службы чотыри, подачки тридцать грошей, пол кади меду; земля бортная, именовъ *Лада*, наймомъ ее ходить. Павшино село *Дорогинъ*, выслуга, дымовъ три, служба, дани з нихъ три кади меду; на Ноздрыши дымъ одинъ, пол службы, подачки з нихъ пять ведерь меду а чотыри гроши; Федора Елца в селе *Народичохъ* дымъ два, служба, подачки тридцать грошей, а кадь меду, в томъ же селе другая служба, дымовъ два, подачки з нихъ двадцать грошей, а кадь меду; въ селе *Ремезовичахъ* дымовъ чотыри, службъ двѣ, подачки з нихъ полторы копы грошей, меду чотыри кади; въ *Селы* служба одна, дани з нее три ведрѣ меду; у *Малинахъ* дымъ два, служба, подачки дають осмдсѣять грѣшей, а две кади меду; тамъ же земля купленая в Панскрутя, дымъ, одна служба, подачки дають сорокъ грошей, а кадь меду; тамъ же служба, на церковь даная, дымъ одинъ, служба, дани три ведрѣ; на земли Навитенской, дымъ, одна служба, на земли Чаплинской дымъ, одна служба, на земли Пригоровской дымъ, одна служба; в Ходотовичахъ дымъ, одна служба; с тыхъ людей, верхъ писаныхъ, приходитъ полдсѣята ведра меду, а пядсѣять грошей, з тогожь села *Ходотовского* приходитъ кадь меду дани. Село *Сухоревичи*, дымъ чотыри, служба и выслуга есть, на господаря его милость подачки дають осмдсѣять грошей а три кади меду, на службу по одному на неделю ходять; а три земли пустовскихъ, именовъ: Ориновская, Мekoпшская, Михалковская, в пугте лежить; Прокопа Угриновского село *Котчици*, дымовъ шесть, службъ двѣ, подачки з нихъ приходитъ двѣ копе и сорокъ грошей, а три кади меду; у Велявску дымъ одинъ, служба, подачки тридцать грошей; з людей заставныхъ отъ Заморена в Ширине подачки приходитъ осмдсѣять грошей. Михала Коркошки и брати его пустовщина *Губаревская*, приходитъ з нее кадь меду; в *Чигиревщине* дымъ, одна служба, дани шесть ведерь меду. Ивана Философа на Ноздрыши дымъ три, служба, дани з нихъ две кади меду; а земля бартная в Черневщине, миля отъ замку, на которыхъ самъ живетъ; Федора Владики в селе

Варевичахъ дымовъ пять, служба, подачки з нихъ две копе грошей а полпеты кади меду, а окромъ того подачки ани службы з нихъ жадное нетъ. Романа Гоского селище, прозвщемъ *Гоское* жъ; выслуга, дымы три, служба, с чого была служба ордынская; Томга Посеговского селища именовъ: *Контевица* а *Ковское*, выслуга отъ двадцати летъ, на тыхъ селищахъ дымовъ осмъ, службъ двѣ, пустовщину тежъ наймче; *Вошчизину* держигъ, землянка тамошняя, именовъ *Крыжановская* на дety свои. То тежъ волости и села, данина господарская отъ замку овруцкого, нижли пановъ самыхъ при тыхъ именяхъ не было, люди к листу господарскому нешли, о можностяхъ и пожиткахъ доведатся было не в кого. *Волость Собортская*, оддана на бискупство Виленское, поведили, во всякъ селахъ тое волости осемъ сотъ человека. *Волость Каменницкая*, которая отдана на капитулу костела Виленского: село *Дыхаринъ*, *Можары*, *Листвинъ*, *Бегуль* и ишние села, также осмъ сотъ человекъа поведаютъ, *Село Мойсейковичи* землянина, именовъ *Браславского*, данина господарская, село *Исайки* монастыра Пустынного, село *Кузмичи* Ивана Служчино, село *Котчино*, Тыши—*Бязовского* и ишнихъ землянь, село *Вербиковичи*, а *Улане*, а *Шаринъ* *Заморепьковы*, село *Мухоедовичи* *Мабаровичовъ* *Иващенковича*, село на *Ноздриши* *Василево* *Семашковича*; село *Сидоровичи*, *Василъ Котошевича*; село *Фосница* *Полозовича*; село *Каменное* а *Лесичи* *Бабинского*; село *Боровое* а *Ирово* княгини *Володимеровое* *Пувлское* (sic), село *Химинъ*, *Рокитная*, *Селевежъ* а *Радовъ*, *Горловичъ* а *Замисловичи* князя *Капустине*, село *Жербовичи* печерскаго монастыра, село *Жубковичъ*, пустынного монастыра; *Сновидовичи*, а *Довгоселе*, а *Кабанци*, *Новосемки* *Есифа* *Немирича*, село *Кабаны*, а *Максимовичи*, а *Уступовичи* его милости пана воеводы *Новгородьского*; село *Глушковичи* *Олзаровое* *Волчковича*, село *Клещи* *Троецкое*, земля дворная, полазная, приходитъ кадь меду, а часомъ и меньшей, земля полазнаяъ другая, под местомъ *Овруцкимъ*, хто ходитъ тую землю, дапи кадь меду даетъ, на *Жерве* дымъ одинъ, служба дани, кадь меду даетъ; *Криштофа* *Кмитича*: село *Веледниковичи* выслуга, людей три потуги, подачки дають копу грошей а чотыри кади меду, село *Голубѣвичи*, служба одна, подачки дають чотыри копы грошей, село *Тетеровичи*, служба одна, подачки три копы грошей; село *Суцане*,

людей две службе, подачки даютъ чотыри копы грошей, село *Серновичи*, служба одна, дани даютъ двѣ кади меду, село *Замысловичи*, служба одна, подачки дають чотыри копы грошей; село *Толстый Лесъ*, выслуга, полтрети службы людей, подачки даютъ копу грошей, меду пять кадей; село *Липляны*, служба людей, подачки копа грошей, меду двѣ кади, село *Смолюновичи*, выслуга, людей служба, а въ *Терешковичахъ* другая, з тыхъ двоухъ службъ подачки даютъ копу грошей, а дани три кади меду; село *Зрековицина*, людей служба, дани даютъ кадь меду, въ Терешковичохъ служба людей, подачки десять грошей; село *Антоновичи*, две службе людей, подачки даютъ сто грошей, меду три кади, въ *Сковичине* служба людей, подачки даютъ два гроши а двѣ кади меду, а половица тое земли в пусте лежить; село *Новосежи*, служба людей, подачки даютъ три копе грошей, Звера (sic) Тышковича село *Хочене*, двадцать чотыри человека, подачки даютъ двадцать копъ и шестнадцать грошей; село *Скородное*, выслуга отца его, человека двадцать одинъ, подачки даютъ осмнадцать копъ грошей; в томъ же селе три чоловики записанные на монастырь пустынскій; Григоря Оксакова село *Норинское*, дымовъ осмъ, а службъ осмъ, подачки даютъ полсеми копы грошей, а кадь меду: село *Путисковичи*, службъ три, подачки даютъ три копы грошей а кадь меду. Олександра Киселя село *Норинское* жъ, службъ чотыри, подачки даютъ три копы и двадцать грошей. Которая справа, за потребованемъ урожноного Станислава Крыжана, з книгъ канцелярїи нашею, под печатю великого князтва Литовскаго видимусомъ есть выдана. Писанъ у Варшаве, а лѣта Божого нарожденя тисеча шесть сотъ семнадцатого, месеца мая тринадцатого дня. У тое ревизыи подпись рукъ тыми словы: Левъ Санега, канцлеръ великого князтва Литовскаго, Янъ Дубьшта. Которая то ревизыя, за поданемъ и прозбою вышъ мешованое особы, а за припятиемъ моимъ урядовымъ, до книгъ винешнихъ, вгородскихъ, овруцкихъ слово в слово есть уписана.

Книга городская овруцкая записовая и потчная, № 3211, годъ 1683—1684; мсть 445.

XI.

Выпись изъ книгъ метрики коронной, заключающая въ себѣ: 1) Двѣ подтвердительныя грамоты короля Сигизмунда Августа, пожалованныя Федору Швабовичу на землю Берцовщизну, данную Швабовичу овруцкимъ державцомъ Іосифомъ Халецкимъ. 1551, Ноября 28 и 1570, Ноября 10. 2) Подтвердительную грамоту короля Сигизмунда III Федору Швабовичу (внуку перваго) на ту же землю. 1595. Марта 8. 3) Рѣшеніе королевскаго суда по дѣлу о захватѣ у Швабовичей земли Берцовщизны Адамомъ Рабштинскимъ. 1599, Августа 27.

Рокъ тисеча семь сотъ чотырнадцатого, мѣсяца Іануари тринадцатого дня.

На рокахъ судовыхъ, земскихъ, киевскихъ, в перши понедѣлокъ по новымъ лѣти припалыхъ и судовне одправоватися зачатыхъ. Przed nami: Antonim Franciszkim na Wojutynie Sienickim, sędzią; Alexandrem na Olewsku Niemiriczem, podsędkiem, urzędnikami sądowemi, ziemskimi, kijowskimi oczewisto stanowszy swobodni: Jusko y Oleś Szwabowscy, boiarowie jego krolewskęj mosci miasta Owrucza, ekstrakt z metryki koronney, authenticę wydany, z upisaniem w nim przywileiow confirmacyinych y dekretu nayasnieyszych krolów ich mosci, na dobra Borcówszczyznę, tymże podawaiącymъ даныхъ y miłosciwie conferowanychъ, dla upisania do xiągъ ninieyszychъ, ziemskichъ, kijowskichъ per oblatamъ podali, proszącъ sądu ninieyszego, aby ten ekstraktъ przyjęty y w xięgi wpisany był, który, sądъ ninieyszy, ziemski, kijowski, ad acticandumъ przymuiącъ, czytać przedъ sobąъ kazał, ktorego tenorъ sequiturъ ejusъ modi: Августъ wtory, z Bożęj łaski krolъ Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski,

Mazowiecki, Zmudski, Kijowski Wołyński, Podolski, Podlaski, Smolenski, Siewierski y Czernihowski, a dziedziczny książę Saski y elektor. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec, komu to wiedzieć należy, iż się znajdują w aktach dekretów, spraw y przywilejów wojewodstw: Kijowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czernihowskiego, w metryce koronnej zostających, listy przywileje dwa: jeden od świętej pamięci najjaśniejszego Zygmunta Augusta, drugi od świętej pamięci najjasniejszego Zygmunta trzeciego, królów Polskich, przodków naszych, confirmacyne prawa szlchetnemu Fedorowi Szwabowiczowi na grunta puste—Borcowszczizna, w starostwie naszym owruckim leżące, także dekret najjasniejszego Zygmunta trzeciego, między pomienionym Szwabowiczem y bracią jego z iedney, a szlchetnym Adamem Rapsztynskim z drugiey strony ferowanej; y supplikowano nam jest, abysmy te przywileje y dekret z tych że książę wydać rozkazali, które z ruskiego pisma na polskie, ruskimi słowy wiernie przetłumaczone; a naprzód przywileje confirmacye od najjasniejszego Zygmunta Augusta, słowo w słowo tak się w sobie ma: Zygmunt August, Bożoiu miłostiu korol Polski, weliki kniaz Litowski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski pan y didicz. Oznajmujemy tym listom naszym wsim wobec y każdomu z osobna, komu toho widati, albo słyszati należyt, niniesznim y na potom buduczym, iż ukazował przed nami szlchetny Fedor Szwabowicz, sługa nasz zamku owruckoho, list nasz, z peczętiu welikoho kniazstwa Litowskoho, kotorym listom naszym dałyśmy jemu na służbi naszoi zemlu pustowskuiu, tam, w Owruczom, na imia Borcowszczynu, w zastawiu, katoraia przed tym zdawna wpuste leżała, a służby z nei nam gospodaru nebywało, iako to szyrej a dostateczney na tym liste naszom, od nas jemu danom, opysano jest, kotory słowo od słowa tak sie w sobi mает: Zygmunt August, Bożoiu miłostiu korol Polski, weliki kniaz Litowski, Ruski, Pruski, Mazowiecki y innych: Bił nam czołom słuha nasz zamku owruckoho, Fedor Szwabowicz y powiadał przed nami, szczoż dey derżawca Owrucki, pan Iosif Michajłowicz Chalecki dał jemu na służbe naszoy zemlu pustowskuiu tam, w Owruczom, na imia Borcowszczynu w zastawu, katoraia dey zemla uże z dawnych czasow wpuste leżała, a służby nikotoroy nam gospodaru z neie ne

bywało, na szto y list pod peczatiu swojeiu iemu dał, kotory on pered nami pokładał y bił nam czołom, abychmo, jeho pri toy zemli, wodłuh derżawcy Owruckoho, pana Iezyfa Chaleckoho zostawili y na to list nasz hospodarski jemu dali, ktoroho my listu ohladawszy, z łaski naszoy, na ieho czołobitie uczynili y pri toy zemli, wyżey pisanoi, ieho zostawili; maiet on tuiu zemlu pustowskuiu, Borcowszczynu, w zastawi, na sebe derżati y używati, a ku zamku naszomu owruckomu służbu naszu hospodarskuiu konem służyti y na to ieśmo iemu dali sey nasz list z naszoiu peczatiu. Pisan w Wilni, lita Bożoho narożenia tysiacza piatsot piatdesiat perszoho, misiaca noiawra dwadcat osmoho dnia, indykta dcsiatoho. Ermohen pisar; y bił nam czołom prereczeny Fedor Szwabowicz, abychmo tuiu zemlu, wyżey opisanuiu, wedłuh toho listu naszoho, od nas jemu danoho, potverdili y umocnili; y na to jemu osobliwy list dali: My tedy, proźbi joho łaskawo sia prychiliwszy, wideczy toho recz słuszniui y obaczywszy tot list nasz, od nas iemu dany, słuszny, poradny, a niwczem ne naruszony y peczat cełuju toho listu, z łaski naszoy korolewskoy, to iemu tym niniesznim listom naszym potwierżaiemy y umocniaiemy; maiet on sam, żona, dity y potomkowe ieho muskoho stanu tuiu zemlu, przywaiemuiu Borcowszczynu, w zastawi; wedłuh perszoho listu naszoho, w tym liste naszom opisanoho, zo wsim na wse, iako sie taia zemla sama w sobi y wo wsich pożytkach y obychodech swoich maiet, derżati y ieie używati, z toho nam hospodaru służbu naszu zemskuiu woienniui konem słužiti pry zamku naszom tamosznom owruckom, a inszych nijakych powinnoŝtey, robot y podatkw z toy zemli połniti y dawati ne budut powinni; a na swiadectwo toho wseho, wyżey pisanoho, y peczat naszu koronniui do toho listu naszoho prytisnutiśmo roskazali. Pisan w Warzawi, dnia dcsiatoho Noiawra misiaca, roku Bożoho narożenia tysiacza piatsot siemdesiatoho, a panowania naszogo sorok perwoho. Relacya welmożnoho Walentoho Dembianskoho z Dembian, kanclera korony Polskoi. Walenty Dembianski, rzeczy pospolity kanclerz. Drugi przywiley confirmacyi od niasnieyszego Zygmunta trzeciego tak się w sobie ma: Zygmunt treti etc. Oznaymuiem tym listem naszym, iż był pokładan y ukazowan pered nami list potwierżenia korōla joho miłosti Zygmunta Auhusta, z peczatiu koronnoiu

y z podpisom ruki welmožnoho Walentoho Dembianskocho z Dembiān, na on czas kanclera koronnoho, kotorym ioho korolewskaia miłost list swoy zemianowy zamku Owruckocho, Fedorowi Szwabowiczowi, na zemlu pustowskuiu, prozywaiemuiu Borcowszczynu, w zastawiu dany, jemu samomu, žoni y ditiam jeho muzkocho rožaiu pötwerdit raczył na wiecznyie czasy; y proszeni jestechmo, abychmo, y my z łaski naszoy hospodarskoy, teperōsznoho Fedora Szwabowicza pry używaniu toho hruntu, wedłuh listu pomenenoho prodka naszoho, zachowawszy, to vse, szto w tem liste opisano, ztwerdili y umocnili na wiecznyje czasy; kotory to list od słowa do słowa tak sia w sobi maiet: Zygmunt August, Božoiu miłostiu korol Polski, weliki kniaz Litowski, Ruski, Pruski, Mažowiecki, Zmudski, Kijowski, Wołynski, Podolski, Inflantski, a pan y didicz oznaymuicem tym listom naszym wsim wobec y každomu z osobna, komu toho widati naležyt, niniesznim y na potom buduczym, iż ukazywał pered nami szlachetny Fedor Szwabowicz, zemenin nasz zamku Owruckocho, list nasz, z peczatiu welikoho kniazstwa Litowskocho, kotorym listem naszym dališmo na służbe naszoy zemlu pustowskuiu, pry zamku naszym Owruczym, na imia Borcowszczynu w zastawi, kojaia pered tym wpuste ležala, a służby z neie nam nikotoroy nebywało, jako to szyrey y dostatecznie na tem liste naszym iest upisano, kotory słowo od słowa tak sie w sobi maiet: Zygmunt August, Božoiu miłostiu korol Polski, weliki kniaz Litowski, Ruski, Mazowiecki, Zmudski y innych. Bił nam czołom slnha nasz zamku Owruckocho, Fedor Szwabowicz y powedył pered nami, sztož dey deržawca owrucki, pan Jezyf Michajłowicz Chalecki dał iemu na służbi naszoy zemlu pustowskuiu, tam w Owruczom, na imia Borcowszczynu w zastawi, kojaia dey zemla uže z dawnych czasow wpuste ležala, a służby ni ktoroy nam hospodar z neie nebuwało, na szto y list, pod peczatiu swoieiu jemu dał, kotory on pered nami pokładał y bił nam czołom, abychmo ieho pri toi zemli, wedłuh listu deržawcy owruckocho, pana Jezyfa Chaleckocho zostawili y na to list hospodarski iemu dali, ktoroho to listu my ohladawszy, z łaski naszoy na ieho czołobitie uczynili y pry toi zemli, wyžey opisanoy, ieho zostawili; maiet on tuiu zemlu pustowskuiu, Borcowszczynu w zastawi deržaty y używaty, a zamku naszomu owruckomu służbu

naszu hospodarskuiu konem służyć; y na to ieśmo dali iemu sey nasz list z naszoju peczatiu. Pisan w Wilni, lita Bożoho narożenia tysiacza piatsot piatdesiat perszoho, misiaca Noiabra dwadcat osmoho. Jermohen pisar. I bił nam czołom prereczony Fedor Szwabowicz, abyśmo tuiiu zemlu ieho, wyżey opisanuiiu, wedłuh toho listu naszoho, od nas iemu danoho, potwierdili y umocnili y na to iemu osobliwy list nasz konfirmacyiu, z peczatiu naszoju koronnoiu, dali; my, wideczy toho recz słuźnuu. y obaczywszy tót list nasz, od nas iemu dany, słuźny, poradny y niwczom nienaruszony y peczat cełuiiu w toho listu; z łaski naszoy korolewskoy to iemu tym listom naszym niniesznim potwierżaiem y umocniaiem na wiecznyie czasy; maiet on sam, żona, dity y potomkowe ieho mužskoho stanu tuiiu zemlu, prożywaiemuiiu Borcowszynu, w zastawi, wedłuh perszoho listu naszoho, w tom liste naszom opisanoho, zo wsim, iako sia taja zemla sama w sobi, w pożytkach y obychodech swoich maiet, używati y derżati; a z toho nam, hospodaru słuźbu naszu konem służyti maiet y budet powinen; ne budący powinen z toiey zemli inszych nikotorych powinnoŝtey y podatkow połniti y dawati on sam, żona, diti y potomkowe ieho; a na swiadectwo toho wseho, wyżey-pisanoho, roskazalismo do toho listu naszoho y peczat naszu koronnuiiu przytysnuti. Dan w Warszawi dnia desiatoho Noiabra misiaca, roku Bożoho narożenia tysiacza piatsot semdesiatioho, a panowania naszoho roku czterdiesiatioho. Walentinus Dombianski R. P. kanclerz S. R. majestatis; relacyia welmożnoho Walentoho Dembianśkoho z Dembian, korony polskoi kanclera. Ino my, hospodar, łaskawe sia pryčhylaiuczi prośbi pomenuoi, tot list prodka naszoho, korola jeho miłosti Zygmunta Awhusta, wo wsich punktach, kondycyach y artykułach, hdeby to prawu protiwno ne było, potwierżaiem y umocniaiem; maiet y budet wprod menowany Fedor Szwabowicz tuiiu zemlu Borcowszczynu, w zastawi, wedłuh listu prodka naszoho, didu ieho Fedorowi Szwabowiczowi danoho, on sam, żona y potomkowe ieho mužskoho stanu, zo wsim, iako sie sama w sobi zdawna y teper maiet, derżati y używati na wicznyie czasy, oddaiuczy powinnoŝt w tomże liste opisanuiiu; y na to iesmo dali Fedorowi Szwabowiczowi sey nasz list, z podpisem ruki naszoj y pod peczatiu koronnoiu. Pisan w Krakowi, na seyimi walnom koronnom, misiaca Marca

osmoho dnia, roku Bożoho tysiacza piatsot dewetdesiat piatoho, a panowania korolewstw naszych: Polskoho osmoho, a Szwedzkoho wtoro-roho roku. Sigismundus rex. Jan Nowosilski. Dekret między Szwabowiczem a Rapsztynskim, wyzey namieniony, tak sie w sobie ma. Zygmont trecy etc. Oznamuiem etc, iż hdy sia prytoczyła pered nas y sud nasz niniesznij sprawa, za pozwom naszym, między boiarami naszymi: Fedorom Szwabowiczom y bratieiu ieho, powodami, z odnoiey; a szlachetnym Adamom Rapsztynskim, iako pozwanym z druhoie storony o zabranie gwałtowne gruntow ich oyczystych, reczonych Borcowszczyna o pobranie maietnosti ich ruchomych, jako szyrey tot pozow w sobi obmowlaiet, na roku tohdy niniesznim, za tym pozwom, na tretim wołaniu, misiaca Awhusta dwadcat semoho dnia prypałym, postanowiwszysia obliczne oboia strona, czerez umocowanie swoi, w toi spawe między soboiu takowiy spor meli: naprod od powodowoy storony, wedłuh pozwu, domawianosia o prywernenie gruntow zabranych, do Borcowszczyny należacych, y nahorożenie szkod, w pozwe menowanych, na szto pozwanaia strona, Adam Rapsztynski powedił: iż on, iako toiey Borcowszczyny ne deržit y nikoli iele nieodymował, tak też żadnych gruntow od neie neodymował, ani ich teper derżyt y także naiezdow żadnych na grunty y domy ich neczynił. My, gospodar z pany radami naszymi, pry nas na tot czas buduczyni, wysłuchawszy sporow y odporow, a prychylaiuczysia do prawa pospolitoho, iż pozwanaia strona o toi pomenenyi grunt Borcowszczynu, o kotory była pozwana, aby ieho mił odnieti, neznaiet sia, żadnoho prawa na tot czas nepokazuiet, tohdi ieho od toho wolnym czynimo, a o naiezdy y poczynenie szkod, w pozwe pomenenych, kotoryie sobi od Adama Rapsztynskoho menuiet, tohdy do należnoho sudu odsyłajem niniesznim dekretem naszym, do ktoroho, dla lipszoi wiry y twerdosti, peczat koronnuui prytynutysmo roskazali. Pisan w Warszawi, roku tysiacza piatsot dewetdesiat dewiatoho, misiaca Awhusta dwadcat semoho dnia, a panowania korolewstw naszych: polskoho wtorohonadcat, a Szwedzkoho szostoho roku. Sprawa tohoż. Petrus Tylecki, eppus culmensis, R. P. wice cancellarius. Zachariasz Jełowicki. Do ktoroy supliki, jako słusznoy, My krol łaskawe sia skłoniwszy, listy, prywileie confirmacyjne y dekret z pomienionych, po rusku pisanych, xiąg, polskim cha-

rakterem wypisane, stronie potrzebującej, in forma wydać pozwoliliśmy y na to pieczęć koronną prytisnąć roskazalismy. Działo sie w Warszawie, w sobotę, po święcie świętego Macieia apostoła najbliższą, to iest dnia dwudziestego piątego miesiąca Lutego, roku panskiego tysiąc siedmset trzynastego, panowania naszego roku szesnastego. Ioannes Szembek, supremus regni cancellarius. Za sprawą y przełożeniem jasnie wielmoznego jego mosci pana Jana na Słupowie Szembeka, kanclerza wielkiego koronnego, Łomżyńskiego Grudziądzkiego etc starosty, Antoni Kolinski, sekretarz jego krolewskiej mosci. Locus sigili loci illius. Котори же то екстрактъ, за подаемъ и прозбою вышменованныхъ особъ подающихъ, а за припятемъ суду винешного, слово в слово, як се в собе маеть, до книгъ нынешнихъ, земскихъ, киевскихъ естъ уписаныи.

Книга земская киевская записовая, поточная и декретовая, № 135, годъ 1712--1716; листъ 342.

ХІІ.

Рѣшеніе овруцкаго старосты, Иосифа Михайловича Халецкаго о роздѣлѣ земель и угодій между господарскими землянами: Солуяномъ Сидоровичемъ, Гриднемъ и Оникіемъ Сидковичами и Федоромъ и Андреемъ Гридковичами Невмерицкими. 1552, Іюня 24.

Розу тисеча шесть сотъ девянтдесятого, месеца Септембра одинадцатого дня.

На уряде кгородскомъ, в месте его королевской милости Овручомъ, передомною Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ кгородскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами нынешними, кгородскими, киевскими comparens personaliter urodzony jego mość pan Alexander Lewkowski, swym i urodzonych ich mosciow panow Niewmirzyckich, braci i sąsiad swych wszystkich, dla wpisania do xiąg

ninejszych, grodzkich, kijowskich per oblatam подаѣ list dzielczy, lubo raczey graniczny niegdy wielmożnego jego mości pana Iosepha Michajłowicza Chaleckiego, dzierzawcy owruckiego. stary, zbutwiały, z pieczęcią małą, jedwabiem czerwonym przypieczętowany, między niegdy zesłemi urodzonymi ich mosciami pany Niewmirzyckimi stały, ktorego ja, urząd, dla wpisania do ksiąg przyimując, czytać przed sobą kazałem i tak się w sobie, ruskim piśmem pisany, ma. Я Есифъ Михайловичъ Халецкий, державца Овруцкий, смотрель есмы того дѣла на року зложеномъ очевистого мовеня, становившись на вгрунте, въ острови, на селищи въ Коннорога, гдѣ собѣ кривду быти менилъ землянинъ господарскій Невмирицкий Солуянъ Сидоровичъ з сынами своими: Дмитромъ и Яковомъ, од тыхъ же земляновъ господарскихъ Невмирицкихъ, себровъ своихъ: одъ Гридня, а Оникия Сидковичовъ, а одъ Федора и Андрея и одъ брати ихъ Гридковичовъ, въ забраню земли своей власное пашенное и дубровъ, засевокъ, сяножатей и о дерево бортное, старое, въ земли сполечной з ними, которое подъ его знаменемъ подъ себе забрали и въ свой подводъ подписали; жаловаль землянинъ господарскій, Солуянъ Сидоровичъ на Гриня и на Оникия Сидковичовъ тымъ обычаемъ: то есть нива, на которой ваша милость теперь стоите, власная моя, жеребя Нестеровского, дядка моего, который жеребей его в ихъ рукахъ былъ, который жеребей тое зими прошлое, на великомъ валномъ сейме, у Вилне, будучи намъ при господарю его милости, мнѣ поступилъ и листъ свой на то мнѣ, по сведому и печати вашей милости данъ, изъ ся вже в той островъ не мели николи вступати, который передомною оказоваль п былъ читанный, въ которомъ то листе обмовляетъ такъ: изъ Гринъ Сидковичъ, маючи зуполную моць и поручене отъ брати своей, Оникия, вгоду и зеднане з нимъ принялъ, жеребей Нестеровский, дяковщизну его, ему поступилъ на вечность и заруками обвезалися на господара короля его милости пятьдесятъ копъ литовскихъ, а на сторону скривженую тридцать копъ грошей литовскихъ платить, еслибы чимъ у той жеребей Нестеровской вступовать мели; а такъ теперь через тотъ листъ, и поступене свое, и заруки тую ниву мою Нестеровскую пашуть и оцую моцно на себе всю посеяли, а тотъ есть островъ мой обрубный, нивы и сяножатни имъ в томъ острове нетъ, одно

бортю входъ мають, и в судереви мнѣ во всемъ од нихъ половица, такъ в земли папенпой, якъ в бортной, в дубровахъ и в сеножатехъ. А Гринъ и Оникей Сидковичи з сябрыми своими Гридковичами, одпираючи на жалобу его, поведили: то есть поле наше, отчпзное а не Нестеровское, бо намъ в томъ тутъ острове половица од него во всемъ. А Солуянъ противко тому мовилъ: не маете вы ничего в томъ острове, одно входъ в бортю, бо вы напротивко тому острову маете тежъ обрубный островъ, на имя Слышовъ. Я, выслухавши словы ихъ, обохъ сторонъ, пыталъ Гриня и Оникея и сябровъ ихъ Гридковичовъ, которую часть земли Солуянъ одъ нихъ маеть, и в томъ тежъ острове ихъ Слышове, чи маеть з ними входъ нивою, сенажатми и бортнымъ деревомъ? А они поведили, ижъ во всемъ отъ нихъ половицу маеть, яко бортнымъ деревомъ в бору, такъ нивами и дубровами и сеножатми, бо еще продкове наши з его продками въ ровный дель поделили пашни, дубровы, сеножатми и службу господарскую по половицы з нами служатъ, а в островъ нашъ Максимовский и Слышовъ одно бортю входъ маеть, а нивою и сеножатию ничего немасть ему в томъ острове напомя; а намъ тутъ половица одъ него во всемъ. А Солуянъ и повторе на противко нимъ мовилъ: ижъ имъ толко в томъ острове его толко бортю тежъ входъ есть, а нивою и сеножатми имъ неповедилъ входъ мѣти, гдѣ повсдаеть и свои знаки властне в томъ острове моемъ, в купе, межн нивними, яко отецъ мой изъ своею братею, з Ешутю и зъ Нестеромъ делили той островъ, и грани тежъ слышныс того острова мого у вободъ передъ вашою милостію видеть и обвести готовъ; и напервей знакъ указаль в томъ острове ниву, селище отца своего, отъ рубежа земли Матвеевское, паны Кристофовы, а близко тое другую Ешутину, а подле Ешутины третю ниву Нестеровскую, дяdkовъ своихъ; уси три за межами, а одъ Нестеровское ниви, поперекъ, ку долине указаль также три ниве, зарослыхъ за межами, и поведилъ: ижъ тые межи кладены в той часъ, коли отецъ его з братею своею: з Ешутю и Нестеромъ той островъ делили на трое, якъ се имъ одъ продковъ ихъ в деле досталь, противъ того острова ихъ Слышова, который они и теперь сами одни на себе держать; и указавши знаки в томъ острове, зась повель насъ границами того острова: напервей припелъ до речки Коннорога.

ку дороге, которая одъ замку идетъ до Каменца, то есть пета, а отъ дороги речкою внизъ привель, где ввела въ болото, которое называютъ Коннорозкое, а одъ болота сеножатию къ лозѣ коннорозкой, а лозою къ леску Борковому, а лескомъ до болота Борково-гожъ, а болотомъ въ лесъ Есенецкій, въ речку Есенець, а речкою Есенцемъ у верхъ, до дороги Каменецкое, а дорогою до болотца, которое подъ коннорозьимъ полемъ, а зъ болотца долиною, а зъ долины на гурку, межою, до рубежа земли Матвеевское, пана Криштофовы, и повсдиль: ижъ той островъ здавна такъ се в собѣ маеть и в тихъ границахъ своихъ, и на томъ я хочу з сынами своими: Дмитромъ и Яковомъ права поднести, ижемъ того острова грани справедливе обвелъ, иже в тотъ островъ някого иного входу нѣтъ, тольо бортю; а Гринъ и Оникей з Федоромъ и Андреемъ и братю ихъ Солуяна з сынами его на томъ къ присязе допустили и ку пригледаню тое присеги даломъ имъ вижа, служебника моего, Гаврила Кудрицкого; который поведиль передомною: ижъ Гринъ, Оникей Сидковичи и ихъ сяброве: Федоръ и Андрей Гридковичи з братею своею Солуяна и сыновъ его къ присязѣ неповели и того острова в границахъ вышей менованыхъ, ведлугъ завоженя его, поступили имъ на вечность, а собѣ на противко того взяли островъ Максимовщину, на имя Слышовъ, штожъ они и сами, стороны передомною вызпали, ижъ на томъ постановене межи собою учинили, в которой то поведаетъ дуброве и нивы наипи деленые в межахъ, то и теерь маемъ по половине держать, водлугъ стародавнего обычаю, за тымижъ межами стародавними, а я, въ томъ зрозумевши, ижъ Гринъ и Оникей Сидкевичи, и з сябрами, Федоромъ и Андреемъ, братею своею Гридкевичи Солуяна Сидоровича и сыновъ его до присязи неповели, и того острова в тыхъ границахъ, водлугъ заводеня его ему поступили на вечность, а собе на противко того взяли островъ максимовщану, на имя Слышовъ, выналезломъ теды Sołunia Сидоровича, зъ сынами его, Дмитромъ а Яковомъ и всказалъ есмы имъ тотъ островъ держати на вечность; и уже Гринъ и Оникей Сидковичи, Федоръ а Андрей, Иванъ а Сахно и Степанъ Гридковичи, въ тотъ ихъ островъ Коннорога немають ничимъ ся вступовать часы вѣчными; одно бортю мають входъ мети; а Солуянъ Сидоровичъ з сыны его въ островъ ихъ Слышовскій, также немають ничимъ ся всту-

поваты, одно также бортею мають входъ мети. А що ся зась до-
тычетъ добровъ и иншихъ ихъ неделеныхъ нивъ, то маеть Солуянъ,
зъ сынами своими, з ними по половицы держати, за межами стары-
ми, водлугъ стародавнаго обычаю, на вѣчные часы. Ко тому тежъ
Солуянъ з сынами своими, а Гринъ и Оникей з сябрами своими,
Федоромъ, Андреемъ и братею ихъ привели насъ на Селище на-
званное, на которомъ домами своими сядять, а за Солуяновымъ до-
момъ, почавши одъ ровка, попровадили насъ межею старою до дороги
Ровника и поведили; ижъ по левой стороне Солуяново з сынами
его, а по правой ихъ, по долину, а одъ долины дорогою Ровникомъ
до курганца, а одъ курганца старою межею Ровникомъ узъ островъ
Слышовский, до лѣса, который слывется Колокъ, по туюжъ долину,
вышъ менованую дуброву солуяновсею поведили бытъ; а который
выгонъ завозе (sic) передъ домаы ихъ, тотъ выгонъ, зезволившихъ
обедве стороне, передомною поделили на поля, и рубежи казалъ
есмы зарубаты: по левой рущѣ Солуяново зъ сынами къ полю ихъ,
а по правой Гриню и Оникию Сидковичомъ, а Федору и Андрею
зъ братею ихъ Гридковичомъ; отъ домовъ ихъ мають они обедве
стороне той выгонъ держати и его уживать, водлугъ дѣлу и зару-
бана и рубежовъ на вѣчные часы. Тотъ же Солуянъ Сидоровичъ,
зъ сынами своими, жаловалсе мнѣ на Федора и Андрея и братю
ихъ Гридковичовъ о сосну, которая подле нивы его в завозу, по-
ведиль, же то есть сосна моя дялковская, жеребя нестеровского,
нижли они подъ себе забрали и подводъ свой ново на ней нало-
жили, и поступити мнѣ оное не хотятъ. Федоръ и Андрей з бра-
тею своею, на то одповедили: то есть сосна наша, отецъ нашъ ее
держалъ, а по смерти отца своего, мы ее держимо теперъ и по-
ведили подводъ свой в той сосни старший и урослейший, нижли
Солуяновъ, которые ся зезволили выколоть и коли оную сосну за-
кололи, где менили бытъ подводъ свой, знаку жадного ненашли;
и я, в томъ зрозумевши, ижъ они въ той сосни знаку своею ни-
которого ненашли, и нашолъ есми Солуяна Сидоровича з сынами его
правыхъ, и всказалъ есми онымъ тую сосну ку своей руще мѣти и
оное уживати на вѣчность, и на то есми Андрею а Оникию Сид-
ковичомъ, а Федорови, Андрѣви з братею ихъ далъ сесь мой листь,
з моею печатю. А зо мною на тотъ часъ были земляне господарские:

Онофрей Ивановичъ а Тихно Михайловичъ Киркошка. Писанъ въ Невмирицкихъ, подъ лѣтъ Божого нарочена тисеча петъсотъ пятьдесятъ второго, месеца Юня двадцать четвертого дня, индикта десятого. У того листу делчого, граничного, печать малая ееть притеснешая. А такъ тотъ листъ граничный, за поданемъ и прозбою вышь менованое особы подаючое, а за примяемъ моимъ урядовымъ до книгъ нинешнихъ, бгородскихъ, киевскихъ, слово въ слово ееть уписаный.

Книга гродская киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 286.

XIII.

Дарственная запись отъ дворянина Андрея Малюшицкаго, Святоникольскому Левковскому монастырю на сумму 85 злотыхъ, обеспеченную на Шепелевскомъ островѣ. 16....

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Ianaury trzynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mosci Owruczu, przedemną Wawrzyńcem Walewskim—Lewkowskim, namiesnikiem na ten czas podwoiewodstwa grodzkim generału woiewodztwa Kijowskiego i xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskicmi comparens personaliter przewielebny w Bogu imé xiądz Antoni Sitnicki, ihumen monasteru Lewkowskiego, reguły świętego Bazylego wielkiego, prae via manifestatione, jak прѣтко transakcyя, niżey wyrażона, ad manus dostała się, alias oryginał listu, zapisu zatyłkowego, od niegdy urodzonego imé pana Andrzeя Maluszyckiego, z podpisem ręki tegoż jego mosci i ich mosciow panow przyacioł, przy czterech pieczęciach, monasterowi Świętomikulskiemu Lewkowskiemu danego i służącego, ratione intro contentorum, dla wpisania do xiąg ninieyszich, per oblatam

podał, który ruskim pismem pisany, tak się w sobie ma: List odemnie, Andrzeja Maluszeckiego, dany jest oycu Ieremijowi Gdyszyńskiemu, ihumenowi monastera świętego Mikołaja, w siele Niewmiryczach nowo fundującego się i braci jego, na summe pieniędzy, na osmdziesiąt i pięć złotych polskich, w ktorey summie postąpiłem jemu ostrow moj, na gruntach Kobylinskiach, nazwany Szepelewski, mnie w teyże summie od pana Jerzego Wyhowskiego zastawiony i zapisany, i prawo swoje, od pana Wyhowskiego mnie dane, oycu ihumenowi i braci jego wyżey mianowanego monastera tym listem, zapisem swoim wlewam i do rąk oycu ihumenowi i braci jego oddałem, i w dzierzaniu tego ostrowa, na ten ostrow dane monasterowi świętego Mikołaja, przeszkody czynić niemam, pod wszystkimi kondycyami i obowiazkami, w tym liscie w srzedzinie opisanemi. U tego zapisu podpisy rąk temi słowy: Andrzej Maluszycki, własną ręką; oczewisto proszony do tego listu pieczętarz od pana Andrzeja Maluszeckiego, Hipolit Rodkiewicz, miecznyk ziemi kijowskiej, własną ręką. Pieczętarz, ustnie proszony od imć pana Maluszyckiego, do tego listu pieczęć przyłożyłem i ręką podpisał Iwan Niewmirzycki, ręką własną; oczewisto proszony do tego listu pieczętarz od pana Andrzeja Maluszyckiego, Michał Lewkowski, ręką własną, wozny. Który że to oryginał zapisu, za podaniem i prosbą wysz mianowanego imci podawaiącego, a za moim urzędowym przyięciem, wszystek, z początku aż do konca, słowo w słowo, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest ingrossowany.

Книга городская киевская записовая, поточная и декретовая, годъ 1680—1735, № 46; листъ 351 на оборотъ.

XIV.

Извлечение изъ люстрации киевскаго воеводства, подтверждающее права на земли и на дворянское званіе дворянъ Ущাপовскихъ и Васковскихъ и свидѣтельствующее о томъ, что у нихъ люстраторы видѣли грамоты, данныя ихъ предкамъ, всѣми великими князьями литовскими и коро-

лями польскими, начиная съ В. К. Витольда и до Сигизмунда III. 1615, Февраля 20.

Року тисеча шесть сотъ девяностъ четвертого, месеца Декабря двадцать четвертого дня.

На уряде кгородскомъ, в замку его королевской милости Овруцкомъ, передомною Михаиломъ Ставецкимъ, хорошиимъ житомирскимъ, подстаростымъ кгородскимъ овруцкимъ и кпигами нынешними, кгородскими, овруцкими comparens personaliter urodzony jego mość pan Stephan Waškowski, ten extract z xiąg grodzkich, owruckich, authentice wydany, z upisaniem w nim lustracyey ich mosciow panow lustratorow, ich mosciom panom Waškowskim i Uszczapowskim służyucey, ratione iutrocontentorum, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, owruckich per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby ten extract do xiąg ninieyszich przyjęty i wpisany był, który ja urząd, ad acticandum przyjmując, czytałem i temi jest inserowany słowy: Wypis z xiąg grodzkich zamku owruckiego, roku tysiąc szescset szescdziesiąt wtorego, miesiaca Marca jedynastego dnia. Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mosci owruckim, przedemną Michałem Michałkiewiczem Konczakowskim, namiesnikiem podstarostwa i regentem grodzkim owruckim i xięgami ninieyszemi, grodzkimi, owruckimi, stanowszy oczewisto szlachetny Terech Chiniewicz--Waskowski, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, owruckich per oblatam podał lustracyą liberatiew, w kilku miescach dla zleczenia predarto, panom Uszczapowskim i Waskowskim, braci swey, służyucey, z pieczęciami i z podpisami ręki ich mosciow panow lustratorow, jako obszyrniey ta lustracya w sobie obmawia, który, podawszy, prosił, aby była przyjęta i do xiąg ninieyszich wpisana, a tak ja, urząd, na affectatią podawaiącego, pomienioną lustratyą do xiąg przyjmując czytałem i temi jest pisana słowy: Uszczapowszczyzna i Bełowo nad Złynią, Waskowszczyzna, Bazarowka, Hoszow, pomienionych wsi i Uscia, po obopół rzeczki Systynia, dziedzicowie i possessorowie: Uszczapowszczyzny, Bełowa nad Złynią—szlachetny Jesip Uszczap; Waskowszczyzny, Bazarowki,

Hoszowa—szlachetny Jasko Chiniewicz Waskowski i inni bracia, uczestnicy jego, ziemianie ziemi kijowskiej, na które wsi i dobra pokazywali prawa wieczne, od świętej pamięci królów ich mosciow: Kazimierza, Alexandra, jako i od książąt: Witolta i Alexandra Wołodimerowicza, tak też i od Zygmonta starego i Zygmonta Awgusta; dekret z panem starostą owruckim, Kmito, którym dekretem nawiązką nakazano, aby pan starosta owrucki pomienionym ziemianom zapłacił, także i od Zygmonta trzeciego i quity poborowe różne, od różnych ich mosciow panow poborców, że z tych dobr i poddanych swych przerzeczoni ziemianie płacili do skarbu, jeszcze dobrze przed unią, których gdy w dobrach byli trudnieni od panow starostow owruckich, tedy, za temi wszystkimi dowodami i różnemi dokumentami, od świętej pamięci królów ich mosciow: Kazimierza, Alexandra, jako i książąt: Witolta y Alexandra Wołodimirowicza i innych ich mosciow, im nadanemi i potwierdzonemi, wolne byli, które wszystkie dokumenta i inne dyspositie dostatecznie pokazali; znajdujemy te dobra lustracją naszą żadney powinności i jurisdictioney zamku owruckiego bydz niepodległe. Działo cię w Owruclu, przy odprawowaney lustraciy wojewodztwa kijowskiego, dnia dwudziestego miesiąca lutego, roku pańskiego tysiąc szescset szesnastego. U tey lustraciy, przy pieczęciach przycisnionych, podpisy ręki temi słowy: Woyciech Humiecki z Rycht, kasztelan kamieniecki i lustrator, ręko własną. Zachariasz Jałowiecki, woyski kijowski, R. P. j. Skr. Stanisław z Głoszowy Kosowski P. L. S. skarbowy Ktorażto lustracya libertacyey, za podaniem i prozbą jego mości podawaiącego, a za przyięciem moim urzędowym, do xiąg ninieyszych jest wpisana; z których i ten wipis, pod pieczęcią grodzką owrucką jest wydany. Pisan w zamku owruckim. Correxixt Konczacowski. У того екстракту, при печати притесненной, подпись руки писарское тыми словы: Марцин Сурын, писарз grodzki. Который же то екстрактъ, за поданемъ и прозбою вышъ менованое особы подавающее, а за моимъ урядовымъ приемемъ, увесь, з початеу ажъ до конца есть слово в слово уписаны.

Книга гродская овруцкая записовая и поточная, № 3218, годъ 1694—1696; листъ 137 на оборотъ.

XV.

Извлеченіе изъ люстраціи кіевскаго воеводства, подтверждающее право на дворянское званіе дворянамъ Бехамъ, выданное имъ люстраторами на основаніи, представленныхъ Бехами, грамотъ: В. К. Витольда и королей: Казимира, Сигизмунда I и Сигизмунда III. 1616, Февраля 29.

Року тисеча шесть сотъ осмъ десять осмого, месеца Августа двадцать осмого дня.

В рочки судовые кгородские киевские, од дня девятнадцатога, месеца и року, вышъ на акте менованныхъ, въ месте его королевской милости Овручомъ припалые, и судовце одпароватисе зачатые, передомною, Димитромъ на Жабокрикахъ Жабокрицкимъ, подчашимъ Вилкомирскимъ, подвоеводимъ судовымъ енералу воеводства киевского и книгами нынешнимъ, кгородскими, киевскими *personaliter stanowszy urodzony imć pan Alexander Bech, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich per oblatam podał lustratią libertatiew, ich mosciom panom Bechom służącą, z pieczęciami czterma, i z podpisami rąk ich mosciow panow lustratorow, i z susceptą grodu owruckiego starą, zbutwiałą, w dwóch mieyscach w poprzek, dla zlezenia, między wierszami i między podpisami a susceptą, wpuł poprzedziraną, jako obszyniew ta lustratia, na wolność szlachecką wydana, wszystką rzecz w sobie obmawia, którą podawający prosił, aby przyjęta i do xiąg niniejszych wpisana była, a tak ja, urząd, na affectią podawaiącego, tę lustracją ad acticandum przyimuiąc, czytałem i temi jest pisana słowy: Bechowszczyzna, tey wsi possessorem szlachetny Ioachim Bech, na którą ukazał prawo wieczne od*

świętey pamięci króla Kazimierza i od Witolta, także i od Żygmunta pierwszego, jeszcze dobrze przed unią, w których dobrach gdy był trudniony od P. P. starostow owruckich, tedy za dekretami króla jego miłości dzisieyszego, wolnym był uczyniony, jako od jurisdictioney, tak też od inszych powinności zamku owruckiego, de data w Warszawie, roku tysiąc pięć set dziewięćdziesiątego, za temi tedy dowodami wszystkimi, które dostatecznie pokazywał, znajduiemy te dobra lustratney i żadney powinności zamku owruckiego być niepodległe. Działo się w Owruczym, przy odprawowanin lustratney woiewodztwa kijowskiego, dnia dwudziestego dziewiątego miesiąca Lutego, roku panskiego tysiąc sześć set szesnastego. У тоє люстрацые волности, при печатехъ притесненыхъ подписы рукъ тмы словы: Woyciech Humiecki z Rycht, Castellan Kamieniecki i lustrator, ręką swą. Zacharyasz Iełowicki, woyski kijowski, sekretarz, pisarz i lustrator jego królewskiej mości m. p. Stanisław z Głoszowy Kossowski, pisarz skarbowy, manu propria. А сусцента тмы писана словы: Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio, die vigesima sexta Septembra, за oczywistym podaniem pana Abrama Becha, który swoim i imieniem braci swoich: Pawła i Michała prosił, per oblatam tę lustratią przyjąłem do act. Walenty Pianowski, namiesnik owrucki m. p. Которая жъ то люстрацые, за поданемъ и прозбою звышъ менованое особы подаваючое, а за принятемъ моимъ урядовмъ, до книгъ нивешнихъ, кгородскихъ, киевскихъ слово въ слово есть уписаная.

Книга городская киевская записовая, поточная и декретовая, № 3, годъ 1686—1688; листъ 127.

XVI.

Упоминальный листъ короля Сигизмунда III къ овруцкому старостѣ Павлу Рущкому о томъ, чтобы онъ не принуждалъ дворянина Юсифа Ущана подчиняться старостинскому суду. 1616, Мая 17.

Року тисеча шесть сотъ девятого, месеца Юня третего дня.

На уряде кгородскомъ, в месте его королевской милости Овручомъ, передомною Стефаномъ на Дѣдковцахъ Дѣдковскимъ, на тотъ часъ намесникомъ и реентомъ кгородскимъ епералу воеводства киевского и книгами вивешними, кгородскими, киевскими, personaliter stanowszy urodzeni ich mość panowie: Serhey i Michał Uszczapowsy, dla wpisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, kijowskich per oblatam podali list upominalny od swiętey pamieci nayiasniejszego króla jego mości Zygmunta trzeciego, jego mości pana Pawła Ruckiego, starosty owruckiego, w sprawie jego mości pana Iesipha Uszczapa, ziemianina woiewodztwa kijowskiego pisany, z pieczęcią koronną i s podpisem ręki sekretarskiey, jako obszyruiey ten list upominalny wszystką rzecz w sobie obmawia, ktorego padawiający prosili, aby przyięty i do xiąg ninieyszych wpisany był, a tak ja, urząd, na affectatią podawiających, ten list, ad acticandum, przyimuiąc, czytałem i tak się w sobie, ruskim pismem pisany, ma: Жигимонтъ третій, Божнею милостю король Польскій, великий князь Литовскій, Рускій, Прускій, Мазовецкій, Жомойскій, Инфляпскій и Шведскій, Готскій, Вандапскій дедичный король. Ugodzonemu Павлови Рущкому, старосте овруцкому, верне намъ милому: жаловаль

намъ землянии нашъ воеводства киевского, шляхетный Есифъ Ущапъ, о то: ижъ верность твою, не огледаючися на свободы и волности шляхецкие, которыхъ преречоный Ущапъ с предковъ своихъ, яко намъ справу далъ, заживалъ и заживаетъ, и ровно с иншими сбывателми воеводства киевского, въ праве земскомъ будучи, службу земскую военную отправовалъ, кгвалтовне оногo под присудъ и юриздыкцию замку овруцкого приворочаешъ и примушаешъ, ку великой кривде и нарушеню права его шляхецкого; прото будетъ ли такъ, яко онъ намъ жаловалъ, и если онъ самъ и предкове его, с тое земли своее права и волностей шляхецкихъ заживали, а подъ присудомъ замку овруцкого не бывали, напоминаямъ верность твою и розказуемъ, абысь того то Ущана под присудъ замковый не приворочалъ и некоторого кгвалту и безправа ему в томъ нечинилъ, и овшемъ, при праве его давномъ и при волностяхъ шляхецкихъ заховалъ, иначе того нечинячи с повинности своее и для ласки нашее королевское. Писанъ у Варшаве; лета Божого нароженя тисеча шесть сотъ шостогонадцать, месеца Мая семогонадцать дня, а панования королевствъ нашихъ: полского двадцать девятого, а шведского двадцать второго року. У того листу его королевской милости напоминального печать коронная есть притесненная, а подпись руки секретарское тыми словами: на власное его королевской милости розказане, Florian Oleszko sekretarz i pisarz m. p. Той листъ его королевской милости упоминальный, за поданемъ и прозбою вышъ менованыхъ особъ подающихъ, за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нынешнихъ, кгродскихъ, киевскихъ слово въ слово есть уписанный.

Книга гродская киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 255.

XVII.

Рѣшеніе кіевскаго земскаго суда по дѣлу между овруцкимъ старо-стою Павломъ Рущкимъ и дворянами: Васьковскими, Ущатовичами, Барановичами, Гошовскими, Болсуновичами, Черногубовскими и Мошковскими, о томъ, что овруцкій староста, желая принудить упомянутыхъ дворянъ къ отправленію службы замковой и къ признанію надъ собою власти и суда старосты, послалъ въ заселенныя ими села отрядъ слугъ своихъ, которымъ приказалъ разогнать ихъ и заграбить ихъ скотъ. Кіевскій земскій судъ, на основаніи, представленныхъ ему истцами, документовъ, признаетъ ихъ дворянами, свободными отъ зависимости отъ овруцкаго староства и обязанными только отправлять земскую военную службу на равнѣ съ другими дворянами кіевскаго воеводства. Староста-же по приговору суда долженъ уплатить истцамъ, подъ опасеніемъ банниціи, стоимость заграбленнаго скота и штрафъ за насиліе. 1617. Генваря 19.

Року тисеча шесть сотъ девять десять осмого, месеца Септевря первого дня.

На уряде кгородскомъ, в месте его корилевское милости Овручомъ, передомною Михалемъ Сингаевскимъ, памесникомъ на тотъ часъ подвоеводства, вице реентомъ кгородскимъ енералу воеводства киевскаго и кпигами нинешними, кгородскими, киевскими *comparens personaliter urodzony imé pan Jan Moszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich ekstrakt dekretu, z xiąg ziemskich kijowskich, z pieczęcią i korektą wydanego, między urodzonymi ich mosć pany Waskowskiemi, Uszczapowskiemi, Baranowskiemi i Moszkowskiemi, a wielmożnym jego moscią panem Ruckim, starostą owruckim ferowanego, per oblatam подаѣ, prosząc, aby do xiąg ni-*

niejszych przyjęty i wpisany był, ktorego ja, na ten czas urząd, ad iugrossandum do akt przymuiąc, czytałem i tak się w sobie, ruskim pismem pisany, ma: Wypis z xiąg ziemskich woiewodztwa kijowskiego spraw sądowych, na ten czas w świętey Sofiey, cerkwie katedralney kijowskiey, leżących. Roku tysiąc szescset siedmnastego, miesiąca January dziewiętnastego dnia. Na rokach sądowych ziemskich kijowskich, na dzień trzech królów, rzymskiego święta, w roku na dnie wysz pomienionym przypadłych i na zaiutrz tego święta sądownie odprawować zaczętych, przed nami: Janem Aksakiem, sędzią, a Piotrem Złotopolskim, podsędkiem, urzędnikami sądowemi, ziemskimi, kijowskimi; gdy przytoczyła się sprawa z rejestru sądowego, między szlachetnemi pany: Janem, Pocijem, Chyłkiem Chyniewiczami-Waskowskimi, Jackiem i Moysieiem Haponowiczem Uszczapowiczami, Janem Baranowiczem-Hoszowskim, Matwieiem Bułsunowiczem, Janem Czornolubowskim, Pawłem i Janem Moszkowskiemi, onemi samemi i drugiemii bracią, sąsiadami, siabrami i uczestnikami ich, w tych siołach: Waskowiczach, Uszczapach, Bołsunach, Hoszowie i w Moszkach mieszkającemi, w protestaciey mianowanemi i wyrażonemi, ziemiany powiatu kijowskiego; powodami; a urodzonym jego mosć panem Pawłem z wielkich Rud Ruckim, starostą owruckim, jako rozkazującym i urodzonym panem Janem Wierzbickim, namiesnikiem zamkowym starostwa owruckiego i innemi pomocnikami jego, pozwanemi, a to za pozwem ziemskim kijowskim, od powodow po pozwanym na roki terazniejsze wydanym; tedy, stannowszy oczewisto u sądu strona powodowa, imieniem swoim i imieniem wszystkich swoich popleczników, braci i sąsiadow, pozwanym do prawa przez woźnego, Pawła Hutorowicza przywołać dawszy, podniesli pozew żałoby swoiey w te słowa pisany: Zygmunt trzeci, Bożą miłością król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmodzki, Inflanski, a Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny król. Urodzonemu panu Pawłowi z wielkich Rud Ruckiemu, staroscié naszemu zamku owruckiego, jako roskazującemu, ze wszystkich dobr wiernosci twoiey leżących i ruchomych, przykazujemy, żeby wiernosć twoia, za tym pozwem ziemskim kijowskim, na rokach przysłych, ziemskich, kijowskich, ktore na dzień trzech królów, święta rzymskiego przypadną, i na zaiutrz tego święta sądzić się

zaczną, w roku przysłym, tysiąc sześćset siedmnastym, na mieyscu zwykłym, w Kijowie, oblicznie i zawicie sam stanął i uczciwie słachetnych: Jana Wierzbickiego, namiesnika swego zamkowego owruckiego, Krzysztofa Sokolinskiego, Kazimirza Jasinskiego, Stephana Niepohoyskiego, Jana Czerkaskiego, sług i inszą czeladz służałą, kozakow, prostego narodu, strzelców, człowieka więcy dwudziestu, uczynek niżej opisany, z rozkazania wierności twoiey wykonywających, przed tymże sądem ziemskim kijowskim, dla usprawiedliwienia, stawil, na żałobę i prawne poparcie szlachetnych: Jana, Pocieia, Chilka Chyniewiczow-Waskowskich, Jaska i Moysieia Haponowicza Uszczapowiczow, Jana Baranowicza-Hoszowskiego, Matwieia Bołsunowicza, Jana Czornohubowskiego, Pawła, Jana Moszkowskich i drugich braci, sąsiadow i uczęsnikow ich, w siołach: Waskiewiczach, Uszczapach, Bołsunach, Hoszowie i w Moszkach mieszkających, powodow, ktorzy wierność waszą pozywają oto: iż wierność twoia, panie Rucki, lekce sobie poważywszy prawo pospolite i na winy, w niem, na seymach walnych, w konstytucjach i statutach opisane, nic nie dbając, a wzruszając pokoy pospolity sąsiedzki, i nie mając żadney przyczyny, przystępu i interessu do ziemian ubogich powiatu kijowskiego, to iest do powodow terazniejszych, jako do ludzy spokojnych, prawem, pokoiem, wolnościami szlacheckimi i przywileami najiasniejszych antecessorow naszych, swiętobliwey pamięci królów Polskich i wielkich kniazey Litewskich obwarowanych, i mocno utwierdzonych, śmiałeś i ważyłeś się w roku terazniejszym, tysiąc sześćset szesnastym, miesiąca Iuly i Augusta roznych dni, pomienionych sług i czeladz swoich kupami nasyłać niemałymi na dobra powodow dziedziczne i mieszkania onych, do usług swoich i zamku owruckiego roznymi sposobami nienależnie i bezprawnie przymuszać i straszyć, z domow rozganiać, grabieży gwałtem w nich brać, a mianowicie: w siele Waskowiczach kony troie: jednego myszatego, drugiego gniadego, trzeciego płowego, wołów par dwie, w siele Uszczapach, koniey dwoie: gniadego i białego, wołów trzy; w siele Hoszowie, kony dwoie, wołów trzy i jałowicę rużney szyłsi; w siele Bołsunach, wołów trzy, kony czworo rozney szyrsci; w siele Moszkach, wołów cztery, koniey troie, jałowic dwie rużney szersci, gwałtownie zabrawszy i zagrabiwszy, do zamku owruckiego, do

wiernosci twoiey przyprawdzili, a wierność twoia, wszystkie te konie, woły i jałowicy odebrawszy, powodom, za trzykrotną rekwizycją przez przyjaciół, obywatelów wojewodztwa kijowskiego, nieprzywrociłeś, co lepsze na pożytek swoy obrociłeś, a insze w pay między sługi pomienionych i czeladz swoją rozdałeś, za czym wierność twoia winy prawne na dobra i osobę swoją i pomocników swoich zaciągnąłeś, a powodów do szkód, niż na tysiąc złotych przywiodłeś i przyprawił, jako obszernie i wyraźnie protestacia, oto w zamku hospadarskim, Zytomirskim, od powodów na wierność twoją zaniesiona, świadczy, o cò wszystko wierność waszą powodowie na termin i roki, wysz mianowane, pozywają; przeto, abyś wierność twoją sam stanął i pomocników, sług i czeladz swoją i strzelców stawiał, a w niestawieniu, sam za nich odpowiadał, powodom grabież z sowitoscją wszystek w całe powrocił, za takowy postępek winom prawnym, na sobie wskazanym, przysłuchał się i we wszystkim na ten pozew directe odpowiadając, skutecznie się usprawiedliwił. Pisan w Kijowie, roku tysiąc szesćset szesn. stego, miesiąca Oktobra, dwudziestego piątego dnia. Fedor Suszczanski-Proskura, pisarz. A po wyczytaniu tego pozwu, strona powodowa, oczewisto dowiodszy roku słusznego, za tym pozwem przypadłego, według prawa prosiła, aby pozwany stronie na pozew usprawiedliwić się było nakazano. Gdzie tuż odezwawszy się, u sądu niniejszego oczewisto stanowszy, od pozwanej strony umocowany, urodzony pan Andrzej Ciołek, za mocą zupełną, jemu w tej sprawie daną, zachowawszy sobie wszystkie obrony prawne wcale, ukazywał, z prawa pospolitego być nienależną akcją, iż niesłusznie tę mniemaną krzywdę popierał i trudnił jego mość pana starostę Owruckiego, jako by miał rozkazywać pan starosta powodów terazniejszych grabieżami infektować i do posług niezwycajnych przymuszac; a jeśli by i tak było, tedy nie tu, przed sąd ziemski, ale na seym, albo do sądu zadwornego, mandatem krolowskim o to mogli by jego mość pana starostę pcywać; a iż sobie nieprawnie postąpili, tedy od tej nienależnej akciej i nienależnie czyniących aktorów wolności prosił. A strona powodowa, zachowawszy sobie wszelakie obrony prawne wcale, i dla podpory sprawy swojej używszy sobie na pomoc, za przydaniem naszym sądowym, patrona, urodzonego pana Adama

Jerzego Długoborskiego, powiedziała: że to jest należna akcja, albowiem, co pozwana strona proponuje mniemaną krzywdę trudnieniem o grabież niesłusznym, jako by całe w niewinności ekscuzując się i domawiając się wolności od terminu i na seym, albo do sądu za-dwornego tę sprawę z jego mością panem starostą promowuje, i dla tego, przeczytawszy sobie barziej za uszczerbek honorów swoich szlacheckich, że nie tylko, iż taką ciężką oppressję, niazdy, grabieży cierpiała, niby jakiemu posłuszeństwu zamku owruckiego podległa, ale i tu, przed sądem, terminu nieuznaie, tedy strona powodowa oraz różne dispositie starodawne na wolności i dobra swoje dziedziczne szlacheckie przed sądem produkowała, mianowicie: przywileia, daniny najiasniejszych królów ich mościow i wielkich kniaziey litewskich: Króla jego mości Alexandra, oktobra piętnastego, indikta pierwszego, kniazia jego mości Semena Alexandrowicza króla jego mości Zygmunta, tyciąc pięć set czterdziestego roku, in dikta trzeciego, króla jego mości Kazimirza, data w Wilniu dwu dziesiątego siódmego (sic), indikta piętnastego, króla jego mości Stefana, tyciąc pięć set osmdziesiąt pierwszego roku, dnia piętnastego februarij i konfirmacie terazniejszego króla jego mości Zygmunta trzeciego, szczęśliwie nam panującego, i insze dowody, zapisy, possessyie szlacheckie i attestacie obozowe, różnych rokov, miesięcy i dni pisane, w których jawnie i wyraźnie opisuie, iż, jako przodkowie, oycowie powodow, tak i oni sami do żadney prywatney usługi i powinności zamku owruckiego nienależeli i nienależą, tylko na służbę ziemską, hospodarską, woieną, wespół z inszemi ich mościami pany dygnytarzy, szlachtą, ziemiany, obywatelami wojewodztwa kijowskiego i powiatu, ku obronie i całości rzeczy pospolitey exire i służyć powinni, gdy tego potrzeba ukaże; a tak, po produkowaniu pomienionych wszystkich przywileiow i dyspozytji, strona powodowa dalszego postępku prawnego od strony pozwanej, jako i o przywrocenie grabieżyow mianowanych, nagrodzenia szkod, chcąc i poprzysięgnąć one, prosiła i domawiała się. Sąd niniejszy ziemski kijowski, kontrowersyi stron obudwuch wysłuchawszy, i z onych jako i z dyspoycji wszystkich powodowych dobrze się informowawszy, a widząc to, iż dano winę directe, że za rozkazaniem jego mości pana starosty owruckiego nieomylnie te grabieży

i niaizdy stronie powodowej niesłusznie byli popełnione, przeto sąd niniejszy, ile przy takich dyspozyciach iasnych i prawnych i starożytnych prawach wyraźnych strony powodowej, należąną akcją stronie pozwanej uznawszy, postępować nakazuje. A w postępowaniu dalszym umocowany strony pozwanej, tę sprawę na ugodę do przyszłych rokov ziemskich, albo roczkow grodzkich zabierał, i, tey sprawy daley nie promując, odstąpił, i daley attentować niechciał, i nikomu inszemu nie zlecił, a strona powodowa, sprawy swojej popierając daley, prosiła i domawiała się, aby, jako przy honorach swoich szlacheckich, przy prawach, przywileiach i dyspozyciach, tak i szkodach przywroconych, według prawa z sowitoscją wcale zostawali, przeto sąd niniejszy ziemski kijowski, widząc pilność sprawy swojej i prawne postęпки strony powodowej, przy wszystkich starożytnych prawach, przywileiach nayiasniejszych królów ich mosciow polskich i wielkich kniaziey litewskich, zapisach i attestaciach, jako słusznych i prawdziwych, przy dobrach i majątnosciach ich, przy wolnoscich i swobodach szlacheckich stronę powodową wcale, według praw, ich szczadkow i potomkow ich, czasy wiecznemi zachowuiemy i zostawuiemy; a co się tknie grabieżow i szkod, przez pozwanego sług i czeladz jego powodom naczynionych, sąd niniejszy ziemski kijowski nakazuje, aby od daty dekretu niniejszego po wysciu niedziel szesciu, na pierwszych roczkach grodzkich kijowskich przypadających, przed sądem grodzkim kijowskim strona pozwana powodom grabieży z nawiązko, według statutu, wszystkie przywrocila, szkody wszystkie, na czym aktorowie przysięgą, nieodchodząc od sądu i prawa, nagrodziła i za wszystko in toto skutecznie dość uczyniła, a to pod winą wieczney baniciey i iey publikaciey, na którą w niedość uczynieniu, bez przypozwu sąd niniejszy ziemski kijowski do sądu grodzkiego kijowskiego odsyła; a po obwołaniu i publicowaniu tey baniciey wieczney, tenże sąd grodzki kijowski, po skończeniu roczkow, na mocną i skuteczną exekucją ziechać i oną, nic czasu nie odwlekając, na wszelakich dobrach leżących i ruchomych pozwanego, gdziekolwiek mających, skutecznie, za pierwszą requizycją strony powodowej odprawić ma; a to pod winami na nieposłusznych urzędnikow w konstytucjach i statutach wyraznie opisanemi i dołożonemi, co wszystko dla pamięci do xiąg ziemskich kijowskich jest zapisano.

Z których to xiąg i ten wypis, na affectacją strony potrzebującej, roku niniejszego, tysiąc szesc set dziewiędziesiąt trzeciego, miesiąca Iulij dwudziestego dnia jest wydany. Pisany w Kijowie. У того декрету, przy pieczęci его милости оуца игумена межигорского притесненой, коректа тыми словы: Когыоваѡ Thomasz Baranowski m. p. А подпись есть таковы: Theodor Waškowski, yhumen meżyhorski kijowski, z rosказania imsci оуца Iasinskiego, metropolity kijowskiego, pana i pasterza mego, подписаем się i pieczęтkę swoią przуѡжуѡем. Который же то декретъ, за поданемъ и прозбою вышъ мешованое особы подавающее, а за моимъ принятъемъ, до книгъ нынешнихъ вгородскихъ киевскихъ, слово в слово, такъ, яко се в собѡ маеть, есть уписаны.

Книга городская кievская записовая и поточная, № 7, годъ 1697—1699; листъ 184.

XVIII.

Приговоръ купнаго суда, состоявшаго изъ дворянъ Ходаковскихъ и Каленскихъ, а также изъ крестьянъ сосѣднихъ селъ, по дѣлу о покражѣ меда изъ бортей, принадлежавшихъ крестьянамъ села Липлянского, а также же дворянамъ Григорію Ходаковскому, Кондрату и Силѣ Каленскимъ. Копя собиравась три раза; свидѣтели доказали, что покража учинена дворянами: Яцкомъ, Давидомъ, Мелешкомъ и Мишкомъ Каленскими, вслѣдствіе чего копа приговорила, чтобы виновные уплатили истцамъ по двѣ копы грошей литовскихъ за каждую выдранную борть и кромѣ того предоставила истцамъ право требовать уголовного наказанія виновныхъ 1629 г. ноября 2.

Року тисеча шестьсотъ осмдесятъ девятого, месеца Январія чотырнадцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Стефаномъ на Дѣдковцахъ Дѣдковскимъ, намесни-

комъ на тотъ часъ и реентомъ вгородскимъ спералу воеводства кпевского, и книгами нынешними, вгородскими, клевскими comparans personaliter urodzony jego mość pan Stanisław Michał Żurkowski, imieniem urodzoney jej mosci paniey Barbary Heleny z wielkiego Rylska Żurakowskiej, małżonki swei, de Anastazyia Liplañska spłodzonei, (quam primum między munimentami mógł się przerzeć, tak zaraz prae via facta manifestatione, że xięgi grodzkie owruckie dawnieysze, nescitur ob quem casum fortuitum, zgorzeli) dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich ten extract, z wpisaniem w niem dekretu kupnego, z xiąg grodzkich owruckich, pismem ruskim, z correctą, pieczęcią i z podpisem pisarskim podanego, między zesłym urodzonym jego moscią panem Hrehorym Liplanskim i innemi a urodzonymi ich mosciami pany Kalenskimi, stron oboch, o rzecz, w tymże dekrecie ferowaną, wydany, per oblatam podał, tenoris sequentis: Выписъ з книгъ вгородскихъ замеу овруцкогю, лѣта Божого пароженья тысяча шесть сотъ тридцать второго, мѣсяца Априля осмогю дня. На уряде егю королевской милости вгородскомъ, в замку овруцкомъ, передомною, Яномъ Лубьянскимъ, наместникомъ подстароства овруцкогю постановившимъ очевисто шляхетный Лукашъ Валковскій, ку записанию до книгъ нынешнихъ подалъ листъ суду купного, под печатьми сторонъ обѣихъ, на той купе будучихъ, въ шкоде о подраню пчоль въ подданныхъ его мплости пана Григоря Мишленского и пановъ Ходаковскихъ, в тому листе помененыхъ, за приложениемъ тое шкоды черезъ купники до Яцъка Есиповича и сына его Мышъка и до Давида Ивановича и сына его Мелешка Калепскихъ присуженое, яко о томъ ширей тотъ листъ купный, нижей вписанный в собѣ описуетъ, которого на уряде положивши, просить, абы въ акти нынешніе въписанный былъ; такъ я, урядъ, з повинности своее принявши, до книгъ нынешнихъ, вгородскихъ, овруцкихъ уписать казалъ когорый слово отъ слова такъ се въ себе маеть: Мы: Кирикъ Демидовчъ, Семень Гордиевичъ, Раливошъ Григоревичъ, Иванъ Опанасовичъ, Григорій, Романъ, Супрунь Федоровичи, Нестратъ, Иванъ Опанасовичи, Степапъ, Василей Наумовичи, Онофрей Федоровичъ, Григорей Иваповичъ Ходаковские; Раливошъ, Мартынь Дашловичи, Михайло, Наумъ, Пилипъ Романовичи, Григорей, Федоръ Есиповичи, Игнатъ Федоровичъ, Ничипоръ, Василей Михайловичи, Авѣтонъ

Борисовичъ Исаевичи Каленскіе; Корней Змиевскій, Яцко Денисовичъ, Трохимъ, Кирикъ Богдановичи, Еско и Василей Трохимовичи Есковичи Каленскіе, шляхта, земліне его королевской милости воеводства киевслаго; а мы, з розныхъ сель и местечокъ подданне ихъ милостей пановъ своихъ: зъ местечка и з громады Хотиновское: Малонъ войтъ хотиновскій, Василь Рохъ, Малко, Андрей Гриненко; з села и з громады Улановское: Аврамъ, Андрей и Ромаиъ, подданные его млости папа Стефана Немирича, подкоморго киевского, старосты овручкого; з местечка Камешки, з громады каменецкое: Яцко Охезепа, Федоръ Мацука и Федоръ Пукало; з села Красиловки, з громады Красиловское: Гришко Чорный, Василь, а Костюкъ, подданные ясне велможное ее милости кнежны Левонией з Корца Яновое Олбрыхтовоє Радивиловоє; з местечка Сарнополя, з громады сарнопольское, з маєтности его милости папа Юря Лясоты: Григорій Яблонскій, войтъ сарнопольскій изъ подданными его милости папа моего сарнопольскими: Климомъ Туриничомъ, Иваномъ Крайченемъ, а Сидоромъ; з села Чоповичъ, з громады Чоповское: Раико Макаровичъ, а Борисъ, бояре мопастыра Святон Пречистое Печерского киевского; з села Татариновичъ, з громады татариновское: Ермакъ Отоманъ, Петръ Томило, а Гришко Короткій, подданные его милости папа Миколая Сурина; купники, а при насъ в тотъ часть, на той купе были: два возныхъ енераловъ воеводства киевского, шляхетные: панъ Игнатъ Каленскій а панъ Микола Скочинскій и сторука шляхта, люде добрые: панъ Василей Искоростивскій, панъ Василей Прибузкій, панъ Енохъ и панъ Севостианъ Сингаевские. Чинимъ явно и ознаймемо тымъ нашимъ згоднымъ купнымъ, судовымъ листомъ до каждого суду и права, кому то ведати належитъ, ижъ в року теперешнемъ, тисеча шестъ сотъ двадцать девятомъ, месеца Октября двадцать осмого дня, будучи намъ, особамъ звышъ помененымъ, всимъ везваннымъ и зебраннымъ, водлугъ стародавнього права, звычайу купного од подданныхъ его милости папа Григоря Липлянского, Липлянскихъ, на полицю, тоє єсть на судъ конный, албо то на певное и skutечное выведоване се, о починеню почнымъ, злодейскимъ способомъ шкодь подданнымъ его милости папа Липленского, то єсть о подране въ нуци пчоль ихъ, в кгрунге папа Липленского судеревномъ, у в островахъ певъныхъ: в Залесчизне, в

Темномъ бору, в Крушникахъ; а такъ року и дни звышъ помененого, егда мы, вся копа, особы вышъ помененые, водлугъ звычайу давного кушного зехавшися на копу в кгрунтъ пана Липленского судеревный, на островъ Крушники, тамъ же в томъ острове подъ сосною, гдѣ пчолы пана Липленского подданныхъ суть выдраны, звычайемъ давнымъ копнымъ, на судъ копный заселисмо, тогда, постановившися подданные его милости пана Липленского, на имя: Опанасъ Омеляновичъ, а Мишко Кононовичъ, перед нами, копою, возными и стороною оповедали и жалобу свою тыми словы преложили: „Ижъ, поведаетъ, панове копники! не пооднокротъ од кылка летъ станоятся намъ шкоды въ подраню злодейскимъ способомъ пчоль нашихъ, въ кгрунте пана нашего, о што есмо и не пооднокротъ копу збирали и о тыхъ шкодахъ своихъ опытъ чинили, толкожь не могли есмо шкодника своего и до сего часу зналестъ; однакъ же каждое копы, за позволенемъ копнымъ, одлоговъ на прослухане о тые шкоды свои и диляцы заживали есмо; а ижъ и теперъ свежо, в року теперешнемъ, звышъ помененомъ, сее осени, передъ святою Покровою подрано в насъ злодейскимъ способомъ пчолы: у мене Опанаса шесть роевъ неподбираныхъ, а въ мене Мишка три рои пчоль такъже неподбиранныхъ, о которомъ подраню тыхъ пчоль своихъ жаднымъ способомъ безъ копы и безъ опыту копного ведомости жадное взяти не могли есмо; якожь и теперъ о тые шкоды, о подране пчоль своихъ, зобрали есмо вашу милость, людей добрыхъ, на копу, хочечи опытъ и выведоване якое певное в тыхъ шкодахъ своихъ учинити“. Где тутъже заразы, на копе будучи, и озвавшися, панъ Григорей Маркмяновичъ Ходаковскій, а панъ Кондрать и Сила Есковичи Каленские, такимъ же способомъ жаловали и оповедали перед нами, копою: „Ижъ, поведаетъ, панове копники! и памъ такъ же розпыми часы, яко и теперъ свѣжо, въ теперешнемъ же вышъ помененомъ року, сее осени, тымижь власпе часы, яко подданнымъ его милости пана Липленского сталися шкоды в подраню злодейскимъ обычаемъ пчоль, у мене, поведаетъ, Григоря Ходаковского, в тыхъ же островехъ, судеревныхъ з паномъ Типлянскимъ: в Темномъ бору, въ Крушникахъ и у в обрубе ходаковскомъ выдрано пчоль старыхъ, неподбираныхъ роевъ шестнадцатъ“. А панове Кондрать я Сила Каленские менили въ себе, въ кгрунте своемъ Кален-

скомъ, тутъ же неподалеку, о граицу з кгрунтомъ судеревнымъ пана Липлянскаго и пановъ Ходаковскихъ, на острове Круговскомъ пчоль старыхъ, неподбиранныхъ роевъ... выдраныхъ; и просили насъ, копниковъ и тыхъ подданныхъ его милости пана Липлянскаго, абы и имъ было позволено на теперешней же копе, весполь зъ подданными пана Липлянскаго опытъ о подраню тыхъ пчоль ихъ чинити, шкюдника своего шукаты. Мы теды, копа, видечи, ижъ такъ нану Ходобовскому, яко и паномъ Каленскимъ одымъ часомъ и не подалеку себе шкюды имъ въ подраню пчоль ихъ сталися, а за позволенемъ и добровольною згодою подданныхъ пана Липлянскаго, позволили есмо такъ пану Ходаковскому и паномъ Каленскимъ заровно о тую подеречу пчоль ихъ опытъ чинити и винного копнымъ давнымъ звычайемъ шукаты, однакъ же мы, копники впредь стороне поводовое, которые себе шкюды таковыи менять быти, казалк есмо, абы они знаки певные з деревъ тыхъ пчоль передъ нами, коною явне то оказали, а жалучие просили насъ купниковъ, абысмо имъ з копы килко чоловека, на огледаие тое подеречи пчоль ихъ, придали; а такъ мы, копники з посродку себе, з копы придали и впросилисмо Ралка Чоповскаго, а Клима Туришича з Сарнополя, а при нихъ тыхъ же возныхъ и сторону шляхты, нмены звышъ помененыхъ которые то особы, тамъ бывши и за обвоженемъ жалуччихся подраня тыхъ пчоль ихъ огледавши, передъ нами всеми копниками очеви-сто сознали: „ижъ по розныхъ местцахъ и врочицахъ, такъ в кгрунте судеревномъ пана Липлянскаго и Ходаковскомъ: въ Залесцизне, в Темномъ бору и в Крушникахъ, а въ кгрунте пановъ Каленскихъ, на острове Круговскомъ видыли есмо, поведаеть, подране пчоль, такъ в соснахъ, яко и в дубю; знать же свѣжо пчолы подрано, яко тежъ и знаки тыхъ сдоровъ, то есть подраня пчоль; захороны (sic), довжи (sic), береста з восками; знать же свѣжо пчолы подраны“. Передъ нами всеми копниками оказывали и осведчали. Мы теды, копники вси, припатрившиися таковымъ знакомъ подраню тыхъ пчоль ихъ, а промежъ собою тихость и мелчене учинивши, казали есмо, абы сторона поводовая, звычайемъ и трыбемъ стародавнымъ, кому ся шкюды стали, опытъ чинили и кождого з особна, поединкомъ пытали, обовезавши еднакъ кождого сумневемъ, еслибы хто о подраню тыхъ пчоль ведомъ самъ былъ, албо одъ людей слышалъ, абы того не

таилъ и на копе правдиве зезнавалъ. Заразъ теда становши передъ нами копою стороны жалобливые, а заховуючись водлугъ стародавняго звычайу копного, учинивши впредь таковую обмову: „если бы, поведаетъ, хто кого засталъ, албо видѣлъ на чихъ колвекъ пчолахъ, любо то в ночи, албо въ день, албо што колвекъ о той шкоде ихъ отъ людей слышалъ, абы того передъ копою не таилъ, а въ речи, въ жалобе ихъ имъ ничего не перешкажалъ, посварковъ и замовоу жадныхъ никто нискимъ не чинилъ, але во всемъ мовы и жалобы отъ жалующихся спокойне и статечне слушалъ“. А по таковой обмове сторона поводовая, такъ подданные его милости пана Липлянского, яко тежъ панъ Григорей Ходаковский и панове Кондрать и Сила Каленские, порядкомъ чинечи опытъ, водлугъ стародавняго звычайу копного, впредь пытали пана Михайла Романовича Каленского, еслибы од кого колвекъ о той шкоде ихъ слышалъ, албо самъ сведомъ былъ, абы того нетаилъ; и передъ нами копникамъ поведаль. Помяненый теда панъ Михайло Каленский, въ голось, передъ нами всеми копниками, передъ вознымъ и стороною, повставши з мѣстца своего, подъ сумненемъ своимъ поведиль и призналъ то тыми словы: „ правда поведаетъ, панове кушники! часу недавно прошлаго, сее осени, праве передъ Святою Покровою, з овторку на середу, в первоспы, за подстереженемъ и данемъ мне знать черезъ суседа моего, пана Раливна Мартыновича Каленского, который, пришедши до мене в домъ, поведиль мне тыми словы: «подбачиль есмь, поведаетъ, теперъ свежо, у вечеръ, толко што спать злегли, али, повидаетъ, Яцьбо Есиповичъ з сыномъ своимъ Машкомъ, а Давидъ Иваповичъ с сыномъ своимъ Мелешкомъ Каленские, суседы наши з лезивомъ и з коробами въ ночи пошли въ боръ, знать же то они не свои, а чужие пчолы драты хочуть, а такъ зберемося, поведаетъ, зкилка насъ, а пойдѣмъ за ними стеречи, абы то они не нашихъ пчолъ драти пошли, кгдажь я, поведаетъ, вже и всимъ суседомъ своимъ о томъ знаты даль». Я теда, вставши, а вбравшись, вышолъ есмь на село, гдемъ засталъ суседъ своихъ Каленскихъ килданадцати человекъ, вкупѣ стоять, до которыхъ кгдамъ я пришолъ, гдежь заразъ учинили есмо промежъ собою обмову, а, пороховавшись, по килка насъ человекъ пошли есмо въ боръ, въ пуцу свою, по розныхъ островахъ, остерегаючи пчолъ своихъ; я з Гри-

горемъ Есиповичемъ, братомъ рожонимъ того Яцька, а з Ничипоромъ Михайловичомъ, а з Раливономъ Мартыновичомъ Каленскими, чотыри насъ, пошли есмо у востровъ свой судеревный з пацомъ Липлепскимъ, в Залесчизну, шукаючи гдѣ колвекъ бы и па чиихъ колвекъ пчолахъ тыхъ людей могли застать, однакже любо оныхъ на пчолахъ застанемъ, албо и не застанемъ, вчинили есмо промежь собою з тыми суседмы и товарищами своими, которые од насъ на нпшие острова пошли, зрокъ и местце, гдѣ ся знову здыймосвати маемъ; а такъ, гды насъ чотыри: я, Михайло, з Григоремъ, братомъ рожонимъ того Яцька, з Ничипоромъ Михайловичомъ и Раливономъ Мартыновичомъ Каленскими и въ островъ Залесчизну увѣшли, и толко што лесъ великий перешли, заразь обачилисьмы въ левомъ боку з дороги, в пуци огомь горить; мы заразь, звернувши з дороги, а не даючись взнать, помалу, къ тому огню подышлы, тамъ же застали есмо на пчолахъ подранныхъ пана Липлянского, на суверхой сосне Давыда Ивановича Каленского, который з тое сосны медъ выбираетъ, а Яцько Каленский тутъ же подъ тоею сосною на колоде сидитъ и медъ отеребливаетъ, чистый особно, а з пчолами особно отбираючи, копыстю третъ, а тые помененные смны ихъ ободва поготовю з ручницами подъ тоеюжъ сосною стоятъ; а потомъ тотъ Давидъ Каленский, выбравши медъ, коробы цовпые меду с тое сосны спустилъ и самъ з оной сосны злезши, и тотъ медъ ести почалы, которыхъ то мы на томъ местцу заразь поймать несмели з тыхъ меръ, же они з ручницами поготовю были, а мы безбронные будучи, пилновалисьмы однакъ того, гдѣ бы они з тымъ медомъ, если до домовъ своихъ, албо еще где на чие ипъшие пчолы найти мели; которые то, забравши весь тотъ медъ в коробы, а ижъ болшей южь занести не могли, теды с тымъ медомъ своимъ и до села нашего Исаевич Каленскихъ мановцами, пуцами пошли, а мы за ними тужъ, неподалеку ихъ в тропы, неоказуючися имъ, шлысмо; и кгда южь неподалеку села нашего было, недоходечи кладовищъ, тедыхмося и з тыми суседмы, з товарищами своими, з которыми есмо з домовъ своихъ и заровно вышли, засъ на томъ местцу, где есмо промежь собою были зрокъ зниматись учинили, тамъжехмося вси въ купу вышли, и межъ собою обрадившись, хотели есмо оныхъ, яко злочинцовъ, з тымъ медомъ и з лезивомъ, яко з лицемъ явнымъ,

недопускаючи до села, поймать, а вознымъ и шляхтою, людьми околными, посторонними тое все освидчивши, из тымъ лицемъ на урядъ его королевской милости замковый одвести хотели есмо; лечь брата рожоная того Яцка Каленского: Григорей а Федоръ Каленские намъ до поймана оныхъ помочными быть нехотели, але и овшемъ просили за тымъ братомъ своимъ, Яцкомъ, абыхмо ихъ неимали и людемъ постороннимъ такового злого учинку ихъ до ведомости не относили, ани передъ кимъ того не объявляли, а межи собою то закрыли, однакъ же мы, не хотечи того утайть и таковое змазы на потомъ на собѣ односить, и хотечи оныхъ полапать. до нихъ мося рушили и окрикъ на нихъ учинили, а ижъ ночь была темная, теда менованые Яцко и Давыдъ Каленские з поменеными сынами своими, яко то в ночи, а иле в березняку, до пуци поуехали и тамъ се покрыли; и такесмо ихъ полапать и поймать не могли; еднакъ же такового ихъ злого учинку закрыть и втайти межи собою нехотячи, зараз назаутрѣ же людемъ околичнымъ, такъ паномъ Ходаковскимъ, яко и подданымъ его милости пана подкоморего киевского Улановскимъ и иншимъ людемъ добрымъ, комуся трафить могло, таковой ихъ злой учинокъ оповедалисмо. Што усе подданные его милости пана Липлянского и панъ Григорей Ходаковский, также панове Кондратъ и Сила Каленские, нами копою, вознымъ стороною осведчивши, а далей опытъ чинечи, питали порядкомъ пана Ничипора Каленского, о томъ подраню тыхъ пчолъ своихъ, который власне а не отлегне, подъ сумненемъ своимъ, также слово въ слово, якъ и панъ Михайло Каленский созналъ онъ тоещъ, на тыхъ же призналъ. Потомъ, за опытомъ черезъ тыхъ же жалующихся, панъ Григорей Каленский, братъ рожоный того то Яцка Каленского, под сумненемъ своимъ, тожъ власне, слово въ слово, што и перший сведокъ, созналъ и онъ также власне призналъ. Панъ Федоръ Каленский, братъ рожоный тогожъ Яцка Каленского под сумненемъ своимъ тожъ власне призналъ. Панъ Раливонъ Мартиновичъ Каленский, под сумненемъ своимъ, на тыхъ же Яцка и Давида и на сыновъ ихъ Каленскихъ тожъ власне призналъ. Панъ Андрей Раливонновичъ Каленский, под сумненемъ своимъ тожъ власне призналъ. Панъ Наумъ Каленский тоещъ власне призналъ. Панъ Филиппъ Каленский, за опытомъ, под сумненемъ своимъ тожъ призналъ.

Панъ Игнатъ Федоровичъ Каленскій под сумненемъ своимъ т жъ власне призналъ. Панъ Василей Михайловичъ Каленскій под сумненемъ своимъ тожъ и на тыхъ же призналъ. Панъ Мартынъ Каленскій такъже власне под сумненемъ своимъ призналъ. Панъ Андрей Даниловичъ Каленскій под сумненемъ своимъ тожъ власне призналъ. Панъ Антонъ Борисовичъ Каленскій под сумненемъ своимъ тожъ власне призналъ. Панъ Яцъко Денисовичъ, втѣмъ же селе Исаевичахъ Каленскомъ мешкающий, под сумненемъ на тыхъ же, звышъ помененыхъ: на Яцъка и на Давида Каленскихъ и на сыновъ ихъ: на Мишка Яцъковича и на Мелешка Давыдовича Каленскихъ, слово въ слово, што и вси сведки сознавали, онъ тожъ власне призналъ. А по выданю черезъ вышъ помененыхъ пановъ Исаевичовъ Каленскихъ такового ихъ свидетельства, кгда порядкомъ, з полики копное пришло пытать пановъ Ходаковскихъ, тогда вси панове Ходаковские, на той часъ на той купе будучие, и иодданные его милости пана подкоморего Улановские, передъ нами, копниками признали то, же одъ пановъ Исаевичовъ Каленскихъ, которые тутъ передъ судомъ копнымъ на того Яцъка и на Давида Каленскихъ таковое свидетельство выдали, же заразъ по таковомъ учинку, ихъ оповедане слышали, ижъ ихъ на сосне подданныхъ пана Липленского, в Залезчизне, в ночи, деручи пчолы застали. Где власне тутъ же будучи очевисто на копѣ одинъ з тыхъ, на которыхъ ся таковыя свидетельства оказали, Яцъко Есиповичъ Каленскій, который заровно з нами на копу вышедши, и разсудкови суду купного, водлугъ звычаю стародавнего подлегати оферовалсе, а выступивши промежъ насъ, в коло копное и справуючись того, яко звычай есть, передъ нами, судомъ копнымъ, до выдрания тыхъ пчолъ, в Залезчизне подданныхъ, его милости пана Липленского не зналъ се, толкося призналъ самъ доброволне до выдрания троихъ пчолъ пановъ Ходаковскихъ; «выдралемъ я, поведаетъ, з товаришомъ и з суседомъ своимъ, з Давыдомъ Каленскимъ тое ночи трое пчолы ходаковские, а то по части невестки своея Климовны Ходаковской, а не подданныхъ пана Липленского и не в той сосне, где на мене и на Давида и на сыновъ нашихъ суседи, братья мои, панове Исаевичи Каленские признавають.» Которое таковое доброволное признание его, ижъ ся до выдрания ночнымъ обычаемъ троихъ пчолъ пановъ Ходаковскихъ самъ призналъ,

ганъ Григорей Ходаковский, нами купниками возными и стороною осведчивши, и паметное на томъ даль; а звыпъ помененныя особы: панове Михайло, а Григорей, братъ рожонный того Яцъка, Ничипоръ, и Раливонъ Каленские, которые ихъ на той сосне на пчолахъ подраныхъ пана Липленского застали, хотячи того всего на ихъ, нами, всею купою ясне и явне довести и показать, насъ, всю купу з мѣста того, гдѣ есмо на судъ копный засели были, до тое сосны, где ихъ застали, просили потолоки, и тыхъ знаковъ подъ тоєю сосною сами вси мы обачили; а поневажъ ижъ было отъ тамътоль не барзо далеко, мы теды вси копники, для лепное вѣрны, до тое сосны пошлимы, и кгда подъ сосну тую пришли, тамъ же заразъ помененныя сведки: Михайло, Григорей, братъ того Яцъка, а Ничипоръ и Раливонъ Каленские, оченисто тому Яцъку Каленскому указали ему самому тое мѣсце подъ тою сосною, гдѣ онъ, седевъ на колоде, медь въ коробки одбираючи, кошыстю теръ, а Давыдъ на сосне былъ и где сыны ихъ поготовю з ручницами стояли; якожь и мы, вся коша, з возными и стороною добре тому пришатрились; а ижъ тамъ потолока подъ тою сосною есть, знать где и коробки подле тое колоды стояли. Въ тотъ же теды часъ помененный Яцъко Каленский, бачечи, же сето южь правне, ясне и явне на его, за таковыми очевидными сведецтвы тыхъ сведковъ показало и ясне есть доведено, теды ся кжъ и самъ добровольне, без жадного примушеша, до такового злого учинку своего признаесе: «правда, поведаетъ, панове копники! жесмы и тые пчолы подданныхъ его милости пана Липлянского з Давидомъ и з сынами нашими выдрались, але се то омылкою стало, розумелимы, жебы и то ходаковские пчолы были». Што все сторона жалуючаясь, таковое признане самого того Яцъка Каленского нами всими копниками, возными и стороною осведчивши, просили насъ, копы, абысмо декретъ суду своего копного в той справе, який з права, звычайю стародавнего копного належати будетъ, выдали. А такъ мы вси копники, нарадившись з возными и стороною; а прихиялючись в томъ до права звычайю стародавнего копного, сюю теперешнюю копу одложилисьмо на другой часъ, на день овторковый, то есть на день тридцатый тогожь мисаца октября, а то взглядомъ того, же Давида Каленского, и сына его Мелешка, и Яцкового сына Мишка Каленскихъ на копе теперешней не было,

наказавши стороне поводовой, абы и тыхъ черезъ возного и сторону на копу звали; а мы копники з волными и стороною и з помененымъ Яцъкомъ Каленскимъ до двора пана Липленского пошлисьмы, и тамъ, до пана Липленского пришедши, все тое, што на копе, за сведецтвомъ и на кого о подране тыхъ пчолъ оказали, тосмы пану Липленскому оповедали и другую копу, черезъ насъ зложоную и назначеную, озваймивши, до домовъ своихъ розышлихмося; однакъ же обмову и заказъ такой учинилисьмы, абы каждый изъ насъ на той другой копе становились, якожь и помененый Яцъко Каленский передъ нами ся всеми копниками, передъ возными и стороною обещовалъ и субмитововался, на той другой копе, яко самъ стать, также и того товарища своего Давыда, з сыномъ его Мелешкомъ и св его сына Мишка тутъ, в маестности его милости пана Липлянского, в селе Липлянехъ на копу становити. А такъ, кгда тотъ день овторковый, то есть дня тридцатого месеца октября приналъ, тогда мы вси копники, на теперешней, на другой копе, в маестности его милости пана Липленского, в селе Липлянахъ, въ способъ права назначоной, для скончєня тое sprawy стаулисьмы; якожь и тотъ Яцъко Каленский самъ одинъ стануль, а того Давыда и сына его Мелешка, и своего сына Мишка, водлугъ субмисыей своее, на копу не становилъ и жадное sprawy о нестасю ихъ намъ, коне и стороне поводовой педалъ; мы теды вся копа, черезъ той весь день на той копе будучи, ажъ до самого вечера, на приходъ помененого Давыда и сына его Мелешка и Яцъкового сына Мишка, которыхъ сторона поводовая черезъ возного и сторону на копу звала, чекалисьмы; а ижь оныхъ дочекать не могли, тогда туюжь копу мы вси, копники згодне, водлугъ права звычайю стародавного кѣпного, трегий разъ, до пятницы, то есть на день вторый месеца ноябра, яко на рокъ завитый, одложилисьмо и местце певное, где се становить маемъ, то естъ в Залезчизне, под тоеюжь сосною, гдѣ тыхъ, звышъ менованыхъ людей: Яцъка и Давыда Каленскихъ и сыновъ ихъ на пчолахъ застато, собе назначилисьмы, учинивши промежь собою таковой указъ: хтобы южь на третей купе, яко на року завитомъ не сталъ, то южь таковые под заплочене тыхъ всихъ шкодъ и под вси вины правпые подлегати мають: а что ся догчыеть Яцъка Каленского, того мы, вся копа стороне поводовой, не вѣречи южь оному далей, же водлугъ субмис-

сии своее того Давида з сыномъ его Мелешкомъ и своего сына Мишка на теперешней копе ку росправе не постановиль, з тыхъ теды мѣрь, стороне жалобливой до третее копы в себе мѣти, и его пилновати нагазали есмо; а ижъ тотъ то Яцъко Каленский самъ через себе и весполь з приятелемъ своимъ, з паномъ Даниелемъ Пашинскимъ просиль стороны поводовое и насъ копы, абы до третее копы до дому своего отийти волень былъ, обещаючись, яко и первой, южъ под страченемъ усее речи, на третей копе, яко на року завитымъ, самъ до skutечное росправы стать и сына своего Мишка, также Давида и сына его Мелешка Каленскихъ, яко товащищовъ своихъ становить; якожъ за того то помененого Яцъка стороне поводовой и намъ копе помененый панъ Даниель Пашинский, яко приятель его ручиль, и обещовалсе того Яцъка Каленского засъ на третей копе ку далшой росправе становить, на которого рукоемство и за субмиссиею самого того Яцъка Каленского, з позволения стороны поводовое и насъ всее копы волно ему есть на тотъ часъ до дому своего отийти. А егда южъ терминъ третей копы, то есть яко то, дня сегодняшнего, в пятницу, месеца Нюлбра второго дня припаль, тогда мы вси, звышъ помененные особы, копники, такъ тежъ и тые возные и сторона на той третей копе, яко на рокъ завитый станулисмы и, заседши на судъ копный споране, черезъ весь день тотъ ажъ до самого вечора тыхъ людей: Яцъка и Давида Каленскихъ и помененныхъ сыновъ ихъ, на которыхъ се свидецтва на першой копе ясне оказали, очекивали есмы; а ижъ помененный Яцъко Каленский: яко южъ на поруку черезъ вышъ помененого пана Даниеля Пашинского взятый, на теперешней копе, яко на року завитомъ, самъ не сталъ, сына своего Мишка, также Давида и сына его Мелешка Каленскихъ, будучи южъ доводами правными, черезъ сведецтва людей зацныхъ в подраню злодейскимъ способомъ тыхъ пчоль ровно з собою обтяженныхъ, водлугъ субмиссии своее ку далшой очевистой росправе правной на копу не поставиль, и о такомъ нестаню своемъ намъ копѣ, и стороне поводовой жадное ведомости не дали и не ознакомили, и справитыся того не хотели и не справили; и сторона поводовая далшого поступку, водлугъ стародавнего звычайю права копного, на нихъ домовались; про то мы вси, копники, згодне и одностайне промежъ со-

бою з возными и стороною достаточне иарядившися, а прихляючи-ся в томъ до звичаю стародавнего права копного, за слушными поступками стороны поводовое, на звышъ помяенныхъ: на Яцъку Есиповичу и на сыну его Мишку, также и на Давыде Ивановичу и на сыне его Мелешку Каленскихъ, яко то южь доводами певными, черезъ свидетельства людей добрыхъ, ясне и явне переконаныхъ, за подране злодейскимъ ночнымъ обычаемъ пчоль стороны поводовое, то есть: подданымъ его милости пана Липлянского: Опанасу и Мишку, за выдране девети роевъ пчоль ихъ неподбираныхъ, водлугъ статуту за каждые пчолы по две копе грошей, пану Григорию Ходаковскому за подране шеснадцати роевъ пчоль его не подбираныхъ, также по две копе грошей, а панамъ Кондрату и Силе Каленскимъ за выдране роевъ пчоль ихъ также неподбираныхъ по двѣ копе грошей литовскихъ; всею сумою всимъ жалуючимся . . . . . копъ грошей литовскихъ, в способъ зыску на ихъ самыхъ и на вшелякихъ добрахъ ихъ лежачихъ и рухомыхъ, симъ нашимъ копнымъ судовымъ листомъ, всказали и присудили есмо. А што ся дотычетъ, ижь поменены Яцъко и Давыдъ Каленские и тые вышъ менованы сынове ихъ в вине горловой злодѣйствомъ черезъ доводы и свидетельства певные отъ стороны поводовое суть переконаными, тогда на далшее ростягнене и до наказаня на нихъ всихъ винъ, в праве посполитомъ описаныхъ, за таковой черезъ ихъ злый выступокъ попелнены, стороне поводовой з оными волное право в суде належномъ, иле имъ з права посполитого належати будетъ, судъ нинешней копный захуветъ. И на то все стороне поводовой далисмы сей нашъ копный судовый листъ подъ нашими печатми, которые з насъ печати свои мели, и з подписомъ рукъ нашихъ, з насъ писать умеючихъ; а для лепшого веры, которые з насъ печатей своихъ не мають, и писаты не умеючихъ, тогда, за просбою нашою очевистою, тыежь возные: панъ Игнатъ Каленский и Панъ Микола Скочинский на местце наше и вместо себе самыхъ до сего нашего купного листу печати приложить и руки свои подписать рачили. Писанъ в Липлянехъ, роуе тисеча шесть сотъ двадцать девятого, месеца Ноябра второго дня. У того декрету купного печатей притесненыхъ осмнадцать безъ подпису рукъ. При которомъ поданю того декрету суду купного, звышъ менованая особа просиль, абы принять и въ книги уписанъ, которого я урядъ

записати велеломъ; и есть записанъ, з которыхъ и сей випись з книгъ, под печатью вгородскою замку овруцкого есть выданъ. Писанъ ув Овручомъ. Кърикговаль Думинский. У того экстракту декрету копного печатъ вгородская овруцкая есть притесненная, а подпись руки писарское тыми словы: Вацлавъ Счербина, писаръ вгородский овруцкий т. р. Который же то экстрактъ декрету копного, за поданемъ и прозбою вышъ менованое особы подаюное, а за приметъ моимъ урядовымъ до книгъ нынешнихъ, вгородскихъ, киевскихъ увесь слово въ слово есть уписанъ.

Книга вродская Киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; мистъ 4—14.

XIX.

Приговоръ кievскаго вродскаго суда по дѣлу о владѣнiи Ходаковскою землею, оспариваеаемою кievскимъ хорунжимъ Ремiяномъ Ельцомъ у дворянъ Ходаковскихъ. Судъ, разсмотрѣвши документы, представленныя Ходаковскими и возстановивъ ихъ генеалогiю, призналъ Ельцу право только на пятую часть Ходаковской земли, четыре же части ея призналъ собственностiю Ходаковскихъ. 1646, Мая 18.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piętego, miesiąca Decembra osmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej moci Żytomierzu, przedemną, Wawrzyńcem Walewskim-Lewkowskim, namiśnikiem protunc grodzkim generału wojewodztwa kijowskiego i xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskimi comparens personaliter urodzony imć pan Andrzej Kobylinski, ten dekret urzędników sądowych, grodzkich, kijowskich, w sprawie urodzonych Chodakowskich ferowany, z susceptą grodu owruckiego na boku zapisaną, do akt ninieyszých grodzkich kijowskich per oblatam podał, w tych słowach: Roku tysecza szestsot czotyrdesiat szostoho, misiaca Maja osmнатого dnia. My Jan Wytowski, podwoiewoda, a Fedor Humieniecki, sudia grodske kijowske, Fedor Suszczanski—Proskura, pisar

zemijski kijowski a Zachariasz Krukowski, woźny jenerał woiewodstwa kijowskoho, majuczy zalecenie pana woiewody kijowskoho, abychmo uczyniły słusznuju sprawu y rozsudok meży storonami, urożonymy ich miłost pany: Remijanom Jelcom, chorunżym kijowskim i Sylwestroju Zamoyskoho Remijanowoju Jelcowoju, małżonkami, Jelcami, a pany ziemianami owruckimi, urożonymi Chadakowskimi, prybyły ieśmo nyneszneho dnia na khrunt Chadokowskoie zemli, khde postanowywszyse oczewysto panowe Jelcy y Chodakowskye, pry bytnosty naszoy, uradnykow y przyzwanych namy, a tuju sprawu dostateczne wedaiucznych, panow zemian powetu owruckoho, urożonych: Jana Kalenskoho, Maxima Kalenskoho, Opanasa Kalenskoho, Hryszka Neumerickoho, Stefana Białoszyckoho, Mikołaja Jskorostynskoho, Hryszka Kobylinskoho, Mykyty Kobylinskoho, Michajła Kobylinskoho, Nauma Kobylinskoho, Raliwona Lewkowskoho a Hnata Lewkowskoho, panowe Jelcy opowedali: iż neboszczyk urożony pan Wasyl Wasylewicz Małkiewicz Chadokowski, majuczy ot sławnoie pamety korola Polskoho Zykhmonta Augusta za woiennu służbu łyst, prywiley, tysecza petsot semdesiatoho roku konferowanyj, na Chodakowskiju zemlu, zeszoł s toho swetu bezpotomno, a, zawedszy tuju zemlu paney Remjanowoy Jelcowoy, urożonomu panu Ostafiju Zamoyskomu na summu piatsot tynfow, wedłuh własnoho pomerkowania, prodał prereczenuju zemlu tomuż urożonomu Ostafju Zamoyskomu y na to pokładały pered uradnyki list prodaży tysecza pietsot semidesiatoho piatoho roku, misaca Augusta szostoho dnia, u zamku owruckom upysanyi; a powedały, iż dey panowe Chodakowskie, menujuczyje sebe za potomki toho pana Wasyleja Wasylewycza Małkiewicza—Chodakowskoho, ne jest Chodakowskyie, a pan Wasyley Wasylewicz Chodakowski ne jest ich prodkom, khdyz on zoszoł s toho sweta sterilis y co sia Chodakowskaja zemla y majetnost należyt se tym że panam Jelcam. A panowe Chodakowskije, powedaiuczy pered nami wradnyki, iż dey tot pan Wasyley Wasylowicz Małkiewicz—Chodakowski ne meł nikakoho listu prywileju ot sławnoie pamety korola Zykhmonta Augusta, a wysłużył sobe tot łyst otec toho pana Wasyla Małkiewicza—Chodakowskoho, pan Wasyl Chodakowski—Małkiewicz, kotoryi to Wasyl, okrom, zoszło z toho sweta bozpotomne, pana Wasyla Wasylewi-

cza Chodakowskoho, meł druhich potomkow, kotorije to potomki, jako protoplasty⁵ stawajuczich, meli okrom czasty zemli Chodakowskoy, należaczoy do prereczonoho pana Wasyla Wasylewicza Chodakowskoho, druhije czasty, na nych upawszyie, do kotorych panowe Jelcy żadnoho prawa ne maiut, khdyż tyie czasty upadaiut na nych, stawaiuczich; y podkładały pred nami łyst prywiłey sławnoie pamety korola polskoho Zykhnonta Augusta, tysecza petsot semdesiatoho roku, mysiaca Fewrala czetwertoho dnia, urożonomu panu Wasylu Małkiewicz—Chodakowskomu za woiennuju hospodarskuju zemskuju służbu, na Chodakowskuiiu zemlu, iomu samomu, potomkam, y szczadkam ieho, weczyste konferowanyj; zapis toho że pana Wasyla Małkiewicza—Chodakowskoho, z rozdełkom tyie Chodakowskoie z podannymi zemli meży braty, synow swoich: Wasyla perwoho, Pawła—Miruka, Wasyla druhoho, a Demyda—Daniela Chodakowskich, tysecza petsot semdesiat tretoho roku, Noiawra osmoho, w knyhi owruckoho zamku upysanyi; manifest Wasyla Wasylewicza Chodakowskoho, swoim i synow swoich: Markjana, Fedora, Iwana, Opanasa, Nauma, Michajła; y Pawła—Miruka Wasylewicza swoim i synów swoich: Wasyłya i Hawryła y Demyda—Daniela Wasylewicza swoim, i synow swoich: Semena i Hryhoriya imenem, Chodakowskich tyseczą petsot osmdesiatoho roku, misiacu Maja dwadcatoho dnia, w owruckom zamku uczynenyj, na rożonoho brata swoieho Wasyla Wasylewicza Chodakowskoho, za to, iż dey on, prodaiuczcy w roku tysecza petsot semydesiatoho urożonomu Ostafiu Zamoyskomu należaczy jemu khrunt, piatuiiu czast Chodakowskoie zemli, pryswoił sobi czast senožaty, na nych, żałuiuczich se prypadaiuczcu. Zapis pana Semena Chodakowskoho, syna Demida—Daniela, a wnuka Wasyla, s perekazom dla synow swoich: Bohdana, Hryhorya y Kiryka—Kornija, prypałyoy na neho, Chodakowskoje zemli z poddanyimi, tysecza szestsot perwoho roku, misiaca Janwara dwadcat piateho dnia, u knyhy owruckoho zamku upisanyj. Zapis pana Hawryła Chodakowskoho, syna Miruka, a wnuka Wasyła na recz synow swoich: Hordieja i Hryhorya dedycznoie swoieje Chodskowskoie zemli z poddanyimi, tysecza szestsot tretoho roku, misiaca Noiabra desiatoho dnia, w knyhy owruckoho zamka upisanyj. Zapis pana Hryhorya Chodakowskoho, syna Demida—Daniela, a wnuka Wasyla, z perekazom

na recz synow swoich: Fedora, Iwana, Bohdana y Romana, upałoje na neho, Chodakowskoji zemli z poddanymy. Rozdełok khruntow wsiakich Chodakowskie zemli i poddanych desiatoho Marca, meży panami Chodakowskimi, a menowyte: panom Markijanom, synom Wasylya Wasylewicza i synami jeho pany: Fedorom, Korniem, Romanem, Jozefom, Hryhoryem a Iwanom; panom Fedorom, synom Wasylya Wasylewicza, a synami jeho Hryszkom, Petrom, Jozefom, Herasymom, Iwanom, Romanom, Suprunom, Maksymom a Meleszkom; panom Opanasem, synom Wasylya Wasylewicza a synami jeho, pany: Jacentym, Nestratom, Haponom, Iwanom, Opanasom i Demianom; panom Naumom, synom Wasylya Wasylewicza, a synami ioho, pany: Stefanom, Oleksym, Wasylem i Steckom—Stefanom; panom Pawłom, synom Wasylya Wasylewicza, a synami jeho, pany: Kuzmianom a Thomaszom, Tymofieiom; pany Hordejem a Hryhorym, synami Hawryła Mirukowicza; pany Bohdanom, synom ioho, Fedorom, Hryhorym i Kirykom—Kornijem, synami Semena Demidowicza i pany: Fedorom, Iwanom, Bohdanom i Romanom, synami Hryhorya Demidowicza, uczynieni i osmnatcatoho Iunia, tysiąc szescset osmnasteho roku, w knyhy owruckoho zamku upisanyi. My dey, wradnyki, tyie dokumenty rozhłedywszy, a od swiadkow i postoronnnych ludey majuczy nenaruszenoie prekonanie, iż urożonyie pany: Fedor, Markiana Wasylewicza syn, z synom Ouufrym, Korniej, syn Markiana Wasylewicza, Roman, syn Markiana Wasylewicza, Jozef, syn Markiana Wasylewicza, z synami: Raliwonom, Weremiejem, Leonom i Nikiforom; Iwan syn Markiana Wasylewicza, z synami Iwanom i Hryhorym; Hryhory syn Fedora Wasylewicza, Petro syn Fedora Wasylewicza, z synom Kondratom—Pawłom; Josef syn Fedora Wasylewicza, z synom Michałom; Harasym syn Fedora Wasylewicza; Iwan syn Fedora Wasylewicza, z synamy: Hryhorym, Iwanom i Andrejem; Roman syn Fedora Wasylewicza, z synami: Wasylem i Michałem; Suprun z synami: Tymofieiem i Michałom; Maksym, syn Fedora Wasylewicza; Meleszko syn Fedora Wasylewicza; Jacenty syn Opanasa Wasylewicza, z synom Iwanom; Nestrat, syn Opanasa Wasylewicza, z synami: Mikołaiem i Aleksandrom; Hapon, syn Opanasa Wasylewicza; Iwan syn Opanasa Wasylewicza; Opanas, syn Opanasa Wasylewicza, z synami: Ewstratom i Iwanom; Demian, syn

Opanasa Wasylewicza; Stefan, Alexy, Wasyłyi i Stecko—Stefan, syn Nauma Wasylewicza; Kuzmian, syn Pawła Wasylewicza, z synom Franckom; Tomasz, Tymoftey, syn Pawła Wasylewicza, z synami: Samuiłom, Pocijem i inokom Jackom; Hordey, syn Hawryła Mirukowicza; Bohdan, syn Semena Demidowicza, z synom Fedorom i wnukami: Swirydom i Tymoszom—Tymoftejem Fedorowiczami; Hryhory, syn Semena Dawidowicza, Kiryk—Korniej, syn Semena Demydowicza, z synami: Ihnatom i Kłymom; Fedor, Iwan, Bohdan i Roman, syny Semena Demidowicza, z druhoju bratieiu swoieiu Chodakowskyie, tuż zemlu Chodakowskuję teper maiut dedyczne, jako prodki ich z dawen dawnych meły i derżały, menym bytu tuju sprawu słuźnuju urożonych Chodakowskich, a pany Jelcy, jako dedyczy piateie czasty Chodakowskoie zemli, z prykupu od, bezpotomno zoszłoho, urożonoho Wasyla Wasylewicza Chodakowskoho, na nych upałuui, ne maiut ni jakoho do druhych czastey Chodakowskoho khrunta prawa, nałeznostej; i na to dały jeśmo sey nasz list, za podpisom ruk nas, wradnykow i, przyzwanych do toho dela, urożonych zemian powetu owruckoho. Datum ut supra. Jan Wytyński, podwoiewoda khrodzki kijewskij, Fedor Humieniecki, sudyia khrodzki kijewsky, Fedor Suszczanski—Proskura, pisar zemskij kyewskiy, Zacharyasz Krukowskij, woznyi generał woiewodztwa kijewskoho, Jan Kalenski, †, Maxym Kalenski †, Opanas Kalenski †, Hryzko Newmericki †, Stefan Białoszycki m. p. Mikołay Jskorostynski m. p. Hryzko Kobylynski †, Mikoła Kobylynski † Michayło Kobylynski † Naum Kobylynski, Raliwon Lewkowski m. p. Hnat Lewkowski m. p. Roku tysiac szescset czterdziestego szostego, miesiaca Maja dwudziestego osmego dnia, postanowywszy se oczewisto urożony pan Bohdan Semenowicz Chodakowski, ten dekret, dla wpisania w knyhy khrodzkije owruckye podał i jest wpisany. Jgnacy Jskorostynski V. S. S. O. m. p. który że to dekret, od słowa do słowa, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych grodzkich kijowskich jest wpisany.

Книга городская киевская записовая, поточная и декретовая, годъ 1680—1735, № 46; листъ 454 на оборотъ.

Духовное завѣщаніе дворянки Пелагіи Федоровны Невмирицкой; завѣщательница отказываетъ свое имѣніе зятю своему, дворянину Іліи Максимовичу Левкоскому и требуетъ, чтобы онъ похоронилъ ея останки въ монастырѣ Святоникольскомъ Левковскомъ. 1647. Октября 7,

Року тисеча шестьсотъ семьдесятъ девятого, месеца Сентября двадцатого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передо мною, Андреемъ Редичомъ, наместникомъ подстароства овруцкого и книгами внешними, кгородскими, овруцкими персоналитеръ становъши урожонный пашъ Андрей Левъковскій, для вписаня до кънигъ внешнѣнихъ подалъ перъ обятамъ тестаментъ остатнее воли пани Палаги Федоровны Невмирицкое, на речъ въ томъ тестаменте, нижей инсерованомъ, меновите выражоную, даный, списанный и служащий, о чомъ тотъ тестаментъ ширей въ себе описуетъ, которого подавши, просилъ, абы принять и въ книги внешныя уписанъ былъ, который, рускимъ писмомъ писанный, такъ се въ себе маеть: Во имя Отца, и Сына, и Светого Духа, Светыя Троицы Живоначальной сталосе ку вечной памяти аминь. Я, Пелагья Федоровна Невмирицкая, будучи навежона зъ воли и преизрєня отъ пана Бога, въ Троицы Единого, злымъ здоровемъ, еднакъ еще будучи при добрымъ баченю и зуполнымъ розуме, и бачивши тежъ то, ижъ все речи на свете у прудкой одъмене и запаметене приходять, а звласча которые не естъ писмомъ обьяснени и обвароване, прето я, будучи хора, а паметаючи и то, же каждый

чоловекъ хорыйъ быва близкийъ смерти, надъ которую ничого ни машъ певънейшого кождьому човекови, а хотячи я порядокъ учинити, а часть маетиости моеѣ статечне распорядити дедичной, въ воеводсте киевскомъ, а повете овруцкомъ лежачую, мне по небожъчигу пану Федору Швабовичу Невмирицкамъ, славной памяти отцу и добродию моему, правомъ прирочонимъ zostалой и опалой, межи ихъ милостями приятели и сусиди моими слушне деспонавати, такъ, яко бы по животе моему жадныхъ турбацій, трудности и ростирковъ не было, межи зятемъ моимъ, панемъ Илею Максимовичемъ Левковскимъ и потомками его одъ повинныхъ моихъ, то есть одъ сестеръ и брати стричной моеѣ и иными близкими крвными и повинными моими обоѣи плти, поневажъ право посполите кождьому човекови ведлугъ кондиции и уподобаня за живота своего маетиости всею своею шафовати и диспонавати позволила, прето я ознаймую и чиню видомо кождьому, кому бы о темъ ведати потреба было, теперь и на потимъ и тимъ тестаментомъ остатней воли моеѣ такъ мити хочу, ижъ, еслибы панъ Богъ въ Тройци Единой, зъ воли и презрениа своего святого, смерть на мене допустити, а душу мою зъ тиломъ розлучити рачиль, которую впродъ пану Богу въ Тройци Единому, а тило мое гришное земли, зъ которой есть сотворено, поручаю, которое водлугъ звычайу хрестиянского зять мой, панъ Илля Максимовичъ Левковскый поховать и погребъ учинити повиненъ будетъ при церкви Светого Николи у монастыру Левковскомъ Невмирицкомъ; а што ся тыче маетиости моеѣ лежачой и рухомой, теди я, Пелагия Федоровна Невмирицкога, памятаючи на праце и стараня зятя моего, которую онъ о мни малъ и чинилъ, также и на пошановане, которогомъ одъ него дознавала завше, мешкаючи при немъ презъ летъ килконадцать, ажъ до того часу, а хотячи ему за его все стараня и працу, которую презъ такъ часъ не малый для мене зычливе подеймовалъ, нагородити, такъ яко бы зять мой и потомки его по животе моему мешканя спокойне и вихованя слушне, безъ випелякои турбации, презъ вшистекъ часъ живота своего и по животи потомки его и тому, кому бы онъ записати милъ жадной прешкоди не поносили, а прето я зятеви моему, пану Или Максимовичови Левковскому часть мою дедичну, Невмирицку, по небожъчигу пану Федору Швабовичу Невмирицкомъ, отцу

а добродию моему, мни правомъ прирочонимъ зъ сестрою моею рожною, небожьюю славное памяти паней Ориною Федоровною Невмирицкою Иллиною Левковскою zostалу и спалу, до спокойного держаня и-уживаня, во всеми принадлежностями и пожитками, до той части въ сели Невмирицкомъ належачими, зараземъ пупчаю и поступую зъ кгрунтами, полми, слячожатыми и во всеми иными пожитками, такъ яко ся тычыть и здавна мила и теперъ маеть, што запись, одъ зошлого небожчика, славной памяти отца, а добродия нашего даный зятеви моему на то освидчае, которая часть, што на мене принадлежала, теди те часть за живота своего спче небожчикъ отецъ мой призналъ и въ посесие пустилъ зятеви моему вишь менованому, теди я тимъ тестаментомъ остатней воли моей ствержаю и вичними часи дарую и записую часть мою власную, дедичную, которая на мене принадлежала одъ сестри моей рожною, небожчики славной памяти паней Орины Иллины Левковскою, а повинны мои, блискии кривны жадного импедименту зятеви моему и потомкомъ его чинити не мають и не будутъ могли въ той части, вишь менованой, ажъ до живота его, а по животе его такъже каждому держачому, комубы онъ тую часть запустилъ и даровалъ, жаднымъ способомъ въ те маетности уступовать ништо, зъ рукъ и держаня его одиймовати не маеть и не будетъ могль, а для лишной виры и певности, жеби ся досить ведлугъ того тестаменту остатней воли моей дяло, хочу такъ мти, а неиначей, абы при всѣхъ пунктахъ, ведлугъ вишей въ тимъ тестаменту остатней воли, описаныхъ и виражонихъ зять мой, панъ Илля Максимовичъ Левковский былъ захованый и оставленный; упросиламъ устне и очевисте ихъ милость пановъ приятель моихъ, на тотъ часъ будущихъ, нижей имена и презвиска ихъ милости на подписехъ виражоны, же бы ся руками своими власными до того тестаменту подписали и печать свою притиснути рачили. Дялосе въ силе Невмирицкомъ, року тысяча шестьсотъ четирдесять семого, месяца Октобра семого дня. У того тестаменту, при печати, подписи рукъ теми слови: Еромонахъ Зосима Тышевичъ, игумень Невмирицкий и Левковъский рукою власною, очевисто прошоный печатарь одъ панни Палаги Федоровны Невмирицкою, яко писать и читать не вмечючи, до того тестаменту Федоръ Невмирицкий рукою; ustnie

proszony pieczętarz od paniу Palahy Fedorowny Niewmiryckiego, Іan Lewkowsky гѣка. Который же то тестаментъ, за поданемъ звышъ менованое особы, и за прозбою, а за моимъ урядовымъ при-
нятемъ до книгъ нинешнихъ вгородскихъ овруцькихъ есть уписанный.

Книга овруцькая городская записовая и поточная, 1678—1680 года, № 3209, листъ 230.

XXI.

Объявленіе дворянъ Левковскихъ о томъ, что, во время войны, ко-
заки сожгли документы, хранившіеся у Степана Левковскаго, заключавшіе
доказательства о дворянскомъ происхожденіи и о правахъ на земли дво-
рянъ: Левковскихъ, Булгаковскихъ, Верповскихъ и Геевскихъ. Такъ какъ
козаки сожгли и книги городскія овруцкія, въ которыя документы эти
были внесены, то Левковскіе представляютъ излустный ихъ перечень.
1649. Декабря 18.

Року тисеча шестсотъ осмдесять девятого, месеца марца двад-
цать шостого дня.

На уряде вгородскомъ, в месте его королевское милости Овру-
чомъ, передомною Казимеромъ Поецькимъ, наместникомъ вгород-
скимъ енералу подвоеводства киевського и книгами нинешними,
вгородскими, киевскими *comparens personaliter urodzony jegomość*
pan Konstanty na Werpej Bułhakowski—Bielawski, swym y innych
braci swej imieniem, ten ekstrakt, z wpisaniem w nim manifestatiej,
z ksiąg grodzkich włodziemskich au hentyce wydany, w rzeczy
niżej mianowanej, per oblatam подаѣ, которого ja, урядъ, do xiąg
niniejszych przyjmując, czytałem, sequentis tenoris: Wypis z xiąg
grodzkich zamku włodziemskiego, roku tysiąc sześćset czterdziestego
dziewiątego, miesiąca decembra osmnastego dnia. Na urządzie grodz-
kim, w zamku jego krolewskiej mość: włodziemskim, przedemną

Andrzejem Abramowiczem Burczakiem, namiestnikiem podstarostwa włodzimirskiego y xięgami niniejszemi, grodzkimi, starościńskimi stanąwszy oczewiscie urodzony pan Stephan Lewkowski, swoim y urodzonych panów wszystkich braci swojej rodzonej, co jeno ich jest, Lewkowskich, imieniem, żałosnie się swiadczył, opowiadał, protestował y manifestatią czynił, w ten sposób: iż co pan Bóg wszechmogący, z przejrzenia swego świętego, w roku świeżo przeszłym, tysiąc sześćset czterdziestym osmym, przez podniesienie rebelliej wojska jego krolewskiej mosci Zaporoskiego, współ z orda tatarską złączoną się, przeciwko wszystkim rzeczypospolitej korony polskiej, gdzie nietylko na Ukrainie, na Podolu, na Wołyniu, ale aż y w Poleskie wtargnąwszy się kraje, nietylko dobra szlachekie, z których pożytek jaki mieć mogący, ale i z których y żadnego pożytku niemający, dwory palili, sprawy, w zakopaniach będące, nachodząc y odkopywając, szarpali, palili y w niwec obracali; groby, gdzie ciała umarłych odpoczywają, szukając sobie czego do pożytku, otwierali, osoby szlacheckie, gdzie kogo zaskoczyć mogli, scinali, gubili; toż panu Stephanowi Lewkowskiemu, protestującemu y braci jego rodzonej uczynili; gdy pomieniony protestans skrzynię swą dostatnią, tak z ochędostwem swoim, jako też y sprawami różnemi, tak sobie, jako y braciej swojej, panom Lewkowskim, służącemi, należącemi, to jest mianowicie, które się mogą pamiętać, mianują się: Naprzod starych różnych przywilejów, na pargaminach pisanych, z pieczęćmi zawiesistemi, królewskimi, od najjasniejszych królów ich mosciów: Gasztolta, Kazimierza y Alexandra, tak na szlachectwo, jako y na dobra Lewkowskie służących, nadanych; dział przodków Lewkowskich, Bułhakowskich, Werpowskich, Hejewskich; panów Lewkowskich, a dobr Werpowskich, Bułhakowskich, ziemi Smolczyńskiej, gdzie dzielili się przed panem Iosiphem Michajłowiczem Chaleckim, dzierżawcą owruckim, który dział był spisany pod datą: w roku tysiąc pięćset czterdziestym osmym, Iulij piętnastego dnia, indykta szóstego; drugi dział na kamieniu Ostrowie, między gruntami ich mosciów xięży kanoników wileńskich, panom Lewkowskim służące, które ostrowy, w swoich miedzach, tak się graniczą: z kamiennoj (sic) ług Niweński, ostrow Truniew, z Truniewa ostrowa przez rzekę Słowieszną do Błota Zeremin, do rzeki Zydów, oba-
poł rzeki Zydowej do Perediła, z Perediła do Ław, z Ław do Pe-

retymłaiia, z Peretymla Michaczem błotem, z Michacza w błoto Tywrow, do Czarnego—Ostrowa, do rzeki Słowiesznej graniczą z gruntami Niewmirzyckimi, rzeczką Rohowka, leskami y popluskami idą do włoki Kisina, a Kisińską granicą do Ociętych, dzielą y kończą się. W tem że dziele byli mianowane, położone y panom Lewkowskim są wydzielone ostrowy: Spaski y Kryszyzna nazwane, które się graniczą do błota Lublińskiego mcha, do Desnowego, do Sawińca, z Sawincy w Wielki las, z Wielkiego lasu w włokę do Ułasowa Sieliszcza graniczą się; który to dział do xiąg grodzkich owruckich był podany, a iż te xięgi grodzkie owruckie przez też wojsko kozackie są spalone y funditus zniesione, gdzie y ten dział jest zniesiony y spalony, a te wszystkie, niżej mianowane, ostrowy w wojewodstwie kijowskim leżą y zostają; także lustracye ich mosciów panów lustratorów: jedna pod datą w roku tysiąc szesćset dwudziestym wtórym, a druga pod datą w roku tysiąc szesćset dwudziestym ósmym, rewiziej ich mosciów panow rewizorów; także różne zapisy wieczyste, długowe, dispositie, kwity stare poborowe z różnych długów y processow, processa różne z różnemi osobami y sąsiadami y innych różnych y rozmaitych bardzo wiele spraw, gdy pomienione wojsko zaporozskie w tutejsze kraje szło y czata pułku kaniowskiego w tamtych krajach będąc, tę skrzynie pomienionego pana Stephana Lewkowskiego, w zakopaniu, w ostrowie w Morowinie będącą, naszedszy y onę wykopawszy, dobra y ochędzstwa pobrawszy, a te wszystkie sprawy popalili y w popioł obrócili. Postrzegając tedy pomieniony pan Stephan Lewkowski całosci tak swojej, jako y panów braci swojej, o spaleniu y zniesieniu tych wszystkich spraw, aby to w czym na potym onym nie szkodziło y nie ubliżało, tę takową przotestacyą y manifestacyą uczyniwszy y zaniowszy, zostawując jednak wolną onej melioratią, jeśli tego potrzeba będzie, na ten czas prosząc, aby ta do xiąg zapisana była, która jest przyjęta y zapisana, z których y ten wypis, pod pieczęcią włodzimierską jest wydany; pisany w zamku włodzimierskim. Correxі Lebedowicz. У того екстракту, при печати кгродскої, володимерскої, притисненої, подпись руки бурєграбске в тые слова: Stephan Wyszpolski, komornik graniczny kijowski, burgrabia włodzimirski, in absentia generosi notarii m. p. Который же то екстрактъ манифестаціей, за поданемъ вышъ

менованое особы, а за моимъ урядовымъ принятемъ, увесь, з початку ажъ до конца, слово въ слово, до книгъ внешнихъ вгородскихъ енералу воеводства киевскаго есть уписаный.

Книга городская киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 46.

XXII.

Подтвердительная грамота короля Иоанна Казимира дворянамъ Кобылинскимъ на владѣніе землею Кобылинскою и островомъ Круковскимъ подъ условіемъ служить земскую господарскую службу. Грамота эта выдана на основаніи, представленной Кобылинскими грамоты Сигизмунда Августа, обеспечивавшей ихъ дворянскія права; въ замѣнъ потерянныхъ ими, во время козацкой войны, всѣхъ другихъ документовъ. 1650. Генваря 10.

Roku tysiąc siedmset piętnastego, miesiąca Marca piętnastego dnia.

W roki sądowe ziemskie, kyowskie, ex prorogatione die wigesima quinta February w Owruczu przypadłe i sądownie odprawować się zaczęte, comparentes personaliter urodzeni ich mość panowie Ian Korolenko i Trochym Hodulenko Kobylynsky, oryginał przywilej od nayiasnieyszego króla jego mości Iana Kazimierza, z podpisem ręki własney, na pargaminie pisany, z pieczęcią koronną zawieszistą, sobie podawaiącym i drugim ich mosciom panom Kobylynskim, braci i sąsiadom jch mosciow, na dobra Kobylynskie, tu, w woiewodztwie kiiowskim, a powiecie owruckim leżące, dany, służący i miłosciwie conferowany, dla wpisania do xiąg ninieyszych, ziemskich, kyowskich per oblatam podali, prosząc, aby przyięty i w xięgi upisany był, których affectacyi sąd ninieyszy, ziemski, kyowski anuendo, pomieniony przywilej ad acticandum przyimując, czytać przed sobą kazawszy, de werbo ad werbum, tak jak się w sobie pismem polskim ma, do xiąg ingrossować kazał, ktorego tenor sequitur ejusmodi:

Ian Kazimierz, z Bożey łaski król Polski, wielkie xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Zmudzkie, Imflanskie, Smolenskie, Czernichowskie i Szwedzki, Gothski, Wandalski dziedziczny król. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy: przełożona nam jest na ten czas przez poważne osoby, imieniem szlachetnych: Mikołaja Artemowicza, Prochora Hrehorowicza, Bogdana Timofieiowicza, Kornia Artemowicza Kobylińskich, braci, także i innych Kobylińskich i sąsiadow ichże, obywatelow i ziemian woiewodztwa kyowskiego, jako pod teraznieyszą rebellią kozacką, przez spustoszenie i porabowanie wszystkich dobr i woiewodztw tamecznych ruskich, oraz przywileia starodawne, oryginalne, od swietobliwych królów polskich, przodkow ich, na ziemie Kobylińską, także i na ostrow nazwany Krukowskij, w tych że gruntach i ograniczeniu Kobylińskim leżące, nadane, za ktoremi to prawami wyżey przerzeczona szlachta też dobra i imiona szlacheckie prawem ziemskim, wieczystym, jako własni successorowie dotąd trzymają, przez kozaki są zabrane i wniwecz obrocone, tak, iż tylko przy iednym i szczegulnym liście otworzystym króla jego mości świętey pamięci Zygmonta Awgusta, dziada naszego, do urodzonego niegdy Michała Myszkii Warkowskiego, na on czas owruckiego starosty, na instancją i żałobę przodkow ich że, szlachetnych Kobylińskich danym, a wypisem z xiąg grodzkich kyowskich, pod datą roku tysiäcznego pięsetnego siedmdziesiętego trzeciego, dnia trzynastego Oktobra przed nami produkowanym zostali się, którym to listem tenże król imé Zygmont Awgust tegoż starostę napomina, aby szlachtę Kobylińskich za boiary putne nie poczytał, zwłaszcza że się zdawna, z przodkow swoich prawem ziemskim, w ziemstwie i grodzie kyowskim sądzili, a z tych że dobr służbę ziemską, konną, woienną, zarowno z szlachtą tameczną służyli, wniesiona jest do nas na ten czas uniżona proźba za szlachetnemi Kobylińskiemii także i bracią ich, na społ tę ziemie i ostrow dzierżącemi, zwłaszcza jako by dla praw authentycznych i oryginalnych, od nieprzyaciela swiezo zabranych, w potomnym wieku successorom i potomkom ich jaka ztąd trudność niebyła, abysmy za takowym documentem ich, przed nami anthentycznie produkowanym, onych samych i potomkow ich przy prawach starodawnych i wieczystych, tudzież przy

spokojnym dzierzeniu i zażywaniu teyże ziemi Kobylińskiej i ostrowie zachować raczyli, do ktorey my takowey proźby imieniem szlachetnych Kobylińskich i braci tekże ich, nam daniesionej, ile słuszney, chętnie skłoniwszy się, jako prawa ich starodawne i wieczyste, świeżo złupione i zabrane, zwłaszcza że z tych imion i dobr ziemskich, Kobylińskie rzeczonych, siedząc pod prawem szlacheckim; służbę konną, woijną zdawna przodkowie ich służyli, i oni zarówno z szlachtą woiewodzwa kyowskiego służą i odprawują, wiecznie i nieodzownie im samym Kubilinskim i braci ichże, spolnie też dobra trzymającym, także i potomkom ich ztwierdzamy i zmocniamy, tak też przy spokojnym dzierzeniu i używaniu dobr przerzeczonych, to jest: ziemi Kobylińskiej, na które to dobra przerzeczone, także i prawa oryginalne, sobie zabrane, jurament w grodzie warszawskim uczyniony, przed nami kładli, w gruntach Kobylińskich zawierające się, ze wszystkimi i wszelakimi należnościami, przynależnościami, tamże należącemi, i jako te dobra w swym ograniczeniu zdawna są, przerzeczoną szlachtę z ich potomkami na dawnej wolności szlacheckiej i powinności ziemskiej, prawem wieczystym i nieodzownym, tym listem naszym zachowuiemy, prawa nasze, koscielne i rzeczy pospolitej wcale zachowuiąc, na co, dla lepszej wiary, ten list ręką naszą podpisalismy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia dziesiątego miesiąca stycznia, roku panskiego MDCL, panowania królewstw naszych: polskiego I a Szwedzkiego II roku. U tego przywileiu, przy pieczęci zawieszistej koronnej, podpis ręki jego królewskiej mosci w te słowa: Ian Kazimirz król, a z drugiey strony pieczęci podpis drugi temi słowy: Ian Bederman. Przepisek zaś na tymże przywileiu temi jest napisany słowy: conserwacya Kobylińskich, szlachty, przy ziemi Kobylińskiej, w wojewodstwie kyowskim, za zabraniam praw i przywileiow dawnych przez kozaki, świeżo na też dobra służąca. Ktoryże to przywiley, za oczevistym podaniem i prozbą wysz mianowanych ich mosciow podawających, słowo w słowo, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich, kyowskich jest wpisany.

Книга земская киевская записовая, поточная и декретовая годъ 1712—1716, № 135; листъ 679 на оборотъ.

XIII.

Жалоба дворянина Ивана Свидерскаго, о томъ, что во время козацкаго возстанія погибли документы Свидерскаго, бывшіе на сохраненіи у дворянина Ивана Недашковскаго и что, пользуясь смутами, дворяне: Иванъ, Андрей и Мишко Недашковскіе захватили земли, принадлежавшія Свидерскому. 1651. Генваря 23.

Roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt pierwszego, miesiąca januaryi dwudziestego trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mosci żytomirskim, przede mną Marcinem Karwowskim, podstaroscim żytomirskim, stanowszy oczewiscie szlachetny Marcin Gośniowski, imieniem szlachetnego pana Iana Swiderskiego soleniter się świadczył i protestował, a to praecavendo indemnitati spraw różnych i zapisow, onemu od różnych osób, mianowicie panów Niedaszkowskich i inszych, na różne summy i długi, tudzież na wyrobienie i wystawienie potaszów danych, które zapisy, per oblatam do xiąg żytomierskich i owruckich różnemi czasy podane byli, jedne u inszych osób zostawali, a drugie u szlachetnego pana Iana Niedaszkowskiego, większa część ich, ad fidelem depositum do wiernych rąk, oryginały same, z xiąg różnych autentice wyjęte, wspoół i z substancyją jego, której było w srybrze, złocie i inszym sprzęcie na tysiąc złotych polskich, także gotowych pieniędzy w ortach i talarach złotych pułtorasta, pod czas tej swejwoli i buntów chłopskich są zabrane, zepsowane i w niwecz obrócone, wspoół z substancyją jego; niektóre pieniądze jednak gotowe i część substancyiej abo majątnosci jego,

tenże pan Iwan Nieraszkowski na swoją potrzebę obrócił; a xięgi zaś żytomierskie i owruckie i insze przez to swowoleństwo są popsowane w niemałym czasie, w czym, zabiegając, aby to nieprawnym zapisom jego nie prejudikowało i powtòre sie oswiadczał, a przy tem ten że podawca protestaciey, imieniem tegoż pana Swiderskiego z osóbną się oswiadczał i protestował przeciwko szlachetnym panom: Jackowi Hawryłowiczowi, także Iwanowi i Andrzejowi Miszkowiczom Nieraszkowskim, ktorzy, nie oglądając się nic na prawo pospolite i winy, w nim opisane, a nawet i zapisy na dobrą i grunty pewne wszelkie, koło sioła Nieraszek temuż panu Swiderskiemu służące, po transackcji już z wojskiem kozackiem, w roku tysiąc sześćset pięćdziesiątym, w miesiącach Iuli, Auguscie i Septembrze, z pól jego własnych, sianożęci i drzewa bartnego, co wszystko w pozwach specyficowano i dołożono będzie, w siele i koło sioła Nieraszków będących, tegoż pana Swiderskiego wybili, wycisnęli i do swego gruntu to wszystko przywrócili, a zatym do szkod, ktorych sobie, gruntu samego, dobr i drzewa, bartnego, także zboż zabranych w to nie including, ani wkładając, tylko z samego nieużywania tego gruntu, na ósmset złotych polskich rachuje być stałych, przypawili, o co wszystko ofiarował z nimi i z kim prawo droge ukaże pana Swiderskiego imieniem prawnie czynić, zostawiwszy jednak we wszystkim wolną poprawę protestacyi tych, in quantum de jure venerit, jusque poposcerit, prosił za tym o przyjęcie tego wszystkiego; cò otrzymał.

Книга городская житомирская записовая и поточная, № 20, годъ 1651—1652; листъ 56.

XXIV.

Жалоба отъ имени королевскаго ротмистра, Богуслава Гораина на дворянъ Выговскихъ и Васьковскихъ о томъ, что они составили вооруженный отрядъ подъ начальствомъ Самуила Лазаревича Выговскаго, напали на село Гораина—Карабачинъ и ограбили оное; когда-же слуги Гораина, дворяне: Самуиль Лозинскій и Иванъ Туръ догнали ихъ, и стали требовать возврата добычи, то обвиненные, не только ея не возвратили, но убили Тура. 1651. Сентября 20.

Roku panskiego tysiąc szesćset pięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Septembra dwudziestego dnia.

Do urzędu i actów niniejszych, grodzkich, żytomirskich, do mnie Mikołaja Koturzynskiego, podstarościego żytomirskiego oblicznie przyszedłszy szlachetny pan Samuel Łoziński, sługa urodzonego jegomości pana Bohusława Horaina, rotmistrza jego królewskiej mości, imieniem pana swego protestował się i żąbliwie uskarżał, a to w sposób aktu, na przeciwko urodzonemu panu Samuelowi Łazarowiczowi Wyhowskiemu, jako principałowi uczynku niżej mianowanego i inszym panom Wyhowskim, także i przeciwko panom Iwaszkowskim, jako pomocnikom i czynnek niżej mianowany do skutku przywodzącym, o to, iż pomienieni panowie Wyhowscy z panv Iwaszkowskimi, których imiona i nazwiska w dalszym processie prawnym, za wzięciem o nich wiadomości, będą specificowani, za przywodem pana Samuela Wyhowskiego, pryncypała swego, nie respektując na winy, w prawie pospolitém przeciwko takowym surowo opisane, w roku niniejszym, tysiąc szesćset pięćdziesiąt pierwszym, miesiąca Sep-

temwra pietnastego dnia, przybrawszy się ich koni do trzydziestu, armatnie, z różnym orężem, na sioło Karabaczyn, majątność własną pomienionego jegomości pana Horaina, najechawszy, poddanym tamecznym krzywdy i szkody nieznośne poczynili, a osobliwie, skrzyżnie odbiwszy, fanta różne gwałtownie u poddanych pobrali i pożakowali, za któremi gdy mianowany, opowiadający, pan Łoziński, z nieboszczykiem, świeżo zabitym, szlachetnym panem Janem Turem, dla odyskania takowych zabranych fantów jechali i, onych pod miasteczkiem Willą w folwarkach nadjechawszy, o te fanty tych poddanych pańskich upominali się, tam, miasto oddania zabranych rzeczy i fantow, porwawszy się wszyscy, za przywodem pomienionego pana Samuela Wyhowskiego Łazarowicza, okrutnie i niemiłosiernie nieboszczyka pana Jana Tura kijami zabili i zamordowali i tam, na tym że miejscu, na ziemi zabitego i zamordowanego porzuciwszy, z takową zdobyczą nieprzystojną uciekali, przeciw którym to panom Wyhowskim i panom Iwaszkowskim pomieniony sługa i powtore oświadczywszy się i soleniter protestuje, ofiarując się o to pana swego imieniem, komu będzie należało, prawnie czynić; gdzie tuż, zarazem przy swoim opowiadaniu, przętował przed urzędem niniejszym w trunie ciało zabitego, wyszmianowanego, szlachetnego nieboszczyka, pana Tura, ktore prezentując, prosił o przydanie woźnego na oglądanie trupa i na proklamacyą onego, ktoremu ja, urząd przydałem woźnego generała województwa kijowskiego, szlachetnego Iwana Waniewskiego. A tak mianowany woźny, przy wielu szlachcie, tu, w Zytomierzu, przed zamkiem, in facie officii presentis na ciele zabitym, to jest: głowe bardzo zbitą, zdruzgotaną i po inszych różnych członkach bardzo wiele razy sinyeh, spuchłych, krwią nabrzmiałych, szkodliwych, śmiertelnych oglądawszy, z rozkazanania urzędu niniejszego i powinności swojej woźnowskiej trzykroć, ut juris et moris est, dwa razy przed zamkiem, a trzeci raz w rynku, przy wielu szlachcie i zgromadzonych ludzi pospolstwa, głosem wyniosłym obwołał i do wiadomości przywiódł, iż szlachetny nieboszczyk, pan Jan Tur, od panow Wyhowskich i panow Iwaszkowskich, sposobem, jako się wysz opisało, okrutnie kijami jest zabity i zamordowany; o czem, po obwołaniu relacyą tak obductey, jako i proklamatey dostateczną uczynił; prosił mianowany sługa,

wespoł z woznym, aby to jego opowiadanie z presentacją i proclamacją do xiąg było przyjęto i zapisano; co otrzymał.

Книга городская житомирская записовая и поточная, № 20, годъ 1651—1652. листъ 177.

XXV.

Жалоба дворянина Ивана Искоростынского на дворянъ Выговскихъ, Васьковскихъ, и другихъ, о томъ, что они напали вооруженные на Искоростенскаго и поранили его. 1651. Октября 10.

Roku tysiąc sześćset piędziesiąt pierwszego, miesiąca oktobra dziesiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości żytomirskim, przede mną Mikołajem Kotuszyńskim, podstarościm żytomirskim oczewisto stanąwszy urodzony pan Ian Iskorostyński, skoro jeno trochę do zdrowia przyszedłszy po zбициu i zranieniu niżej mianowanym, świadczył i soleniter się protestował przeciwko urodzonym panom: Samuelowi Nahornenkowi, Alexandrowi Ralczenkowi Wyhowskim, Mikołajowi Iwaszkowskiemu, jakiemuś Złotce, Fedorowi Bliszczanowiczowi, principałom; Alexandrowi Iadenkowi, Iaronowi, Samuelowi Semenekom, Ostapowi Omelianowiczowi, Dmitrowi Wasilewiczowi Wyhowskim, pomocnikom uczynku niż mianowanego, o to, iż oni w roku terazniejszym, tysiąc sześćset piędziesiąt pierwszym, miesiąca septembra dwudziestego pierwszego dnia, nie dbając nic na prawo pospolite i winy, w niém na wzruszających pokój pospolity sąsiedzki opisane, a mając снаć jakiś rankor skryty na protestujących, upatrzywszy czas a pilnując nań (aby) zaścignąć jadącego, gdy jechał z Dawidek do Doroszyszcz, do poddanych swoich, tam że pomienionego protestującego z pomienioną kupą u poddanego, «bij, zabij» napadłszy, okrzyk uczynili, strzelać się poczęli, w głowę razy dwa

szkodliwie zacieli, trzeci raz nad uchem, czwarty w głowę, nie dosyć na tym, gdy już protestujący szedł, tamże kijami wszystkiego okrutnie a nielitosciwie zbili i za umarłego porzucili, przy którym to zбициu i zranieniu mianowanego tegoż protestującego, z mieszkim złotych trydziestcie wzięli, szablę, bandolet odpasali, czapkę sobolową aksamitną, pas jedwabny, bawełnicę, to wszystko poodbierawszy, na użytek swój obrócili i przywłaszczyli, o co wszystko protesujący ofiarował się z nimi, jako prawo drogę ukaże, prawnie czynić, a na weryficatorię tego wszystkiego, stawił woźnego generała wojewodztwa kijowskiego, wołyńskiego, brackławskiego i czernihowskiego, Iwana Waniewskiego, iż te wszystkie razy, wyżej specyfikowane, cięte i zбите kijami widział, i oglądał, i przede mną urzędem, w moc prawdziwej swej relacyi obductij zeznał, iż tak, a nie inaczej było, prosząc, aby ta protestacyja y obductija do akt nineyszych były przyjęte i zapisane; co otrzymał.

Книга городская житомирская записовая и поточная, № 20, годъ 1651—1652; листъ 208.

XXVI.

Жалоба дворянина Степана Ласка на дворянина Криштофа Выговского, о томъ, что онъ, поступивъ въ званіи сотника въ козацкое войско, захватилъ въ Овручѣ сестру истца, Марыну Ласковну и заставилъ ее насильно повѣнчаться съ собою. 1651. Октября 16.

Roku tysiąc szescset piędziesiąt pierwszego, miesiąca oktobra szesnastego dnia

Do urzędu i akt nineyszych, grodzkich, zytomirskich, do mnie Mikołaja Kotużyńskiego, podstarosciego kijowskiego personaliter przyszedłszy urodzony pan Stefan Łasko, syn i potomek własny zesze-

go z tego świata urodzonego pana Theodora Łaska, wojskiego bra-sławskiego, opowiadał się soleniter i żałośliwie protestował po szlachetnego pana Krzystofa Wyhowskiego o to, i w ten sposób, iż pomieniony pan Wyhowski, w roku niedawno przeszłym, tysiąc sześć-set czterdziestym ósmym, pod czas wojny kozackiej i rebelliey chłopskiej, nie pomniąc na stan szlachecki, ani też obawiając się win prawnych, na wszelakich występników, osobliwe raptorów surowo opisanych, ani też mając wzgląd i respekt na ucisk; wielkie utrapienie, ktore podczas takowej wielkiej swewoli chłopskiej urodzona panna Maryna Łaskówna, siostra protestantis, uchraniając się przed niebezpieczeństwem ponosić musiała, śmiał i ważył się, pod ten czas rebelliey, poddawszy się w takowąż swowolę kozacką, i uczyniwszy się starszym i setnikiem między swowolnemi, w mieście Owruczem, przy urodzoney paniey Bogumiłey Feodorowey Trypolskiéy, pomienioną urodzoną Marynę Łaskównę zostającą, gwałtownie najechawszy, porwać i rapt, na ten czas oney biedy, gdy bardziej o całość zdrowia swego, a nizeli o małżeństwie myśliła, popełnić; jakoż zbraniającą się, i na żadne małżeństwo na ten czas nie zezwalającą za siebie gwałtownie i za małżankę sobie wziął, i kozackiem prawem porwał, przez co winy prawne, na takowych surowo opisane, zasłużył, przeciwko któremu to panu Wyhowskiemu protestujący i powtore opowiada się i oświadcza, ofiarując się o to prawnie czy nieć jako sprawa przyjdzie, a na ten czas prosił, aby to jego opowiadanie, zostawiwszy jednak wolną poprawę tej protestacyi, lubo inszey uczynienie, jeżeli by tego potrzeba była, aby do xiąg było przyjęto i zapisano, co otrzymał.

Книга городская житомирская записовая и поточная, № 20, годъ 1651—1652; листъ 218.

XXVII.

Приговоръ купнаго суда, собравшагося по требованію дворянъ Мошковскихъ, приговорившій дворянъ: Ивана и Матвѣя Кузьменковъ Мошковскихъ къ уплатѣ другимъ Мошковскимъ стоимости пчель, выданныхъ подсудимыми. 1657. Февраля 1.

Року тисеча шесть сотъ осмъ десять третего, мѣсяца Іюня тридцатого дня.

На уряде вгродскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ передомною Теодоромъ Левъковичемъ, намѣстникомъ вгродскимъ подстароства овруцкого и книгами нинешними, вгродскими овруцкими *personaliter stanowszy szlachetny pan Nikon Naumenko Moszkowski, dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich* подаѣ пер облатам декрет купны, в справе і в szkodzi, в tym декреце мianowicie wyrażoncy, ktory dekret ruskim pismem jest pisany і так sie в sobie ma: Мы купники, особы нижей менованные: Савоско Заливака, Петръ Яцковецъ, Мишко Юха, Давыдъ, Трохимъ Хвойницкіе, Антъонъ Закусило, Филипъ Остроухъ, будучи намъ упрошенными, презъ Василя Сернинку, Дмитра Корніенка, Богдана Науменка, Васька Хандоченька, Кондрата Ховкаленка Мошковскихъ, на справу нижей выражоную, то есть о подранье пчоль въ вгрунте ихъ, въ року прошломъ, тысяча шесть сотъ пятьдесятъ шостомъ, въ осени, у Василя Сернинки пчоль трое не гляженныхъ, у Дмитра Корніенка одны негляженые у Богдана Науменка двое, у Васька Хандоченка одны, у Кондрата Ховкаленка двое, которые, кгда насъ упросили, тамъ же во-

длугъ звичаю купного, чынили опись межы собою и межы околичными суседьми, гдѣбы хто чи нечулъ, чи невиделъ злочинцы нашего? гды, стоечы тамъ же, поведилъ Богданъ Науменко, же Иванъ и Матфій Кузьменки были у насъ въ Мошкахъ и стали собе особо у поли, до насъ не бываючи, до сусѣдъ, где хлопецъ Дмитра Корниенка знашолъ медъ у коробе, подъ островомъ схованый, и оповѣдалъ то отцу, а отецъ его людемъ; тамъ же пильновали, чий бы то медъ былъ? и хто его озметъ? тотъ же хлопецъ Корниенковъ ехалъ по дрова и обачилъ, ажъ Матвий Кузьменко узялъ той медъ и на того хлопца мовилъ: «колибъ я тутъ у Мошкахъ былъ, тобъ я тебе шыю надѣтялъ за тотъ часъ»; а еще тогда ни хто пчолъ не гледилъ и тые Кузьменки своихъ не гледили. Богданъ Науменко повидалъ, же ехалъ у боръ пчолъ своихъ кутать, тамъ обачылъ следъ по морозу, же тые Кузьменки ехали и мели сѣно возить; тамъ ихъ у сѣна не засталъ; ажъ они куды индий одкинули слѣдъ, и чрезъ день и ночь где были, ажъ на завтрей ихъ тамъ засталъ; и пыталъ ихъ: где ночовалисте?, они выводу слушного на тое не дали, а потомъ, пришедши до дому тогожъ Богдана, пытали: где Богданъ почеватыме? у жоны его, которая повидала, же завтра буде дома; а намъ было треба знымъ бачится; и того часу еще з вечера з села нашего поехали; и гды жона Богданова почела ихъ напominать, же: «лихѣ люде, не чините шкоды людемъ, поневажъ хочете тутъ прейти жыть»; ажъ Матвий Кузьменко такъ рекъ: «еще не то драли, ось ни хто пощупается по нашомъ одъезде»; ажъ она рекла: чи и нашижъ будетъ драть? ажъ онъ рекъ: ваши на початокъ выдеремъ; и такъ з села нашего неопеведне одехали. Мы теды, особы вышей менованые, прослухавши тое все справы, а не видечи жадного одъводу слушного презъ Ивана Кузьменка въ той справе вышъ менованой, що на ихъ поведано, тые вси шкоды, иле ихъ вышей се поменило, до нихъ обоихъ: Ивана и Матвия Кузьменковъ прикладаемъ, абы за кождые пчолы по две коцы заллатили; о што все вольное имъ право передъ судомъ впелякимъ заховуемъ; на што все, для лепшого певности, выдаемъ сей нашъ декретъ купный. Деялося въ селе Мошкахъ, року тысяча шесть сотъ пятьдесятъ сегомо, мѣсяца Феврала первого дня. За отказомъ презъ людей, въ декрете вышей менованыхъ, очеви-

стымъ, тотъ декретъ купный ствержаючи, наказуемъ, абы тѣе всѣ шкоды онымъ людемъ тые Кузменки, одъ даты сего писаня, за неделю двѣ заплатили и шкоды, за тымъ походячы. У того декрету купного печать притысненая одна, а подписы рукъ тыми словы: Дмитрей Дубѣскій, наместникъ наказный овруцкій, Мартышъ Михалевичъ писарь овруцкій; на мѣсцу, яко писать неумиючого, Авѣтонъ Закусило; на месцу подписуесе Anton Zakusiło (sic). Который же то декретъ, за поданемъ и прозбою звышъ менованое особы подаючого, а за принятѣемъ моимъ урядовымъ, до книгъ винешнихъ есть уписаный.

Книга гродская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 190 на оборотъ.

XXVIII.

Духовное завѣщаніе дворянина Тимоша Лойковича Ермаковича—Мошковскаго; между прочимъ онъ предписываетъ наследникамъ похоронить его останки при церкви св. Николая въ селѣ Мошкахъ. 1660. Мая 6.

Року тисеча шесть сотъ осмдесятъ второго месеца Февраля двадцать третего дня.

На вряде кгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною Теодоромъ Левѣковскимъ, намесникомъ кгородскимъ подстароства овруцкаго и книгами винешними, кгородскими, овруцкими очевысто становѣши панъ Никонъ Мошковскій, для вписаня до книгъ винешнихъ, кгородскихъ, овруцкихъ подаль пер облятамъ тестаментъ остатней воли зошлого с того света пана Тишка Лойковича Ермаковича Мошковскаго, на речъ, в томъ тестаменте выражоную, о чомъ тотъ тестаментъ ширей в себе описуетъ и такъ се в себе маеть: Во имя Отца и Сына и Святого Духа Живоначальной, и Неразделимой Троицы нехай стане ку ве-

чнои памети аменъ. Я рабъ Божий Тишко Лойковичъ Ермаковичъ Мошковскій, памятуочи на то, ижъ каждый человекъ одъ папа Бога створеный, будучи здоровый, подлгаетъ хороби, а хорый смерти, каждого человека будущого, хто писмомъ своимъ не обведетъ, межи детками и покровными ростирки немалые бывають, а такъ я, постерегаючи того, абы жадные рстирки межи малжонкою, детками и крвными моими по смерти не были, тымъ тестаментомъ остатнее воли моее малжонку, дети и всю маетность мою лежачую и рухомую такъ распоражаю: имети хочу напредъ, если мене панъ Богъ всемогущий до хвалы свое святой поволаты рачытъ, теды душу мою в опатрность, в руки и милосердие его святое панское поручаю и отдаю, а тело мое грешное, яко земля земли отдано быти маеть, и при цервви святого Николы, в селе Мошкахъ, водлугъ звичаю христьянского поховать маеть Богданъ Наумовичъ Мошьковский, который по мне и по жоне моей повиненъ будетъ, водлугъ преложения, паметки звичайные одправиты по души моеи; а што се тычетъ убогое маетности моее, приржоннымъ правомъ добръ мне належачихъ в кгрунте Мошьковскомъ, такъ отъчистого, яко и купленого, тое все никому ивъшому, такъ тожь и рухомые речи, толко Богдану Наумовичу и братомъ его: Никону и Гараску и потомкомъ ихъ вечными часы тымъ тестаментомъ моимъ остатнее воли моее отказую и одписую, и то докладаю, где бы колвекъ з части моее въ кгрунте Мошковскомъ, в заставе у кого бы колвекъ было тымъ же вышь помененымъ Наумовичомъ окупить и з оныхъ собе пожитковать, въ которой части ани жона моя, ани потомки мои, такъ крвные, яко и суседи близкие и сябры перешкоды жадное чинить не мають и мочи не будутъ; што се зась дотычетъ жони мое и сына моего, оныхъ завещаю на части той, которая по жоне моей в селе Серьнинькахъ; волю тымъ диспозовать и оную в опеку Господу Богу поручаю; а такъ тую речь спорадывши, и хто бы хотель тотъ testamentъ остатнее воли моее по смерти моеи нарушить и оному се спротивити, на такового каждого закладу на судъ киевскій копъ тридцать закладаю, а на сторону укывжоную тотъ же закладъ повиненъ будетъ заплатитъ, и в остатку на страшный судъ панскій его взываю; а на то даю тотъ мой testamentъ остатнее воли моее с подписомъ руки моее, а понекажь самъ писать не умею, теды

на местцу моемъ упросиломъ пана Мартина Михалевича о подписъ руки, такъ тожь и пановъ пріятелей моихъ упросиломъ, на подпи-се нижей менованыхъ, абы се рачили подписать, особливе духовно-го моего, чесного господина отца Іоана Муцовича, свестеника Мошъ-ковского, о подписъ руки, абы се рачилъ подписать и печати при-тиснуть. Писанъ в Овручомъ, року тисеча шесть сотъ шестдесятого, месеца Мая шостого дня. У того тестаменту, при печати подписъ рукъ тыми словы: На местцу Тишъка Лойковича, яко писать не умеючого, за упрошенемъ его, до того тестаменту подписуюся Мар-тынъ Михалевичъ, Иванъ Муцовичъ, священникъ Мошъковский ми-вольский, Федоръ Милашевский, енераль, рукою; устне прошонный одъ пана Тишъка Ермаковича Лойковича Мошъковского, на тотъ часъ будущого при остатней воли того тестаменту его, подписуюся, Алек-сандръ Муцовичъ рукою; при остатной того просьбе подписуюся Андрей Нечипоренко Лойкевичъ Мошъковский. Который же то те-стаментъ, за поданемъ и прозбою звышъ менованое особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешнихъ вгродскихъ ов-руцькихъ слово въ слово есть уписанъ.

Книга вродская киевская записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 284.

XXIX.

Объявленіе дворянъ: Даміана и Григорія Меленевскихъ о томъ, что, проходяція черезъ Польсіе, русскія и козацкія войска, наши, спрятанные въ бортомъ деревѣ, документы Меленевскихъ и унесли ихъ съ собою. 1663. Декабря 12.

Року тисеча семьсотъ смого, месеца юля двадцать осмого дня

На уряде вгродскомъ, въ замку его королевское милости жи-томирскомъ, przedemną Bazylim z Wyhowa Wyhowskim, skarbnik-

kiem ziemskim, namiestnikiem starostwa, regentem grodzkim żytomirskim y xięgami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi comparens personaliter urodzony imć pan Andrzej Mieleniewski, syn niegdy urodzonego imć pana Hrehorego Mieleniewskiego, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich, extract manifestatiej, z podpisem ręki pisarskiej, pieczęcią y correctą z xiąg grodzkich owruckich, przez pomienionego nieboszczyka rodzica swego, o rzecz w tej, niżej inserowanej, manifestatiej uczynionej (prae via manifestatione przeciwko urodzonemu imć panu Mikołajowi Mieleniewskiemu, że dotychczas, nie podawszy ad acta, u siebie zatrzymał) per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby ten extract manifestatiej do act niniejszych przyjęty y wpisany był, którego ja, urząd, affectationi annuendo, pomienionej, niżej inserowanej, manifestatiej extract ad actandum przyjmując, czytałem, który jest tenoris sequentis: Wypis z xiąg grodzkich zamku owruckiego: roku tysiąc sześćset szescdziesiąt trzeciego, miesiąca decembra dwunastego dnia, na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości owruckim, przedemną, Michałem Michałkiewiczem Konczakowskim, namiestnikiem podstarostwa owruckiego y xięgami niniejszemi, grodzkimi, owruckimi personaliter stanowszy urodzony pan Hrehory Demianowicz Mieleniewski, swym imieniem y imieniem ojca swego, pana Demiana Mieleniewskiego, solennem manifestationem czynił y z wielkim żalem opowiadał w ten sposób: iż za nastąpieniem swywoli chłopskiej y rebelliej kozackiej, w roku, niedawno przeszłym, tysiąc szescset piędziesiąt osmym, gdy manifestans niektóre sprawy swoje, dla następującego nieprzyjaciela, w schowaniu miał, w puszczy, albo raczej w barciach, tedy gdy Moskwa, z Kijowa wpadszy w kraje poleskie, a mianowicie w powiat owrucki, idąc traktem po za Uszą y powracając nazad ku Kijowu, miasta, miasteczka, wsi, pospołu z kozakami, ogniem y mieczem funditus znosząc, ludzi niewinnych tiranizowali, pytając się o skarbach y dostatkach ich, nawet drzewo bartne, ze pszczołami y bez pszczoł po puszczech rąbali, gdzie y manifestującego sosnę, w puszczy mieleniewskiej, na uroczysku pod Złobyczą, zrąbali; w której byli sprawy różne w schowaniu, to jest: przywileja najjasniejszych krolów, ich mosciom na dobra Meleniewskie nadane, dekreta sejmowe, assessorskie y zadworne, główne trybunal-

skie, ziemskie, grodzkie, podkomorskie, działy graniczne, protestacye, relacye woznych, zapisy różne na różne summy y na dobra, rodzicowi manifestującego służące, y do nich possessye, kwity różne z różnych summ, także y poborowe; pomienioną sosnę zrąbawszy, pobrali, między ktoremi sprawami: oryginał zapisu pierwszy od Markiana Iwanowicza Wyhowskiego y possessya do tego zapisu na połowice dóbr ojczystych, we wsi Dawidkach leżących, panu Michałowi Wasianowiczowi Mieleniewskiemu służący; drugi oryginał zapisu od pana Tymofieja Synhajewskiego, na sprzedaż dóbr macierzystych temuż panu Michałowi Wasianowiczowi y Kozmie Mieleniewskiemu służący; trzeci oryginał zapisu od Iewchyma Iwanowicza Mieleniewskiego rodzicowi manifestującego na zastawie części jego wszystkiej, w summie trzynastu kopach groszy litewskich; czwarty y piąty zapis, same oryginały, od wielebnego ojca Ioanna Tyszkowicza na złotych czterysta, rodzicowi manifestującego służące; szesty zapis zrzeczenia z dóbr ojczystych y macierzystych, od paniej Rayny Jackowej Paszyńskiej y od Maryy Łukianowej Bahrynowskiej, rodzicowi manifestującego służący. J tak te sprawy wyszpomienione, pomienioną sosnę zrąbawszy, z barci powybiali y niewiedzieć gdzie ich podzieli, czyli poszarpali, czyli też ich ogniem popalili; przeto manifestujący, ostrzegając całosci swej, aby na potym jakiej szkody y ujmy nie poniosł, tę swoją manifestatią zanosząc, ofiarował, jestli by tego potrzeba ukazowała, juramaudem poprawić u każdego prawa sądu; a na ten czas prosił, aby ta manifestacya do xiąg niniejszych była przyjęta y zapisana, co y otrzymał, z ktorych y ten wypis, pod pieczęcią grodu owruckiego jest wydan, pisan w zamku owruckim m. p. U tego extractu manifestatiej, przy pieczęci grodzkiej, owruckiej, przycisnionej, podpis ręki jego mość pana pisarza. y correcta w te słowa: Marcin Suryń, pisarz grodzki owrucki m. p. Correxit Konczakowski m. p. Ktory to extract manifestatiej, za podaniem y prozbą wyszmiانowanej osoby podawającej, a за моимъ урядовымъ принятиемъ, слово въ слово, якъ се в соббѣ мѣль, до книгъ нинешнихъ есть уписани.

Книга городская житомирская записовая, № 209, годъ 1701—1713; листъ 528.

Подтвердительная грамота короля Михаила дворянамъ Мошковскимъ на учасокъ поля въ селѣ Мошкахъ. Такъ какъ Мошковскіе потеряли во время козацкой войны документы на право владѣнія этимъ участкомъ, то король Михаилъ возстановляетъ какъ права ихъ, такъ и обязанность доставлять съ этой земли на войну въ королевское войско одного всадника въ полномъ вооруженіи 1671. Марта 27.

Грамоту эту подтвердили короли: Іоаннъ III 1678. Февраля 20 и Августъ II 1698 Іюня 10.

Рокъ тисеча шесть сотъ девять десять осмого, месеца сентев-
рия первого дня.

На уряде кгородскомъ, в месте его королевское милости Овручомъ, передомною, Михалемъ Сингаевскимъ, намесникомъ на тотъ часъ подвоеводства, вице-реентомъ кгородскимъ енералу воеводства киевского и книгами нынешними, кгородскими, киевскими *comparentes personaliter urodzeni ich mość panowie: Jan Moszkowski i Trochym Duchowski, konfirmacją przywileju, ratione intro contentorum, od nayiasnieyszego króla jego mości polskiego, teraz szczęśliwie panującego, z pieczęcią wielką koronną i z podpisem ręki tegoż króla jego mości, tudziesz z podpisem ręki sekretarskiej, sobie podawaiającym i drugiey braci ich mościow, panom Moszkowskim, na dobra wieś Moszki, tu, w woiewodztwie kijowskim, a powiecie owruckim leżącą, benigniter danego i konferowanego, o czym ten przywiley, niżej inserowany, szerzey w sobie obmawiał, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich generału woiewodztwa kijowskiego,*

per oblatam podali, prosząc, aby przyjęty i w xięgy wpisany był, ktorych ja, na ten czas urząd, affektacye annuendo, pomienioną konfirmacją przywileju ad ingrossandum do akt przyjmując, czytałem, i tak się w sobie ma: August wtory, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smolenski, Siewierski, Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski i elektor etc. etc. Oznaymuinemy tym listem przywilejem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż produkowany nam był przywilej odnowienia praw, na niżey specificowane grunta, świętey pamięci nayiasnieyczego Jana trzeciego, antecessora naszego, na pergaminie ręką podpisany i pieczęcią mnieyszey kancellaryey koronney stwierdzony, urodzonym Moszkowskim na grunta, w niem wyrażone, służący, oraz suplikowali do nas urodzeni: Nikodim, Jan, Wasil Moszkowcy, swoim i braci swych imieniem, successorowie niżey wyrażonych Moszkowskich, abyśmy im tenże przywilej, powagą naszą królewską stwierdzili i umocnili, i przy possessyey gruntu tegoż zachowali, który to przywilej następuje taki: Jan trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflanski, Smolenski, Siewierski, i Czernihowski: oznaymuemy ninieyszym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż produkowany nam był przywilej odnowienia prawa na pewne, niżey wyrażone, grunta świętey pamięci nayiasnieyszego Michała, antecessora naszego, na pergaminie pisany, ręką podpisany i pieczęcią mnieyszey kancellaryey koronney stwierdzony, urodzonym Moszkowskim na grunta, w niem wyrażone, służący; a oraz suplikowano nam, imieniem tych że Moszkowskich, abyśmy im tenże przywilej powagą naszą królewską stwierdzili i umocnili i przy possessyey spokoyney gruntu tego zachowali, ktorego to przywileiu context takowy iest: Michał, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflanski, Kijowski, Wołyński, Smoleński i Czernihowski. Oznaymuemy ninieyszym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, chcąc, aby sie w ludziach rycerskich do wysług naszych i całej rzeczy pospolitey nieustaiąca zawsze znaydowała ochota, mając

do tego zalecone sobie dobrze cnoty i nieodmienną, jako ku antecessorom naszym, tak nam samym i wszystkiew oyczyźnie wiare i życziwość znaczną, przytym w różnych okazyach i expediciach woiennych przysługi urodzonych Moszkowskich, niżey specifikowanych, na pokorną suplikę, za niemi do nas wniesioną, umysliliśmy ich, to iest: Matwia Artiuchowicza, Dimitra Wasilewicza Naumenka, Worobia, Oheia, Iwana, Chwedora, Wasila Samuelowicza Moszkowskich przy pewnym łanie pola, we wsi Moszkach, w woiewodztwie i powiecie kijowskim leżącego, (w ktorego rzetelney i nierozerwaney possessji z przodkow swoich i dawnych czasow zostaią) zachować i zostawić, prawa wszystkie, do tego łanu onym należące, pod czas zamieszania i woien przeszłych, częścią od nieprzyiaciela zabrane, częścią różnemi przypadkami pogubione, odnowić; jakoż odnawiamy, urodzonych Moszkowskich, zwysz specifikowanych, także wszystkich potomkow i successorow ich przy wolnym używaniu i spokoyney possessii tego łanu zachowuiemy i zostawuemi tym listem naszym, mocą ktorego odnowienia i zachowania naszego, iż urodzeni Moszkowcy, ten łan pola, ze wszystkiewi gruntami, polami, sianożęciami, pasiekami, młynami i wszelkiewi innemi przyległościami i przynależytościami, zdawna do tego łanu należącemi, ze wszystkiewi nadto wolnościami, sobie według prawa dawnego i zwyczaiu służącemi, trzymać, i spokoynie ze wszystkiewi potomkami i successorami swemi zażywać będą, obiecuiąc, że ich od wolnego używania spokoyney possessji tego łanu nie oddalemy, ani oddalania komu mocy damy, ale ich cale i nienaruszenie przy prawie, sobie z dawnych czasow i przodkow swoich służącym, zachowamy, co i nayiasnieysi successorowie nasi uczynią, z tego jednak łanu ciż urodzeni Moszkowscy żołnierza konnego, w pancerz i insze oręże woienne opatrzonego, na każdą rzeczy pospolitey expedycią, zwyczaiem dawnym, wyprawiać powinni będą, nadto zaś do żadnych inszych ciężarów ani exakcji od nikogo nie mają bydź pociągani, na co, dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć roskazalismy: Dan w Warszawie, dnia XXVII miesiąca Marca, roku panskiego MDCLXXI, panowania naszego roku II. Michał król. (Mieysce pieczęci koronney wiszącey). Stefanus Hankiewicz S. R. majestatis sekretarius. My tedy, Jan król, do prośby i słusznosci samey przychilając się, wyżey mia-

nowany przywilej, we wszystkich jego punktach, klawzułach, artykułach i ligamentach stwierdzić, zmocnić i przerwczonych urodzonych Moszkowskich, potomkow i successorow ich, przy spokoyney possessji tego łanu, ze wszystkimi przynależytosciami, cale zachować umysłiliśmy, jakoż i ztwierdzamy, zmocniamy i zachowuiemy powagą królewską, prawom naszym i rzeczy pospolitey nic nie deroguiąc, na co, dla lepszey wiary, ręką naszą podpisawszy się, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XX miesiąca Lutego, anno MDCLXXVIII, panowania naszego IV Jan król. (Mieysce pieczęci małej kancelaryey koronney) X. Jan Witwicki, opat płocki, regent kancelarji koronney. My tedy August król, stosuiąc się do proźby i suppliki przerwczonych urodzonych Moszkowskich, do nas wniesioney, wyżej specifikowany przywilej, we wszystkich punktach jego, klauzulach, artykułach stwierdzić, zmocnić i przerwczonych urodzonych Moszkowskich, potomkow i successorow ich przy spokoyney possessji tego łanu ze wszystkimi przynależytosciami cale zachować umysłiliśmy; jakoż ztwierdzamy, zmocniamy i zachowuiemy powagą naszą królewską, prawom naszym i rzeczy pospolitey nic nie deroguiąc. Na co dla lepszey wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, miesiąca Czerwca X. d., roku pańskiego MDCXCVIII, panowania naszego anno I. У тоє конфирмацїей привилею печать великая коронная притисненная, а подпись руки короля его милости тыми словы: Augustus rex. Confirmacia przywileyu na łan pola we wsi Moszkach, w woiewodztwie kijowskim leżący, urodzonym Moszkowskim. А другий подпись єсть таковий: М. de Течын Ossolinski V. D. sigilli M. R. S. m. p. Котораяжь конфирмация привилею, за подаемъ и прозбою вышъ именованыхъ особъ подавающихъ, а за моимъ урядовымъ прїнятемъ, слово в слово, такъ яко се в себе маєтъ, до книгъ пинешнихъ кгородскихъ енералу воеводства киевскаго єсть вписаны.

Книга гродская Киевская записовая и поточная, № 7, годъ 1697—1699; мстъ 187 на оборотъ.

XXXI.

Жалоба дворянъ Степана Вышпольскаго и Андрея Редчича на дворянъ Ущাপовскихъ о томъ, что они, во время козацкой войны, находясь въ связяхъ съ козаками, захватили земли, принадлежавшія истцамъ, пользуясь отсутствіемъ послѣднихъ, которые принуждены были бѣжать отъ козаковъ изъ своихъ имѣній. 1679. Февраля 3.

Року тысяча шестьсотъ семьдесятъ девятого, мѣсяца февраля третьяго дня.

На вряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Демяномъ Суриномъ, ловчимъ новгородскимъ, подстаростымъ вгородскимъ овруцкимъ и книгами винешними, вгородскими, овруцкими stanąwszy oczewiscie urodzony jego mość pan Stephan Wyszpolski, komornik graniczny kiiowski, pisarz grodzki owrucki, swym i urodzonego pana Andrzeja Redczyca nomine, jako tylko acta tutejsze, za wykonaniem juramentu przez wielmożnego jego mości pana starosty owruckiego, otwarte zostały, tak zaraz przeciwko szlachetnym panom: Trochimowi, Serhiiowi, Abramowi, Michałowi Uszczapowskim i innym też Uszczapowskim, których nomina, za wzięciem wiadomości, w pozwach exprimowane będą, opowiadał i protestował się o to, iż pomienieni panowie Uszczapowscy, od zaczęcia wojny kozackiej i rebellion chłopskiej, przez wszystek czas tego niepokoju, z domów swoich nie wyjeżdżając; i owszem z temi rebellizantami przestając, różnym obywatelom krzywdy i spustoszenia dóbr czynili, jakoż i добра protestujących, nazwane Jerlikowszczyzna, alias Iwankowszczyzna, obapoł rzeki Zerewi leżące, antecessorom

protestujących od xiążąt rnskich nadane i od najjaśniejszych królów polskich confirmowane, in absentia protestujących, którzy przed takowym nieprzyjacielem z tego wojewódstwa unosząc zdrowie swoje, różno residując i usługę rzeczpospolitej tractując, zostawali, pomienieni obżałowani te dobra pomienione, violento modo do posesiej swojej nieprawnej przyłączywszy, z tych ostrowów miedy, z pól crescentie, z stawów, jezior ryby i wszelakich pożytków z tych gruntow zażywali, protestujących violenter z tych dóbr wygnali i hucusque tych dóbr zażywanie protestującym, jako ich własnych, oddać i przywrócić nie chcą; a za tym protestujących do szkód nie małych, których sobie, dóbr w to samych nie includując, na pięć tysięcy złotych polskich być mienia, przyprawili; o co wszystko in foro competenti z obżałowanemi prawnie czynić deklarowawszy, wolną melioratię, lubo przez uczynienie inszej protestaciej, lubo też przez pozew, sobie zostawiwszy, na ten czas prosił o przyjęcie; co otrzymał.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3209, годъ 1678—1880; листъ 81 на оборотъ.

XXXII.

Жалоба дворянина Луки Дубискаго на дворянъ: Ходаковскихъ, Дидковского и другихъ, о томъ, что они напали на него на дорогѣ, сильно избили и угрожали приговорить его къ смерти купнымъ судомъ, утверждая, что онъ причастенъ къ воровству лошади, украденной Иваномъ—Осьмаченкомъ Ходаковскимъ у козака Ивана Сатановца 1679. Апрѣля 24.

Рову тысяча шестсотъ семьдесать девятого, мѣсяца апреля двадцать четвертого дня.

На вряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости оvrуцкомъ, передомною, Антдреемъ Редичомъ, наместникомъ подста-

роства овруцкогo я книгамн пишешъннми, крoдскими, овруцкими personaliter stanowszy urodzony jego mość pan Łukasz Dubiski, jako skoro przyszedszy trochę do zdrowia po okrutnym tyrańskim mordawaniu od osób, niżej mianowanych, swiadczył i soleniter z wielkim żalem swoim protestował na przeciwko szlachetnym panom: Pawłowi Łazarenkowi Didkowskiemu, Janowi Sieleckiemu, Tyszkowi Kuleszowi Chodakowskiemu, Hryszkowi Czułajowskiemu, Jwanowi Satanowcowi, kozakowi zadnieprskiemu, pryncypałom samym, także i pomocnikom ich: Iwanowi Szuplatce, Hregoremu Iwanczenkowi, Iwanowi Kizilenkowi, Zacharu i Andrzejowi Unuczkwowi Chodakowskim, do uczynku niżej mianowanego, o to i w ten sposób: iż gdy roku terazniejszego, tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątego, powracając z za Dniepra szlachetny Jan Osmaczenko Chodakowski z wyszpomienionym Iwanem Satanowcem, kozakiem zadnieprskim, zszedł się w drodze i będąc w jednej kompanji z sobą, u tegoż Iwana Satanowca, kozaka zadnieprskiego sposobem niezwyčajnym, złodziejskim, w siele Tarasach, do Chabna należącym, na noclegu konia zawziął i z tym koniem tu, da sioła Chodakow ujechał i czas nie mały, tak w Chodakach, jako i po innych miejscach tułając się, przechowywał, o którego konia gdy był opyt, protestantowi tegoż Chdakovskiego z koniem pojmać przytrafiło się, którego to Jana Chodakowskiego, jako krewnego swego, ci, wysz mianowani principałowie i komprincipałowie, chcąc z tym że koniem od protestującego wydzwignąć, a mając dawne gniewy i przyczyny, jako to w sąsiedstwie, do protestującego; upatrzwszy tę okazję, w roku terazniejszym, tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątym, miesiąca aprila szóstego dnia, gdy protestujący, jako człowiek spokojny, nikomu ni w czym nie będąc winny, i czasu wysz mianowanego iechał z domu swego Czerniawki do sioła Chodaków, dla opowiadania o tym złodzieju i o koniu, tedy ci, wysz pomienieni principałowie, mając już pewną wiadomość i szpiegi o protestującym, na dobrowolnej drodze, na gościńcu, idącym z Czerniawki do Chodaków, przeciwko siedliska starego Gowarzewskiego, w gaju gęstym, zasadzkę uczyniwszy, nie dbając nic na prawo popolite i winy, w niem opisane, i niemając boiaźni Bożej, tegoż protestującego, na koniu siedzącego, oskoczywszy, bić, strzelać, gonić po chrustach, także protestującego z konia zbiwszy, strzelbę i szablę odebrawszy, za

szyię wzięwszy, powiadaiać być takimże złodziejem, jako ten Ian Chodakowski, który tego konia u kozaka sposobem złodziejskim zabrał, związali, a związawszy, okrutnie a nielitościwie tak rucznicami, dużami, pięściami morduiąc, zbili, a mianowicie: zębów dwa rucznicą wybili, że zaraz i wypadli i inszych razów sinych, krwią nabiegłych, rucznicznych po obudwóch bokach dwadzieścia zadali, że protestans musiał obumirać, tamże, widząc ciż principałow, że protestans już bliższy miał być śmierci, aniżeli żywota, związanego tegoż protestanta, przy koniu, w las gęsty zawiodszy, wieszać i tracić potajemnie chcieli, a potem, z przejrzenia Bożego, jeden s principałow, Tyszko Kulisz Chodakowski, opamiętawszy się, jakości drugich odwiódł od tego i, wziwszy z lasa, do wsi Chodakow protestuiącego, już barzo chorego, zaprowadzili; tam że we wsi, kupę rzkomo zebrawszy, do siebie tychże mianowanych comprincipałów i innych wiele, protestuiącego sądzić na śmierć, różne czyniąc strachy, pa-stwili; z strzelby ręcznej strzelaiąc, brodę osmalili, i poty się zbyt-kowali, aże, za daniem znać, żona protestuiącego z domu swego przyiechała, żałośnie płacząc i prosząc onych, aby już bić, mordować i zbytkować poniechali i dopiero, widząc barzo chorego, że już mowę zamknął i gadać protestans nie mógł, uląkszy się, poprzestali; przy którym takowym morderstwie i pieniędzy protestantowe, co miał przy sobie złotych sześć dobrej monety nie zwyczajnie ciż principałow, widząc tedy żona protestuiącego barzo chorego a mało nie umarłego męża swego, na sanie wzięwszy, do domu swego zaprowadziła, gdzie i sama taż żona protestuiącego, z wielkiego żalu i frasunku, jako i turbaciej po tym takowym uczynku w chorobę wpadła i Bóg wie, co z nią teraz będzie, bo i teraz chora; o co to wszystko pomieniony protestans na wyż mianowanych pannałów: Didkowskiego, Chodakowskich, Czufałowskiego i innych swiad-czył i soleniter protestował, ofiarując o to prawnie, jako z prawa przyjdzie, s pomienionymi pany: Didkowskim, Chodakowskimi i innymi czynić, zostawiwszy jednak wolną melioratią tej protestaciej, albo uczynienie inszej, jeżeli by tego potrzeba ukazywała, a teraz, na dowód tego wszystkiego, stawil woźnego generała wojewódstwa kiiowskiego, wołyńskiego, braclawskiego i czernigowskiego, szlachetnego Iana Simka, który to woźny, w moc prawdziwej relaciej swojej,

zeznał temi słowy: iż on roku terazniejszego, tysiąc sześć set siedm-dziesiąt dziewiątego, miesiąca aprila dwunastego dnia, mając przy sobie dwóch szlachciców, ludzi dobrych, szlachetnych panów: Andrzeia Zawalskiego i Wojciecha Osmólskiego, był na sprawie i potrzebie urodzonego pana Łukasza Dubiskiego, w domu onego, w Czerniawce; tamże tegoż pana Dubiskiego widział barzo chorego, zbitego i zmordowanego i, za okazaniem, widział zębów dwa wybitych i pod obiema bokami widział na ciele razów sinych, bitych dwadzieścia; szyję i tważ barzo opuchłe, które zbicie powiadał od panów: Didkowskiego, Chodakowskich i innych być stałe, tamże i wzięcie pieniędzy przez tych że osób słyszał; co iż wszystko tak a nie inaczej było, prawdziwie pomieniony woźny zeznawszy, prosili, tak protestans o przyjęcie tej protestaciej, jako i woźny swojej relaciej do xiąg niniejszych; co otrzymali.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, № 3209, годъ 1678—1680, листъ 113.

XXXIII.

Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потоцкаго на дворянъ: Ивана и Каленика Кубылинскихъ о томъ, что они, принимая участие въ козацкомъ возстаніи, не допускали Потоцкаго къ пользованію участкомъ земли, принадлежавшимъ ему въ селѣ Кубылинѣ; они сожгли его хозяйственныя постройки и убили крестьянина Потоцкаго, посланнаго имъ для вспаханія его поля. 1679. Августа 20.

Рокъ тысяча шесть сотъ семьдесятъ девятого, мѣсяца Августа двадцатого дня.

На вряде кгородскомъ, в замку его королевской милости овъруцкомъ, передомною, Анъдреемъ Редчицомъ, наместникомъ подстароства овъруцкаго и внигами ницешними, кгородскими, овруцки-

ми, stanąwszy personaliter urodzony pan Fedor Lewkowski, sługa urodzonego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, imieniem tegoż pana swego świadczył i soleniter protestował na przeciwko szlachetnemu panu Iwanowi Kubilińskiemu, Żukowi i innym, z imion i przezwisk temuż mianowanemu panu Kubilińskiemu wiadomym, których, za wzięciem wiadomości, w pozwie wyrazić deklaruie, o to i w ten sposób: iż mianowany pan Kubiliński, pospołu z nieboszczykiem bratem swoim, Kalenikiem Kubilińskim, nie dbając nic na prawo pospolite i winy, w niem opisane, i przepomniawszy bojazni Bożej, przysposobiwszy do siebie różnych ludzi, człowieka z kilkanaście, w roku przeszłym, tysiąc sześćset pięćdziesiąt czwartym, podczas swejwoli kozackiej i chłopskiej i zostając w onej, gdy poddany jego mości pana protestującego dziedziczny z sioła Heiewicz, na innie. . . , do sioła Kubilina, dla orania pola na części dziedzicznej jego mości pana protestantis, w siele Kubilinie będącej, i na noc tamże, w tym siele, w gumnie będący, składał się, wysz mianowany pan Kubiliński, mając szpiegi, i wziowszy wiadomość, że ten mianowany poddany zanocował, jako prędko usnął, przyszedszy, albo naszedszy, gumno słomo oblekszy, jako nieprzyjaciel ogniem zapalili i, gdy z ognia tenże poddany uciekał, onemu siekiero, złapawszy, szyie ucieli i trupa w tenże ogień wrzucili i spalili, tam że temuż poddanemu i wołów parę, kosztujących złotych sześćdziesiąt, spalili, o co wszystko pomienioney sługa jego mości pana Potockiego, imieniem jego mości, świadczył i soleniter przeciwko wysz mianowanemu panu Kubilińskiemu protestował, ofiarując jego mości o to prawnie, jako z prawa przydzie, czynić, zostawiwszy jednak wolną melioratią tej protestatiej, albo uczynienie inszej szerszej, jeżeli by tego potrzeba ukazywała, prosząc na ten czas, aby ta protestatia do xiąg niniejszych była przyjęta i zapisana; co otrzymał.

Книга вродская оверуцкая поточная и записовая, № 3209, годъ 1678—1680, листъ 188.

XXXIV.

Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потоцкаго на дворянъ: Александра, Андрея, и Тимоша Харченковъ—Белоцкихъ о томъ, что они болѣе 20 лѣтъ находились въ рядахъ козацкихъ и что въ теченіи этого времени они истребили бобровъ и лосей въ лѣсахъ Потоцкаго, присвоили себѣ его борти и захватили, принадлежавшія ему, земли въ селѣ Геевичахъ, разрушивъ, отдѣлявшія ихъ, межевыя знаки. 1679. Августа 28.

Року тысяча шесть сотъ семьдесятъ девятого, мѣсяца Августа двадцать осмого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку ея королевской милости овруцкомъ, передомною, Андреемъ Редчиномъ, наместникомъ подстароства овруцкаго, и книгами винешними, кгородскими, овруцкими, stanąwszy personaliter urodzony pan Fedor Lewkowski, sługa urodzonego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, imieniem jego mości pana swego, świadczył i soleniter protestował na przeciwko szlachetnym panom: Alexandrowi, Andrzejowi i Tymoszo- wi Charczenkom Hejewskim, albo Bełockim, boiarom jego królewskiej mości, do starostwa owruckiego przynależącym, o to i w ten sposób: iż mianowani panowie Charczenki Bełoccy, nie dbając nic na prawo pospolite i winy, w niem opisane, różnych lat przeszłych, od lat dwudziestu, podczas swejwoli kozackiej i chłopskiej, pokozaczywszy sie, na on czas i roku terazniejszego, tysiąc szest

set siedmdziesiąt dziewiętego, także różnych czasow, i miesięcy, i dni, przybirając z sobą i inszych różnej konduity ludziej, gwałtownie nachodząc na część gruntu dziedziczno jego mości pana protestantis, w siele Heiewiczach leżącą, tak pole, jako i puszczą, zwierz wszelaki biiąc, osobliwie łosie, ktorych piętnaście różnemi dniami i czasy zabili i na swoj pożytek własny obrucili, pszczoł, po drzewach, w ostrowach będących, do tej części Hejewskiej należących, trzydziesti powydzielali, szacując każde pszczoły po trzy kopy litewskie, w polach, na wszystkich trzech politkach, miedzy popsuwawszy, ku swoim polom poprzywłaszczali, i z tego, od lat dwudziestu zażywawszy, pożytki sobie przywłaszczali, także i bobry, części tejsze Hejewskiej jego mości pana protestantis, w rzece Jasińcu, co rok od lat dwudziestu bijali, i to wszystko na swoj pożytek obracali, za czym jego mości pana protestantis do szkod nie małych, ktorych sobie, nie wkładając w to gruntow, na ośmset złotych polskich (rachuje) przyprawili, o co wszystko wysz mianowany sługa jego mości pana Potockiego, imieniem jego mości iterum atque iterum świadczył i soleniter protestował, ofiarując jego mości pana swego (imieniem) o to prawnie, jako z prawa pospolitego przyidzie, czynić, zostawiwszy iednak wolno melioratio tej protestatiej, albo uczynienie inszej, albo też przez pozew poprawienie, jeżeli by tego potrzeba ukazywała, na ten czas stawil woźnego generała wojewodstwa kijowskiego, wołyńskiego, bractawskiego, i czernigowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który, w moc prawdziwej swojej rellatiej, zeznał temi slowy: iż on roku te-
 razniejszego, tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiętego, miesiąca Augusta dwudziestego piątego dnia, mając przy sobie stronę szlachtę, dwóch szlachciów: szlachetnych: pana Jana Ośmolskiego i Wojciecha Zawackiego, był na sprawie i potrzebie urodzonego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego w siele Hejewiczach, części dziedzicznej tegoż wysz mianowanego jego mości pana Potockiego, za opowiadaniem przez jego mościow, słyssał od różnych ludziej i szlachty, że wysz pomienieni Bełoccy Charczenki, różnie, różnemi czasy na grunta i puszczą jego mości pana Potockiego, do części w siele Heiewiczach leżącej, nachodząc, zwierz wszelaki ławiali i bili, pszczoły po różnych ostrowach powydzielali, miedze w polach popsowawszy, ku swoim polom poprzywłaszczali i wszelakich przez lat dwadzieścia po-

żytkow zażywali, co iż tak, a nie inaczej było, pomieniony woźny prawdziwie zeznawszy, prosili, tak protestans o przyjęcie tej swojej protestat:ej, jako i woźny swojej rellatiej do xiąg niniejszych; co otrzymali.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3209, годъ 1678—1680, листъ 193.

XXXV.

Жалоба отъ имепи дворянина Франциска Потоцкаго на дворянъ Михаила, Петра и Реміана Левковскихъ о томъ, что они въ продолженіи долгаго времени принимали участие въ козацкомъ возстаніи, грабили шляхецкія именія и умерщвляли шляхтичей; они нападали нѣскольکو разъ съ вооруженнымъ отрядомъ на мѣстечко Потоцкаго—Веледники, били и грабили шляхтичей, бывшихъ тамъ на ярмаркѣ, истребляли бобры въ лѣсахъ Потоцкаго и отнимали у него борти. 1679. Августа 28.

Року тысяча шестсотъ семдесятъ девятого, мѣсяца августа двадцать осьмого дня.

На вrade вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Андреемъ Редчицомъ, наместникомъ подставства овруцкого и впигами нынешними, вгородскими, овруцкими stanąwszy personaliter urodzony pan Fedor Lewkowski, sługa urodzonego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, imieniem jego mości pana swego, świadczył i soleniter protestował na przeciwko urodzonym panom: Michałowi, ojcowi, Piotrowi i Remianowi, synom, Lewkowskim o to i w ten sposób: iż прrерzecenіи panowie Lewkowscy, nie dbając nic na prawo pospolite i winy, w niem opisane, zostając czasy przeszłemi w kozackiej swejwoli czas nie mały, i różnych czasów różnego stanu ludziej męcząc i piekąc, добра i różne chudoby zabierając, i wspóół z nieprzyjacielem rzeczpospolitej szlacheckie добра plądrowali i pustoszyli, gdzie i teraz, w tej swej zasmakowawszy swejwoli, nie ustając, przybrawszy do

siebie różnej kondiciej ludziej człowieka kilkanaście, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set siedmdziesiąt dziewiątym, najechawszy gwałtownie na dobra jego mości pana protestantis, miasteczko Wielelniki pod czas targu, urodzonego pana Iana Skipora mało na śmierć nie zabili: i drugi raz, tegoż roku terazniejszego, także pod czas targu, najechawszy na też miasteczko Wielelniki, urodzonego pana Andrzeja Niewmirzyckiego tyrańsko posiekli i mało także na śmierć nie zabili, i różnie, różnemi czasy, ludziej, jadących i idących z targu, na drodze, na gruncie jego mości pana protestantis, za granicą wielelnicką zastępując, białą, mordując i obdzierając, a osobliwie bobry jego mości pana protestantis w rzekach; Iasiencu, Zwonkowej, od lat kilkunastu nie zwyczajnym sposobem, to jest kradzionym, powybiłali, barcie, do dubr dziedzicznych jego mości pana protestantis, sioł: Stahowszczysny i Chłuplan należące, do swego używania poprzywłaszczali, a za tym i do szkód nie małych jego mości pana protestantis, których sobie na tysiąc złotych polskich być mianuie, przyprawili, o co wszystko mianowany sługa, imieniem jego mości pana swego, soleniter świadczył i protestował, ofiarując tegoż jego mości pana swego imieniem o to prawnie, jako z prawa przydzie, czynić, zostawiszy iednak wolną melioracją tej protestatiej, albo uczynienie inszej, jeżeli by tego potrzeba okazywała; na ten czas, na dowód tego wszystkiego, stawil woźnego generała wojewódstwa kiiowskiego, wołyńskiego, bractławskiego i czernihowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który to woźny, w moc prawdziwej swej rellatiej zeznał temi słowy: iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set siedmdziesiąt dziewiątego, miesiąca Augusta dwudziestego szóstego dnia, mając przy sobie dwóch szlachciców, szlachetnych panów: Iana Osmolskiego i Wojciecha Zubowskiego, był na sprawie i potrzebie urodzonego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, w dobrach, miasteczku Wielelnikach, tamże, za okazaniem tegoż jego mości pana Potockiego, słyssał od różnych ludziej, że panowie Lewkowscy, wysz mianowani, różnie, różnemi czasy, najeżdżając pod czas targu na miasteczko Wielelniki, różne czynili excessa, ludziej białą i zabijając, także po drodze różne czynią różnym ludziom trudności, białą, obdzierając, także i bobrów przez lat kilkanaście bicie i łowienie przez tychże wysz mianowanych panów Lewkowskich, co iż tak, a nie inaczej

było, pomieniony woźny prawdziwie zeznawszy, prosili, tak protestans o przyjęcie tej protestaciei, jako i woźny swej rellatiej do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich; co otrzymali.

Книга городская овруцкая записовая и поточная, № 3209, годъ 1678—1680; листъ 194.

XXXVI.

Жалоба дворянина Ивана Блоцкаго и жены его, Анны, на ея братевъ: Реміана и Ивана Меленевскихъ и на жены ихъ о томъ, что они, долго живя съ Блоцкими миролюбиво, и мирно раздѣлившись имуществомъ, разсорились съ ними во время крещенія ребенка Блоцкаго, нанесли Блоцкимъ побои, устрашали ихъ угрозами и хотѣли выбросить ребенка на съѣденіе собакамъ, чтобы предотвратить, какъ они выражались, размноженіе въ своей семьѣ «мядского народа» 1680. Сентября 2.

Року тысяча шестсотъ восемьдесятого, мѣсяца сентебра второго дня.

На вrade вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскомъ, наместникомъ подстарства овруцкого stanowszy personaliter urodzony jego mość pan Ian Błocki, swym i imieniem urodzonej jej mości paniei Anny Meleniewskiego Janowej Błockiej, małżonki swej, na ten czas tyrańsko przez osob niżej mianowanych zbitej i zmordowanej, swiadczył i soleniter protestował na przeciwko urodzonym panom: Remianowi i Iwanowi, braci rodzonym i małżonkom ich mościow: pani Marynie Białoszickiego i pani Parasi Moszkowskiego Meleniewskim, małżonkom, principałom, jego mości panu Bazilemu—Andrzejowi, bratu stryiecz-

nie rodzonemu i małżonce jego mości, pani Nastaziej Kalenskiego Meleniewskim, małżonkom, comprincipałom, rady i pomocy we wszystkim wysz pomienionym obżałowanym dodaiącym, o to i w ten niżej opisany sposob: iż gdy protestans terazniejszy, traktując wojnę przez lat kilkanaście pod znakiem wielmożnego jego mości pana Czarniawskiego, starosty mornawskiego, w wojsku jego {krolewskiej mości Wielkiego Xięstwa Litewskiego, podczas expeditiej z Turczy-nem pod Żurawnem był wzięty do niewoli tureckiej, i do Stambu-łu był zaprowadzony, i w tej niewoli zostawał półczwarta lata, a potem, za providentią pana najwyższego, a za staraniem jego kro-lewskiej mości, pana Spendowskiego z tej niewoli rekuperowany zo-stał współ z małżonką swoją, gdzie po wyjściu z tej niewoli mał-żonka protestującego zniewoliła do krewnych swoich w powiat ow-rucki, do wsi Meleń na czwartą część, od obżałowanych małżonce, protestującego prawem przyrodzonym, po niegdy zeszyłym Mojsieiu Meleniewskim, rodzicu jej, prawem przyrodzonym spadłą i należącą a gdy protestantes; w roku terazniejszym, tysiąc sześćset osmdzie-siątym do wsi Meleń przyiechali, tandem wysz pomienieni obżało-wani, pokazawszy przyiaźń swoją przyjacielską, jako bracia rodzeni przeciwko protestującym, w dom swój protestującego ze wszystką substantią przyieśli, z dobrej woli swojej część czwartą, do oddania posagu protestującym postąpili i wydzielili, a protestujący, będąc w tym od obżałowanych asecurowany, bezpiecznie na tych dobrach, na czwartej części ogrodninę jako też i zboże jare, według potrzeby swojej, zasiał i już był niektóre z pola zebrał i do stodoły, do obża-łowanych sprowadził; a gdy pan najwyższy małżonkę protestującego, która była ciężarna, rozwiązał i synem obdarzył, tedy protestujący, według powinności i zwyczaju chrześciańskiego na krzciny ludzi znacznych, sąsiadów okolicznych i przyiaciół swoich w dom wysz po-mienionych obżałowanych, szwagrów swoich, uprosił, tamże wysz po-mienieni obżałowani, roku terazniejszego, tysiąc sześć set osmdziesią-tego, miesiąca Augusta dnia dwudziestego piątego, z instinctu wysz pomienionych comprincipałow, przy bytności ludzi znacznych, mając okazję do nieprzyiaźni i do niechęci przyjacielskiej, aby mogli pro-testującego i małżonkę jego w domu swoim udespectować i od wszyst-

kiej substantiej wyzuć, jakoż, czyniąc dosyć woli, zamysłowi swemu złemu, przeciwko protestantow zawzię temu, a przepomniawszy wprzód bojaśni Bożej i win, w prawie pospolitem na takowych surowie opisanym, porwawszy niewiniątko z kołybką, na podwórze wyrzucili w godzinę po krzstu świętym, a zawoławszy psów i mówiąc te słowa: «niech psi naród ludzki nie rozmnaża się między nami, niechaj go psy ziedzą» a małżonkę, porwawszy za warkocze, z łóżka, w położu leżącą, w kark z izby wypchneli, tamże bez miłosierdzia, na ziemi leżącą, noscami tyrańsko zbili i koszulę na niej poszarпали, a gdy wypadli szlachcianki z izby podnieść małżonkę protestującego z ziemi, prawie już za umarłą, tedy, tym się nie kontentując, storsami, rucznicami, i czym ieno zarwawszy, tak sami i małżonki ich mościów zbili, a protestujący, zrozumiawszy, że już to gaz na niego, obronną ręką do komory uszedł, tamże ciż obżałowani, przybrawszy do siebie pomocników do kilkudziesiąt człowieka, a mianowicie parobkow stryiecznego swego, wysz mianowanego, obżałowanym imiona i nazwiska ich lepiej wiadome i znaiome, tamże protestującego szturmem dobywali; a gdy, posłyszawszy insi sąsiedzi, na ten okrzyk i strzelanie zbiegli i protestującego z tej komory salwowali, i w dom pana Bahrynowskiego zaprowadzili, i tym się ieszcze nie kontentując, i nie dosyć na tym mając, kilku godzin już w noc, prawie gdy już ludzie usnęli, z temiż pomocnikami swemi naszli na dom pana Bahrynowskiego, cale chcąc protestujących zdrowia pozbawić i do śmierci przyprawić, wyzywając protestującego na poiedynek, postawiwszy około dwora zasadzki, z rucznicami, z kiiami, rogatynami i inszym orężem, do wojny należącym, i kto jeno, posłyszawszy ten okrzyk i gęste strzelanie, do protestującego na ratunek biegli, aby protestujących mogli ratować, tedy i tych tyrańsko taż straż i zasadzki obżałowanych bili i ratować nie dopószczali, gdzie jednego z panów Meleniewskich, a mianowicie pana Teodora Meleniewskiego z tyłu kołem w kark zbili, który na tym miejscu za umarłego do dnia samego za zabitego leżał, a gdy, widząc, że już protestującego wzięść nie mogą, tedy zaś w drugi raz zwyszpomienioną małżonkę protestującego, a rodzoną siostrę swoją, wziowszy z domu pana Bahrynowskiego, obżałowani, jakoby żałując tego, pod rękę, a drugi w kark biiąc, do domu swego znowu zaprowadzili i do samego dnia

wartowali, aby nie uciekła, mówiąc te słowa do niej: «gdy nam tego skarbu, żeście z mężem swoim z Turek wywiezli, nie oddasz, pewnie i sama nie będziesz żywa, bo już jesteś w ręku naszych i małżonek twój, taka owaka, ręku naszych nie ujdzie, bo będziem go mieć na pilnym oku, że on od nas tyrańską śmiercią będzie dzisiaj zabity». Przez który takowy swój postępek prawo pospolite wzruszyli i winy prawne na osoby swoje, uczynkowi godne, zaciągneli i expulsią uczynili, a w sposób łupu zboża, tak w stodole, jako i w polu, w kopach stojące, od mała i do wiela, zabrali i na pożytek swój obrócili, a protestujących do szkód nie małych przyprawili, których sobie szacują być stałych na tysiąc złotych polskich, dobr samych w to, części czwartej, jako też i zbicia, nie including, o co wszystko protestantes z pomienionemi obżałowanemi w sądzie należnym prawnie czynić offiarowali, zostawiwszy jednak sobie salve do czynienia inszej szerszej protestaciej, jeśli by tego potrzeba była, a na werificatią tego wszystkiego, stawili woźnego generała wojewódstwa kiiowskiego, wołyńskiego, bractławskiego i czernihowskiego, szlachetnego Iana Simka, który w moc prawdziwej relacji swej zeznał temi słowy: iż on roku terazniejszego, miesiąca Augusta, a dnia dwudziestego osmego, za przydaniem urzędu grodzkiego owruckiego, a za użyciem wyżej pomienionego protestującego, był we wsi Mele- niach, w domu pana Pawła Bahrynowskiego, mając przy sobie stronę szlachtę: szlachetnych panów Mikołaja Lemiesza i pana Iana Młodzianowskiego, tamże widział panią małżonkę Błockiego, w po- łogu leżącą, wszystką we krwi, znać że noscami i stursami zbitą, i koszule na niej poszarpano, i warkocze wyrwano, i u dziecięcia, które w powitku zostaje, a gdy sama jej mość pani Błocka z po- witku wywineła i pokazała plecy dziecięcia swego, widział sinie, spuchłe, znać o ziemię uderzono, ledwie znać co duch w nim zo- staje; a gdy on, woźny, z powinności urzędu swego, pytał samego i samej pani Błockiej, od kogo by te sobie zbicia miała? która pod sumnieniem swoim, przy bytności ludzi zacnych i przy wysz pomie- nionej szlachcie, «że ja te zbicia mam od panów: Remiana, Iwana Meleniewskich, braci swoich rodzonych»; tedy on woźny, co widział i od ludzi zacnych słyszał, i co jest w tej protestaciej dołożono, toż stroną szlachtą, przy nim będącą, oświadczył i o tym tę relacją

swoją uczynił i zeznał i prosili protestans, aby ta protestacia, jako i woźny, aby jego rellatia do xiąg byli przyięte i zapisane; co otrzymali, Ian Błocki sam od siebie i imieniem małżonki swej.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3209, годъ 1678—1680; листъ 357.

XXXVII.

Духовное завѣщаніе дворянина Семена Мартыновича Левковскаго, по которому онъ распредѣляетъ имущество между родственниками, и изъявляетъ желаніе, чтобы останки его были похоронены въ Святоникольскомъ Левковскомъ монастырѣ. 1680. Октября 30.

Року тисеча шесть сотъ осмьдесять первого, месеца Априля пятого дця.

На вряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левьковъскимъ, наместникомъ подстароства овруцъкого и книгами нинешними, вгородскими, овруцъкими stanowszy oczewisto urodzony pan Stefan Niewmierycky, dla wpisania do xiąg niniejszych, gródzkich. owruckich, podał per oblatam testament ostatniey woli zesłego pana Semena Martynowicza Lewkowskiego, na rzecz, w tym testamencie mianowicie wyrażoną, sprawiony, o czym ten testament szyrzey w sobie opisuie, ktorego podawszy, prosił, aby przyięty i w xięgi wpisany był, ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przymiуac, czytałem i tak się w sobie ma: W imie Oуca, i Syna, i Ducha świętego, i nierozdzielney iedności Troycy świętey, ku wieczney pamięci niżej opisaney rzeczy, amen. Jż wszystkie rzeczy, z pamięci ludzkiey spływaią i za czasem w za-bytności przychodzą, dla tego bywaią objaśnione pismem, aby w pamięci ludzkiey na potomne czasy zostawali, a tak ja, Semen Martynowicz Lewkowsky, będąc od pana Boga wszechmogącego nawiedzo-

ny, a widząc to, iż każdy człowiek w zdrowiu spodziewa się choroby, a w chorobie śmierci, ktorej i ja pewien, iż mnie, jako i każdego człowieka nie minie, choć na ciele zchorzały, jednak na umyśle zdrowy, całego i zupełnego rozumu będący, chcący to po żywocie swoym, aby te moje ubogie ostatki, rzeczy ruchome, ktore po żywocie moym pozostaną, na szarpaninę nie przyszło, chcący ja to porządnie rozporządzić, oprócz oyczyzny, ktora dekretem trybunalskim lubelskim Piotrowi Michałowiczowi Lewkowskiemu nakazana, czynie wiadomo tym testamentem moym, z dobrej woli moiej, a nie z przymuszenia żadnego, wszystkim wobec i każdemu z osobna, komu by jeno o tym wiedzieć potrzeba będzie, u każdego prawa i sądu grodzkiego, teraz i na potom: iż gdy pan Bóg wszechmogący mnie z tego mizernego świata do chwały swoiej świętej wziąć będzie raczył, naprzód polecam dusze moię panu Bogu, a ciało moje grzeszne ziemi, z której wzięto jest, ktore kosztem i staraniem swoym zwysz pomieniony pan Piotr Michałowicz Lewkowsky, jako opiekun moy, i ktoremu wszystkie dobra moje za żywota mego prawnie zlecilem, ten ma po śmierci moiej ciało moje w monastyrze świętego Mikołaja Lewkowskim i Niewmiryckim pochować z ceremoniami należytemi chrześcianskimi, jako ciału grzesznemu należy przy pogrzebie, także i sorokousta żeby się odprawowali, pamiątki rokowe, aż do roku żeby się czynili; a ieśliby wyszpomieniony Piotr Lewkowsky sprzeciwił się ostatniej woli moiej i niemiał dosić temu uczynić, tedy zlecam krewnym i blizkim moym: Stepanowi Niewmiryckiemu Iakimowiczowi i małżące jego Domnie, a bratannie moiej, aby tego doyrzeli, a ieśliby pan Piotr Lewkowsky ostatniej woli moiej nie miał dosić testamentowi memu uczynić, tedy onego pozywam na sąd panski; kocioł, ktory kupiłem za swoje pieniądze własne, także i krowę i pszczoł dwoie w ulach, leguię i odkazię bratannie moiej, Domnie Stefanowey Niewmiryckiej, także z ruchomych rzeczy, ktore pozostali w domu moym własnym, dziedzicznym, na siedlisku Hezowie, ktore wszystkie gospodarskie rzeczy, zabrawszy bezprawnie, tenże pan Piotr i pan Roman Michałowiczowie Lewkowskie, bracia rozdzeni, ktore to rzeczy wszystkie, moje własne, leguię i odkazię teyże bratannie moiej, Domnie Stefanowey Niewmiryckiej, aby przy niey zostawały, także summy pieniężne, ktore zabrali wysz

pomieniony Piotr i pan Roman, bracia rodzeni, Lewkowscy Michajłowiczowie, szacuję na złotych dwieście; długu pewnego, także i ten dług odkazuję wysz pomienioney bratannie moiey, Domnie Niewmieryckiey, także długu pewnego u panow: Theodora, i Samuela, i Iana Niewmieryckych, braci rodzoney, Jurkiewiczow, wołow para, i koń, i krowa, i miodu belco, to wszystko czyni sumę złotych sto, także u pana Jędrzeia Niewmieryckiego Sawenka dwanaście belcy miodu, ktore wszystkie odkazuję i pewne długi moie wysz pomienioney paniey Domnie, bratannie moiey Stefanowey Niewmieryckiey i potomkom jey, wiecznemi czasy; a kończąc ten testament moy, ostatniey woli moiey, iż jeśli by ktokolwiek z blizkich, krewnych, braci stryiecznych i siostr, powinnych, albo jakich obcych miał ten moy testament naruszyć, tedy na każdego takowego wkładam pięć set złotych polskich, a po zapłaceniu zakładu pięci set złotych, ten testament moi przy zupełney mocy zostawać ma, a z osobna, w naruszeniu tego testamentu, ktoby się ważył naruszyć, to pozywam na straszny sąd pansky; i na tom dał ten moy testament ostatney woli moiey, nic nikomu nie będąc winien, s pieczęcią moią własną, także i z podpisem ręki moiey, przyjaciela uproszonego imieniem moim, także i z innemi przyjacielmi memi, uproszonymi do tego testamentu, na podpisach niżej mianowanymi, na mieyscu moym podpisującemi się, także z pieczęćmi i z podpisami rąk ludzi szlachty, za onych, niżej mianowanych. Pisan w domu Stefana Niewmieryckiego, mieszkającego, roku tysiąc sześćset osmdziesiątego, miesiąca Oktobra dnia trzydziestego. U tego testamentu podpis rąk temi słowy: яко особа духовна, на тотъ часъ будучи, на томъ тестаменте подписуюся: Пахнотий Забелецкый, игумень монастыра святого Мыколы Левковского, рукою власною; за усною а очевистою прозбою вышъ менованое особы подписаломся Стефанъ Невмержицкый рукою своею власною; Imieniem urodzonego pana Semena Martynowicza Lewkowskiego, jako pisać nie umiejącego, za ustną prozbą i oczewistą, na mieyscu onego podpisałem się Theodor Hejewski Łowdykowski. Который же то тестаментъ, за подаемъ и прозбою звышъ менованое особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ до книгъ ничешънихъ, кгородскихъ, овруцкихъ есть уписанъ.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682, мистъ 62.

XXXVIII.

Жалоба езуитской ксаверовской коллегии на дворянъ Дидковскихъ о томъ, что они, пользуясь бѣгствомъ езуитовъ во время козацкой войны, завладѣли участкомъ земли въ селѣ Дидковцахъ, принадлежащимъ коллегии и переловили рыбу и бобровъ въ ксаверовскихъ озерахъ. 1681. Генваря 28.

Року тисеча шесть сотъ осмьдесятъ первого, месеца Генваря двадцать осмого дня.

На вряде кгородскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною Ремияномъ Суриномъ, ловчимъ новокгородскимъ, подстаростимъ кгородскимъ овруцкимъ и книгами винешними, кгородскими, овруцъкими *stanowszy oczewisto wielebny xiądz Marcin Tyrawsky, superior collegium xawerowskiego societatis Iesu, swoym i totius communitatis imieniem*, opowiadał i świadczył się przeciwko urodzonym panom Didkowskim: Jakowowi Szurakowi i synom jego, Jakubowi Serhienkowi i Daniłowi o to, iż, nie kontentuiąc się expulsione przed tym de bonis Didkowce collegium xawerskiego societatis Iesu i krzywdami, jako to: przyszedszy z Wołynia po uciszeniu woyny kozackiey ad possessionem Didkowiec, dobra należyte i grunty collegium xawerowskiego pozabirali, drzewa bartne między się, pola, sianożęci, nawozy, przysady na budynki podzielili, do młyna spolnego, do myta brania, prawa na to nie ukazuiąc, niedopuscili i, chociaź byli requisiti toties, przypuscić ad possessionem w własne grunty collegium xawerskiego nie chcieli, ale jeszcze, co raz ponowiaiąc, w roku tysiäcznym sześćsetnym siedmdziesiątym

dziewiątym jeziora własne collegium xawerskiego, pod Nowym Xawerowem, na rzece Uszy złowili; gdzie nie tylko ryby, ale i bobry sieciami połowili, w pustynią grunty obracając, o co wszystko ofiarując się prawnie czynić, wielbny xiądz Marcin Tyrawski, prosił, aby ta protestatia była przyjęta i zapisana, salva melioratione, jeśli by potrzeba było, inszey protestaciey; co i otrzymał.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; мистъ 25.

XXXIX.

Жалоба езуитской ксаверовской коллегии на дворянъ Мошковскихъ о томъ, что они захватили земли, отказанныя Игнатіемъ—Александромъ Ельцемъ въ пользу коллегии, пользовались ими въ продолженіи 12 лѣтъ и отказались возвратить ихъ езуитамъ. 1681. Генваря 28.

Року тисеча шесть сотъ осмьдесять первого, месеца генваря двадцать осмого дня.

На вряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости оvrуцкомъ, передомною, Ремияномъ Суриномъ, ловчимъ новокгородскимъ, подстаростимъ кгородскимъ оvrуцкимъ и книгами нынешними, кгородскими, оvrуцкими stanowszy oczewiście wielbny xiądz Marcin Tyrawsky, superior collegium xawerowskiego societatis Iesu, swoym i totius communitatis imieniem opowiadał i swiadczył się przeciwko szlachetnym panom Moszkowskim: Bohdanowi, Nikonowi, Harasimowi Naumenkom, Fedorowi i Michałowi Ostapiczenkom, Iwanowi, i Jli Sokołowskim, alias Duchowskim, Piotrowi Juszenkowi, Semenowi Klimenkowi, Ihnatenkowi, Semenowi, Dmitrowi Krawczekom, o to: iż oni, grunty, od fundatora collegium xawerowskiego, świętey pamięci przewielebneho jego mości xiędza Ignacego—Alexandra Ielca nabyte i collegium xawerowskiemu societatis Iesu in he-

reditatem dane, occuparunt, budynki sobie na nich' pobudowali, sosny z barciami między się rozebrali, przez dwanasce lat nawózow, pognojow, przysad, ogrodow, pól, sianożęci zażywali, pożytki z pszczoł, z stawu, z rol wszelakie brali in praejuditium et damnum collegii xawerowiensis, nie dawając się osadzać ludziom przychodzącym na gruntach pomienionych, pod się wszystko podgarnowszy, za nic sobie uważając wszelakie proźby i napominania, ale i owszem samopałami grożąc, o co wszystko ofiarując się prawnie czynić, wielebny xiądz Marcin Tyrawski prosił, aby ta protestatja była przyjęta i zapisana, salva melioratione, jeśliby potrzeba było, inszey protestaciey; co i otrzymał.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 25 на оборотъ,

---

XI.

Жалоба дворянина Ивана Александровича Закусила на дворянъ: Григорія и Антона Закусиловъ и на сыновей ихъ, о томъ, что обвиненные, находясь въ связяхъ съ козаками, выгнали изъ села Закусиль отца истца, а когда, послѣ тридцатилѣтняго отсутствія, истецъ возвратился въ Закусилы, чтобы принять во владѣніе, принадлежавшую его отцу и дядѣ землю, то обвиненные стали наносить побои ему и его женѣ и захватили въ свое пользованіе всѣ, принадлежавшія истцу угодія. 1681. Генваря 28.

Року тисеча шесть сотъ осмѣдсать первого, месеца генваря двадцать осмого дня.

На вряде вродскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Ремияномъ Суриномъ, ловчимъ новокродскимъ, подстаростимъ вродскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, вродскими, овруцкими personaliter ad acta stanowszy urodzo-

ny pan Jan Alexandrowicz Zakusiło, opowiadając, żałował i soleniter protestował swym i małżanki swej imieniem przeciwko urodzonym panom: Hrehoremu Żarozkiewiczowi, oycowi, Prokopowi, synowi, Zakusiłom, Antonowi i dwom synom jego Zakusiłom, principałom, uczynek niżej mianowany pełniącym, i innym comprincipałom i pomocnikom, których czasu prawa, za powzięciem o imionach i przezwiskach wiadomości, w pozwie protestans pomienić declaruje, o to i w ten sposob: iż pomienieni obwineni, legce sobie poważając prawo pospolite i na winy, w nim surowie opisane, nie dbając, gdy nastąpiła w roku tysiąc sześć set czterdziestym ósmym rebellia kozacka i swowola chłopska, rodzic protestanta, zeszedł pan Alexander Zakusiło z synem swoim, terazniejszym protestantem, z domu i z dobr swoyich, ze wsi Zakusiłow, zdrowie swoje unosząc, uiechał i w woysku coronnym czas niemały zostawał, i gdy był przez nieprzyziaciela w woysku posieczony, a dowiedziawszy się, że panowie Zakusiłowie, w Zakusiłach, w domach swoyich mieszkają bezpiecznie, do domu swego, do Zakusił przyiachał, rozumienia tego będąc, że między bracią szlachtą i sąsiadami swymi czas jaki zamieszka i z tego posieczenia może przyść do zdrowia; a terazniejszy protestans w woysku został. Tamże gdy przyiachał rodzic protestanta do domu swego, tedy przerzeczony pan Hrehory Zarozczęko Zakusiło z kozakami gwałtownie rodzica protestanta do dobr jego własnych nie dopuścił, zabiciem i w rzece Żerewi utopieniem straszając, gdzie na ten czas, zadając strachy, przez gwałt od rodzica protestanta i sprawy odebrali, tak dispositie na dobra leżące, jako zapisy różne i różne processa z różnemi osobami, co musiał oddać, zdrowie swoje ochraniając, a gdy teraz, prawie w lat trzydziesci, protestans z małżanką swą do dobr, po rodzicu jego pozostałych, do wsi Zakusiłow, jako dziedzic, przyiachał, chcąc onych zażywać i mieszkać, jako na swej własności; tedy wszyscy wyszmianowani obwinieni, tak pan Hrehory Zakusiło z synem swoim, jako i pan Anton Zakusiło z dwiema synami swymi i innemi, do siebie na to przysposobionemi, protestanta we wsi Zakusiłach, bez dania przyczyny, po kilkakroć zbili, że ledwie żywego zostawili, drogi pozagrodzali, aby nie miał kturędy z domu swego ani wyiachać ani wynieść, przechwałki na zdrowie czynią, małżankę pro-

testanta, gdy we młynie była, chcąc wiedzieć o pożytku, na część ich przychodzącym, tedy tenże pan Hrehory Zakusiło pięściami zbił i kaliczył i przez prog ze młyna wypchnął, która gdy na ziemi padła, nogamy hił, deptał i za umarłą porzucił, siana, budynki popalili i cale ze wszystkich dobr, tak dziedzicznych, jako spadkowych, tamże w Zakusiłach będących, po stryju protestantowi, po panu Fiłonie Zakusiłu, bezpotomnie zeszyłym, spadłych, gwałtowną expulsją uczynili i z tych wszystkich pomienionych dobr wszelakie pożytki: miody z ostrowow bartnych biorą, drzewa bartne ze pszczołami rąbają, i ule do domow wożą, w stawie i w rzece Żerewi ryby, bobry i wydry łowią, ze młyna pożytki biorą, pola, ogrody, siedliska, pognoie, sianożęci zarywają i onemi pożytkują, budynki palą, odpowiedzi i przechwałki na zdrowie protestanta przed różnemi ludzmi czynią, i tak protestanta z pomienionych dobr jego własnych, dziedzicznych, jako i po stryiu wyszpomienionym spadłych, wygnali i gwałtowną expulsją uczynili, i przez lat trzydziesti w nieprawney swey possessiey trzymają i zażywają, a protestans, expulsus będąc, po domach i majątnościach cudzych z małżoną swoją poniewierać się musi; i takowym swym niesłusznym i nieprawym postępkem prawu pospolitemu sprzeciwili się, winy na osoby i na dobra swoje, uczynkowi godne zaciągneli i do szkod protestanta, dobr w to nie including, niemałych przywiedli i przyprawili; ktore szkody, czasu prawa, pozwem liquidowane będą. O co wszystko protestans, iterum atque iterum przeciwko obwinionym protestowawszy, prawnie, jako prawo każe, czynić deklarował, salve jednak zostawiwszy tey protestaciey, albo inszey szyrszej uczynienie, lubo przez pozew oney rozszerzenie, jeśliby tego potrzeba ukazywała; a na ten czas o przyjęcie tey teraznieyszey do xiąg prosił, co i otrzymał.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682, листъ 26 на оборотъ.

XLII.

Духовное завѣщаніе дворянки Анны Садовской, урожденной Пашковской. Она благодаритъ Бога за то, что Господь дозволилъ ей возвратиться къ Православію, послѣ того, какъ она, при жизни своего мужа, перешла въ католичество, далѣе она распредѣляетъ имущество между дѣтьми своими и назначаетъ имъ опекуновъ. 1681. Мая 15.

Року тысяча шестсотъ осмѣдсятъ третего, месеца генваря тринадцатого дня.

На ураде кгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцъкомъ, передо мною, Михаломъ Кончаковскимъ, на тотъ часъ наместникомъ подстароства овруцъкого и книгами нинешними, кгородскими, овруцъкими *personaliter stanowszy urodzony jego mość pan Ian Konarski*, manifestował o to, iż ten testament zeszłej z tego świata jej mości paniey Anny Paszkowskiego Sadowskiej, niżej indukowany, nie był dotąd według prawa do żadnych xiąg podany i aktykowany, teraz tedy, jako прѣдко з Kijowa oddany, tak zaraz ten testament, jako jest napisany, z pieczęćmi i z podpisami rąk niżej wyrażonych osób, на tym testamencie podpisujących się, dla wpisania do xiąg niniejszych, per oblatam podawszy, prosił, aby był przyjęty i do xiąg wpisany. Ja tedy, urząd, do xiąg przyjmując, czytałem, który ruskiem pismem temi słowy jest pisany: Во имя Отца и Сына и Святого Духа, живоначалное а не разделимое Святое Троицы, сталасе та речъ ку вечное памяти аминь. Кгдыжъ вси речи, которые не суть писмомъ обварованы, на тымъ свите звыкли съ памяти людское выплывати и въ забыте приходити, при томъ съ опатрности людей мудрыхъ вынайдено, ижъ каждую речъ

звыкли, писмомъ варуючи, память потомнымъ людямъ приводити; я теде, Анѣна Садовская, зъ дому Пашковская, будучи я на тотъ часъ отъ пана Бога хоробою навежена обуложною, а памятаючи, же въ писме святомъ написано: «будте готовыми, бо не ведаете часу и години смерти», что я сама, предъ очима будучи (смерти), однакъ въ зуполномъ розуме и при доброе памяти, зъ доброе воли своее, а не съ чие намовы, безъ жадного примушениа, чиню явѣно симъ моимъ тестаментомъ остатнее воли моее, доносеци до ведомости каждого суду и уряду и права, кому о томъ ведати будетъ належати, нынешнимъ и на потомъ будучимъ людямъ, ижъ гды мене панъ Богъ до хвалы свое Святое поволати будетъ рачиль, поручаю впродъ в мощныя руди Господу Богу Всемогущему, сотворителеви моему, душу мою, а тело грешное, ижъ есть изъ земли взято, въ землю поидеши. Што тежъ я, звышъ менованая Анѣна Садовъская, благодарю Творца моего, была есми zostала католичкою, за малжонка славное памяти, пана Садовского, а теперъ зновъ на свою рускую релию приступила, водлугъ продковъ своихъ; споведъ Светую и сакраментъ приняла есьми. Что тежъ я, хотечи роспоредити убогую маетностьку мою, которую маю: у Голыхъ мне часть припадающая одъ родичовъ моихъ, яко право описуетъ, на Голыхъ тисечу золотыхъ мне и деткамъ моимъ, сиротомъ,—въ вечность имъ принадлежить. А же я теперъ, не маючи никого близшого приятеля, кромъ пана Конарского и сестры моеи, Зофи Конарское, прошу, абы, зъ ласки своее, детки мои убогие въ опеце своей затрымалъ и маетностьку онымъ заховалъ, нимъ онымъ сиротамъ Господь Богъ пучь покажетъ, а особливе прошу, абы за душу мою Господа Бога у Престола Божего не препоминали, якъ тому належитъ, презъ цалый рокъ, а по смерти моеи деткамъ моимъ: сыну моему Иоану, дочкамъ моимъ: Марціанне, Терентвей и сыну моему меншему Казимиру, въ той убогой маетности моеи розделены мети будутъ черезъ опекуновъ моихъ, якъ звышъ описалосе, абы жадень не важилсе детокъ моихъ турьбовать ни зъ близкихъ, ни крвныхъ моихъ. Хтошъколькокъ бы сей мой тестаментъ остатнее воли мое нарушити смель, теде онога на страшный судъ Божий его запозываю, -и такъ пе иначе мнти хочу; и на томъ я выписала сей мой тесьтаментъ осъатнее воли моее при отъцу Алексію

Барзюлевскомъ, свесъченику Светого Спаса, духовному моему и тежъ за упрошенемъ отъ мене особъ зацъныхъ: Пана Грегорея Булавъского и пановъ Сеньчиловъ: Тита и Харка, рожонныхъ братовъ, на тотъ часъ будучихъ и добре того тестваменту моего сведомыхъ, нижей на подъяписахъ менованыхъ и подъяписанныхъ. Писанъ въ мѣсѣтечкѣ Печерскомъ Кіевскомъ, року тысяча шестьсотъ осмъдесятъ первого, Мая петънадцатого дня. У того тестваменту, при печати, подъяпись рукъ тыми словы: Устне очевисто прошоный о подъяпись руки отъ вышменованое особы, до того тестваменту подъясаломсе— Грегорей Булавскій. Я, Алексей Борзаловскій, попъ Спаскій, упрошоный одъ панее Анны Садовское о подъяпись руки до того тестваменту. Мы, братія рожонные, Захарія и Титъ Сеньчилове до того тестваменту моего одъ мене, вышменованое особы, руки свое подъяписали. Который же то тестваментъ, за поданемъ и просьбою свышъяменованое особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешняихъ есть уписанъ.

Книга городская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 24.

XIII.

Жалоба дворянина Михаила Кузьменка Дидковского на дворянъ: Оому, Луку, Василю и Федора Дидковскихъ, о томъ, что они въ отсутствіи истца, служившаго во время козацкихъ войнъ въ коронномъ войскѣ, захватили его имущество и выгнали изъ его дома его жену и дочь. 1681. Юля 30.

Року тысяча шестьсотъ осмъдесятъ первого. мѣсяца Юля. тридцатого дня.

На вrade вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцкого и книгами нинешними, вгородскими,

овъруцѣми, personaliter ad acta stanowszy urodzony pan Michajło Kuzmienko Didkowski, przeciwko urodzonym panom: Łukaszowi, Bazylemu i Teodorowi Didkowskim, synom zesłego pana Tomasza Didkowskiego, sąsiadom swoim, opowiadał i soleniter protestował się o to, iż, jako następowała rebelia kozacka i bunty chłopskie w powiecie owruckim, noviter po wojnie beresteckiej, rokiem przed wojną czudnowską, protestans, nie mogąc się osiedzić w domu swym, we wsi Didkowicach, przed insolentią hultajską, musiał małżonkę swoją, urodzoną panią Owdotią Chodakowskiego z curką swoją, Maryną, w domu swym własnym, we wsi Didkowiczach, zostawiwszy, sam usługą rzeczpospolitej z różnemi rotmistrzami przez czas nie mały zabawiając się, gdzie pod ten czas, w niebytności protestanta w domu, pomienieni panowie: Łukasz i Bazyli Didkowscy z zesłym rodzicem swoim, panem Tomaszem Didkowskim, nie tylko, żeby mieli mieć respect na pokrewność, sąsiedstwo z małżonką protestującego, ani też na boiaźń Bożą nie oglądając się, wprzód małżonkę z córką protestanta z domu ich własnego wygnali i mieszkanie onych do swojej władzy przygarneli, a potem, gdy już małżonka protestującego z córką swoją zbici, zcontemptowani i z mieszkania swego wygnani, po różnych postronnych miejscach tułali się, pomienieni protestantes i dalej w przedsięzawziętym złym affeccie swoim postępując, wszystkie należytości protestującego, to jest grunta, pola, sianożęci, drzewa bartne ze pszczołami i bez pszczoł, ile na część protestanta należało, gwałtownym sposobem do swojej władzy, dispositiej i possessiej odebrawszy, tym wszystkim disponowali, rządźili, pożytki wszelkie, tak miodowe, jako i inne na siebie brali i, przez czas nie mały zażywaiąc tych dóbr, na dwa tysiący złotych szkód protestującemu uczynili, a gdy protestans, chcąc się dowiedzieć o pożyciu małżonki swojej, od znaku wielmożnego jego mości pana obożnego koronnego, pod którym na on czas zostawał, do wsi Didkowicz w roku przeszłym, tysiąc szest set sześćdziesiątym wtórym, przyjechał; gdzie małżonki swojej ani córki w domu nie zastawszy, do pomienionego pana Tomasza Didkowskiego, rodzica terazniejszych obżałowanych, zajachał z czeladzią i pocztem swoim, tamże po obszyrnych rozmowach i udaniu takowym, że małżonka protestującego, sama dobrowolnie, niechcąc tu mieszkać w swojej

conditej, w insze spokojniejsze poszła kraie; protestans, dawszy temu wiare, sam też, jako żołnierz, nie chcąc się tam dłużej bawić, nazad do chorągwi pospieszać umyslał, co rodzic obżałowanych, jako i sami obżałowani, panowie: Łukasz i Bazyli Didkowscy, intentią protestanta wyrozumiawszy, łagodnemi słowy i prozbą swoją protestanta dewincując, uprosili, aby on konia nażyczył, albo raczej onym zaborgował, jakoż protestans, na takowe onych prosbę uczynić musiał, konia—rumaka, kosztuiacego złotych półtorasta, onym targiem w tej summie wygodził, a obżałowani słowem swoim submitowali się, za powrotem protestanta znowu ku domowi od wojska, za tego konia zapłacić i jego substantią, to jest część ojczyzny onego w drzewach bartnych w cale dotrzymać i ni w czym nie uszkodzić, czemu wszystkiemu obżałowani nie uczynili dość, nie tylko za konia, wziętego targiem, nie zapłacili, ale też wszystkie barci ze pszczołami i bez pszczoł, na części protestuiącego będące, na swój pożytek obrócili, znamiona i klejma, na barciach protestuiącego będące, popsowali i na ten czas ustawicznie wielką krzywdę i ujme w barciach swoich protestans od obżałowanych ponosi, czym się nie kontentuiąc, jeden z obwinionych, na imie Bazyli Didkowski, przybrawszy do siebie complicem facti, pana Raliona Skuratowskiego, roku terazniejszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt pierwszego, miesiąca Iuli dwudziestego osmego dnia, armatnie, ex inito odio, napadszy na dom protestantów, cale chcąc protestanta z zięciem jego nieżywić, na pojedynek cum armis wyzywał, i pewnie by w niezdrowie protestanta i pana Iakowowicza Didkowskiego, zię cia protestuiącego, przypawił, gdyby był, unosząc zdrowie swoje, nie uchronił się protestans, przez co wszystko pomienieni obżałowani bezpieczeństwo sąsiedzkie zgwałcili, prawo pospolite znieważyli, a w zapłacenie szkód pomienionych i w winy prawne popadli, o co wszystko inianowany protestans iterum atque iterum protestowawszy, wolną melioratią tej protestaciej, lubo przez uczynienie inszej protestaciej, lubo też przez pozwy poprawienie sobie zachowawszy, na ten czas o przyięcie tej protestaciej prosił; co otrzymał.

Книга городская оvrучная записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682, листъ 114.

XLIII.

Духовное завѣщаніе дворянина Іліи Кубыминскаго, по которому онъ передаетъ свое имущество женѣ и изъявляетъ желаніе, чтобы останки сго были похоронены въ церкви, во имя Св. Архистратига Михаила, въ селѣ Меленяхъ. Отказывая въ пользу этой церкви часть имущества, завѣщатель желаетъ, чтобы по немъ отслуженъ былъ сорокоусть 1682. Марта 26.

Року тисеча шесть сотъ осмѣдсѣять второго, мѣсяца Мая двадцать пятого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ кгородскимъ подстароства овруцкого и книгами винешними, вгородскими, овруцкими, *personaliter stanowszy pani Nastasia Mieleniowskiego Heliaszowa Kubilińska, dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, testament ostatniej woli zesłego pana Heliasza Kubilińskiego, małżonka swego, per oblatam podała, na rzecz, w tym testamencie mianowicie wyrażoną, o czym ten testament szyrzej w sobie opisuie, którego podawszy, prosiła, aby przyjęty i w księgi niniejsze wpisany był; ja tedy, urząd, dla wpisania do ksiąg przymuiąc, czytałem i tymi słowy iest pisany: W imie Ojca, i Syna, i Ducha Świętego niech będzie ku wiecznej pamięci amen. Ja, Heliasz Kubiliński czynie wiadomo i zeznam tym testamentem ostatniej woli moiej, teraz i na potem, komu by o tem wiedzieć należało, iż ja, będąc od pana Boga chorobą nawiedzony, a będąc przy rozumie i przy pamięci moiej dobrej, uważywszy to sobie dobrze, że nie masz*

pewniejszej rzeczy nad śmierć, a każdy człowiek podlegać jej musi, za czym i ja, będąc chorym, jestem bliższym do śmierci niż do żywota, umyśliłem to do siebie i, chcąc rozporządzić za żywota mego ubogą majątnością moją, po mnie pozostałą, tak leżącą, jako i ruchomą, aby po śmierci mojej rostirków jakich nie było między miłą małżonką moją, urodzoną panią Nastasią Mieleniewskiego, a bracią moją stryieczną i innymi pokrewnymi memi, jeżeli pan Bog zabierze duszę moją do fały swej świętej, tedy duszę moją oddaę panu najwyższemu, w Trojcy Świętej jedynemu, a ciało moje ziemi; naprzód, gdy zabierze pan Bóg duszę moją, ma miła małżonka moja ciało moje grzeszne pochować według trybu i zwyczaju chrześcijańskiego przy domie Bożym, u świętego Michała, cerkwie panów Meleniewskich i pamiątki po duszy mojej też miła małżonka moja ma odprawić, jako temu jest zwyczaj, sorokoust, służeb czterdzieście, tenże swieszczennik cerkwie Meleniewskiej za duszę moją grzeszną odprawić ma, a miła małżonka moja onemu z tejże majątności mojej, po mnie pozostałej, nagrodzić ma według wynalazku przyjacielskiego, a majątność moją leżącą, na mnie prawem przyrodzonym po niebożce rodzicielce mojej, paniej Bohdanie Wyhowskiego, Danielowej Kubilińskiej na mnie spadłą i należącą, także i kupne, leżące w wojewodstwie kijowskim, a w powiecie owruckim, we wsi Wyhowie, alias Dawydkach, między ich mościami pany Wyhowskimi; ze wszystkimi generaliter pożytkami, do tej części należącemi, na których to dobrach miłej małżonki mojej, Nastasiej Meleniewskiego, tym testamentem ostatniej woli mojej leguie i zapisuje dożywocie i summę złotych trzysta i wolna będzie miła małżonka moja tych dóbr i pożytków z nich wszelakich zażywać i, komu chcąc, prawem swoim, według tego testamentu ostatniej woli mojej, puścić, abo także tę summę testamentem swoim, komu chcąc, legować i zapisać, przeciwko któremu to testamentowi memu ich mość panowie Kubilinscy, bracia moje stryiecznie rodzone i insze blizcy i dalsze krewni moje ni w czym kontradycować i przeczyć nie mogą u każdego prawa i sądu i na kóżdym miejscu; a ruchome rzeczy, to jest bydło, i konia, i zboże zasiane, tak młócone, jako i nie młócone, które jest u pana Wasila Kubilińskiego, tak jare, jako i ozime i długi moje, na które i zapisy mam, tejże miłej małżonki mojej zapisuie

i te zapisy wszystkie, tak zeznane, jako i ręczne, na tęż małżonkę moją wlewam i tym testamentem moim jej zapisuie i wołów pare, która jest u pana Wasilia Kubilińskiego, którą małżonka moja ma odszukać, a odszukawszy którego kolwiek z tych wołów, swieszcznikowi cerkwie Meleniewskiej oddać ma; i to też waruie tym testamentem moim ostatniej woli moiej, jeżeli by ktokolwiek z blizkich, krewnych i powinnych moich temu testamentowi ostatniej woli moiej sprzeciwić się w czym kolwiek miał i ten testament moj naruszyć i w czym by ino kolwiek jaką wątpliwość temu testamentowi memu zadawać miał, tedy ja kóždygo, ten testament moj ostatniej woli moiej naruszającego, pozywam na straszny sąd Boski, przed samego Pana i Zbawiciela naszego, Iezusa Chrystusa, i to też upraszam i chcę mieć, aby ten testament moj kóždygo prawa i sądu i na kóždydym miejscu przy swojej mocy i wadze zachowany był, na co, dla dania wiary i pewności, dałem ten testament mój małżonce moiej. Iż ja sam pisać nie umiem, tedy uprosiłem przyjaciela mego, jego mości pana Jerzego Jana Błockiego, który z łaski swej na miejsu moim rękie swoją, za ustną i oczewistą prozbą moją, do tego testamentu mego podpisać się z łaski swej raczył, także z podpisami rąk ludzi zacnych, odemnie ustnie i oczewiście uproszonych, na podpisach rąk niżej mianowanych. Pisan we wsi Meleniach, w domie pana Jana Meleniewskiego, roku pańskiego tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórego, miesiąca Marca dnia dwudziestego szóstego. У того тестаменту, при печатехъ притисченныхъ, подѣписы рукъ тыми словы: на miejsu pana Heliasza Kubilińskiego, jako pisać nie umiejącego, за oczewistą prozbą jego, podpisuie się do tego testamentu Ierzy Jan Błocki ręką swą. Bazyli, swieszcznik na ten czas zostający na Umelanach podpisuie się do tegoż testamentu ręką swoją własną. Ustnie proszony pieczętarz od pana Heliasza Kubilińskiego podpisuie się do tego testamentu Szymon Meleniewski. Proszony pieczętarz od osoby wysz mianowanej, Jan Meleniewski. Котораяжь то обятыа того тестаменту, за подаіемъ и прозбою зъвышъ менованое особы, а за привятіемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешнихъ вгородскихъ овруцкихъ есть уписана.

Книга городская овруцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 365.

XLIV.

Разводный листъ, выданный Оришкою Федоровичовною, урожденною Мошковскою, ея мужу Федору Скиринъ о томъ, что, вслѣдствіе невозможности ужиться, испросивъ разрѣшеніе родственниковъ, они по обоюдному согласію рѣшились разойтись. Жена разрѣшаетъ мужу вступать во вторичный бракъ. 1682. Февраля 19.

Року тысяча шестьсотъ восемьдесятъ четвертого, месеца генварія двадцать шестого дня.

На уради вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцькомъ, передомною, Михайломъ Кончаковскимъ, реентомъ и наместникомъ на тотъ часъ вгородскимъ подстароства овруцького и кнѣгами нинешними, вгородскими, овруцькими personaliter stanawszy Fedor Skiripa, dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, per oblatam подаѣ list rozwodny, od żony swojej przeszłej, Oryszki Fedorowiczowny, z podpisaniem rąk ichmościów panów szlaczty, na podpisach niżej mianowanych, sobie даны і служący і теми słowy jest pisany. Ja, Oryszka Fedorowiczówna, czynię wiadomo tym listem moim, dobrowolnym zapisem rozłączającym się z małżeństwa z bywszym małżonkiem moim, Fedorem Szkirypą, a to względem ładajakiego w małżeństwie pożycia naszego, do którego, przyznam się, że ja sama przyczyną byłam, przez różne występki moje straciłam ku sobie miłość małżonka moiego, а już widząc całе, że nie będzie między nami pożycia dobrego, padłam na nogi jegomości panu ojcymowi memu, panu Iwanowi Moszkowskiemu і імѣ панiej matce dobrodziejce mojej, tak też ichmościom panóm stryjóm moim,

ichmościóm panóm Moszkowskim, żeby, ulitowawszy się lada jakiego pożycia naszego, namawiali małżonka mego o rozpust z małżeństwa ze mną, za których prozbą i namową, bywszy małżonek mój jedno-stajnie ze mną, z małżeństwa rozpust uczynić zezwolił; ja, wyszmianowana, uwalniam z małżeństwa Fedora Szkirypę, bywszego małżonka mego, tym listem moim, że już nie jestem żoną jego, a on małżankiem moim, pozwalam onemu żenić się, niech zdrów z drugą żeni się, a niech onego Bug błogosławi z drugą w lepsze pożycie w małżeństwie, niżeli ze mną, a ja już tak będę stradać, jak mi pan Bóg dał, a zaś, co dała była pani matka na wspomnienie na byczka, ichmoście panowie przyjaciele oszacowali złotych sześć, za którego byczka pieniądze odebrałam i ze wszystkiego tymże listem moim kwitowałam, na co, dla lepszej wiary i dla wiadomości każdemu, dałam jemu ten moj list, z podpisem rąk ichmościów panów przyjacioł, ustnie i oczewisto odemnie uproszonych, niżej na podpisach rąk ichmościów mianowanych. Działo się w Bobyniczach, roku pańskiego tysiąc sześćset ósmdziesiąt wtórego, w niedzielę maśną przed zapustami wielkimi. У того листу розводного подписы рукъ тыми словы: За ustną i oczewistą prozbą od Oryszy podpisuję się do tej karty, jako pisać nie umiejącej, Ian Moszkowski; za ustną i oczewistą prosbą pana Iwana Moszkowskiego podpisuję się Michał Skałkowski, za ustną i oczewistą prozbą pana Iwana Kaweckiego, wójta Marhowskiego, jako pisać nieumiejącego, do tego listu podpisał ręką swoją Samuel Domaszewski. Которы же то листъ розводны, за поданемъ и прозбою вышь мянованое особы, а за приплетемъ моимъ урядовымъ, увесь, слово въ слово до книгъ нынешнихъ, вгородскихъ, овручскихъ есть вписаны.

Книга городская овручская записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 385 на оборотъ.

XLV.

Жалоба дворянъ: Якова, Василя и другаго Василя Сергіенковъ и Василя Лазаренка Дидковскихъ на дворянъ: Станислава Липлянскаго, Луку, Василя и Федора Хоменковъ Дидковскихъ, о томъ, что они нанесли истцамъ разныя обиды и наконецъ напали на нихъ на улицѣ, побили ихъ и поранили. Въ числѣ обидъ, истцы заявляютъ, что Липлянскій напалъ на маляря, нанятаго ими для возобновленія живописи въ церкви села Дидковецъ, и отнялъ у него сорокъ злотыхъ, данныя ему истцами на покупку красокъ и на другія церковныя надобности. 1682. Апрѣля 29.

Року тисеча шесть сотъ осмьдесятъ второго, мѣсеца Априля двадцать девятого дня.

На ураде кгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ кгородскимъ подстароства овруцкого и внигами внешними, кгородскими, овруцеными *personaliter stanowszy urodzony pan Jakub Didkowski, swym i urodzonych panów: Bazylego i drugiego Bazylego Serhienków, braci rodzonych i trzeciego Bazylego Łazarenka Didkowskich, przez wyżej mianowanych osób tyrańsko zbitych i posieczonych, imieniem, przeciwko urodzonym panom: Konstantemu i Stanisławowi Liplańskim i Łukianowi, Bazylemu i Fedorowi Chomenkom Didkowskim, principałom i Marcinowi Popławskiemu i innym comprincipałom i pomocnikom, im samym imiony i przezwiski, których było człowieka do dwudziestu i więcej, lepiej wiadomym i znajomym, które, za powzięciem wiadomości, w pozwie i w dalszym procederze prawnym, de nomine et cognomine exprimowane będą, żałośnie opo-*

wiedział i solleniter protestował się o to i w ten sposób, iż pomienieni obwinieni, nie contentując się pierwszemi krzywdami dawniejszemi, które różnych czasów protestującym czynili i zadawali i do ruiny substantiej przywodzili, z przechwałkami rozmaitemi i odpowiedzią na zdrowie i grabieżem, a mianowicie w roku przeszłym, tysiąc sześć set ośmdziesiątym, miesiąca septembra dwunastego dnia, gdy protestantowie, dla ozdoby domu Bożego, zaciągnowszy z strony malarza, i upewniwszy onego pewnym contractem do malowania obrazów do cerkwie didkowskiej, i dawszy mu zadatek i na materie osobliwie złotych czterdzieście, monetą dobrą, srebną, wyprawili byli onego dla kupienia farb malarskich z temi pieniędzmi do Kijowa, tedy obwiniony pan Konstanty Liplański, skoro się tylko dowiedział o tym, zaraz bieżał za tym malarzem w pogonią i, dogoniwszy we wsi Zakusiłach, te pieniądze, złotych czterdzieście, na cerkiewną potrzebę dane, ku szkodzie protestantow- a krzywdzie domu Bożego, w sposób jakowegości niesłusznego grabieżu, gwałtownie wydarszy, na swój pożytek obrócił, a protestantom, za częstokrotną requisitią, ku ukontentowaniu domu Bożego, przywrócić nie chciał i dotąd nie wraca. Tym się niekontentując, a mając jakiś dawny rankor przeciwko protestującemu, w roku przeszłym, tysiąc sześć set ośmdziesiąt pierwszym, miesiąca Januarii osmego dnia, gdy protestujący, pan Jakub Didkowski, będący zaproszony w dom urodzonego pana Jana Didkowskiego na ucztę, tamże i pan Konstanty Liplański, szukający różnych sposobów, aby protestanta zdrowia pozbawić, i gdzie indziej chmielem głowę obłożwszy, umyślnie przyszedszy w dom szlachecki, bez dania żadnej przyczyny, znienacka protestującemu w gębę pięścią dał i, porwawszy się do szabli, ciąć chciał, lecz iż ludzie w ten czas różni, goście będące, protestanta dłuży oprimować nie dali i kaleczyć, lubo przy wielkiej oppressiej protestanta; który wszystko to na perswazią ludzką cierpliwie zniósł, panu Bogu tylko krzywdę swoją poruczywszy, nie ukontentowawszy się i tym i nie mogąc się już lepiej pomścić nad samym protestantem, tedy w tymże roku, miesiąca augusta czternastego dnia, postrzegszy na ulicy charta protestującego, dobywszy szable, wprzód ciął; a po tym sztychem pchnął, tak szkaradnie, aż zdechnąć musiał, te słowa mówiąc: «że i panu twemu tak bę-

dzie». W roku zaś terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórym, różnych miesięcy i dniów, pomienieni obwinieni, panowie Chomiczowie Didkowcy, za radą i subordinacją pana Konstantego Liplańskiego, nie sprawując się po bratersku, a wzruszając pokój i mieszkanie sąsiedzkie, ile w jednej wsi z protestującymi mieszkający, różne do niechęci dawając okazje, czeladnika i parobka na rok zupełny najętego, na imie Marcina Popławskiego, który na ręku swych i w powierzeniu od pana Jakuba Didkowskiego miał klucze od gumna i od spichlerza i inne rzeczy gospodarskie pomienionego Popławskiego, różnemi sposobami potajemnie, przez czas nie mały mając z onym jakoweś porozumienia, tak długo odmawiali, aż go dnia dziewiętnastego miesiąca kwietnia do siebie odmówili i przewabili, ku szkodzie nie małej i niewygodzie protestującego, w czas pilnej roboty, który parobek nie mało zaszkodził, mianowicie wziął wztąg różnych kolorów jedwabnych łokci pięćdziesiąt, kosztujący kózdy łokieć po groszy sześć, sznurka jedwabnego łokci dwadzieścia, kupiony każdy łokieć po groszy cztery i innych wiele rzeczy, jako to: siekiery, swidry, dłóta, kosy, wory i różne naczynie gospodarskie gdzieś, czyli pozatracał, czyli też z sobą potajemnie zabrał i, nie zdawszy z rąk swych żadnej rzeczy, nie opowiednie od protestującego odszedszy, i dotąd przy obwinionych zostaje, o którego to parobka wydanie, gdy protestujący po przyjacielsku i przez ludzi godnych szlachtę i przez woźnego urzędownie upominał się, wydać żadną miarą nie chcieli i nie wydali, a jeszcze i na samych protestujących przechwalał się, z domu pojedynkiem wywlekać i zabijać odpowiediają; przez co teraz i w robocie gospodarskiej wielką szkodę i omieszkanie protestantes ponosić muszą i dla takowych odpowiedzi i przechwałek ustawicznych w zdrowiu swym nie będąc bezpieczni, cierpliwie i modeste wszystko to na sobie znosili, oczekiwający, azali się upamiętają i od takowych złości poprzestaną, ale miasto reflectiej w swym złym przedsięwzięciu, teraz świeżo, chcąc już do skutku przedsięwzięty swój nieprzystojny umysł przywieść, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórym, miesiąca kwietnia dwudziestego siódmego dnia, w poniedziałek, nazajutrz uroczystości święta ruskiego, to jest zmartwychwstania pańskiego, upatrzawszy czas sposobny, gdy protestujące, jako zwyczaj chrześ-

ciański naucza, nabożeństwem się zabawiali, pomienieni obwinieni, panowie Liplańscy, zmówiwszy się za wczasu z tymiż pany Didkowskimi Chomiczami, siostrzeńcami swemi i z tymże, odmówionym od protestującego, parobkiem, Popławskim i innemi pomocnikami, ku wzruszeniu pokoju pospolitego i prawa świątobliwego tudzież i miłości sąsiedzkiej, a ku wielkiemu zatrudnieniu i niewygodzie wszystkich sąsiad i podróżnych ludzi, nagotowawszy przedtem wczesnie kołów i chrostu, ulicę starodawną, publiczną i gościniec wieczysty zagradzać płotem poczęli i już nie mało zagrodził, nie chcący niko go przez wieś przepuszczać, co gdy protestujące, jako i inni sąsiedzi obaczyli, iż niesłusznie czyni, poczęli prosić słowy łagodnemi, aby tego poniechał, a drogi i ulicy ludziom wszystkim nie zagradzał, dopieroż pomienieni panowie Liplańscy z tymiż siostrzeńcami swemi, pany Didkowskimi, obwinionymi, z Popławskim i innemi pomocnikami, wprzód słowami uszczypliwemi, honorowi szlacheckiemu i sławie dobrej szkodliwemi, lżyć i sromocić poczęli, a potem, bez wszelkiego respektu, wszyscy, rzuciwszy się jedni do kołów, tamże na ulicy na to już umyślnie nagotowanych, drudzy do siekier, a pan Konstancy Liplański do szabli, terazniejszych protestujących; ubezpieczonych pokojem prawa pospolitego, owarowanych, ile pod czas takowych znacznych i chwalebnych świąt, nic złego na ten czas na siebie niespodziewających się, bezbronnych, tamże na ulicy zaraz niemilosierdnie, kto jeno co w ręku miał: kołami, siekierami, obuchami a pan Liplański szabłą, sam przywódcą będąc, (i te słowy mówiąc: «teraz mamy czas pomsty naszej nad takimi owakimi synami») obces rzuciwszy się, protestujących tak opprimować poczęli, że aż na ziemię każdy od takowego impetu i ogłuszenia upaść musiał, tamże, już na ziemi leżących, siekli, bili, tłukli, jako sie im podobało, nie tylko kołami, obuchami, szabłą, ale na ostatek stusami, rękoma i nogami deptali, za czupryny targając, włosy, kołtuny powyrywali, cale chcący ich nieżywić, jakoż pewnie by byli nieżywili, gdyby nie sąsiedzi na ten czas odratowali i na śmierć zabić nie dali i tak, ledwie co żywych, z dalszą jeszcze odpowiedzią na ostatek zdrowia protestujących, odeszli; których z miejsc na ten czas jednych aż poniesiono, a drudzy, sami zwłokszy się, do domów swych pobite, posieczone, poranione i pokrwawione przy-

wlekli się, z ranami zadanymi takimi: panu Jakubowi Didkowskiemu raz obuchem na róg głowy, czupryne wyrwano, a na plecach, na bokach i na nogach ran sinych, spuchłych, krwią naciekłych, kołowych i obuchowych dziesięć; panu Bazilemu Serhienkowi Didkowskiemu ran, także kołami bitych, sinych, i obuchowych, spuchłych, krwią naciekłych, na plecach, na bokach, co znaczniejszych, siedmnaście a mniejszych po wszystkim prawie ciele i bez liczby, który na śmiertelnej pościeli chorując, Pan Bog wie, jeśli się od takowego zbiać niemiłosierdnego wyleczy; drugiemu panu Bazilemu Serhienkowi Didkowskiemu raz kołem w kark szkaradny, na głowie kołtuny wrywali, na plecach, na ręku obuchowych razow sześć bitych, sinych, spuchłych, krwią naciekłych, szkodliwych, z naruszeniem kości, a inszych po wszdstkim ciele i zliczyć trudno dla spuchłości ciała; panu Bazilemu Łazarenkowi Didkowskiemu na prawym plecuz raz cięty szablą, na lewej ręce, wyżej łokcia, także szablą, także ciętych, szkodliwych razow dwa, na łbie kołem uderzony raz spuchły, siny, barzo szkodliwy, owo zgoła wszystkiego, na ziemi leżącego, zbili ztłukli, tak, że wszystko ciało zczerniało, na twarzy zaś oczy wszystkim znacznie nogami i pięściami popodbiano. Ktorem to takowym swoim niesłusznym i nieprawnym postępkim prawo popolite obwinieni violarunt, winy prawne, pro qualitate facti, na osoby i dobra swoje zaciągneli, a prótestantow, dla takowych: zbiać, bolu i omieszkania, w robocie gospodarskiej, do szkod niezmiernych, które czasu prawa przez pozew werificowane będą, przywiedli i przyprawili; o co wszystko, jako się wyżej pomieniło, protestuiący, swym i imieniem wysz mianowanych panow Didkowskich, iterum atque iterum protestowawszy, ofiarował z obwinionemi prawnie, jako prawo będzie kazało, postępować, salve jednak do poprawy tej protestatiej, albo pozwem czasu prawa onej rozszyrzenie, jeśli by tego potrzeba ukazywała, zostawiwszy; a na werificatią tego wszystkiego, stawił woznego generała wojewodstwa kijowskiego, wołyńskiego, bractławskiego i czernihowskiego, szlachetnego Jana Simka, który, za przydaniem urzędowym i z powinności swojej woznowskiej, roku tysiąc sześć set ośmdziesiąt wtorego, miesiąca kwietnia dwudziestego ośmego dnia, in praesentia dwoch szlachty, ludzi wiary godnych, panow Jana i Pawła Didkowskich, był we wsi Didkowcach, w domach każdego osobno, mianowicie:

Jakuba, panow Bazylego i drugiego Bazylego Serhienkow i pana Bazylego Łazarenka Didkowskich, których widział pobitych, potłuczonych a jednego i posiezonego, po głowach, po plecach, po grzbiecie, po ręku, po nogach, wszystkich spuchłych, sinych, krwawych, rannych, czupryny i kołtuny powyrywane, mianowicie: pana Bazylego Serhienka bardzo chorego, na śmiertelnej pościeli leżącego, Pan Bóg to wie jeśli i żyw będzie, i wszystkie te rany na nich, jako się wyżej w protestatniej pomieniło. Ktore to takowe pobicie, i posieczenie, i dalszą odpowiedź na zdrowie powiedali być stałe panowie Didkowscy, wysz pomienieni, od panow: Liplanskich i panow Chomiczow Didkowskich na ulicy, bez dania żadnej przyczyny. Tegoż roku, miesiąca i dnia i z tąż pomienioną szlachtą, za affectatią pana Jakuba Didkowskiego, był użyty do panow: Łukasza, Bazylego i Fedora Chomenkow Didkowskich, których wszystkich, w iednym domu zastawszy, a przy nich i szlachetnego Marcina Popławskiego, który pierwiej u pana Jakuba Didkowskiego służył, i nie dosłużywszy roku, a wzięwszy zupełną zapłatę, a mając klucze w ręku swych i wiele zaszkoziwszy, nie opowiednie od pana Didkowskiego Jakuba odszedł, i przy tychże panach Chomiczach Didkowskich, jako przy szwagrach swych, loznie się bawi, u których urzędownie requirował, imieniem pomienionego pana Jakuba Didkowskiego, o wydanie tego Popławskiego i rzeczy przez niego zabranych, w protestatniej mianowanych, gdzie panowie Didkowscy Chomiczowie odpowiedzieli: że my go żadną miarą nie wydamy i nieodstąpimy; tedy tego Popławskiego Marcina, według prawa, w tysiącu grzywien do rosprawy prawnej przyaresztował, i przyporeczył, który areszt panowie: Bazili, Fedor i Łukasz Didkowscy, benewole przyjąwszy, do prawa onego stawić, gdzie tego. potrzeba ukaże, submitowali się. Co wszystko, iż tak a nie inaczej było, jako widział i słyssał mianowany wozny, tąż szlachtą, przy sobie będąc, oswiadczywszy, ztamtąd odiechał i o tym tę swoją prawdziwą przedemną urzędem czyni i uznaie rellatią, prosząc wesół z protestantem, aby tak protestatia, jako i ta rellatia do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich przyięte i zapisane byli, co otrzymali. Iakub Didkowski.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682, листъ 344 на оборотъ

XLVI.

Жалоба дворянина Андрея Матіяшкевича на дворянъ Мошковскихъ о томъ, что они отняли у него деньги и коня, нанесли побои его женѣ и пачерицѣ и уговорили козаковъ, квартировавшихъ въ Овручѣ, взять его въ плѣнъ и разными лишениями принудить къ уплатѣ выкупа; они подстрекали козаковъ, указывая на то обстоятельство, что, поселившійся среди нихъ, Матіяшкевичъ—«Ляхъ». 1682. Апрѣля 30.

Роу тысяча шестьсотъ осмьдесятъ второго, месеца Априля тридцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замьку его королевское милости Овзруцкомъ, передо мною Теодоромъ Левьковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцкого и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими, *personaliter stanowszy urodzony pan Andrzej Matiaszkiewicz, swym i urodzoney paniey Maryny Wyhowskiego, małżonki swey imieniem, także imieniem pani Oksiniey Sokołowskiego Piotrowey Tuszyney, corki pomienioney pani Matiaszkiewiczowej, okrutnie zbitych od osob niżej mianowanych, swiadczył i, żalosnie opowiadając, protestował się przeciwko urodzonym panom: Nikonowi Nawmienkowi i synowi jego Matwieiowi, Iwanowi, Michałowi i Fedorowi Zadczenkowi, Prokopowi, Semenowi, Andrzejowi Czaykonowi, Semenowi Kuzmenkowi Moszkowski, i Liduchowskiemu, i Jackowi, brataniczowi jego, princypałom i inszym pomocnikom i comprincypałom, ktorych imiona w pozwie specyfikowanę będą, o to y w ten sposob: iż obwinieni, zdawna mając jakiś gniew y niechęć do protestentow, w jednej wsi, w siele Moszkach, w sąsiedztwie miesz-*

kaiąc, różnemi czasy różne krzywdy y violentie protestantom czyniąc, napierwiew, zebrawszy się obwinieni na protestanta, zastąpiwszy onego we wsi Moszkach na drodze, odieli pieniędzy gotowych złotych dwadzieścia pięć, które był wzioł za woła u Jakima Worobia Moszkowskiego i do domu s temi pieniędzmi szedł, nie kontentuiąc się i tym obwinieni, gdy kozacy na stanowisku stali w Owruczu, połk Seme-now Korsuncow, którym kozakom udali z niechęci obwinieni prote-stanta: «że to lach między nami mieszka, weźcie go do więzienia, może się wam dobrze okupić» i za radą i poduszczeniem ich, pro- testanta kozacy wziowszy gwałtem do Owrucza, i w więzieniu, oko- wawszy pętami żelaznemi y łańcuchem, przez dwa dni y nocy dwie na mrozie protestanta trzymali, nie dawszy ani iesz, ani pić; od których okupuiąc się s tego więzienia, musiał kozakom dać złotych czterdziści Polskich i czapkę falendyszową, kunicą obłożoną dał, za którą dano złotych polskich pięć i tym się jeszcze obwinieni nie ukontentowawszy, legce sobie mając prawo pospolite y na winy, w nim opisane, nie dbaiąc, a wykonywaiąc zawziętość swoię prze- ciwko protestantom, roku terazniejszego, tysiąc szescset osmdziesiąt wtorego, miesiąca Aprila dwudziestego osmego dnia, gdy obaczyli, że się wybiera protestans z Moszkow na mieszkanie do Wyhowa, nie mogąc mieszkać w Moszkach od obwinionych, i słysząc od nich zawsze różne przechwałki na zdrowie, nałożywszy się z dostatkami swemi na dwa wozy, wyiachać chciał; ale obwinieni, zebrawszy się wszyscy s pomocnikami swymi, z armatną strzelbą i z kiiami, jako na nieprzyjaciela, na dom protestantow gwałtownie naszedzsy, wrota rozbiwszy y wpadszy do dwora, zaraz do protestanta rzucili się, chcący onego nieżywić, widząc tedy protestans takowy gwałt na sie- bie, unosząc zdrowie swoje, na tył ze dworu swego, w forte, do rzeki Noryny uszedł, tamże małżankę protestuiącego i corkę jey, pa- nią Tuczyną okrutnie kiiami zbili, zekrwawili, za warkocze targali, po ziemi włoczyli, potąd, pokąd włosow na głowie stawało, a po- tym za umarłych onych odeszli i szkod wiele w domu naczynili i konia, z woza wyprzągszy, za ktorego dawano złotych pięćdziesiąt, wzieli, uczyniwszy temi słowy na protestanta odpowiedzi: «że na tym bedziem wszyscy, że go o śmierć przyprawimy;» za ktoremi odpo- wiedziami nie iest bezpieczen protestans zdrowia i życia swego, przez

co obwinieni prawo pospolite zgwałcili, winy na osoby y dobra swoje, uczynkowi ich godne, zawzieli y zaciagneli, a protestanta do szkod na złotych dwieście polskich przyprawili, o co protestans iterum atque iterum protestowawszy, offiarował z obwinionemi prawnie, jako prawo każe, czynić, salve jednak do uczynienia szyrszej protestaciy, albo oney rozszerzenia pozwem, czasu prawa, jeśli by tego potrzeba prawa ukazywała, sobie zostawiwszy. Na dowod tego wszystkiego stawiał woznego generała woiewodstwa kiiowskiego, szlachetnego Iana Simka, który wozny w te słowa rellatią zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiąc szescset osmdziesiąt wtorego, dnia dwudziestego dziewiątego, był we wsi Moszkach, w domu urodzonego pana Andrzeja Matiaskiewicza, za przydaniem urzędowym, mając przy sobie dwóch szlachciców: pana Stephana Iastrzembskiego i pana Iana Turkowskiego, oglądał okrutnie zbitych, zranionych: panią Marynę Wyhowskiego Andrzejewą Matiaskiewiczową i córkę oney, panią Oksinią Sokołowskiego Tuczyną, na których widział barzo siłą razow bitych po wszystkiem ciełe ich, po rękę, po głowie, po plecach, że i zliczyć trudno, bo wszystkie ciało spuchłe, sinie, krwią ponaciekało, twarz zekrwawiona, włosy na głowach oberwane, których mało co na głowach zostało; ktore zbicie i włosow oberwanie mianowali sobie być stałe przy gwałtownym naysciu na dom, od osob w protestaciy mianowanych; i to mianowali, że wiele szkod naczyniwszy i konia z wozu wyprzagszy, wzieni i odpowiedzi uczynili na zdrowie protestanta, onego nieżywić; i o wszystkim opowiadali, co tylko w protestathey opisano, co on wozny, prawdziwie zeznawszy, wespoł s protestantem prosili, aby tak protestatia, jako i rellatia, do xiąg zapisane byli; co otrzymali.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, 1681—1682 года, № 3210, листъ 347 на оборотъ.

XLVII.

Жалоба дворянъ: Романа, Михаила, Петра и Прокопа Левковскихъ на дворянина Франциска Потоцкаго о томъ, что онъ, пригласивши въ свой домъ Романа Левковскаго, приказалъ слугамъ своимъ изрубить его, причемъ угрожалъ поступить со всѣми Левковскими такъ, какъ поступилъ его отецъ съ Антоніемъ Невмирицкимъ, котораго онъ убилъ, водочилъ трупъ, привязавъ ко хвосту лошади, домъ его сжегъ и имѣніе присвоилъ себѣ. Потомъ Потоцкій обвинилъ несправедливо Левковскихъ въ укрывательствѣ бѣглыхъ крестьянъ, и наконецъ дозволилъ своему управляющему, Хмельовскому, похитить жену Прокопа Левковскаго, отказался выдать ее мужу и когда Прокопъ Левковскій явился съ требованіемъ въ имѣніе Потоцкаго, Веледники, то по приказанію Хмельовскаго былъ посаженъ въ тюрьму, а потомъ избитъ до полусмерти. 1682. Іюля 7.

Року тисеча шестьсотъ осмьдесятъ второго, мѣсяца Іюля сегого дня.

На вrade вгродскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, неместникомъ вгродскимъ подстароства овруцкого и книгами нинешними, вгродскими, овруцкими *personaliter stanowszy urodzony pan Roman Lewkowski, swym i urodzonych panów: Michała, ojca, Piotra, rodzonego i Prokopa, stryiecznego, przez niżej mianowanych osób tyrańsko kłiami zbitego, i na ten czas chorego, braci swych, Lewkowskich imieniem, przeciwko urodzonemu jego mości panu Franciszkowi na Potoku Potockiemu, jako roskazuiącemu, i urodzonym panom: Ianowi Chmielewskiemu, podstarościemu welednickiemu, Ianowi Skiporowi, sługom, Olszańskiemu, masztalerzowi, wolą i rozkazanie pana swego pełnią-*

cym, żałośnie opowiadał i soleniter protestował się o to i w ten sposób: iż jego mość pan Potocki, nie kontentując się pierwszym zbiciem i posieceniem protestanta w roku przeszłym, tysiąc sześć set osmdziesiątym, miesiąca Augusta trzydziestego dnia, zaciągnąwszy z sobą protestującego w kompanią na sejmik deputacki do Włodzimierza, na wyiezdnym z Wieleńnik w pomienioną drogę, wprzód onego, jako gościa, w rzeczy wenerując, a po tem, bez dania żadnej przyczyny, słowami zelżywszy, bez wszelakiego respectu bić i siec szablami pomienionym sługom swoim rozkazał, którzy, czyniąc wolę i rozkazanie pana swego, protestanta niemiłosierdnie wprzód obuchami przygłuszywszy, a potem szablami siec poczęli i razów szkodliwych, ciętych cztery zadali, mianowicie: w głowę ran trzy szkodliwych, z których kosci wychodzili, a czwartą ranę w rękę prawą, którą się składał, nie przyszedszy ieszcze do broni, przez wszystkie palce zađali i za umarłego na ziemi zbitego odjechali; a tym się nie kontentując ieszcze, i na ostatek zdrowia i substantiej na różnych miejscach sam jego mość pan Potocki, przez różnych ludzi i sługi swoich przechwałki i odpowiedź czyniąc na protestanta takową: «że, jako niebozчыk rodzic mój kazał zabić i koñmi włoczyć przed tym Antoniego Niewmiryckiego, i iego substantią zabrać, i mieszkanie spalić, tak i ja terazniejszym protestantom uczynie»; zaczym protestantes zdrowia swego nie są bezpieczni; a przy takowych pochwałkach na zdrowie i substancją, protestujących chcąc rujnować, śmiał i ważył się przez sługę swego, pana Iana Chmielowskiego, śnać uchodząc przedsięwzięcia swego, uczynić niesłuszą i potwarną protestacją na protestantów w roku terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórym, miesiąca Februarii dwudziestego piątego dnia, w grodzie owruckim, jakoby protestantowie poddaną ze wsi Biełki, żonę Klima roboczego, Marynę, zbiegłą w dom onych z różnemi fantami i pieniędzmi gotowemi, w teźże protestaciej mianowanemi, nie wiedzieć gdzie zapodzili, także i nijakiego Kondrata Winnika, z koniem żydowskim zbiegłego także do wsi Lewkowicz, za requisitą obojga wydać nie chcieli i listy, znieważywszy, nogo nadeptali, czego nigdy in rerum natura nie było. Tandem po swej protestaciej niesłusznzej, roku terazniejszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórego, miesiąca Kwietnia piętnastego dnia, przez subordynowanie osoby

odmówiwszy żonę szlubną urodzonego pana Prokopa Lewkowskiego, podwodo poddanych swoich do Welednik z rzeczoma, niżej mianowanemi, sposobem nieprzystojnym, kryjomie pan Chmielowski, podstarości jego mości pana Potockiego wielednicki, tamże, do Wielednik wykocić i zaprowadzić kazał, a mianowicie te rzeczy: spodnica sztametowa, kosztująca złotych trzydzieście, harasowa, kosztująca złotych dziesięć, kozuch, kosztujący na dobrą monetę złotych dwaście, pieniędzy gotowych w dobrej monecie złotych piętnaście, a inszych różnych fantów, płócien, koszul, obrusów, podwik, kabatów i różnego naczynia gospodarskiego więcej niżeli na złotych sześćdziesiąt; o której odmówionej i wyprowadzonej, żenie swojej z rzeczoma pomienionemi do Welednik gdy się pan Prokopi Lewkowski dowiedział, jako szlachcic, pokojem prawa pospolitego obwarowany, a nie spodziewając się nic złego na siebie, jechał upominając się, jako o żonę swoją własną, u pana Iana Chmielowskiego, podstarościego welednickiego, w dom jego mości pana Potockiego, do Welednik, aby protestującemu wydano ze wszystkimi zabranemi rzeczoma, tamże, miasto wydania żony pomienionej, pan Chmielowski, legąc sobie poważywszy prawo pospolite i winy, w nim opisane, nierespectując na stan szlachecki, pod czas dnia targowego, dziewiętnastego miesiąca Kwietnia, roku tczazniejszego, wprzód słowami szpetnemi, chłopami nazywając, pana Prokopa Lewkowskiego do turmy wsadzić kazał, a potem, zawoławszy na chłopów swych, i wywlekszy z turmy, tyrańsko kijami bić kazał, że aż ledwo żywego na ziemi porzuciwszy, odeszli i żony dotąd wydać niechce i nie wydaie; którym to takowym nieprawnym i niesłusznym postępkim swym obwinieni prawo pospolite violarunt, winy prawne za takowe uczynki na osoby i dobra swoje zaciągneli, a protestantów do szkód nie małych, nie rachując w to rzeczy i pieniędzy, przez żonę pana Prokopa Lewkowskiego zabranych, które czasu prawa przez pozew verifcowane będą, przywiedli i przyprawili; o co wszystko, jako się wyżej pomieniło, jako i odpowiedź na zdrowie i substantią, protestujący, swym i imieniem wysz mianowanych panów, ojca i brata swych, Lewkowskich, iterum atque iterum protestowawszy, i przeciwko uczynionej protestacji od jego mości pana Potockiego, jako potwarnej, reprotestowawszy, offiarował z obwinionymi prawnie, jako

prawo będzie kazało, postępować, salve jednak do poprawy tej protestaciej, albo pozwem, czasu prawa, onej rozszerzenie, jeśli by tego potrzeba ukazywała, zostawiwszy; a na werificatią tego wszystkiego stawil woznego generała wojewodztwa kiiowskiego, wołyńskiego, bractławskiego i czernigowskiego, szlachetnego Stefana Karaczewskiego który, za przydaniem urzędowym, i z powinności swojej woznowskiej, roku tegoż, miesiąca kwietnia dwudziestego wtórego dnia, in praesentia dwóch szlachty, ludzi wiary godnych, panów: Iana i Stefana Niewmiryckich, z którą pomienioną szlachtą był we wsi Lewkowiczach, w domu: wprzód u pana Romana Lewkowskiego widział rany, już pogoione, tylko znaczne, w głowie na panu Romanie Lewkowskim, snać byli szkodliwe, z których mianował pan Lewkowski, iż i kości wychodzili, a czwartą ranę przez wszystkie palce na prawej ręce—szkodliwe, cięte, jako się wyżej w protestaciej pomieniło, tegoż dnia i z tąż, wysz rzeczoną, szlachtą był w domu pana Prokopa Lewkowskiego, barzo chorego, kiiami zbitego, wszystkiego siniego, spuchłego, krwią obciekłego, że od tak szkaradnego zbicia i spuchlińy ran zliczyć trudno, które to takowe zbicie i poranienie panowie Lewkowscy mienili być od osób i sposobem, wyżej mianowanym w protestaciej; stałe; co wszystko, iż tak a nie inaczej, jako się wyżej pomieniło, on wozny, szlachtą, przy sobie będącą, oswiadczywszy, z tamtąd odjechał, i o tym tę swoją prawdziwą czyni i zeznaie relłacią, prosząc wespół z protestantem, aby tak protestacia, jako i woznego relłatia do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich przyjęta i zapisana była; co otrzymał Roman Lewkowski.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 400.

XLVIII.

Духовное завѣщаніе дворянина Дмитрія Степановича Бѣлошицкаго, которымъ онъ отказываетъ свое имѣніе, частію брату своему Степану, частію въ пользу церкви въ селѣ Бѣлошицкомъ, частію—же въ пользу священника села Скороднаго, въ которомъ завѣщатель умеръ на дорогѣ; священникъ села Скороднаго напутствовалъ больного и общалъ его похоронить при мѣстной церкви. 1682. Юля 9.

Рову тысяча шестсотъ осмьдесятъ третего, месеца Іюнія тридцатого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцъкомъ, передо мною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ кгородскимъ подстароства овруцъкого и книгами нинешъними, кгородскими, овруцъкими, пертоналитеръ становши урожонный панъ Григорій Белошицкій, для уписаня до книгъ нинешънихъ, кгородскихъ, овруцъкихъ, подалъ пер облятамъ тестаментъ остатнее воли зопного пана Дмитрія Белошицкаго, просечи, абы былъ приняты и у книги уписаный, которого я, урядъ, примуючи, читаломъ и тымъ словы, рускимъ письмомъ есть писаный: Во Имя Отца и Сына и Духа Святого, въ Троицы Единого Бога, аминь: Я, Дмитрей Степановичъ Белошицкій, ведомо чиню и ознаймую тымъ моимъ остатней воли тестаментомъ, кому того ведати будетъ надлежало, ижъ я, будучи хорымъ, пошолъ былъ на одпустъ подъ Мозырь до Мелешкевичъ, до образу Святое Пречистое; кгда пришевши до села Скороднаго, бардзомъ захоровалъ, еднаеъ при зуполномъ смыслу и розуме будучи, упросивши до себе свещеника скороденского

велебного отца Григорія, которы мене споведалъ и сакраментовалъ и тело мое грешное мель поховать при церкви скороденской святого Димитрія, которому священнику записую жита поль мерки и сорокъ гроши готовыхъ, золотыхъ семь, за что маеть тотъ священникъ набоженство за душу мою отправить, то есть сорокоустъ, а тое все братъ мой, панъ Степанъ Белошицкій, священнику маеть отдать; а у стрія моего, пана Ивана Белошицкого двенадцать шаговъ долгу отшукаетъ, оному священнику отдать и белець меду, а грунтъ мой увесь отчизной Белошицкой пану Степану Белошицкому, брату моему, часи вечными записую и увесь мой достатокъ, щоколвекъ по мѣне зостанеть, и въ тыхъ же грунтахъ моихъ Белошицкихъ, щоколвекъ дѣрева до него надлежаго бортного, якъ съ пчелами, такъ и безъ пчель, тому же пану Степану Белошицкому, усе, во всимъ, вечными часы записую; а часть на грунту Белошицкого материстая маеть вечными часы при церкви Белошицкой зоставати; а особливе у сестры моее, пани Невмерицкой воли два и иншіе речи воленъ будетъ тотже панъ Степанъ Белошицкій одшукать до себе и святое церкви Божее въ сели Белошицахъ не запоминать. При которомъ писмѣ тестаменте были люде скороденскіе на имя: Пилипъ и Опанась, зъ места Веледникъ—Охременко, котори во мною посполу до Скородного прииель, до которого тестаменту поменезого свесъченика скороденского, Григорія, о подписъ руки упросиль, Писано въ Скородномъ, року тисеча шесть сотъ осмъдѣсятъ второго, месеца Іюня девятого дня. У того тестаменту подписъ руки тыми словы: при справованню того тестаменту будучій, подписуюсе рукою моею власною—Григорей, священникъ Скороденскій. Которій же то тестаментъ, за подаемъ и прозбою звышъ менованое особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинѣшнихъ есть уписанъ.

Книга городская оvrуцкая записовая и потсчная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 181 на оборотъ.

XLIX.

Жалоба дворянина Луки Дидковского на дворянъ: Якова Дидковского, Кондрата и Тышка Ходаковскихъ и другихъ о томъ, что они напали на домъ истца съ вооруженною толпою, въ день Рождества Пресвятыя Богородицы, когда всѣ почти жители села Дидковецъ и другихъ околичныхъ селъ находились въ церкви, избили всѣхъ тѣхъ, кого застали въ домѣ и причинили опасную болѣзнь женѣ Луки Дидковского. 1682. Сентября 23.

Року тисеча шестьсотъ осмьдесятъ второго, мѣсяца сентебра двадцать третего дня.

На враде вгродскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ подстароства овруцкого и книгами нынешними, вгродскими, овруцкими personaliter stanowszy urodzony pan Łukasz Didkowski, swym, i panniej Katarzyny Popławskiego Didkowskiej, małżonki swej i urodzonego pana Wasila Didkowskiego, rodzzonego brata swego, imieniem, swiadczył i soleniter protestował naprzeciwko urodzonemu panu Jakubowi Didkowskiemu, principałowi uczynku niżej mianowanego i pomocnikom onego, urodzonym panom: Kondratowi ojcowi i Tyszkowi, synowi, Chodakowskim i innym, o których imionach i przezwiskach protéstans na ten czas wiedzieć nie może, ale, za wzięciem wiadomości, w pozwie tenże protéstans wyrazić declaruie, oto i w ten sposob: iż przerzeczony pan Didkowski, przepomniawszy боiaźни Bożej i prawa pospolitego i winy w niem opisane, mając do protestanta różne zawzięte niechęci, czyniąc różne różnemi часы protestantom

krzywdy w gruntach protestantów, w dobrach didkowskich będących, i różnie różnemi czasy protestantów contemptując, i dalej czasu upatrując, jakoby protestantów do niezdrovia i o śmierć przyprawić: jakoż czas pewny upatrzysz, to iest w roku terazniejszym, tysiąc sześćset ośmdziesiąt wtórym, miesiąca septembra ośmnastego dnia, w dzień święta ruskiego, narodzenia Najświętszej Panny, gdzie właśnie różna szlachta i różni ludzie, z różnych sioł, dla nabożeństwa do sioła Didkowiec, do cerkwi ziechali byli, i już w wieczór mianowany obwiniony, z swemi wysz mianowanemi, pomocnikami, namowiwszy i różnych ludzi różnych conditiej ieszcze do siebie przybrawszy, i rzkomo mając jakąś occasią do bakałarza, który w budynku protestujących dla nauki dziełek szlacheckich zostawał, z orężem różnym gwałtownie na dwor i mieszkanie protestantów, we wsi Didkowiczach będący, naszedszy, tamże protestujących różnie różnemi broniami bijąc, tłukąc, mało o śmierć tychże protestantow nie przyprawili, gdzie i żonę protestującego, wysz mianowaną, zostającą ciężarną, iedną że ciż obwinieni przestraszyli, a druga w tym że hałasie potrącili, która, z takowego przestachu i potrącenia, dziecie nie donoszone musiała poterać i nieżywe rodzić, i gdyby nie sąsiedzi, drudzy panowie Didkowscy, usłyszawszy takowy hałas i gwałt, nie ratowali, pewnie by protestujących o śmierć przyprawili, przez który to takowy uczynek mianowani obwinieni prawu pospolitemu sprzeciwili i w winy prawne, uczynkowi swemu godne, popadli; o co wszystko protestans na wysz mianowanych obwinionych, tak imieniem swoim i imieniem małżonki swej wysz mianowanej i brata swego świadczyli solleniter protestował, ofiarując z temiż obwinionemi prawnie, jako z prawa pospolitego przydzie, czynić, zostawiwszy jednak wolną melioratią tej protestaciej, albo uczynienie inszej szyrszej, albo też przez pozew rozszerzenie; na ten czas, na dowod tego wszystkiego, stawil woźnego generała woiewodstwa kijowskiego, wołyńskiego, bractawskiego i czernihowskiego, szlachetnego Jana Dedowicza, który woźny, mając przy sobie dwóch szlacticów, ludzi dobrych, panow: Andrzeja Zawackiego i Wacława Kobylińskiego, z przydania urzędowego w roku terazniejszym, miesiąca septembra dwudziestego dnia był na sprawie i potrzebie wysz mianowanych protestujących we wsi Didkowcach, tamże, za opowiadaniem onych, widzial znaki różne najścia tego na dom

protestujących przez obwinionych i samych protestujących, różnemi broniami barzo zbitych, i pomienioną małżonkę protestującego, barzo chorą, z potrącenia obwinionych, na pościeli śmiertelnej leżącą, która bez czasu dziecie nieżywe porodziła; i jakoż i ciało tegoż poternego dziecięcia tu, na urządzie praesentowano i on wożny, według prawa i powinności swojej woźnowskiej, przez kogo jest poterane, tu, w grodzie obwołał i proclamował, którą swoją rellatią mianowany wożny, przedemną, urzędem prawdziwie zeznawszy, o przyjęcie onej, jako i protestans swej protestaciej prosili, co otrzymali. Na miejscu pana Łukasza Didkowskiego, jako nie umiejącego podpisać, podpisuie się Stanisław Konstanty Liplański.

Книга городская оvruckая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; мстѣ 424 на оборотѣ.

L.

Приговоръ купнаго суда, состоявшаго изъ дворянъ: Барановскихъ, Мошковскихъ и другихъ, также изъ крестьянъ сосѣднихъ селъ. Судъ уличилъ дворянъ: Игната Невмирицкаго и Юсифа Барановскаго въ томъ, что они выдрали пчелы у дворянъ: Богдана и Семена Барановскихъ и приговорилъ виновныхъ къ уплатѣ стоимости пчелъ и къ вознагражденію убытковъ, понесенныхъ истцами. 1682. Октября 4.

Року тисеча шесть сотъ осмъдесять второго, мѣсяца Ноябра двадцатого дня.

На враде кгородскомъ, въ замку его королевской милости оvruckомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ кгородскимъ подстароства оvruckого и книгами винешними, кгородскими, оvruckими personaliter stanowszy szlachetny pan Bohdan Baranowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, ovruckich, podał

per oblatam dekret kupny przez osob, w tym dekreście mianowanych, wydany w szkodzie podawaiącego, o podarcie pszczoł w barciach, w gruncie baranowskim, nazwanym Zależnicze, o czym ten dekret szyrzej w sobie opisuie, którego podawszy, prosił, aby był przyięty i w xięgi wpisany; ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przymuiąc, czytałem i temi słowy jest pisany. My, kupniki: Jan Grywski, Nikon i Dmitr i Semen Moszkowscy, Jasko Kupryianenko, mieszkaiący w Szwabach, Iwan i Stefan Demeszenki z sioła Chwośniej, Huryn i Artem z sioła Potapowicz, Matwuj, Jurko Haszuniec z sioła Bondarów, Kuzma z sioła Skorodnego, wojt skorodenski, Jan Dedowicz, wóznny generał wojewodzdwa kijowskiego, będąc uproszeni na kópe od Bohdana Baranowskiego, w szkodzie tegoż, na gruncie baranowskim, nazwanym Zależnicze, o podarcie pszczoł w barciach trojga, gdzie na pierwszej kopie nie mogliśmy złoczyńcę znaleść, na drugą kupę odłożyli, a gdy druga kopa stanęła w teźże szkodzie Bogdana Baranowskiego, na której Ihnat Niewmiricki nie stał, ale jeszcze przed zebraniem kopy drugiej, przysyłał Iesifa Baranowskiego, szwagra swego, jednaiąc Bohdana Baranowskiego i dawał za podarte pszczoły—swoie pszczoły, gdzie by tylko strona szkoduiąca chciała, abo pieniędzmi żeby wzioł za szkody swoje; czego Bohdan Baranowski bez wiadomości naszej, kupników, nie chciał uczynić i z onym się za szkodę swoią godzić, ale na kupie żeby Ihnat Niewmirycki stanął, na której nie stanął, słyszac się być winnym; na teźże drugiej kopie Iesif Baranowski przed nami, kupnikami, submitował się szwagra swego, Ihnata Niewmiryckiego, na trzeciej kopie stawić; my, kupniki, odłożyliśmy i na trzecią kope na dzień dzisiejszy, na której trzeciej kopie stanął pomieniony Ihnat Niewmirycki i do podarcia pszczoł Bogdana Baranowskiego dobrowolnie przyznał się, tam że, na tej trzeciej kopie, przed nami, kupnikami, przekładał skargę Semen Baranowski, iż mu wydarto pszczoł iedynaścioro, tedy dobrowolnie Iesif Baranowski, szwagier Ihnata Niewmiryckiego, przyznał to: «żem ja podarł i ieszcze będę darł»; a tak my, kopa, widzac i dowody jasne, i sami się złoczyńce dobrowolnie do wysz mianowanych szkod przyznali, i dalej jeszcze Iesif Baranowski przed nami, kupą, declarował pszczoły Semena Baranowskiego darć, tedy w tej sprawie tak dekretuiemy: aby ten Ihnat Niewmirycki Bohda-

nu Baranowskiemu pszczoły podarte popłacił i szkodę, którą ponosi przez to, nagrodził; a Iesif Baranowski aby Semenowi popłacił, do których się sam na kupie przyznał, że ich podarł i ieszcze deklarował drać; tamże, na tejże ostatniej kopie trzeciej, przekładał przed nami, kupnikami skargę Jacko Kupryjanenko, że i onemu w tymże gruncie siła pszczoł podarto, któremu Jackowi Kupryianenkowi zostawuujemy wolną drogę do dochodzenia szkód swoich, i innych nie mało uskarżali się o podarcie pszczoł, którym wszyskiem wolne prawo zostawuujemy szukać szkodników i na to zgodnie ten nasz dekret kupny wydaliśmy z podpisami rąk naszych, którzy z nas pisać umieją, a którzy nie umiejętni, tedy z podpisami ręki niżej mianowanej osoby, na miejscu naszym podpisującego się; działo się to w gruncie baranowskim, w dzień świętego Franciszka, roku tysiąc sześć set ośmdziesiąt wtórego. У того декрету купного, подписы рукъ тыми словы: będąc na tej sprawie, podpisuie się ręką swą własną Jan Grywski; na miejscu panów: Nikodima, Dmitra i Semena Moszkowskich, stryiów moich, pisma nie umiejętnych, za ustną i oczewistą prozbą, do tego dekretu podpisuie się Jan Moszkowski; ustnie i oczewisto proszony od wysz mianowanych osób, w dekrecie mianowanych, do tego dekretu podpisuie się Andrzej Redczyc ręką. Который же то девретъ, за поданіемъ и прозбою подаваючого, а за моимъ урядовымъ принятіемъ, до книгъ нинешнихъ вгродскихъ овруцкихъ есть уписанъ.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; мистъ 471.

II.

Жалоба дворянина Григорія Ущাপовскаго на дворянъ: Степана и Евтуха Васьковскихъ и Василя и другаго Василя Дидковскихъ о томъ, что они, встрѣтившись съ истцемъ на поминальномъ обѣдѣ у вдовы, Авраамовой Ущаповской, и замѣтивъ, что Григорій Ущаповскій, какъ католикъ, отказывается ѣсть скоромное въ субботу, назвали его язычникомъ, а потомъ, послѣ ухода изъ обѣда, напали на его домъ, вырубали двери, нанесли ему сильныя побои, и, защищавшихъ его, родственниковъ поранили. 1682. Ноября 18.

Року тисеча шестьсотъ осмьдесятъ второго, мѣсяца Ноябра осмьнадцатога дня.

На враде кгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ кгородскимъ подстароства овруцкого и книгами нынешними, кгородскими, овруцкими *personaliter stanowszy urodzony pan Michał Uszczapowski, swym i urodzonych panów: Hrehorego i Sawki Uszczapowskich imieniem, żałośnie opowiadaiać, soleniter protestował się przeciwko urodzonym panom, Stefanowi Wańkowskiemu, jako samemu principałowi, Wasilowi starszemu i Wasilowi młodszemu Didkowskim, braci rodzonym i Iewtuchowi Wańkowskiemu, comprincipałom i pomocnikom uczynku niżej mianowanego, o to i w ten sposób: iż pomieniony pan Stefan Wańkowski, nie kontentuiąc się tym, że z protestantów jednego, pana Sawkę Uszczapowskiego i siostrę jego rodzoną, pannę Hrypinę Uszczapowską, naiachawszy na wieś Uszczapy, na drodze tyrańsko był zbił, teraz tedy znowu, w roku terazniejszym,*

tysiąc sześć set ósmdziesiąt wtórym, miesiąca Nowembra czternastego dnia, legce sobie mając prawo pospolite i na winy, w nim opisanane, nic nie dbając, z pomienionemi pany Didkowskimi i panem Iewtuchem Waśkowskim, pomocnikami swymi, będąc wspólny z protestantem na obiedzie u pani Awramowej Uszczapowskiej, we wsi Uszczapach, która po mężu swym zmarłym pamiętkę zaduszną czyniła, tamże, przy obiedzie różne obwinieni protestantom przyczyny i okazji do zwady dawali, a że się to działo w dzień sobotni, że jeden z protestantów, pan Hrehory Uszczapowski, będąc wiary katolickiej, na obiedzie z mięsem nie jadł, którego przy obiedzie poganinem nazywali, co wszystko protestantowie cierpliwością a milczeniem znosili, a potym obwinieni, z domu pani Awramowej Uszczapowskiej zaraz po obiedzie wyszli j, pobrawszy swoje konie, zasiedli na drodze, którądy by mieli protestantowie do domów swych iść, aby onych mogli zdrowia pozbawić; protestantowie, będąc przestrzeżeni, obwinionych, idąc do domu inszą drogą, pomineli i obeszli; a gdy obwinieni postrzegli, że już ich pomineli, zaraz, na konie powsiadawszy, które w rękę przy sobie trzymali, za protestantami skoczyli, gdzie naprzód pan Wasilej starszy Didkowski, dognawszy pana Michała Uszczapowskiego, koniem niemiłosiernie udźrzył i roztrącił i, obróciwszy się koniem, przez onego biegał, a potym za drugimi protestującymi gonić poczęli, gdzie pan Hrehory Uszczapowski, do domu swego od obwinionych uszedszy, wrota był zamknął, które wrota siekli szablami, a potym wyłamali i wybili i pomienionego pana Hrehorego Uszczapowskiego, we dworze, w domu jego, tyrańsko szablami, płazami i, który czym mógł, zbili, a potym, ze dwora wyiachawszy, na pojedynek, prawem zakazany, zbitego wyzywali; nie kontentując się tym, sam pan Stefan Waśkowski pana Sawkę szablą tyrańsko na ulicy w rękę lewą zaciął i ranę barzo szkodliwą niżej łokcia zadał; a potym, uczyniwszy ieszcze na zdrowie protestantów przechwałki i odpowiedź, że wsi Uszczapów odjechali, przez który swój nieprawny i niesłuszny postępek prawu pospolitemu sprzeciwili, winy na osoby i dobra swoje zawzieli i zaciągneli; o co wszystko niżej mianowany protestans, iterum atque iterum protestowawszy, ofiarował tak sam, jako i drugich, wyżej wyrażonych panów Uszczapowskich imieniem, z obwinionemi prawnie, jako prawo

pospolite każe, czynić, wolną jednak tej protestaczej melioracją, lubo pozwem rozszerzenie, jeśli by tego potrzeba ukazywała, sobie i drugim protestantom zostawiwszy; na dowód tego wszystkiego stawił woźnego generała wojewodstwa kijowskiego, szlachetnego Iana Dedowicza, który woźny jawnie, jasnie i dobrowolnie rellatią swoją zeznał temi słowy: iż ja, roku i miesiąca wyżej w protestacji mianowanych, a dnia szesnastego, byłem we wsi Uszczapach, z przydania urzędu tutejszego, mając przy sobie stronę dwóch szlachciców wiary godnych, panów: Stanisława Stańkiewicza i Iana Szylickiego, oglądał i widział: naprzód pana Michała Uszczapowskiego chorego, koniem potraconego i rozbitego, a pana Hrehorego Uszczapowskiego w domu jego oglądałem barzo chorego, zbitego i tyrańsko stłuczonego, na pościeli leżącego, na którym razów bitych po różnych członkach ciała jego naliczyłem sinych, bitych, krwią naciekłych, spuchłych dziewięć, a na panu Sawce Uszczapowskim oglądałem i widziałem na lewej ręce niżej łokcia ranę szablą ciętą, barzo szkodliwą, tamże, za okazaniem tychże panów Uszczapowskich, widziałem wrota pana Hrehorego Uszczapowskiego, drzwi połamane i posieczone i wiele we dworze znaków gwałtu; oglądałem, co sobie być protestantowie stałe mianowali od panów: Wasila starszego i Wasila młodszego Serhienków Didkowskich, braci rodzonych, i od panów: Stefana i Iewtucha Waśkowskich, i to wszystko opowiadali, co tylko wyżej w protestaczej opisano, co ja, woźny, oglądawszy i com słyszał, stronę przy sobie mającą, to wszystko oświadczył; co tak a nie inaczej on woźny na urzędzie zeznawszy, prosili współ z protestującym, aby tak protestacja, jako i rellatia do xiąg niniejszych zapisane byli; co otrzymali.

Книга вродская оверукая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 467.

III.

Объявление дворянъ Чоповскихъ о томъ, что во время происходившихъ смуть истреблены были ихъ документы и грамоты, пожалованныя имъ отъ князей русскихъ, литовскихъ и отъ королей польскихъ. 1682. Декабря 22.

Року тисеча шесть сотъ осмдесять второго, месеца декабра двадцать второго дня.

На вряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Lewkowskim, намесникомъ вгородскимъ подстароства овруцъкого и книгами нивешними, вгородскими, овруцъкими stanowszy oczewisto szlachetny pan Samuel Czopowski, swym i imieniem wszystkiei braci swey, panow Czopowskich, swiadczył i manifestował w ten niżej opisany sposob: iż, co pod czas tey inkursiey nieprzyacielskiey tatarskiey, jako też i moskowskiey, tudzież i rebelliey kozackiey, dispositie ich, od godney pamięci xiąząt ruskich, przodkom manifestujących, na dobra, leżące w woiewodstwie kijowskim a powiecie żytomirskim, także i na wolności ich szlacheckie nadane, a przez królów polskich: świętey pamięci pierwszego Sygmunta i Władysława konfirmowane; ktore to dispositie ich pod czas tych inkursji nieprzyacielskich i inne różne sprawy, mianowicie kwity poborowe i podymne tudzież i zapisy i listy dzielcze graniczne z pany Meleniowskiemi i z innemi ich mościami, manifestującemu teraznieyszemu i braci iego potrzebne, pògineli, o co i powtore świadczył i manifestował, postrzegając całości prawa swego, aby to im napotym nie szkodziło, zostawiwszy jednak sobie i wszystkiey braci swoiey salve

do czynienia inszey szerszey manifestaczey, jeżeli by tego potrzeba ukazywała; a na ten czas o przyjęcie tey prosił, co i otrzymał Samuel Czopowski.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 481.

LIИ.

Свидѣтельство, выданное дворянамъ Чоповскимъ дворянами: Меленевскими, Ходаковскими, Сингаевскими, Пашинскими, Каленскими и Дидковскими о томъ, что они дѣйствительно были издавна дворянами и имѣли грамоты на дворянское званіе отъ русскихъ князей и отъ королей польскихъ, но грамоты эти утеряны во время бывшихъ смуть, почему Чоповскіе и принуждены отправиться для отысканія ихъ копій въ литовской метрицѣ. 1682. Декабря 22.

Року тисеча шесть сотъ осмьдесять второго, месеца Декабря тридцать первого дѣя.

На вряде вгородскомъ, в замку его королевское милости овруцькомъ, передомною, Теодоромъ Левъковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцького и книгами нинешними, вгородскими, овруцькими personaliter stanowszy szlachetny pan Samuel Czopowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich подаѣ per oblatam atestatią ich моściow panow obywatelow woiewodztwa kijowskiego, в рзeczy, в теу atestaczey niжеу inserowaney, mianowicie wyrażoney, sobie i drugim panom Czopowskim sлужацей, о czym та atestatia szyrzey в sobie opisuie, которау подавszy, проsił, aby была прията i в xięги niniejsze wpisana; ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg онау przymuiąc, przed sobą czytać казатем i теми sлowy iest pisana: my, szlachta, obywatele woiewodztwa kijowskiego, powiatu żytomirskiego i owruckiego, на podpisach rąk naszych niжеу mianowani, zeznawamy tą naszą prawdziwego zeznania atestacią до wszelakiego sądu jaśnie wielmożnych, wielmożных panow a panow naszych miłościwych униžoną a pokorną

proźbą naszą za Samuelem, Andrzejem i Tymofiem Czopowskiemi do wielmożności waszey pańskiej wnosimy, ktorzy, będąc z przodków swoyich ubogą szlachtą, a pod czas tych inkursyi nieprzyjacielskich prawo swoje, ktore mieli od świętey pamięci xiążąt ruskich, przodkom ich na wolności szlacheckie nadane, a od świętey pamięci nayiasniejszych królow polskich konfirmowane, potracili i jadą do dworu jego królewskiej mości, pana a pana naszego miłościwego, dla wyjęcia z metryk, sobie należącego prawa, czego i my, będąc dobrze wiadomi tego, że oni prawo swoje pod te inkursie stracili, na to daliśmy pomienionym Czopowskim tę naszą prawdziwego zeznania naszego atestatią, z podpisem rąk naszych. Działo się w mieście jego królewskiej mości, Owruczym, roku tysiąc sześć set ośmdziesiątym wtorym, miesiąca decembra dwudziestego wtorego dnia. У тоє атестацѣи подписы рукъ тыми словы: Szymon Meleniewsky ręką, Jan Kalenski ręką swą, Jan Kaleński ręką swą; за ustną i oczewistą proźbą od jego mości pana Bazylego Kaleńskiego, jako pisać nie umiejącego, podpisuie się do tey atestaciey ręką swą Jan Kalenski, Jan Chodakowski ręką swą, Tymofi Chodakowski ręką swą, на mieyscu pana Samuela Chodakowskiego, jako pisać nie umiejącego, за proźbą jego podpisuie się Jan Sielecki, за ustną i oczewistą proźbą od pana Samuela Czopowskiego i od wszystkich braci panow Czopowskich o podpis ręki do tey atestatiey, podpisuie się Paweł Sinhaiewski ręką swą, за ustną proźbą wszystkich braci ich mościow panow Czopowcow, podpisuie się Jakub Paszyński ręką swą, Jan Paszyński ręką swą, Bohdan Synhaiewski ręką swą, Jan Meleniewski ręką swą, Hrehory Meleniowski ręką swą, Jan Błocki ręką swą, Bazyli Didkowski ręką swą, Екимъ Закусило рукою власною, Paweł Didkowski ręką swą, Artemij Didkowski ręką swą, Antoni Zakusiło ręką swą. Котораяжъ то облята той атестаци, за пода- ніемъ и прозбою звышъ менованое особы подаваючого, и за при- нятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешнихъ, кгородскихъ, ов- рудцкихъ есть уписана.

Книга гродская овуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682, листъ 482 на оборотъ.

Удостовереніе, выданное дворянами Барановскими и Коркушками дворянину Остафію Васьковскому о томъ, что онъ трижды созывалъ купный судъ, по поводу похищенія у него трехъ котловъ, и что на собраніи купнаго суда было доказано, что похитили ихъ дворяне Несторъ и Луцко Клименки Васьковскіе. 1683. Марта 13:

Року тисеча шесть сотъ осмьдесять третяго, мѣсяца Сентября девятаго дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левъковичемъ, наместникомъ вгородскимъ подъстароства овруцкого и книгами нинешними, вгородскими, овруцкими, *personaliter stanowszy urodzony pan Ostaphi Waškowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, atestatią od panow obywatelow wojwodstwa kijowskiego, powiatu owruckiego, w rzeczy pewnej, sobie daną i służącą, podał per oblatam, temi słowy pisaną:* Мы, szlachta, obywatele wojwodstwa kijowskiego a powiatu owruckiego, w blizkim sąsiedztwie mieszkający z urodzonym panom Ostaphim Raszkiewiczem Waškowskim, czyniemy jawno i zeznawamy tą naszą prawdziwą atestatią każdemu, komu o tem wiedzić będzie należało, teraz i na potym zawždy, iż мы, dobrze będąc wiadomi tego, że podczas expeditiej Beresteckiej, przedtym nizli tu, w ten powiat owrucki Horkusza, полковник, z woyskiem swym kozackim był przyszedł; urodzony Ostaphi Waškowski, ku pilnej potrzebie na chleb, podczas drogości wielkiej, pożyczyl urodzonemu panu Jakimowi Didkowskiemu kop czternascie litewskich, monety dobrej, srebrnej, talerami, to jest orlankami, ktore na ten czas szli po złotemu jednemu i groszy dwadziescia cztery, dla pewności dłугу tego pan Jakim Didkowski, w zastaw dawszy panu Os-

taphiemu Waškowskiemu kotłow miedzianych gorzałczanych dwa, ratione wygody i poczekania, postąpił był interesu od tey summy na koždy tydzień po szahu na dobrą monetę od tych kop cztyrnastu do wykupna. A że tenże pan Jakim Didkowski, straciwszy na swoje potrzeby te kop czternaście i dalej będąc potrzebien pieniędzy, sprzedał temuż panu Ostaphiemu Waškowskiemu trzeci kocioł, za kop dziesięć litewskich, także za dobrą monetę, wiecznością; już tedy wszystkie te trzy kotły byli czas niemały u przereczzonego pana Ostaphiego Waškowskiego, a gdy nastąpiła incursia nieprzyjacielska, to jest gdy ten Horkusza z pułkiem swym wszystkim tu, w Polesiu, w powiece owruckim grasował, te kotły pan Waškowski pochował był w błocie, w wodę głęboką; a że jakoś chitrość złodziejska to postrzegszy, mianowicie Nestor niebozczyk i Łucko Klimenki, śnać podpatrzyli byli, gdy te kotły chował pan Waškowski, upatrzwszy czas sposobny, te kotły z syami swemi ten Nestor i Łucko, to iest z Troszkciem i Chomą, z tego błotnego miejsca wykradszy, na insze przechowali miejsce, gdy tedy Horkusza z tych kraioiw pod Kijow ze wszystkim ustąpił woyskiem, pomieniony pan Ostaphy Waškowski, szukając szkody swojej, podwakroć kupę zbierał, tak sąsiad, jako i ludzi postronnych okolicznych; w ten czas, gdy z kupy jedni chcieli wziąć Nestora i Łucka na examen, niektorzy zaś kupnicy, niezgodziwszy się na iednę sętentią, obawiając się dalszych trwog, aby nie mieli pomsty od tego Nestora i brata jego, Łucka, puścili na prołągacją, dla dalszego opytu. W lat potym dwie przesłyneli się te kotły, gdy z sobą niemogli się te złoczyńcy zgodzić i podzielić; w takowym razie i poderzeniu Nestor i Łucko uszli za Dniepr, a Troszko Nesterenko pozostał się był tu, na oyczyźnie; tandem gdy trzeciego roku zebrał pan Ostaphi Waškowski trzecią kupę waleczną, ten Troszko Nesterenko przyznał się dobrowolnie, powiadając, że te kotły wszystkie trzy dał pochować Stephanowej Szwabowej; natychmiast, ten pan Ostaphi Waškowski, wziowszy z sobą panow: Leska i Stefana Waškowskich i tego Troszka, złoczyńcę, szli do Szwabów, pewności doświadczając i tych kotłow requiruiąc; gdy Stefanową Szwabową w polu zdybali przy robocie, na żniwie, pytali, jeśli tak jest? pomieniona Stefanowa Szwabowa, nic nie tając i przyznawszy, że tak jest, tylko powiedziała: «nie masz ich na dorendziu, dałam je

pochować Sakowi Szwabowi. »A że w ten czas trwogi znowu następowali od Uszomirza, prosiła o prołagatią do czasu krotkiego, aż się uciszy; potym obiecała wszystkie wcale wrocić; po uspokoieniu, gdy znowu poszli tych kotłów upominać się i pomienionę Swabowę zastali już barzo chorą, na śmiertelnej pościeli leżącą, tak, że już i mówić nie mogła, tandem bez mowy w tenże czas i panu Bogu dusze oddała, po śmierci tej Szwabowej, gdy pan Ostafi szedł z ludźmi, opowiadając tę takową szkodę swoją do niebozczyka pana Heliasza Waśkowskiego, namiesznika owruckiego, ten odesłał tę sprawę do niebozczyka pana Jana Gasparskiego, podstarościego owruckiego, z tym gdy przyszedli do samego pana podstarościego owruckiego, tak odpowiedział: «lice musi być przy mnie, a wy sobie szukajcie winowaycow i w onych tej swej szkody requiruycie i na osobach ich, a w niebytności onych, tedy na dobrach i gruntach ich tej swej dochodźcie szkody i na nich zapisać sobie za swoje szkody possessią i nie ustąpić dotąd, aż się zupełna satisfactia stanie, a winni odniosą karanie». Co iż tak, a nie inaczej było, cośmy słyszeli i dobrze wiadomi, teraz urodzonemu panu Ostafiemu Waśkowskiemu dajemy tę naszą prawdziwą atestatią z podpisami rąk naszych, kto z nas pisać umie. Działo się w Hoszowie, roku pańskiego tysiąc szescset osmdziesiąt trzeciego, miesiąca Marta trzynastego dnia. У той атестаціи подписы рукъ тыми словы: iż pisać stryiecznyj mój brat, pan Iosef Baranowski, nie umie, tedy na miejscu jego, za oczewisto jego prosbą, podpisuie się, jako i sam tego dobrze będąc wiadomy, podpisuie się Thomasz Baranowski; Stefan Korkoszka, ręko swą; urodzony pan Dmitr Baranowski tej też sprawy, iż tak było, a nie inaczej, wiadomy dobrze, że pisać nie umie, ten — dla swiadcetwa napisał swoią ręką; na wskazanie pana oycy mego i pana stryia mego, urodzonych panow Olechwira i Bazilego Baranowskich, jako pisać nie umiejących, na miejscu ich podpisuie się Stefan Baranowski, ręką swą. Котораяжъ то атестація, за поданемъ и прозбою зъвышъ менованое особы, а за моимъ урядовымъ принятемъ, до книгъ нинешнихъ есть уписана.

Книга городская оvruckая записовая и потѣчная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 288

Подтвердительная грамота короля, Иоанна III, выданная Чоповскимъ. Король подтверждаетъ всѣ грамоты, выданныя Чоповскимъ его предшественниками, начиная съ короля Александра, и возобновляетъ ихъ право на владѣніе, принадлежащими имъ землями, подъ условіемъ доставлять, въ случаѣ войны, въ королевское войско, двухъ вооруженныхъ всадниковъ. 1683. Марта 18.

Roku tysiąc siedmset dwonastego, miesiąca junji jedynastego dnia,

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiestnikiem burgrabstwa zamku łuckiego i xięgami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi personaliter comparens urodzony jego mość pan Theodor Czopowski, dla wpisania do xiąg ninieszych, grodzkich, łuckich, podał per oblatam ekstrakt autentyczny z grodu owruckiego, z upisanem w nim przywileju approbationis od najjaśniejszego króla jego mości Iana trzeciego, temuż jego mości podawającemu i urodzonym innym ich mościom, panom Czopowskim, braci, danego i służącego, o czym tenże pomieniony ekstrakt, z inserowanym w nim przywilejem, latius in se obloquitur, prosił mnie, urzędu, o przyjęcie onego i do xiąg wpisanie, który ja, urząd, ad acta przyjmując, czytałem i tak się w sobie pisany ma: Wypis z xiąg grodzkich zamku owruckiego, roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt trzeciego, miesiąca apryla dwódziesiątego szóstego dnia. Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości owruckim, przedemną, Theodorem Lewkowskim, namiestnikiem grodzkim podstarostwa owruckiego i xięgami niniejszemi, grodzkimi,

owruckiem i personaliter stanąwszy szlachetny pan Samuel Czopowski, dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam przywilej jego królewskiej mości, confirmacją praw, panom Czopowskim nadanych, z pieczęcią przywiesistą większej kancelarii wielkiego księstwa litewskiego i z podpisem króla jego mości, na dobra, niżej, w tym przywileju inserowanym, specificowane, o czym ten przywilej confirmacji szerzej w sobie opisuje, którego podawszy, prosił, aby był w księgi pomienione wpisany. Ia tedy, urząd, dla wpisania do ksiąg przyjmując, czytałem i temi słowy jest pisany. Ian trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Siewierski i Czernihowski. Oznajmujemy tym listem, przywilejem confirmacyjnym naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komuby o tem wiedzieć należało, Ieżeli komu bardziej łaskę i szcudroblivość naszą królewską wyświadczyć z wrodzonej powinniśmy clementej, jako tym, którzy są dobrze całej rzeczypospolitej z przodków swoich zasłużeni, między którymi nie poślednie szlachetnie urodzony Ilnat Czop, dla całości ojczyzny, za najjaśniejszych królów ich mości: Alexandra i Zygmunta pierwszego, antecessorów naszych, pokazał dokumenta; i dotąd successorowie jego, szlachetnie urodzeni Czopowscy, na usłudze wojennej ziemiańskiej zostający, wyświadczać nie przestają, a nie mając żadnej za zasługi nasze nagrody, supplikowali nam przez panów rad i urzędników naszych dwornych urodzeni: Samuel Czopowski, Tymofej i Jendrzej Czopowscy, imieniem wszystkich braci swoich, przy instanciej całego powiatu żytomirskiego i owruckiego, abyśmy ich, w protekcją naszą wzięwszy, przy prawach, wolnościach, swobodach, granicach i gruntach, im od królów ich mościów, antecessorów naszych, miłościwie nadanych, zachowali i powagą naszą te ich wszystkie libertacje, prawa et fundum miejsca tamejszego approbowali. My tedy, król, widząc być rzecz słuszną i sprawiedliwą, zgodliwą, nie mniej też przestrzegając, aby na granicach naszych żadna się ludziom, zgromadzonym na miejsca swoje, nie działa indemnitas, te wszystkie ich dokumenta, prawa, przywileje, ekstrakty, osobiwie z kancelariej naszej wielkiego księstwa litewskiego wydane, tym listem, przywilejem naszym confirmacyjnym, we wszystkich ich punktach, klawzułach i paragrafach

ztwierdzamy, zmocniamy i przy zupełnej w gruntach Czopowskich, borach, gajach, lasach, sianożęciach, pastwiskach, wypustach, rzekach, rzeczkach i ich brzegach, łowach zwierzynnych i wszelakich, in genere et specie, przynależnościach i przyległościach cale i nienaruszenie, wiecznemi czasy zachowujemy, obiecując po nas i najjaśniejszych successorach naszych, iż te prawa, przywileja i ograniczenia w najmniejszym punkcie i paragrafie nie mają być poruszone, ale, jako przedtem w swoich granicach i położeniu byli, tak i teraz zostawać mają, to jest przy siedlisku i granicy, zaczynającej się od rzeczki Irszy, mimo urodzonych Meleniewskich, po nad drugą rzeczkę, nazywającą się Rubeżnica i w such, aż na Mochnatą Łozkę i Biały Kamień wychodzącej, po pod wieś samą urodzonych Wojnarowskich, nazwaną Wojnarówkę, o grunta urodzonych Skuratowskich i wieś Liplany, o granicę urodzonych Ielców i wieś Hołówki, aż do Irszy rzeki przypadłych; drugim kątem, a po tamtej stronie rzeki Irszy, grunt, Uholec nazywający się, ma konczyć się o granicę urodzonego Żubra i wieś Hutą, z których to gruntów, wyżej mianowanych, żadnej innej pełnić nie mają powinności, tylko na potrzebę nam i Rzeczypospolitej, dwie służbie konne, wojenne stawić powinni będą tak, jako i przodkowie ich stawili i odprawowali, warując przytem szlachetnie urodzonym ziemianom naszym, aby, mając na się tę usługę włożoną, żadnej nie opuszczali potrzeby Rzeczypospolitej, ale na zawsze gotowemi byli; na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć naszą wielkiego księstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan na sejmie walnym, sześcioniedzielnym, w Warszawie, dnia XVIII miesiąca marca, roku pańskiego MDCLXXXIII, panowania naszego IX roku. U tego przywileju jego królewskiej mości pieczęć wielkiego księstwa Litewskiego jest przywieszista, a podpis króla jegomości tymi słowy: Jan król. Approbacia praw i wolności ziemian jego królewskiej mości, Czopowskich, na służbie wojennej zostających. Który że to przywilej konfirmaciej, za proźbą zwysz mianowanej osoby podawającego, a za przyjęciem moim urzędowym, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany, z których xiąg i ten wypis pod pieczęcią grodzką owrucką jest wydany. Pisany w zamku owruckim. U tego ekstraktu, per oblatam podanego, przy pieczęci przyciśnionej, correcta jego mości pana regenta grodu ta-

mejszego w te słowa: Correxit Lewkowski. Któryże to ekstrakt, za podaniem i proźbą mianowanego jego mości podawającego, a za moim urzędowym przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum jest ingrossowany.

Книга вродская муцкая записовая, № 2248, годъ 1712; мистъ 623, и книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; мистъ 112.

LVI.

Жалоба отъ имени Овруцкой езуитской коллегии на дворянъ: Василия, Семена, Андрея, Марка и Иоакима Шкуратовскихъ о томъ, что они, во время войны, разорили, принадлежавшее езуитамъ, село Ягодное, завладѣли землями и угодіями и отказались уплатить езуитамъ долгъ въ 1377 злотыхъ. 1683. Апрѣля 2.

Рокъ тысяча шестьсотъ восемьдесятъ третьяго, месеца апрелія второго дня.

На урадѣ вгородскомъ, въ замку его королевское милости овручскомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овручского и книгами нынешними, овручскими stanowszy oczewisto wielebny xiądz Marcin Tyrawski, imieniem wielebnego xiędza Iana Foglera, superiora collegium owruckiego societatis Jesu i totius communitatis, opowiadał i swiadczył się przeciwko urodzonym panom: Bazylemu, Semenowi, Iędrzejowi, Markowi, Ioachimowi Skuratowskim, iż oni wioskę collegium xawrowskiego societatis Iesu, Iahodne nazwaną, gdzie było chałup piętnascie, tak pod czas wojny, jako i po wojnie, funditus znieśli, grunty pozabierali i pod siebie podbili, nadto, będąc winni dżугу temuż collegium tysiąc trzysta siedmdziesiąt siedm złotych, nie tylko tego

długu nie oddając, ale de novo szkody i krzywdy w gruntach tegoż collegium, w roku Panskim tysiąc sześćsetnym ośmdziesiątym wtórym, poczynili, dęby bartne pod siebie biorąc, miód z pszczołami powydzielali; a gdy im o to po przyjacielsku mówiono i zaręczano, ludibrium z tego uczynili in magnum praejuditium et damnum collegium tegoż, o co wszystko, ofiarując się wielebny xiądz Marcin Tyrawski cum communitate prawnie czynić, prosił, aby ta protestacyja była przyjęta i zapisana, salva melioratione, jeśli by potrzeba była, inszej protestacyi; co i otrzymał Martinus Tyrawski societatis Jesu.

Книга городская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684, листъ 96 на оборотъ.

LVII.

Жалоба отъ имени Овруцкой езуитской коллегии на дворянина Стефана Дидковского о томъ, что онъ, посредствомъ разныхъ юридическихъ проволочекъ, не допускаетъ езуитовъ къ пользованію, принадлежащимъ имъ участкомъ села Дидковецъ. 1683. Апрель 2.

Року тысяча шестьсотъ восемьдесятъ третего, месеца апрѣля второго дня.

На ураде кгородскомъ, въ замку его королевское милости Овручомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ кгородскимъ подъястароства овруцкаго и книгами пынешними, кгородскими, овруцкими stanawszy oczywisto wielebny xiądz Marcin Tyrawski, w imieniu wielebnego xiędza Iana Foglera, superiora collegium owruckiego societatis Jesu i totius communitatis, opowiadał i świadczył się przeciwko urodzonemu panu Stefanowi Didkowskiemu: iż on w trybunale Lubelskim rospisem sprawy dla uspokojenia o części we wsi Didkowcach, ojcom jezuitom należytej, we młynie, w barciach,

w sianożęciach, imieniem ichmościow panów Didkowskich, zatrzymawszy przez kilka lat, temu dosyć nie uczynił, w przewłokę tylko sprawę et in ludibrium puszczając, i ku większemu kosztu dla dalekich drog i turbacyi prawnych przywodząc, tym czasem pożytki z tamtąd biorąc, a stronie osadzać ludzi nie dopuszczając; o co wszystko ofiarując się wielebny xiądz Marcin Tyrawski prawnie czynić, prosił, aby ta protestacyja była przyjęta i zapisana, salva melioratione, jeżeli by potrzeba było, inszej protestacyi; co i otrzymał Martinus Tyrawski societatis Jesu.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; мистъ 97 на оборотъ.

LVIII.

Жалоба дворянина Василя Меленевского на дворянъ: Григорія, Андрея, Теодора и Николая Меленевскихъ и на Павла Багриновского о томъ, что они захватили усадьбу и земли истца въ селѣ Мелняхъ, во время его отсутствія, когда онъ находился во время козацкихъ войнъ на службѣ въ коронномъ войскѣ и потомъ долго жилъ на Воляни, не осмѣливаясь возвратиться на родину; когда-же наконецъ, Василий Меленевскій возвратился домой, то обвиненные нанесли ему сильные побои и угрожали ему смертію. 1683 Мая 6.

Року тысяча шестсотъ восемьдесятъ третего, месеца мая шестого дня.

На ураде вродскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вродскимъ подстароства овруцкогого и книгами нынешними, вродскими, овруцкими stanowszy personaliter urodzony pan Bazili Meleniewski, swiadczył i soleniter protestował przeciwko urodzonym panom: Hrehoremu ojcowi, Andrzejowi synowi, Theodorowi i Miko-

Łajowi Demianowiczom Meleniewskim, i Pawłowi Bagrynowskiemu, jako principałom samym uczynku niżej mianowanego i innym pomocnikom onych, o których na ten czas protestans wiedzieć nie może, ale, za powzięciem wiadomości, w pozwie wyrazić deklaruje, o to i w ten sposób: iż przerzeczeni, przepomniawszy prawo pospolite i winy, w niem opisane, pierwiej, pod czas niebytności protestanta w tych krajach, na ojczyźnie, który tak w wojsku zostawał, jako, i wyjechawszy z wojska, umęczywszy się, na Wołyniu pod czas swejwoli kozackiej domem mieszkał, część gruntów, ze wszystkimi przynależnościami, do tej części należącemi, z siedliskiem, ogrodami, w siele Meleniach, w województwie kijowskiem a powiecie owruckim, które położeniem, począwszy od cerkwi, w siele pomienionem Meleniach będącej, z jednego rogu, a kończąc po rzeczkę, która graniczy z Lusnowszczyzną, zabrawszy i pod siebie zagarnąwszy, protestanta z tej pomienionej części wybiwszy, expulsiją uczynili; i tym się jesze nie ukontentowawszy, w roku terazniejszym, tysiąc sześćset osmdziesiąt trzecim, miesiąca apryla trzydziestego dnia, ciż wszyscy obwinieni, gwałtownie naszedłszy na siedlisko i ogrody, w tym siele Meleniach będące, jeszcze nieboszczykowi zesłemu z tego swiata, rodzicowi protestującego działem od wszystkiej braci, panów Meleniewskich, zostało, a protestantowi należące, położeniem przy tejsze wyszmianowanej Lusnowszczyźnie, z drugiej strony tejsze rzeczki wyszmianowanej, które to siedlisko zrujnowawszy, płoty, co jeno kolwiek było, popodcinawszy i cokolwiek ogrodniiny i innego zasiano zboża na tych ogrodach było, w niwecz obróciwszy i zpuszczywszy, także z tego siedliska i ogrodów gwałtownie wybili i expulsiją uczynili; a zatem i do szkód niemałych, których sobie protestans, gruntów i samej rzeczy w to nie wkładając, na ośmset złotych polskich być rachuje, przyprawili; i tym się nie ukątentowawszy, tegoż roku, miesiąca i dnia, gdy protestans po pewnych potrzebach swoich, mianowicie dla pastucha do pasienia bydła, do domu urodzonego Pana Hrehorego Krystophowicza Melenowskiego, tamże, w tej wsi Meleniach będącego, jako sąsiada i brata przyszedł, wysz pomienieni obwinieni, dowiedziawszy się o bytnosci protestującego, przybrawszy do siebie więcej pomocy, osobliwie Miekite, prostej conditiej, który protestantowi kilka lat służył przed tem, i u tych że obwinionych

mieszka, tamże protestanta w tym domu zastawszy, rzekomo ochotę czyniąc sobie pić, temu Mikicie mianowanemu przyczyny różne protestującemu czynić kazali, a potem i sami wszyscy wraz do protestanta rzuciwszy i onego za łeb i czuprynę wzięwszy, różnie bili, kaleczyli, po ziemi włóczyli, za gardło dławili; protestans, że nie mógł uchodzić, «gwałtu» zawołał, tamże usłyszawszy drudzy sąsiedzi, gdyby, na ten gwałt przybiegłszy, nie ratowali, pewno by protestującego o śmierć przyczynili, któremu i włosy z głowy mało nie wszystkie powyrywali i razow sinych na twarzy, głowie, po rękach i plecach bardzo siła, że i zliczyć trudno, pozadawali, a potem do kilku godzin z nocy, zasadzkę uczyniwszy, tegoż protestanta, chcąc i na śmierć zabić, pilnowali, i teraz różne przechwałki zabiciem na śmierć czynią, dla których protestans zawsze zdrowia swego niebezpieczny, przez który to takowy swój postępek obwinieni prawu pospolitemu sprzeciwiwszy, winy prawne na osoby i dobra swoje zaciągnęli; o co wszystko protestans na wysz mianowanych obwinionych, i powtóre oświadczywszy, soleniter protestował, ofiarując z wyszmianowanemi obwinionemi, o to prawnie, jako z prawa pospolitego przyjdzie, czynić, zostawiwszy jednak wolną melioracją tej protestacyjej, albo uczynienie inszej szerszej, albo też przez pozew rozszerzenie, na dowód tego wszystkiego tenże protestans stawiał woznego generała województwa kijowskiego, wołyńskiego, brasławskiego i czernichowskiego, szlachetnego Iana Simka, który wozny, w moc wiernej i prawdziwej swej relaciej, zeznał temi słowy: iż on, roku terazniejszego, miesiąca Maja dnia czwartego, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, szlachetnych: pana Pawła Buchalskiego i Wojciecha Czechowskiego, był na sprawie i potrzebie wyszmianowanego protestującego, we wsi Meleniach i to wszystko słyszał i widział, co się wyżej w protestaciej opisało i pomieniło i samego protestującego, bardzo potłuczonego i chorego, oglądał, na którym razów sinych, bitych po twarzy, głowie, plecach, rękach bardzo wiele widział, których i zliczyć trudno; co to być wszystko stałe od wyszmianowanych obwinionych tenże wozny słyszał, co, iż tak, a nie inaczej było, on wozny tę relację swoją prawdziwie zeznałszy, prosili, tak protestans o przyjęcie protestaciej, jako i wozny relaciej do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, co otrzymali. Imieniem

pana Melenowskiego, pisać nie umiejącego, podpisuję się. Jan Paszyński. m. prop.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 125 на оборотъ.

LIX.

Приговоръ купнаго суда, состоявшаго изъ дворянъ: Пашинскихъ, Дидковскихъ, Кубылинскихъ, Ходаковскихъ, Закусилевъ, Барановскихъ и другихъ, также изъ мѣщанъ изъ городовъ: Народичъ и Вязовки и изъ крестьянъ сосѣднихъ селъ. Копя уличила дворянина Матвѣя Артюховича Мошковскаго въ томъ, что онъ съ помощію жены, зятя и кузнеца, жившаго въ Вязовкѣ, укралъ котелъ въ вязовской церкви, также нѣсколько котловъ и другія вещи у евреевъ въ Народичахъ и медь изъ бортей у дворянъ: Дмитрія и Никона Науменковъ Мошковскихъ и Семена Игнатенка Мошковскаго. Копный судъ приговорилъ виновнаго, Матвѣя Мошковскаго, къ смертной казни черезъ повѣшеніе, а его жену и зятя къ возвращенію украденныхъ вещей или къ уплатѣ ихъ стоимости. 1683. Іюня 16.

Року тисеча шестьсотъ восемьдесятъ третого, месяца Іюнія тридцатого дня.

На ураде кгородскомъ, въ замку его королевское милости оvrуцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскитъ, наместникомъ кгородскимъ подстароства оvrуцкого и книгами нинешними, кгородскими, оvrуцкими personaliter stanąwszy oczywisto szlachetny pan Nikon Naumenko Moszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam dekret kupny na obwinionych, w tym dekrete mianowanych, w sprawie, w tymże dekrete wyrażonej, o czym ten dekret szyrzej w sobie obmawia i tymi słowy jest pisany: My: Jan i Jakób Paszyńscy, Gabriel Didkowski,

Anton Zakusiło, Samuel Thomaszewski, Jan Selecki, Michał Chodakowski, Jan Kubilinski, Mikołaj Hejewski, Józef Baranowski, Lariwon Didkowski, Samuel Lawdański, Stanisław Dąbrowski, podstarości narodycki, Jan Dąbrowski, podstarosci wiezowski i różni szlachta, obywatele wojewodztwa kijowskiego, powiatu owruckiego i Jan Dedowicz, woźny generał wojewodztwa kijowskiego i my: Wasyli Sawenko, osadczy Wieszowski, Iwan Ruczka, Matwiej Wyżlenik, Iwan Pajko, Choma Pilipenko, Ławryn Melnik, Matwój, wojt narodycki i Iwan Jewszuk, mieszczanin z miasta Narodycz, Wasil, wojt z sioła Sielca, Iwan Kawecki, z sioła Żerewa, i poddani ze wsiow Chwośni i Potapowicz; Stepan Drozd, Opanas i Oleksij ze wsi Rakowszczyny; a z sioła Hanicz—wojt Iwan Hnitko; z sioła Łasków Hryszko Przystrom; a ze wsi Sarninek: Jurko i Iwan Wasiaczenko i z inych wsiow różnych ludzie, będąc użytymi do miasta Wieszowki od Matwieja Karpenka, mieszczanina wiezowskiego, na sprawę jego o pokradzenie w cerkwi wiezowskiej kotła gorzalczanego, miedzianego z trąbami; a gdyśmy, wyż mianowane osoby, roku terazniejszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt trzeciego, miesiąca Iunia piętnastego dnia, stanąwszy w mieście Wieszowce przed cerkwią, w której kocioł ukradziono, kazaliśmy opyt czynić, jeśli by kto mógł wiedzieć, albo słyszeć o takowym złoczyńcy, gdzie, tamże zaraz przed nami stanąwszy Mikołaj Podhorowski, powiedział: «że przychodziła do mojej żony w poniedziałek rano kowala wiezowskiego żona i powiedziała, że mąż moj, kowal w domu nie nocował z niedzieli na poniedziałek». Ktoremu my, kupa, kowalowi nakazali, aby o sobie słuszny wywod dał, gdzie na ten czas nocował, który że nie mógł z tego się wywieść, onego kazalismy byli według zwyczaju kupnego biciem postraszyć, ale on przyznał się do kradzieży tego kotła i powołał temże złodziejstwem Matwieja Artiuszenka Moszkowskiego, u którego powiedział, że ten kocioł i jest, i o też kradzież kotła i krawca wiezowskiego powołał, który krawiec, jeszcze przed zebraniem kupy z miasteczka Wieszowki uciekł, a że na ten czas, na tej kupie powołanej, Matwiej Moszkowski nie był, tedyśmy, z między siebie uprosiwszy pana Jana Kubylińskiego i mieszczanów trzech wiezowskich i wyżej wyrażonego woznego, do tego Matwija Artiuszenka Moszkowskiego posłali, aby z tego powołania

o złodziejstwo przed nami na kupie wywiodł się, który, że nie wiedział, iż jest powołany, bezpiecznie na kupie stanął i nie mógł z tego się wywieść, którego zaraz pod wartę dawszy, a zdjąwszy z niego czapkę, tych że ludzi: pana Jana Kubylińskiego i woźnego i tychże trzech mieszczanów wiezowskich do Moszkow, do żony tego Matwija i do zięcia jego, Dmitra Wytrińskiego, posłali, aby ten kocioł oddali i gdy żona i zięć jego, obaczywszy czapkę, dali wiarę, iż to Matwiej na znak przysłał i ten kocioł zięć jego na kupę przywiozł, widząc tedy my jawną kradzież i złodziejstwo, ponieważ ten kocioł kradziony przed nas zięć jego przywiozł, a iż tego dnia było się spoźniło, żeśmy tej sprawy zaczętej nie skończyli i do jutra odłożyli, a woznemu, wyż wyrażonemu, obwołać kazali, aby na dzień jutrzejszy koźdy, szkodę mający, stawali i odzywali się z szkodami swymi, a gdy na zajutrz, dnia szesnastego junia, też sprawę sądzić zaczęli według zwyczaju dawnego kúpnego, gdzie zaraz żydzi z miasta Narodycz: Abramko i Berko opowiadali szkodę swoją, że u nich, w mieście Narodyczach, z winnicy, z pieca kocioł gorzałczany ukradziono, a potem Joś, żyd z tegoż miasta Narodycz, opowiadał, że i u niego w Narodyczach fanty i srebro pokradziono, w tenczas kiedy ten Matwiej Moszkowski w Narodyczach mieszkał, we dworku nieboszczyka pana Mikulskiego, gdzie i panowie Dmitro i Nikon Naumenko i Semen Ihnatenko Moszkowscy odezwali się, że u nich przez lat trzy w gruntach Moszkowskich, w lasach, kiedy ten Matwiej nie mieszkał w Moszkach, wydarto i wykradziono pszczoł dwieście, o których pomienionych wszystkich szkodach, lubo był pytany ten Matwiej, do onych się nie znał, tedy przed nami stanąwszy, kupą, urodzony pan Lawdański, mieszkający we wsi Zakusiłach i wojt żerewski, Iwan Kawecki, powiedzieli to, iż ten Matwij Arciuszenko Moszkowski, kiedy mieszkał we wsi Żerewie, na części ich mościów ojców jezuitów xawerowskich, toż my onego częstokroć widywali, że on z żoną swoją wozem wołami miód wozywał, czasem i przede dniem, z puszczy Moszkowskiej; widząc tedy my, kupa, takowe dowody i świadectwa w pokradzeniu tak wiela u żydów i pszczoł u panów Moszkowskich, onego Matwija i zięcia jego przed siebie przywieść kazali, i onych biciem sprobować, aby się mogli do swych uczynków złodziejskich przyznać; tamże zaraz zięć tego

Matwija dobrowolnie wyznał, bojąc się bicia, że kocioł Abramków, żyda Narodzyckiego, jest u tescia onego w Moszkach schowany. My tedy, kupniki, z pośrodku siebie ludzi wiary godnych wybrali, posłaliśmy z zięciem tego Matwija do Moszkow, po ten kocioł, a gdy przywieźli, pytali tegoż złoczyńcę Matwija o insze pokradzione rzeczy, który dobrowolnie, bez żadnej męki, do wszystkich, tak żydowskich, jako i do pszczoł panów Moszkowskich przyznał się, «że to wszystko przezemnie jednego jest pokradzione, tylko kowal pomocnikiem był do kotła, w Wiezowce ukradzonego, a pszczoły wszystkie, i co ich wydarto w puszczy Moszkowskiej, z żoną swoją kradął, ubrawszy ją po mężku i samopał na plece dawszy, miasto chłopca ze mną jezdziła pszczoł drzeć i musiała to czynić, com jej kazał, a zięć moj ze mną nigdy nie kradął, tylko wiedział o tych kotłach pokradzionych, gdzie im był pochował». A tak my, wyżej mianowane osoby, dobrze z sobą namówiwszy i naradziwszy, ponieważ na tego Matwija siłę dowodów jawnych o złodziejstwo, tak przez świadki, jako i przez dekreta kupne o złodziejstwo, a do tego że i sam dobrowolnie do wszystkich swych postępów złodziejskich zna się, że z dawnych czasów tym postępkim złodziejskim idzie, tedy nakazujemy, aby co jest niestraczonego, jako to kotłów, przez tego złodzieja pokradzionych, aby każdy swoje wziął, a czyje potracił, aby żona onego płaciła, ponieważ o tem złodziejstwie wiedziała i dopomagała onego, także i za pszczoły panów Moszkowskich pokradzione, aby nagradzała, w czym i zięć tego Matwija z żoną swoją, a córką jego, w nagrodzeniu tych szkod powinien dopomagać, ponieważ wiedział o kotłach kradzionych i w milczeniu miał, o co byli z tesczą swoją lubo nie na gardło zasłużyli, jednak bicia godni byli, co im wybaczyli, jednak pod tenże dekret i tytuł złodziejski, współ z krawcem i kowalem wiezowskimi podpadają, a tego Matwija Artiuszenka Moszkowskiego, jako dawnego i teraz jawnego złoczyńcę, dekretujemy, sądzimy i nakazujemy tym naszym dekretem na gardło karać, to jest na obwieszenie, według zasług jego, a jeśliby strony, na tego złoczyńcę teraz instygujące, mieli onego puścić, aby się miał onym wykupić, a potymby w sąsiedztwie miał szkodę czynić rzemiosłem swem złodziejskiem, tedy za to sami będą powinni odpowiadać i szkody nagradzać, i na tośmy wszyscy, wyżej

мianowane osoby, zgodnie ten dekret nasz kupny wydali z podpisami rąk naszych, ktorzy z nas pisać umieją, a ktorzy nie umieją, z podpisami osob niżej mianowanych, na miejscu naszym podpisujących się. Działo się w mieście Wieszówce, dnia szesnastego junii, anno tysiiąc sześć set ósmdziesiąt trzeciego. У того декрету купного подписы рукъ тыми словы: Jakub Paszyński, Jan Chodakowski, Samuel Domaszewski, Jan Kubyliński, Michał Skałkowski, ustnie proszony od jegomości pana Michała Chodakowskiego, Michał Skałkowski, Jan Paszyński, Paweł Didkowski, od nieumiejących pisma podpisuje Piotr Baranowski—mieszczanie Wieszowcy, на miejscu mieszczанów Народыцких і подданых Zerewskich і Łaskowskich, w tym декреце мianowanych, jako pisać nieуміających, за очевистą прозбау их, до tego декрету подписує się: Jan Kubyliński. Которы же то декретъ, за поданемъ и прозбою вышъ менованое особы подаваючого, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нынешнихъ, кгородскихъ, овруцкихъ есть слово в слово уписанъ.

Книга гродская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 188 на оборотъ.

LX.

Объявление дворянина Александра Белоцкого о томъ, что его документы, въ числѣ которыхъ были грамоты, пожалованныя его предкамъ русскими князьями и польскими королями, спрятаны были его отцемъ, Харитономъ Белоцкимъ во время козацкихъ смуть и открыты только спустя тридцать лѣтъ; вслѣдствіе этого документы совершенно истлѣли. 1683. Іюня 24.

Року тysiацъ шестсотъ восемьдесятъ третего, месеца Іюня двадцать четвертого дня.

На уради кгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ кгород-

скимъ подстароства овруцького и книгами нинешними, вгородскими, овруцькими stanawszy personaliter urodzony pan Alexander Bełocki, swiadczył i manifestował o to i w ten, niżej opisany, sposób, iż, gdy podczas inkursiej częstych nieprzyjacielskich i dejnieckich, zeszyły niegdys urodzony Charyton Bełocki, rodzic manifestującego, pochował był różne sprawy i dispoztie swoje, a mianowicie: przywilegija stare, od xiążąt ruskich przodkom jeszcze manifestującego na dobra Bełockie, w powiecie owruckim leżące, nadane, od królów najjasniejszych świętej pamięci polskich konfirmowane, jako i zapisy różne, possessje, kwity poborowe, podymne i atestacje od ichmościów panów rotmistrzów powiatowych, które byli dane pod czas bytności na usłudze jego królewskiej mości i całej rzeczy pospolitej, między którymi zapis i possessja wieczystej przedaży dóbr, części pewnej we wsi Hejewiczach, w powiecie owruckim leżącej, przez zeszyłych niegdys z tego świata: pana Stefana i Anny Hejewskiego, corki niegdys zeszyłego z tego świata Heliasza Hejewskiego, Wołkowskich małżaków, niegdys zeszyłemu z tego świata Florianowi Bełockiemu, jeszcze dziadu manifestującego, za złotych dwieście, przez wysz pomienionych Wołkowskich małżaków przedanej, które to dispoztie pochowawszy, sam prędko z tego świata, nieopowiedziawszy, gdzie są schowane, zszedł i bez wiadomości manifestującego lat blisko trzydziestu w tym zchowaniu byli, aż dopiero roku terazniejszego, tysiąc sześćset osmdziesiąt trzeciego, miesiąca julii dnia trzeciego manifestujący niespodziewanie nalazł i tak, jako prędko nalazszy, zaraz stanowszy na urzędzie, tę dispoztie pakładał, ktorych, ja, urząd, tych dispoztiej manifestującego zepsowanych oglądał, a widząc, że popsowane i pogniły, jeno same pieczęci zostali, o co powtóre manifestował, aby to na potym onemu szkodzić nie mogło, i prosił, aby ta jego manifestacyja do xiąg ninejszych zapisana była, co otrzymał. Na miejscu pana Bełockiego, jako pisać nieumiejącego, za oczewistą proźbą jego, podpisają się Theodor Zawalicz Moczulski.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; мстѣ 212.

LXI.

Жалоба дворянина Юсифа Барановскаго на дворянъ: Богдана, Кирила и Семена Барановскихъ о томъ, что они преслѣдовали постоянно истца: прежде они нанесли сильныя побои какъ ему, такъ и его женѣ; потомъ указали казакамъ, спрятанный имъ запасъ хлѣба, козаки разграбили этотъ хлѣбъ и тѣмъ довели истца до нищеты; наконецъ они составили несправедливый приговоръ купнаго суда, и вписали въ немъ имена людей не бывшихъ на купѣ, собирали потомъ прибавочныя подписи и, угостивъ купниковъ, помѣстили въ приговорѣ вымышленное обстоятельство: якобы Юсифъ Барановскій сознался въ покражѣ меду изъ одиннадцати бортей. Жалоба подтверждается свидѣтельствомъ вознаго, присутствовавшаго на купѣ. 1683. Юля 3.

Року тысяча шестсотъ ъвосмдесятъ третего, месеца іюлія третого дня.

На ураде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцъкого и книгами нинешъними, вгородскими, овруцъкими *personaliter stanawszy urodzony pan Iosiph Baranowski, swym i urodzoney paniej Owdotiey Niewmiryckiego Baranowskiej, małżaki swej, imieniem, przychylając się we wszystkim do widendy swej, przeciwko osobom niżej mianowanym w gródzie owruckim, w roku ninejszym, tysiąc sześćset osmdziesiąt trzecim, miesiąca marca trzydziestego pierwszego dnia zanesionej, a to jako skoro powziął wiadomość o niesłusznym, nieprawnym i potwornie napisanym dekrete kupnym, w roku przeszłym, tysiąc sześćset osmdziesiąt wtórym, miesiąca nowembra szostego dnia do akt podanym,*

jakoby o podarcie pszczoł sposobem, w tym że dekrete mianowanym, solenniter i gravi cum querella świadczył się i tę zanosił protestationem przeciwko urodzonym panom: Bohdanowi, ojcu, jako motorowi i rozkazującemu, Kirykowi, synowi, Semenowi Wdowiczenkowi, zięciowi, Baranowskiemu, wołą i rozkazanie ojca swego pełniącym, o to i w ten sposób, iż przereczeni panowie Baranowscy, zawziąwszy z dawnych czasów zły i nieprzystojny umysł, prócz tego sposobów szukając, jakoby protestujących o zgubę zdrowia i dyminucją substantiej, a przytym i do zelżywości i zmazania honoru szlacheckiego przywieść mogli, najprzód, w roku przeszłym, tysiąc sześć set siedmdziesiąt piątym, miesiąca nowembra ośmnastego dnia, gdy protestujące, nie nikomu nie będąc winni, do tego pokojem prawa pospolitego obwarowani, a będąc zaproszeni w teje wsi Hoszowie na ucztę, to jest na akt weselny w dom urodzonych panów Olichwira i Bazylego Baranowskich, i ztamtąd po konwersatjej sąsiedzkiej do domu swego spokojnie, nie na siebie złęgo nie spodziewając się, oboje do siebie powracali, i szli mimo dworu jednego z obwinionych, pana Semena Baranowskiego, pomieniony pan Baranowski, z informatiej i rozkazania ojca swego, dobrze się na to przygotowawszy, i przybrawszy do siebie Piotra Kobernickiego, mieszczanina owruckiego, na pomoc z kijem wielkim, a sam z rusznicą w miejscu skrytem zaśiadłszy, gdy protestujące obwinionego, nie w ręku nie mając, pomijali, sam z samopała do protestanta strzelać począł i, raży trzy kurek podnosząc, zpuszczał, lecz za osobliwą providencją Boską, gdy na panewce, nie spalił, krzyknął na żonę swoją: «daj mi piesznia», wtedy gdy mu żona piesznę podała, a Kobernicki z kijem, bez dania żadnej najmniejszej przez protestujących przyczyny, wypadając z domu swego, słowami uszczypliwemi, horowi szlacheckiemu szkodzącemi lżył obojga i sromocił, przejąwszy na dobrowolnej drodze bezbronnego, tąż piesznją protestującego ze wszystkich sił w łeb bez miłosierdzia uderzył, od którego razu, gdy krwią będąc oblany, na ziemię upadł, tamże z pomocnikiem swym leżącego i ogłuszonego po grzbiecie, po nogach i po wszystkim ciele teje piesznje drzewem, a Kobernicki kijem, bili, tłukli, tak, aby na śmierć zabić mogli; tandem, gdy żona protestującego, gwałtu zawoławszy na ludzi, aby ratunku dodali, chroniąc męża swego, aby na śmierć nie

zabili, padła na nim, tedy bez wszelkiego respektu tym że orężem i samą protestującą tyrańsko bić poczęli, głowę we trzech miejscach szkaradnie rozkrwawiwszy, i podwikę z głowy zdarłszy, za włosy targając; po ziemi włóczyli, a coraz kijami po głowie i po wszystkim ciele oprimowali i gdyby nie ludzie, przypadłszy, ódratowali, pewnieby na śmierć pozabijali i jak umarłych na tem miejscu, z dalszą odpowiedzią na ostatek zdrowia protestujących, odeszli, których aż wozem do domu z tego miejsca wyszukano, od którego to takowego zbicia i ztłuczenia tyrańskiego i niemiłośnierdnego na smiertelnej pościeli oboje leżąc przez czas długi, mało panu Bogu ducha nie pooddawali; tym się nie ukontentowawszy, roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt ósmego, gdy protestans, obawiając się trwóg przed nieprzyjacielem, zboża swego własnego w ziemię zakopawszy, przed obwinionemi, jako przed sąsiadami swymi nic się nie wystrzegając i nie tając, ośmaczek miary norzynskiej dziesięć żyta, które natenczas było ośmaczka po złotych pięć, zchowwał był, a po tym czasie prędko zezwali na seym, jegomości pana Łączyńskiego, półkownika jego królewskiej mości kozacy, w służbie rzeczypospolitej zostający, na wytchnienie w Hoszowie postojem byli, w ten czas pan Bohdan Baranowski z synem swym Kiryłem tę jamę ze zbożem kozakom ukazali umyslnie, aby z głodu samych protestujących i dziatki drobne pomorzyć, albo do żebraniny przywieść; jakoż i tak się stało; gdy protestujące, za daniem znać ze wsi Niemieryckich, dawszy znać o śmierci rodzica protestantki, oboje na pogrzeb z domu swego odjechali, dla oddania ostatniej usługi ciału zmarłemu ojca swego; do wsi Niewmiryckich, te zboże tym kozakom, w Hoszowie stojącym, obwinieni w zimie, w święta Bożego narodzenia świąt ruskich, wykopać kazali i sami wybierać dopomagali i do domu swego, wspólnie z kozakami nosili i z niemi to pożyczli, a protestantes i to pod czas wielkiej drogości, chleba na potem dobywając i drogo kupując, ze wszystkiej prawie odzieży wyfantować się musieli, na ostatek i bydełko pożyczwszy, na przednówku zebrzeć musieli, co wszystko; gdy protestantes dla ubóstwa wielkiego, że prawie nie było czym, i to w odległości miejsca, do sądów prawnie z obwinionemi počając, panu Bogu to poleciwszy, cierpliwie wszystko to znosić musieli, tylko ustawicznie tak sami, jako i przez ludzi różnych protestując się, słowy

łagodnemi obwinionych upraszali, aby, respektując na Boga, nagrodę choć niezupełną za zbożę uczynili, także za ból i rany według miłosierdzia ukontentowali, którzy quidem, tylko w rzeczy chcąc protestantów ugadzać, czas ugody i ukontentowania coraz zwłócząc, rok od roku, tydzień od tygodnia odkładając, a protestantów do szkody, zaciągnięciem przyjaciół przywodząc, i do complanatiey w rzeczy nie przystępując, a obłudnie i do tego czasu żyjąc, miasto ugody, gdy w roku przeszłym, tysiąc sześćset osmdziesiąt wtorem, zpotwarzywszy urodzonego pana Jhnata Niewmiryckiego, ratione wydarcia pszczoł, niesłuszną kupę zbierają, ponieważ ten pan Niewmirycki nie taik, na trzecią niepotrzebną kupę, sprosiwszy w dóm svoj pomienieni obwinieni ludzi sobie życzliwych, protestantowi zaś niechętnych, jako to: zięciów, swatów, szwagrów, krewnych swych, i ucześnie onych przy ochocie swojej i hojnie ukontentowawszy, a niektórych i udarowawszy, mianowicie urodzonych panów: Nikona, Дмитра i Semena Moszkowskich, uczciwego Iacka Kuprianenka, mieszczanina owruckiego, i pracowitych; Iwana i Stephana Demeszczenków z sioła Chwośni, Huryna i Artema z Potapowicz, poddanych zastawnych urodzonych ichmosciów panów Pruszyńskich i Kuźmę, wójta Skorodenskiego, i tak z onemi w domu swym na zabranie honoru i uczciwego imienia, w dzień święty niedzielny, na fest świętego Franciszka, do żadnych sądów nie należny, dobrze się naradziwszy, dekret (o którym się protestans czasu niedawnego w xięgach grodzkich dowiedział i przejrzał) kupny, pod datą jakoby w Horszowie, lecz samą istotą za granicą, niesłuszny i nieprawny i niezgodny, przeciwko wyraźnemu prawu pospolitemu, już w niedziel kilka po terminie, napisać kazali i nie tylko to w ten dekret niesłuszny wpisać kazali, czego nigdy in rerum natura nie było, i tych propositiey na terminie samym nie wnoszono i nie sądzono, jakoby urodzony pan Iesiph Baranowski do wydarcia jedenastu pszczoł pana Semena Baranowskiego przyznać się miał, i tę szkodę jakoby na tym że terminie płacić kazano, ale i tych ludzi za kupników i sędziów popisano, mianowicie: Matwija i Jurka Haszunca, ze wsi Bondarów, poddanych z majętnosci urodzonego jego mości pana Zabokryckiego, podczaszego wiłkomirskiego, którzy na tej kupie trzeciej nie byli i tego nigdy nie słyszeli, nie tylko, żeby sędziami być mieli, nawet i

szlchetnego Iana Dedowicza, woźnego generała województwa Kijowskiego, jakoby to miał sądzić i słyszeć, za kupnika niesłusznie włożono, do tego o podpis ręki urodzonego imię pana Andrzeja Redczyca, który także oczewiście na żadnej kupie nie był, i żadnej rzeczy przed tem nie słyszał, i nie na gruncie Hoszówskim, ale także w niedziel kilka, podpisać uprosili, a na protestantów dalej te difidatie i odpowiedzi na zdrowie czynili i czynić nie przestają, co iż tak, a nie inaczej się działo, attestatiami prawnymi, albo inquisitią, przed każdym sądem protestantes przy tymże woźnym dowieść gotowi, przez co obwinieni, jako przed tym do niezdrovia i do ruiny prawie wszystkiej substantiej protestantów przywiedli i przypawili, także prawo Boskie i pospolity pokój sąsiedzki wzruszywszy, securitatem publicam wiołarunt, a zatem i winy, surowie pro qualitate facti opisane, na osoby i dobra swoje libero zaciągnęli i do szkód nie małych, których sobie protestantes na sześć set złotych polskich liczyć mianują, przywiedli i przypawili; o co wszystko protestantes, że dla takowych odpowiedzi i difidatiej do tych czas na zdrowiu bezpieczni być nie mogą, także też o nieważność tego niesłusznego, nieprawnego, niesprawiadliwego dekretu iteratis vicibus przedemną, urzędem, protestując się i manifestując, in re sua jure agere z obwinionemi ofiarowali, salvam sobie zostawiwszy meliorandi aut augendi vel diminuendi atque judicialiter deklarowali tej protestaciej facultatem; et in continenti stawil woźnego generała wojewodstwa kijowskiego, szlchetnego Iana Dedowicza, który w moc wiernej, prawdziwej, skutecznej relatiej swojej, zeznał temi słowy: iż on, na affectatią urodzonego pana Iosipha Baranowskiego, w siele Hoszowie, jako roku przeszłego, tysiąc sześćset siedmdziesiąt piątego, dnia dziewiętnastego miesiąca nowembra, gdy urodzony pan Iesiph Baranowski, także i sama pani Baranowska, jako się w protestaciej wyżej pomieniło, bywszy w domu ich, przy szlachcie, urodzonych panach: Olichwierze i Bazylim Baranowskich, widział onych zbitych, ztłuczonych, zranionych i zkrwawionych, na śmiertelnej pościeli leżących, po głowach, po plecach, po grzbiecie, po rękę i po nogach; ran i zliczyć trudno było, jako się wyżej w protestaciej pomieniło, także i roku przeszłego, tysiąc sześć set ośmdziesiąt wtórego, dnia czwartego oktobra i na dzień niedzielny, na fest świętego Francisz-

ka, przy różnych ludziach znacznych, tak szlachcie, urodzonych ichmościach panach: Stefanie, Ianie i Heliaszu Niewmieryckich i innych ludziach, wiary godnych, z prostego narodu, był na kupie trzeciej, ostatniej, we wsi Hoszowie, przed dworem urodzonych panów: Bohdana, ojca, i Kiriłła, syna, Baranowskich niesłusznie zebranej, na której pilnie się przysłuchiwał, kto jakie ratie i pretensje swoje wnosił, lecz, żeby urodzony pan Iesiph Baranowski do jedenastu pszczoł pana Semena Baranowskiego podarcia przyznać się miał, tego nie słyszał i nie było, gdyż tej propositiej i nie wnoszono na kupie żadnej i dekretu żadnego w Hoszowie kupnego nie pisano, jakże i to, że pan Andrzej Redczyc na żadnej kupie nie był, pogotowiu i Matwiej z Jurkiem Haszuncem, Bądarowcy, z majątności jegomości pana podczaszego wiłkomirskiego na tej kupie ostatniej nie byli, i, kiedy ten dekret kupny pisano, nie wie, i nie widział, i nie słyszał, i nie był przy pisaniu tego dekretu, które to pierwej zbiecie niemiłosierdne, a teraz świeżo niesłuszne pisanie dekretu kupnego i zpotwarzonego pan Baranowski mienił być z informatiej i instinctu panów Baranowskich, jako się wysz w protestatiej pomieniło, bez dania żadnej najmniejszej przyczyny, co wszystko pomieniony woźny, oświadczywszy się tąż szlachtą wyszmianowaną, z tamtąd uszedł i o tem przedemną, urzędem, zeznał tę swoją prawdziwą relatję, prosząc współ z protestantem, aby to wszystko do akt niniejszych przyjęto i zapisano było; co i otrzymali. Na miejscu pana Iosifa Baranowskiego, stryiecznego swego i paniej małżąki jego, jako pisać nie umięjących, podpisuje się Thomasz Baranowski.

Книга городская оvrучная записовая и потсчная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 196.

LXII.

Жалоба дворянина Ивана Волковского на дворянъ, Ивана и Якова Пашинскихъ о томъ, что еще отецъ ихъ Даниилъ Пашинскій, собща съ козаками участвовалъ въ убіеніи и разореніи Оомы Волковского, брата Ивана; что Иванъ и Яковъ Пашинскіе выгнали изъ церкви Ивана Волковского, похитили церковное имущество, присвоили себѣ сѣно, принадлежащее Волковскому и т. п. 1684 Генваря 27.

Рову тисеча шесть сотъ осмдесятъ четвертого, мѣсяца Генваря двадцать сегого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Деміаномъ Суриномъ, писаремъ земскимъ кievскимъ, подстаростимъ вгородскимъ овруцкимъ и книгами цибешними, вгородскими, овруцкими *comparens personaliter urodzony jego mość pan Jan Wołkowskij, swoim i urodzoney imci paniej Maryny Paszyńskiego Wołkowskiej, małżonki swojej, także Antoniego i Pawła Wołkowskich, synow swoich, imieniem, soleniter świadczył i protestował się na przeciwko urodzonym ich mościom panom: Janowi i Jakubowi Paszyńskim, braci rodzoney, jako na dom Boży, we wsi Paszynach, maiętności protestantow, będący, z strzelbą ognistą i innym orężem nachodzącym, i miejsce święte, nie według żywota i krwi chrześciańskiej, ale po nieprzyiacielsku, gwałcącym i ten dom Bozki rabującym i krzyż święty, z cerkwi Bożej zdiąwszy, łamającym i potrzeby swoje domowe z krzyża świętego, na którym мѣка Бога, в Troycy świętej jedynого, stworzyciela nieба и земие, одрысована была, robiącym, substantią protestantium dziennym i noc-*

nym sposobem zabierającym i na pożytek swoy obracającym, w ten sposób i o to: iż jeszcze w roku tysiąc sześćset czterdziestym osmym, miesiąca Decembra ośmnastego dnia, rodzic obżałowanych, zesły urodzony jego mość pan Daniel Paszyński, zniosszy się z kozakami i rebelizantami korony polskiej, od których bydła sztuk kilkanaście wziowszy, mając snać gniew i rankor na zesłego urodzonego pana Thomasza Wołkowskiego, brata rodzonego protestantium, ktorego udawszy przed temiż kozakami, tak sum pieneznych, jako fant bogatym; ktorzy kozacy, wierząc słowu jego, kilkanaście dni na zdrowie niebozczykowskie czyhali i, żadnym sposobem złapać nie mogąc, tedy sam imć pan Daniel Paszyński, rodzic obżałowanych, z inszą bracią swoią, przepomniawszy boiaźni Bozkiej, miłości braterskiej i krwie krześciańskiej, za kilkanaście sztuk bydła, niebozczyka Thomasza Wołkowskiego, brata rodzonego protestantis, za szostą granicę od Paszyn, we wsi Czopowiczach, złapawszy, na śmierć i morderstwo, haniebnie związawszy, bez mil cztery do wsi Paszyn przyprowadził, i w ręce kozakom oddał, ktorzy kozacy, niebozczykowi okrutne morderstwo i męki zadawszy, śmiercią haniebną umorzyli i dworow trzy tegoż niebozczyka, brata protestantis, we wsi Paszynach będące, funditus spalili; jakoż bowiem i terazniejsi obżałowani, naśladowując progressa i żywot rodzica swego, zawziawszy snać stąd do protestantow rankor, że gdy w roku blisko przeszłym, tysiąc sześćset ośmdziesiąt trzecim, na święto ruskie świętego Semena, kupcy z Wołynia do Narodycz bez wieś protestantis, Paszyny, szli, tedy obżałowani, niewiedzieć dla jakiej przyczyny, pomienionych kupcow na dobrowolney drodze i moscie protestantow przejawszy, zabiać poczeli, mianowicie jego mość pan Jakub Paszyński nożem jednego z nich w garło pchnął, i gdyby ten kupiec na bok nie uchylił się, pewnieby o śmierć zdrowia jego przywiódł, ale nos na wylot temu kupcowi przebił; który kupcy okrzyk i gwałt wielki, wołając ratunku, uczynili; na który gwałt protestant przyszedszy, obżałowanym perswadować począł, żeby ludzi niewinnych na gruncie protestantis nie zabiiali; który obżałowani, miasto pohamowania się, protestanta verbis laesivis, honorowi protestantis szkodzącemi, złaawszy, odpowiedź publiczną na zdrowie protestantow uczynili, jakoż bowiem w prędkim czasie, dosyć czy-

niąc submissiej swojej, tegoż dnia wysz mianowanego, na świętego Semena, święto ruskie, gdy protestant z pomienionemi dziatkami swemi do cerkwi dla nabożenstwa przyszedł, tedy obżalowani, manu armata z strzelbą ognistą, przepomniawszy boiaźni Bożej i sakramentow świętych, na pomienioną cerkiew naszedzy i protestanta, nie dawszy nabożenstwa wysłuchać, z domu Bożego wygnali i za protestantem z gołemi szablami, jako za nieprzyacielem gonili i, gdyby protestant, unosząc zdrowie swoje, nie uciekł, pewnieby o śmierć onego zdrowie przywiedli, w ktorej cerkwi żelaza różne cerkiewne pobrali: mianowicie krzyż z tejże cerkwi, na którym męka Christusa pana odrysowana była, zdjąwszy i ony połamawszy, żelaza do sochy i rydle porobili i na pożytek swoj obrocili; i tym się niekātentuiąc, roku terazniejszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt czwartego, miesiąca Januari dnia wtorego, gdy protestans sarnę dziką z lasa, zabiwszy, prowadził ku domowi swemu, tedy ich mość obżalowani, protestanta przeiąwszy na dobrowolnej drodze, tę sarnę odjęli i protestanta słowami nieuczciwemi, nic sobie niewinnego, złażali, a gdy protestant, używszy przyjaciół i z wysz mianowaną jej mością panią małżanką swoją, do obżalowanych posłał, perswadiąc ich mościom, aby poprzestali swoich złych zamysłów i sarnę protestantom wrocili, tedy ich mość małżankę protestantis słowami nieuczciwemi, uszom szlacheckim słuchać nieprzystojnemi, zelżyli, zesromocili i psami ze dworu wyszczwali, a i tym się niekātentuiąc, tegoż roku terazniejszego, tysiąc sześć set ośmdziesiąt czwartego, miesiąca Januari piątego dnia, w nocy, z wozami podiachawszy, siana styrtę na uroczysku, nazwanym Połohawczym, zabrali wozow dwadziescia, każdy woz rachuiąc po złotych trzy: a i tym się nie ukātentowawszy, tegoż roku terazniejszego, tysiąc sześć set ośmdziesiąt czwartego, miesiąca tegoż wysz mianowanego, to iest Januarii, chcąc właśnie ze wszystkiej substantiej protestantow wyzuć, drugą styrtę nad rzeczka Woroniowką, na granicy z ich mościami panami Bechami stojącą, nocnym sposobem, sam jego mość pan Jan Paszyński, z wozami i czeladzią swoją podiachawszy, zabrał i do domu swego zaprowadziwszy, po ostatek już przyjechał był; tamże wysz mianowani panowie: Anton i Paweł Wołkowscy, synowie protestantis, nad pomienionym sianem swoim w nocy zastawszy po-

mienionego obżałowanego, jego mość pana Jana Pażyńskiego, jako wuią swego, perswadować onemu, jako wuiowi swemu poczęli, żeby poprzestał postempkow złodziejskich, szlachcicowi nieprzystojnych, tedy obżałowany, zaraz dobywszy szabli, chcąc żeby i lica żadnego nie było, na pomienionych panów Wołkowskich siec począł, i, gdyby synowie protestantis, za providentią Bożką w las nie uchronili się, pewnieby o śmierć zdrowia onych przyprowadził i ieszcze z dalszemi odpowiedziami, na zdrowie protestantow uczynionemi, precz odiechał, dla których odpowiedzi protestantes zdrowia swego nie są bezpieczni, przez co obżałowani w winy prawne, w prawie pospolitym opisane, wpadli i do szkod protestanta na trzy tysiące złotych polskich przywiedli i przyprawili. O co wszystko offertur se protestans z obżałowanemi o to prawnie czynić nie zaniechać, zostawisz sobie salwam meliorationem tej terazniejszej protestaciej swojej, albo uczynienia inszej szyrszej, lubo tejeż przez pozew poprawienia; a na dowod tego wszystkiego, stawił woznego generała wojewodstwa kijowskiego i innych, szlachetnego Jana Kożuchowskiego, który, w moc prawdziwej relatiej swojej, jawnie i dobrowolnie zeznał, iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set ośmdziesiąt czwartego, miesiąca Ianuarii dziesiątego dnia, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, szlachetnych panów: Jana Tatarskiego i Stephana Błotnickiego, za requisitią wysz wyrażonych protestantow, był we wsi Paszynach, maiętnosci, sianożęciach protestantium, na uroczysku, nazwanym Połohowczym, będących, gdzie siano protestantow było, i nad rzeką Woroniówką i, tam będąc, widział padenki, (sic) gdzie siano protestantow stało, przez ich mościów panów Paszyńskich zabrane, sposobem, w protestaciy wyrażonym, i o innych pretensjach do różnej szlachty, tam na ten czas będących, w protestaciej wyrażonych, że tak a nie inaczej było, jako jest w protestaciej położono, o czym prawdziwą relatią swoią czyni i zeznawa. I prosili, tak protestaciej protestans, jako i wozny swoiey relatiej o przyjęcie i do xiąg zapisanie; co otrzymali. Imieniem imć pana Wołkowskiego, jako pisać nie umiejącego, za proźbą jego mości podpisałem się.—Stephan Didkowski.

Книга родская оvrуцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683--1684; мистъ 398.

LXIII.

Жалоба дворянъ: Дмитрія Ивановича Левковскаго и Николая Ольшовскаго на дворянина Романа Даченка Левковскаго о томъ, что онъ многократно наносилъ оскорбленія, обиды и побои какъ имъ, такъ и ихъ семействамъ; особенно—же онъ обесчестилъ истцевъ публично, при собраніи многихъ шляхтичей изъ околичныхъ селъ, съѣхавшихся въ Левковичи на храмовой празникъ «Святаго Николая русскаго» 1684. Мая 20.

Року тысяча шестсотъ восемьдесятъ четвертого, месеца мая двадцатого дня.

На ураде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Реміаномъ Суриномъ, писаремъ земскимъ кievскимъ, подстаростимъ вгородскимъ овруцкимъ и книгами нинешними, вгородскими, овруцкими *stanąwszy oczewisto urodzony pan Dimitr Iwanowicz Lewkowski, swym i urodzonych: paniey Heleny Niewmiryckiego Iwanowej Lewkowskiej, matki swej, tudzież i panów: Mikołaja i Tatiany Lewkowskiego Olszowskich, małżonków, szwagra i siostry swej rodzonej, imieniem, soleniter świadczył i załośnie protestował się przeciwko urodzonemu panu Romanowi Daczenkowi Lewkowskiemu, o to i w ten, opisany niżej, sposób: iż pomieniony pan Roman Lewkowski, zawziąwszy zdawna jakiś zły i nieprzyстойny rankor i niechęć przeciwko protestującym i różnych czasów rozmaitych sposobów szukając od wielu lat i ustawicznie czyhając i odpowiedzi czyniąc przed ludźmi różnemi, aby protestujących pojedyнкiem здrowia pozbawić i z substantiey wyzucь mógł, żadnej najmniejszej przyczyny i okazji do protestujących, jako do*

ludzi spokojnych, prawem i pokojem pospolitym obwarowanych, nikomu, a pogotowiu obżałowanemu, nic nie winnych, często gęsto słowami nie uczciwemi, honorowi szlacheckiemu szkodzącemi, lżąc i sromocąc, niepojednokrotnie protestantów, zasadzki czyniąc, także i publice na pojedynki prawem zakazane wyzywając, gdy protestujące wszystko to cierpliwie na sobie znosili, i słowy łagodnemi, aby od takowych swych zajątrzonych i złośliwych humorów poprzestać mógł, sami i przez przyjaciół swych upraszali, przerzeczony obżałowany, pan Roman Lewkowski, miasto tego, żeby się od przedsięwzięcia swego pohamował, w roku przeszłym, tysiąc sześćset ośmdziesiąt trzecim, miesiąca nawembra ośmnastego dnia, przybrawszy sobie serca i fantaziej chmielnej, a wzruszając pokój pospolity sąsiedzki i miłość bliźniego, umyślnie z kołem wielkim, alias drągiem, i siekierę mając za pasem, naszedłszy na dóm własny protestantów, gdzie pan Olszewski mieszka, wprzód także słowami nie uczciwemi pana Olszewskiego i małżankę jego lżyć i sromocić obżałowany począł, przed którym gdy pan Olszewski, szukając pokoju, a uchodząc naprasnej i bezpotrzebnej zwady, tylnemi wrotami z domu do sadu ustąpił, nie spodziewając się, aby co gorszego żonę jego, panią Olszewską, ilo białogłową spokojną i cnotliwą szlachciankę potkać mogło, tamże, gdy już nie zastał gospodarza, wyłamawszy drzwi do sieni, samą panią Olszewską hańbić sprośnie (których słów na tym miejscu dla wstydu pisać się nie godzi) począł, która gdy się wypraszała słowy łagodnemi, aby od tego złego rankoru supersedował, obżałowany, przepomniawszy bojaźni Boskiej i srogości prawa pospolitego, obces do niewiasty bezbronnej rzuciwszy się, oną pięściami, stusami bić i tłuc począł, a potem, obaliwszy na ziemię i podwikę z głowy zerwawszy, za włosy po ziemi włóczył i targał, a nie tylko pięściami, ale i nogami, noścami i kolanami bijąc i mordując, i okrwawiwszy, włosy wyrwawszy, wpół zaumarłą na ziemi porzuciwszy, z tymże złym affektem i z zapalczywością, porwawszy znowu tenże kół, alias drąg, umyślnie na to przygotowany, wpadłszy do winnicy protestującego, spodziewając się tam zastać samego pana Olszewskiego, i chcąc pono onego na śmierć zabić i siekierą zarąbać, po winnicy szukał, a gdy nie znalazł samego, tamże parobka jego, na imie Iakowa, tym kołem, albo raczej drągiem,

razy kilka uderzywszy, i na ziemię obłożywszy i pokrwawiwszy, kotły, rury, czapki, trubnice, beczki z wódkami, konwie i insze posudki i naczynia winniczne pobił, potłukł, pogruchotał i siekierą porąbał i gdyby ludzie sąsiedzi, gdy sama pani Olszewska gwałtu wołać poczęła, nie odratowali, pewnoby i tego czeladnika i samą panią Olszewską na śmierć pozabijał, i takową zrobiwszy nieprzystojną robotkę, z dalszą odpowiedzią na zdrowie samego pana Olszewskiego odszedł, mówiąc te słowa: «że kiedybym zastał takiego owakiego syna, tego Olszewskiego, tobym go pewnie nieżywił». Co wszystko protestujące cierpliwie znosząc, oczekiwali po obżalowanym upamiętania i sami szukali do pokoju i zgody sposobu, lecz obżalowany, nie tylko nie ukontentowawszy się tym swym takowym pierwszym zadatkiem, ale i dalej żał do żalu przydając i coraz gorszemi oppressiami i kontemptami częstując, i w roku terazniejszym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt czwartym, miesiąca maja dziewiętnastego dnia, podczas uroczystości prazdnika we wsi Lewkowiczach, na świętego Mikołaja Ruskiego, gdzie z okolicznych wsi ludzie dla nabożeństwa pochodzili się byli i między sąsiady, dla wytchnienia, konwersacją swoją mieli, na większy wstyd, hańbę i zmazę domu protestantis, jako znowu obłożywszy głowę chmielem, i przechdzając się po ulicy przed domem protestanta, wykrzykał i wyzywał pana Olszewskiego mówiąc: «wychodź sam taki owaki synu»; lecz pan Olszewski, nie przeciwiąc się człowiekowi zapamiętałemu, znowu uchronić się przed napraśnikiem musiał; tamże, gdy już zemścić się nie mógł na panu Olszewskim, zdybawszy przed wroty synaczka pana Olszewskiego, Iasia, w leciech siedmiu, tego pomienionego chłopczyka na ulicy, z inszemi dziećmi szlacheckimi zabawiającego się, kanczukiem szkaradnie zbił, zkrwawił i oko prawe kanczukiem wyciął; na które Bóg to wie, czy będzie widział, gdyż na ten czas bardzo tak szkaradnie zapuchłe, że nie można rozeznąć, jeśli zrzenica nie wypadła; na ten czas, gdy matka protestantis, pani Helena Lewkowska, a babka dziecięcia ztyranizowanego, użaliwszy się wnuczka swego, tak bardzo bez miłosierdzia kanczukiem bezwinnie zkatowanego, wypadła dla ratunku z płaczem gorzkim, upraszając, aby się zlitował, a na śmierć nie zabijał dziecięcia niewinnego, tamże i panią Lewkowską, matkę protestantis, w leciech podeszłych, ztarmusowawszy, nie odmien-

nemi słowy karczemnemi zdizhonorowawszy, zelżywszy, na sławie uczciwej szczypiąc i sromocąc publice, z dalszemi odpowiedziami i na protestanta terazniejszego i na pana Olszewskiego odszedł. przez który takowy swój postępek nieprzystojny, wysz przerwany obżałowany, pokój popospolity sąsiedzki zgwałcił i winy prawne, w konstitutiach i statutach o tem surowo opisane, na zdrowie, dobra i osobę swoją zaciągnął, a protestantów do szkód niemałych, których sobie na złotych sześć set być mianują, przywiódł i przyprawił, o co wszystko, iak się wysz pomieniło, terazniejszy protestans, swym i imieniem matki, szwagra i siostry swych, przeciwko obżałowanemu iterum atque iterum świadczy i protestuje się, ofiarując się o to wszystko w sądzie należnym prawnie czynić, zostawiwszy jednak salwę do meliorowania tej terazniejszej protestacyjej, lubo też uczynienia inszej szyrzej, albo teźże pozwem poprawienie i rozszerzenie, in quantum by tego potrzeba prawna ukazywała, a na dowód tego wszystkiego stawil woznego generała wojewodztwa kijowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który w moc wiernej prawdziwej i skutecznej relaciy swojej, zeznał temi słowy: iż on roku przeszłego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt trzeciego, miesiąca nowembra dwudziestego dnia, za affektacją wyż przerwanych protestantów, a za przydaniem mojem urzędowem, mając przy sobie stronę szlachty i ludzi dobrych, urodzonych panów: Iana Nahorenskiego i Bazylego Dąbrowskiego, był we wsi Lewkowiczach, w wojewodztwie kijowskiem, a powiecie owruckim leżącej, w domu wysz mianowanych protestujących, gdzie widział panią Tatianę Olszewską, chorą, spuchłą, siną, na śmiertelnej pościeli leżącą, zkrwawioną, na której co znaczniejszych razów kolanami i noścami bitych, na bokach, na grzbiecie i na plecach ran siedmnaście i twarz siną, spuchłą, pięściami popodbijaną, i garść dużą włosów z głowy wyrwanych, tamże i parobka, na imie Iakowa, widział także bardzo chorego, zbitego drągiem i zkrwawionego, na którym na plecach i na grzbiecie co znaczniejszych ran sześć bitych, spuchłych, krwią ociekłych, w tymże domu w winnicy widział kotły, rury, czapki, krągi, trubnice, beczki, konwie i insze naczynia i posudki winniczne potłuczone, pogruchotane i posieczone. A zaś roku terazniejszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt czwartego, miesiąca maja dwudziestego dnia, w tymże

domu, widział synaczka pana Mikołaja Olszewskiego, na imie Iana, w łeciech siedmiu, chorego bardzo, kanczukiem tyrańsko i niemiłosierdnie zbitego i zsieczonego, na którym znaków kanczukowych co znaczniejszych piętnaście i oko bardzo zapuchłe, kanczukiem wybite, na które, pan Bug wie, jeżeli będzie widział, bo zrenicy za puchliną wielką nie znać, jako się wysz w protestaciej pomieniło, co wszystko protestantes mienili być stałe i rany zadane od pana Romana Daczenka Lewkowskiego, czasów i sposobem w protestaciej mianowanemi, tedy on, woźny, co widział i słyszał, to wszystko szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd odszedł i o tym tę swoją prawdziwą przedemną, urzędem, czyni i zeznawa relatią, prosząc współ z protestantem, aby tak protestatia, jako i relatia do akt niniejszych grodzkich owruckich przyjęte i zapisane były; co i otrzymał. Imieniem panów: Heleny i Dymitra Lewkowskich i panów Olszewskich, małżonków, jako pisać nieumiejących, za próbą na miejscu ich podpisuje się Thomasz Baranowski m. propria.

Книга городская оvruckая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; мистъ 519.

LXIV.

Жалоба дворянина Павла Каленскаго на дворянина Савву Сергиенка Ущановскаго о томъ, что онъ, встрѣтившись съ сыномъ истца, Михаиломъ Каленскимъ въ церкви, въ селѣ Чоповичахъ, куда съѣхались многіе околичныя шляхтичи на праздникъ св. Троицы, сначала оскорбилъ его въ церкви, а потомъ, находясь вмѣстѣ въ гостяхъ у Самуила Чоповскаго, и стрѣляя будтобы въ цѣль, убилъ его выстрѣломъ изъ ружія. — 1685. Юля 22.

Року тисеча шестьсотъ осмдесять пятого, месеца Юня двадцать второго дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцькомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстаростра овруцького і книгамы нынешними, вгородскими, оврудими personaliter stanowszy urodzeni ich mość panowie: Paweł y Nastazyia Kalenscy, małżonkowie, swym y urodzonego jego mości pana Jana Kalenskiego, solleniter z wielkim żalem y płaczem nieutulonym świadczyli y protestowali się przeciwko urodzonemu jego mości panu Sawie Serhienkowi Uszczapowskiemu, niezbożnego tyrańskiego uczynku y popełnionego excessu, niżej mianowanego, principałowі o to y w ten niżej opisany sposob: iż jego mość pan Uszczapowski, czy zdawna mający jakowysъ gniew y rancor przeciwko urodzonemu panu Michałowi Kaleńskiemu, synowi teraznieyszych protestujących się, czyli z subordynathey oycy swego, jego mości pana Sergeia Uszczapowskiego, czyli też z czyiej inszey informathey, na to ustawicznie czyhał y przez subordynowane osoby szpiegi miał, aby, gdziekolwiek (niebożczyka) Michała, syna protestantow, poscignawszy, s tego świata zgładzić mógł; jakoż samym uczynkiem wykonywając, dowiedziawszy się przez swych adhaerentow, że syn protestantow, urodzony Michał Kaleński, w roku teraznieyszym, tysiąc sześćset ośmdziesiąt piątym, miesiąca Іunii siedemnastego dnia, dla nabożenstwa podczas uroczytości swiąt chwalebnych ritus graeci, zesłania Świętego Ducha y Troycy Przenajświętszey, jechał do wsi Czopowicz, jako młodzieniec spokoyny, prawem popolitym obwarowany, ni od kogo nic złego na siebie nie spodziewaiący się, w tychże Czopowiczach, po odprawionym nabożestwie dnia pierwszego, przy ochocie gospodarskiej przenocować musiał, przerzeczony principał, w tropy za niebożczykiem synem protestantium do tychże Czopowicz pod pokrywką nabożestwa прѣdko pospieszywszy, y tam bezprzestannie głowę sobie chmielem okładaіаc, y po różnych domach syna protestantis szukał; a gdy dnia pierwszego niedzielnego nie mógł dokazać umysłu swego y przedsięwziętey impraesie dosyć uczynić, tedy y nazaiutrz, dnia poniedziałkowego, ośmnastego praesentis, gdy była odprawowana processia, według obrzędow cerkiewnych, koło domu Bożego, tenże przerzeczony pryncypał, nie wytrzywiwszy się, a wydarszy z rąk miskę u panamarza, z święconą wodą trzymaiącego, przy czytaniu ewangeliey y

kropidło, tak niezwykle po oczach syna protestantis uderzył y oczy zaślepił, że za quadrans godziny ledwie przejrzał niebożczyk, y dalsze przechwałki uczynił takowe: «że wprędce nie wodą, ani kropidłem oczy tobie zaplusnę, ale czym inszym, tak, że na wieki nie przejrzysz.» Co gdy syn protestujących cierpliwie, ile pod domem Bożym, przy nabożeństwie, to na sobie zniosszy, panu Bogu to polecisz, już się strzegł y chronił się, jako nieprzyjaciela swego, przez cały dzień obawiając się sam do domu wychylić stamtąd, aby go co w drodze jadącego nie potkało, y dla tego szczególnie y z poniedziałku na wtorek musiał tamże, w Czopowiczach, niebożczyk przemocować y szukał remedium, aby mógł spokojnie do rodziców swoich zaiechać przy zdrowiu zupełnym, y oczekiwał, aż pan Uszczapowski do Uszczapow odjedzie y we wtorek tedy, to iest dnia dziewiętnastego, gdy syn protestujących, Michał Kalenski, w domu urodzonego pana Samuela Czopowskiego jeszcze z różnemi przyjaciółmi swemi miał conversatią, tamże, zoczywszy pan Uszczapowski niebożczyka syna protestantis, skoczył po rucznicę, y, na ucztę w tenże dom pana Samuela Czopowskiego nie proszony gość przychawszy z rucznicą nabitą, wprzod do celu, mało co posiedziawszy, strzelać począł; takoz y coraz do celu nie chibiając, potężniejszy naboy (by na niedzwiedzia albo dzika:) w rurę nasadziwszy, między wielu ludzi, tam będących, w sieni, z kąta, jako znowu w rzeczy do celu wysoko namalowanego zmierzyszy, o kilka sążni w bok, tak do głowy urodzonego Michała Kalenskigo, syna protestantis, insperacie nakierował y umiarkował, że nad uchem w głowę gdy potrafił, na tymże miejscu, bez wszelkiej dispositiey duchowney, panu Bogu ducha oddał, przy którym to takowym znienacka, bez respectu na śmierć, zastrzeleniu urodzonego Michała Kalenskigo, tamże będący y urodzeni ich mość panowie: Jan Kalenski, Demian Chodakowski y Stefan Kulczycki, za pomocą inszych przytomnych różnych ludzi, in recenti, jako to wierutnego zaboycę przy ciebie, już bez ducha będącym, brali y onym tak się potężnie bronili, że pana Stephana Kulczyckiego szablą w łeb ciął, a gdy szablę z rąk odebrano, do noża porwawszy się, urodzonego jego mości pana Demiana Chodakowskiego, chcący go przebić, y od tego gdy ludzie, tam będące, animowali y noż z rąk wydarli, znowu do teyże rucz-

nice, już w ręku pana Jana Kalenskiego będącey, rzucił się, wydzierając, y z zaiętrzonego serca ręce panu Janowi Kalenskiemu nie po chrześcijańsku kłusając; wydzierał, chcąc pono y tegoż pana Kalenskiego także zastrzelić; lecz, że za łaską wprzod Bożką, a przy tym za pomocą y radą ludzi, tam będących, tego princypała zaboycę obwinionego przy tymże ciełe wzięwszy, do grodu tutecznego prowadzili y właśnie po drodze we wsi Kalenńskich, na noclegu, do komory zdrowego, dawszy onemu ięść y pić, przez noc mieysce naznaczyli, przereczony princypał, przybrawszy sobie rozumu, a uchodząc karania srogiego za takie zaboystwo, w nocy z tey komory, w ktorey fundamentow głębokich nie było, fortelnie po pod scianą wygromadził się, podjezka swego, szabli y rucznicę odbieżawszy, uciekł; co wszystko protestantes ich mościami bracią y sąsiady swemi okolicznemi oswiadczywszy, y tu do grodn ciało niebożczyka syna swego dla praesentathey przyprowadziwszy, iterum atque iterum żałosnie y płaczliwie, jako y o wszystkie winy prawne, przez to podiętę, protestuiąc się, ofiarowali się z obwinionym y innemi, ięsliby się co na kogo iakowym documentem do informathey takowego niezbożnego tyrańskiego zaboystwa wiadomość się zawzięła, prawnie czynić nie zaniechać, salwę iednak do meliorathey tey protestathey, nie tylko sobie samym, ale y każdemu, komuby z prawa należało, in toto zostawiając, luboli teyże teraznieyszey pozwami poprawienie y rozszerzenie, a na dowod tego wszystkiego, ciż protestantes stawili tu, przedemną, urzędem, woźnego generała woiewodztw: Kijowskiego, Wołyńskiego, Braclawskiego y Czernihowskiego, szlachetnego Jana Moszkowskiego, ktory, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice, libere ac per expressum benevole recognovit, iż on, roku teraznieyszego, tysiąc sześć set ósmdziesiąt piątego, miesiąca Iunii dwudziestego dnia, z przydania mego urzędowego, a mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych panow: Jana Brzozowskiego y Stanisława Turkowskiego, ad affectationem urodzonych ich mościów panow, Pawła y Nastazyiey Kalenskich, małżonkow, był w domu ich mościów, we wsi Kalenskich, gdzie widział ciało urodzonego pana Michała Kalenskiego, zastrzelonego z rucznicę nie wiedzieć jakim sposobem y z jakowey occasiey przez pana Uszczapowskiego, skąd tenże wozny przy comparentach y tu, do grodu

tutesznego przyiechawszy, przy zabitym cieie, przedemną, urzędem, y przy szlachcie wyszmianowanej, odkrywszy trumnę powtornie ciało zastrzelonego niebożczyka pana Michała Kalenskiego oglądał; y widzał y ranę z rucznicie immediate podle ucha lewego przestrzeloną, z ktorey ieszcze krew ciekła, od ktorego postrzału niebożczyk urodzony Michał Kalenski panu Bogu ducha bez wszelkię y żadney dispozitiei duchowney oddał; a przy takowey obductiei tej tyrańskiei rany, pracsentowali protestantes zabrane na uczynku goroncym z tym princypałem y rzeczy te: rucznicę ptaszą, gwintowaną na sześć gwintow, z prochownicą małą, rogiem y kością sadzoną, bez prochu z kaletką y kulą iedną, na rzemiennym pasie wiszącą, szablę z braycarami żelaznemi, z krzyżem usarskim, żelaza bardzo błahego, bez kapturka, czapka karmazynowa zawoykowa zpołosowana, suknia błękitna stara, bardzo poszarpana, dziurawa, podiezek myszaty, szacowany na złotych trzydzieści monety szelągowej, co wszystko oraz z grodu protestantes przy cieie y wyręczyli y urząd y kancelariją z wyręczeniem kwituią; po którey presentatiei y wyręczeniu, tenże wozny wyszwspomiany, z powinności urzędu swego woźnowskiego, jako iest zwyczaj w prawie pospolitym, wprzód tu, na grodzie, w zamku y przed zamkiem, a potem y na rynku, przy fraequentiei ich mościow panow obywatelow woiewodztwa kijowskiego, tu w grodzie dla spraw swych będących, tudzież y wielu mieszczan, ludzi zacnych, przysłuchaiących się y przypatruiących, głosem wyniosłym potrzykroć obwoływał y publikował, przywodząc wszystkim do wiadomości, iż ten urodzony pan Michał Kaleński, syn ich mościow panow: Pawła y Nastazyiei Kalenskich, we wsi Czopowiczach iest zabity y zastrzelony z rucznicie znienska przez pana Sawę Serhienka Uszczapowskiego, podczas uroczystości swiąt chwalebnych Ruskich Troycy Przenayswiętszey, bez dania namnieyszey occasiei y przyczyny, w domu pana Samuela Czopowskiego; y tak to wszystko, do wiadomości wszystkim przywiodszy, y tąż stroną szlachtą, przy sobie będącą, oswiadczywszy się, y przyszedszy do mnie, urzędu, tak a nie inaczey uczynił y zeznał tę swoią prawdziwą rellatią, prosząc wespoł z protestantem, aby tak ta protostatia, jako y woźnego obductiei y proclamatiei rellatia, do act ninieyszich, grodzkich, owruckich przyjęte y zapisane były;

co y otrzymali. Jan Kalenski, imieniem ich mościow panow Pawła y Nastazyicy Kalenskich, małżakow, podpisuję się.

Книга оvrуцкая гродская записовая и поточная, 1685 года, № 3212; листъ 247 на оборотъ.

LXV.

Свидѣтельство, выданное дворянами кievскаго воеводства дворянамъ Чоповскимъ въ томъ, что они изъявили полную готовность представить на сеймикъ кievскаго воеводства доказательства о дворянскомъ происхожденіи своего рода, но не могли исполнить своего намѣренія потому только, что сеймикъ не состоялся. 1685. Сентября 10.

Року тысяча , шестьсотъ , осьмьдесятъ шостого, мѣсеца августа дванадцатаго дня.

На уряде кгродскомъ, въ месте его королевское милости Оvrучомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, намѣстникомъ кгродскимъ енералу подвоеводства кievскаго и кнйгами нинешними, кгродскими, кievскими comparens personaliter urodzony jegomości пан Theodor Czopowski, swym i wszystkich jegomościów panów Czopowskich, braci swej, imieniem, dla wpisania do xiąg ninieyszych grodzkich kijowskich, подаѣ per oblatam atestatią ich mościów panów dygnitarzów, urzędниковъ ziemskich y obywatelów woiewódstwa kijowskiego, sobie podawaiącemu y wszystkimъ ихъ mościom паномъ Czopowskim, braci jegomości, z podpisami rąkъ ихъ mościów, на певнā rzecz, niżej в теj atestatiej мianowaney speciffice wyrażoną, данā y służącą, о czym та atestatia, niżej inserowana, szerzey в sobie обmawia, прощая, aby была przyięта i до xiąg ninieyszychъ zapisana, а такъ ja, urząd, dla wpisania до xiągъ przyjmując, czytaѣmъ y temi jest inserowana słowy: Мы, niżej на podpisachъ мianowani, dygnitarze, urzędnicy ziemscy y obywatele wojewodstwa kijowskiego,

na seymik electionis deputatów na trybunał koronny woiewodztwa kijowskiego do Włodzimierza, miasta jego królewskiej mości, in locum solitum, na poniedziałek pierwszy, według prawa, po narodzeniu najswiętszey panny matki Boga rodzice, święta rzymskiego, zjachawszy się, electionem memoratam kończyć chcieliśmy, która, ob contradictionem niektórych jego mościów panów obywatelów tegoż wejewodztwa, braciey naszych, effectum sortiri nie mogła y do skutku nie przyszła; a urodzonym ich mościom panom Czopowskim wywodu possibilitatem, za dekretem sądów grodzkich generału woiewodztwa tegoż kijowskiego, w zadaniu ich mościom ignobilitatis, cursum impedivit na tej electiey, na której był czas, im dekretem sądów pomienionych oznaczony; tedy my, widząc ich mościów panów Czopowskich wszelką gotowość, do wywodu należącą, y mając pewną rellatią od ich mościów panów braci także naszych, poblizu tamże od ich mościów panów Czopowskich mieszkających, obywatelów tegoż woiewodztwa kijowskiego, że są dobrze urodzeni, którego to urodzenia swego documentis probabilibus na terazniejszym terminie electionis deputatów potwierdzić chcieli, czego, dla rozerwania mianowanej electiey, dokazać trudno było, tedy my te naszą, z podpisami rąk naszych, w wyżey mianowanej sprawie, dajemy ich mościom atestatią, którą, dla tym więkšej wagi, rękoma naszymi własnymi podpisujemy. Działo się we Włodzimierzu, roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt piątego, miesiąca septembra dziesiątego dnia. У тоє арестадіє подписи рукъ ихъ милости пановъ дьгнитаровъ, урядниковъ земскихъ и обывателей воеводства кievьского тими словами: Marcian z Szpanowa Czaplic, podkomorzy woiewodztwa kijowskiego m. p. Remian Suryń, pisarz ziemski kijowskj m. p. Theodor z Czerniechowa Niemirycz m. p. Konstanty Suszczański Proskura, wojski owrucki m. p. Wacław Konstanty Zubczewski, podczaszy nowogrodzki, sędzia grodzki kijowski m. p. Hyppolit Alexander Snitowski, chorąży owrucki, Dymitr na Żabokrzykach Żabokrzycki, podczaszy wilkomirski, podwoiewodzy generału woiewodztwa kijowskiego. Thomasz Hulanicki, pisarz grodzki generału woiewodztwa kijowskiego, Dymitr na Krzywiczach Hołowiński, Maciey Stephan Skuratowski, pisarz grodzki żytomirski. Piotr Stanisław z Ilinska Ilinski, wojski czerski. Theodor Pawsza, Stephan Krynicki podpisuję się ręką włas-

ną. Stephan Didkowski, regent grodzki generału woiewodztwa kijowskiego. Daniel Wyhowski. Theodor Heiewski Łowdykowski. Iakób Lemiesz. Stanisław Szezyrski. Michał Konstanty Wyhowski. Theodor Siennicki, regent grodzki owrucki. Theodor Wyhowski. Bohdan Sinhaiewski. Thomasz Baranowski. Szymon Meleniewski. Marek Skuratowski. Hrehory Kostiuszkowski. Michał Didkowski. Andrzej Didkowski. Bazyli Didkowski. Ostaphy Wyhowski. Ian Didkowski. Bazyli Didkowski. Даниилъ Дѣдковъскій, Гаврыиль Дѣдковъскій. Ian Chodakowski. Ian Moszkowski. Samuel Meleniewski. Григорый Каленскій. Mikołay z Wyhowa Wyhowski. Alexander Zakrzynicki. Alexander Wyhowski. Samuel Wyhowski. Paweł Sinhajewski. Ian Sinhajewski. Mikołay Sinhajewski. Самоель Каленскій, Artemij Didkowski. Stephan Waškowski, Ierzy Waškowski. Ian Chodakowski. Własc Chodakowski. Hrehory Skuratowski. Andrzej Chodakowski. Demjan Chodakowski. Ian Chodakowski. Thomasz Chodakowski. Ian Kalenski. Piotr Bijzanowski. Хведоръ Каленскій, Павель Каленскій. Michał Skałkowski; которая то атестація, за поданемъ и прозбою вышьменованное особы подавающее, а за моимъ урядовымъ принятемъ, де вербо ад вербумъ до книгъ нынешнихъ вгродскихъ киевскихъ есть уписаная.

Книга гродская Киевская записовая и поточная, годъ 1686—1688, № 3; листъ 5.

LXVI.

Жалоба дворянъ Левковскихъ и Невмержицкихъ на польскую татарскую хоругвь стародубовскаго маршала Литава о томъ, что явившись въ села: Левковичи и Невмерицкое, жолнеры, служившіе въ этой хоругви, начали грабить скоть и истязать жителей; они нанесли сильныя побои Петру Левковскому, предъявившему начальнику хоругви охранные гетмаускіе универсалы, другихъ Левковскихъ и Невмерицкихъ, гоняли по улицамъ, рубили и стрѣляли въ нихъ, многимъ, мужчинамъ и женщинамъ, нанесли смертельныя раны, остальныхъ осадили въ монастырь, который пытались взять приступомъ, потомъ, расположившись лагеремъ въ селѣ, ограбили всѣ дома, перебили скоть и уничтожили найденный хлѣбъ. 1685. Декабря 3.

Року тисеча шестсотъ осъмдесять пятого; месяца декабря третого дня.

На уряде кгородскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ кгородскимъ подстароства овруцкого и книгами нинешними, кгородскими, овруцкими *personaliter stanawszy urodzeni ich mość panowie: Jan y Stephan Niewmiryccy, tudzież y urodzeni ich mość panowie: Piotr y Roman Lewkowscy, Bazyli Lewkowski, Alexander Niewmirzycki, Andrzej Wilimont Niewmirzycki, Paraskiewja Pawłowa y Helena Remigianowa Lewkowskie, ledwie co żywi od postrzelenia, posieczenia y tyrańskiego pobicia od namiesnika y towarzystwa chorągwie niżej mianowanych, na wozach, w poscielach do grodu tutejszego będąc przywiezieni, swym i urodzonych ich mościów panów: Pawła Lewkowskiego, Andrzeja Niewmirzyckiego, Stephana Kobylińskiego,*

Stanisława Pożarnickiego, Samuela Niewmirzyckiego, na smiertelnych pościelach także od postrzelenia, posieczenia y zbicia tyrańskiego przez też chorągiew w domach leżących, y innych wszystkich, tak ich gościów panów Niewmirzyckich, jako y Lewkowskich, braci y sąsiad swych imieniem, sollenniter, a prawie z wielkim y nie utulonym płaczem, świadczyli y protestowali się naprzeciwko ich gościom panom: Sieńkiewiczowi, namiesnikowi, chorążemu y wszystkiemu generaliter towarzystwu chorągwie tatarskiej wielmożnego jego gości pana Litawy, marszałka starodubowskiego, strażnika wojska wielkiego xięztwa litewskiego, jako pryncypałom, także i wrzystkiej czeladzi ich gościów pocztowej, luźney y wozowej, samym panom namiesnikowi y towarzystwu, imiony y przezwiski lepiej wiadomym y znajomym, compryncypałom y pomocnikom, w ten niżej opisany sposób: iż ich gość obżałowani pryncypałowie z compryncypałami, nie wiedzieć za jakowymści ordynansem, a cale onego do protestujących terazniejszych y do dóbr onych najmniejszego przystępu nie mający, idący z chorągwią w kraie poleskie wojewodztwa kijowskiego, w roku terazniejszym, tysiąc sześćset ośmdziesiąt piątym, miesiąca decembra pierwszego dnia, gdy protestantes wszyscy z żonami y dziećmi swemi, po świeżo przeszłych trwogach od nieprzyjaciela krzyża świętego y korony polskiej, na Wołyniu y tu, w wojewodztwie kijowskim grassującego, z ucieczek do domów swych powracać y rozgaszczać się od kilku dni tylko poczęli, ta wysz przerzeczona chorągiew tatarska jego gości pana marszałka starodubowskiego, nie posyłając przed sobą pisarzów, jako zwyczaj jest wojskowy, dla pisania gospód y najmniejszej wiadomości o sobie nie dawszy, zagnała na wieś Lewkowicze y Niewmierzyckie, na domy y dobra protestantów napadszy, sposobem prawie nieprzyjacielskim okrzyk «hała, hała» uczyniwszy, z szablami gołemi, samych żałujących y żony ich siec y z łuków do nich strzelać, dzieci zaś kanczukami bić, czeladź łapając, wiązać poczęli, potym, po polach zagony, po tatarsku rospuściwszy, bydła, owce zajmować y rąbać poczęli, a gdy protestantes wszyscy, obaczywszy takowy gwałtowny najazd, po wsi y koło wsi bieganie y okrzyk, bydła różnego zajmowanie y ścinanie y nad sobą samemi, żonami, dziećmi y czeladzią swoją znęcania się, boie, sieczenia y, że już nie żart, rozumiejący

że nieprzyjaciel y orda dzika napadła, z duszami tylko, jako kto mógł, do monasteru, jako prawie przed nieprzyjacielem uchodzić poczeli, tedy, onych doganiając, jeszcze gorzey uciekających, językiem tatarskim wołając, siekli, strzelali, tandem gdy protestantes, troche reccolligowawszy się y zrozumiawszy, że to jest chorągiew z woyska jego krolewskiey mości, wyprasać się wszelkiemi uniżonościami y powolnościami swemi poczeli y, submisse składając się w protektyą jego królewskej mości, pana naszego miłosciwego, także y jasnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów koronnych y wielkiego xięstwa litewskiego, uniwersałami, zaszczytem, ochroną y libertatią, przytym, według przemożenia, y proviantem (lubo in re nie powinni) kontentować y wenerować obiecali, aby tylko od takowego złego przedsięwzięcia swego obżałowani supersedować chcieli, dopieroż, obaczywszy uniwersały, sam jego mość pan namiesnik, w ręku jego mości pana Piotra Lewkowskiego, w te uniwersały swoją szablą sztychem pchnął y, rękę panu Piotrowi Lewkowikiemu obraziwszy, na tymże mieyscu w róg głowy sam pan namiesnik przy tych uniwersałach niemiłosiernie ciął y raz szkodliwy, aż do mozgu, zadał, od którego, gdy na ziemię padł, znowu sam raz szablą w łokieć ręki prawey także szkodliwy, od którego kaliką być musi, zadał y inszym swym adherentom też czynić, mówiąc takowe słowa: «siećcie, bijcie, zabijajcie takiego owakiego syna», przykazał; y gdyby nie żupan łosi, gruby zkładał y bronił ciała, który okrwawiony y posieczony tu był praesentowany), toby w sztuki samego rozsiekali; tym się nie ukontętowawszy, też uniwersały położywszy na grzbiecie y trzymać swym kompryncypałom kazawszy, na ziemi leżącego, obuchami znowu tyrańsko tak długo bić kazał, że wpuł za umarłego porzucili; y tak uniwersały jasnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów koronnych y wielkiego xięstwa litewskiego znieważwszy, pokrwawili y zdespektowali. Przy czym, będąc przytomnym rodzony brat, jego mość pan Roman Lewkowski, y użaliwszy się brata swego rodzonego, ze łzami krzyżem u nóg padszy jego mości panu namiesnikowi, upraszał, aby więcey nie kazał czynić takowego tyraństwa nad rodzonym bratem onego, tedy y na pana Romana Lewkowskiego takowąż właśnie furją wywarszy, gdy już y od rodzonego swego uchodzić musiał, insi przytomni pryncypales et

compryncypales, naganiając, obuchami bili y tłukli poty, aż na ziemi upaść musiał, gdzie, y na ziemi leżącemu, ran dwie w głowę w tyle y z boku nad całym uchem, trzecią na łokciu lewey ręki zadali, a razów bitych, tłuczonych, płazowych, krwawych, spuchłych do trzydziestu także zadali; a, zaprawiwszy się nad rzeczonymi panami: Piotrem y Romanem Lewkowskimi, bracią rodzoną, tenże jego mość pan namiesnik krzyknął głośno na wszystkę kompanią y czeladź, pod chorągwią swoją powierzoną, aby y nad innemi wszystkimi protestującemi toż właśnie czynili; y gdy, jako się wyżej pomieniło, jako przed nieprzyjacielem krzyża świętego do monasteru protestantes wszyscy uchodzili, przerzeczeni obżałowani, za rozkazem jego mości pana namiesnika y commédanta swojego, spieszywszy się, nie pamiętając na bojazń Bozką, nie respectując na urodzenie szlacheckie, postponowawszy protectią jego królewskiey mości, tudzież uniwersały jaśnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów obojga narodu, koronnego y wielkiego xięztwa litewskiego, ostrość prawa pospolitego y artykuły wojskowe, w tych (opisane), zarzuciwszy, naganiając, strzelali, siekli, bili, jako się onym, za przywodem jego mości pana commendanta, podobało, aż do samego monasteru, koło którego kobylice (które byli dla obrony miejsca świętego y protestantów postawione) czeladzi wozowej, szturmem idący w tropy za protestantami do monasteru, popodcinać kazawszy y porozrucawszy, nim się protestantes z żonami y dziećmi do tegoż monasteru wcisneli, krom pierwszych zadatków, tak wiele ran y razów nazadawali, a mianowicie: jego mości pana Andrzeja Niewmirzyckiego w piersi pod rękę prawą postrzelono, kula w nim zostaje, y w łokieć prawey ręki tak szkaradnie cięto, że już bliższy jest bliższego (sic) wieku, niżli żywota, a choćby y żyw został, do śmierci kaleką być musi; jego mości panu Pawłowi Lewkowskiemu rękę lewą między łokciem a palcami mało nie cale odcięto, na małym zawieszaniu została, przez cerulika w deszczółki uwiązana, dla kości przeciętey, z ktorey eloos idzie, także y w prawą rękę razy trzy szkaradnie szablą raniony, ten już niepodobna żeby żył na swiecie, tylko co godzina ducha panu Bogu oddać gotuje się; żonę zaś jego, urodzoną panią Paraskiewiją Lewkowską, gdy na mężu swoim padła, ratując y rozumiejąc, że na stan białogłowski szlachecki jakowy

kolwiek respekt będzie, y one w kark szablą szkaradnie cięto, a drugi raz w rękę lewą, którą męża swego okrywała; a syna ich mościów panów, urodzonego jego mości pana Wasila Lewkowskiego, w łeb z boku prawego szablą raz szkaradny, aż do mozgu, zadano, y w łopatkę lewego ramienia szablą cięto, y ręki lewey palec ucięto, a u prawey palce wszystkie także przecięto; jego mości panu Alexandrowi Niewmirzyckiemu w głowę razy dwa szkaradnych szablą z naruszeniem kości cięto y obuchami, na ziemi leżącego, po wszystkich ciele niemilosierne zbity, dla puchliny zliczyć razów trudno; jej mości paniey Helenie Remigianowey Lewkowskiej z prawey strony nad okiem szablą w łeb cięto, płazami szablówemi, obuchami y kańczukami niemilosierne styranizowano, która, Bóg to wie, jeśli żywą zostanie; jego mości pana Andrzeja Niewmirzyckiego w prawą nogę przez udo na wylot z janiczarki z naruszeniem kości przestrzelono, y ten już wypowiedany na śmiertelney pościeli co czas y godzina śmierci wygląda; jego mości pana Iana Wilimonta z łuku w udo postrzelono: jego mości pana Samuela Niewmirzyckiego w nogę prawą w piętę z łuku postrzelono; jego mości pana Stephana Kobylinskiego sztychem z boku prawego między zioobra przebito, tak szkaradnie, że aż jelita wychodzą, y ten już bliższy śmierci nizli żywota; jego mości pana Stanisława Pożarnickiego w prawą rękę niżej łokcia z naruszeniem kości cięto: szlachetnego Fedora Krzywickiego y Chweśka, pastucha, czeladź dworną jego mości pana Stephana Niewmirzyckiego, przy tymże szturmie, po nieprzyjacielsku do siebie pod takową occasią pobrawszy, w kiy związanych, przez noc tyranizowali, ręce, nogi, uda powykręcywali, nawet y obcych ludzi postronnych, z włości Kamienieckiej (miasto szlachty), ludzi prostych, w sequestr takowyże połapawszy, y powiązawszy sposobem tatarskim, różne znęcania czynili; y tak, zrobiwszy takową robotkę nie przystoyną, y monastyr z protestantami strachem nakarmiwszy y niektórzy (z nich) wartą potężną opatrzywszy, przez noc w więzieniu trzymając; tabór swoy wszystek do folwarku y gumna urodzonego jego mości pana Andrzeja Lewkowskiego zakupiwszy, a sami y drudry do odbijania komor, do łupania szkatuł y odbijania skrzyń, brania różnych sukień, fantów, a naybardziej spraw, dyspositiey, starodawnych przywilejów y inszych munimentów

po kątach, siekier, kos, kulbak y pieniędzy rzucili się, insi zaś, co jeno kolwiek było zboża rozmaitego młóconego, w snopach, w gumnach złożonego, y w ziarnie w spichlirzach, brali, koniom y pod nogi słali y sypali, a insze, dla wierutney zawziętej złości y nieprzyjaźni, w pluskoty deżdżowe, powrosła rozrywając, rozrzucali y końmi po tatarsku tretowali; wieprze karmne także y nadworne, na hańbę domów szlacheckich strzelać czeladzi swey rozkazywali; pszczoł pniów czternaście pasieki u jego mości pana Andrzeja Lewkowskiego na głowę czeladź wybili y wydarli, bydła, owce, jedne około wsi scirwem położyli, które psi y dotąd jedzą, y tym się jeszcze nie ukąłętowawszy, dalsze dyffdatie, odpowiedzi na zdrowie protestantów wszystkich uczynili y zasadzki na różnych skrytych miejscach y po chrostach gęstych czynią y ogniem funditus wsi panów Lewkowskich y Niewmirzyckich znieść, domy y gumna, przyobiecali; przez co, że obżałowani wszyscy pryncypałowie z compryncypałami swemi na osoby swoje winy garłowe, tudzież y na zasługi pieniężne libere zawzieli y zaciągnęli, a do szkód na pięć tysięcy złotych polskich, praw y dispositiey w to nie including, przywiedli y przyprawili. O to wtzystko iterum atque iterum solenniter z nieutulonym żalem przed urzędem niniejszym protestując się przeciwko obżałowanym, teraznieysi comparentes, nomine wyżey miauowanych wszystkich ich mościów panów braci y sąsiad swoich, Lewkowskich y Niewmirzyckich, przeciwko pomienionym pryncypałom y compryncypałom, offiarowali o to w każdym należnym sądzie y prawie, lub w woysku, lub na commissiey, od jego krolewskiej mości naznaczoney, z obwinionemi prawnie czynić, zostawiwszy salvam meliorationem koźdemu osobliwie tey protestatiey, ich mościom panom braci y sąsiadom swoim, Lewkowskim y Niewmirzyckim y innym facultatem, inquantum by tego potrzeba ukazywała. Et in verificationem tego wszystkiego, stawili woźnego generała wojewodztw: kijowskiego, wołyńskiego, bractławskiego y czernichowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który, w moc wicrney prawdziwey y skuteczney rellatiey swoiey, jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, temi słowy: iż on, z przydania mego urzędowego, roku terazniejszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt piątego, miesiąca decembra trzeciego dnia, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych panów:

Iana Heiewskiego y Stephana Łowdykowskiego, był we wsi Lewkowiczach y Niewmirzyckich, w wojewodztwie kijowskim a powiecie owruckim leżącey, na sprawie y potrzebie tychże ich mościów panów Niewmirzyckich y Lewkowskich y innych, wyżey w protestathey mianowanych, gdzie tam, jako y tu, w grodzie, przedemną, urzędem, widział y oglądał wszystkich ich mościów protestujących posieczonych, postrzelanych, pobitych y niemiłosiernie a prawie tyrańsko pomordowanych y pokaliczonych, chorych, na smiertelnych poscielach leżących, ledwie co żywych; także y dzieci lat niedoroślých, osób do dwudziestu, po różnych ciała członkach kanczukami pobitych y pokrławionych, potym widział y oglądał pasiekę jego mości pana Andrzeja Lewkowskiego, funditus na głowę wybitą y wyłupano; zaś około wsi y we wsi widział do kilkuset owiec y świni posieczonych, pokłutych y pozabijanych; przytym komory, skrzynie, szkatuły poodbijane, połupane y po ulicach porozrzucane, co wszystko ich mość panowie Niewmirzyccy y Lewkowscy mienili być stałe y zadane od chorągwie wielmożnego jego mości pana marszałka starodubowskiego y czasu dnia, sposobem wyżey w protestathey mianowanemi, potym y to opowiadali, że y dalsze dyffidatie y odpowiedzi na zdrowie y substantie onych uczynili, co wszystko on woźny tąż stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd odjechał y otym tak a nie inaczey uczynił y zeznał tę swoją prawdziwą relatią, prosząc, wespół z protestantami, aby tak protestatia, jako y relatia do xiąg ninieyszich przyięte y zapisane były, co y otrzymali swym y wszystkich ich mościów panów Niewmirzyckich y Lewkowskich, wyżey mianowanych, podpisujemy się imieniem. Stephan Niewmirzycki, Ian Niewmirzycki.

Книга городская оvruckая записовая и потщная, 1685 года, № 3212; листъ 383.

LXVII.

Жалоба польской татарской хоругви стародубовскаго маршалка, Криштофа Литавы на дворянъ Левковскихъ и Невмерицкихъ о томъ, что они, загородивъ улицы, не пропускали хоругвь пройти черезъ свои села, и начали въ нее стрѣлять, многимъ жолнерамъ нанесли смертельныя раны, остальныхъ продержали цѣлыя сутки въ осадѣ въ ихъ таборѣ, отняли у нихъ нѣсколько лошадей и наконецъ подали противъ хоругви ложную и исполненную клеветы жалобу 1685. Декабря 7.

Року тисеча шестьсотъ осмдесятъ пятого, месеца декабря сего двя.

На уряде вгродскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ вгродскимъ подстароства овруцкого и книгами нивнешними, вгродскими, овруцкими *personaliter stanawszy urodzeni y dobrze zasłuzeni w rzeczy politey, koronie y wielkiem xięztwie litewskim, ich mości panowie: Juzeph Miednicki y Abram Jankiewicz, nomine wszystkiey kompaniey swoiey, choragwie tatarskiey wielmożnego jego mości pana Krzystopha Litawy, marszałka starodubowskiego, strażnika wielkiego xięztwa litewskiego, gravi cum querella świadczyli y soleniter protestowali się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Janowi y Stephanowi Niewmirzyckim, tudzież y urodzonym panom: Piotrowi, Romanowi y Bazylemu Lewkowskim, Alexandrowi Niewmirzyckiemu, Andrzejowi Wilimontowi Niewmirzyckiemu y innym wszystkim ich mościom panom Niewmirzyckim y Lewkowskim, tndzież czeladzi y parobkom ich mościow, samym że ich mościom imiony y przezwiski*

lepiej wiadomym y znaiomym, pryncypałam, compryncypałam y pomocnikom, o to y w. ten niżej opisany sposób: iż gdy w roku terazniejszym, tysiąc sześć set ośmdziesiąt piątym, miesiąca decembra pierwszego dnia, za ordynansami jaśnie wielmożnych ich mościow panów hetmanów, tak koronnych, jako y wielkiego xięztwa litewskiego, wysz rzeczona chorągiew protestantium, po rospuszczeniu z obozu, szła na consistentią, sobie za assignatią naznaczoną, traktem y gościńcem jako nayprostszym, gdzie trudno było ominąć wsi ich mościow panów Niewmirzyckich y Lewkowskich, y sprawując się według artykułow woyskowych y nauki prawa pospolitego y ni w czym onego nie naruszając, jako y wolności szlacheckich, y tak się obchodząc, jako ludziom rycerskim, statecznym y skromnym należy, (a nie tak jako chorągiew protestantow wyżej mianowane osoby, panowie Niewmirzyccy y Lewkowscy, obwinili) y zwyczajnym traktem idący, żadnego prowiantu u ich mościow panów Niewmirzyckich y Lewkowskich nie wyciągając, ani panów pisarzów dla rospisania gospod przed chorągwią swoją nie posyłając, y namniejszey do niesnaski okaziey nie dając, skoro tylko w wieś ich mościow panów obżałowanych drogą publiczną weszli z wozkami swoimi, ich mość obżałowani, przepomniawszy boiaźni Bozkiey, srogości prawa pospolitego, w constitutiach y statutach opisanego, kazawszy ze wszystkich stron zatarasować ulice, y potężnie obwarowawszy, y ze wszystkich stron okrzyk uczyniwszy, sami do strzelby, do kos, do dzid y rohatyn rzuciwszy się, parobkom zaś swoim do cepów y kołów rozkazawszy, tumultuose z sadów y ulic strzelać, bić, kłóć y tłuc poczęli, gdzie w takowym razie, obaczywszy jego mość pan namiesnik chorągwie protestantium, że już nie żart, musiał się nolens volens do kupy garnąć y jako nieprzyjacielowi bronić się, w szczególnym tylko ogrodzie z wozkami swojemi zastanowiwszy się, a to wzglendem tego, że ze wszech stron ulice opatrzone, jako się wyżej pomieniło. Tam tedy ich mość obżałowani, panowie Niewmirzyccy y Lewkowscy, już do obleżonych wszelakimi siłami, y różnych sposobów szukając, aby mogli chorągiew wszystką protestantów pokonać, y przedsięwziętey imprezie swoiey dosyć czyniąc, jako do nieprzyjaciela, w iedyney kupie do protestantów ze wszystkich stron skupiwszy się, wszyscy z czeladzią y parobkami swemi, szturmowali, strzelali, szpi-

lami nawiąsem y zraż (sic) bili, dzidami kłoli; w którym to tumulcie y hałasie y nieprzystoynym a bardzo niezbożnym następowaniu, jego mości pana Radzieckiego wpuł na wylot z rucznicy postrzelono; jego mości pana Ligańskiego w rękę z rucznicy postrzelono, jego mości pana Dawidowicza dzidą pod łopatkę prawą przebito; czeladź zaś, szlachetnych: Mikołaja Żytnowskiego przez obie uda z rucznicy na wylot postrzelono; Jana Okolińskiego dzidą przebito, y posieczono, a w sposób łupu y zdobyczy koni czterech pocztowych ze wszystkim wsiędzeniem, z rządzikami srebrnymi wzięli, wozy wiolenter zrabowali, y szkód, ktore osobliwym registrem czasu prawa verefi-cowane będą, na sześć tysięcy złotych polskich protestantom naczynili, w obleżeniu przez dzień y przez noc trzymali y różne odpowiedzi y diffidatie na wszystkich protestantów, obiecując na głowie wyzabijać, czynili y, takową nieprzystoyną rzecz zrobiwszy, a unikając takowego swego nieprzystoynego uczynku y niezbożnego postępku, śmieli y ważyli się w grodzie tuteyszym owruckim y protestatją niesłuszną, nieprawdziwą y bardzo kriminalną, na teraznieyszych wszystkich protestantów uczynić, popisawszy w niej różne kalumnie y potwarz, czego nigdy in rerum natura nie było y nie pokaże się, jako ta niesłuszną, nieprawą y opaczna obżałowanych protestatja szyrzey w sobie opiewa, którym to takowym swym nieprawnym, niesłusznym y prawie tyrańskim postempkiem obżałowani wszyscy, jako assignatie y ordynansy jaśnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów koronnych y wielkiego xięstwa litewskiego, tak y prawo pospolite zgwałcili y winy, w prawie pospolitym opisane, uczynkowi takowemu godne, na osoby y dobra swoje libere zawzięli y zaciągneli, a przez to, jako się wyżey pomieniło (ran y bolów w to nie includując) protestantow do szkód na sześć tysięcy złotych przywiedli y przyprawili, o co wszystko, jako y przeciwko tey mniemaney y niesłuszney protestatjey, wysz rzecheni comparentes, nomine wszystkiej kompaniey chorągwie swoiey, znaku wielmożnego jego mości pana marszałka starodubowskiego, przeciwko obżałowanym iterum atque iterum z wielkim żalem świadcząc się, y protestując, y reprotestując ofiarowali się o to wszystko przed sądem należnym prawnie czynić, zostawiwszy wolną melioratją tey protestatjey y do uczynienia inszey, szyrzey, lubo li teyże pozwami

poprawienie, in quantum by tego potrzeba prawna ukazywała; a na werifikacją tego wszystkiego wysz mianowani protestantes stawali woźnego generała wojewodztw: kijowskiego, wołyńskiego, bracławskiego y czernigowskiego, szlachetnego Jana Kozuchowskiego, który, w moc wierney, prawdziwey y skuteczney rellathey swoiey, zeznał temi słowy: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc sześć set ośmdziesiąt piątego, miesiąca decembra czwartego dnia, ad affectationem jego mości pana Jusepha Sienkiewicza, namiesnika chorągwie wielmożnego jego mości pana Krzystopha Litawa, marszałka starodubowskiego, strażnika wielkiego xięztwa litewskiego, a mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, panów: Macieja Choińskiego y Stanisława Dembiańskiego, był we wsi Weławsku, w woiewodztwie kijowskim a powiecie owruckim leżącey, gdzie widział y oglądał towarzystwo y czeladź pocztową wysz rzeczoney chorągwie postrzelanych, posieczonych y dzidami pokłótych, w gospodach, chorych, na pościelach leżących, które to takowe niemilosierne postrzelanie, posieczenie y pokłócie mienili być stałe y zadane, czasu y sposobem mianowanym, od ich mościów panów Niewmirzyckich y Lewkowskich, jako się wyżej w protestathey opisało; przy tym opowiadał ten że jego mość pan namiesnik, że y koni czterech pocztowych z wsiedzeniami y rządzikami y inszych rzeczy różnych, przy rabowaniu wozów gwałtownie, na sześć tysięcy złotych polskich obżałowani zabrali, co on, woźny, co widział y słyszał, tąż stronę szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd odiechał y o tym, tak a nie inaczey, przedemną, urzędem, czyni y zeznawa tę swoją prawdziwą rellatią, prosząc wespoł z protestantami, aby tak protestatia, jako y woźnego rellatia do act ninieyszych, grodzkich, owruckich przyjęte y zapisane były; co y otrzymali—Abram Jankiewicz, imieniem wszystkiey kompaniey y collegi swego podpisuie się.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, 1685 года, № 2312; мстѣ 389 на оборотѣ.

LXVIII.

Жалоба дворянина Ивана Волковскаго на дворянъ: Якова и Ивана Папинскихъ о томъ, что они, пользуясь всеобщимъ бѣгствомъ отъ татарскаго набѣга, похитили колокола и кресты, пожертвованные предками Волковскаго въ церковь въ селѣ Пашинахъ; потомъ Папинскіе присвоили себѣ наслѣдство, слѣдующее Волковскому послѣ смерти его родственниковъ: Павла Волковскаго и Ивана Папинскаго. 1686. Августа 12.

Року тысяча шестъсотъ осмьдесятъ шостого, месеца августа дванадцятаго дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевское милости, Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, намесникомъ вгородскимъ енералу подвоеводства киевскаго и книгами нинешними, вгородскими, киевскими *comparens personaliter urodzony jegomości pan Jan Wołkowski, swym y jeymości paniey Maryanny Paszyńskiego Ianowej Wołkowskiey, małżaki swey, tudzież Antoniego y Pawła Wołkowskich, synów swoich, imieniem, solenniter praevia facta manifestatione, contra officium castrense owrucense, ratione nieprzyjęcia niżej mianowanej protestathey, protestował się naprzeciwnko urodzonym panom Iakubowi y Maryannie Kordyńskiego Paszyńskim, małżonkom, także y Ianowi Paszyńskiemu, bratu rodzonemu obżalowanego w ten sposób y oto: iż gdy nieprzyiaciel krzyża świętego, złączywszy się z kozakami y Moskwą, nieprzyiaciołami koronnemi, jednych sąsiadów braci w niewolę tatarską i moskiewską pozabierali, drugich pościnali, nad trzeciemi pastwiąc się, a innych z dóbr ich własnych powyganiali, z którymi wygnanemi y protestantes naten czas, z inszą bracią, z dóbr Paszyn wielkich w kraje wołyńskie uchodzić musieli, porzuciwszy niemal wszystkie substantie swoje, w*

których dobrach, po wyjściu protestantów, zesłły jegomości pan Theoppor Paszyński, brat obżałowanych rodzony, zostawszy się na ten czas jeszcze dla pochowania rzeczy swoich, przy których zwońów sześć z zwończy cerkwi protestantów, w pomienionej wsi będącej, z częladnikiem swoim, przez święte pamięci antecessorów protestantów na wieczne czasy nadane, pozdymowawszy, pochował y obżałowanemu, jegomości panu Iakubowi Paszyńskiemu, jako bratu śwemu, na których mieyscach byli schowane, powiedział, który obżałowany, wiedząc już o tych zwońach, a nie bojąc się bojaźni Bożej, srogości prawa pospolitego i win, w niem eo nomine rigide opisanych, nie kątentując się zdięciem krzyżów żelaznych z cerkwi pomienionej, roboty piękney, vi et violenter naszedszy, na których męka Chrystusa pana odrysowana była, y onych na rydle y inne potrzeby świoie różne porobieniem, nie oddawszy tych zwońów do cerkwi świętey, ale czyniąc ciężką (krzywdę) duszom antecessorów protestantów, różnemi czasy na strone poprzedawał y in commodum suum obrócił, nie będąc jednak y tym contentus, w roku przesżłym, tysiąc sześćset osmdziesiąt piątym, insciis protestantibus, do teyże cerkwi przyszedszy, zwoń y ostatni z zwończy zdiowszy, y onego kryiomó do Kijowa zaprowadziwszy, sprzedał, co ludźmi godnemi, szlachtą, protestantes dowiodą, a co większa, zasługi różne, pod różnemi chorągwiami będące, które osobliwym registrem in termino specifica-buntur, na kilkanaście tysięcy, po niebożczyku bratu protestantów, zesżłym urodzonym panu Pawle Wołkowskim, do czego obżałowani nie należeli, z kónmi iezdny, pocztowemi, pancerzami y zbroją różną, do woyny należąca, zabrali y na pożytek swój obróell; jeszcze do tego wyciskając z dóbr własnych protestantów, przez zesżłego nigdy godney pamięci pana Iana Paszyńskiego (zapisanych) tak za żywota zapisem w grodzie owruckim zeznanym, jako y testamentem ostatniey woli jegomości pana niebożczyka, in presentia różney szlachty, dobrowolnie, przy rozumie zupełnym, pamiętając na życzliwość protestantów y nagradzając pracy, w chorobach onego podjęte, oddalając wszystkich blizkich krewnych y powinnych, ponieważ od nich żadney życzliwości, tak za żywota, jako y w chorobie nie doznował, gdyż obżałowani, jako będąc blizkiami krewnymi y powinnymi, chorego niebożczyka niechcąc sustentować, w dom protestantów z

jegomością panem Andrzejem Chodakowskim, przezwiskiem Wnuczkiem, wprowadziwszy, porzucili byli, de actu et data w Paszynch, roku przeszłego, tysiąc szesćset ósmdziesiąt piątego, dnia pierwszego miesiąca marca, przy dobrej pamięci, z podpisem ręki jego mości y przyziaciół, prawnie danym, y w xiegach grodzkich kijowskich tegoż roku, tysiąc szesćset ósmdziesiąt piątego, dnia dwudziestego czwartego julji, według prawa i constitutiej millesimi sexcentesimali octuagesimi tertii, na sejmie warszawskim uchwaloney, postanowionych, per oblatam podanym, siedliska, mianowicie na uroczysku Spaskum będące, pola, sianożęci, drzewo bartne i nie bartne, ze pszczołami y bez pszczoł, pod siebie zabrali y na pożytek swój obracają, sumę zaś, mianowicie za niedopłacenie kontusza koralowego, francuzkiego sukna, złotych dwadzieścia sześć dobrej monety, za izbę ze wszystkimi przynależnościami y dworem — złotych piętnaście takowej że monety, protestantom przez niebozczyka odpisanych, u obżalowanego, pana Iakuba Paszyńskiego, wyszukać prawnie pozwolonych, gdyż zabrał izbę ze wszystkim, nie oddają; przez to wszystko pomienieni obwinieni, prawo pospolite naruszywszy, w winy prawne, w prawie pospolitym opisane, podpadli y do szkod (zasług y innych rzeczy, w protestatiej wyżey mianowanych, w to nie including) na dwa tysiąca złotych przywiedli y przyprawili, zostawiwszy iednak sobie *salvam meliorationem* tey teraznieyszej protestatiej swojej, albo uczynienie inszey szyrszej, lubo teyże przez pozwy poprawienie, a teraz o przyjęcie tey teraznieyszej, wkrótce napisaney, prosili; co otrzymali. Jmieniem jego mości pana Iana Wołkowskiego, jako pisać nie umiejącego, za proźbą jego mości pana, podpisuję się Stephan Didkowski, regent grodzki kijowski.

Книга городская киевская записовая и поточная, годъ 1686—1688, № 3; листъ 26 на оборотъ.

LXIX.

Жалоба дворянъ: Самуила Домашевскаго и жены его Овдотіи на дворянъ: Михаила и Николая Ходаковскихъ, о томъ, что они, находясь въ связи съ козаками и, пользуясь бѣгствомъ Домашевской и перваго ея мужа, Семена Закусила, захватили ихъ домъ и земли въ селѣ Закусилахъ. Потомъ, когда Домашевскіе приѣхали на родину, Ходаковскіе, наносили имъ разныя обиды и побои, между прочимъ, выучились, неприличному шляхтскому званію, медицинскому искуству, и, желая умертвить Домашевскаго, разили на пути его какой то ядъ; наконецъ, обвинивъ его ложно въ похищеніи косы, собирали купу, для того, чтобы судить его, не обращая вниманія на то, что такія сборища, даютъ поводъ къ крестьянскимъ воленіямъ. 1687. Апрѣля 26.

Року тысяча шестьсотъ восемьдесятъ сегомо, месеца Апрыля двадцять шостого дня.

На уряде кгородскомъ, въ мѣсте его королевской милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецькимъ, намесникомъ кгородскимъ енералу подъвоеводства кievьскаго и книгами нинешними, кгородскими, кievьскими *personaliter stanowszy urodzony*, jego mość pan Samoel Domaszewski, swym y urodzonej jej mości paniey Owdotiej Didkowskiego, *primi voti Semenowey Zakusiłowey, secundi vero Domaszewskiej, małżonki swey, tudzież Kupryana y Stephana Zakusiłow, pasierzbów swoich, imieniem, quam primum acta presentia adire mógł*, tak zaraz *soleniter świadczył y protestatyą* swoię czynił, *naprzeciwko urodzonym panom: Michałowi, Mikołajowi i Marynie Skirmontownie Chodakowskim, małżonkom, we wsi Zakusiłach mieszkaiącym, w ten sposób i o to: iż, gdy nieprzyjaciel krzy-*

ła świętego, złączywszy się z kozakami y moskwą, nieprzyjacielami koronnemi, iednych sąsiadów, braci, w niewolą tatarską y moskiewską pozabierali, drugich pościnali, nad trzeciemi pastwiąc się, a innych w drugie kraje powyganiali, między którymi i pierwszego małżonka terazniejszey protestantki wygnali w kraje wołyńskie byli, który, czas nie mały na Wołyniu mieszkając, w niewolą tatarską dostał się, a jego mości panowie obżałowani, mając społkowanie z kozakami, rebelizantami korony polskiej, po wygnaniu protestantów w strone cudze, zaraz w izbe dzieci protestantis wlazszy, w której mieszkając przez lat dziewięć, ogrody, pola, nawozy wypachali, wszelakie sprzęty, na tychże ogrodach przez pierwszego małżonka protestantki pochowane, gdzie żelaza różne poworywali, y na swój pożytek obrócili, w polach miedze popsowali y wszystek zgoła funditus dwór spustoszyli; tandem, po przyjściu już protestantów do pomienioney wsi Zakusików, z Wołynia, części dziedzicney swoiey, nie będąc contenti mianowanemi pretensiami, protestantów wychowawca, parobka, na imie Marcina, z dziecinnych lat u protestantów będącego y wychowanego się, do siebie odmówił, który nie mało rzeczy w dóm obżałowanych, na kilkadziesiąt złotych własnego zbioru protestantów, zaniósł, y gdy mianowana małżanka protestantis, chcąc spokojnie z obżałowanemi mieszkać, przyszedszy w dóm ich mościów, rekwirowała o przywrócenie y wydanie onego, tam tedy obżałowany, nic nie pomniąc na rygor prawny, zaraz furibunde słowami nieutsciwemi wprzód złąjawszy, a na potym bijąc, sturchając, na honorze szczypiąc, z izby wypchnoł, y tym iednak nie ukątentowawszy się, z imprezy swoiey, przysposobiwszy lekarstwa, aby mogli protestantów o śmierć zdrowia przywieść y wymorzyć, nauczywszy się doktorstwa, stanowi szlacheckiemu nieprzyzwoitego, czasu sposobnego upatrywali, jakoż bowiem w roku przeszłym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt szustym, miesiąca februarii pierwszego dnia, obaczywszy protestanta, ze dworu do gumna idącego, zaraz córce swoiey, Helenie Chodakowskiej, drogie, nagotowaną na zdrowie protestantów, trucizną przelać kazał na własnym gumnie protestantki przed wrotami, tamże, gdy pies protestantis, przodem bieżący, tey trucizny chwycił, zaraz, spuchszy, zdechnąć musiał, które factum protestans in recenti szlachtą rodowitą jako to: ich mość panami:

Gabryelem y Samoelem Dydkowskiemi, tudzież Janem Zakusiłem obwiodszy, posyłał do obżałowanych, aby swoich złych uczynków daley poprzestać chcieli. Tamże ciż obżałowani, przed tąż szlachtą, dalsze jeszcze diffidatie, chcąc własnie z substantiey ich wypędzić, uczynili, którey bowiem, satisfaciendo submissioni suae, nic nie pomniąc na prawo pospolite y winy, w niem eo nomine rigide opisane, in anno nunc curenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo, miesiąca marca dwódziesiątego siódmego dnia, na gruncie własnym protestantis, gdzie kowale natenczas zostawali, na protestanta napadłszy, tamże zaraz occasiā niesłuszną do zniewagi protestantowi dawszy, wprzód słowami nieuściewemi, mówiąc: «że to moje żelazo», szmat kosy (które protestantes in presentia zacnych ludzi kupili u kozaka wojska zaporozskiego, na imie Chweśka Szynkarza, z miasta Tereberedy, na ten czas do kowalów robić na potrzeby domowe przyniesione), złajawszy, a potym kijem, w ręku mającym, posród głowy tak tyrańsko uderzył, że aż na ziemie pasć musiał, tamże, już na ziemi leżącego comparenta z żoną y córką swoją, czym kto mógł, bili y razów nie mało nie miłosierdnych, do piętnastu, po różnych członkach nazadawał, y gdyby nie ludzie tam na ten czas będący odratowali, pewnie by o śmierć zdrowia przywiedli, który szmat kosy, u protestanta gwałtem wydarszy, po wsi nosząc, dzieci protestantów potwarzliwie publikując potaiemnym jakoby wzięciem, na zdrowie dalsze odpowiedzi czynił. Insuper w kilka dni, przeciwko wyraźnemu prawu, constitutionem y statutom koronnym, kupę nie małą różney conditiei ludzi, zkaąd bunty chłopskie wsczynaią się, zebrawszy y onych popoiwszy, protestantów sam z temiż ludźmi złodziejstwem publikował, y teraz publikować nie przestaie, y odpowiedziami dalszemi na zdrowie ich grożą. Postrzegaiąc tedy omnimodam securitatem zdrowia y substantiey swoiey, jako też o winy prawne zwyż pomienionych excessów, tudzież y o szkody, na złotych pięćset podjęte, iterum iterumque protestuie się, zoztawiwszy jednak sobie salvam meliorationem tey terażniejszey protestatiey, (tak z obwinionemi, jako też y z temi, in quantum by się jaka miała co na papierze o honorze protestantów pokazać makuła, którzy na tey kupie byli) albo uczynienie inszey szyrszej, lubo teyże przez pozwy poprawienie, si id necessitas juris expostulaverit, a teraz, o

przyjęcie tej terazniejszej, wkrótce napisanej, prosił; co otrzymał. Samoel Domaszewski.

Книга городская кievская записовая и поточная, годъ 1686—1688, № 3; мистъ 76.

LXX.

Жалоба дворянина Игнатія Невмержицкаго на дворянъ: Богдана, Семена и Кирика Барановскихъ о томъ, что они убили тестя его, Ивана Барановскаго, подозрѣвая его въ томъ, что онъ указалъ козакамъ мѣсто, въ которомъ обвиненные спрятали свои пожитки. 1687. Юня 17.

Року тисеча шесть сотъ осмдесять сегомо, мѣсяца Юня семнадцатого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ кгородскимъ подстароства овруцкого и внигами нынешними, кгородскими, овруцкими stanowszy oczewiście urodzony pan Ihnat Niewmirycki, swym i urodzonej paniej Marianny Baranowskiego Niewmiryckiej, małżonki swojej, imieniem, jako jeno mógł zawziąć dostateczną wiadomość i informatią po ożenieniu swoim i uspokoieniu się od dejneków i ordy w tych tu krajach poleskich, o zabiciu urodzonego Iwana Baranowskiego, testia swego, a ojca rodzonego żony swojej, przez niżej mianowane osoby, tak zaraz, przyszedszy do urzędu o tym wszystkim, nie chcąc tego w zapomnienie puszczać, żałosną i płacziwą naprzeciwko urodzonym panom: Bohdanowi Baranowskiemu, ojcowi, i Kirykowi Baranowskiemu, synowi, tudzież Semenowi Baranowskiemu, zięciowi, samym pryncypałom i zaboјcom testia protestantis, czynił i zanosil protestatią, w ten sposób i o to, iż co grassantia dejnecka przez lat nie mało w tych kraiach poleskich pa-

nowała, dla ktorej obywatele tutejsi wojewodstwa kijowskiego bezpieczni zdrowia swego być nie mogli i, gdzie jeno który mógł wiedzieć miejsce skryte po lasach, sam i owdzie po różnych miejscach skrytych tułając się, kryli się, gdzie pod ten czas niebezpieczny i nieboszczyk pan Iwan Baranowski, unosząc zdrowie swoje przed dejnekami, na miejscu skrytym, osobliwym, w lesie zostawał, do którego wysz pomienieni obwinieni, do szafaszu przyszedszy, rzeczonego Iwana Baranowskiego, testia protestantis, aby z niemi poszedł pszczoł szukać młodych po lesie, wyzwali, tam tedy na ten czas wyzwany poszedł, a że się naprzykszyło chodzić i szukać, pomieniony Iwan Baranowski, na miejsce swoje, porzuciwszy obwinionych, odszedł, którego idącego dejnecy, złapawszy i onego z odzienia zwlekszy, bili i pastwili różnemi sposobami, aby o dobrze swoim i o bydle przyznał i powiedział, nie chcąc tedy nieboszczyk, aby go bardziej kaleczyli, rad nie rad musiał miejsce swoje, w którym przemieszkiwał, powiedzieć onych dejnekow przyprowadzić, tamże przyprowadzeni dejnecy i obwinionego Bohdana Baranowskiego, na ten czas będącego, brata rodzonego nieboszczyka zabitego, na tymże miejscu zastawszy, od onego pieniędzy coś odieli i wołów dwa, iednego nieboszczyka zabitego, a drugiego Bohdanowego wzięli; z tych tedy miar, zawziowszy niesłuszny rankor na nieboszczyka, obwinieni, powiadaiąc, że umyślnie dejneków dla wzięcia wołu naprowadził, różnemi sposobami na zdrowie czyhali, jakoż i samym skutkiem swój niesłuszny umysł wykonali w roku tysiąc sześć set siedmdziesiąt czwartym, dobrze się na to już namówiwszy i przygotowawszy, pomienionego Iwana Baranowskiego, nie sobie nie winnego, idącego pospołu z obwinionemi ze wsi Lewkowicz drogą publiczną, zapomniawszy prawa pospolitego, boiaźni Bożej i krwie chrześciańskiej, rzeczeni: Kirik i Semen Baranowscy, jeden rucznicą oburącz, a drugi obuchem niemiłosierdnie zbili i ztłukli, że go cale za zabitego zostawiwszy i zwierzchu gałęziami w lesie przyrzucawszy, porzucili, a sami do domu prosto, do wsi Hoszowa, odeszli, a że na ten czas i Dymitr Baranowski z temiż obwinionemi szedł, a widząc ony, że nieboszczyka bić poczęli, przodem od nich uchodząc, poszedł, ktorego ciż obwinieni, nagnawszy, przykazali surowo pod takowymże zabiciem, aby o tem żadnej zmianki ani żenie, ani dzieciom, ani sąsiadom nie czynił, a tak małżonka i dzieci nieboszczyka zabitego u obżałowanych przyszłych, gdzie

by się zapodziały, pytali, u których żadną miarą dopytać się nie mogła, aż nazajutrz już ten Dymitr Baranowski, któremu powiadać obwinieni zakazali, sumieniem poruszony, aby przynajmniej ciało zabite odiskane i pochowane było, małżonce, dzieciom i sąsiadom opowiedział, że go obżałowani ubili, i gałęziami w lesie na pewnym miejscu zakryli i tak, za powzięciem wiadomości, inni ludzie, już ledwo co żyć mogącego, do domu odszukali, który odszukany, chorując tyrańsko czas nie mały, z rąk własnych obwinionych, z tym się pożegnał światem, ktorego ciała, że na ten czas według zwyczaju nie praesentowano, częścią że incursje dejneckie panowały, częścią że na ten czas i grod owrucki, za incursiami i niebezpieczeństwami deineckimi, wakował i nie susceptował, dla czego aż teraz protestans terazniejszy z małżonką swoją, a córką nieboszczyka zabitego, nie chcąc tego impune opuścić, za uspokojeniem się trochę w tych tu kraiach, prawnie przed urzędem protestował się; a nie dosyć jeszcze ukontentowani obżałowani będąc zabiciem nieboszczykowskim, lecz więcej czyniąc i okazij do zrujnowania szukając, z dembu pszczoły iego mości pana Jana Pruszyńskiego pan Semen Baranowski, obwiniony, z wiadomością tamtych obwinionych tegoż roku i czasu wydarł, za ktorego wydarciem pszczoł i daniem okaziej, rzeczony jego mość pan Pruszyński, mszcząc się tej krzywdy swojej i wydarcia pszczoł, przykazał chłopom, poddanym swoim, aby pszczoły, czyiebykolwiek naleść i napaść mieli, derli, a tak, za daniem okaziej przez obwinionego, Semena Baranowskiego, i protestantom terazniejszym pszczoł własnych troie na głowę wydarli poddani iego mości pana Pruszyńskiego, a i na tym mało mając, ale i teraz na samego protestanta i małżonkę onego różnemi sposobami na zdrowie i substantią różne okazyie wynajdując, ile w iednejże wsi Hoszowie, w sąsiedstwie tak bliskim, mieszkając, czyhaią obżałowani; przeto protestantowie zdrowia swego bezpieczni być nie mogą, przez który to takowy postępek swój obżałowani prawo popolite, securitatem publicam, zgwałcili, winy, w prawie za zabojstwo opisane, na dobra i osoby swoje dobrowolnie zawzięli, a przez to do szkód nie małych na złotych trzysta przywiedli i przyprawili; o co wszystko pomieniony protestans, iterato przed urzędem oświadczywszy się, o to prawnie czynić nie zaniecha w należytych sądzie, wolne iednak zachowawszy poprawienie sobie tej protestatij przez

pozwę, albo uczynienie inszej szyrzej; a na ten czas prosił, aby ta onego protestatia do xiąg przyięta i zapisana była, co otrzymał. Imieniem pana Niewmiryckiego, iako pisać nie umieiącego, podpisuję się na miejscu jego. Michał Skałkowski.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3213, годъ 1686—1687; листъ 441 на оборотъ.

LXXI.

Жалоба дворянъ Невмержицкихъ на дворянъ: Николая Думинскаго и Данила Словенскаго, о томъ, что Думинскій наноситъ имъ разныя обиды; въ послѣднес-же время, когда зять его Словенскій опредѣлился писаремъ въ козацкое войско, то они оба, съ помощію козаковъ, нанесли побои Невмержицкимъ, грабили ихъ собственность, опустошали сады и стращали ихъ угрозами. Факты эти подтверждаются свидѣтельствомъ вознаго. 1687. Августа 11.

Року тысяча шестсотъ осмьдесятъ семого, месеца Авьгуста одиннадцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овьруцкомъ, передомвою, Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овьруцего и книгами нинешъними, вгородскими, овьруцкими, personaliter stanąwszy urodzeni ich mość panowie: Prokop Moszczenko, Aftanasy Troszenko, Niewmirzyccy, swym i urodzonych ich mościów panow: Stephana, Samuela Sołowienka Niewmirzyckich, Jakima Lewkowskiego, Heliasza Niewmirzyckiego, i Paraskowiej Niewmirzyckiej, w stanie wdowim zostaiącej, jako mogli do act tutecznych, grodzkich, owruckich, dla zasadzek po gostin-

cach, diffidatiej i odpowiedzi na zdrowie swoje, przez niżej mianowanych osób przyiść, tak zaraz, z wielkim i nieutulonym żalem soleniter świadczyli, i w ten niżej opisany sposób protestowali się, przeciwko urodzonemu jego mości panu Mikołajowi Dumińskiemu, jako samemu principałowi, przywodcy, motorowi i do wszystkiego złego poduszczającemu, teściowi, urodzonej jej mości paniej Annie Lewkowskiego, primi voti Bohdanowej Olchowiczynej, sekundo vero Mikołajowej Dumińskiej, małżonkom, i panu Danielowi Sławeńskiemu, pisarzowi wojska jego krolewskiej mości zaporoskiego, bez żadnego paszportu od jaśnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów, z obozu, z wojska, swiżo nie odpowiednie zjechałemu, osiadłości żadnej nie mającemu, comprincipałowi, zięciowi, wola i rozkazanie jego mości pana Dumińskiego, teścia swego, we wszystkim wykonywającemu, i paniej Marynie Dumińskiego Sławeńskiej, małżąkom, i innym pomocnikom i comprincipałom, samym jego mości panu Dumińskiemu i Sławeńskiemu lepiej po imionach, i przezwiskach wiadomym i znaiomym: iż jego mość pan Dumiński, z dawnych czasów zawziąwszy zły i nieprzystoiny gniew i rankor przeciwko wszystkim protestantom, a primario przeciwko jego mości panu Prokopowi Niewmirzyckiemu, najbardziej o to, iż jego mość pan Dumiński od lat kilkudziesiąt, różnych dni i miesięcy, w rokach przeszłych i terazniejszym, tysiąc sześć set ośmdziesiąt siódmym, nienależnie w grunta i siedliszcza, po zesłym niegdy jego mości panu Janie Lewkowskim, przeżywaiomym Popławskim, we wsi Niewmirzyckich, leżące, nie mając do nich żadnego prawa ani praetextu, wdziraiąc się, onych zażywa, na zawoziu w budynkach się rospościera, na pomienionym siedlisku budynki rozszerza i w zboża, przeciwko prawu przenosząc, krzywdy niezmierne protestantom, szkody czyni, sady pustoszy; przepomniawszy tego cale, że obwiniona jej mość pani Anna Dumińska, jeszcze za żywota Bohdana Olchowika, pierwszego męża swego, od nieboszczyka jego mości pana Iwana Lewkowskiego, jako od ojca, była wyposażona i ukontentowana i grunt osobliwy jej, nie mieszaiąc niwczym ojczyzny, za złotych sto był kupiony: którym gruntem kupnym, po tantym zesłym Olchowiku, miały się i jego mość pan Dumiński, po małżące swej terazniejszej, kontentować; protestanta, właśnie należnego dziedzica i successora, jego

mości pana Prokopa Niewmirzyckiego, niwczym nie naruszać, praepeditiej i żadnej expulsiej nie czynić, sadow nie pustoszyć, o co lubo protestans w sąsiedstwie, oczekiwaiąc, azali się obwinieni upamiętają, i od takowych złości supersedować będą, prawem o to, jako człowiek spokojny, nieczynił aż do tego czasu; lecz że jego mość pan Dumiński, coraz żal do żalu przydaiąc i contemptami karmiąc, a, co najboleśniejsza i najnieznośniejsza, z zawziętego rankoru, diffidatie ustawiczne i odpowiedzi na wszystkich protestantów czyniąc, umyślnie jego mość pan Dumiński pana Słoweńskiego, zięcia swego, do wojska kozackiego jego krolewskiej mości promowował i za pisarza onego zalecił; a to nie dla czego inszego, tylko dla oppraesiej i dishonorow stanow szlacheckich, małżonek potciwych i dziełek ich mościow: aby wszelkimi sposobami mogli nad protestantami, jako mogący, złości wyrządzać; jakoż i samym skutkiem wykonywając, ten pan Sławeński, z instynktu i rozkazania jego mości pana Dumińskiego, teścia swego i małżanki swojej, dosyć czyniąc, przybrawszy do siebie kozaków swowolnych, na wszystko złe ochoczych, do czterdziestu albo więcej, różnemi sposobami protestantow opprimował, a mianowicie: naieżdzaiąc na dobra dziedziczne protestantis z kozakami, umyślnie w zboże konie puszczać kazał, one wypasuiąc, końmi dratował, urodzoną jej mość panią Paraskowią Niewmirzycką, gdy upraszała, aby takowej szkody cznić nie kazał, wierciochem, bez żadnego respectu na stan szlachecki białogłowski, opprimował; jego mość pana Heliasza Niewmirzyckiego, zaprosiwszy do mieszkania swego, wprzod słownie znieważali, zdespektowali, a potem obuchami, pięściami i, na ziemi leżącego, nogami deptali, kolanami gnietli i noscami tłukli i znęcali się; jego mość pana Jakima Lewkowskiego, w Wielechnikach, podczas targu, pięściami, i obuchami, i nogami, noscami tyrańsko sam pan Sławeński zbił, zmordował; także jego mość pana Prokopa Niewmirzyckiego, w Wielechnikach miasteczku, na targu, dla potrzeb swych przyiechałego, zastąpiwszy w rynku przed cerkwią, dufaiąc w tychże kozaków zaciężnych, słowami uszczypliwymi, honorowi szlacheckiemu szkodzącemi, zelżył, zsmoccił, obuchem bić i szablą siec, bez dania żadnej namniejszej okasiej, chciał, przez cały rynek za uchodzącym parował, tam, gdyby, między ludźmi uszedszy, nieschronił się w dom Jakuba, ży-

da, toby niechybnie na śmierć zabił i cale nieżywił. Jego mości pana Stephana Niewmirzyckiego, w Klińcu, u nieboszczyka jego mości pana hetmana nakaznego wojska jego krolewskiej mości zaporoskiego, dla krzywd swych przyjechałego, że się o takową oppressią uskarżał, tenże pan Sławeński, trzymając pióro w garści, pięścią, ze wszystkich sił, w gębę po oku, uderzył, że oka mało niewykłuł, raz siny, spuchły, szkodliwy zadał, i dalej bić i opprimować chciał, tylko aż sam jego mość pan hetman od tego animował pana Sławeńskiego. Z temiż zaciążnemi kozakami, kupo swowolną, tenże obwiniony pan Sławeński, pod Bojniczami, wsią w wielkim xięstwie Litewskim, gdy jego mość pan Opanas Niewmirzycki, dla pilnych potrzeb swoich, do jarmarkow petrykowskiego i ostrożanckiego, dla kupienia różnych rzeczy, iechał drogą dobrowolną, w lesię, to iest w boru, między błotami zastompił, zabić chcący, od wozu krzykiem, takim: «hałła hałła!» i z setnikiem Kondratem, atamanem Lewkiem i innemi kozakami, na to zaciążnemi, po tatarsku odstraszył, a gdy protestans od wszystkiej substanciej w łozy uciekł, między gęstwiny; wzioł woz ze wszystkim, co był z sobą protestans z domu wzioł, mianowicie: klacz, valoris złotych sto i sześć, którą, zieżdziwszy i wychudziwszy, w cwierć roku ledwie powruczył, a talarów bitych cztery, dzidę, woz, valoris złotych dwadzieścia, siekierę, siermięgę, buty i insze drobiazki i legumina, które czasu prawa, na terminie, osobliwym rejestrem liquidowane będą, tego za requisitią niepowrocił, a kiedy się upominał, kijow sześć nagotawawszy, temi płacić chciał i dwa razy iednym kijem hrubym uderzył: a gdy protestans, powrociwszy piechotą do domu, tę krzywdę swoją opowiadał jego mości panu Dumińskiemu, tak odpowiedział jego mość pan Dumiński: «gdyby cie taki owaki synu na śmierć zabił zieć moj, tobym mu podziękował, choćym cię na funty płacił». Teraz zaś swiżo, sady pustosząc, wisznie, jabłka, gruszki, sliwy obrywając i niedojrzałe, drągami obiiając, gałęzie połamali, drzewa rodzajne protestantów tak ogołocili, że te sady poschnąć muszą; przy których pustoszeniu sadów, narodzoną jej mość panią Katarzynę Prokopową Niewmierzycką, dziedziczkę, znieważyli, siekierą szyję uciąć chciell, za ona się gonili, na samego protestanta różnie po ulicach między sadami zasadzki czynili i czynić nie prze-

stają; a i tym się wszystkim ieszcze nie ukontentowawszy, już na ostatek, uczciwość w honorach szlacheckich obwinieni ujmują: jakoby protestantes nie byli rowni w urodzeniu inszej szlachcie woiewódstwa kijowskiego, draganami, hajdukami nazywali, potwarz na protestantów, o jakoweś zabicie jakoby dwóch kozaków, do tegoż swego zaciężnego hultajstwa i do rozboju, z nienawiści gniew większy zarząc, wkładali i wmawiali, czego nigdy in rerum natura nie było i to się na protestantów nigdy nie pokaże, na ostatek, z temiż swemi zaciężnymi kozakami, dalsze ieszcze odpowiedzi i z jego mością panem Dumińskim zmwę jednostajną uczyniwszy, ostatek substantiej, coraz to swiże oppressie przyczyniając, ruinować i samych zabijać pojedynkiem usiłują. A, unikając takowych swych złych i nieprawnych postempków, obżałowany pan Słoweński, z informatiej jego mości pana Dumińskiego, teścia swego, śmiał i ważył się na protestantów terazniejszych zanieść niesłuszną, nieprawdziwą w grodzie owruckim protestatją, popisawszy w niej potwarz, czego nigdy in rerum natura nie było i nie pokaże się, jakoby obżałowanego protestantes terazniejsi, w roku przeszłym, tysiąc sześć set ośmdziesiąt szostym, w monastyrze Lewkowskim słownie wprzod zdespectować mieli i tam, drzwi i zaszczepki do celiej powyłamywawszy, obżałowanego orężem różnym; niezwyčajnym: piesznią, dołbniami alias szlagami grubemi, polanami, do pieca kaflowego nagotowanemi, tyrańsko i niemiłosierdnie zbili, zmordowali, poranili, monaster okrwawili i cale na śmierć zabić chcieli, oczy stursami popodbiali, kolanami gnietli i, za umarłego porzuciwszy, onego wartowali, pieniądze, czapkę, chustkę sobie pozabierali, suknie poszarpali, czeladź monastyrską rospędzili, odpowiedź i dalsze przechwałki czynili; a tego wszystkiego, jako nigdy nie było i na protestantów sie nie pokaże i z prawdą się zgodzić nie może, i z tego protestantes ich mość pany sąsiady swemi, szlachtą okoliczną i sumnieniami swemi odwieść się zawsze gotowi; przez co obżałowani pokój pospolity, sąsiedzki zgwałcili i naruszyli, winy surowe na osoby i dobra swoje libere zawzięli i zaciągneli, a protestujących do szkod na złotych tysiąc przywiedli i przyprawili, o co wszystko pomienieni protestantes, przeciwko obżałowanym, iteratis vicibus i powrotnie, z wielkim żalem świadcząc się i protestując, i przeciwko tej niesłuszej i nie-

prawdziwej spotwarzonej protestatiej, de nullitate oney, reprotestuiąc, offiarował się o to wszystko prawnie czynić nie zaniechać, zostawivszy sobie i każdemu z osobna wolną melioratią poprawienia tej protestatiej i inszej szyrszej uczynienia, lubo terazniejszej pozwami rozszerzenie, in quantum by tego potrzeba prawna ukazywała. Ciż protestantes stawili tu, na urządzie i woźnego generała weiewodstwa kijowskiego i innych, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który w moc wiernej i prawdziwej relatiej swojej, zeznał temi słowy: iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt siódmego, miesiąca awgusta dnia dziewiątego, z przydania mego, urzędowego, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mość panow: Theodora Niewmirzyckiego i Theodora Kobylńskiego, był we wsi Niewmirzyckich, na sprawie i potrzebie wyżej mianowanych protestantow, za requisitią ich mościow, gdzie naprzód widział i oglądał, dnia dwudziestego osmego marca, roku niniejszego, wysz na akcie mianowanego, na iego mości panu Stephanie Niewmirzyckim, na twarzy: oko podbite, sinie, podpuchłe, krwią ociekłe; także, jego mości pana Heliasza Niewmirzyckiego i jego mości pana Jakima Lewkowskiego: zbitych, ztłuczonych pięściami, obuchami i noscami, czasu i sposobem w protestatiej mianowanemi; potym, jako się wysz pomieniło, dnia dziewiątego awgusta, widział z tąż stroną, szlachtą i chałupę, swiżo postawioną, w życie ieszcze niepożętym, na dworzysku Zawoziu, tamże oglądał sady pustoszone: wisznie, jabłka, gruszki, sliwy poobrywane, gałęzie połamane, dragami potłuczone, które sady od takowego spustoszenia pousychać muszą; co protestantes mienili być stałe i zadane od pana Daniela Sławeńskiego i pomocników jego, czasu i sposobem w protestatiej mianowanemi; tegoż dnia, dziewiątego miesiąca awgusta, i roku tysiąc sześć set ośmdziesiąt siódmego, z tąż stroną szlachtą, tamże we wsi Niewmirzyckich, tenże woźny był i w domu jego mości pana Mikołaja Dumińskiego i małżonki jego mości urzędownie u pomienionych ich mościow panow Dumińskich, małżakow, do rosprawy prawnej, pana Daniela Sławeńskiego, jako żadnej osiadłości nie mającego, w winach prawnych aresztował i przyporęczył; który to areszt ich mość panowie Dumińscy, małżakowie, benevole przyiwszy, pana Sławeńskiego do rosprawy prawnej dotrzymać i

do prawa należnego stawić offiarowali się i submitowali, co wszystko on, woźny, tąż stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd odiechał, i o tym tak a nie inaczej, prawdziwą rellatią przedemną, urzędem, uczyniwszy i zeznawszy, prosił wespoł, z protestantem, aby to wszystko do xiąg przyjęto i zapisano było, co i otrzymali.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3213, годъ 1686—1687; листъ 469.

LXXII.

Протестъ дворянъ: Меленевскихъ, Дидковскихъ, Выговскихъ, Ходаковскихъ, Мошковскихъ, Чоповскихъ и Волковскихъ противъ постановленія сеймика кievскаго воеводства, по которому предписано было депутатамъ, отправленнымъ на сеймъ отъ дворянъ кievскаго воеводства, хлопотать о раздачѣ шляхтичамъ имѣній, принадлежавшихъ Кiево-Печерскому и другимъ кievскимъ монастырямъ. 1688. Марта 2.

Року тысяча шестьсотъ осмьдесятъ осмого, мѣсяца марта второго дня.

На уряде кгородскомъ, в месте его королевской милости Оvrучомъ, передомною, Казимеромъ Поецькимъ, намѣсныкомъ кгородскимъ енералу подъвоеводства кievскаго и книгами нынешними, кгородзькими, кievскими, stanowszy personaliter urodzeni ichmość panowie obywatele wojewodztwa kijowskiego, niżej na podpisach mianowani, tak ci, którzy byli na seymiku blisko przeszłym wojewodztwa kijowskiego przedseymowym, we Włodzimierzu, in loco solito przez powtórny jego królewskiej mości, pana naszego naymiłościwszego, uniwersał, dnia dziewiątego stycznia, w roku ninieyszym, tysiąc sześćset ośmdziesiąt ósmym, naznaczonym, jako też absentes, suo et aliorum generosorum incolarum palatinatus ejusdem kijovensis nomine, solenniter, a prima notitia, przeciwko punktowi jednemu tylko, extra

communem et uniformem województwa tegoż consensum, w instrukcją ich mościom panom posłom na seym terazniejszy, w Grodnie odprawujący się, wpisanemu i włożonemu, który tak się w sobie ma: «wsi przedtym do Pieczarskiego monastera, jako y innych, należące, aby były oddane bene meritis, a mianowicie tym, którzy za Dnieprem swoje potracili substantie, starać się będą ichmość panowie posłowie, ponieważ już w nasze strone per pacta dostały się». Co, że jest przeciwko wszelkiej słuszności y z ubliżeniem chwały Bozkiej, ani na to zgody powszechney nie było, tak de nullitate et invaliditate wyżej pomienionego punctu, iterum atque iterum ichmość protestantes protestując się, aby to do akt przyjęto y zapisano było, prosili: co otrzymali. Daniel Meleniewski m. p. Stephan Didkowski, regent grodzki generału woiewodztwa kijowskiego, Ian Wyhowski, Michał Chodakowski, Maciej Moszkowski, Samuel Czopowski, Hrehory Chodakowski, Franciszek Didkowski, imieniem jegości pana Pawła Wołkowskiego, pisać nie umiejącego, za prozbą jego mości, podpisuie się Michał Dubiecki.

Книга городская Киевская записовая и поточная, годъ 1686—1688, № 3; листъ 195.

LXXIII.

Жалоба Якова Пржыборовскаго, капитана-лейтенанта пѣхотнаго полка литовскаго канцлера на дворянъ Левковскихъ и Невмержицкихъ о томъ, что они, озлобившись за постой въ ихъ селѣ одной роты полка его, обѣщали убивать каждаго, понавшагося имъ, солдата этой роты, и что они дѣйствительно захватили въ своемъ селѣ, и убили одного изъ солдатъ—Якова Гудзевича. 1688. Апреля 29.

Року тысяча шестьсотъ осмъдесять осмого, мѣсяца Априла двадцать девятого дня.

На уряде вгродьскомъ, въ замку его королевское милости овтрудкомъ, передомною, Яномъ Явубовскимъ, намѣстникомъ вгрод-

скимъ подѣстарства овруцкогo и книгами нинешними, вгродскими, овруцкими comparens personaliter urodzony jego mość pan Jakób Przyborowski, kapitan leytnant jego królewskiej mości regimentu pieszego, jaśnie wielmożnego jego mości pana kanclerza wielkiego xięstwa litewskiego, swoim i tegoż jaśnie wielmożnego jego mości pana kanclerza, pólkownika swego, imieniem, quam primum resciverit de crudelissima neci żołnierza niżej mianowanego, per infra scriptos principales zabitego, actaque praesentia adire potuit, tak zaraz naprzeciwko urodzonym ich mościom panom: Piotrowi, Stephanowi Lewkowskim, Andrzejowi Niewmirzyckiemu y innym wszystkim ich mościom panom Lewkowskim y Niewmirzyckim, we wsi Lewkowcach mieszkającym, princypałam, comprincypałam y adhaerentom, po imionach, za powzięciem o ich mościach wiadomości, in ulteriori juris gradu specificowanym, którzy hoc loco pro expressis ac specificatis censeri debent, solenniter et gravi cum quaerela świadczył, manifestował y protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż jako prawo pospolite in eo fundamento suam locavit auctoritatem, aby namniejszey conditiei ludziom in omni loco praevisa mogła być securitas, tak osobliwie żołnierzów, pro patria et in patria życie y zdrowie ważących, repentissima crudelique morte necare surowie zabroniło y postanowiło; przecie jednak wysz mianowani ich mość panowie Lewkowscy y Niewmirzyccy, nic na to nie dbając, ale solita malitia temeritateque ducti, per infra nominatum excessum bozkiemu y ludzkemu zostali injuriosi prawu, kiedy, anno proxime praeterito, millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo, regiment wspomniany, ex locatione, na consistentiey w tuteyszych krajach stanął, gdzie y do wsi Lewkowicz jego mość pan regimentarz woysk wielkiego xięstwa litewskiego rotę jedną żołnierzów y officera divisit, zkąd, dni tylko cztery będąc, retro, za ordynansem tegoż jego mości pana regimentarza, bez żadney ich mościów aggravatiei, ustąpili. Jch mość tedy obwinieni, za tę szczególną commansią, którego by kolwiek żołnierza z tych poznali, nieżywić deklarowali się, jakoż ipso expresserunt facto, kiedy roku terazniejszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt ósmego, in Januario, urodzonego Jakuba Gudzewicza, szlachcica dobrego, obywatela powiatu lidzkiego, żołnierza pod regimentem zasłużonego, nie daleko Lewkowicz, we wsi Stuhowszczyz-

nie consistentią mającego, który podczas świąt narodzenia Chrystusa pana, święta ruskiego, gdy z innemi z teyże wsi Stuhowszczyzny do wsi Lewkowicz przyszedł był, tamże onego, pozostałego od swoiey company, snać nazad do consistentiey powracającego, czyli też w samey wsi, tyrannissime pomienieni obwinieni zabili y na granicy gruntów Lewkowskich, na łokieć w ziemię, (bo podobno dla wielkiego mrozu głębiey kopać było trudno) snać nocą wywiozszy, potrzebując słomę, zakopali i kołem w gębę do ziemi przybili y on w gębie przyłamali, a gdy ich mość panowie officerowie tegoż regimentu, (absente protunc terazniejszego) o pomienionego żołnierza, gdzieby się podział, pytali, tedy powzięli enucleationem od ludzi tamecznych, że we wsi Lewkowiczach zostaje, gdzie gdy czynili o niego eo instanti we wspomnianey wsi Lewkowiczach requisitią, tedy ich mościów panów Lewkowskich y Niewmirzyckich wiele, zapewnie affirmabant, że z kupcami, na Ukrainę powracającemi, poszedł y do nich przystał. A tak protestantes, szlacheckiemu słowu dawszy wiarę, (lubo się nie spodziewali po zasłużonym żołnierzu, aby miał regiment zdradzić y uciekać) supponebant hucusque, że od tych kupcow podmówiony został. Ac tandem teraz noviter, na wiosnę, anno presenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo, die vigesima prima Aprilis, od poddanych ze wsi Biłki, snać przez zwierza y bestyie wysz rzeczony żołnierz odkopany y wcale z ciała objedzony y opadły, tylko głowę y kości, świeżo struchlałe y obnażone, z kołem, w gębie przełomany, y przy nim czapkę paklakową, błękitną; barankową, pas stary czarny y łyżecznik, (po czym tego regimentu że jest żołnierz poznali) na pomienionych polach znaleziony, za których poddanych daniem znać, gdy terazniejszy protestans na revizyą urodzonego pana Kazimierza Kowalickiego, pisarza tegoż regimentu, z innemi under-officerami, ad sepositionem loci prænominati cadaveris, z niżej mianowanym woznym zesłał; tedy wszyscy po wspomnianych: czapce, pasie, łyżeczniku y chodakach, że prawdziwie pomienionego Jakuba żołnierza odzienie, przy głowie, kościach poznali, a potym, dla tym większey inquisitiei y informatiei, pomieniony pan pisarz z przereczonemi under-officerami y z woznym, przyiechawszy z pola, y z niektórymi ich mościami pany Lewkowskimi (którzy, evitando hoc malum facinus, wrzkomo dla oglą-

dania wyiechali byli) przez kogoby był zabity we wsi Lewkowiczach y w domu wysz rzezonego jego mości pana Piotra Lewkowskiego opyt czynił, tedy ex abrupto tenże jego mość pan Lewkowski z tym wyrwał się przy wszystkich (boć innocens sanguis vindictam clamat), haec formalia powiedział: «że wydamy winnego», o czym tenże wysz rzezony pan pisarz eo instanti wspomnianym woznym y szlachtą oświadczył się y tę głowę z kołem, w gębie ułamanym, czapkę, pas czarny z łyżecznikiem, jeden chodak skorzany, a drugi łapiec, także piszczele od nóg i rąk, w jedną króbkę złożywszy, z terazniejszym komparentem, jako żałośnym po tak mężnie stawiającym żołnierzom officerem, do grodu niniejszego dla praesentatiew y proclamatiew woznego przywiezli, y tę głowę et ossa cadaveris occisi, po presentatiew y proclamatiew na zwyczajnych miejscach potrzykrotnej przez niżej mianowanego woznego, wykopawszy dół pod cerkwią świętego Wasilja w mieście Owruczu, tenże comparens pochować żołnierzom tegoż regimentu kazał, którym to takowym bezbożnym, nieprawym y owszem niechrześcijańskim postępkim ich mość obwinieni prawo pospolite, de homicidis opisane y surowie obostrzone, violarunt y winy w niem, ratione tanti facinoris et excessus, opisane, popadli y one na osoby swe, każdy z osobna zawzięli y zaciągneli. O co wszystko, tak o głowę zabitego, jako y o szkody, ztąd pochodzące, ratione uszczerbienia y ujęcia rol regimentu, pomieniony comparens z innemi ich mościami, pany officerami tegoż regimentu, jure agere in omni judicio et officio regni ofiarował się, a, zostawiwszy sobie hujus protestationis, si id necessitas juris expostulaverit, seorsivam meliorationem, seu per citationes correctionem, et incontenti, in verificationem praemisorum omnium, tenże comparens stawil woźnego generała wojewodztwa kijowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, przy głowie y kościach pomienionego zabitego, aż od zakopania y miejsca do grodu przyiechałego, który w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relatiew swojej, dla zapisania do xiąg niniejszych, jawnie, jaśnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc sześćset ósmdziesiąt ósmego, miesiąca apryla dwudziestego dziewiątego dnia, ad affectationem juridicamque requisitionem pomienionego jego mości pana Iakuba Przyborowskiego, kapitan leitenanta jego królewskiej mości, tu, do

grodu owruckiego zjachawszy, a mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Thomasza Baranowskiego y Stanisława Wirskiego, pomienionego zabitego głowę, kości, pas z łyżecznikiem, czapkę y chodaki, w króbcie łubianey włożone, tu, przed urzędem grodzkim owruckim, na wozie przez protestanta prezentowane, a potym, solito more, na mieyscach zwy- czaynych proclamowania, iż jest zabity pode wsią Lewkowiczami y tam zakopany był, potrzykrotnie głosem wyniosłym promulgował, y proclamował, y do wiadomości na ten czas wielu ludziom, na tę proclamatią zgromadzonym, przywiódł y doniósł, po którey proclamatiey tenże woźny, wysz rzeczoną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy y z tamtąd powróciwszy, relatią præsentialiey y proclamatiey uczynił y zeznał; prosili przy tym, protestans protestatiey, a woźny relatiey actis præsentialibus connotari, co y otrzymali. I. Przyborowski, kapitan-leytenant jego królewskiej mości.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, 1688—1689 годъ; № 3214; мѣстъ 254 на оборотъ.

LXXIV.

Жалоба дворянина Александра Беха на дворянина Радіона Дидковскаго о томъ, что онъ захватилъ земли, принадлежавшія Беху, вырылъ изъ земли зарытыя Бехомъ вещи, напалъ на его домъ вмѣстѣ съ козаками и нанесъ побои ему и его семейству. 1688. Іюня 26.

Року тысяча шесть сотъ осмдесятъ осмого, месеца Іюня двадцать шостого дня.

На уряде вродскомъ, въ замѣу его королевское милости овруцкомъ, передомною, Марциномъ Суриномъ, на тотъ часть наместникомъ вродскимъ подстароства овруцкого и книгами нынешними, вродскими, овруцкими, comparens personaliter urodzony jego

mość pan Alexander Bech, swym i urodzoney imć paniey Maryanny Didkowskiego, małżonki swey, imieniem, naprzeciwko urodzonym ich mościom: panu Radionowi Didkowskiemu, Kornuchowi i Oxiniey Waškowskiego: Didkowskiej, małżonkom, soleniter et gravi cum querela świadczył, manifestował i protestował się w ten niżej opisany sposob i o to: iż ich moście obwinieni, lubo by mieli w sąsiedztwie, w jedneyże wsi, Bechach, z protestantem mieszkając, dobrą z sobą, qua par est, certować przyznią, to nad samą słuszność, prawo i sprawiedliwość, prawie codziennie nieznośnemi aggrawuią: szkodami, violentiami i oppressiami, jakoż, począwszy od rebelliey kozackiey, (gdy protestans woienną służbę traktował) siedlisk sześć protestantow własnych w swoję niesłuszną i nieprawną apprehendowawszy possessią, pomieniony jego mość pan Didkowski pobrał i różnym zbożem pozasiewał, sianożęci pokosił i dotychczas zasiewa i kosi; insuper tenże imć obwiniony z małżonką swą, wiedząc dobrze o spleadencji szlacheckiey rodzica protestantis, zesłego Abrama Becha, w ziemi przed kozakami zakopaney, jako to w kotłach, cynie, miedzi, pieniądzech, tedy to wszystko, absente protestanta, powykopywał, iedne poprzedał, a drugie na swoję obrócić potrzebę, czego, ad saepissimam protestantow requisitionem, przywrócić nie chciał i nie przywraca; woły także protestantow, valoris złotych sto, ex sola malitia, obuchami z parubkiem bijąc, pokaleczył i w las zapędził, drzewa bartne z pszczołami i bez pszczoł nienależycie pozabirał; a gdy protestans w roku tysiąc sześć set siedmdziesiąt ósmym z niewoli tatarskiey za providentią Bozką wyszedszy, do swoich oyczyzny kątow przyiechał i począł się był kłecić i szafasz na swoim gruncie: postawił, tedy protestanta z czeladzią swą pomieniony obwiniony naszedł był, kaleczył, słowami nieuczciwemi lżył i sromocił i na drogach z strzelbą ognistą po kilkakroć zastępował, w roku zaś tysiąc sześć set óśmdziesiąt siódmym kozakow informował, ba podobno, zkorumpowawszy onych, na dom protestantow sam osobą swą z nimi naszedł, tamże wiarą katholicą urągając, czym chto mógł, tak protestanta, jako i małżonkę jego mości stursami, rurami, kijami bili i kaleczyli, sam zaś obżałowany mało protestanta nie udusił, dzieci ich mościow tym nayściem, hałasem i tumultem przestraszyli, tak dalece, że od tak wielkiego zbicia choruiąc, le-

dwie z tym się nie pożegnali światem; na ostatek złość do złości i krzywdę do krzywdy przydając, teraz świeżo, na świętego Mikołę ruskiego, podczas jarmarku w Narodyczach, anno praesenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo, die decima nona maii odprawiającego się, bez żadney dania okazyey, w rynku na ulicy zboże przedającego, protestanta, nic na siebie nie spodziwaiącego złego, ztyłu, jak mógł obuchem wymachnąć, wprzod w głowę ztyłu uderzył, a potym po plecach i rękach razow trzy niemiłosierdnie zadał, odpowiedzi dalsze na zdrowie protestantow i substantią ich czynił i gdyby ludzie, na ten czas będące, nie obronili, pewnieby protestanta repenta morte z tego świata zgładził, w którym tumulcie z wozu sukna tuzinkowego koloru niebieskiego łokci pułszosta, walis koždy łokieć po złotych cztery i innych wiele drobiazkow, do domu kupionych, zginęło; a tak ieszcze tenże jego mość obwiniony, unikaiać swego złego uczynku i z siebie on zwaliając, ieszcze protestatione laesiva, w grodzie kijowskim, ktorey protestans dla zawarcia xiąg wyiać ex actis nie może, śmiał i ważył się opisać, de nullitate et invaliditate ktorey protestathey protestatur et reprotestatur; czym wszystkim jego mość obwiniony prawo pospolite, pokoy sąsiedzki violavit, do szkod nie małych przez niesłuszne apprehendowanie pomienionych siedlisk i barci z pszczołmi, także wykopanie pomienionych rzeczy, letko rachuiąc, przez lat trzynaście i więcey z tych dobr nie participował, na trzy tysiące złotych przywiodł i przypawił i w winy, w prawie pospolitym, ratione tanti illiciti ausus et excessus, popadł i one na osobę swą zawiaźł i zaciagnoł, czego, jako przez inquisitioną dowieść, tak prawnie o to wszystko z jego mością czynić deklarował się, a, zostawiwszy sobie huius protestationis seorsiwam meliorationem vel per citationes correctionem et auctio-nem, tey teraznieyszey actis praesentibus connotari prosił, co i otrzymał: Alexander Bech.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, № 3214, годъ 1688—1689; мистъ 302.

LXXV.

Рѣшеніе кіевскаго городскаго суда по дѣлу между дворянами: Анто-
ніемъ и Павломъ Волковскими и Яковомъ и Иваномъ Пашинскими. Вол-
ковскіе жаловались, что отецъ Пашинскихъ, Даніиль, напалъ вмѣстѣ съ
козаками еще въ 1648 году, на ихъ дядю, Федора Волковскаго и былъ
причиною его убіенія и разоренія; что потомъ Пашинскіе причиняли
Волковскимъ разныя обиды, грабежи и побои, грабили купцовъ, проѣз-
жавшихъ черезъ село Пашины, выгоняли Волковскихъ изъ церкви и т.
п. Судъ городскій кіевскій, вслѣдствіе неявки отвѣтчиковъ въ назначен-
ный срокъ, лишилъ ихъ права представлять свидѣтелей и, напротивъ,
принялъ показанія свидѣтелей, доставленныхъ истцами; кромѣ того при-
казалъ публиковать на Пашинскихъ «банницію» за неявку въ судъ
1688. Августа 21.

Року тысяча шестсотъ осмдесятъ осьмого, месяца августа
двадцать первого дня.

На рочкахъ судовыхъ, вгородскихъ, віевськихъ, одъ дня девет-
надцятаго месеца и року, теперь идучихъ, выпшъ на акъте мено-
ваныхъ, въ месте его королевское милости, Овручомъ, прыпалыхъ
и судовъне одправоватися зачатыхъ, передъ нами, Димитромъ на
Жабокърыкахъ Жабокърыцкимъ, подъчашымъ вилькомирскимъ, под-
воеводимъ, Вацълавомъ Конъстантымъ Зубъчевскимъ, подъчашимъ
новокъгородскимъ, судею, и Томашомъ на Гуляникахъ Гуляницъ-
кимъ, писаромъ и буркъграбимъ вгородскимъ луцъкимъ, урядникамы
судовыми вгородскими енералу воеводства киевського, gdy przyszła
ta sprawa z rejestru sądowego, za przywołaniem woźnego generała
województwa kijowskiego, szlachetnego Theodora Trzecieckiego, mię-

dzy instigatorem sądowym y jego dellatorami, urodzonemi: Maryanną Paszyńskiego Janową Wołkowską, wdową, matką, Antonim y Pawłem Wołkowskimi synami jey mości, do teyże sprawy należącemi, actorami, a urodzonemi ich mościami panami: Jakubem y Maryanną Kordyńskiego Paszyńskimi, także panem Janem Paszyńskim, bratem rodzonym urodzonego pana Jakowa Paszyńskiego, przypozwanemi za dekretem sądu grodzkiego kijowskiego, roku przeszłego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt czwartego, miesiąca oktobra trzynastego dnia, między actorami y pozwanymi stałym y ferowanym, tudzież y za przypozwem revificatorie po śmierci jednego z aktorow, to iest Jana Wołkowskiego, wydanym y u sądu niniejszego produkowanemi, wtedy, postanowiwszy się strona powodowa sama oczewisto, pozwanym, dziś, za potrzykrotnym woźnego wysz mianowanego przywoływaniem do prawa nie stanowili i o niestaniu swoim sądowi niniejszemu y stronie powodowej żadney wiadomości nie dali, onych, jako niestałych y prawa pospolitego nieposłusznych, z dopuszczenia sądowego na upad w zysku in termino conservato et ex ad citationibus, nemine contraveniente decreto, in banitionem perpetuam decernuntur, cum additione ministerialis ad publicandam et remissione pro executione nihilominus in lucro deducendae inquisitionis, cum adjudicatione parti actoreae additionis ministerialis ad rothisandum, wzdał na dekret y przypozew, z ktorych pierwszy tenoris sequentis: Wypis z xiąg grodzkich kijowskich. Roku tysiąc sześćset ośmdziesiątego czwartego, miesiąca oktobra trzynastego dnia. Na roczkach sądowych grodzkich kijowskich, od dnia piętnastego miesiąca y roku, teraz idących, wyż na actie mianowanych, w mieście jego krolewskiej mości owruckim przypadłych y sądownie odprawować się zaczętych, przed nami: Dymitrem na Zabokrzykach Zabokrzyckim, podczaszym wiłkomirskim, podwojewódzim, Wacławem Konstantym Zubczewskim, podczaszym nowogrodzkim, sędzią, y Tomaszem na Hulanikach Hulanickim, pisarzem, urzędnikami sądowemi, grodzkimi generału woiewodztwa kijowskiego, przypadła sprawa z rejestru sądowego, za przywołaniem woźnego generała woiewodztwa kijowskiego, slachetnego Theodora Trzecieckiego, między instigatorem sądowym i jego delatorami, urodzonemi ich mościami pany: Janem Wołkowskim i panią Marianną Paszyńskiego Wołkowską,

cum assistentiā mariti eius, małżonkami, także Pawłem y Antonim Wołkowskimi, synami ich mościow, do tey sprawy należącemi, actorami, a urodzonemi imé pany: Janem y Jakóbem Paszyńskimi, bracią rodzoną, pozwanemi, za pozwem grodzkim kijowskim, od powodów po pozwanych na termin sądzenia się roczkow terazniejszych, w sprawie niżej mianowaney, wydanym, ktorzy, za podniesieniem od strony powodowey, u sądu był czytany y tak się w sobie pisany ma: Marcin na Kątach Kątski, woiewoda y generał kijowski y artilleriey koronney, kamieniecki, latyczowski, wyszgrodzki etc. starosta. Urodzonym panom: Janowi y Jakóbowi Paszyńskim, braci rodzoney, jako na dom Boży, we wsi Paszynach, majątności dellatorow, będący, z strzelbą ognistą y inszym orężem nachodzącym, y mieysce święte, nie według żywota y krwi chrześcianskiey, ale po nieprzyiacielsku gwałcącym, y ten Bozki dom rabującym, y krzyż święty, z cerkwi Bożey zdiowszy, łamającym, i potrzeby swoje domowe z krzyża świętego, na którym ręka Boża a w Troicy Świętey Jedyne-go Stworzyciela nieba y ziemi odrysowana była, robiącym, ze wszystkich generaliter dobr, leżących w nich y ruchomych, zwierzchnością jego krolewskiej mości, a władzą urzędu mego, przykazuję, abyście waszmoście przedemną samym, albo sądem moim grodzkim, kijowskim, na roczkach grodzkich kijowskich, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set ósmdziesiątym czwartym, miesiąca oktobra piątego dnia, w zamku jego krolewskiej mości owruckim, in loco solito juditiorum, przypadających, y sądzić mających się, a w niedojsćiu tych z iakichkolwiek przyczyn, tedy na naypierwszych, po tych do sądzenia przypadających, y sądzić mających się, sami oblicznie y zawicie stanęli, na prawne poparcie instigatora sądowego y jego delatorow: urodzonego jego mości pana Jana Wołkowskiego y urodzonej jej mości pani Marianny Paszyńskiego cum asistentia mariti eius Wołkowskiey, małżonków, także Antoniego y Pawła Wołkowskich, synow, do teyże sprawy należących, actorow, którzy imé panow pozywają o to, iż waszmość, nie respektując na prawo popolite y winy, w nim opisane y na takowych wydane, ieszcze roku tysiąc sześć set czterdziestego osmego, miesiąca decembra pierwszego dnia, rodzic waszmościow zeszyły, urodzony pan Daniel Paszyński, zniosszy się z kozakami y rebelizantami korony polskiey, od

ktorych bydła sztuk kilkanaście wzięwszy, mając znać gniew y ran-
kor na zeszłego urodzonego pana Thomasza Wołkowskiego, brata
rodzonego delatora, ktorego udawszy przed tymiż kozakami, tak
summ piędźnych, jako y substantiey, którzy kozacy, wierząc sło-
wu jego, kilkanaście dni na zdrowie nieboszczykowskie czyhając,
żadnym sposobem złapać nie mogli, tedy sam zeszy pan Daniel Pa-
szyński, rodzic waszmościow z inszą bracią swoją, przepomniawszy bo-
iaźni Bożey, miłości braterskiey y krwi chrześcianskiey, za kilkanaś-
cie sztuk bydła, nieboszczyka Thomasza Wołkowskiego, brata rodzo-
nego delatoris, za szostą granicą od Paszyn, we wsi Czopowiczach,
złapawszy, na śmierć y morderstwo, haniebnie związawszy, za mil
cztery do wsi Paszyn, przyprowadził y w ręcę kozakom oddał,
którzy kozacy, nieboszczykowi okrutne morderstwo i męki zadaw-
szy, śmiercią haniebną, umorzyli, y dworow trzy tegoż nieboszczyka,
brata delatora, we wsi Paszynach będące, funditus spalili, jakoż ho-
wiem y terazniejszy waszmoście, naśladuiąc progressa rodzica swe-
go, zawziawszy snać ztąd do delatorow rankor, że, gdy w roku
blizko przeszłym, tysiąc sześć set ósmdziesiątym trzecim, na święto
ruskie świętego Semena, kupcy z Wołynia do Narodycz bez wieś
delatora, Paszyny, szli, tedy waszmość, nie wiedzieć dla jakiey przy-
czyny, pomienionych kupcow na dobrowlney drodze y moście delato-
row przeiawszy, zabijać poczęli; mianowicie waszmość panie Jakubie
Paszyński, nożem iednego z nich w gardło pchnął, gdyby ten ku-
piec na bok nie uchylił się, pewnoby o śmierć zdrowie jego przy-
wiodł, ale nos na wylot temu kupcowi przebił, ktorzy kupcy wiel-
ki okrzyk y gwałt, wołając ratunku, uczynili, na ktury gwałt de-
lator przyszedłszy, waszmości perswadować począł, żeby ludzi nie-
winnych na gruncie nie zabijał, którzy waszmość, miasto pohamowania
się, delatora verhis laesivis, honorowi delatora szkodzącemi, złajaw-
szy, odpowiedź publiczną na zdrowie delatorow uczyniliście, jakoż
bowiem, w prędkim czasie, dosyć czyniąc submissiey swoiey, tegoż
dnia wyszmianowanego, na świętego Semena, święto russkie, gdy
delator ze wspomnionemi onemi dziatkami swemi do cerkwi dla
nabożenstwa przyszedł, tedy waszmość, manu armata, z strzelbą
ognistą, przepomniawszy boiaźni Bożey y sakramentow świętych,
na pomienioną cerkiew naszedłszy, y delatorowi nie dawszy nabo-

żenstwa wysłuchać, z domu Bożego wygnaliście y za delatorem z gołemi szablami, jako za nieprzyjacielem, goniliście, gdyby delator, unosząc zdrowie swoje, nie uciekł, pewnoby o śmierć onego zdrowie przywiedli, w ktorey cerkwi żelaza różne cerkiewne pobraliście, mianowicie krzyż z teyże cerkwi, na którym męka Chrystusa pana odrysowana była, 'zdiowszy y ony połamawszy, żelaza do sochi y rydle porobili, y na pożytek swoy obrociliście; y tym się nie kąętuiać, w roku tysiã sześć set ośmdziesiąt czwartym, miesiąca januari wtorego dnia, gdy delator sarnę dziką z lasu, zabiwszy, prowadził ku domowi swemu, tedy waszmość delatora przeiąwszy na dobrowolney drodze, tę sarnę odięli y delatora słowami nieuczciwemi, nic sobie niewinnego, złaialiście. A gdy delator, używszy przyjaciół y z wyszmianowaną panią małżonką swoją, do waszmościów posłali, perswaduiać waszmościom, abyście poprzestali swoich złych zamysłów, y sarnę delatorowi wrocili, tedy waszmoście małżankę delatoris słowami nieuczciwymi, uszom szlacheckim słuhać nieprzystoinemi, zelżyliście, zesromocili y psami ze dworu wyszczwialiście; a y tym się nie kąętuiać, tegoż roku terazniejszego, tysiã sześć set ośmdziesiąt czwartego, miesiąca januarii piątego dnia, w nocy z wołami podiechawszy, siana styrtę na uroczysku, nazwanym Podkawczym, zabraliście wozow dwadzieścia, każdy woz rachuiać po złotych trzy; a y tym się nie ukąętentowawszy, tegoż roku terazniejszego, tysiã sześć set ośmdziesiąt czwartego, miesiąca tegoż wyszmianowanego, to iest januarii, chcąc własnje ze wszystkiey substancyey delatorow wyzuć, drugą styrtę nad rzeczka Woroniowka, na granicy z ich mościami pany Bechami stoiącą, nocnym sposobem, sam waszmość, panie Janie Paszyński, z wozami i czeladzią swoją podiechawszy, zabrałeś y do domu swego zaprowadziwszy, po ostatek już przyjechałeś był. Tam tedy wyszmianowani panowie: Antoni y Paweł Wołkowscy, synowie delatoris, nad pomienionym sianem swoim w nocy zastawszy waszmości, panie Janie Paszyński, jako wuia swego, abyś poprzestał postępkow złych, szlachcicowi nieprzystoinych, upraszali; tedy waszmość, zaraz dobywszy szabli, żeby y lica żadnego nie było, na panow Wołkowskich siec począłeś, y gdyby synowie delatoris, za prowidentią Bozką, nie uchronili się, pewniebyś o śmierć zdrowia onych przyprowadził; y ieszcze z dalszemi odpowie-

dziami, na zdrowie delatorów uczynionemi, precz odiechaliście, dla których odpowiedzi delatores zdrowia swego nie są bezpieczni, przez co waszmość winy prawne, w prawie pospolitym opisane, wpadli y do szkod delatora na trzy tysiące złotych polskich przywiedli y przyprawiliście. Do przysłuchania się tedy winom prawnym, przez sąd nasz na waszmościow wskazanym, uczynkowi waszmościów równych y godnych, y do wynagrodzenia szkod wyszmianowanych, actores waszmościow na termin wysz. oznaczony pozywaią; na którym, jako na zawitym abyście waszmoście stali, winom prawnym, na sobie wskazanym, przysłuchali y szkody wyszmianowane nagrodzili, y we wszystkim nakoniec sądownie odpowiadając, usprawiedliwili się. Pisan w zamku owruckim, roku tysiąc sześćset ósmdzieśiat czwartego, miesiąca Septembra szesnastego dnia. A po potwierdzeniu y przeczytaniu tego pozwu, strona powodowa prosiła y domawiała się, aby sąd pozwanym na ten podniesiony pozew sprawować się nakazał. A potym strony obiedwie: powodowa, imé panowie Wołkowscy, actorowie, przez jego mości pana Jana Wołkowskiego, swem y innych actorow imieniem, personaliter, a pozwana, imé panowie Paszyńscy, itidem personaliter, u sądu niniejszego stanowili się, y w tej sprawie rozprawę prawną między sobą mając, controvertowali, ktorych sąd niniejszy, grodzki, kijowski, controwersyi stron wysłuchawszy, y one dobrze uważywszy, forum słuszne w tej sprawie uznawa, y stronie rozprawować się nakazuje, od ktorego dekretu strona pozwana do sądu głównego, trybunalskiego, koronnego, lubelskiego apelowała; sąd iey tej appellathey nie dopuścił, a ona poparcie iey, o grawamen y szkody, na sąd się protestowała; sąd też reprotestował, że tak prawnie być rozumiał; a w rozprawowaniu się sąd niniejszy, grodzki, kijowski controversiey stron wysłuchawszy oboch, potrzebną być in causa praesenti inquisitioną naydnie y oney wyvodu partibus, na blisko przysłych roczkach tu, w Owruckim, albo Zytomirzu sądzących się, ad affectationem partium non condescendens, in cognitionem fundi pozwała, na których y rok stronom obom bez przypozwu, do dalszego w tej sprawie postępku prawnego, zachowuje, jakoż tym terazniejszym dekretem złożył y zachował, co wszystko dla pamięci do xiąg niniejszych jest zapisano, z ktorych y ten wypis, pod pieczęcią grodzką, kijow-

ską jest wydany. Pisany w Owruczym. U tego ekstraktu podpis ręki regentowskiej w te słowa: correxit Didkowski. A pozew temi jest inserowany słowy: Marcin na Kontach Kątski, woiewoda generał kijowski, podolski y artyleriey koronney, kamieniecki, latyczowski, wyszgrodzki etc. starosta. Urodzonym imć panom: Jakobowi y Maryannie Kordyńskiego Paszyńskim, także Janowi Paszyńskiemu, bratu rodzonemu waszmości, panie Jakubie Paszyński, z osob i ze wszystkich generaliter dobr waszmości leżących, ruchomych y summ pieniężnych, zwierzchnością jego królewskiej mości, władzą urzędu mego, przykazuie, abyście waszmość, przedemną samym, albo sądem moim grodzkim kijowskim, na roczkach kijowskich, ktore naypierwey po daniu y położeniu praesentis ad citationis do sądzienia przypadną y sązione będą, sami oblicznie y zawicie stanęli na instantią y prawne poparcie instygatora sądowego i jego delatorów, urodzonych: Marianny Paszyńskiej Janowej Wołkowskiej, in widuali statu zostającej, matki, także Antoniego y Pawła Wołkowskich, synow jeymości, actorow, którzy, przychylaiąc się do prawa pospolitego, do gotowego processu y dekretu w sprawie, niżej mianowanej, między sobą, actorami, a ichmościami pozwanemi, roku tysiąc sześć set ósmdziesiątego czwartego, dnia trzynastego octobra, na roczkach grodzkich kijowskich ferowanego, za powodem rodzica actorow, waszmościow pozywaią, alias przypozywaią, o różne krzywdy, pretensie, przez waszmościow poczynione; a zatem do wynagrodzenia szkod, ztąd pochodzących y przysłuchania się winom prawnym, które hac in parte sądowo na waszmościow wskazane będą. Na którym terminie, jako na zawitym, abyście waszmość stanęli, pomienionemu dekretowi dosyć uczynili, ratione poczynionych krzywd y wiolentiey dostateczną actorom uczynili satisfactią, y na wszystko sądownie odpowiadając, skutecznie się usprawiedliwili. Pisany w Owruczym, dnia pierwszego augusta, roku tysiąc sześć set ósmdziesiąt osmeo. Ktorego wzdania, iż pozwani, będąc o godzinie zwykłej aresztowey do aresztu tey sprawy przez woźnego wyszmianowanego przywoływani, nie aresztowali, aresztować y usprawiedliwiać się nie chcieli, a przerzeczona strona powodowa na nich, jako nie stałych, y prawu nieposłusznych, dalszego w tey sprawie postępku prosila y domawiała się; przeto sąd niniejszy, za niestaniem pozwanych, a za

odmowieniem się y prawnemi postępkami strony powodowej, przychyliając się w tym do prawa pospolitego y wzdania teyże strony powodowej, w dalszym tey sprawy postępku prawnym, na terminie zachowałym z przypozwu, ratione sprzeciwiania się decretowi, winę banitiei wieczney na pozwanych wskazuje y woźnego sądowego, wyszmianowanego Theodora Trzecieckiego, do obwołania y publikowania na pozwanych przydaie, y oną ex nunc publikować nakazuje, któryże to woźny, dosyć czyniąc woli y roskazaniu sądowemu, a z powinności urzędu swego woźnowskiego, tę winę banitiei wieczney na pozwanych tu, w zamku owruckim, w izbie sądowej, in praesentia wielu ludzi znacznych, imć panow obywateli woiewodztwa kijowskiego, spraw swoich u sądu pilnujących, głosem wyniosłym obwołał y publicował, przywodząc to wszystkim do wiadomości, aby z przerzeczonymi pozwanymi żadnego współku ani obcowania nie mieli, rady y pomocy onym nie dodawali, w domach y majątnościach nie przechowywali, ale się z nimi jako banitami y prawem przekonanymi we wszystkim, według srogości prawney zachowali, pod winami w prawie o tem opisanemi; któryże to woźny, iż tę winę banitiei wieczney na pozwanych obwołał y publikował, oczewisto przed sądem niniejszym stanąwszy, o tem swoją zeznał relatią. A po obwołaniu y publikowaniu na pozwanych tey winy banitiei, sąd niniejszy tę sprawę na mocną, skuteczną y nieodwłoczną executiā na dobrach wszelakich pozwanych, do sądu y urzędu wszelkiego, dobrom onych należnego, odsyła, któryże to sąd y urząd wszelaki, dobrom pozwanych należny, executiā mocną y nieodwłoczną na dobrach wszelakich pozwanych leżących, ruchomych y summach pieneznych odprawić y uczynić ma, pod winami, w prawie opisanemi; nihilominus zysk wywiedzenia inquisitiei stronie powodowej, z odsądzeniem tego dobrodzieystwa inquisitiei stronie pozwanej, przysądza, y woźnego sądowego, wyszmianowanego szlachetnego Theodora Trzecieckiego, do wydania rothy juramentu super non incorruptos testes, przydaie, y wprowadzać świadki nakazuje. Што все для па-меги до книгъ нинешнихъ, вгородскихъ, кievьскихъ есть записано.

Книга вродская кievская записовая, поточная и декретовая, годъ 1680—1735, № 46; листъ 743.

Рѣшеніе кіевскаго гродскаго суда по иску Игната и Симеона Кубылинскихъ на Ивана Меленевскаго—Кубылинскаго и на наслѣдниковъ Стефана и Каленика Кубылинскихъ, Мелешка и Яцка Геевскихъ, Романа Угловскаго и другихъ, о томъ, что поименованные обвиненные убили въ 1653 году отца истцевъ, Николая Кубылинскаго, находившагося въ службѣ у Северина Потоцкаго. Судъ гродскій кіевскій, за невякою отвѣтчиковъ, приговорилъ ихъ къ баниціи и лишилъ права представлять свидѣтелей на люблинскій трибуналъ, показанія—же, представленныя свидѣтелями со стороны истцевъ, призналъ дѣйствительными. 1688. Августа 27.

Року тысяча шестсотъ осмѣдсятъ осмого, месеца авгѣгуста двадцать семого дня.

На рочъкахъ судъовыхъ кгродскихъ киевскихъ, одъ дня девятнадцатога месеца и року, теперъ идучихъ, вышъ на акте менованыхъ, прыпалыхъ и судовне одправоватися зачатыхъ, передъ нами, Димитромъ на Жабокърыкахъ Жабокърыцкимъ, подъчашимъ вилкомирскимъ, подъвоеводъзымъ, Вацълавомъ Константымъ Зубъчевъскимъ, подъчашимъ новокъгрудъскимъ, судею, и Томашемъ на Гуляникахъ Гуляницкимъ, писаромъ и бургърабимъ кгродъскимъ луцъкимъ, урадниками судовыми, кгродъскими енералу воеводзтва киевскаго. Gdy dnia dwudziestego trzeciego, roku y miesiąca, na actie mianowanych, przypadła była sprawa z rejestru sądowego, za przywołaniem woźnego generała wojewodstwa kiiowskiego, szlacheckiego Theodora Trzecieckiego, między instigatorem sądowym y jego delatorami, urodzonymi pany: Jhnatem y Szymonem Kubylińskimi,

synami zabitego nieboszczyka Mikołaja Kubylińskiego, aktorami, a ichmościami: urodzoną Ewdoxyją, córką zeszcłego z tego świata, Stephana Kubylińskiego, a wnuczką zeszcłego z tego świata Kalenika Kubylińskiego, Iwanem Melenowskim-Kubylińskim, jako własnym pryncypałem: Owdotią Ianową Hejewską y Tatiana, córkami zeszcłych: Meleszka y Iacka Hejewskich, Thomaszem, synem Romana Uhłowskiego y innemi pomocnikami, pozwanemi za dekretem sądu głównego, trybunału koronnego lubelskiego na wojewodztwie kijowskim, w roku przeszcłym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt siódmym, miesiąca oktobra dwudziestego trzeciego dnia, między stronamy ferowanym y w sprawie, niżej mianowanej, stałym, z roku, tymże dekretem na roczki teraznieysze, grodzkie, kijowskie zachowałego. Tedy postanowiwszy się sama oczewisto strona powodowa u sądu niniejszego, pozwanym, iż się za potrzykrotnym woźnego wyszmianowanego przywoływaniem, do prawa nie stanowili y o niestaniu swoim sądowni niniejszemu i stronie powodowej żadnej wiadomości nie dali, onym, jako niestałym, y prawą pospolitego sprzeciwnym i nieposłusznym, z dopuszczenia sądowego, in termino conservato, ratione contrawentionis decreto tribunalitio, in paenam banitionis perpetuam decernentur, cum additione ministerialis ad publicandam et remissione pro executione, nihilominus in lucro deducendae inquisitionis per partem actoream et abjudicatione beneficij per partem citatam, in post deducendam, super vero actoratum partię citatę, in suasionem citationis et causa perpetua, una cum abjudicatione in suis praetensionibus et impositione perpetui silentii, wzdała była: A gdy o godzinie zwykłej, sprawy do aresztu przywoływane były, między którymi y ta sprawa, gdy do aresztu była przywoływana, przez tegoż wyszmianowanego woźnego, tedy od pozwanym tenże woźny generał wojewódstwa kijowskiego, szlachetny Theodor Trzeciecki y urodzony jegomość pan Krzystof Kubyliński, sprawę tę y wzdanie jej aresztował był. Tandem ex aresto, gdy ta sprawa dnia dwudziestego szostego, roku y miesiąca wyszmianowanym, taż sprawa do sądenia przypadła y przez woźnego przywołana była, tedy sąd onę do dnia dzisiejszego, wysz na akcie mianowanego, reicjował, gdy zaś dnia dzisiejszego, wysz na akcie mianowanego, taż sprawa do sądenia przypadła, y przez woźnego przywołana była, tedy, iż się pozwani, jako y pierwej, prawu pospo-

litemu sprzeciwiając, do rozsądzenia nie stanowili, y o niestaniu swoim sądowi niniejszemu y stronie powodowej żadnej wiadomości nie dali, tedy strona powodowa, postępując sobie w tym według prawa pospolitego, iterum post arrestum et ex rejectione, ut supra, wzdał na dekret, tak się w sobie mający: Wypis z xiąg głównych trybunalskich spraw specjalnych województwa kijowskiego, roku tysiąc sześćset ósmdziesiąt trzeciego; miesiąca oktobra dwudziestego trzeciego dnia, przed sąd niniejszy, główny, trybunalski, koronny, lubelski przypadła sprawa z rejestru sądowego spraw specjalnych województwa kijowskiego, za przywołaniem woznego generała, szlachetnego Andrzeja Kurowicza, między instigatorem sądowym y jego delatorami, urodzonymi: panem Jhnatem y Szymonem Kubylińskimi, synami zabitego nieboszczyka Mikołaja Kubylińskiego, actorami, a ichmościami: urodzoną Ewdotią, córką zeszłego z tego świata Stephana Kubylińskiego, a wnuczką zeszłego z tego świata Kalenika Kubylińskiego, Iwanem Melenowskim-Kubylińskim, jako własnym princypałem, Owdotią Ianową Hejewską y Tatianą, córkami zeszłych Meleszka y Iacka Hejewskich, Thomaszem, synem Romana Uhłowskiego, y innemi pomocnikami, pozwanemi za pozwem głównym, trybunalskim, koronnym, lubelskim, od powodow po pozwanym, na termin sądenia się spraw województwa kijowskiego, w sprawie niżej mianowanej, wydanym, który, za podniesieniem od strony powodowej, u sądu był czytany, y tak się w sobie ma: Ian trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflandski, Smoleński, Siewierski, Kijowski, Wołyński, Braclawski y Czernihowski. Urodzonym: Owdotiej, córce zeszłego z tego świata Stephana Kubylińskiego a wnuczce, zeszłego z tego świata, Kalenika Kubylińskiego, zaboicy niżej mianowanego, Iwanowi Melenowiczowi-Kubylińskiemu, jako własnemu principałowi, Owdotiej Ianowej Hejewskiej y Tatianie, corkom zeszłych Meleszka y Iacka Hejewskich, Tomaszowi, synowi Romana Uhłowskiego, y inszym pomocnikom, z assystentią, wiernościom waszym z prawa należyta, których wierność wasza po imionach y nazwiskach znacie, z wszystkich generaliter dóbr wierności waszych, leżących, ruchomych y summ pieniężnych, przykazujemy, abyście wierność wasza przed sądem naszym, głównym, trybunalskimi, koronnym,

lubelskim, w Lublinie, tam gdzie sprawa przyjdzie y należeć będzie, od actu y położenia tego pozwu za niedziel cztery, albo wtenczas, gdy ta sprawa z rejestru, sobie należytego, porządkiem swoim przypadnie y przywołana będzie, sami oblicznie stanęli, na instancją instigatora sądowego y jego delatorów, urodzonych panów: Ihnata y Szymona Kubylińskich, synów, przez wierność waszą zabitego, nieboszczyka Mikołaja Kubylińskiego, jako prędko do lat zapełnych przyjść mogli, y innych, w protestacyjnej mianowanych, in quantum który do tej sprawy należeć miał, actorów, którzy wierność waszą, przychylając się do prawa pospolitego y protestatiew, eo nomine zanesionej, pozywają o to: iż nieboszczyk pan Mikołaj Kubyliński, rodzic actorów, służąc rękodajnie jegomości panu Potockiemu Sewerynowi za agenta, y będąc posłanym od tegoż jegomości pana Potockiego do Lublina na trybunał z sprawami różnemi, z różnemi osobami toczącemi się, y już z domu swego, z sioła Niewmierzyckich, wyjechawszy, zajechał do sioła Kubylina, do części swojej dziedzicznej, do poddanego swego, Iacka Kowalenka z Hejewicz, którego miał sobie w posługach od jegomości pana Potockiego, który poddany w tej wsi Kubylinie orał nieboszczykowi, jako panu swemu, chcąc mu rozkazać y przykazać swoje gospodarstwo, stanął na nocleg w stodole, bezpiecznie będąc pokojem prawa pospolitego obwarowany, tedy pozwani, zapomniawszy bojaźni Bożej i bliźniego swego, także prawa pospolitego y win, w niem na takowych mężobojców opisanych, y one lekce sobie poważywszy, roku przeszłego, tysiąc sześćset pięćdziesiąt trzeciego, miesiąca junii czwartego dnia, ze środy na czwartek, mocno gwałtem, z orężem różnym, to jest: rucznicami, szablami, bardyszami, siekierami, w nocy, właśnie o pierwszej, gdy ludzie snem obciążeni bywają, do tej stodoły przyszedłszy, y onę stodołę słomą oblokszy, wprzód ogniem zapalili, a potem, okrzyk uczyniwszy, po nieprzyjacielsku krzyża świętego, z ktorego ognia nieboszczyk y z tej stodoły wypadłszy, chcąc ująć przed wiernością waszą, tamże wierność wasza nieboszczyka nagnawszy na roli Ryszowszczyzynie, y napadłszy na niego, czym kto mógł, biliście, siekliście, rany mu bardzo szkodliwe, tyrańskie pozadawaliście, mianowicie: ranę w łeb siekierą ciałą, zadaliście, drugą ranę w głowę siekierą bardzo szkodliwą, zadaliście, na szyi rany trzy siekierą ciętych, że tylko

szyja na skórcie wisała, na prawym boku ran trzy siekierą ciętych, aż płuca widno, lewy bok rohatyną na wylot przebiliście, rękę prawą wedle palców przez wszystką dłoń siekierą, mało nie przez palce odcieliście, tak, że nieboszczyk z tych ran musiał panu Bogu ducha oddać. A ten poddany, Iacko Kowalenko, w tej stodole, z końmi, z ryszczunkiem, z sprawami jegomości pana Potockiego, jako y swemi y przyjacielskiemi, nieboszczykowi powierzonymi, z pieniędzmi gotowemi, z sukniami y z bydłem, zgorzał, to jest mianowicie: koni dwoie, jeden gniady, drugi cisawy łysy, kupiony każdy po złotych sześćdziesiąt, siodła dwoje z wojłokiem y uzdeczkami, to kosztowało złotych piętnaście, bandolet z ładownicą y rusznica ptasza z prochownicą, to kosztowało złotych dwadzieście, sukien para falenduszowych obłoczystych z potrzebami jedwabnymi, kosztowało złotych sto, szabla w capię (sic) oprawna, kosztowała złotych piętnaście, opończa nabijana kupiona, y inne rzeczy, w protestacyjnej mianowane, pogorzeli, przez co w winy prawne, za uczynek przez nich y antecessorów ich popełniony, kryminalne wpadli, do przysłuchania się tedy winom, jakie przez sąd nasz wskazane będą, y do wynagrodzenia szkod na cztery tysiące złotych polskich, actores wierności wasze na termin pozывая, abyście stali i w tem wszystkim, co szerzej in termino produkowano będzie, usprawiedliwili się. Pisan w Lublinie, roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt pierwszego, dnia wtórego januarii. Na terminie tedy niniejszym, z pomienionego pozwu y z roku w nim, na terazniejszą cadentię sądenia spraw województwa kijowskiego zachowałym, słusznie w tey sprawie przypadłym, strony obiedwie; powodowa jegomość pan Kubyliński actor personaliter, a ichmość panowie Kubylińscy pozwani, przez jegomości pana Mikołaja Hejewskiego personaliter, przed sądem niniejszym, głównym, trybunalskim, koronnym, lubelskim stanowili się, y w tej sprawie, rozsprawę prawną między sobą mając, controwertowali, ktorych kontrawersyjej ichmościow sąd niniejszy, główny, trybunalski, koronny, lubelski, illacyej y obron, do sądu swego wniesionych, wysłuchawszy, combinatis actoratibus, potrzebną widzi w tej sprawie inquisitią, przed sądem grodzkim kijowskim, w Owruczu do niedziel sześciu najbliższych sądzących się, pozwała, po wywiedzionej inquisitiei albo nie, stronom termin zachowuje na wojewódstwie kijowskim, bractawskim i

czernihowskim, co wszystko dla pamięci do xiąg głównych, trybunalskich, koronnych, lubelskich jest zapisano, z których i ten wypis, pod pieczęcią ziemską województwa kijowskiego, jest wydany. Pisany w Lublinie. Correxitt Hohol: У того екстракту, при печати земскої притесненої, подписи рукъ тыми словы: Michał Hieronim Kordysz, podczaszy bracławski, deputat województwa kijowskiego m. p. M. Kitnowski, stolnik chełmski, deputat województwa malborskiego m. p. Konstanty Słubicz Załęski, podstoli czernihowski, deputat województwa tegoż m. p. Po którym takowym wzdaniu wyszrzeczona strona powodowa na przerzeczonych pozwanych dalszego w tej sprawie postępku prawnego prosiła i domawiała się: Przeto, sąd niniejszy, grodzki, kijowski, za niestaniem pomienionych pozwanych, a za domówieniem się i prawnemi postępkami strony powodowej, w dalszym tej sprawy postępku, w sposób zysku, dobrodziejstwo wyvodu inquisitiei stronie pozwanej odcina i odsądza: a na attestatją strony powodowej woźnego sądowego, przerzeczonego szlachetnego Theodora Trzecieckiego, do wydania rothy juramentu wyszmianowanym actorom, urodzonym ichmość panom: Ihnatowi i Szymonowi Kubylińskim, synom zabitego nieboszczyka pana Mikołaja Kubylińskiego wyszmianowanego, super incorruptos testes, przydaje A ponieważ ichmość panowie Kubylińscy, actorowie, tę przysięgę in facie iudicii wykonali, tedy sąd niniejszy teźże stronie powodowej świadków wprowadzać nakazuje, których pojedynkiem do siebie wzywając, świadectwo przez nich deponowane wysłuchawszy, i one porządnie spisawszy, pieczęcią grodzką kijowską zapieczętowawszy, teźże stronie powodowej in ocluso rothulo wydał, z którego odebrania taż strona powodowa sąd niniejszy i urząd pisarski kwituje, ratione zaś sprzeciwienia się dekretowi sądu głównego, trybunału koronnego, lubelskiego w sposób zysku winy prawne, w prawie pospolitem opisane, to jest winę wiecznej banicyjej, wskazuje, przysądza i woźnego sądowego, wyszrzeczonego szlachetnego Theodora Trzecieckiego, do obwołania i opublikowania tej to winy banicyjej wiecznej przydaje i one sprawie publikować nakazuje, który że to woźny, czyniąc dosyć woli i rozkazaniu sądowemu, a z powinności urzędu swego woźnowskiego, tę winę banicyjej wiecznej na pozwanych tu, w mieście Owruczu, w izbie sądowej, in praesentia iudicii i innych wielu ludzi

zacznych, szlachty, ichmość panów obywateli województwa kijowskiego, spraw swoich u sądu pilnujących, głosem wyniosłym obwołał i publikował, przywodząc to wszystkim do wiadomości, aby z przerzeczonymi pozwanemi żadnego współku ani obcowania nie mieli, rady i pomocy onym w niczem nie dawali, ale się z niemi, jak z banitami i prawem przekonanemi we wszystkim podług srogości prawnej pod winami, w prawie pospolitem opisanemi, zachowali, o czym mianowany woźny, iż tę banicyją wieczną na pozwanych obwołał i publikował, oczewiście przed sądem niniejszym stanowszy, relacyją swoją o tym uczynił i zeznał; a po obwołaniu i publikowaniu na pozwanych winy banicii wiecznej, sąd niniejszy w sprawie z niemi, na dobrach wszelakich pozwanych do sądu i urzędu wszelakiego odsyła, który że to sąd i urząd wszelaki, dobrom pozwanych należny, odprawę skuteczną, mocną i nieodwłoczną exekucyjej na dobrach pozwanych wszelakich, leżących, ruchomych i summach pieniężnych, za rekwirowaniem strony powodowej i okazaniem tego dekretu niniejszego, uczynić mającego się, y z powinności urzędu swego, pod winami, w prawie o tem opisanemi, powinien będzie. *Што усе для памяти до книгъ винептньныхъ, кѣродськихъ генералу воеводства кievьского есть записано.*

Книга гродская кievская записовая, поточная и декретовая, № 46, годъ 1680—1735; листъ 856 на оборотъ.

LXXVII.

Жалоба дворянъ Блоцкихъ, на дворянъ Меленевскихъ о томъ, что они нападали на домъ Блоцкихъ и, собравъ козаковъ, устрашали ихъ, угрожая лишить жизни. 1688. Августа 28.

Року тисеча шессоть осмдесягь осмого, месеца Августа двадцать осмого дня.

У рочки судовые, кгородские, кievские, отъ дня деветнадцатого

месеца и року, теперь идучихъ, вышъ на акте менованыхъ, въ месте его королевское милости Овручомъ припалье и судовне отпра-
 воватися зачатые, передомною, Димитромъ на Жабокрыкахъ Жа-
 бокрицкимъ, подчасимъ вильвомирскимъ, подвоеводиамъ судовымъ
 енералу воеводства киевского и книгами нивешними, вгородскими,
 киевсьими *comparens personaliter*, *urozeni ich mość panowie*: Jan
 y drugi Jan Błoccy, imieniem swym i urodzonych ich mościow, pa-
 na Jana z Woynarowey Woynarowskiego, sędziego ziemskiego
 kijowskiego, podstarościego grodzkiego włodzimirskiego, deputata
 trybunału koronnego lubelskiego, z woiewodztwa kijowskiego obra-
 nego, tudzież urodzonych ich mościów panow: Mikołaja i Marciana
 Czaplłow, *solenniter et gravi cum querela* swiadczyli i protestowa-
 li się, naprzeciwko urodzonym ich mościom panom: Semenowi, stry-
 iowi, i Theodorowi, i paniey Oxiniey Chodakowskiego Theodorowej
 Meleniewskim, tudzież Hrehoremu Demianenkowi i synowi jego, An-
 drzeiowi Meleniewskiemu, Demianowi Moysieienkowi, Pawłowi Ba-
 hrzynowskiemu, Janowi Ułasienkowi, synowcowi imci *pana Semena
 Meleniewskiego, Piotrowi, synowi pana Jana, także drugiemu Jano-
 wi Semenowiczowi, tudzież imć panu Samuelowi Meleniewskiemu i
 pasierzbowi tegoż imć pana Samuela Meleniewskiego, Hrehoremu
 Suszkiewiczowi i małżonkom ich mościow, w ten niżej opisany spo-
 sob i o to: iż imć pan Semen Meleniewski, снаć маіає jakiś skryty
 rancor i gniew do protestuiących, umyślnie zaprosiwszy do domu
 swego wyszpomienionych principałow i comprincipałow, za jego ra-
 dą i pomocą namowionych i za jego informatią na confusią prote-
 stantow zaciągnionych, ktorzy to pomienieni obwinieni, gdy roku
 teraznieyszego, тисяч шесть set ośmdziesiąt osmego, miesiąca augus-
 ta dnia dwudziestego wtorego, wysz mianowani obżałowani, już
 prawie mało nie na zmroku, od mianowego imć pana Semena Mele-
 niewskiego idąc przez wieś, zagrzawszy dobrze gorzałczanym oley-
 kiem głowy, nie nie respektuiąc na prawo pospolite i winy, w niem
eo nomine contra violatores pacis publicae opisane, ani też obawia-
 iąc się rigoru, w nim założonego, nie маіає żadney okazyey do pro-
 testantow, naszedszy tumultem, wszyscy wysz pomienieni *comprin-*
cypales et complices na dwor i mieszkanie, we wsi Meleniach бę-
 дące, тамże zaraz płоты коło двору protestuiących поłamали, a по-

tym drzwi w szpichlerzu wyłamali, także wrota; wszystko obwinieni poruinowawszy, okrzyk we dworze uczynili, od którego hałasu dzieci protestantów poprzestraszali, samych zaś protestantów kijami i czym który mógł bili, tłukli i, jako się tylko podobało, onych dishonorowali, a co większa, że terazniejsi protestantes mają to in comissis od wysz pomienionego jego mości pana Woynarowskiego, sędziego ziemskiego kijowskiego, jako też i ich mościow panow Czapliców dobra, to iest wieś Woynarowę i we wsi Meleniach, aby w zawiadywaniu protestantes mieli i od innych osob, jeżeliby jako desolatią w dobrach pomienionych miał kto czynić, przestrzegać, a ich moście obżałowani, zawziąwszy za to niechęć i invidią do protestujących, że do obwinionych, używszy protestantes przyjaciół, posyłali, żeby drzewa bartnego ze pszczołami i bez pszczoł pod swoją possessią niesłuszną nie odeymowali, sianożęci, pol i innych gruntow w Meleniach nie zażywali i onych do swojej possessiey nie przywłaszczali, przeto tedy terazniejsi protestantes, postrzegając całości, tak ich mościow Woynarowskich, jako też i ich mościow panow Czapliców, żeby jakiey szkody w dobrach ich moście nie ponieśli od ich mościow panow Meleniewskich, a mianowicie od imci pana Semenua Meleniewskiego, którzy, kozakow zaciągnąwszy dwunastu, gwałtem, bez wiadomości protestantow sianożęci kazał pokosić na siedlisku Woynarowie, i one dobra przez czas nie miały, wszelakie pożytki biorąc, zażywają, a za częstokrotną requisitią poniechać nie chcą, a insuper pomieniony jego mość pan Semen Meleniewski, jeszcze i przedtym z kozakami mając correspondentią, ktorey i teraz nie przestając wzawziętości swojej, odpowiedzi i przechwałki, na zdrowie protestantow przed różnemi ludzmi czynią i zabiciem grożą, dla których diffidaciey bezpieczni zdrowia swego być nie mogą, przez co obwinieni prawo pospolite zgwałcili i winy, w niem na takowych opisane, na siebie, dobra i osoby swoje, kóždy z nich pro qualitate facti et excessus, zawzięli i zaciągneli i do szkod niemałych protestantow przywiedli i przyprawili, ktore czasu prawa osobliwym registrem liquidabuntur. O co wszystko protestantes offiarują się z pomienionemi obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać, zostawivszy sobie jednak salvam meliorationem tey terazniejszey, wkrótce napisaney, albo uczynienie inszey szyrszej protestatiey, si id necces-

sitas juris expostulaverit, a teraznieyszey cõmparentes o przyięcie mnie, urzędę, prosili; co i otrzymali. Swoym i urodzonego jego mości pana Jana Włockiego, stryia mego, podpisuję się imieniem. Jan Włocki.

Книга киевская градская записовая и поточная, № 3, годъ 1686—1688; листъ 293.

LXXVIII.

Жалоба дворянки Евфросиніи Редичевой, урожденной Подгаецкой, на дворянъ: Федора и Ивана Думинскихъ о томъ, что они, во время козацкой войны, вмѣстѣ съ покойнымъ ихъ отчимомъ, Федоромъ Думинскимъ, нападали на дворы шляхетскіе, опустошали ихъ и шляхтичей убивали. Между прочими грабежами, они вырыли изъ земли и присвоили себѣ мѣдные котлы, зарытые родителями истицы, бѣжавшими въ Литву отъ козаковъ. Не смотря на многократныя требованія со стороны Редичевой, они не хотѣли ее удовлетворить, наносили ей побои и разныя другія обиды. 1688. Августа 30.

Року тысяча шестъсотъ осмъдѣсятъ осмого, месеца Августа тридцатого дня.

На уряде кгородскомъ, въ месте его королевское милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, намесникомъ кгородскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами нинешними, кгородскими, киевскими сепаренс personaliter urodzona jej mości pani Ewfruzyna Podhaieckiego Alexandrowa Redczycowa, z assystentią urodzonego jego mości pana Alexandra Redczyca, małżonka, tuż na urzędzie stawiającego, jako opiekuna małżenskiego y tegoż protestującego, z niegdy zeszlých, urodzonych ich mościow panów: Piotra y Maryanny Dubrawskiego Podhaieckich, małżonków, pozostała córka y successorka juris legitimi wszelakich dóbr po wspomnianыхъ rodzicach swoich, imieniem swym y wielebnego w panu Bogu

jego mości oycę Klementego Podhajeckiego, zakonnika manasteru Hustynnego, reguły świętego Bazylego, brata swego rodzzonego, na-
 przeciwko urodzonym ich mościom: Fedorowi y Iwanowi Dumińskim,
 braci rodzonym, referując się do prawa pospolitego y dawniejszey
 protestathey, przez niegdy wspomnianą rodzicielkę protestantki w
 grodzie Owruckim przeciwko jednemu panu Fedorowi Dumińskiemu,
 de actu latius w sobie będącey, zaniesionej, tudzież do gotowego
 processu, w tey sprawie zaszłego, jako tylko mogła exquirere pew-
 nych documentów, tak zaraz, prae via sui facta manifestatione, że
 dawniey, ob detractationem et collusionem suimet ipsius od obżałow-
 nych, nie czyniła protestathey w rzeczy niżej mienionej, solennem
 et grawi cum querela w ten opisany sposób zanosi takową prote-
 statią: iż obżałowani, nie dosyć na tym mając, że pod czas rebe-
 lley kozackiey, wespół z kozakami grassując, a mianowicie pan Fe-
 dor Dumiński z niegdy panem Fedorem Dumińskim, oyczymem
 swoim, z tego świata zeszyłym, nie tylko że różney szlachcie dwory
 y wsi naieżdzając, pustoszył, ale y na zdrowie następował, co do-
 kumentalnym jest uczynkiem, gdy protestantis rodzice wysz opisane
 w cudze kraje, to jest w wielkie księstwo litewskie, unosili zdrowie
 swoje, a nie mogszy domowstwa wszystkiego z sobą zabrać, tedy
 kotłów pięć gorzałczanych z trąbami y przytrąbkami, cyny sztuk
 trzydzieści, nalewkę z miednicą w domu swym, w Pieszczanicy, w
 stayni, gdzie konie stawali, zakopała była, które kotły, nescitur quo
 instinctu, obżałowany pan Fedor Dumiński wykopał y ku swemu
 pożytkowi wespół z bratem swym wysz wspomnianym obrócili, y,
 sprzedawszy, pieniędzmi się podzielili, po uspokojeniu się zaś troche
 rebelley mianowanej, powróciwszy rodzice protestującey, gdy, nie na-
 lazwszy zchowania opisanego, dowiedzieli się o wykopaniu przez ob-
 żałowanego, pana Fedora Dumińskiego, y już sprzedaniu y po-
 dzieleniu się pieniędzmi z bratem swym, nie pojednokroć się upo-
 minali, aby jakokolwiek mieć mogli restitucją, tedy obżałowany,
 pan Fedor Dumiński, niby żartując, obietnicami odbywał, co wi-
 dząc sama jej mość pani Podhajecka, rodzicielka protestującey, post
 decessum wspomnianego małżonka swego, że to tylko miało się
 zbyć obietnicami, zapozwała była, zacząwszy processu, w grodzie
 owruckim, do trybunału koronnego lubelskiego, tamże, za niesta-

niem pana Duminińskiego starszego, otrzymała była banitą, na którą obżalowany nic niedbając, owszem szkodę do szkody przyczyniając, uwiodszy protestantkę, munimentów jakoby na ugodę pożyczając, do siebie odebrał całe, ani solutiej ani processu o mianowane kotły y cyne nie chce oddawać, owszem, więcej violentii dodając znaczniejszych, nic na siebie niespodziewaną protestantkę nadybawszy, w roku tysiąc sześć set ośmdziesiąt szóstym, w Pieszczanicy, dobrowolną drogą jadącą, słowami bezecnemi, honorowi szlacheckiemu a mianowicie płci przystojnej białogłowskiej szkodzoncemi, ile ślina słów do gęby przyniosła, lżył, beształ, sromocił i łajał; a potem, nie ukątentowawszy się, jako zdrayczynę jaką, przy ludziach różnych, podwikę zerwawszy, za szyję wzięwszy, prowadził bez częśc wsi, jakoż zaledwie nie udusił, y gdyby nie ludzie odratowali, pewnieby się z tym pożegnała światem, a dokazując więcej, bił, tłukł już u ludzi w ręku y wszystką twarz zekrwawił, a nakoniec odpowiedzi różne czynił, tak na protestantkę, jako y na samego małżonka jej mości, dla których diffidacij securi zdrowia swego być nie mogą; jakoż obadway nieprzestanie czynią y czynić nie przestają; przez który to swój takowy postępek, prawo pospolite zgwałciwszy, w winy, w niem pro qualitate facti et excessus opisane, popadli, y na osoby swoje zaciągneli, przywiodszy protestantkę do szkód na tysiąc złotych, czasu prawa extendowanych. O co wszystko, uti est praemissum, protestantes z obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać ofiarowali, a teraz, zostawiwszy salvam meliorationem, seu per editas citationes correctionem, o przyjęcie tej mnie, urzędu, prosili, co y otrzymali; a za nie umiejących pisać proszony do podpisu od protestantów podpisał się Wincenty Berkinowicz.

Книга городская киевская записовая и поточная, годъ 1686—1688, № 3; листъ 299.

Жалоба дворянина Кирила Закусила на дворянина Григорія Закусила о томъ, что послѣдній, поступивъ въ кievскій козацкій полкъ въ 1651 году, и сдѣлавшись въ немъ сотникомъ, захватилъ земли истца и, пользуясь оплошностію его опекуна, удержалъ ихъ въ своемъ владѣніи. 1689. Мая 21

Року тисеча шестсотъ осмъдесять девятого, месеца мая двадцать першого дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевское милости овруцькомъ, передомною, Казимеромъ Поецькимъ, наместникомъ вгородскимъ епералу подвоеводства киевского и киигами нынешними, вгородскими, киевскими *comparens personaliter urodzony pan Kiryło Zakusiło, swym y urodzonego imć pana Stephana Zakusiła, brata swego rodzonego, in minoreunitate ieszcze zostającego, imieniem, quam primum do lat zupełnych swoich przyszedszy, z uciążliwej opieki wyść mogł, tak zaraz solenniter swiadczył y protestował się naprzeciwko urodzonym ich mościom panom: Samuelowi Domaszewskiemu, ojczymowi swemu, szkodliwemu opiekunowi y Hryhoremu Zakusiłowu in ten sposob y o to: iż imć pan Zakusiło, in contemptum legis publicae temere procedendo, in anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo, tempore hostilitatis, zostawszy setnikiem pułku kijowskiego, dobra pewne, nazwane Saskowszczyznę, w Zakusiłach będące, jure haereditario po dziadu rodzonym protestantis ad dispositionem należące, sine omni pretextu rebelliter zajachawszy, hucusque per negligentiam oyczyma protestantis trzyma, pożytki wsze-*

lakie, z tych dóbr przychodzące, na siebie odbiera, między w polach psuje, prawa żadnego na nie produkować y z onych ustąpić nie chce, przez co wszystko, prawo popolite naruszywszy, w winy, w niem eo nomine opisane, popadł y do szkod, za nieużywanie tych dóbr, rachując na każdy rok po złotych stu od actu niesłusznego zajechania y do possessiej odebrania, przywiódł y przyprawił; o co wszystko, ut praemissum est, offert se protestans z obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy sobie salvam meliorationem tej terazniejszej protestatiej swojej, albo uczynienie inszej szyrszej, lubo tejże przey pozwy poprawienie; a teraz o przyjęcie tej terazniejszej, wkrótce napisanej, prosił, co otrzymał. Kiryło Zakusiło.

Книга кнородская кievская записовая и поточная № 4, годъ 1689—1690; листъ 137.

LXXX.

Жалоба регента гродскаго кievскаго, Степана Ивановича Дидковскаго отъ имени многихъ другихъ Дидковскихъ на дворянъ: Иосифа, Данила и Степана Даниловича Дидковскихъ о томъ, что они, бывая въ Кіевѣ, получали книги и подарки для церкви, находящейся въ селѣ Дидковцахъ, отъ разныхъ духовныхъ лицъ и не доставляли ихъ по принадлежности; также о томъ, что Степанъ Даниловичъ Дидковскій ворвался въ домъ священника, завладѣлъ ключемъ отъ церкви и похитилъ изъ ней «тріодъ постную» пожертвованную въ эту церковь Инокентіемъ Гизелемъ. 1689. Мая 21.

Року тисеча шестьсотъ осмьдесять девятого, мѣсяца Мая двадцать первого дня.

На уряде вгродскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ вгродскимъ енералу подвоеводства кievскаго и книгами нынешними,

гродскимъ, киевскимъ comparens personaliter urodzony imię pań Stephan Didkowski, regent grodzki generału wojewodstwa kijowskiego, swym i urodzonego jego mości pana Jana D.dkowskiego, rodzica swego, tudzież wszystkich dziedziców i posesorów wsi dziedzicznej, Didkowiec, jako też i innych ich mościów, na podpisach niżej mianowanych i podpisanych się, załobliwie na przeciwko urodzonym ich mościom panom: Józefowi, bratu i stryjowi, Danielowi, ojcu, Stephanowi, synowi, Didkowskim, krzywdzonym i ujmującym chwały Bożej w cerkwi, we wsi Didkowcach będącej, założenia świętej Trojcy, w ten niżej opisany sposób protestatus atque manifestatus: iż ich mość niektórzy, lubo będąc possessorami tejże wsi Didkowiec, miasto zapomożenia wspomnianą cerkwie, założenia świętej Trojcy, in contemptum cultus divini nec non honoris totius domus manifestantium czynią i czynić nie przestają, gdy w swych interesach bywając często w Kijowie i za Dnieprem, do różnych benefactorów tejże cerkwi Bożej, mianowicie, u sw. pamięci jego mości ojca Jasińskiego, archymandryty pieczarskiego, przewielebnych: jego mości ojca Radziwiłowskiego, ihumena monastýra świętego Mikołaj Pustynnego, i jego mości ojca Waśkowskiego, ihumena Meżyhorskiego, kijowskich, niby elemożyny żebrząc, udają się, którzy, pamiętając swych antecessorów pia legata, z respectu spustoszałego różnemi wojnami kraju, prawie in hostico lędującego, kiedykolwiek obaczywszy obwinionych, więgi różne i apparatus, miejscom świętym ku wywyższeniu chwały Bożej należyte, przesyłali, w czym obwinieni, przepomniawszy Boga i sumnienia, modo plane ariano, nie oddając w różnych miejscach nadania do różnych cerkwi, ale wszelkie różnie sprzedali i na pożytek swój bezbożny, insciis fundatorów, obrócili, co effectu ipso probatum est, a naprzód: Apostoła i więgę «Mineją», do mianowanej cerkwi Didkowskiej przez jednego z benefactorow, jego mości ojca Radziwiłowskiego, conferowane i nadane, nie oddawiając w należytem miejscu, ale pożyczwszy do cerkwi Chodakowskiej od lat kilku, dopiero w roku terazniejszym, in Februario, za złotych dwanaście pomieniony obwiniony, pan Stephan Didkowski, sprzedał, za które pieniądze z przyłożeniem innych naskupowawszy miodu i soli, do tegoż Kijowa z rodzicem swym, panem Danielem Didkowskim, dla sprzedania iadąc, wstąpili do jego mości

ojca Wąskowskiego, ihumena Meżyhorskiego, żebrząc elemożyny na cerkwie Wąskowską i Didkowską, których proźbie mianowany ojciec Wąskowski, ihumen tamtejszy, nil derogando, owszem pio sui solito opere, ile w tym kraju, w niedostatku, na cerkwie wspomniane obiedwie po poł garca wina a krewnym swym ryb różnych przesłał, (o czym tenże ojciec ihumen szlachcie różnej, na potym u niego będącej, opowiadał) pomienieni obwinieni, lubo ex parte są ktitorami wzajemnej chwały Bożej, wino, Bogu conferowane, w pół rozdzieliwszy, za gotowe pieniądze we wsi Didkowcach manifestantow hospodynowi przedali, a drugą połowice nie wiedzieć gdzie zapodzili, praemissis non contentus generosus Stephanus Didkowski, roku i miesiąca tychże, powróciwszy z Kijowa, z obuchem i szablą napadszy residentią wielebnego w Bogu ojca Alexia, praesbitera Didkowskiego, na cwentarzu mieszkającego, śmiał i ważył się, nie zastawszy w domu nikogo tylko matkę hospodynową starą, na imie Nastazią Sawiną, onęż obuchem straszyc (jakoż nie nowina mu była, bo ją przed tym obuchem był zbił, i rękę prawą mało nie wpół przetrącił) i o klucza do cerkwie pytać, czym perterrita będąc, musiała klucz pokazać; tenże obwiniony, z kołka zdjąwszy, z innemi coadhaerentami, po imionach i przezwiskach lepiej wiadomemi, na ten uczynek przybranemi, z zwykłym swym wrzaskiem i tumultem przypadszy do cerkwie, z nadwężeniem zamku, otworzyć nie umiający, otworzył drzwi, tamże, miasto adoratiej pana Boga i Matki Jego naświetszej, xięgi et ornamenta altaria porożrucawszy, Triod postną, przez wspomnianego jego mości ojca Giziela, niegdy archy-mandrita pieczarskiego, teźże cerkwi od lat ośmu w sexternaeh conferowaną i przywiezioną, a przez dziedzicow i posessorow tamejszych ku podwyższeniu chwały Bożej (excepto obwinionego) introligowaną, słusznie oprawną, gwałtownym sposobem wzięwszy, nie wiedzieć gdzie zapodział, bez które odjęcie xięgi pomienionej cały post święty nabożeństwo wakowało i hucusque, dla niedostatku xiąg, wakuie; o którą gdy nie poiednokroć manifestantes przyjacielsko requirowali, oraz i od takowej zawziętości radzili uhamowania, tedy declaratią otrzymali w te słowa: «Jam dziedzic, wolno mi co chcieć nie tylko w cerkwie, ale u popa i u was wszystkich wzięść, lepszą mam na Wołyniu possessią, niżli wy wszyscy, w Didkowcach mieszkający»; a

potym verbis laesivis cum summa diffidatione, ile ślina do gęby słów przyniosła, beszał, lżył i sromocił wszystkich possessorów Didkowiec, z którą odpowiedzią na Wołyń odjechał. Przez który to swój takowy nieprzystojny i bezbożny uczynek prawo Boże i popospolite naruszywszy, w winy w niem, eo nomine surowie opisane, popadli i na osoby swe ciż obwinieni zaciągnęli, o co manifestantes iterum atque iterum pretestantur, ofiarując prawnie czynić, ibi ubi de jure venerit, nie zaniechać, a teraz, zostawiwszy salvam meliorationem tej terazniejszej swej protestaciej, aliae faciendae (si juris necessitas exigerit) aut per editas citationes corrigendae, o przyjęcie tey ad acta praesentia mnie, urzędu, prosił; co otrzymał Stephan Didkowski, regent grodzki generału wojewodstwa kijowskiego. Bazyli Didkowski. Alexander Didkowski. Jan Didkowski. Artemi Didkowski.

Книга городская киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 138.

LXXXI.

Объявление дворянина Александра Скаржинского о томъ, что, во время козацкой войны 1648 г., сожжены были все его документы, хранившіеся въ подвалѣ церкви, въ селѣ Малыхъ Сынгаляхъ. 1689, Мая 27.

Року тисеча шестсотъ осмдесятъ девятого, месеца мая двадцать сегого дня.

На уряде вгородскомъ, в месте его королевское милости, Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поспкимъ, наместникомъ вгородскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами нынешними, вгородскими, киевскими comparens personaliter urodzony imć pan Alexander . Skarżyński, syn niegdy urodzonego imć pana Stephana

Skarżyńskiego, quam primum acta praesentia adire mogł, tak zaraz sołenniter świadczył y urzędowi niniejszemu do wiadomości donosił; iż gdy nieprzyjaciel krzyża świętego, w roku tysiąc sześć set czterdziestym osmym, złączywszy się z kozakami y Moskwą, rebelizantami korony polskiej, jednych sąsiadów braci w niewolą tatarską, moskiewską pozabirali, drugich pościnali, nad trzecimi pastwiąc się, a niektórych w cudze kraje powyganiali, podczas których nieszczęśliwości skrzynie rodzica protestantis z splendorami różnemi y dispositiami, w cerkwi małych Synhajów, teraz nazwanych Szatryszcz, w sklepie, w schowaniu będącą, znalazzsy, y oną odbiwszy, wszelakie splendory zabrali, a dispositie domu manifestantis, to jest przywileje, od najjaśniejszych nieśmiertelnej pamięci krolów ich mościów Zygmunta y Kazimierza pro meritis conferowane, zapisy ręczne y zeznane manifestatie, kwity poborowe, attestacye, ktorých y pamięć znieść nie może, mianowicie zapis wieczysty, w summie tysiąca złotych od rodzicielki rodzicowi protestantis, imć panu Skarżyńskiemu, na dobra Synhajewskie Szatryskie służący, w grodzie owruckim roku tysiąc sześćset czterdziestego piątego, miesiąca marca siedemnastego dnia zeznany, drugi zapis wieczystej darowizny od imć pana Antona Synhajewskiego imć panu Andrzejowi Bliszczanowiczowi połowicy dóbr swoich, w Szatryszczach będących, itidem w tychże xiągach zeznany, trzeci zapis zastawny od niegdy zeszłego imć pana Redczyca dziada, zeszłego jegomości pana Andrzeja Redczyca, pewnego placu nad drogą, ku Paszynom idącą, w summie dziesięciu talerow twardych służący, zostającego, jedne, poszarpawszy, ogniem spalili, a drugie w rzekę Uszę powrzucali, ostatek zaś tychże documentów; przez rodzica manifestantis po tej ruinie z xiąg powyjmanych, autentycznych y ręcznych, przy zgorzeniu mieszkania protestantis, w miasteczku Huczcy na Wołyniu będącego, w popioł przez ogień przypadkowy obrócone są, gdzie y kart trzy ręcznych w summie złotych dwudziestu trzech dobrej monety, y zastawę przez imć pana Antona Synhajewskiego mianowanemu imć panu Bliszczanowiczowi, zięciowi swemu, przezwiskiem Chrestowatej, y naddziału pod Sinhajami-wielkimi, a trzeciej, na Szatryszczach będących, poginęli, a teraz przez zgorzenie xięg grodzkich owruckich zeznania y oblaty w niwec obrócone zostali; lubo tedy za mianowanemi prawami hucu-

sque in possessione zostaje, ne patratur aliquod in posterum detrimentum, iterum iterumque manifestowawszy się, prosił mnie, urzędu, o wydanie sobie rotы juramentu super veritatem poginionych wysz wyrażonych documentów y dispositiej, ad affectationem cujus, ja, urząd, wydałem jurament in haec verba: Ia, Alexander, przysięgam panu Bogu wszechmogącemu, w Trojcy świętey jedynemu, na tym, iż te wszystkie wysznamienione dispositije prawdziwie byli spisane y znajdowały się, a przez ruinę nieprzyjacielską y zgorzenie mieszkania mego, tudzież y xiąg grodzkich owruckich w popioł obrócone zostali, na czym, jako sprawiedliwie przysięgam, tak mi panie Boże dopomóż y niewinna męka Chrystusa pana, po którym wykonanym juramencie, prosił mnie, urzędu, aby to wszystko actis praesentibus connotatum było, co otrzymał. Imieniem imć pana Alaxandra Skarżyńskiego, pisać nie umiejącego, za prośbą jego mości podpisuję się. Bazyli Dydkowski.

Книга городская кievская записовая, поточная и декретовая, годъ 1680—1735, № 46; листъ 743.

LXXXII.

Объявленіе дворянина Омы Оедоровича Ходаковскаго о томъ, что, во время козацкой войны, сожжены были разные документы, спрятанные его отцемъ въ лѣсу, въ борти, и что подлинники ихъ также уничтожены, вслѣдствіе сожженія козаками городскихъ овруцкихъ книгъ. 1689. Юля 4.

Року тисеча шесть сотъ осмъдесять девятого, месеца Юля четвертого дня.

На уряде кгродскомъ, в месте его королевское милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ кгродскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами пинешними,

вгородскими, киевскими comparens personaliter urodzony imć pan Thomasz Chodakowski, syn niegdy urodzonego imć pana Theodora Demidowicza Chodakowskiego; quam primum acta praesentia adire mógł, tak zaraz soleniter świadczył y urzędowi niniejszemu do wiadomości donosił, iż gdy nieprzyjaciel krzyża świętego, złączywszy się z kozakami y Moskwą nieprzyjaciołami koronnemi, jednych sąsiadów, braci, w niewolą tatarską, moskiewską pozabirali, drugich pościnali, nad trzecimi pastwiąc się, a innych z krajów tutejszych wojewodstwa kijowskiego w cudze kraje powyganiali, między któremi wygnanemi y rodzica wysz namienionego protestantis, insperatie na wieś Chodaki, w wojewodstwie kijowskim a powiecie owruckim leżącą, napadszy, od wszystkiej substanciej prawie o jednej koszuli w kraje wołyńskie wygnali, podczas której nieszczęśliwości, omnes dispositiones domus, jako to: przywileje, od xiążąt y najjaśniejszych królów polskich na wolność szlachecką nadane, zapisy różne, od różnych osób dziadowi y rodzicowi manifestantis na różne dobra y summy pewne służące, attestatie, manifestatie, kwity poborowe, cerografy y inne różne, których pamięć manifestantis znieść nie może, zeznania, w sosnach bartnych w schowaniu będące, pogineły y w niwec się obrócili, między któremi zapisy pewne, to jest pierwszy assecurationis, od urodzonego jego mości pana Jana Ihnatowicza Chodakowskiego na szyfund jeden, drugi od zeszłego urodzonego imć pana Jarosza Woronicza na szyfuntów pięć potaszu, trzeci od urodzonych ich mościów panów Philipa y Stephana Chodakowskich, braci rodzonej, na pięć szyfuntów potaszu, czwarty od urodzonego jego mości pana Mieszka Fedorowicza Chodakowskiego na szyfunt potaszu, piąty zapis od niegdy zeszłego urodzonego jego mości pana Jana Soleckiego Chodakowskiego na pięć szyfuntów itidem potaszu dobrego, niegdy zeszłemu urodzonemu jego mości panu Theodorowi Demidowiczowi Chodakowskiemu, rodzicowi manifestantis, służące, tymże sposobem wysz namienionym w niwec się obrócili, których zapisów zeznania y oblaty, lubo by się w grodzie owruckim znaleść mogli, jednak przez zgorzenie tychże xiąg grodzkich owruckich w popioł obrócone zastali, choć tedy in possessione niektórych części, excepto mianowanych zapisów, na potasz służących, hucusque zostaje, ne patiatur aliquod in posterum detrimentum, iterum iterum-

que, przy zostawieniu wolnej melioratjej tej, wkrótce napisanej, manifestatjej, przed urzędem niniejszym oświadczywszy się, prosił, aby to wszystko actis praesentibus connotatum było, co otrzymał. Na miejscu imć pana Thomasza Chodakowskiego, jako pisać nie umiejącego, za ustną prośbą, imieniem jego mości podpisuję się Tomasz Baranowski.

Книга кгородская кievская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 162.

LXXXIII.

Жалоба дворянки Феодоры Янковской на дворянъ: Павла, Михаила и Ивана Сингаевскихъ, Власа и Сака Шишнаревичевъ о томъ, что они, устройвъ на дорогѣ засаду, убили ея мужа Феодора Янковскаго, ее сильно избили и вещи ихъ пограбили. 1689. Августа 30.

Року тисеча шестьсотъ осмьдесятъ девятого, месяца августа тридцать першого дня.

На уряде кгородскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намѣстникомъ кгородскимъ подстароства овруцъкого и влигами нипешними, кгородскими, овруцъкими comparens personaliter urodzona jej mość pani Theodora Czołbańskiego, śmiercią okrutnie z tego swiata zgładzonego y przez niżey mianowane osoby po nieprzyjacielsku recentissime niewinnie zabitego, urodzonego jego mości pana Theodora Iankowskiego pozostała żałośna małżonka, wdowa, in summa orphanitate zostająca, współ z jedynym pozostałym synem, Benedyktem Iankowskim, lacrymabunda, także z urodzonym panem Antonim Wołkowskim, zięciem swym, będąc summe concussa, vix eodemque momento de vita non privata, jakoż y natenczas dla znacznego skaliczenia e lecto aegritudinis podzwignąwszy się, a prawie summo cum discrimine sa-

luti, ledwie acta praesentia adire mogąca, udawszy sie ad asyllum sacro sanctae justitiae, vindicando hanc crudelem necem, infaustum casum defuncti mariti sui, nec non nefandum execrandumque ac detestabile crimen, sollemnissime przeciwko urodzonych ich mość panom: Pawłowi, oycowi, Helenie Chodakowskiego, matce, Michałowi y Ianowi Synhajewskim, także Własowi Szysnarowiczowi, zięciowi, y urodzonymu Sakowi Szysnarowiczowi, una juncta manu, consilio, auxilio, armis et re ipsa executorum y principałom, tyrannicos homicidas, świadczyła, manifestowała y protestowała się o to: iż ich mość obwinieni, z protestantami in proxima vicinitate mieszkający, nietylko, że in antecessum różne krzywdy, szkody, contempta, disgusta różnych czasów protestantom y zabitemu wyrządzali, na zdrowie, życie y substantię ubivis locorum palam et privatim przed różney conditiei ludźmi diffidowali, a w grunta y zboża, na nich zasiane, indubite wdzierali się, one per vim zabierali, które wszystkie oppraessie swoje recentissime zabity, uti amans pacis, unikając juris tonitrua, qua potuit susferebat modestia; jednakże pomieniony obwiniony, pan Paweł Synhajewski, oyciec, z synami y zięciem swym y innemi, non desistendo a malevolo animo suo, y owszem reasumendo omnia nociva molimina, nic nie respectując na prawo boskie y przykazania jego: «non occidas», także prawo popolite y winy, w nim eo nomine opisane, które talia exequi vetant, ni na miłość bliźniego orthodoxa fidei in minima etiam occasione rerum, śmiał y ważył się, roku terazniejszego, tysiąc sześćset ósmdziesiąt dziewiątego, miesiąca awgusta dnia dwudziestego dziewiątego, consulto et deliberato animo czyhając, gdy mianowana protestantka z zabitym mężem swym y Benedyktem, synem, w polu, na gruncie jego mości pana Ielca, chorążycy kijowskiego, zasiane zboże cum consensu jego mości in vim onego zasług zbirali y już circa occasum solis ku domowi, omni pace et securitate publica freti, jadąc, powracali, tamże obwiniony jego mość pan Paweł Synhajewski z synem y zięciem swym in armis et cum armis onych, w Perebrod beresince (sic) consulto zasiadszy, nieboszczyka po nieprzyjacielsku berdyszem z tyłu w szyie cioł, że głowa tylko na skurze się została y przy gardzieliu zawisała, przez ucho y twarz także raz bardyszowy, sztychem dwa razy rohatyną, raz w piersi, drugi raz niżej pasa, do ziemi przebił, obie ręce y po

palcach junctury poprzecinał, razy, rany po wszystkich ciałach członkach. bez miłosierdzia żadnego pozadawał, od których razów eodem memento vitam cum morte commutare musiał, samą zaś protestantkę kijami, obuchami okrutnie zbili, że humo allisa, krwią zbroczona, vix e vivis non cessit y hucusque de vita periclitatur, syn zaś protestantki, pan Benedykt Iankowski, gdy by będąc na koniu, saluti suae non consuleret, a nie uszedł, pewnieby in eodem puncto discrimen vitae pateretur; wóz ze wszystkim, circa hoc enormissimum factum et truculentam necem, wzięli et suo appropriarunt commodo, w czym, że niewinna krew vindictam coelitus clamat, y żeby hoc execrandum facinus nie było impunitum, a same zaś boskie i pospolite na takowych bezbożnych zabójców instygują prawa, y onychże excessorów surowie pro qualitate facinoris czekają ex arbitrio iudicii emergentes poenae, tedy terazniejsza żałośna sierota, po okrutnie y mizernie z tego świata zeszlým małżonku swym wdowa, z pomienionemi synem y zięciem swym, że z ich mość obwinionemi in omni iudicio et officio regni jure progredietur, tą swoją deklaruje się protestatją, ktorey salvam, tam in toto quam in parte, si opus fuerit, zostawiwszy sobie meliorationem, auctionem, diminutionem, vel per citationes correctionem, in verificationem praemissorum omnium, stawil woźnego generała wojewodztwa kijowskiego, szlachetnego Iana Moszkowskiego, który w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relatyey swoiey, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, jasnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt dziewiętego, dnia trzydziestego pierwszego augusti, ad affectationem juridicamque requisitionem urodzoney jej mości paniey Theodory Czołhańskiego Theodorowey Iankowskiey, żałośney niedawną śmiercią tegoż małżonka swego pozostałey wdowy, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Kazimierza Pruszyńskiego, Iakuba Paszyńskiego, Tymofia Chodakowskiego y szlachetnego Iana Dedowicza, woźnego generała wojewodztwa kijowskiego, był tu, w mieście Owruczu, w cancellaryey grodzkiey owruckiey przy prezentatyey ciała zeszlęgo zabitego, pana Theodora Iankowskiego, na wozie, w trumnie przez protestantkę przywiezionego, u którego razy, wyżey w protestatyej mianowane, berdyszami, obuchami, sztychami y

innym orężem zadane, urzędownie z tąż stroną szlachtą, przy sobie będącą, oglądał; a potem, według zwyczaju prawa pospolitego, we trzech mieyscach, praesentatiom należących, że jest przez pomienionego pana Pawła Synhajewskiego, Michała y Iana, synów, Synhajewskich, Ułasa Szysnarewicza, zięcia, y Saka Szysnarewicza, okrutnie jest, z polnej roboty ku domowi, do Szatryszcz, w Perebrod, w brzezynie przejęty y niemiłosiernie zabity, głosem wyniosłym obwołał y publikował y do wiadomości wielu na ten czas ich mościom panom obywatelom wojewodztwa kijowskiego, do cancelaryey obo dwóch grodów zgromadzonych, także mieszczanom owruckim, przytomnym, na ten czas będącym, przywiodł, ktore zabicie mienili sobie ich mość affectantes, przez wyżey mianowanych ich mościow panów Synhajewskich, obwinionych, y comprincipałow ich mościów stane y zadane, po którey takowey publikathey, praesentathey y proclamathey on, woźny, szlachtą pomienioną, przy sobie będącą, oswiadczywszy, a ztamtąd nazad powróciwszy, relatią swoję w tym wszystkim przedemną, urzędem, zeznał, prosząc protestantes swoiey protestathey, a woźny relathey actis connotari, co y otrzymali. Benedykt Jankowski, imieniem matki y szwagra mego, podpisiue się.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, годъ 1688 — 1689, № 3214; мсть 822 на оборотъ.

LXXXIV.

Жалоба игумена Левковскаго монастыря, Арсенія Терпиловскаго на дворянина Василя Супруненка Левковскаго о томъ, что послѣдній, явившись въ петрезовомъ видѣ на поминальный обѣдъ, устроенный послѣ похоронъ Василя Левковскаго, оскорбилъ словами и побоями отца Іону, іеромонаха Левковскаго монастыря, приглашеннаго для освященія обѣда. 1689. Октября 29.

Року тисеча шесть сотъ осмдесять девятого, мѣсяца октобра двадцать девятого дня.

На уряде кгородскомъ, въ месте его королевской милости, Овручомъ, передомною, Kazimierzem Поецкимъ, наместникомъ кгородскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами нынешними, кгородскими, киевскими personaliter stanąwszy wielebny w panu Bogu jego mość ociec Arseni Terpiłowski, ihumen monasteru lewkowskiego, swym i wielebного w Bogu Iony, zakonnika tegoż monasteru, reguły świętego Bazylego ritus graeci, imieniem, soleniter świadczył i żałośnie protestował się naprzeciwko urodzonemu jego mości panu Bazylemu Suprunenkowi Lewkowskiemu, jako samemu principałowi, o to i w ten, niżej opisany, sposób: iż przerzeczony jego mość pan Lewkowski, przepomniawszy bojaźni Bożej, prawa pospolitego i win, w niem opisanych, in absentia na ten czas protestanta, gdy w roku terazniejszym, tysiąc sześć set ośmdziesiąt dziewiątym, miesiąca Oktobra dwudziestego wtórego dnia, po zejściu z tego świata urodzonego jego mości pana Wasyla Lewkowskiego, pomieniony Iona, zakonnik, jako kapłan, na miejscu protestantis w monasterze zostawiony, wokowany był, według zwyczaju obrzędu chrześciańskiego, na pogrzebienie ciała zmarłego przez urodzonego jego mości pana Jana Lewkowskiego we wsi Lewkowiczach, per consequens po odprawionych ceremoniach, pogrzebowi należytych, i w domu tegoż pana Jana Lewkowskiego na błogosławienie chleba żałobnego z inucmi gośćmi na stypę przyszedł, w ten czas obżałowany, i nie bywszy przy oddaniu ciała zmarłego do ziemi, ale gdzie indziej liquorem gorzałczanym głowę sobie obłożywszy, снаć jakowys miałąc w sercu swym skryty gniew i rankor na samego protestanta, w tenże dom actu żałobnego umyślnie przyszedszy, chcąc ony samym skutkiem wykonać, jakoż de facto nad onym Ioną, zakonnikiem, kapłanem, ziscił takowym sposobem: wprzód słowami nieuczciwemi, honorowi zakonnemu, kapłańskiemu szkodzącemi, onego zelżywszy i żydem niewiernym nazywając, zsromociwszy, blisko się przymknawszy, bez wszelkiego respectu na stan duchowny, odlew ze wszystkich sił pięścią w głowę uderzył, tak, aż poślōnić się musiał i więcej bić chciał, tylko że ludzie zacni, ich mość panowie sąsiedzi, obronili i więcej, uzaliwszy się, onego bić nie dopuścili, który to kapłan, gorzkimi łzami oblewając się, i niewiuność swoją oświadczając temiż ich mościami i wożnym niżej mianowanym, tam będą-

cym, z płaczem chleb i obiad żałośny w ten czas błogosławił, a przerzeczony obwiniony z dalszemi odpowiedziami i przechwałkami już i na samego protestanta, obiecując bardziej się mścić ieszcze, odszedł. Przez który to takowy swój niepobożny, a prawie gwałtowny uczynek, obżałowany prawo Boże i swieckie pospolite naruszył i winy, eo nomine w niem opisane, na osobę i dobra swoje zawziął i zaciągnął; o co wszystko terazniejszy comparens iterum protestując się, ofiarował się w sądzie należnym o to prawnie czynić, zostawiwszy wolną melioratią do poprawienia tej protestaciej pozwami, albo inszej uczynienie, ieśliby tego potrzeba prawna ukazywała; a na dowód tego wszystkiego, stawil tuż, na urządzie, woźnego generała wojewódstwa kijowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który, w moc prawdziwej relatiej swojej, zeznał temi słowy: iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set ośmdziesiąt dziewiętego, miesiąca oktobra dwudziestego wtórego dnia, będąc tamże, przy tym obiedzie żałośnym, w domu jego gości pana Jana Lewkowskiego, przy obecności ludzi zacnych, szlachty, ich gościów panów Lewkowskich i Niewmiryckich, na tym accie żałobnym będących, widział jako nie-miłosierdnie jego gość pan Bazyli Lewkowski wielbnego ojca Ionę pięścią w gębę odlew uderzył, aż twarz zaraz spuchła i słyszał, że i na samego jego gości ojca ihumena odpowiedzi i przechwałki czynił, co wszystko on, woźny, temiż ich gościami, tam będącemi, oświadczywszy, o tym relatią swoją uczynił, prosząc wespół z protestantem, aby to do xiąg zapisano było, co otrzymali. Arseni Terpiłowski, ihumen monastera Lewkowskiego, Stephan Karaczewski woźny.

Книга городская кievская записовая и поточная, № 4; годъ 1689—1690, мистъ 199 на оборотъ.

Жалоба дворянъ: Василя Меленевскаго, сына его, Степана, и зятя, Ивана Блоцкаго, на многихъ дворянъ: Меленевскихъ и Недашковскихъ и на родственниковъ ихъ, людей посполитыхъ: Гришка Нестратенка, Юсифа и Ивана Татуровичей о томъ, что обвиненные наносили истцамъ многократныя обиды: производили буйства въ домахъ ихъ, поносили ихъ словами публично на праздникахъ, крестбинахъ и т. п, и наконецъ нанесли имъ жестокіе побои. 1690. Генваря 9.

Року тисеча шесть сотъ девятого, месяца Генваря девятого дня.

На уряде кгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ кгородскимъ генералу подвоеводства киевского и кпигами нынешними, кгородскими, киевскими *personaliter stanąwszy urodzeni ich mość panowie: Bazyli Meleniewski, swym i urodzonego iego mości pana Stephana Meleniewskiego, syna swego, na śmiertelnej pościeli przez niżej mianowanych obwinionych dla zbicia i zkaleczenia leżącego, i jego mość pan Jan Błocki, swym i urodzonej iej mość paniej Marijanny Meleniewskiego Błockiej, małżonki swojej, i Nastasiej Błockiej, z tąz iej mość panią Meleniewską spłodzonej, córki swojej, in minorennitate będącej, per invasionem domus protestantis przestraszonej, in lecto aegritudinis zostającej, imieniem, quam primum dla odpowiedzi publicznych, po przebraniu się różnemi drogami do Owrucza, ob varias diffidationes. et insidias structas, acta praesentia adire mogli, tak zaraz z wielkimi i nieutulonemi żalami świadczyli i protestowali*

się na przeciwko urodzonym ich mościom panom: Semenowi, cujus industria factum infrascriptum perpetratum est, Janowi młodszemu Mojsieienkowi, Mikołajowi, Samuelowi i Anastasiej Kiernożickiego Demianowej, pozostałej wdowie, Meleniewskim, sąsiadom swoim i roboczemu Hryszkowi, iako się być mieni, Nestratenkowi, posierzbowi wysz namienionego iego mości pana Samuela Meleniewskiego, tudzież urodzonym ich mościom panom: Janowi, Theodorowi Niedaszkowskiemu, braci między sobą rodzonym, niemniej też Josipowi, Iwanowi, iako się być mienia i nazywają, Taturowiczom i innym wielu pomocnikom, samym skutkiem inuasorom niżej mianowanych protestantów, w ten sposób i o to: iż niektórzy z ich mościow obwinieni, nie kątentując się dawniejszemi, przez obcięcie niesłuszne dóbr w possessią swoją, porąbaniem i rozrzucaniem koło ogrodów ogrodzy i wypasieniem zbóż i iarzyiny różnej, ale coraz ad maiora et peiora procedendo, iawnej niechęci, nienawiści i przy kóždy zchadzce braterskiej, wyrządzaia i innych okolicznych ku pomocy, niewiedzieć iakiej kondytyej ludzi, biorąc, skryte affecta wyświadczaia, o czym protestationes, in antecessum coram actis variis autenticis factae, latius in se sonant; teraz tedy, nie uhamowawszy swojej na dobra i substantią zawziętej intenciej, ale nawet i do pozbawienia życia protestantów skłoniwszy się, różnych sposobów, iako by mogli pozbawić i swój przedsięwzięty niesłuszny, bezbożny zamiar, prawu Bożemu i pospolitemu uszczypliwy, szukali; iakoż bowiem, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątym, die prima Ianuarii, pod czas chrzcin, w domu urodzonego iego mości pana Demiana Meleniewskiego będących, zagrzawszy sobie różnemi trunkami głowę i tam iego mość pan Mikołaj Meleniewski, obwiniony, wynurzając swoją niechęć, z dawnych czasów zawziętą, bez żadnej okazji wysz mianowanego protestanta, iego mości pana Bazylego Meleniewskiego, słowami nieuczciwemi zelżywszy, zesromociwszy, z orężem nieprzystojnym bić porywał się i, gdyby do domu swego własnego, we wsi Meleniach będącego, nie uszedł, pewnieby z tym się światem pożegnać musiał. His non contenti, ale dolore dolori addendo, cum vario genere armorum, iako to: kołami, kiiami, i innym orężem; stanowi szlacheckiemu nieprzyzwoitym, do boju przysposobionym, na dwór iego mości pana Bazylego Meleniewskiego, protesuiącego się i

nieszkanie factora żyda Icka, tamże na podworzu będące, naszed-
szy, tamże, sprośne uczynki wyrządzaiąc, wprzód bakałarza dzieci
żydowskich bosego, ile kilka godzinami w noc, po gorzałkę bez
pieniędzy wypędziwszy, a potem, na confusią i obelgę iego mości
pana Bazylego Meleniewskiego, protestuiącego się, i bezpieczeńś
dwora szlacheckiego czyniąc, tegoż żyda, z pościeli wyciągnowszy,
przed sobą salty żydowskie odprawować kazali; tandem, za uczynie-
niem żyda, bez odzieży i obuwia, z tąż swoją armą wyszedszy ze
dworu i mianowanego protestanta, urodzonego iego mości pana Jana
Błockiego, przed wrotami dworu swego, z namienionym iego mością
panem Stephanem Meleniewskim stoiącego, obaczywszy, zaraz z te-
miż swemi przysposobionemi kołami, z płotów wyłamanemi, i żer-
dziami, z płotów wycinanemi, rzuciwszy się, sine omni respectu,
iego mość pan Mikołaj, namieniony obwiniony, Meleniewski kołem,
w ręku mającym, samym końcem zaostrzonym, z prawego boku, na-
mienionego iego mości pana Błockiego, wedle samego nosa, zajmu-
jąc nozdrze, stursem tak tyrańsko uderzył, że aż, za wylecieniem
na wylot tego kołu, kilka zębów pogruchotać się musiało, i raz mu
nie mały, z uszczerbkiem nosa i zadaniem rany znacznej, zadał; a
po tym, nie wiedzieć który z obwinionych, uchodzącemu raz w rękę
lewą, zwierzchu na piszczali, wedle samego sustawa, drugi zaś zrącz
szybkim i przyściem (sic) posród gołeni prawej nogi przyozdobiwszy,
prawie semivivum, szturmując koło dworu, wielkim hołasem i okrzy-
kiem wołając i do izby dobywając się, drzwi i okna powybiali,
ogrodę siekierami powycinali i, izbę otoczywszy swoją assistentią,
protestanta incarcerowali; mianowanego zaś pana Stephana Meleniew-
skiego, między siebie porwawszy, tak tyrańsko zbili, zkałeczyli, że
do tych czas, na śmiertelnej pościeli leżąc, do siebie przyiść nie mo-
że, i pan Bóg wie, ieśli żyw będzie; czym wszystkim nie ukonten-
towawszy się, ale nawet przed osobą urodzonego iego mości pana
Stephana na Didkowcach Didkowskiego, regenta grodzkiego genera-
łu województwa kiiowskiego, na ten czas we wsi Waśkiewiczach
będącego, swoj żal opowiadaiących, zastawszy, przy wielu innych
obywatelach województwa kiiowskiego, tam na ten czas będących, a
ile pod czas prazników zgromadzonych się, swemi możnościami chlu-
bili się, lżyli, sromocili i, co do gęby przyniosło, oprimowali, na-

zajutrz zaś, to jest dnia szustego praesentis, we wsi Didkowcach, protestanta, do grodu iadącego, uwodząc ugodą, do pewnego domu, rzkomo dla życzliwości, ale więcej do zgoby i potaiemnego ujęcia zdrowia przywodząc, gdzie publice, in gremio różnej braci, sławę dobrą, z ujęciem honoru, urodzonego jego mości pana Iana Błockiego słowami nieuczciwemi lżyli, sromocili i dalsze odpowiedzi, jeśli by gdzie kolwiek mogli poścignąć, na zdrowie odpowiadali; przez co wszystko prawo pospolite naruszywszy, w winy, w niem opisane, popadli i do szkód na trzy tysiące złotych przywiedli i przyprawili, o co wszystko, ut praemissum est, jure agere velle (przy zostawieniu, si juris necessitas exigerit, wolnej mellioratiej tej terażniejszej protestaciej) uczynić nie zaniechać, declarowawszy; na dowód tego wszystkiego stawil woźnego generała województwa kiiowskiego, szlachetnego Iana Dedowicza, który, w moc prawdziwej relatiej swojej, iawnie i dobrowolnie zeznał, iż on, roku, miesiąca i dnia, wysz na accie mianowanych, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, wiary godnych, urodzonych panów; Wacława Kruszyńskiego i Władysława Zimnickiego, dla tym lepszej wiary użytych, był tu, w mieście iego królewskiej mości Owruczym, w gospodzie protestantów, u sławetnego Tymosza Iwankowicza i, tam będąc, widział na mianowanym panu Błockim razy, w protestaciej wyrażone i opisane, i to słyszał, że pan Stephan Meleniewski przez pobicie na śmiertelnym łóżku leży, i Bóg wie, jeśli żyw będzie, co wszystko widziawszy i oglądawszy, o tym prawdziwą przed urzędem niniejszym czyni i zeznawa obductionis relatią i prosili, tak protestantes protestatiej, iako i woźny swojej relatiej, aby to wszystko do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich przyięto i zapisano było, co otrzymali. Swym i mianowanego jego mości pana Bazylego Meleniewskiego, jako pisać nie umiejącego, imieniem, za proźbą iego mości, podpisuję się. Ian Błocki.

Книга городская киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 319.

LXXXVI.

Королевскій мандатъ, требующій въ задворный, ассесорскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсуновскихъ, Пашинскихъ, Волковскихъ, Васьковскихъ, Барановскихъ, Ущиповскихъ и другихъ вслѣдствіе иска противъ нихъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго, который обвинилъ ихъ въ томъ, что они незаконно присвоили себѣ дворянское званіе и отказались отъ подсудности старостѣ и отъ боярскихъ повинностей въ пользу овруцкаго замка. 1690 Юня 13.

Року тисеча шестьсотъ девяностъ первого, мѣсяца Марца дватцатого дня.

На уряде кгородськомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Пузиревичомъ, отъ уроженого его милости пана Яна Якубовьського, намесьника кгородського подьстаросты овруцкаго, до принятия нижей инъсерованого мандату его королевское милости ужитимъ и упрошонымъ субъдефекгатомъ, и книгами винешъними, кгородскими, овруцскими *comparans personaliter urodzony jego mość pan Alexander Koziński, administrator dobr wielmożnego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, nomine tegoż jego mości pana swego, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, mandat z pieczęcią wielką koronną y podpisem ręki sekretarskiey, po bojar rebellizujących, do starostwa owruckiego należących, y innych ich mościów, fundos et bona regalia apprehendujących, w tymże mandacie specyfikowanych, z cancellariey jego królewskiey mości wydany, per oblatam podań, de tenore tali: Jan trzeci, z Bożey łaski krol*

polski, wielkie xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, zmużdki, inflanski, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, smoleński, siewierski y czernigowski. Wam swobodnym bojarom, ze wsiów: Moszków, Bołsunow, Zaslavia y Krukow, także Paszyn y Wołkowicz; na óstatek wszystkim: Waškowcom, Baranowcom, Uszczapom, y wszystkich pomienionych dobr y wsi, do starostwa owruckiego należytych, y w przywileju wyrażonych, obywatelom, dzierzawcom y possessorom, z powinności swcy, według lustraciy wojewodstwa kijowskiego a starostwa owruckiego wyłamującym się, osobom, z dobr, osób y summ waszych, jakimkolwiek sposobem wam y successorom waszym należących, roskazujemy, abyście przed nami y sądem naszym assessorskim, od daty y położenia ninieyszego mandatu za niedziel sześć, albo kiedy ta sprawa z rejestru, tey y podobnym sprawom należytego, do sądenia przywołana przypadnie, tam, gdzie na ten czas z dworem naszym szczęśliwie residować będziemy, osobami waszemi staneli, a to ~~na~~ instantią y prawne poparcie urodzonego jego mości pana Franciszka Potockiego, starosty owruckiego, także szlachetnych y urodzonych: Jana Pieślaka, plenipotenty, y Jana Jakubowskiego, sługi y administratora dobr pomienionych y innych, do starostwa owruckiego należących, którzy was pozywają o to: iż wy, sprzeciwiając się pospolitemu prawu y lustracjom, za antecessorów starosty owruckiego pomienionych wsi opisanym, a nie obawiając się ztąd żadnych win, szkód y nagany, ważyliście się y ważycie, za dzierzawy teraznieyszego urodzonego starosty, aktora, z posłuszeństwa y zwierzchności wybijać y żadnego posłuszeństwa nie czynić, przywilejami jakimiś y excerptami onych, z xiąg owruckich wyjętymi, zasłaniać y wolność szlachectwa y dobr pomienionych, z dawnych czasów do krolewsczyny starostwa owruckiego należących, usurpować, (które przywileje ad male narrata otrzymane, przez commissyą włodziimirską nie uznane y do participatye summ nie przypuszczone) przez co szkodę aktorowi, uymę skarbowi y rzeczy pospolitey uczyniliście. Dla czego, nie czyniąc wam żadnego bezprawia, ad instantiam wyżey pomienionego urodzonego actora, albo jego plenipotenty umocowanego, przed sąd nasz assessorski zadworny, z przywilejami, wolnościami waszemi y prawami na czas wyżey wyrażony stawcie się y justyfikuycie, a terminu opisanego pilnować nie zaniedbujay-

cie; albowiem, gdy się temu mandatowi sprzeciwić, a terminu pilnować zaniechacie, wiedźcie o tym, iż was od wolności waszych, jeżeli jakie dobre y doskonałe pokazać macie, odsądzą, urodzonemu actorowi zwierchność, posłuszenstwo, jako z dawnych czasów opisane, uścić, pełnić y wykonać nakażą dakretem naszym. Bądźcież pilnemi y stawcie się. Dan w Warszawie, dnia trzynastego Czerwca, roku pańskiego MDCXC, panowania naszego XVI. U tego mandatu, przy pieczęci wielkiej koronney, podpis ręki sekretarskiej w te słowa: W. S. C. J. K. M. S. m. p. Któryże to mandat, za podaniem wysz mianowanej osoby podawającej, a za moim urzędowym przyjęciem, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany.

Книга городская оvruckая записовая и поточная, 1691—1692 года, № 3216; листъ 40.

LXXXVII.

Жалоба дворянина Георгія Ущановскаго на дворянъ; Михаила, Артемія, Григорія и Ефимія Ущановскихъ и на Василису и Марину Васильковскихъ о томъ, что обвиненные отняли въ церкви у дочери истца, Анны, крашеное лице и ее побили, называя ся родителями «недовѣрками». Потомъ они беспрестанно преслѣдовали истца и его семью, наносили имъ побои, разорали хозяйство и т. п. 1690. Сентября 2.

Рокъ тисеча шесть сотъ девятого, месяца сентебра второго дня.

На уряде вгородск мѣ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ вгородскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами нынешними, вгородскими, киевскими personaliter stanawszy urodzny iego mość pan Jerzy Uszczapowski, jako skoro tylko dla ustawicznych zasa-

dzek po drogach i odpowiedzi publicznych do act niniejszych przybyć mógł, tak zaraz, swym i urodzonej iej mości paniej Krystyny Kozakowskiego Ierzynej Uszczapowskiej, małżonki swej, tudzież urodzonej panny Anny Uszczapowskiej, córki swej, in minorennitate ieszcze zostaiącej, soleniter a prawie żałośnie świadczył, manifestował i protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Michałowi i Marynie Uszczapowskim, małżonkom, Wasiliej Waśkowskiej i córce iej Marynie Jewchimowej Waśkowskiej, samym principałom i comprincipałkom, Hrehoremu i Artemowi Uszczapowskim i Jewchimowi, przezwiskiem Malnie, i innym pomocnikom i comprincipałom, samymże wysz mianowanym obwinionym imionami i przezwiskami wiadomym i znaiomym, o to i w ten sposób, niżej opisany, iż ich mość obwinieni, zdawna zawzięwszy przeciwko protestującemu i dzieciom onego zły rankor, gniew i nienawiść i różnemi sposobami szukaiąc, iakoby o szwank zdrowia a podobno i o śmierć samego przywieść i przyprawić mógł, iakoż i de facto samym skutkiem wypełniając, naprzód w roku terazniejszym, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątym, miesiąca aprila dnia trzydziestego, w cerkwi Waśkowskiej, w same święto uroczystości zmartwychwstania pańskiego ritus graeci, wydarszy z rąk u córeczki protestantis, wysz wspomnianej panny Anny Uszczapowskiej, iaio farbowane, samą pięściami tak zbili, że aż twarz spuchła i plecy sinie zostały, i jajo o ścianę stłukli, mówiąc te słowa: «że twemu ojcowi i matce lepiej będzie»; nazywaiąc niedowiarkami; i potym, dnia dwudziestego trzeciego junii, umyślnie ku ruinie i zgubie substantiej protestantium napędziwszy konie, bydło, świnię na zboże protestantis, mianowicie żyto, na kop dziesięć spaśli, a co najżałośniejsza, też córeczkę protestantium porwawszy, w wieku niedojrzałym, dzieci obżałowanych, dnia dwudziestego osmego junii, z informatią rodziców swych, w wodę, w staw z grobli wtrącili i, gdyby sąsiedzi, przypadszy, z wody głębokiej nie wyratowali, tamby się wodą zalawszy, z tym światem pożegnać musiała, o co gdy protestant o sprawiedliwość upraszał, żadnej nie odniósł i owszem, miasto ukontentowania, z kiiami, kołami za protestantem się uganiiali, tegoż dnia, już w nocy, gdy protestans, iako szlachcie ubogi, czeladzi nie mający, na nocleg z końmi jechał, pan Hrehory Uszczapowski, pasierzb, na tymże

noclegu protestanta ubezpieczonego, do spania gotującego się, insperacie za łeb porwawszy, czuprynę wyrwał, do rusznicy porwawszy się, do protestanta strzelić chciał, głównią po głowie bił i, gdyby nie ludzie i wyrostkowie, na tymże noclegu będące, od tego złego przedsięwzięcia nie odratowali i nie odwiedli, niechybnieby protestanta z tego świata zgładził; na dzień zaś jutrzejszy sam principał, pan Michał Uszczapowski, obwiniony, z małżonką swą i z synami, umyślnie na dom protestanta naszedłszy, sam kiiem hrubym, a sama obwiniona łopatą obojga protestantium bili i ran samemu na plecach i grzbiecie bitych, sinych, spuchłych, krwią ociekłych dziesięć, a samej siedm szkodliwych, także na plecach i grzbiecie nazadawali, słowami nieuczciwemi lżyli, sromocili; dnia dwudziestego dziewiątego tegoż miesiąca i roku, zastąpiwszy wszyscy na grobli, z rucznicami, siekierami i kiiami, cale protestanta zabić już chcieli, zkąd gdy uszedł, i na dwór napadszy, itidem z różnym orężem, oborę rozrzućili i tejrże obory kołami, łatami, powinami, ułomkami, do izby szturmem dobywając się, ciskali, okna powybiłali, drzwi wyłamawszy do sieni, bez wszelkiego respectu na dom i honor szlachecki, besztali, łajali, i, co ieno ślina do gęby przynieść mogła, dishonorowali, tandem, gdy, prawie suplex upadając, protestans wyprosił się nazajutrz, dnia trzydziestego tegoż miesiąca junii, synowie obwinionych ze psami kaczek dwadzieścia i dwoie, panowie Artem Uszczapowski i Jaśko Waśkowski, pozabiałali i na swój pożytek obrócili, klacz, z pola biegącą, szerścią siwą, zrzebną, na ulicy przeiąwszy, valoris złotych pięćdziesiąt, kiiami tak potężnie bili, że aż dnia trzeciego niedoczekawszy, zrzuciła; tym wszystkim nie ukontentowawszy się, z rucznicami, siekierami prawie kóздеgo dnia po drogach zastępując, protestanta nieżywić usiłuią, codziennie na pojedynek, prawem zakazany, wyzywaią, na ostatek małżonkę protestantis, przejąwszy na ulicy, idącą do domu swego, bić chcieli, a gdy, do sieni domu swego uszedłszy, zawarła się, drzwi wyłamali, podwikę z głowy zdarszy, za włosy targaiąc, po ziemi włoczyli, kiiami bili, słownie dishonorowali i dalsze odpowiedzi i diffidatie czynią i czynić nie przestaią; przez co obwinieni wszyscy prawo pospolite i pokoj sąsiedzki naruszywszy, w winy, w prawie pospolitem o takowych excessach opisane, popadli i do szkód nie małych, które czasu prawa

osobliwymi rejestrami liquidowane będą, protestantów przywiedli i przyprawili; o co wszystko protestans iterum atque iterum świadcząc się i żałośnie protestując, ofiarował się o to wszystko z obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy jednak sobie wolną melioratią do poprawienia pozwami tej protestatiej, albo uczynienie inszej szyrszej, jeśli by tego potrzeba prawna ukazywała; a na dowód tego wszystkiego, tenże comparens stawił woźnego generała wojewódstwa kiiowskiego, szlachetnego Jana Moszkowskiego, który, w moc wiernej, prawdziwej i skutecznej relatiej swojej, zeznał tymi słowy: iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątego, różnych miesięcy i dni, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych panów: Alexandra Waśkowskiego i Jana Legieńskiego, naprzód dnia piątego Maia, na affectatią urodzonego iego mości pana Jerzego Uszczapowskiego, był w domu iego mości, we wsi Uszczapach, widział i urzędownie oglądał córeczkę jego mości, pięściami zbitą, twarz spuchłą i plecy zsiniałe; potym, z tąż szlachtą, dnia dwudziestego siódmego Iunii, w polu oglądał żyta protestantium, końmi, bydłem i świniami wypasionego i wydeptanego na kop dziesięć, a na samym protestancie, na głowie czuprynę wyrwaną, głowę wszystką głównią stłuczoną, zpuchłą, zsiniałą, a na plecach i grzbiecie razów bitych, sinich, spuchłych, krwią ociekłych dziesięć; także i na samej iej mości paniej Uszczapowskiej, itidem na plecach i grzbiecie takowychże razów siedm, oglądał; tegoż miesiąca, dnia trzydziestego, widział i oglądał oborę na podwurzu rozrzuconą, okna w budynku powybijane, drzwi wyłomane, co wszystko ich mość panowie Uszczapowscy, żałujące się małżeństwo, mienili być stałe i zadane od wysz mianowanych principałów i comprincipałów, czasu i sposobem, wyżej w protestacii mianowanemi, jako i szkody różne, i spasy w zbożu, i pobicie kaczek, i córeczki pobicie, i w wodę wrzucenie, i o włos nie utopienie, i dalsze odwpiedzi, i przechwałki na zdrowie protestantów i substantią onych od obżałowauych czynienie; co wszystko on, woźny, pomienioną stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, o tym przedemną, urzędem, relatią uczynił i zeznał, prosząc wspólnie z protestantem, aby to wszystko do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich przyjęto i zapisano było; co i otrzymał. Na miej-

scu jego mości pana Uszczapowskiego, jako pisać nie umiejącego, za ustną prozbą jego mości, do tej protestatjej podpisuie się. Thomasz Baranowski.

Книга городская кievская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 445.

LXXXVIII.

Жалоба дворянина Радіона Шкуратовскаго на дворянъ: Евфимія, Василія и Романа Шкуратовскихъ и Федора Барду-Ходаковскаго о томъ, что они во время «кануна» въ селѣ Шкуратахъ, будучи въ пьяномъ видѣ, поносили истца неблагопристойными словами среди многочисленнаго собранія околичныхъ шляхтичей, съѣхавшихся въ Шкураты на кануи. Потомъ обвиненные ворвались въ домъ истца и нанесли сильные побои ему и его женѣ. 1690. Сентября 22.

Року тисеча шесть сотъ девятыятого, месяца Сентебра двадцать второго дня.

На уряде кгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Посецкимъ, наместникомъ кгородскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами ниншними, кгородскими, киевскими personaliter stanawszy urodzony jego mość pan Radion Skuratowski, swym i urodzonej jej. mości paniej Heleny Didkowskiego Skuratowskiej, małżonki swej, imieniem, do grodu i act niniejszych, dla tyrańskiego zбicia i barzo słабego здrowia, dojechać niemogącej, z wielkim żалем, a prawie płaczлиwie soleniter świadczył, manifestował i w ten, niżej opisany, sposób, przeciwko urodzonym ich mościom panom: Jewchimowi Skuratowskiemu, jako sam. mu principałowi, także Bazylemu, ojcowi, Romanowi, synowi, Skuratowskiм, Fedorowi Bardzie Chodakowskiemu i innym comprincipałow, uczynku i excessu niżej mianowanego dopomogaiącym, pro-

testował się o to i w ten niżej opisany sposób; iż jego mość pan Jewchim Skuratowski, niewiedzieć z jakowej okazji, zawziąwszy zły rankor i gniew przeciwko protestującym, obojgu małżonkom, różnych szukał sposobow, aby onych o szwank zdrowia przyprawić, albo z tego świata zgładzić mógł, jakoż, upatrzywszy czas sposobny, podczas uroczystości święta chwalebneho narodzenia najświętszej Panny ritus graeci, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątym, dnia dwudziestego Septembra, jako to podczas prężnika we wsi Skuratach, gdy nie tylko ich mość panowie sąsiedzi i bracia Skuratowscy, ale i okoliczni, w kanon ziechawszy się i conwersatją swoją pocziwie i spokojnie zwyczajnie mieli, jego mość pan Jewchim Skuratowski, w tym że kanunie obłożywszy sobie trunkami chmielnemi głowę, a przybrawszy do siebie za pomocników wysz mianowanych ich mościów panow: Bazylego i Romana Skuratowskich i Fedora Chodakowskiego i z onemi cale na protestantów iednostajną radę i zmwę uczyniwszy, przyszedzsy wprzód do biesiady, gdzie protestans z ich mościami pany przyjacioły i bracią swoją conwersował, okazyją do zwady protestantom dawać począł, i kijem, w ręku mającym, koło gęby szyrmował, słowy niepocziwemi, honorowi szlacheckiemu szkodzącemi, lżył, sromocił, dishonorował, na poiedynek, prawem zakazany, wyzywał, protestans tedy, obaczywszy, że nie żart, cicho podziękowawszy za conwersatją, miejscami kryiomemi do domu swego uszedł, tandem gdy obżalowani, obaczywszy, że protestans odszedł do domu swego, tegoż czasu, nie respectując bynajmniej na prawo popolite i winy, w niem na takowych wiolatorów surowie opisane, miłość też braterską i pokoj sąsiedzki, ile w iednej wsi mieszkaiący, cale postponowawszy, do tego przepomniawszy bojaźni Bożej, wszyscy hurmem naszedzsy na dom i mieszkanie protestantów, z krzykiem, hukiem, hałasem, wprzód płoty koło dworu połamawszy, i kołów z tych że płotów porujnowanych nabrawszy, szturmem do izby dobywali się, tamże, drzwi wyłomawszy i okna powibijawszy, dzieci strachem nakarmiwszy, samego protestanta za łeb na podwórze wywiodzsy i na ziemię obaliwszy, temiż kołami po grzbiecie, po plecach bez miłosierdzia bili, tłukli i, jako się im podobało, i razów bitych kołami, sinich, spuchłych, krwią ociekłych na grzbiecie i na plecach piętnaście za-

dali, oko prawe pięścią podbili, a gdy małżonka protestantis, biało-głowa ciężarna, przypadszy, prosić poczęła, aby protestanta, nie zabijali i żywo zostawili, tedy samą protestantkę bez wszelkiego respectu na stan szlachecki białogłowski, itidem słowami wszeteczne-mi, honorowi szlacheckiemu szkodzącemi, sromocąc, łżąc, jeden z nich ze wszystkich sił kołem pośród głowy uderzył i, aż do kości przebiwszy, raz szkaradny, szyroki zadał; potym, na ziemi leżącej, podwikę z głowy zerwawszy, za włosy targali, kolanami gnietli, podkowami deptali, podwikę i koszulę krwią zboczyli, kołami temiż bili, i razów siedm szkodliwych, bitych, spuchłych, sinych, krwią ociekłych na plecach i na grzbiecie zadali, która, nie mogąca doiechać do grodu, we wsi Moszkach bardziej zachorowała, Bóg to i wie, iesli od takowego bicia i przestrichu, jako ciężarna, nie poty-ra, albo i żywa iesli będzie; przez który to takowy niezbożny i nie-miłosierdny a prawie gwałtowny uczynek i postępek swój, obżało-wani pokój sąsiedzki zgwałcili, prawo pospolite naruszyli, winy w niem, eo nomine za takowe excessa surowie opisane, na dobra i osoby swoje zawzięli i zaciągneli, protestanta do szkód nie małych, które czasu prawa osobliwym registrem specificowane będą, przy-wiedli i przyprawili: o co wszystko protestans iterum atque iterum świadcząc się i protestując, ofiarował się o to wsyystko prawem czynić nie zaniechać, zostawiwszy iednak sobie wolną melioratią do poprawienia tej protestaciej, lubo inszej uczynienia, albo tejsze po-zwami rozszerzenie i poprawienie; a na dowód tego wszystkiego stawil woźnego generała wojewodstwa kijowskiego i innych, szla-chetnego Trochima Duchowskiego, który w moc prawdziwej, wiernej i skutecznej relatiej swojej, zeznał temi słowy: iż on, roku terazniej-szego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątego, miesiąca Septembra dwu-dziesiątego wtórego dnia, na affectatią urodzonych ich mościów panów: Radiona i Heleny Didkowskiego Skuratowskich, małżonków, a z przydania mego urzędowego, mając też przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Jana Kaleń-skiego i Heliasza Duchowskiego, był we wsi Moszkach, w gospodzie protestantów, gdzie widział i oglądał samą iej mość panią Skura-towską, chorą, na śmiertelnej pościeli leżącą, zbitą, zkrwawioną, na ktòrej naprzód widział raz, pośród głowy kołem przebity aż do

kości, szeroki, szkodliwy, a na grzbiecie i na plecach siedm także sinych, spuchłych, krwią ociekłych i wszystkie ciało spuchłe, kolanami snać gniecione, koszulę, podwikę i zapaskę krwią zbroczoną, a na samym protestancie, także na plecach i na grzbiecie, razów sinych, spuchłych, szkodliwych, krwią ociekłych piętnaście i oko prawe pięścią snać podbite i ciało wszystkie spuchłe, które to takowe gwałtowne pobicie, pokaleczenie, ich mość panowie Skuratowscy, małżonkowie, mienili sobie być stałe i zadane od ich mościów panów Jewchima, Bazylego i Romana Skuratowskich i Fedora Chodakowskiego czasu i sposobem, jako się wyżej w protestatniej opisało; a tak on, woźny, co widział i słyszał, tąż stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, i ztamtąd odszedszy, o tym tak a nie inaczej przedemną, urzędem, uczynił tę swoją prawdziwą relatią, prosząc współ z protestantem, aby to wszystko do xiąg przyięto i zapisano było; co otrzymali. Imieniem jego mości pana Radiona Skuratowskiego, jako pisać nie umiejącego, na miejscu za proźbą jego mości podpisiue się. Thomasz Baranowski.

Книга вродская кievская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; мстѣ 454 на оборотѣ.

LXXXIX.

Объявленіе вознаго о томъ, что онъ вручилъ по принадлежности королевскіе мандаты, требующіе въ ассессорскій задворный судъ дворянъ: Мошковскихъ, Дидковскихъ, Болсуновскихъ, Васьковскихъ, Костюшковскихъ, Белоцкихъ и другихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго, о присвоеніи ими незаконно шляхетскихъ правъ и земель овруцкаго староства. 1691. Марта 28.

Року тысеца шестьсотъ девяностъ перваго, месяца марца двадцать осьмого дня.

На уряде вродскомъ, в замку его королевское милости овъ-

руцкомъ, передомвою, Теодоромъ Пузировичомъ, одъ его милости пана Яна Якубовъскаго, намѣстника подѣстароства овруцъкого, адъ гунькь актумъ ужитимъ и упрошонимъ субъделегатомъ, stannowszy oczewiście woźny generał woiewodztwa kijowskiego y innych, szlachetny Stephan Karaczewski, dla zapisania do xiąg niniejszych jawnie, jaśnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Marca różnych dni, oblaty mandatu jego królewskiey mości, przeciwko niżey mianowanym osobom, ad instantiam niżey wyrażonego wielmożnego actora, z cancellariey jego królewskiey mości, z przyciśnieniem pieczęci wielkiey koronney, de actu et data w Warszawie, dnia trzynastego Iuni, roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiątego wydanego, z grodu owruckiego authentice wyięte, na różne mieysca: pierwszy do wsi Moszków y mieszkania bojara celniejszego, na imię Nikona Naumenka—Moszkowca; drugi na gruncie urodzonego jego mości pana Stephana Dydkowskiego, regenta grodzkiego owruckiego, indebite przez jego mości apprehendowanym, wetknął; trzeci do wsi Czarnohubowicz, alias Bołsunow, y dworu celniejszego bojara, Alexandra Kowszyka Bołsunowskiego; czwarty do wsi Waśkowicz y domu celniejszego bojara, Stephana Waśkowskiego; piąty do miasteczka jego królewskiey mości Michajłowki, possessyey niesłuszney jego mości pana Hrehorego Kościuszkowskiego, zostającego, y dworku, tam będącego; szosty na uroczysku wioski Międzyrzyczki, po różnych possessorów, indebite ad fundos et sortes interessującym się, wetknął; siódmy po Stephana y Fedora Bełockich, bojarów we wsi Heiewiczach, dobrach ziemskich, mieszkających y domu, tam będącego, nosił i seorsive każdemu, w residenciach, pomienionych wsi possessorom niesłusznym y bojarom rebellizującym, iurisdictioni wielmożnego jego mości pana starosty tutecznego mieysca, ut supra praemissum est, położył y opowiedział, aby inszym siabrom swoim opowiedzieli o położeniu, przykazał. Pisany ten mandat, w oblacie inserowany, ad instantiam wielmożnego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, także szlachetnych y urodzonych panów: Jana Pieślaka, plenipotenta, y Jana Jakubowskiego, administratora dóbr pomienionych starostwa owruckiego, actora, po swobodnych bojarów pomienionych wsi, do starostwa owruckiego na-

leżących, y innych possessorów niesłusznych dóbr y gruntów jego królewskiej mości, do starostwa owruckiego przyległych y quoquo modo interessantów, w sprawie y actey et quidem bojarom, względem sprzeciwienia się prawu popolitemu y przywilejom jego królewskiej mości, niemniej commissom y lustratior, in termino juris producowanym, tudzież względem wybrania się y wybicia z władzy, zwierzchności y posłuszeństwa pomienionego wielmożnego jego mości pana starosty mieysca tuteyszego, tak też iakowemiś niesłusznymi minutami y ekstraktami titulum nobilitatis, usurpowanie, nihilominus do wskazania win prawnych, ztąd popadłych i pochodzonych, przeciwko zaś pomienionym ich mościom panom possessorom niesłusznym, do pokazania praw, jeżeliby iakowe mieć mieli, deoccupowania dóbr y czynienia calculum instituowanej y intentowanej, o czym ten mandat, modo quo supra per oblatam podany, szerzey a dostateczniej w sobie obmawia, za którym to mandatem jego królewskiej mości pomieniony woźny rok y termin pomienionym obwionym przed sądem jego królewskiej mości assessorskim, za niedziel sześć od daty y położenia tego mandatu, albo gdy ta sprawa z rejestru, sobie należytego, do sądzenia przywołana, przypadnie, tam, gdzie na ten czas jego królewska mość z dworem swoim residować będzie, stanowienia się, złożył y naznaczył; y o tym tę swoją prawdziwą rellatią przedemną, urzędem, czyni y zeznawa, prosząc, aby actis connotowana była; co ad affectationem suam y otrzymał. Stephan Karaczewski woźny.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, 1691—1692 года, № 3216; листъ непрономерованный между 216 и 217.

Протестъ дворянъ Пашинскихъ и Волковскихъ противъ овруцкаго старосты Франциска Потоцкаго о томъ, что онъ, вопреки древнимъ грамотамъ и привилегіямъ, оспариваетъ ихъ дворянское достоинство и выхлопоталъ у короля мандатъ, оскорбляющій честь истцевъ. 1691. Іюля 19.

Рову тисеча шесть сотъ девяностъ первого, месяца іюля девятнадцатога дня.

На уряде кгородскомъ, въ мѣсте его королевской милости, Овручомъ, передомною Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ кгородскимъ генералу подвоеводства киевского и книгами нынешними кгородскими, киевскими *comparens personaliter urodzeni ich mość panowie: Jakub Paszyński, Andrzej Wołkowski, swemi i urodzonych ich mośćciów panów tak Paszyńskich, jako i Wołkowskich, wszystkich generaliter braci swej, w iednej wsi Paszynach mieszkających, dziedziców i posessorów dóbr wspomnianych, Paszyn, imieniem, skoro dowiedzieć się mogli o jakowymści mandacie ku zmazaniu honorów szlacheckich od jego królewskiej mości, dowiedziawszy się, w sprawie wielmożnego iego mości pana starosty owruckiego, tak zaraz soleniter, z wielkim żalem, a prawie z gorzkiemi łzami świadcząc, manifestowali i protestowali się przeciwko temuż wielmożnemu jego mości panu Franciszkowi na Potoku Potockiemu, staroście owruckiemu, w ten sposób i o to: iż jego mość pan starosta owrucki, lekce sobie poważając prawo pospolite, przywileie, confirmacie od najjaśniejszych królów ich mościów, panów miłościwych, dekreta try-*

bunalskie, nie mając żadnej najmniejszej przyczyny, przystępu i interessu do ich mościów panów Paszyńskich i Wołkowskich, jako szlachty rodowitej, dobrze osiadłej, przy dostojenstwie królów ich mościów panów miłościwych w różnych okazjach, lubo i wygnani będąc od nieprzyjaciela krzyża świętego i rzeczpospolitej, krew swoją rozlewających, dobrze w rzeczpospolitej zosłużonych, antiquitus od tych że królów, panów miłościwych, różnemi dekretami, jako i sądu głównego trubunału koronnego lubelskiego in toto w spokojnej possessiej stricte obwarowanych, (iako te wszystkie prawa, przywileie, dispositie, dekreta comisarskie, różne kwity poborowe, attestatie wojskowe w sobie zawierają i obmawiają) nie wiedzieć z jakowego instinctu, postponując te wszystkie dobrodziejstwa królewskie i merita w ojczyźnie, jako szlachty rodowitej, w honorze innym ich mościom równym, śmiał i ważył się wyiednać od iego królewskiej mości, Jana trzeciego, nam teraz szczęśliwie panującego, mandat, z opisaniem w nim laesii honoris protestantium, do iakowejści niesłusznej, nieprawnej jurisdictiej zamku i starostwa owruckiego przypisując, i tymże mandatem pociągając, czemu, iż nigdy z prapradziadów, dziadów, ojców swoich i sami załując się nigdy nie podlegali, przy wolnościach swoich szlacheckich jako żyli i mieszkali, tak i teraz nieodmiennie pod prawem ziemskim, koronnym mieszkając, przy najjaśniejszym majestacie i dostojenstwie iego królewskiej mości, pana swego miłościwego, przy całości rzeczpospolitej, jako zwykli za ojczyznę honory swoje i zdrowia ważyć i ostatkiem krwi pieczętować, ażeby za tym mandatem najmniejszego uszczerbku protestantes wszyscy nie ponosili i ni w czym nie ponieśli, do tejsze łaski iego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, stosując, protestując iteratis vicibus, solennie manifestując i protestując, salvam meliorationem poprawienia tej protestaciej, lubo pozwami wodług prawa rozszerzenia, a za tym, aby pokrywką tegoż mandatu iego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, in recenti iakowej niesłusznej, nieprawnej condemnaty w sądzie nienależnym nie otrzymał i za nią iakowa violentia, żeby się brevi tempore nie stanęła przez subordynowane iakowe osoby, do dalszych szkód nie przywiódł, do poprawienia tej protestaciej sobie, potomkom i successorom swoim zostawiwszy i prawnie w sądzie należnym ofiarowasz, o to się wcześniej manifestowawszy, pro-

sili, aby to na ten czas actis praesentibus connotatum było: co i otrzymali. Jakub Paszyński, swym i wszystkich ich mościów panów braci swej imieniem. Andrzej Wołkowski.

Книга городская киевская записовая, поточная и декретовая, № 5, годъ 1691—1695; мѣстъ 210.

XCI.

Протестъ дворянъ: Ущাপовскихъ, Васьковскихъ, Барановскихъ, Мошковскихъ и Болсуновскихъ противъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что онъ, вопреки древнимъ грамотамъ и привилегіямъ, оспариваетъ ихъ дворянское достоинство и выхлопоталъ у короля, оскорбительный для ихъ чести, мандатъ. 1691. Юля 27.

Року тисеча шесть сотъ девяностъ первого, мѣсяца іюля двадцать сегого дня.

На уряде кгородскомъ, въ месте его королевской милости, Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ вгородскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами нынешними, вгородскими, киевскими comparens personaliter urodzeni ich mość панowie: Serhej Uszczapowski, Paweł Baranowski, Stephan Waškowski, Nikodym Moszkowski i Hrehory Bołsunowski, swemi i wszystkich ich mościów panów: Uszczapowskich, Waškowskich, Baranowskich, Moszkowskich i Bołsunowskich, braci i sąsiadów swych, dziedziców i possessorów w tychże wsiach mieszkających, imieniem, skoro dowiedzieć się mogli o iakowymści mandacie, ku zmazaniu honorów swych szlacheckich od iego królewskiej mości, w sprawie wielmożnego jego mości pana starostы овруцкого, так zaraz soleniter, z wielkim žalem świadcząc, manifestowali i protestowali się przeciwko temuż wielmożному jego mości пану Franciszkowi na Potoku Potockiemu, staroście овруцкіemu, w ten sposób i ото: iż jego mość

pan starosta owrucki, lekce sobie poważając prawo pospolite, przywileie, confirmatie, od najjaśniejszych królów ich mościów, panów miłościwych, dekreta trybunalskie, nie mając żadnej najmniejszej przyczyny i interessu do ich mościów panów Baranowskich, Uszczapowskich, Waškowskich, Bołsunowskich i Moszkowskich, jako szlachty rodowitej, dobrze osiadłej, przy dostojenstwie królów ich mościów, panów miłościwych, w różnych okazjach, lubo i wygnańcami będąc od nieprzyjaciela krzyża świętego i rzeczypospolitej i krew swą rozlewających, dobrze w rzeczy pospolitej zosłużonych, antiquitus od tychże królów, panów miłościwych różnemi dekretami, jako i sądu głównego trybunału koronnego lubelskiego in toto w spokojnej possessiej stricte ohwarowanych, (iako te wszystkie, prawa, przywileia, dispositie, dekreta commissarskie, różne kwity poborowe, attestatie wojskowe w sobie zawierają) niewiedzieć z jakowego instictu, postpuniąc wszystkie dobrodziejstwa królewskie i zasługi w ojczyźnie, iako szlachty rodowitej, w honorze każdemu szlachcicowi równej, śmiał i ważył się wyiednać od jego królewskiej mości, Jana trzeciego, nam teraz szczęśliwie panującego, mandat, z opisaniem w nim laesi honoris protestantium, iakowyci niesłusznej, nieprawnej iurisdictioniej zamku i starostwa owruckiego, i tym że mandatem pociągając, czemu, iż nigdy z pradziadów, dziadów, ojców swoich i sami żąkujące się nigdy nie podlegali, i przy wolnościach swoich szlacheckich, iako żyli i mieszkali, tak nieodmiennie pod prawem ziemskim, koronnym mieszkając, i usługę rzeczy pospolitej odprawując, i teraz przy najjaśniejszym majestacie i dostojenstwie jego królewskiej mości, pana miłościwego, i rzeczy pospolitej, za ojczyzną honory swoje i zdrowia ważyć i krew przelewać ofiarują się; a, żeby za tym mandatem jakowego uszczerbku protestantes wszyscy nie ponosili, do tejsze łaski iego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, skłaniając, iteratis vicibus solennie manifestując i protestując się, salvam meliorationem do poprawienia tej protestaciej, lubo pozwami według prawa rozszerzenie, a za tym, aby pod pokrywką tego mandatu iego królewskiej mości iakowej niesłusznej, nieprawnej condemnaty w sądzie iakowym nie otrzymał i za oną iakowa violentia żeby się brevi tempore nie stała przez subordynowane osoby, do dalszych szkód nieprzywiódł, do poprawienia tej protes-

statiej sobie, potomkom i successorom swoim zostawiwszy i prawnie w sądzie należnym ofiarowawszy, i oto się manifestowawszy, prosili, aby actis praesentibus connotowana była, co i otrzymali. Imieniem ich mościów panów Uszczapowskich, Waśkowskich, Bołsunowskich, Baranowskich i Moszkowskich, braci i sąsiadów swych, podpisuje się Serhij Uszczapowski.

*Книга городская киевская записовая поточная и декретовая,
№ 5, годъ 1691—1695; листъ 225.*

XCII.

Жалоба поручика Давида Тальковскаго на дворянъ Мошкковскихъ и на козаковъ полка Искрицкаго; о томъ, что они прогнали изъ села Мошквъ и ограбили, устроивъ пожаръ, хоругвь войска, отправленную въ Мошки на квартиру. 1691. Декабря 10.

Року тисеча шестсотъ девяностъ первого, месеца декабря десятого дня.

На вряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Іаномъ Песлякомъ, наместникомъ на тотъ часъ подстароства и реентомъ кгородскимъ овруцкимъ и книгами нинешними, кгородскими, овруцкими, comparans personaliter urodzony імé pan Dawid Talkowski, porucznik chorągwie urodzonego імé pana Stephana Baranowskiego, rotmistrza jego krolewskiej mości, tatarskiej, swoim y tegoż імé pana rotmistrza swego imieniem, także ich mościów panów: Marcina Jahtamowicza, Jana Chaleckiego, Józefa Mucharskiego y Jana Moszyńskiego, teżé chorągwie kompaniej, od niżej mianowanych osób jednych pobitych, drugich ze wszystkiego ryszpunku wojennego, koniej y innych rzeczy ogołconych y zabranych, naprzeciwko urodzonemu імé panu Stephanowi Didkowskiemu, bywшему przed tym regentowi grodzkiemu genera-

łu województwa kijowskiego, principałowi et ommium malorum, ob discrimen et detrimentum reipublicae, consiliatori, tudzież swobodnym, olim do starostwa owruckiego bojarom, protunc rebellizantom, należącym, ad praesens vero titulum nobilitatis indebite et illegitime usurpującym, jako to: Nikonowi, Chwedorowi Krawczenkowi, Semenowi Ihnatenkowi Moszkowskim y całej wsi Moszków, pryncypałom y comprincipałom, consulto et deliberato animo, na zrujnowanie y oppraessyą chągwie pomienionego imé pana rotmistrza zgromadzonym i innym wielu kozakom, jego mości pana Bazylego Iskrzyckiego, pułkownika jego królewskiej mości, do teźże invasiej przysposobionym z różnym orężem ludzi pomienionych, samym że Moszkowskim de nominibus et cognominibus lepiej wiadomym y świadomym, in ulteriori juris tractu specificowanym (quorum statutio omnino urgetur) solennissime et gravi cum querela świadczył, manifestował i protestował się o to: iż co imé pan porucznik z chorągwią swoją, mając pewny ordynans od jaśnie wielmożnego jego mości pana Stanisława Drużkiewicza, kasztelana Chełmskiego, tuczapskiego etc. starosty, regimentarza y commisarza wojsk jego krolewskiej mości zaporozskiego do miasta Owrucza, a chcąc mederi, aby ubogim mieszczanom y bojarom owruckim, w szesnastu chałupach mieszkającym, których paucitas ob desolationem per varias incursiones tantisper zostaje) do pomienionej wsi Moszków, dla scisłości miasta Owrucza, pomienionych kompanią, dla consolatiej y diszkreciej opisanych kozaków sprowadziwszy, ordynował, którzy gdy anno praesenti, millessimo sexcentesimo nonagesimo primo, die octava decembris, immediate przed wieczorem ziachali, tamże, z przyjazdu nie zastawszy nikogo w domach, vergente sole, w gospodach czterech noclegiem staneli, pomienieni zaś panowie Moszkowscy, snać suadente tegoż imé pana Stephana Didkowskiego, principała, pod cerkiew do inszych domow skupiwszy się, y pomienionych kozaków zaciągnowszy, (którzy przed tym u nich że przez kilka niedziel stali) w same pierwospy zapaliwszy we czterech mieyscach puste chałupy y łąźnie, słomy nanosiwszy, z rucznicami, pistoletami, kosami nabitemi y innym orężem, do boju należącym, pomienioną kompanią, nil sibi mali ac adversi sperantes, w koło otoczyli, dopieroż we dzwon na gwałt bić kazali y wszyscy obses, chcąc somno dedi-

tos vita priware, rzucili się y strzelać poczeli, ktory huk, krzyk, strzelanie usłyszawszy i koni dopadszy, evitando hocce periculum mortis, retro ku chorągwi do Owrucza zdrowie swoje, odbiegszy kulbak, strzelby, burek, kanczukow y innego porządku wojskowego, unosili; pomienieni zaś Moszkowscy z comprincipałami y adhaerentami swemi, na konie powpadawszy, o cwiertć mile gonili, z między których jeden z Moszkowskich, oklep na koniu z samopałem, na drugich wołając: «bij zabij» zagnał się; gdzie, broniąc zdrowia swego, taż kompania, odwrót uczyniwszy, wstręt dali y tego konia odbiegłego z samopałem na szlaku wzięwszy, do chorągwie przyprowadzili, przy którym tumulcie y hałasie koni dwóch, valoris złotych dwieście monetą dobrą, zabito, kulbak trzy, burek y uzdeczki w gospodach pozostałe poodbierali, czeladnika zaś imć pana Jasińskiego, szlachetnego Jana Kazanowskiego, niewiedzieć gdzie podzieli, czyli zabili, czyli utopili, o którym do tych czas protestans y pan jego, żadnej nie mają wiadomości, słowem na pułtora tysiąca złotych, nie imputując bicia, naczynili. Dalsze odpowiedzi, obiecując chorągiew w mieście Owruczym funditus znosić, czynili y przechwalali się, czym wszystkim pomienieni obwinieni z comprincipałami y adhaerentami swemi, prawo pospolite violarunt y winy w niem, na takowych excessivos surowie opisane, na dobra y osoby swe zawzieli y zaciągneli, o co wszystko pomieniony imć pan porucznik, tak siebie samego, jako y imć pana rotmistrza swego z całą chorągwią, ibi ubi de jure (venenit), agere deklarowawszy, oraz przestrzegszy sobie seorsivam tej protestatiej meliorationem, pomienionego konia gniadego, łysego, białe kopyta y nogi mającego, y samopał, valoris złotych cztery, praesentował, oraz o taxę pomienionego konia y samopału, we złej oprawie y z zamkiem będące, prosił, ktore, affectatiej parendo, in praesentia wielu y szlachetnego Jana Hlebowskiego, woznego generału wojewodztwa kijowskiego y innych konia, valoris złotych trzydzieści, samopał pogruchotany, złotych cztery szeleżną monetą otaxowałem; po ktorej taxie pomienionego konia y samopału, tenże jego mość pan porucznik ex sequestro officii praesentis wyręczył, z odebrania onych (salva evictione) urzędu a quavis impetitione juris praesenti kwituje protestatione. Et in continenti, personaliter stanowszy wozny generał wojewodztwa kijowskiego, szlachetny Jan Hlebowski;

dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, w moc prawdziwej, wiernej y skutecznej relatjej swojej, zeznał, iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiąca decembra dziesiątego dnia praesentis, ad affectationem juridicamque requisitionem, ex additione officii, tegoż imé pana porucznika, tudzież całej chorągwie, mając przy sobie strone szlachte, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Jana Grywskiego y Antoniego Staszkiewicza, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia użytych, był we wsi Moszkach, gdzie widział y urzędownie oglądał pomienione chałupy, we czterech mieyscach opodał przez nich że popalone, do których chałup, czyje by byli, żaden z tychże panów Moszkowskich nie przyznał się, gdzie tenże woźny ze szlachtą, sobie przysposobioną, o pomienionego czeladnika y o zabranie rzeczy, koniej postrzelanie, judicialiter przywrocenią requirewał, którzy powiedzieli, że chyba sami zgorzeli y wysz w protestatjej wyrażone te rzeczy pogorzeli. Co on woźny widziawszy, y od różnych ludzi słyszawszy, ztamtąd nazad powrócił y o tym tę swoją prawdziwą relatią, przedemną, urzędem, czyni y zeznawa, prosząc protestans protestatjej a woźny visiej relatjej do xiąg przyjęcie y zapisanie, co y otrzymali. Dawid Talkowski porucznik.

Книга городская овруцкая записовая и поточная, № 3216, годъ 1691—1692; листъ 417.

XIII.

Жалоба панцирной хоругви кievскаго подчашія, Степана Гурскаго, на бояръ Мошковскихъ о томъ, что послѣдніе, вмѣстѣ съ козанами изъ полка Василя Искрицкаго, напали на хоругвь, проходившую черезъ село Мошки, стрѣляли въ солдатъ, многихъ опасно поранили и изъувѣчили нѣсколько лошадей. 1692. Марта 13.

Рокъ тисеча шестьсотъ девятьдесятъ второго, мѣсяца Марца третегонадцать дня.

На уряде вгородскомъ, въ замьку его королевское милости овьруцькомъ, передомноу, Яномъ Якубовскимъ, намесникомъ вгородскимъ подстароства овьруцького и книгами нынешними, вгородскими, овьруцькими *comparsens personaliter urodzony jego mość pan Adam Czerniawski, towarzysz chorągwie pancerney urodzonego jego mości pana Stephana Gurskiego, podczaszego kijowskiego, będąc in summo discrimine vitae postrzelony, in procinctu itineris na podiazd z jego mością panem namiesnikiem i całą kompanią idący, retro na consistentią ledwo żywy do Owrucza przywieziony, acta praesentia adire mogący, swym y przerzeczonego wprzód jego mości pana Stephana Gurskiego, podczaszego kijowskiego, rotmistrza jego krolewskiej mości, także namiestnika y całej kompaniey, także pocztów, a potym urodzonego Iana Radeckiego, czeladnika pocztowego jego mości pana Wawrzyńca Szeleyka, y urodzonego pana Michała Niewęglowskiego, lethaliter chorującego, y śmierci bliskiego, także czeladnika pocztowego, urodzonego jego mości pana Franciszka Zaleskiego, towarzystwa tegoż znaku, postrzelonych, rannych, skaleczonych y usługi rzeczypospolitej woienney na dalszy czas służyć nie mogących, imieniem, vindicando proemissam iniuriam et stipendiariorum militum nec non sui contemptum, providendo omni futuræ, w nieprzybyciu na podiazd, indemnitati suae, vero prospiciendo integritati, żałośną y solenną przeciwko swobodnym: Nikonowi, Haraskowi Naumenkom, Semenowi Worobienkowi, Michałowi Zadczenkowi, Fedorowi Chaydeczenkowi, Wasiuchnowi, Hapönowi, Matwiejowi y innym, po imionach tymże lepiej wiadomym, Moszkowskim, boiarom jurisdictioney starostwa owruckiego antiquitus podległym, prawo y pokóy pospolity zruszającym, rebelizantom, Ianowi Sokołowskiemu, Trochimowi Duchowskiemu, woźnemu, tychże dóbr wsi Moszków participantom y possessorom, niemniej kozakom z pułku jego mości pana Bazylego Iskrzyckiego, atamanowi, w Rakowszczyźnie stojącemu, Zienkowi, Piotrowi y innym, do osob plus minus trzydziestu, ze wsi Łasków consulto zaciągnionym, nakaznemu namiesnikowi lepiej wiadomym, zaniósł protestatią o to: iż gdy wspomniony jego mość pan Jan Dobrzański, namiesnik moderni protestantis, z drugich ich mościow całej chorągwi kompanią, za uniwersałem, ordynansem y wyraźną wolą jaśnie wielmożnego jego mości pana Franciszka Ga-*

łeckiego, kuchmistrza koronnego, regimentarza swego, roku teraznieyszego, tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt wtorego, dnia dwunastego martii, z consistentey swoiey zimowey, miasta jego krolewskiej mości Owruca, na podjazd przeciwko impresie insucursorum reipublice, ad suppressionem nieprzyjaciela krzyża świętego, recto tractu bez wieś Moszki, sine ulla data Moszkowskim, bojarom tam mieszkającym, occasione, pacientissime przechodzili, nilque mali ac adversi a quopiam sibi eveniri sperando, nic im nie będąc winni, bezpiecznie szli, tamże obwinieni, postrzeczy protestantów; idących niby ku jakowemu gwałtownemu sobie nieprzyjacielowi; y zadatki złe mający, sine omni zelo misericordiae, remotoque timore divino, amore proximorum y krwi wiary chrześciańskiej, z rucznic strzelać poczeli, strzelali, z cepami, kosami, oszczepami, spisami, rohatynami, drągami, kołami, ohłoblami wypadzy y z czym kto mógł, umyśliwszy wszystkich cale nieżywić, swoje scęvities, złey swoiey dość uczyniwszy zawziętości, exequuti, pomienionego comparenta, pana Czerniawskiego, w ucho same, z lewey strony, kulą śmiertelnie postrzelono, że kula w ciele z niebezpieczeństwem życia została y; Bóg wie, jeżeli z tym nie pożegna się światem; urodzonego pana Iana Radeckiego, czeladnika pocztowego urodzonego jego mości pana Wawrzyńca Szeleyka, kulą w prawą rękę, niżej czwartego palea, podle miezinnego, na wylot przestrzelono, junctury wszystkie naruszone, że kaleką na tę rękę zostać musi, urodzonego pana Michała Niewęglowskiego, czeladnika pocztowego urodzonego jego mości pana Franciszka Zalewskiego, dwiema kulami w piersi z lewey strony, że aż kula została, trzecią kulą w jagodę twarzy z lewey strony przestrzelono, konia karego, valoris złotych trzysta, jego mości panu Szeleyku, na którym osiadacz jego, Radecki, jechał, kulą w szyję, postrzelono y tamże w szyie zostaje, konia także karego jego mości pana Krzyżanowskiego postrzelono, że w nim kula została, drugą ich mość kompanią, czeladź pocztową y luźną kozackim y buntowniczym sposobem, ile czym kto miał, bili, hałasowali niewinnych, po nieprzyjacielsku postępując, przez który takowy swoy zuchwały, swawolny, buntowniczy y bezprawny proceder pomienieni swobodni Moszkowscy, bojarowie, z drugimi uczestnikami swymi, Moszkowskimi, adhaerentami y kozakami prawo pospolite—domowi, a kozacy i ich su-

perintendent, jego mość pan Iskrzycki—woyskowe, succubuerunt y winy, tak prawne, jako y woyskowe libere zawzieli, do szkod namniey na złotych dwa tysiąca, excepto omieszkania occasijey woienney, od czeladzi y od koni odeyście, przywiedli y przyprawili; zostawiwszy tak jego mości panu rotmistrzowi swemu, jako sobie salvam tey protestathey meliorationem, albo przez pozwy correctionem; na dowod czego wszystkiego tenże comparens stawił woźnego generała woiewodstwa kijowskiego, szlachetnego Sebastiana Darowskiego, który w moc wierney y prawdziwey rellathey swoiey jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, iż on, na affectatią y prawną requisitią tychże protestantów, był w mieście jego królewskiejey mości, Owruczu, roku, miesiąca y dnia cum ipso facto wyżej w protestathey mianowanych, gdzie będąc, u każdego w osobliwey gospodzie, konsistentią zimową w Owruczu stojącego, przy opatrywaniu przez niewiernego Dawida, żyda, cerulika, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Jana Milkiewicza, także Iana Penskiego z nowego miasta Narodycz, wszystkich postrzelonych osób razy, jako też y konie, czasu y sposobem wyżej w protestathey wyrażonych, widział y urzędownie oglądał, y to też słyszał, że jeszcze na protestantów diffidant, które sobie postrzelone razy y skaleczenia przez pomienionych swobodnych Moszkowskich, bojarów, i przez kozaków pułku jego mości pana Iskrzyckiego mienili sobie bydź stałe y zadane, co iuste vidit et audivit, o tym swoją prawdziwą, przedemną, urzędem, czyni y zeznawa rellatią, prosząc tak protestans o przyjęcie y do akt zapisanie swoiey protestathey, jako y woźny obducthey rellathey, co otrzymali, Adam Czerniawski, Sebastian Darowski woźny.

Книга городская оvruckая записовая и поточная, 1691—1692 годъ, № 3216; листъ 619 на оборотъ.

XCIV.

Жалоба Франциска Бильского, товарища панцырной хоругви кievского подчашія, Гурскаго, на бояръ Мошковскихъ, о томъ, что они, въ время нападенія на панцырную хоругвь, сильно избии истца, а товарища его, Михаила Невенгловскаго, убили. 1692. Апрѣля 2.

Рову тисеча шестьсотъ девяностъ второго, месеца апрѣля второго дня.

На вrade вгродскомъ, въ замку его королевское милости овъруцкомъ, передомною, Яномъ Яеубовскимъ, намесникомъ вгродскимъ подъстароства овъруцкого и книгами нынешними, вгродскими, овруцкими *comprens personaliter urodzony jego mość pan Franciszek Bilski, towarzysz chorągwie pancerney urodzonego jego mości pana Gurskiego, podczaszego kiiowskiego, confusus et converberatus, swym y urodzonego jego mości pana Franciszka Zaleskiego, tegoż znaku towarzysza, vindicantes mortiferam necem urodzonego Michała Niewęglowskiego, czeladnika swego pocztowego, szlachcica dobrze rodowitego y osiadłego, przychylając się we wszystkim do pierwszej protestaciey, przez urodzonego jego mości pana Adama Czarniawskiego, teyże chorągwie towarzysza, roku terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt wtorego, dnia trzynastego marcii w grodzie owruckim zanesionej, solenissime magnoque cum dolore przeciwko swobodnym: Nikonowi, Haraškowi Naumenkom, braciey, y innym wszystkim, de nominibus et cognominibus w teyże pierwszej protestaciey specific wyrażonym, Moszkowskim, jawnym rebelizantom y gwałtownym excessorom, manifestował y protestował się o to: iż*

gdy pomieniona chorągiew jego mości podczaszego kiiowskiego, rotmistrza comparentis, za ordynansem jaśnie wielmożnego jego mości pana hetmana wielkiego koronnego, wodza swego, na podjazd, propter suprimendos insultus hostiles, anno eodem præsentis, die decima secunda martii, recta tramite na wieś Moszki szła, tamże pomienieni obwinieni, postrzegli comparentów, ze znakiem idących, obviam, niby przeciwko nieprzyjacielom krzyża świętego, z rucznic, pistoletów y inney strzelby, nic sobie nie będąc winnych, ognia szkodliwie dali y z zaciągnionymi kozakami jego mości pana Iskrzyckiego, czym kto mógł, bili, zabijali, pastwili się; jakoż terazniejszego protestanta wegierami, kijami, obuchami, szperstkami (sic), drągami, na zabicie godząc, okrutnie y niezbożnie zbili, który s konia humo allisus, eodem momento z tymże nie pożegnał się światem y po dziś dzień na zdrowiu y siłach swych znaczną imbecilitatem et discrimen patitur, przy którym zbieciu in loco delicti, pistoletów pare krzosowych, valoris złotych trzydzieści, wzięli, pomieniony zaś, kulami dwiema postrzelony, urodzony Michał Niewęgłowski, z tych razów letaliter chorując, w Owruczym, na consistentey swey, die vigesima octava ejusdem mensis martii, de hac vita cessit, cujus defuncti et interempti cadaver w grodzie owruckim anno eodem, die secunda Aprilis, przez szlachetnego Jana Hlebowskiego, woźnego y generała woiewodztwa kijowskiego, in præsentia et frequentia towarzystwa y czeladzi tegoż znaku, wielu ich mościów szlachty, do grodu przybyłych, także mieszczan y gościnnych ludzi, presentatum, że z lewego boku, wyżey serca, dwiema kulami postrzelony, w którego ciele też kule zostały, iż, causatoribus inculpatis, z rąk Moszkowskich hac vita privatus est, tenże woźny według zwyczaju prawa pospolitego na czterech miejscach, publicationi należytych, głosem wyniosłym obwołał, do wiadomości wszystkim przywiódł y publicował, ażeby pomienione crudelissimum homicidium y tak znaczna confusia y zbiecie znaku jego mości pana rotmistrza protestantis, która vindictam clamat, nie poszła in casum, ale rigide, podług opisu statutu, constitucii, praw na nich extendantur pœnæ, terazniejszą declaruje protestacją, że z pomienionymi Moszkowskimi, boiarami, ubiquinario fori judicii et officii regni, insimul z ich mością panem rotmistrzem swym, progredientur via, salvam sobie y jego mości panu rotmistrzowi swemu

został wiwszy prosecutionem teyże protestacyj, jeżeliby tego prawna ukazywała potrzeba, meliorationem, auctionem, albo przez pozew correctionem, teraznieysza zaś, aby actis connotaretur, tenże comparens mnie, urzędu, prosił; co y otrzymał. Franciszek Biłski. Jan Plebowski woźny.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, 1691—1692 года, № 3216; листъ 659.

ХСV.

Жалоба дворянина Ивана Блоцкого на дворянъ Василия, Григорія и Степана Меленевскихъ, также на родственника ихъ Ивана Бобра, о томъ, что они за грабежи и нападенія на шляхетскіе дворы, находились подъ военнымъ судомъ и были приговорены къ смертной казни, но потомъ, освободившись по прозбѣ сосѣдей, продолжаютъ прежнія безчинства; они, между прочимъ, нанесли жестокіе побои Блоцкому и продолжаютъ угрожать ему дальпѣйшими нападеніями, утверждая, что они «собакъ напоятъ ляцкою кровью». 1692. Мая 20.

Рокъ тисеча шестьсотъ девяностъ второго, мѣсяца Мая двадцатого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости овѣрцкомъ, передомною, Яномъ Ягубовскимъ, намесникомъ кгородскимъ подъстароства овѣрцкого у книгами внешними, кгородскими, овѣрцкими comparens personaliter urodzony jego mość pan Jan Błocki, obywatel wojewodztwa kijowskiego, quam primum dla odpowiedzi y zasadzek na drogach od wyżey mianowanych osób acta praesentia adire potuit, tak zaraz, swoim y urodzonych ich mościów panów: Samuela, in senili aetate bliźszego śmierci niż życia zostającego, oycy, Daniela y Andrzeja, synów, Leontego synowca, y Theodora Demianenka Meleniewskich, vindicando znacznych krzywд,

szkód, violentij y opressij, solennissime et gravi cum querela naprzeciwno urodzonym ich mościom panom: Bazylemu, oycu, Hrehoremu y Stephanowi, synowi, Meleniewskim y Janowi Bobrowi, ad praesens tytułującemu się Błockiemu, zięciowi, pryncypałom y compryncypałom, świadczył, manifestował się o to, iż ich mość obwinieni, mieszkając in vicinitate, w jedneyże wsi Meleniach z protestantami, luboby mieli sąsiedzka certować przyjaznią, to we wszystkim extra metam prawa pospolitego postępując, różnych dni, czasów y miesięcy protestantom wielkie krzywdy, excessa, prepeditie w gróntach, borach y sianożęciach czynią, nanoszą y wyrządzają, jakoż zaraz po świątobliwym dekrete jaśnie wielmożnego jego mości pana hetmana wielkiego koronnego, za jego exorbitantie, rabunki, naiazdy dworów szlacheckich, na garło będąc wskazany, a potym, za poważną y pokorną interpositią ich mościów panów obywatelów woiewodztwa kijowskiego, odproszony y eliberowany zostawszy, loco emendationis vitae, w swoich złych y nieprzystoynych perseveruie uczynkach; kiedy, nie ukątentowawszy się dawniejszemi oppræssyami, violentiami, napadaniem dworu protestantów, teraz noviter, roku teraznieyszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt wtorego, miesiąca Aprilis siódmego dnia, w poniedziałek wielki wielkanocny, zaprosiwszy wrzkomo na wódkę protestantów, do dworu y residentiey urodzonego jego mości pana Krzystopha Bliszczanowicza, w teyże wsi mieszkającego, a snać mając już subordynowane na pobicie y pokaleczenie protestantów osoby, przy zaczęciu ochoty, jego mości pana Bliszczanowicza sam jego mość pan Mieleniewski, pomienionemu jego mości panu Danielowi Meleniewskiemu dawszy okazałą, verbis inhonestis et contumeliosis, bonæ famæ et reputationi nocivis, zelżywszy y zesromociwszy, potym ad verbera udawszy się, pięścią w gębę uderzył, pomienieni zaś ich mość panowie: Hrehory y Stephan Meleniewscy, synowie, y Bobr, zięć, z innemi compryncypałami swemi, hurmem z żonami y parobkami, z różnym orężem, kosami, kijami, strzelbą ognistą przypadszy, sine ullo zelo misericordiae, tak teraznieyszego protestanta, jako y pomienionego jego mości pana Daniela Meleniewskiego stusami, pięściami, płazami bili, czupryny powyrywali, żebro protestantowi z prawego boku wybili, że do tych czas znaczną czuje w siłach swoich, nie mogąc odetchnąć, imbecilitatem, y gdy-

by tameysi ich mość panowie sąsiedzi y kozacy, tam stojące consistentią, protestantów nie odratowali, pewnieby onych nieżywili; przy którym szamotaniu, biciu y kaleczeniu czerwonych złotych jedynaście jego mości panu Błockiemu, terazniejszemu protestantowi, z workiem z zanadry wyszarpniono, z których iednego tylko jego mość pan Bobr we trzy niedziele przywrócił, a dziesięć in suum obrócił commodum, także odpowiedzi dalsze na zdrowie, życie y substantią, dla których protestantes securi vitæ bydź nie mogą, ale ubi vis locorum periclitari muszą, czynili, haec formalia mówiąc: «że będziemy się o to starać, aby krew lacką psi chleptali»; insuper imparitatem status, nazywając niejako wemi Hłuszkami y, że pańszczyznę synowi jego będą robić, tenże jego mość pan Meleniewski, przed wielą conditiei ludzi, zadaie, na honorze y dobrej ab aevo reputatiei szarpie y diffamie, pszczoły zaś protestantów własne, od lat kilku podbiera, drugie wydzierać każe, jakoż jego mości pana Leontego Meleniewskiego, na Wołyniu ad praesens mieszkającego, pszczoł czworo, valoris każde po złotych dwunastu, w barciach na głowę wybili y na swój pożytek obrócili; w grunta własne y sianozęci protestantów wdzierają się, miedzy przerywają y pod siebie nullo jure et praetextu podbijają, nawet gościniec starożytny, ode wsi Chodaków idący, poorawszy, y on ogrodziwszy, prosem zasieli, tak dalece, że o staje ludzie inszy gościniec przełożyć musieli, co, że się dzieje przeciwko prawu pospolitemu, samey słuszności y świętey sprawiedliwości, z uymą honoru y szkodą, (które y sobie za te wszystkie lata na trzy tysiące protestantes być mienią, y osobiwym registrem, czasu prawa, etiam per inquisitionem dowiodą). O to wszystko modernus comparens, tak siebie samego, jako y ich mościów panów Meleniewskich, jure acturos offert, a zostawiwszy tey protestatiei wolną, tam in toto, quam in minima parte tymże ich mościom panom Meleniewskim meliorationem, albo przez pozwy correctią, prosił hoc totum actis connotari; co y otrzymał. Jan Błocki, swym y ich mościów panów Meleniewskich podpisał się imieniem.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, 1691—1692 года, № 3216; листъ 720 на оборотъ.

ХСVІ.

Жалоба дворянина Остафія Дедовича—Трипольскаго на дворянь: Михаила, отца, и Григорія, Василя и Иосифа, сыновей, Кончаковскихъ, о томъ, что они завладѣли его имуществомъ и неоднократно покушались убить его; что кромѣ того Василій и Григорій Кончаковскіе, находясь постоянно на службѣ у разныхъ полковниковъ козацкихъ: Лончинскаго, Апостола и Палія, грабили вмѣстѣ съ ними шляхетскія имѣнія, въ томъ числѣ и имѣніе Трипольскаго. 1692 Августа 22

Року тисеча шестъсотъ девяностъ второго, месеца августа двадцать второго дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцькомъ, передомною, Іаномъ Песлякомъ, наместникомъ на тотъ часъ подстароства и реентомъ кгородскимъ овруцькимъ и книгами внешними, кгородскими, овруцькими *comparens personaliter urodzony jego mość pan Ostaphij Dedowicz Trypolski, swym y urodzonej jejmość paniej Alexandry Jeziorokowskiego Trypolskiej, małżaki swej, imieniem, solennissime przeciwko panom: Michałowi Konczakowskiemu, ojcu, za którego powodem, wołą, poduszczeniem y wiadomością, niżej mianowany excess y uczynek stał się, Hrehoremu y Bazylemu, synom, braci między sobą, rodzonym, pryncypałom, Jozephowi, starszemu bratu, Konczakowskiemu, za którego także radą y pomocą, czeladzi dodaniem ten uczynek stał się, Łazarzowi Markianenkowi, mieszczanczukowi owruckiemu, siestrzeńcowi rodzonemu pana Michała Konczakowskiego, którego pomieniony pan Konczakowski, jako wuj rodzony, na zaprawę excessow y na pomoc synom swym y sobie, aż*

zza Dniepra, z miasta Kozelca od, matki onego a siostry swojej rodzonej, do siebie odszukał, Parchomowi z Diwina Diwińskiemu y synowcowi onego starszemu, Michałowi, mazurkowi Hrehorego Konczakowskiego y innym wszystkim czeladzi y wyrostkom, po imionach y przezwiskach onymże samym dobrze wiadomym y znajomym, com-pryncypałom, których było do kilkunastu, świadczył y protestował się o to: iż wspomniony pan Michał Konczakowski, nie kontentując się dawnemi najezdami y nasyłaniem synow swoich, tak na dom protestantis, jako y po różnych gościncach zastępując, częstokrotnie czyhając na zdrowie protestanta, samego zabić, lub też z domem spalić odpowiadają, poddanych protestantów, w różnych wsiach mieszkających, najeżdżają, biciem, grabieniem y do posłuszeństwa y robot gwałtownych usiłują, zabiciem poddanym zagrażają, aby posłuszeństwa protestantom, jako panom dziedzicznym, nie czynili, o co wszystko protestacie dawne są poczynione, szerzey świadczą, a mianowicie: pan Michał Konczakowski stary, jeszcze od ożenienia swego, jako prędko protestans z rodzonym swym pozostali w sieroctwie od rodzica swego, in minorennitate, tak zaraz, niewiedzieć y jakim sposobem y bez wiadomości krewnych protestanta, w stan małżeński siostrę rodzoną protestanta przyjąwszy, zabrawszy wszystkie dispo-sitie, sprawy, splendory, oraz y majątności, po rodzicu protestanta pozostałe, objąwszy y usmakowawszy, prawem bożym y przyrodzonym na protestantów należące y po rodzicu onym spadłe, począwszy od roku tysiąc sześć set pięćdziesiąt szóstego, aż do tych czas używa y używać nie przestaje, z których majątności na każdy rok intraty, nim nierospędził poddanych, wspomniony pan Konczakowski, na złotych półczwarta sta, oprócz grabieżow, to jest bydeł ragatych, wołów, krow, koni, owiec, świni y innych gospodarskich i poddanych nabytków, które czasu prawa protestans rejestrami, przez poddanych poprzysiężonemi, dowodziec obiecuje, niekontentując się tedy tym z synami swymi, których z różnemi swawolnemi pułkownikami pozaciągawszy y wprawiwszy do najazdów na domy szlacheckie y rabunki, jako to wspomniony Hrehory y Jozeph Konczakowscy, bracia, służąc z nieboszczykiem panem Łaczyńskim, pułkownikiem swawolnej kupy, najpierwiej z pułkownikiem y całą chorągwią, kompanią swoją, po śmierci nieboszczyka pana Bułyhi, najachawszy samą pa-

nią Bułyżynę, pozostałą wdowę, na dom y residentią, we wsi Klińcu na ten czas mieszkającą, funditus zrabowali y te łupy do rodzica swego, do wsi Czernihowiec przyprowadziwszy, zostawili, którego ich mość panowie obywatelowie tutejsi, jako nieprzyjaciela rozgromiwszy samego pułkownika, obżałowanych do jaśnie wielmożnego jego mość pana hetmana zaprowadziwszy, jako swawolnego poprzysiąc musieli, a mianowicie imć pan Jabłoński, którego na ten czas także najachawszy, zrabowali, tedy onych poprzysiąc musiał; jakoż jasnie wielmożny jego mość pan hetman, jako wodz, uskramiając tę swawolę, świątobliwym swym dekretem na garło sądzić onych roskazał y osądzeni są, jakoż, uniosszy z tamtej kupy zdrowie swoje, ci pomienieni panowie Konczakowscy, na zaciąg do nieboszczyka pana Apostoła rzucili się, z którego zaciągu, coraz przyjeżdżając do ojca swego y po niejednokroć razy na dom protestanta najeżdżając y na poddanych onego, różne krzywdy, szkody, przykrości, oppraessie y contempta, wespoł z ojcem swym, wyrządzali, jako y teraz noviter, roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt wtórego, miesiąca augusta dnia siedmnastego, abdenkowawszy od companiej jego mości pana Palija, pułkownika jego krolewskiej mości, czyli exces jakiś zrobiwszy, aż do Remezów pod Mozyr zabiegli y tam przez czas niemały, nim pomieniony jego mość pan pułkownik wojskom swym do kupy kazał się zmykać, tułali się, a potym, dowiedziawszy się, że się wojsko wszystkie z consistentyey ruszyło, zaraz do ojca swego Hrehory Konczakowski z żoną swą przyprowadziwszy się, nazajutrz, tylko przencowawszy, za roskazaniem rodzica swego do wsi Kłoczków napadszy, obaj pomienieni pryncypałowie Konczakowscy y z mianowanemi compryncypałami y pomocnikami swemi, tamże poddanych roboczych, na imie: Stephana y Ułasa Bełaczenków, gwałtownie za szyje pobrawszy y w wozy tychże poddanych konie pozapręgać czeladzi swej kazali y poddanych na wozy powsadzawszy, poprzywięzywali y do Czernihowiec, mieszkania rodzica swego, zaprowadziwszy, w dzień robotą ciężką, a w nocy turmą przez cały tydzień gnębili, o których tedy poddanych dowiedziawszy się protestans, o tak ciężkim onych y niezbożnym przez obżałowanych tyranizowaniu, używszy y uprosiwszy jego mość pana Ochłapowskiego, administratora dóbr wielmożnego jego mości pana podczaszego wilkomirskiego Norzyń-

skich, jako na ten czas jadącego z miasta Narodycz, po usługach pana swego y przybytego w dom protestantis, aby z łaski swej dojachać raczył, jako przyjaciel perswadował panom Konczakowskim, aby nad poddanymi poprzestali czynić zbytków y do posłuszeństwa sobie nienależytego nie przywracali, tedy, miasto usłuchania y ukontentowania przyjacielskiego, odpowiedź przed tymże przyjacielem użytym na zdrowie protestanta pan Michał Konczakowski z małżonką y synami swymi uczyniwszy, nizczym onego odprawili, na ostatku y samego pomienionego pana Ochłopowskiego mało confusią nie nakarmili, nie kontentując się y tym, w tydzień po tym excessie, namówiwszy się z synami swemi, w niedzielę samą, Konczakowski stary, nie ugasiwszy swego niezbożnego apetytu y rankoru do protestanta, jachał do Narodycz na targ do miasteczka, a synów swych y czeladź zostawił y rozkazał, aby na zadzie jachali, rozumiejąc, że i protestans do miasta jechać będzie, aby cofusią protestanta, albo y o śmierć przyprowadzili, jakoż, czyniąc wolą ojca swego, pomieniony Hrehory y Bazyli Konczakowscy, synowie, z czeladzią y pomocnikami swemi, w pół godziny za ojcem swym jadąc, pytali się we wsi, czy już pojechał protestans do miasta, odpowiedziano onym, że jeszcze nie jechał, ale ma jechać, którzy, przejachawszy przez wieś, o pół mile czekali nie mało, aż protestans jachać gościńcem do Narodycz będzie, tedy nie dowiedziawszy się, za ojcem swym aż do miasta jachali, gdzie obaczywszy czeladnika, na imie Bazylego Rusanowskiego, po potrzebach pańskich przysłanego, którego czyhali, aby onego porąbać y skałęczyć, mając do niego dawny rankor y, gdyby ichże czeladnik nie ostrzeg, pewnieby umysł swój niezbożny popełnili, tedy ten czeladnik z miasta kryjomie pomiędzy ludźmi do pana swego ujechać musiał y, tem się nie ucieszywszy, oblawszy sobie liquorem głowę, jadąc z miasta, zaraz pode dwór przypadszy, tatarskim językiem wołając: «hała, hała» a potym strzelać do dworu poczeli, gdzie, widząc że dwór zamknięty, zaraz na wieś wielkim impetem skoczyli, tamże, spotkawszy urodzoną jej mość panią Annę Żudryną, siostrzenicę protestanta, idącą ze wsi z dziećmi, a mianowicie: z małym dziecięciem, z synaczkim protestantis, zaraz nie uczciwemi słowami karczemkami besztać, łajac począł y, gdyby za płot nie umknęła się, pewnie

żeby był dzidą onę przebił, pomieniony Hrehory Konczakowski y gdy protestans, posłyszawszy takowy okrzyk, rozumiejąc że orda napadła na wieś y dowiedzieć się chciał, tedy ujrzawszy, że protestans ze dworu wypad, zaraz rzuciwszy się na koniach, ode dworu onemu zabiegli y jako do nieprzyjaciela strzelać poczeli, gdzie protestans, widząc, że już o reszcie zdrowia chodzi, nie prosto do dworu, ale przez ogrody obronną ręką na wieś, do poddanego swego uchodzić musiał, gdzie aż w sam dwór u poddanego protestanta wpadszy, mało na progu w sieniach dzidą protestanta nie przebił, gdyby w sieniach drzwi nie zamknął, pewnieby protestanta bez pochyby zabił, a potem, z wielkimi przechwałkami na zdrowie y życie protestantis uczyniwszy, za ojcem do wsi Czernihowiec odjachali, jakoż nie ustając, dziennym y nocnym sposobem podjazdy odprawują, czyhając, aby albo protestanta zgładzić z swiata, albo konie onemu y poddanym odebrać, gdzie po kilka kroć razy pomienieni Konczakowscy: Hrehory y Bazyli z czeladzią y bratem swym ciotecznie ródzonym, Markianenczukiem, mieszczańczukiem owruckim, w nocy napadając na parobków chłopskich, na noclegu z końmi nocujących, jeżeli się konie protestantis nie dadzą pochwytać, a że ci chłopi, nie poddani protestantis, tylko ich mościów panów: Pawła y Jana miecznika lidzkiego, Trypolskich, stryjecznych protestanta, tedy z niszczym musieli odjechać, przez które to jawne, niezbożne postęпки, najazdy y odpowiedzi protestantowie bezpieczni życia, zdrowia y substantiej być nie mogą, przez który takowy swój niesłuszny, bezbożny y niechrześcijański postępek, prawo pospolite naruszyli, winy pro qualitate facti et excessus na osoby swe libere zaciągneli. O co iteratis vicibus protestowawszy, teźże skargi swej y obżalowania wolną ostrzegszy melioratią, albo przez pozwy poprawe, a o tę, wkrótce napisaną, prosił, aby do act przyjeta y zapisana była, co y otrzymał: Ostaphy Trypolski.

Книга вродская оверуцкая, записовая и поточная, № 3216, годъ 1691—1692; листъ 782 на оборотъ.

XC VII.

Мандатъ королевскій, требующій въ сеймовый судъ дворянъ; Пашиныхъ, Волковскихъ и Костюшковскаго, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что они отказываются подчиняться суду овруцкаго старосты и исполнять, издавна на нихъ возложенныя, боярскія повинности. 1693. Оттября 10.

Року тисеча шесть сотъ девяностъ третего, мѣсяца Ноевѣрія девятого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Павъшою, подстолимъ овруцкимъ, одъ уроженого его милости пана Яна Якубовъскаго, заместника вгородского овруцкаго, адъ гуньбъ солюмъ актумъ ужитымъ и упрошонымъ субъделегатомъ, и книгами нинешними, вгородскими, овруцкими *comparens personaliter urodzony pan Eliasz Sulatycki, sługa wielmożnego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, nomine tegoż jego mości pana swego, ten mandat jego królewskiej mości, dla zapisania do xiąz niniejszych, grodzkich, owruckich, ad instantiam przerzeczonego wielmożnego pana swego, jego mości pana starosty owruckiego, po panów: Paszyńskich, Wołkowskich i Kostiuszkowskiego, cum appresso sigillo, na rzecz, w tym że mandacie, niżej inserowanym, mianowicie wyrażoną, dany i służący, per oblatam podał, tenoris eius mođi: Jan trzeci, z Bożej łaski król polski, wielki xiąże litewski, ruski, pruski, żmudzki, mazowiecki, inflanski, smoleński, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, brackawski i czernihowski, wam: Jakubowi, Iwanowi,*

Makarowi i innym Paszynnikom, sive Paszyńskim; Pawłowi, Józe-
phowi i innym, imiony wam wiadomemi, Wołkowskim, dóbr wsi Paszyn i
Wołkowiec, do starostwa owruckiego należących, niesłusznym com-
possessorom, tudzież Hrehoremu Kostiuszkowskiemu, dóbr miasta
Michałowa i Jarosławca, z dawnych czasów do starostwa naszego
owruckiego należących, niesłusznemu i nieprawnemu possessorowi,
iakoweś dziedzictwo niesłusznie uzurpującemu, i innym wszystkim
pomienionych dóbr i wsi, do starostwa owruckiego należących, dzier-
żawcom i possessorom, z dóbr, osób i sum waszych, rozkazujemy,
abyście przed nami i sądami naszymi, na sejmie walnym, blisko przy-
szłym, w Warszawie odprawującym się, od daty i położenia niniejsze-
go mandatu za niedziel sześć, albo kiedy ta sprawa z rejestru, po-
dobnym sprawom należytego, do sądenia przywołana będzie, w
Warszawie osobami swemi stanęli, a to na instantią i prawne po-
parcie starosty naszego owruckiego, Franciszka Potockiego, który
was pozywa o to: iż wy, sprzeciwiając się prawu pospolitemu, lustr-
ratiom przed unią i po uniej, także i dekretem najjaśniejszych an-
tecessorów naszych, z inquisitiej wywiedzionych na rokach ziemskich
kljowskich, na relatiach ferowanym, exauditis partium controversiis
między antecessorami waszemi, na które nie dbając, dobra do sta-
rostwa owruckiego sobie przywłaszczacie, nie obawiając się ztąd
szkód i nagan zakładu, ważyliście się i ważycie z urodzonego ak-
tora, starosty naszego owruckiego, z posłuszeństwa i zwierzchności
wybiać się, żadnych z dóbr zwyszmanowanych powinności nic od-
prawować nie chcecie, przywilejami iakowemiś, excerptami onych, z
xiąg owruckich wyjętemi, zastawiać, dobra: miasto Michałów i Ja-
rosławiec, Paszyny i Wołkowce, z dawnych czasów do starostwa
owruckiego należące, sobie iakowemści dziedzicznym prawem, bez
przywileiu ad male narrata otrzymane, które dekretemi najiasniej-
szych antecessorów naszych są pokasowane, jurisdictioniej zamku ow-
ruckiego z zwysz pomienionych dóbr podlegać nie chcecie, to iest,
służby ordyńskiej od wielu lat odprawować zaniedbywacie i onej nie
czynicie, przysądu starosty owruckiego nie słuchacie, służby woien-
nej nie odprawuiecie, bramy zamku naszego owruckiego nie pilnuie-
cie, stacij nie daiecie podług dawnych ustaw, innym ustawom, w
lustraciach i w dekretach najjaśniejszych antecessorow naszych na-

kazanych, dosyć nie czynicie, co wszystko przeciwko naszej dzieie się zwierzchności, dla czego winy, w sprzeciwieniu się dekreto*m* i zakładu najjaśniejszych antecessorów naszych, popadliście, tudzież i odprawowania powinności; oraz abyście staneli i terminu opisanego pilnowali, mandatem naszym zapozywamy was. Daa w Żułkwi, die X miesiąca października, roku panskiego MDCXCIII, panowania naszego XX. У того мандату его королевское милости, на сеймъ выданого, сиегиллюмъ есть аяпозитумъ. А такъ той помененный манда*ль*, за поданемъ и прозбожъ выщъ менованое особы подавающее, а за моимъ судьделегатскимъ принятемъ, до внигъ нивешнихъ, кгородскихъ, овруцкихъ, з початку ажъ до конца, слово въ слово есть уписанный.

Книга городская овруцкая, записовая и поточная, № 3217, годъ 1693; листъ 108.

XCVIII.

Жалоба товарища панцырной хоругви, Михаила—Франциска Костюшки на всѣхъ дворянъ Мошковскихъ, о томъ, что, во время пребывания истца на квартирѣ въ селѣ Мошкахъ, Мошковскіе неоднократно напали на его квартиру, били его слугъ, грабили вещи и угрожали истцу смертию. 1694. Юна 16.

оу тисеча шесть сотъ девятыдесять четвертого, месяца Юля шестнадцатого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Янковскимъ, наместникомъ подвоеводства овруцкого и книгами нивешними, кгородскими, овруцкими comparens personaliter urodzony jego mość pan Michał Franciszek Kościuszko, towarzysz chorągwi pancерnej wielmożnego pana Czackiego, starosty włodziмирского, пулковника jeho королевской моści,

z woli wyraźnej i ordynansu jego mości pana Balcera z Godzimirza Wilgi, regimentarza ad praesens nad pewną partią wojsk koronnych jako i zadnieprskich jego królewskiej mości, w Polesiu województwa kijowskiego consistentią zimową, blisko przeszłego roku, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt trzeciego, usque ad determinationem czasu wyjścia z niej anno presenti, millesimo sexcentesimo nonagesimo quarto, stojących, mającego, także czerni kozackiej nad pewną częścią mający komendę, we wsi Moszkach i innych siołach pozwoloną locatią ludzi, za assygnatią i pailetem, sobie danemi, mający, solennissime przeciwko swobodnym: Nikonowi Naumenkowi, Petrowi i Samuelowi Rudenkowi, braci rodzonej; Iwanowi Sokołowi, albo Janowi Sokołowskiemu, Demianowi Krawczenkowi, Iwanowi Marczenkowi, Leonowi, Prokopowi, Illi, Semenowi Ihnatenkowi z synem Fedorem Boskiem, niżej mianowanego niesłusznego i gwałtownego uczynku pryncypałom i manu cooperatorom; Iwanowi Kołosowi, Fedorowi Prokopenkowi, Waśkowi Stockiemu, Harasimowi Olejnikowi, Daniłowi i innym Moszkowskim, całą wsią w Moszkach mieszkającym, comprincipałom i pomocnikom, bojarom owruckim, manifestował i protestował się o to: Iż, gdy pomieniony protestans, z woli i ordynansu przerzeczonego jego mości pana regimentarza, u wspomnionych obwinionych Moszkowskich, bojarów, jurisdictioniej wielmożnego jego mości pana starosty owruckiego podległych, z kilku ludzi, w komendzie swojej zostających, stanął, ciż Moszkowscy, postponowawszy ordynans jego mości pana regimentarza, a malevolo suo et assueto non desistendo animo, conabantur protestanta ze wsi wygnać, jako innym chorągwiom i rycerskim ludziom exequi consueverant, z ludźmi, armatim et catervatim w wieczor napadłszy, więc, że obcæ ludzie natenczas u protestanta byli, umysłnemu swemu dosyć uczynić przedsięwzięciu nie mogli, powtórnie, roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt czwartego, dnia wtorego aprilis, circa venientem już solis occasum, cum vario armorum genere skupiwszy się, naszli na gospodę comparentis, jednak zastawszy ostróżnego, dali pokój, cum difidatione tantum, na zdrowie jego mości protestantis facta, odeszli, mówiąc: «nie jednośmy hałasowali chorągiew, a przedsię nam to uszło, i twojej się krwi w krótkim czasie napijemy». Potrzeście, dnia wtorego maja, ciż obwinieni, consulto et deliberata mente, zebrawszy się w nocy, na tę gospodę pod

niebytność protestanta, odjechałego do Narodycz, hostiliter napadli, rozumiejąc, że sam był protestant; ob absentiam którego, czeladnika protestantis zastawszy, urodzonego Jana Wołosicza, kijami, obuchami, omni remoto misericordiae zelo orthodoxæque fidei, okrutnie zbili, humo allisum nogami, podkówkami, nościami tłukli, owo zgoła wszystkiego, tyrańsko zbitego, prawie semivivum, do czuła przyprowadzwszy nad rzeczkę Horyń, w tenże czółn włożonego, odwiozłszy na sród rzeki, z czółna wyrzucili, wyrzuczonego wiosłami na dno nurzali i topili, którego człowiek, za osobliwą supremi numinis providentia, po odejściu obwinionych, rozumiejących by utonął, do brzegu się dobił; z tegoż czeladnika wzięli kozuch tuzinkowy, valoris złotych dwadzieścia, czapkę, valoris złotych pięć, buty—złotych trzy, pas—złotych dwa. Potym, tejże nocy, kozaków protestantis: Steca, Iwana i Michayła, nazywających się, simili tyranico modo zbili, mieniąc: «co teraz wam, potym zaś temu pułkownikowi będzie». Postremo, decima maii, słysząc zchorzałego i słabego będąc zdrowia protestanta, mutuo inter se facto conductamine et inita cointelgentia: «mamy teraz czas sposobny pokonać go»; summo mane, z kijami, z obuchami, siekierami i innym, jaki który miał, orężem, skupwszy się, gospodę oskoczywszy, nieżywić cale protestanta umyśliwszy, mianowicie principaliter Iwan Marczenko i Fedor Bosko, furi-bundi wypadłszy do izby, słowy nieuczciwemi, sławie, honorowi i dobrej reputatjej szkodliwemi, których, ob reverentiam honestarum aurium hoc loco exprimere nefas, affitiebant, veriis contumeliis et ignominiis opprimebant, porywając się comparenta bić; drudzy, ad praedas et spolia udawszy się, wzięli oponcę, valoris złotych trzydzieście, czapkę barankową, valoris talarów bitych dwa, pas turecki, valoris talarów trzy, worek, w którym było talarów bitych dwadzieścia i siedm, chustkę turecką, valoris także talarów bitych trzy; których hałas i tumult usłyszawszy kozacy, czeladź, wyparli ich z izby, nie mogąc tedy nic radzić protestantowi, chcieli go z chałupą spalić, a że gospodarz tameczny z dziećmi tam natenczas był w izbie, od tej złości swej supersedowali i, odchodząc, promulgowali: «znajdziemy my, przyjdzie czas, że cię pokonamy». Obviando tedy imminenti præ oculis malo, protestans, lubo detenuatis będąc viribus ob malam valetudinem, odjechał do jęgo mości pana regimentarza,

do Czarnobyła, obwinieni, nie mogąc na zdrowiu comparentis przedsięwzięcia swego wykonać, na dobytku jego dokonali, gdy, roku tegoż i miesiąca, dnia dwudziestego, konia skarogniadego, valoris talarów bitych dwadzieścia, na paszy pasącego się, nie w żadnej szkodzie będącego, dragami zabili, ob defectum którego konia, comparens, jako człowiek wojenno służyący, wielce szkodować musi. Ad extremum głośno furibundi intimarunt: «jako koniowi, tak pułkownikowi waszemu i wam będzie»; publicam na zdrowie i życie, tak samego comparenta, jako i ludzi jego mości, uczynili difidationem, przez co salvi być nie mogą, ale pro semper, ubivis locorum, periclitari muszą. Przez który takowy swój, contra omne fas et aequum popełniony, proceder przereczeni obwinieni wszyscy: Moszkowscy, Sokołowski i inni sancita regni violarunt, winy, pro qualitate facti et excessus, na osoby i dobra generaliter wszystkie swoje libere succubuerunt. A zatem praetactum valorem za zabitego przereczonego konia i rzeczy, in vim praedae et spolii circa violentam invasionem gospody zawzięte, z winami prawuemi et seorsivis paenis, ratione violentiarum et difidationum, super bona et personas inculpatorum extendentibus, zapłacić i oddać omnino tenentur, salvam jednak tej protestaciej, tam in toto, quam in minima ejus parte, zostawiwszy sobie meliorationem, auctionem, diminutionem, immutationem, vel per citationem correctionem, a terazniejsza, aby do xiąg przyjęta i zapisana była, prosią. Co i otrzymał. Michał Franciszek Kosciuszko m. propria,

Книга родская оvrуцкая записовая и поточная, № 3218, годъ 1694—1696; листъ 220.

Жалоба наместника панцырной хоругви, Петра Горжковскаго и его сослуживцевъ на дворянъ: Невмержицкихъ, Левковскихъ и Кубылинскихъ, о томъ, что они, во время ярмарки въ мѣстечкѣ Веледникахъ, напали сначала на слугъ, а потомъ на самыхъ истцевъ, нанесли имъ тяжелые побои и раны, опрокинули съ коней и пограбили у нихъ разныя вещи. 1694. Юля 5.

Рокъ тисеча шестъсотъ девяностъ четвертого, месеца іюліа пятого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку еѳо королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Янковскимъ, на тотъ часъ наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцкого и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими *comparentes personaliter urodzeni ich mościowie panowie: Piotr z Gorzkowa Gorzkowski, namiesnik chorągwie pancernej wielmożnego jego mości pana Scibora Chełmskiego, obożnego koronnego, połkownika jego królewskiej mości, Jozef Klavus i Michał Hajewski, cięty, tegoż znaku towarzystwo, vindicując tak swojej zniewagi, zbicia, posieczenia i rzeczy nie mało przy tumulcie zabrania, jako też zacięcia i zbicia czeladnika pocztowego, wspomnionego jego mości pana Hajewskiego, nie mniej urodzonego Marcina Osmolskiego, czeladnika jego mości pana namieśnika i urodzonego Krzystofa Kamińskiego, czeladnika jego mości pana Pawła Karbowskiego, itidem pocztowych, przez niżej mianowanych obwinionych stałych, solennissime przeciwko urodzonemu jego mości panu Fedorowi Niewmirzyckiemu; najpierwszemu wszczęcia tumultu, hała-*

su, bicia i posieczenia principałowu, urodzonemu imię panu Piotrowi Kobylińskiemu, tychże exorbitancij comprincipałowu, wszystkim zaś urodzonym ich mościom panom: Niewmirzyckim, Lewkowskim i Kubylińskim, po imionach tymże principałowu lepiej wiadomym, niżej mianowanego niesłusznego procederu spólnym manuoperatorom i pomocnikom, manifestowali i protestowali się o to: iż, gdy roku terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt czwartego, dnia dwódziesiątego siódmego Iunii, w niedzielę, już przy conclusiey jarmarku, po diesiatusie, w mieście Wieleńnikach, dobrach dziedzicznych wielmożnego imię pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty oworuckiego, praefati comparentes, quaequae necessaria sobie posprawawawszy, omni pace et securitate będąc freti, nikomu nie będąc winni, ile pod czas jarmarku i targu, (ktorym wszelkie. bezpieczeństwo ostrzeżone jest), sami panowie, będąc invitati od przewielebnego w Bogu jego mości xiędza Kniehinińskiego, proboszcza wielednickiego, w probostwie, przy poczętej ochocie gospodarskiej, zostawali, a pomienieni: Diakoński i Kamiński jeszcze na rynku niektóre rzeczy sobie kupowali, tamże mianowany pan Fedor Niewmirzycki wspomnianemu Diakońskiemu, nulla sibi data occasione, insperate szablą pośród głowy raz cięty, szkodliwy, z naruszeniem kości, okrutnie zadał; potym tenże z panem Kubylińskim i drugimi coadhaerentami swemi, tumult wczawszy, dragami tyrańsko zabijając, z koni pozbijawszy, pro libitu suo nad niemi się znęcali, umyślnie na protestantów wcześniej kupą, z różnym orężem zgromadziwszy się, czyhając na zdrowie ich mościów, wyjazdu z miasta nie dopuścili, tandem wspomnieni panowie, podziękowawszy za ochotę jego mości xiędzu proboszczowi, powracając do chorągwie, przez miasto jadąc, czeladź pobitą ujrzawszy, żeby do ostatka ich nie pozabijali salwować i hamować chcieli, i, żeby żadnych więcej obwinieni nie wszczynali swoich złośliwych zawziętości, srogości, bicia i kaleczenia, submitte upraszali, mówiąc, że im nic nie są winni, tedy, nie respektując na prośbę i uniżoność niewinnych protestantów, śmieli modo ad conversationes et homicidia udałszy się, jegomości pana Hajowskiego szablą po plecach z tyłu, z lewej strony, z przecięciem kontusza ciemnozielonego, francuzkiego żupana i kaftana, aż do ciała cięto; potem wszystkich protestantów dragami, spustkami okrywając, mul-

titudine osób ze trzech wsiów, nad szczęścią tylko comparentami saeviendo, z koni pozbijawszy, do upodobania swego nad nimi się pastwili, omni remoto zelo misericordiae, w którym tumulcie zbitemu z konia na ziemię, jego mości panu Hajewskiemu, szablę krzywą, w capę oprawną, valoris złotych czterdzieście, opończę tuzinkową, valoris złotych trzydzieścia, czapkę barankową, valoris złotych cztery, wzięto; i, gdyby urodzony jego mość pan Jan Kułakowski, administrator tamecznych dóbr, wybiegłszy z zamku, praefatum tumultum non sedaret et ab imminentibus jam prope homicidio et mortę nie salwował, pewnie by obwinieni przedsięwzięciu swemu dosyć uczynili i comparentów vita privarent i tak protestantes, ledwie co żywi od niezbożnego, okrutnego zbiecia, do chorągwi swej odjechali; przez który takowy niechrześcijański, gwałtowny proceder wspomnieni wszyscy obwinieni, nie tylko prawo popolite, ale też et securitatem nundinarum violarunt, winy pro qualitate facti et excessus libere na osoby i dobra swoje zawzięli, a zatem: zabrane rzeczy albo taxę za nie protestantom wcale przywrócić, damna refundere, respectu przysłuchania się osobliwym winom, ratione pobicia i pokaleczenia stipendiariorum militum, omnino tenentur, salva teźże protestaciey sobie reservata melioratione, albo przez pozew correctione; et in continenti, stanowszy oczewiście wozny generał wojewodztwa kijowskiego i innych, szlachetny Jan Hlebowski, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, w moc wiernej, prawdziwej i skutecznej relatiej swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt czwartego, dnia piątego Iulii, będąc w zamku, w mieście jego królewskiej mości, Owruczu, circa acta, in officio, in praesentia nie mało imć panów szlachty, obywatelów tegoż wojewodztwa, widział, tak na jego mościu panu Hajewskim, towarzyszu znaku wspomnianego wielmożnego imć pana oboznego koronnego, kontusz, żupan i kawtan, wyżey w protestaciey opisane, szablą na plecach, z lewej strony, aż do ciała przecięte, drągami poprzebijane i popsowane, także widział u Diakońskiego, czeladnika tegoż jego mości, szablą raz pośród głowy z naruszeniem kości cięty, także urodzonego Osólskiego, czeladnika jego mości pana namieśnika, drągiem w róg głowy z prawego boku przebity, krwią ociekły, od którego zadane-

go razu kontusz i żupan wszystek krwią zbroczony został, i drugich, drągami zbitych, ztłuczonych, ledwie władnąć sobą mogących; ktore to pomienione zadane rany i razy, tak panowie, jako i czeladź ich, czasu i sposobem, wyżej w protestathey mianowanemi, przez pomienionych obwinionych: Fedora Niewmirzyckiego, pryncypała, Piotra Kobylińskiego i innych, w mieście Wielelnikach bydź prawdziwie stałe i istotnie zadane; co, że juste vidit et audivit, o tem swoją tuż zaraz, przedemną, urzędem, obductiey czyni i zeznawą relatią, prosząc, tak protestans o przyjęcie i do xiąg zapisanie swoiey protestathey, jako też i woźny swoiey obductiey relatiy; co i otrzymali. Piotr z Gorzkowa Gorzkowski, namieśnik na ten czas będący, Joseph Klarus, Michał Hajewski, Jan Hlebowski, woźny.

Книга вродская оvrуцкая, записовая и поточная, № 3218, годъ 1694—1695; мистъ 237.

С.

Рѣшеніе люблинскаго трибунала по дѣлу между оvrуцкимъ старостою, Францискомъ Потоцкимъ и дворянами: Мошковскими, Васьковскими, Пашинскими и Волковскими. Люблинскій трибуналъ, считая недѣйствительнымъ сомнѣніе въ дворянскомъ званіи отвѣтчиковъ, представляетъ сеймовому суду рѣшить: кому должны принадлежать, занимаемыя ими, земли—оvrуцкому староству или отвѣтчикамъ? 1695. Октября 21.

Року тисеча шість сотъ девятьдесять шѣстого, месяца ноябра третегонадцать дня.

На уряде вгородскомъ, у месте его королевское милости, Оvrучу, передомною, Базилемъ в Выгова Выговскимъ, намесникомъ подвоеводства, реентомъ вгородскимъ енералу воеводства киевскаго и книгами винециными, вгородскими, киевскими сопраgens persona-

liter urodzony jego mość pan Jan Moszkowski, dla zapisania do
 xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich, dekret z protokołu sądowego
 spraw specjalnych, głównych, trybunalskich, koronnych, lubelskich,
 między stronami, niżej mianowanemi, ferowany, per oblatam podał,
 z lekta, prosząc o przyjęcie do akt, którego, affectaciej ja, urząd,
 adhærendo, do xiąg przyjmując, czytałem i jest tenoris sequentis:
 Wypis z protokołu sądowego, dekretowego, spraw specjalnych, głów-
 nych, trybunalskich województwa kiiowskiego, roku tysiąc sześć set
 dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca oktobra dwudziestego pierwszego
 dnia. Na affectatią urodzonego jego mości pana Kazimirza Waškow-
 skiego, dekret z protokołu sądowego dekretowego, między urodzone-
 mi panami Waškowskiemi, aktorami, przez urodzonego pana Kazi-
 mirza Waškowskiego, swym i innych braci imieniem, oczewiście,
 urodzonemi panami Moszkowskiemi, także aktorami, przez urodzo-
 nego Semena Moszkowskiego, swym i braci imieniem, oczewiście,
 urodzonemi panami Paszyńskimi i Wołkowskimi, aktorami, przez
 urodzonego Jakuba Paszyńskiego, swym i innych imieniem, oczewiś-
 cie, a wielmożnym jego mościem panem Franciszkiem Potockim, sta-
 rostą owruckim, pozwanym, oczewiście, stały, tenoris sequentis: sąd
 główny trybunalski, koronny, lubelski, controwersij stron obodwóch
 wysłuchawszy, i one dobrze wyrozumiawszy, ponieważ strona pozwa-
 na, niezadaiąc osobom strony powodowej nieszlachectwa, z gruntu,
 który trzymają, praetenduię posługi i powinności, jako królewskiego
 i do starostwa owruckiego należącego, dla tego stronom o włas-
 ność gruntu, ieśli królewski i do starostwa owruckiego należący,
 albo ziemski, dziedziczny, prawnie rozpierać się nakazuie, a w ros-
 pieraniu się, ponieważ z antecessorami strony powodowej, tak in
 contumatiam, jako i z controwersij, respectu z dóbr tych, które po-
 wodowa strona trzyma, powinności do zamku owruckiego, dekreta
 i sejmowe i zadworne nie tylko trybunalskie różne zachodzili, dla
 tego sprawę tę, aby nic a nic wolności szlacheckiej, ani dobrom
 jego mości nie ubliżało się, na rozsądzenie, na sejm blisko przyszły,
 odsyła, zachowuiąc stronom obudwom termin na tychże sądach sej-
 mowych zawity, za dekretem sądu niniejszego. Pod pieczęcią ziemską
 województwa kiiowskiego, słowo w słowo iak się w protokole ma,
 wydaie się. Pisany w Lublinie. Которы же то декретъ, за пода-

ніемъ и прозбою вышъ менованое особы подаючое, а за моимъ урадовымъ принятемъ, до книгъ нинешнихъ, кгородскихъ, киевскихъ есть вписаны.

Книга городская киевская, записовая, поточная и декретовая, годъ 1696, № 6; листъ 275

СІ.

Жалоба подстаросты городскаго овруцкаго, Михаила Ставецкаго и подстоля овруцкаго, Теодора Павши на дворянъ: Мошковскихъ, Васьковскихъ, Болсуновскихъ, Пашинскихъ, Волковскихъ, Гошовскихъ и другихъ, живущихъ въ околичныхъ селахъ, о томъ, что они, по наущенію регента городскаго киевскаго, Стефана Дидковскаго, собравшись вооруженные въ селѣ Мошкахъ, недопустили истцевъ бранію и угрозами въѣхать въ это село; истцы-же ѣхали въ Мошки въ качествѣ королевскихъ комиссаровъ, съ цѣлю исполнить королевскій приговоръ, состоявшійся по дѣлу между отвѣтчиками и овруцкимъ старостою. 1696. февраля 9.

Року тысяча шесть сотъ девяностъ шестого, месеца февраля девятого дня.

На ураде кгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Реміаномъ Суриномъ, столникомъ житомирскимъ, одъ урожного его милости пана Михала Ставецкаго, хоронжего житомирскаго, подстаростего кгородскаго овруцкаго, адъ гунѣ солумъ актумъ ужитымъ и упрошенымъ субъделегатомъ, и книгами нинештними, кгородскими, овруцкими personaliter stanawszy urodzeni ich moście, panowie: Michał Stawcki, chorąży żytomirski, podstarości grodzki owrucki, Theodor Pawsza, podstoli owrucki, kommisarze jego krolewskiej mości do odprawienia komisziej po wsiach bojarских, do starostwa owruckiego należących, de-

kretem, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt pierwszym, naznaczani, soleniter et gravi cum querela przeciwko, urodzonemu jego mości panu Stephanowi Didkowskemu, regentowi bywшему grodzkiemu generału województwa kijowskiego, jako princypałowi, cujus iussu, mandato, manuductione niżej mianowany uczynek stały jest, tudzież przeciwko: Moszkowskim, Waśkowskim, Bołsunowskim, Paszyńskim, Wołkowskim i Hoszowskim i wszystkim innym, po wsiach: Moszkach, Waśkowiczach, Bołsunach, Paszynach i Hoszowie mieszkającym, bojarom, osob więcy niżeli trzysta przechodzącym, armatno z rusznicami, kosami, dzidami, kijami i innym orężem, do boju należącym, z pomienionych wsi, do starostwa owruckiego należących, na niżej wyrażony exces, umyślnie z wyszmianowanych wsiów do wsi Moszków zbitych i zgromadzonych, protestowali się w ten sposób i o to: iż pomieniony obwiniony, jego mość pan Didkowski, nie respektując nic na prawo pospolite i bezpieczeństwo, urzędowi exsequującym obwarowane i rigide obostrzone, gdy albowiem wyszpomienieni protestantes, kommissarze jego krolewskiej mości, czasu niedawno przeszłego, to jest dnia szóstego februaryi, roku teraz idącego, wysz na akcie specyfikowanego, do dóbr wsi Moszków, do starostwa owruckiego należących, na komissią, za dekretem assessorskim, od wielmożnego jego mości pana starosty owruckiego na pomienionych bojarów stałym, jechali, zaraz pomienieni bojarowie, Moszki, i inni, z wyszmienionych wsiów zgromadzeni, z rozkazania i poduszczenia jego mości pana Didkowskiego, obwinionego, uarmowawszy się jako na jakowego nieprzyjaciela, na gościńcu dobrowolnym, za wsią zastąpiwszy, do wsi niedopuszcili jechać i zabronili, protestantów słowy nieuczciwemi, honorowi szlacheckiemu szkodzącymi, których ob reverentiam loci i pisać nie godzi się, besztali, dishonorowali, to deklarując: «że my do wsi nie puścimy, choć wszystkich pozabijamy, a commissię odprawiać nie damy.» Protestantes, widząc wielkie niebezpieczeństwo zdrowia swego i dishonor, nazad się rejtarrować radzi nie radzi musieli, bo pewnie by obżałowani pozabijali, gdyby się nazad protestantes nie wrócili, przez który swój gwałtowny, niesłuszny i nieprawny postępek, pomieniony obwiniony z pomocnikami swemi przeciwko prawu pospolitemu wykroczyli i winy w niem, tak ratione violatae securitatis actus offitiosi et secu-

ritatis publicae ac convulsionis decretorum; każdy ex persona sui, pro qualitate facti, na osoby i dobra swoje zaciągnęli; o co wszystko protestantes, offiarując siebie prawnie czynić, iterum atque iterum protestują się, salva melioratione etiam per citationes edenda in toto reservata et praecustodita, prosili mnie, subdelegata, aby actis presentibus ta ich mościów protestatia connotowana była, co i otrzymali. Michał Stawecki, chorąży żytomirski; podstarości grodzki owrucki, Theodor Pawsza, poostoli owrucki, manu propria.

Книга городская овруцкая, записовая и поточная, № 3218, годъ 1694—1696; листъ 984.

СІІ.

Жалоба дворянина Якова Пашинскаго на дворянъ: Павла, Антонія, Василя и Захарія Волковскихъ о томъ, что они многократно причиняли истцу разныя обиды, подговаривали къ тому же козаковъ и наконецъ убили выстрѣломъ изъ ружія его сына, Вячеслава Пашинскаго. 1698. Іюня 25.

Року тисеча шестьсотъ девяностъ осьмого, месеца іюня двадцать пятого дня.

На уряде кгородскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомвою; Стефаномъ Барановъскимъ, намесникомъ на тотъ часъ подстароства и вицереентомъ кгородскимъ овруцкимъ и книгами нинешними, кгородскими, овруцкими comparens personaliter urodzony jego mość pan Jakub Paszyński, quam primum acta praesentia adire potuit, tak zaraz, swym y urodzonej jej mości paniey Maryanny Kordzińskiego Jakubowey Paszyńskiej, małzonki swey, y ich mościów panów, Stephana y Iana Paszyńskich, synów, y urodzoney jej mości paniey. Połoniey Skarzyńskiego Wacławowey Paszyńskiej, recentissime pozostałej wdowy, a małzonki tyrańsko, okrutnie y niemilosiernie z rucznicy, przez jednego z niżej mianowanych

obwinionych zabitego, swych imieniem, vindicując różnych krzywd, szkod, przeszkod, w dobrach czynionych, expulsii, violentii, inwasii na dom pratestantis y bicia, także tegoż pomienionego, tyrańskiego, okrutnego y niemiłosiernego z rucznicy zabicia wyszrzczonego urodzonego jego mości pana Wacława Paszyńskiego, syna swego, solennissime gravique cum querela, a prawie zalawszy się krwawemi łzami, urzędowi ninieyszemu natychmiast opowiadając, świadczył, manifestował y protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Pawłowi, samemu pryncypałowi y zaboycy syna pratestantis, y małżonce, jey mości Teressie Gomolińskiego, Antoniemu y Wasilowi, braci między sobą rodzonym, tudzież Połonicy Wołkowskiego Stanisławowej Wiguryney, Maryannie itidem Wołkowskiego Podleskiej, a siostrzeńcom y siostrzenicom swoim rodzonym, także Zacharyaszowi Wołkowskiemu, za których radą y pomocą niżej mianowany uczynek stał się, compryncypałom, manuoperatorom y adhærentom, Wołkowskim, w ten niżej opisany sposób y o to: iż przerzeczeni obwinieni, panowie Wołkowscy, bracia rodzeni, mieszkając w jedneyże wsi, Wielkich-Paszynach, z protestantem w bliskim sąsiedztwie, a lubo by mieli, jako z tak bliską krwią swoją y wujem rodzonym bono affectu certare, to contra omne fas et æquum postępując, nic nie uważając na prawo pospolite y winy, w niem o takich violatorach y zaboycach serio opisane, a nie kontentując się in antecessum różnemi krzywdami, szkodami, oppraessyami, violentiami, grabieżami, pszczoł darcie, pol oraniem, miedz psowaniem, sianożęci koszeniem y expulsiey z dóbr czynieniem, myta od kupców przechodzących, na część protestanta należącego, braniem y na swój pożytek obracaniem, diffidatii spaleniem funditus z dworem czynieniem, spraw różnych, jako to: przywileiow nayiaśniejszych krolow, panow miłościwych, benigniter na dobrą wieś Paszyny danych y conferowanych, dekretów trybunalskich, seymowych y compromissarskich zabranie y na częstokrotną requisitią nie oddaniem, nachodami nie raz na dwór protestanta y biciem, różnych lat y miesięcy a prawie in dies et horas czynionemi, które wszystkie krzywdy, szkody, violentie y oppresie modernus protestans, kochając spokoy pospolity sąsiedzki, nie wdając się w żadne prawne terminy, na sobie aż dotąd paventissime, jako mogąc, znosił; jednakże ich mość prænominati in-

culpati, non desistendo a malevolo suo progressu, śmieli y ważyli się roku terazniejszego, tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca junii dnia dwudziestego wtorego, wprzody do zwady y zabicia synowi protestantis okazyą dając, kozaków, tamże w Paszynch na ten czas na konsistentey stojących, aby do domu syna protestantis, niebozczyka pana Pawła, przyszedszy, rucznice wzięli y zagrabili, informować; ktorzy kozacy z informaty obwinionych, wzięwszy rucznice, tymże obwinionym oddali, a gdy niebozzyk syn protestantis, obaczywszy się tamże we wsi Pyszynch z obwinionemi, począł o swóy grabież niewinny u obżalowanych, za coby mieli grabić y z jakiey okazyey? upominać się; tandem obwinieni, bez dania żadney ratyey, wszyscy skupiwszy się, poczęli bić, tłuc, a potym jeden z obwinionych, jego mość pan Paweł Wołkowski, nic nie pamiętając na tak bliską krew swoję, brata swego wuieczno-rodzonego, rucznicę porwawszy, dwoma kulami nabił, sine omni zelo, misericordia et timore Dei, już uciekającego z rąk, z teyże rucznicy, zmierzyszy, jako do pnia strzelił y tak dalece w bok z lewey strony, pod same serce jedną kulą, a drugą w rękę lewą, ugodził, że eo instanti bez spowiedzi kapłana, panu Bogu musiał ducha oddać; po którym zapamiętałym y niezbożnym, tyrańskim zabiciu syna protestantis, srybra, aparaty, pieniądze z cerkwi Bożey Paszyńskiej, do cudownego obrazu Nayswiętszey Panny Paszyńskiej nadane, na dwa tysiące złotych polskich, pozabierali; a na ostatek dalszą odpowiedź, hęc formalia mówiąc: «że to będzie tak samemu oycu, jako y synowi jego, albo w ostatku z dworem y wszystką chudobą spalimy» na zdrowie życie y substantią cum complicibus et adhærentibus suis uczynił y czynić przed różney conditoy ludźmi y na różnych mieyscach nie przestaie; dla których tak znacznych odpowiedzi protestantes ubivis locorum pro semper periclitari muszą, co że się przeciwko prawu Bożemu, pospolitemu, samey słusności y świętey sprawiedliwości stało się y dzieie, ażeby tak znaczna ruina w dobrach y expulsia od tak dawnych czasów przez obwinionych naniesiona y terazniejszy kryminał, to jest zabicie syna protestantis, violentie y inne actus, króre coelitus vindictam clamant, nie poszło in casum, ad asyllum sacro sanctæ justitiæ udawszy się, tą swoję terazniejszą querimonią, declaruie się z ich mość obwinionemi we wszelakim

sądzie y urzędzie, tak o różne wyżey mianowane krzywdy, szkody, violentie, oppressye, grabieży, diffidatie, zbiecie, niemniey o zabicie syna swego, prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy tey teraznieyszey protestatией salvam meliorationem, auctionem, diminutionem, immutationem vel per citationem correctionem. Et in verificationem præmissorum omnium tenże comparens stawił woźnego generała wojewodztwa kijowskiego y innych, szlachetnego Jana Hlebowskiego, który z przydania mego urzędowego, pro munere offitii sui ministerialis, przez kogo jest pomieniony zeszył jego mość pan Wacław Paszyński zabity y tyrańsko z tego świata zgładzony, głosem wyniosłym na trzech mieyscach, publicationom zwyczajnych, in præsentia wielu ich mościów panów obywatelów wojewodztwa kijowskiego, do grodu zgromadzonych, urodzonych ich mość panach: Michale Synhaiewskim, Alexandrze y Janie Staszkieviczach, Thomaszu y Samuelu Redczycach, Janie Milanowskim, także mieszczanach y boiarach miasta jego królewskiej mości owruckich, obwołał y publikował; a po obwołaniu y publikowaniu cadaveris, prosili mnie, urzędu, tak protestans protestatией, jako y woźny proclamatией, aby do xiąg ninieyszych przyjęte y zapisane były; co y otrzymali. Jakub Paszyński. Jan Hlebowski woźny.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, 1697—1699 года, № 3219; листъ 423.

СШ.

Жалоба дворянина Александра Скаржинскаго на дворянина Ивана Кириченка-Выговскаго о томъ, что онъ, бывши козацкимъ судьейю, похвалялся рѣзать ляховъ, а потомъ вмѣстѣ съ дворянами Сынгаевскими и съ козаками Палѣя многократно нападалъ на домъ Скаржинскаго, грабилъ его имущество, билъ членовъ его семіи и наносилъ ему другія обиды. 1696. Іюля 6.

Року тисеча шестсотъ девятыдесятъ шостого, месяца іюля шостого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцькомъ, передомною, Михаиломъ Михалькевичемъ Конъчаковъскимъ, наместникомъ кгородскимъ подъстароства овруцького и внигами нинѣшними, кгородскими, овруцькими comparens personaliter urodzony jego mość pan Alexander Skarzyński, swoim i urodzonej jej mość paniej Heleny Bluszczanowiczowny, primo voto Bazyłowej Synhajewskiej, secundo ad praesens Alexandrowej Skarzyńskiej, małżaki swej, tudzież Stephana Synhajewskiego, pasierba swego imieniem, jak skoro tylko od niemiłosierdnego pobicia y potłuczenia, y hałasowania, y rujnowania, y wydzierania substanciej, części dziedzicznych swoich, własną pracą nabytych, acta praesentia adire mógł, tak zaraz z wielkim żalem y płaczem protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Janowi Kiryченкови Wyhowskiemu, który wprzod, najachawszy różnemi czasy na dobra protestantis, wieś Szatryszcze, nie mając żadnego interessu do dóbr pomienionych, różne krzywdy, ruiny, hałasy poczynił, tudzież Pawłowi y Helenie Chodakowskiego, małżonkom, Michałowi, Janowi Syngajewskim, synom, wolą y rozkaz pełniącym, w ten niżej opisany sposób y o to: iż pomienieni obwinieni, primario imć pan Jan Kiryченко Wyhowski, nazbierawszy sobie niemałą kupę komпрынципаłów, pomocników y adhaerentów, nie oglądając się na rigor, w prawie pospolitym na takowych gwałtowników y najezdców na cudze dobra y substantią szlachecką severe obostrzone y postanowione, nie mniej też y na miłość sąsiedzką, która zawsze obserwantiam quamquae haberi consueta est, śmiał y ważył się, już prawie nie tylko suis praenominatis omnibus facinoribus postpositis, ale na ostatek na honor y substantią do ostatniej zguby, ruiny przywieść usiłował, conjuncto se cum..., ad infra nominatum faciūsus, roku tysiąc sześć set ośmdziesiąt trzeciego, jako też y anno milesimo sexcentesimo nonagesimo tertio (różnych dni y miesięcy), nazbierawszy sobie pomocników y adhaerentów, jako to: Seńkowskiego, szwagra swego, y Benedykta Jankowskiego y innych do kilku osób, których nomina et cognomina jemu samemu są wiadome y znajome, już przed kozaczną y po pierwszej kozacznicy, zajątrzony będąc, jako na ten czas podczas kozacznicy będąc sędzią kozackim, tedy co chciał to robił, ludzi, co mu się podobało, to brał y rabował, denominując wszyst-

kich szlachty: «że wy lachy, a ja lachow ścinam;» y tak nieprze-
 pominając sobie tego zawziętego, złego umysłu kozackiego y rebel-
 liter najachawszy na dwór y residentią praesentis, bydła sztuk pię-
 dziesiąt z cielętami y innym drobiazkiem nie należycie zagrabił y
 na Wołyn z tym że uchodził, gdzie jedne bydło poprzedawał, a
 drugie w drodze pogubił, aktorów mało na śmierć nie pozabijał z
 komprincipałami swemi y adhaerentami, zboża różnemi czasy na
 kop dwadzieścia: żyta ozimego każda kopa po ćwierci miary naro-
 dyckiej dawała, a na ten czas podczas drożyny była osmaka dobrą
 monetą po złotych siedm; chłopów rujnował, że radzi nie radzi
 puścić precz musieli; rozmiary ze młyna protestantów nieraz zabie-
 rał; pszczoły bez bytności protestantów, na Wołyniu mieszkają-
 cych, insciis protestantibus, rujnował y wydierał, którego pierwszą
 razą wziął: miodu bełcy piędziesiąt y klacz, kosztującą złotych mo-
 nety dobrej osimdziesiąt; potym drugiej jesieni wziął itidem bełcy
 siedm, fanty, różne dobytki zabierał y na swój pożytek obracał,
 protestantów rujnował, tedy protestans, chcąc swojego zyskać byd-
 ła, omni conatu bieżał za obwinionym do Horodnicy y upraszał imię
 pana Wierzbickiego, aby wprzod, wejrzawszy na pana Boga, jako na
 swoje krew blizką, dali ratunku protestantowi, żeby mógł cokol-
 wiek ubogiej substantiej swej pozyskać, za którym w pogonie bie-
 gąc, ledwo nie ledwo y połowicy bydła y innych zabranych rzeczy
 odszukali, gdzie jedne obwiniony pan Jan Kirycczenko Wyhowski
 poprzedał, a drugie marnie porujnował, od którego turbowania pro-
 testans mało śmierci nie pożył, że tak prędko biegając za obwinio-
 nym pieszo, u nóg swoich wszystkie żyły popodrywał, że krwią
 obroczone, sinie do tych czas zostają, na które już w poł kaliko-
 wać musi y zdrowia swego tak ciężki uszczerbek odniósł, y nie-
 dziel kilkanście na Wołyniu chorował, y teraz tylko co żyw zostaje,
 y na tym jeszcze mało mając, naszedszy na dobra protestantium
 Synhaje, alias Szatryszcza, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt
 trzecim, w nocy, insciis protestantibus, wołow co najlepszych parę,
 kosztujących złotych sto, z obory wyprowadził y przez niedziel kil-
 ka w lesie przechował y tak ledwo nie ledwo woły wypiegowali y
 nazad, jako od jakowego złoczyńca, odebrali; za który popełniony
 excess y nieprzystojny postępek, jeszcze protestanta umyślnie nawa-

żywszy y cale usiłowawszy sposobem nieprzyjacielskim do ostatka zrujnować, zmowiwszy się z ich mość pany Synhajewskimi, jako to: Pawłem ojcem, Janem, Michałem Synhajewskimi, synami, y dawszy onym jakiś zapis na dworzyszczce w Synhajach, alias Szatrzyszczach, na których dobrach summe złotych polskich siedmdziesiąt, jakoby mając, który rankorem zawziowski się na protestantów, aby z ostatka substantiej y zdrowia wyzuli, częstokrotnie na dom y rezydentią nabiegszy, chmielem sobie głowę obłożywszy, urodzony imć pan Michał Synhajewski z dobytymi szablami, w roku terazniejszym, tyśiąc sześć set dziewięćdziesiąt szóstym, po wielkiej nocy, nabiegał, szablą po oknach y węglach rąbał, protestanta na pojedynek, prawem zakazany, wyzywał, drugim razem, najachawszy, z kozakami Paliowcami namówiwszy się, furibunde wprzód verbis dishonestissimis karmiąc, w gębę bić, tłuc protestantów pięścią począł, y kozaków przenjadował, aby koniecznie zabili; y jużby byli zabili, gdyby protestans, consulendo salutis suae, nie uszed, pewnieby o śmierć przyprawili; potym drugą razą, inszych dni mensis aprilis, napadszy córkę protestantium, in virginali statu będącą, szablą sztychem w okno mało nie przebił, gdyby troszeczkę od okna nie umknęła, pewnieby szwank zadał, podczas tychże świąt wielkanocnych, na nabożeństwie we wsi Paszynach będącą, miasto zażywania nabożeństwa, sam urodzony imć pan Paweł Synhajewski z synem swoim Michałem verbis contumeliosis, in gremio plurimae nobilitatis, samę protestantis małżonkę y syna ich mościów, już w leciech będącą, podeszła, tak lżyli y sromocili, że aż postronnym ludziom y słuhać nieprzystojno było, także syna protestantów jego mość pan Michał Synhajewski zelżywszy y zesromociwszy, na pojedynek, na cwałtarzu będącego, provocował y tamby był onego porąbał, gdyby postronni ludzie od tej zawziętości nie animowali; potym tegoż roku, zaskoczywszy same protestantkę w domu y rezydencyej urodzonego imć pana Kamińskiego w Synhajach, za piersi wzięwszy, o ścianę starszkę bił, tłukł, krwawił y tak zmordował, że wszystka zbita, ztluczona, zekrwawiona została; na ostatek, zbiwszy, psami szczwał, od którego bicia, skaleczenia ledwo żywa zostaje y do tychczas, in letali cubilo leżąc, eclipsim patitur; nawet bartne drzewa z pszczolami, obwinionym uic a nic nie należące, in suam possessionem per

vim odbiera y onych in hucusque, czyniąc in ruinam substantiej ubogiej, używa y za synem protestantów po kilkanaście razów z dobytymi szablami, na zabicie goniąc, procedebat; a do tego, uwiodszy słowami, umyślnie na ruinę zdrowia przymusił, aby na drzewo, już ich własne, zatwarzać poszedł; y tak, odmóc się nie mogąc, z drzewa upad, że niedziel z osimnaście śmiertelnie chorował; pola sobie nienależyte, jakoto już gotową rolę, odjąwszy, swoim zbożem, pszenicą posiał y do tychczas nie należycie onych participuje, na zdrowie wszystkich protestantów diffiduje, z dóbr własnych protestantium wyciska, po kilka kroć razy pozabijałby był, gdyby za providentią boską, obronną ręką nie uchodzili y tak przez czasy nie małe y lata krzywdy, uciemżenia y zesolowanie ubogiej substantiej, pozabierania gruntów, bydeł, fant, odjęcie drzew bartnych, miodów y innych tak wiele rzeczy, konia z wozem, z chomątem, rucznicę, pistoletów, pieniędzy złotych czterdzieście monety dobrej, które czasu prawa przez regestr y pozwy producowane y dowiedzione będzie, y dawne poczynione protestacye fusius ac luculentius sonant, poczynienia y przyprawienia; jakoż tychże szkod sobie protestantes (nie includując w to kryminału y zniewagi swojej) na złotych pułtora tysiąca y więcej oboja strona, tak pomieniony pan Jan Kiryzenko z ich mościami panami Synhajewskimi przywiedli y przyprawili, a na ostatek, nie mogąc przy samym skutku y kryminale tak ciężkim umysłu swego wykonać, po staremu różne przechwałki, przegrożki y przénagabania na rożnych miejscach, usiłując koniecznie zabić y nieżywić, dla których protestans nigdy bezpiecznym zdrowia swego być nie może, czynią y czynić nie przestają, przez który takowy niezbożny y zapamiętały rankor y postemppek, ciż pomienieni inculpati, prawo pospolite, constitutie, artykuły w niej obostrzone y severe obwarowane, zgwałcili y do szkod nie małych, do ruiny substantiej y uszczerbku zdrowia przywiedli y przyprawili, które jako też y samą kryminalną rzecz, protestans modernus ofiarował się swoim et nomine aliorum, superius nominatorum, prawie czynić nie zaniechać cum salva ejusdem melioratione, tum faciendae alterius seu per citationes poprawienie, si et in quantum necessitas juris expostulaverit. Et in verificationem praemissorum omnium idem protestans stawił woźnego generała wojewodstw kijow-

skiego, wołyńskiego, bractawskiego y czernigowskiego y innych, szlachetnego pana Hlebowskiego, który in vim verae ac fidelis relationis suae, palam, publice, libere, benevole recognovit: iż on roku terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt szóstego, miesiąca martii różnych dniow, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, wiary godnych, urodzonych ich mość panów: Jakuba Paszyńskiego y pana Jana Jurzyńskiego, był we wsi Synhajach, alias Szatryszczach, tu, w wojewodstwie kijowskim a powiecie owruckim będącej, w domu y rezydentiej protestantis, gdzie u wyszpomienionych protestantów razy bite, tak szablą, jako y pięściami: naprzod u jej mość paniej Alexandrowej Skarzyńskiej, małżąki protestantis wszystkie plecy y piersi zbite, stłuczone, krwią ociekłe, sinie, spuchłe; głowę potłuczoną, także u samego protestanta razy bite, spuchłe, krwią ociekłe, w głowę y w gębę, tudzież syna, wszystkiego zbitego, szablą stłuczonego od głowy aż do stóp y okna u izby, szablą porąbane, węgły powycinane razow z kilkadziesiąt, pole y grunt protestantow zasiane przez pana Synhajewskiego widział; drzewa bartne odjęte y swoje znamiona na barciach narąbane y urzędownie oglądał, iż te szkody, hałasy, ruiny, bicia, kaleczenia y inne disgusta słyszał być popełnione, tak przez Kirycczenka Wyhowskiego, jako y panów Synhajewskich y prawdziwie poczynione, o tym tę swoją prawdziwą przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacją y prosili mnie, urzędu, tak protestans swojej protestatiej, jako y woźny oglądania razów relacji o przyjęcie y do akt zapisanie, co y otrzymali. Na miejscu protestującego, pisać nie umiającego, za oczewistą prozbą podpisuję się Antoni na Zabokrzykach Zabokrzycki. P. J. K. m. p. Jan Hlebowski woźny.

Книга родская овруцкая, записовая и поточная, № 3218, годъ 1694—1696; листъ 1110 на оборотъ.

Протестъ многихъ дворянъ кievскаго воеводства противъ двухъ пунктовъ постановленія сеймика того-же воеводства: относительно отнятія у львовскаго епископа Шумлянскаго имѣній, принадлежавшихъ митрополи кievской и относительно лишенія сана—овруцкаго архимандрита Домарацкаго, за неблагородное его происхождение. 1698 Іюля 15,

Року тисеча шестьсотъ девяностъ осьмого, месеца іюля петнадцатого дня.

На уряде кiродскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Даниелемъ Левъбовскимъ, наместникомъ на тотъ часъ подстароства и реентомъ кiродскимъ овруцкимъ и книгами нинешними, кiродскими, овруцкими, *comparens personaliter urodzony jego mość pan Remigian Suryń, stolnik żytomirski, obywatel wojewodstwa kiowskiego, swym y inszych urodzonych ich mość panow obywatelów tegoż wojewodstwa kijowskiego, niżej na podpisach mianowanych, tak tych, którzy na sejmiku, de actu niżej wyrażonym, praesentes będąc, na te, niżej mianowane, niesłuszne puncta nie pozwalali, jako y tych, którzy w dalekich odległych krajach w wojewódstwie tutejszym kijowskim o mil kilkadziesiąt mieszkając, o sejmiku nie wiedzieli, imieniem, jako прѣдко dowiedzieć się mogli o niektórych niesłusznych punktach, przeciwko prawu pospolitemu y wszelkiej słuszności, et quod majus, cum lesione et diminutione auctoritatis przywilejów przez najjaśniejszego monarchę, przeszłego króla jego mości polskiego, Jana trzeciego, nadanych, insciis aliis incolis palatinatus kiowiensis o tym sejmiku et extra communem et unifor-*

mem tych, którzy będąc praesentes, na to niepozwolali contentum, we Włodzimerzu na sejmiku electionis posłów na sejm w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt siódmym, in aprili odprawiającym się, w laudum y instructio niesłusznie włożonym, tak zaraz świadczył, protestował się y manifestował de nulitate et invaliditate tych niesłusznych punctów: primario naprzeciwko temu punctowi, który jest w te słowa: «a ponieważ przez tyle lat te dobra metropoliej archymandryiej jego mość xiądz Szumlański trzymał y znaczne summy perceptit bez żadnego pro bono publico sumptu, instabunt ich mość panowie posłowie, aby pomieniony jego mość xiądz Szumlański, episkop lwowski, coram commisariis od stanów rzeczy pospolitej uczynił calculum y przychodzącą quotę oddał; jaśnie wielmożny jego mość xiądz nominat łucki, aby te dobra de consensu ordinum zaraz odebrał y z intraty tamecznej na zaszczyt krajow tamtych ludzi piędziesiąt stawił ad ulteriorem futuri regnantis dispositionem». Drugiemu punktowi, qui sequitur talis: «ponieważ y dawne prawa zalecają, aby dwoje beneficia jednej osobie byli dane, reassumujemy constitutionem y plebeiam personam, które possident bona, jako in exemplo ociec Domaracki, aby nietrzymani et careant beneficiis, które przodkowie nasi dla chwały Bożej primum, a potem dla szlachty et terrigenas fundowali; y tak archymandryia owrucka, aby in administratione jego mości xiędza nominata łuckiego była, ad dispositionem futuri regnantis». O które to dwa puncta, jako niesłusznie y niepotrzebnie, y owszem przeciwko prawu pospolitemu y duchownemu, a co większa z naruszeniem praw y przywilejów krola jego mości przeszłego, niemniej na ujmę honoru y dobrej reputatjej duchownej osoby, jego mość ojca Domarackiego, archymandryty monastyru owruckiego, ad instantiam et petitum nescitur cuius personae, tak na tym, de actu wyszpomienionym, sejmiku electionis posłów, sine scitu et consensu omnium uchwalone, y w instrukcją włożone, jako y na inszych sejmikach potem w roku tymże, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt siódmym, in maio, a drugim in agosto odprawiających się, onych approbowanie, non derogando inszym punctom, ktore są in commodum wojewodstwa całego uchwalone, de nulitate tych tylko dwóch, aby przez ich mość panów posłów na sejmie nie byli promovovane, iterum iterumque tenże wyszpomieniony comparens, swym y inszych

ich mościow panów obywatelów wojewodstwa kijowskiego manifestatur et protestatur nomine, zostawiwszy jednak *salvam meliorationem* tej manifestaciej każdemu z ich mość panów obywatelów wojewodstwa kijowskiego, mnie, urzędu, o przyjęcie y do act zapisanie prosił, co y otrzymał Remigian Suryn, stolnik żytomirski. Stephan Alexander Dołżkiewicz, wojski owrucki, Alexander Trzeciak, cześnik kijowski, Jan Suryn, Theodor Pawsza, podstoli owrucki, Alexander Kozinski, Jakub Przeborowski, kapitan jego krolewskiej mości, Marcin Grywski, Maciej Ciechanowski, Stephan Chruszliński, Jan Penski, Alexander Staszekiewicz, Jan Staszekiewicz, Wojciech Łapanowski m. p.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, № 3219, годъ 1697—1699; мстѣ 433.

CV.

Протестъ православныхъ дворянъ воеводствъ кievскаго и волинскаго противъ депутатовъ, отправленныхъ на сеймъ этими воеводствами о томъ, что депутаты, не смотря на данную имъ инструкцію, допустили узаконить на сеймъ два постановления, стремящіяся къ стѣсненію Православія.— Дворяне Жалуются также на уряды: луцкій, кременецкій и владимірскій о томъ, что они не приняли ихъ протеста въ актовыя книги своихъ городовъ. 1699. Декабря 22.

Року тисеча шестсотъ девяностъ девятого, месеца декабря двадцать второго дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцькомъ, передомною, Яномъ Якубовъскимъ, наместникомъ вгородскимъ старства овруцького и книгами нынешними, вгородскими, овруцькими *stanowszy oczewisto urodzony* jego mość pan Michał Fedkiewicz, kiowskiego y wołyńskiego wojewodstwa obywatel, swym i wielmożnych y urodzonych ich mość panów urzędników y obywatelów tychże obydwóch wojewodstw, niżej na podpisachъ выраженныхъ, y иныхъ imeniem, *ex speciali commissio onychże, prae via manifestacio-*

nis, solenniter przeciwko urzędom grodzkim: łuckiemu, włodzimirskiemu y krzemienieckiemu, o nieprzyjęcie niżej inserowanej, od tychże ich mość panów obywatelów y urzędników kijowskich y wołyńskich, zaraz po skończonych relationis przeszłego sejmiku sejmikach, personaliter podawanej ad acta, contra constitutiones binas ritui græco-disunitorum favorabiliter et extra consensum całej rzeczypospolitej ac intentionem wojewodstw różnych, in volumen legum inserowanych y wpisanych, też gotową protestacją, z gotowemi podpisami, niżej wyrażonych ich mościów, podał do act niniejszych, której tenor sequitur de verbo ad verbum talis: Comparentes personaliter wielmożni y urodzeni ich mość panowie urzędnicy ziemscy y grodzczy, także obywatel wojewodstwa wołyńskiego, iak prędko z przeczytanej constitutiej sejmiku przeszłego na sejmiku relationis, die decima quinta septembris w Łucku naznaczonym, przez jaśnie wielmożnych y urodzonych ich mość panów posłów, na tenże sejm obranych, uwiadomieni y informowani zostać mogli, tak zaraz, przeciwko tymże ich mość panom posłom wojewodstwa swego wołyńskiego solenniter świadczyli, manifestowali się y protestowali o to: iż ich mość panowie posłowie in contrarium praw, przywilejow, diplomatow et immunitatum najaśniejszych królów polskich, ritui græco disunitorum ab antiquo nadanych, y tak wielą constitutij obwarowanych, nie według instructiej, sobie od wojewodstwa danej, (ktorej, aby wszelka integritas jurium antiquorum ejusdem ritus græci disunitorum przez ich mościow promowana aby była, zlecono ich mościom było), ich mość zaś in contrarium (uti præmissum est) czyniąc, nie tylko żeby mieli praw tych bronić y przy nich fortissime stawać, ale y owszem, na zatarcie y subwersią onych, na punkta, w tejsze constitutiej opisane, samym tylko unitom służące, w jednej constitutiej sub titulo: «libertatia wojewodstwa y miasta Kamieńca podolskiego», aby ludzie religiej greckiej disunici w Kamieńcu nie mieszkali, per indirectum zaś, żeby cerkwie, tam znajdujące się y kathedra græcoruska, z dawnych czasow zawsze do jednego pastorału y juryzdykciej z episkopią lwowską należąca et per diplomata exdividowana, oderwana y nienależnie, sub aliam jurisdictionem podana bydz mogła; w drugiej znowu, sub titulo: «unia fidei græcæ», na approbatiją praw solis unitis ritus græci, zapomniawszy y niby exclu-

dowawszy jura disunitorum, mimo wszelką słuźność y zlecenie, sobie w instrukciej dane, do constitutiej pomienionej ingrossować pozwolili; przeto iterum atque iterum, tak przeciwko ich mość panom posłom, jako też de nullitate et invaliditate tych constitutij dwoch, manifestantes manifestantur; każdy z ich zachowawszy sobie salvam do uczynienia inszej szyrzej protestaciej, jeźliby tego potrzeba było, a na ten czas tej o przyjęcie y do xiąg wpisanie urzędu niniejszego żądali, co y otrzymali: Hrehor Benedykt Zabokrzycki, łowczy bractłowski, Remigian Suryń, stolnik żytomirski, Paweł Trypolski, miecznik kijowski, Szymon Zabokrzycki, Daniel Bratkowski, podczaszy wendeński m. p., Samuel Szumłański, cześnik podolski, Jan Suryń, miecznik żytomirski, swym y iego mość pana Marcina Surny, stryja mego, imieniem m. p. Theodor Uszak Kulikowski, Samuel Wyhowski, Jerzy z Kozelska Puzyna, Michał z Kozelska Puzyna, Eliasz Kostiuszkiewicz-Chobołtowski, Stephan Piotrowski, Paweł Synhajewski, Konstanty Chalepski, Jan Kostiuszkiewicz, Piotr Wizgierd Zabłocki, ziemski łucki regent m. p., Konstanty Czyż Taszebiński, Alexander na Hulanikach Hulanicki-Bołochowicz m. p. Daniel Lewkowski na Lewkowiczach m. p., Jan Mokosiej-Bakowiecki, Andrzej z Korczmina Porwaniecki, miecznik wendyński, Jan z Korczmina Porwaniecki, Samuel Borejko, Maciej Stephan Skuratowski, horodniczy, kijowski, Piotr na H. Hulanicki m. p., Marek Szumłański, stolnik srze: Alexander Jakimowicz Hulanicki, Jan Hulanicki Senkowicz, Jakób Senkowicz Hulanicki m. p. Jan Juchnowicz Pruszyński, Benedykt Wyszpolski, Samuel Synhajewski m. p., Andrzej Łopatyński, Abram Chalepski, Michał Usklityński, Wacław Kulczycki, Bazyli z Wyhowa Wyhowski, imieniem wszystkiej braci Lewkowskich—Piotr Lewkowski, Mikołaj z Melen Meleniewski, Alexander Niewmirzycki, Jan Niewmirzycki, Jan Kaleński, Michał na Szenderowie Fedkiewicz m. p., Mikołaj Stephan Michalewicz z Wyszpola Wyszpolski, horodniczy owrucki m. p. Alexander Zbikowski, Jan Chodakowski, Stanisław Suryń, obywatel wojewodstwa wołyńskiego y kijowskiego, Stephan Baranowski m. p.

Книга городская оверуцкая, записовая и поточная, № 3219, годъ 1697—1699; листъ 789 на оборотъ.

CVI.

Королевскій мандатъ, требующій въ королевскій ассессорскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсуновскихъ, Пашинскихъ, Васьковскихъ, Ущановскихъ и другихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что они отъказываются отъ иовиновенія овруцкому старостѣ и отъ исполненія боярскихъ повинностей, подаютъ, исполненные клеветы, жалобы на старосту, присвоиваютъ себѣ право судить и казнить смертію другъ друга, нападаютъ и разбиваютъ хоругви короннаго войска, прогоняютъ съ оружіемъ въ рукахъ королевскихъ комиссаровъ, истязаютъ старостинскихъ слугъ и осмѣливаются подымать руку на самого старосту. 1699. Декабря 30.

Року тисеча семьсотъного, месяца Мая двадцать девятого дня.

На уряде вгродскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Даниелемъ Левковскимъ, намѣстникомъ на тотъ часъ и реентомъ вгродскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, вгродскими, овруцкими *personaliter stanowszy woźny generał wojewodstwa kijowskiego i innych, szlachetny Jan Jakubowski, dla wpisania de xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, w moc wiernej, prawdziwej i skutecznej relatiej swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiącznego siedmsetnego, miesiąca Maia dwudziestego piątego dnia mandat najasniejszego króla jego mości, Augusta wtórego, pana naszego miłościwego, nam szczęśliwie panującego, z pieczęcią większej kancelariej koronnej, authentyce, ad instantiam wielmożnego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, po swobodnych bo-*

jar: Moszkowskich, Bołsunowskich, Waškowskich wydany, tenoris sequentis: August wtóry, z Bożej łaski król polski, wielkie xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflanski, smoleński, siewierski i czernichowski, dziedziczny xiążę saski i elector. Wam, swobodnym bojarom wsiow: Moszków, Bołsunów, Paszyn, Waškowicz, Uszczapów i wszystkim pomienionych dóbr, wsiów do starostwa owruckiego należących, possessorom, z powinności swej, podług lustracij przed unią i po unij, wyłamującym się osobom, z dóbr i summ waszych, jakim kolwiek sposobem wam i successerom należących, nakazuiemy, abyście przed nami i sądem naszym assesorskim, w Warszawie, albo tam, gdzie na ten czas ze dworem naszym szczęśliwie resydować będziemy, za niedziel cztery od położenia pozwu i mandatu naszego, albo na ten czas, gdy sprawa z rejestru sądów assessorskich do sądenia przywołana będzie, oblicznie i zawicie stawili się, na instantią i prawne poparcie urodzonego Franciszka na Potoku Potockiego, starosty naszego owruckiego, powoda, który was pozywa o to, iż wy, sprzeciwiając się prawu pospolitemu, dekretem najaśniejszych antecessorów naszych, tak za dworem, jako i na relacjach, sejmach, lectis inquisitionibus, ferowanym, conditią bojarską, służbą ordyńską, tak przed unią jako i po unij podług rewizii osądzonych, nie tylko wyłamujecie się, ale też in vitam urodzonego starosty naszego następuiecie, a jeszcze śmieliście i ważyliście się crudelissimo calamo honor et intaminatam fidem w grodzie mozyrskim opisywać, sami będąc we złościach i różnych exorbitantiach unurzeni, to iest: samych siebie bez wszelakiego sądu i prawa tracenie; jakoż żeście bracią waszą, a bojar owruckich, Moszkowskich, to iest naprzód obieszenie przez was niebożczyka Matwiia Kuzmenka Moszkowskiego, drugiego zaś zabicia i zamordowania Wasila Artychowicza Moszkowskiego; także, in obsequio rzeczy pospolitej chorągwi będących, znoszenia i kompanij zabijania; jakoż w roku tysięcznym sześć setnym dziewięćdziesiątym wtórym, dnia trzynastego Marca, urodzonego Gurskiego, podczaszego kijowskiego chorągiew pancyrną znieśliście, i urodzonego Franciszka Czerniawskiego, z pod tejsze chorągwi, zabiliście; o czym obdukie i proklamacie cadaveris w grodach obszyrniej obloquentur, nie dosyć na tym, ale kiedy urodzeni komisarze nasi: Michał

Stawecki, chorąży żytomirski, Theodor Pawsza, podstoli owrucki, podług dekretu, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt pierwszym, dnia dwudziestego wtórego Nowembra, ferowanego, i listu odroczonego swego, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt szóstym, dnia dziewiątego Lutego, do wsi Moszków, plenariam potestatem mający, do odprawienia komissij jachali, o czym wy mając już wiadomość, ze wszystkich wsiow zebrawszy się, do dwóchset rucznic na komisarzow naszych, którzy do wsi Moszków dnia szóstego Lutego, roku zwysz mianowanego, na gościncu dobrowolnym zastąpiwszy i z różnej strzelby ognia dawszy, ledwie o śmierć nie przypawiliście; w dalszych tedy trwając złościach, gdy starosta owrucki, będąc marszałkiem kapturów wojewódstwa kijowskiego, po odsądzeniu pierwszej kadencji sądów kapturowych, z miasta naszego Owrucza, do majątności Wielednik jachał, wyście na dobrowolnej drodze, ludzi jego pobrawszy, enormissimo mordowali, a gdy requirował wydania onych, wyście na niego podniesli rękę, co wszystko czasu prawa dowiedziono wam będzie, przez to was pozywa do przysłuchania się dekretowi naszemu i win, w prawie pospolitym opisanych, skazania, abyście tedy stawili się i terminu pilnowali. Dan w Warszawie, roku pańskiego MDCXCIX, Grudnia XXX, panowania naszego II roku. Locus sigilli S. M. D. S. C. S. R. M. S. Odwiozł do wsi Moszków i ten mandat, ob timorem, we drzwi cerkwi tamecznej wetknoł i o położeniu onego, ztamtąd powracając, kogo na ten czas widzieć mógł, od kogo, po kogo i w jakowej sprawie był pisany, opowiedział i prawnie do wiadomości przywiódł, za którym to mandatem on, mianowany woźny, rok i termin stronom obom, powodowej i pozwanej, stanowienia się przed pomienionem sądem assesorskim, według conserwatiej tegoż mandatu, złożył i naznaczył i o tym tę prawdziwą relatią czyni i zeznawa, prosząc, aby przyjęta i zapisana, była; co i otrzymał Jan Zubkowski woźny.

Книга продская овруцкая, записовая и поточная, № 3220, годъ 1700—1703; листъ 166.

CVII.

Позовъ, требующій въ судъ гродскій, овруцкій дворянъ: Ивана и Михаила Пашковскихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ дворянина Александра-Збигнева Якубовскаго о томъ, что Пашковскіе захватили часть села Щенева, принадлежащую Якубовскому и, пользуясь дружбою и покровительствомъ козацкаго полковника, Палѣя, отбирали въ свою пользу пошины, слѣдовашіе Якубовскому. 1700. Февраля 18.

Рокъ тисеча семьсотьного, мѣсяца марѣда третего дня.

На ураде вгродскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намесникомъ вгродскимъ староства овруцкого и книгами винешъними, вгродскими, овруцкими stanowszy oczewiście woźny generał woiewodstwa kiiowskiego i innych, szlachetny Trochim Duchowski, ku zapisaniu do act niniejszych, w moc prawdziwey, jawney i skuteczney relaciei swoiey, dobrowolnie zeznał, iż on, roku terazniejszego, tysięcznego siedmsetnego, miesiąca february dnia ośmnastego, pozew grodzki, owrucki, autentyczny, sądowi temuż grodzkiemu owruckiemu sądzić należący, odniósł do wsi Zabrudzia, alias Szczeniowa małego, w woiewodstwie kiiowskim dobr leżących, i on we wrota dworu ich mościow panow: Jana i Anny Zamiszewskiego Paszkowskich, małżonkow, wetknowszy i zastawszy samych ich mościow panow Paszkowskich, małżonkow wyszmianowanych, w izbie tamteyszey, a z niemi urodzonego jego mości pana Michała, aut alius nominis, Paszkowskiego z jey mością panią małżanką jego mości, itidem cujusvis nominis, o położenin tego pozwu, od kogo, po kogo był by pisaný opowiedział i prawnie publikował. Wydany ten pozew ad instantiam instygatora sądowego i jego delatora, urodzonego jego mości

ci pana Alexandra Zbigniewa Jakubowskiego, porucznika chorągwie pancerney wielmożnego jego mości pana starosty dimirskiego i urodzoney jey mości paniey Anastazyey Podleskiego Alexandrowey Zbigniewowey Jakubowskiey, małżonkow, po urodzonych ich mościow panow Paszkowskich, wyszmianowanych, bracią i po panie małżonki ich mościow, cum assistentia parti indigenti utriusque de jure debita, pozwanych, w sprawie i akcyjey do ustąpienia z dobr części wsi Zabrudzia, alias Szczeniowa małego, urodzonemu jego mości panu Jakubowi Podleskiemu, rodzicowi delatorki, post fata zeszyły urodzoney jey mości paniej Maryny Szczeniowskiego Semenowey Wyszpolskiey, babce rodzoney onegoż, na jego mości jure divino et naturali successione z prawami i dispozycyami spadły, a od jego mości pana Podleskiego, in rem et personas wyszmianowanych delatorow, jure dotis, ut debitor, cedowanej, cum omnibus do tey części pertinentiis et attinentiis, jako też do zapłacenia wszelkich mytnych pieniędzy, z tey części Zabrudzia, alias Szczeniowa małego, od tak wielu lat, za niedopuszczeniem wprzod wspomienionego rodzica delatorki, a potym i delatorow przez pozwanych, udanych się w protectią Paleja, pułkownika woysk zaporozkich i za swawolnym spółkowaniem tychże pozwanych z kozakami tegoż Paleia, pułkownika, ad minimum na dwa tysiące złotych polskich, przez pozwanych zabranych, nec non ad reffundenda damna cum paenis judiciariis, exinde convenientiis, intentowanej. O czym mianowany pozew et originalia jura, na część tę mianowaną delatoribus servientia, do których się i ta relacya in toto referuie, fusius obloquuntur. Za którym to pozvem mianowany wozny rok i termin stronom obom: powodowey i pozwanej, przed sądem grodzkim owruckim, na roczkach grodzkich, owruckich, ktore dnia ósmnastego miesiąca marca, anno praesenti, millesimo septingesimo, intuitu constitutionum vetustarum et novellae przypadną i w zamku jego krolewskiej mości owruckim sązione będą, ku rozprawie prawney stanowiąc się złożył i naznaczył, i o tym tę swoię prawdziwą zeznawszy relacyę, prosił, aby do act przyjęta i zapisana była, co i otrzymał.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, № 3220, годъ 1700—1703; листъ 139 на оборотъ.

CVIII.

Жалоба дворянина Гавриила Ступницкаго на дворянъ: Якова Красовскаго, Григорія Васьковскаго, Самуила и Григорія Ходаковскихъ, о томъ, что они нанесли ему разныя оскорбленія въ то время, когда онъ прѣѣхалъ въ село Чотыробоки для поимки бѣглаго своего крестянина. 1706. Февраля 1.

Roku tysiąc siedmset szostego, miesiąca february pierwszego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi, y przedemną, Bazylim Bieniaszewskim, namiesnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iego mość pan Gabryel Stupnicki, solenniter z wielkim żalem świadczył y protestował się, naprzeciwno urodzonym ich mościom panom: Jakobowi Krasowskiemu, Hryhoremu Waśkowskiemu, Samuelowi y Hrehoremu Chodakowskiemu, braciey, w ten sposob opisany y oto: iż ich mość obżałowani, nic nie dbając na prawo pospolite y winy prawne, in constitutionibus regni opisane, y owszem, levipendendo one, gdy modernus protestans, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset szostego, miesiąca January dwudziestego czwartego dnia, dowiedziawszy się o zbiegu y winowacy swoim, roboczym Macku Mazurze, do wsi Czotyrybokow zbiegłym, ktorego to z placu, z pod miecza katowskiego odprosiwszy, protestantowi darowano, do pomienioney wsi Czotyrybokow z moskalem iednym, załogą swoim, na imię Iwánem Surykowem, dla bezpiecznieyszego w drodze przeiazdu, samowtor tylko przyiechawszy, y tam bonis modis et modestissimis mediis, gdzie, u kogo y w iakiey by chałupie pomieniony zdrayca przebywał? ludzi

pytał się, obżałowani, mając dobrze chmielem obłożoną głowę, naprzód załogę, a potem samego protestanta słowami nieuczciwemi, zelżywemi zesromociwszy, zelżywszy y, iako się im podobało, zkonfundowawszy, bić, wiązać, zabiać, topić chcieli y cale usiłowali; gdzie modernus protestans, patientissime to wszystko zniosszy, y od tey takowey ich zawziętości się wyprosiwszy, do swoiey gospody, do ktorey na noc zaiechał był, to jest do urodzonego pana Buczyńskiego, osadcy y podstarościęgo tamecznego, quam modestissime zaszedszy y tam do wczasu nocnego rozebrawszy się, omni securitate publica, ile w domu szlacheckim y dworze pańskim, będąc munitus, ich mość obżałowani, tym się nie kontentuiąc, żadnego respektu y baczenia na prawo pospolite y winy prawne, na takowych eo nomine opisane, o samey pułnocy na dwor szlachecki y gospodę protestantis napadszy, hostilico modo z szablami, dragami, hołoblami; y tam powtornie lżąc, besztaiąc, sromocąc, już skutkiem samym swoy zły, a zawzięty uczynek wypełnić, to jest bić, zabić, wiązać chcieli y usiłowali y pewnieby byli protestanta nieżywili, gdyby byli pomienieni panowie Baczyńscy, małżonkowie, tego nie zbronili, a ich z domu swego nie wypędzili, przez ktory to takowy swoy postępek ich mość obżałowani prawo pospolite zgwałcili, winy prawne, na siebie y dobra swoje zawzieli, y zaciągneli, a protestanta do szkod niemałych przywiedli y przyprowadzili; o co wszystko iterum atque iterum świadczy się y protestuie, offiarując się prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy salvam, tam in toto quam in parte, etiam per citationes, si opus fuerit, meliorationem, hanc actis connotari prosił, co y otrzymał. Gabryel Saturnus Stupnicki.

Книга кременецкая городская, поточная и записовая, 1706—1707 года, № 1616; листъ 28.

Духовное завѣщаніе монаха Мануила Дидковскаго, по которому онъ отказываетъ въ пользу племянника своего, Ивана Гавриленка Дидковскаго, свои земли какъ наслѣдственныя такъ и благопріобрѣтенныя. Къ завѣщанію присоединено свидѣтельство монаха Свиридїона Меленевскаго о томъ, что онъ дѣйствительно продалъ свою землю Мануилу Дидковскому и всѣ деньги сполна получилъ. 1706. Февраля 4.

Роуу тысяча семьсотъ двадцатого, месеца децемѣрѣа тридцать перьшого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцькомъ, передомною, Ремяномъ Чоповскимъ, наместникомъ на тотъ часъ вгородскимъ староства овруцького и книгами винешними, городскими, овруцькими *comparens personaliter urodzony jego mość pan Jan Dydkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, testament wielebnego, zeszlęgo ojca monacha Manuїła Dydkowskiego, wuja swego rodzonego, z podpisami rąk, na rozporządzenie dóbr, ratione introcontentorum, po rusku spisany, per oblatam* подаѣ, просяѣ урѣду нинешезого, абы до акт pozyjęты и wписаны быѣ. А так ја, урѣд, annuendo affectationi jego моści подавајаѣего, поміеніоны zapis ad acticandum przyjmujаѣ, czytaѣм и так сіѣ w sobie ма по rusku: Za modlitwami Przenajświętszej Bogarodzicy Czudotwornej Ławry kijowskiej-peczerskiej imiенno monach Manuїł Dydkowski monastyra pieczerskiego czynię wiadomo tym moim pisaniem, przy czesnym ojcu archymandrycie pieczarskim Zarjonu, а przy czesnym ojcu namіesniku Fiłaretu, и przy ojcu

ustawniku Antonim, i przy wseczesnym ojcu jereju duchownym Aftanazym daje te pisanie moje Iwanku Dydkowskiemu Hawrylenku, siostrzencu swojemu, że czynię testament ten i zapisuję grunt w Dydkowcach ojczysty swój, tak też i w Zakusiłach macierzyste dobra, należące mnie, w gruntach i w sianożęciach i cześć Meleniowszczyznę, którą kupiłem u brata swego, u Semena Meleniewskiego przy zacnej szlachcie, braci swojej z Zakusiłów: przy panu Hrehorym Zaruskim, i przy panu Jakimie Sawiczenku, i przy panu Antonim Zakusiłach, dałem złotych sto dobrej monety i trzydzieści. Tak też i bratu memu Ostrezie Serhyju nie należy jemu ony grunt, wiedzą wszystkie bracia moje, że on żył z łaski mojej do śmierci, a on po swojej śmierci nie powinien onego gruntu nikomu zapisywać, bo jemu nie należy, bo wiedzą wszyscy panowie bracia, że jego ociec swój grunt sprzedał panu Racimińskiemu, a ja pana Racimińskiego nie dopuścił do onego gruntu, bom summę wrócił; jeżeli będzie siostrzeniec Ostrożyn, Bohdan Dydkowski, upominać się, powinien wrócić trzysta złotych dobrej monety siostrzeńcu memu Iwanku. I zapisuję wiecznemi czasy, oddalając wnuków swoich, i siostrzenic, i innych krewnych moich od tych gruntów; i ktoby miał turbować z moich krewnych i rodyców Iwanka, siostrzeńca mego, Dydkowskiego, to ten będzie przeklenty anaftema wiecznemi czasy; i jeżelibym i ja sam miał kłamliwie opisać, bodajby ja i sam na straszny sąd nie wstawał. I to za jego miłosierdzie zapisuję one grunta, co on mnie przy mojej boleści doglądał, ostawiwszy swoją żonę i dzieci, w której to ja chorobie bliższy był do śmierci, niżeli do żywota; a wnuk mój Thomasz, ostawiwszy mnie w mojej boleści, i odszedł do matki, i nie chciał doglądać mnie; i za tę hardość oddalam ich wszystkich od tych części. Na to podpisuję się ręką swoją własną. У того тестаменту подпись рукъ тими словы: Монахъ Мануилъ Дыдковоуи. А потым przypisano tak: I brat moj Kupryn wie o tem, że moja siostra wiano odebrała, i zrzeczenie w xiegach zapisano w Owruczym w kancelarji kijowskiej. Roku tysiąc siedmset szóstego miesiąca februarji dnia czwartego. Drugie przypisanie takowe jest: jak też ja, przyszedłszy do zdrowia swego, i zezwał brata swego, Swirydona Mieleniowskiego, zakonnika monastera Sofijskiego, bom ja dowiedział się, że ony grunt zastanowił

Domarackiemu z Zakusił; a on mnie mówił, co ja o tem nie wiem. A Iwan Niewmirzycki przyznał na to, co syn jego zastanowił ony grunt Domarackiemu i chciał powtórnie sprzedać. A ja przyzwał brata swego przed preoświaszczonego Metropolita kijowskiego, Iosafata Krukowskoho, żeby on powtórnie ręką swą pisał i dołożył dzieciom swoim: «Żebyście nie interessowali się do onego gruntu, który sprzedał bratu swojemu, Manuiłu Dydkowskiemu pod przekleńciem archypasterskiem i moim, i żeby po śmierci mojej nie naruszili kości moich, bom już odebrał pieniądze przy braci swojej szlachcie, i przy panu Janu Jakowczuku Dydkowskim, i przy panu Michajłu Dydkowskim, i przy panu Daniłu Dydkowskim, swatu naszym, odebrałem sto złotych dobrej monety, a ostatek u horodku trzydzieści złotych także dobrych przy panu Serhijenku Wasylu mniejszym i przy panu Janu Bardi Chodakowskim i na to podpisuję się ręką moją własną dla lepszej wiary i godności. Roku tysiąc siedmset szóstego, miesiąca marca dnia dwudziestego. Монахъ Свиридионъ Меленевскій». Который-же то тестаментъ, за поданьемъ и прозбою вышъ менованого его милости подаваючого, а за моимъ урядовымъ пріявтиемъ, до книгъ нынешнихъ есть вписанный.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, годъ 1720—1721; № 3226; листъ 152 на оборотъ.

С X.

Актъ избранія Кирила Шумлянскаго въ санъ епископа луцкаго и острожскаго православнымъ духовенствомъ и дворянами волинскаго воеводства. 1710. Юня 16.

Roku tysiąc siedmset iedynastego, miesiąca Septembra piątego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, łuckie, od dnia trzeciego miesiąca y roku, teraz idących, wysz na akcie mianowanych, przypadłe i sądzić się zaczęte, przedemną, Wawrzyńcem Stanisławem z Peplowa Peplowskim, sędzią ziemskim podolskim, podstarościem grodzkim

łuckim y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi personaliter
 comparens wielebny w Bogu jego mość xiądz Theodozy Padalski,
 ihumen Białostocki, dla zapisania do akt ninieyszich, grodzkich,
 łuckich tę elekcyą obebrania episkopa łuckiego y ostrogskiego, z
 między siebie duchownymi obranego, wysoce przewielebnego w Bogu
 jego mości oycy Cyryllego z Szumlan Szumlańskiego, ihumena mo-
 nasteru Uhernickiego, na też episkopią łucką y ostrogską, tak z
 podpisami stanow duchownego y szlacheckiego, także cum privilegio
 nayiaśnieyszego krola jego mości Augusta wtorego, jako y całego
 woiewodstwa wołyńskiego, niżej w teyże electiey podpisanych, per
 oblatam podał, o czym taż electia, niżej wpisana, in suis punctis,
 clausulis et ligamentis fusius in se enarrat, prosząc mnie, urzędu, o
 przyięcie oney y do akt wpisanie, a tak ja, urząd, annuendo affecta-
 tioni wysz pomienionego jego mości podawaiącego, ad acticandum
 przyjmując, czytałem, tenoris sequentis: *My*: rady duchowne y świec-
 kie stanu szlacheckiego, urzędnicy ziemscy, obywatele woiewodztwa
 wołyńskiego, starożytnego ritus graeci nabożeństwa, do obierania
 episkopow, sede vacante, łuckich y ostrogskich, vigore iurium et
 diplomatum ab antiquo od najiaśnieyszich monarchow, krolow ich
 mościow polskich, panow naszych miłościwych, ritui nostro eidem
 servientium, należące osoby, in orphanitate zostający po wzięciu od
 nayiaśnieyszego Cara jego mości moskowskiego jaśnie przewielebnego
 w Bogu jego mości oycy Dionizego Żabokrzyckiego, episkopa łuckie-
 go y ostrogskiego, pasterza naszego, już blisko puł roku, a nie ma-
 iąc żadney dotąd pewney wiadomości o powrocie jego mości ztam-
 tąd, (ktorego życzymy), wiedząc zaś pewnie o postąpieniu jego mości
 na wyższą episkopią, ktorey bliższy bydz może za szczęśliwym
 przybyciem swoim, nos, ad praesens derelictae oves, more et in-
 stituto veteri maiorum nostrorum in hoc deplorando manentes statu,
 y nie mogąc się frequenter ad locum solitum consultationum nostro-
 rum, tu, do Łucka na dzień dzisieyszy, niżej na dacie wyrażony,
 ziechać, in tam pauco numero (jako się nas na podpisach wiele
 pokazać może) zebrawszy się dla elekcyey e gremio nostri episkopa
 łuckiego y ostrogskiego, nayiaśnieyszemu jego krolewskiej mości
 Augustowi wtoremu, panu naszemu miłościwemu, szczęśliwie nam
 teraz y day Boże szczęśliwiey w późne lata panuiącemu, praesen-

tandum et pro obtinendo privilegio remitendum, naznaczywszy dzień dzisiejszy, niżey wyrażony, roku terazniejszego, a widząc, jako ta osierociała eparchia bez własnego pasterza injuria mercenariorum nie tylko in patrimonio Christi, to iest w dobrach swoich cathedralnych, wielką ponosi ruine, ale, quod maximum, in propagatione chwały Bożey et augmento jey znaczną cierpi deminucyą, ac sine omni, z pogorszeniem heretykow inszych, niewiernych, zostaje destituta bono ordine, tedy, wezwawszy Przenajświętszey Trojcy: Oyca, y Syna, y Ducha świętego, prawdy ożywiaiącego, pomocy ku oświeceniu serc y zmysłów naszych, także Przczystey Panny Bogorodzice Maryey ze wszystkimi anielskimi y świętych Bożych niebieskimi chorami wielowładney przyczyny, zgodnie, iednostaynie, biorąc też na szale rozsądku naszego inter pusillum ritus nostri gregem qualificatos do tak wysokiego pasterskiej godności stopnia, a pamiętając y kontenci będąc z pomnożenia chwały Bożey za pastoratu w teyże owczarni rodzica terazniejszego naszego niżey wyrażonego electa, świętey pamięci jaśnie przewielebnego w Bogu jego mości oyca Athanazego z wielkich Szumlan Szumlańskiego, episkopa łuckiego y ostrogskiego, należycie duchowieństwem rządzącego, tegoż się spodziewaiąc y po synie y widząc w nim też godność z natchnienia daru Ducha świętego, nasze wszystkie desideria, suffragia et vota na wysoce przewielebnego w Bogu jego mości oyca Cyryllego z tychże Szumlan Szumlańskiego, ihumena monasteru Uhernickiego, y ad praesens też episkopią łucką y ostrogską ex providentia supremi numinis et ordinatione jaśnie w Bogu przewielebnego jego mości oyca Jerzego Winnickiego, episkopa Przemyskiego, metropolity kijowskiego, generalnego na ten czas kilku osierociałych episkopij administratora, w administracyey mającego, naszego wielce miłościwego pana y brata, in perfectiori spirituali statu episkopali innixi za episkopa y pasterza nam własnego, a nie kogo, ad vacantem luceoriensem et ostrogiensem protunc episkopalem sedem, obraliśmy et praesentibus zgodnie, iednostaynie et nemine contradicente, obieramy, synowską naszą jego mości naszemu wielmożnemu panu, jako własnemu swemu pasterzowi, zawsze po otrzymanym od najjaśniejszego majestatu jego krolewskiej mości pana naszego miłościwego przywileju, et susceptos sacros episkopales ordines, obie-

cuiać po sobie y po ludziach, zwierzchności naszej podległych, in
 spiritualibus posłuszeństwo, a teraz, dla otrzymania z łaski jego
 krolewskiej mości pana naszego miłościwego jako nayprędzey przy-
 wileju, z tą naszą zgodną electią jego mości odsyłając, rękoma się
 swemi własnemi podpisuiemy. Działo się w kathedrze łuckiey ritus
 graeci, pod czas seymiku relationis, dnia szesnastego Iunii, anno mil-
 lesimo septingentesimo decimo. U tey elekcyey, per oblatam poda-
 ney, podpisy rąk temi słowy: Theodozy Padalski, ihumen monasteru
 Białostockiego (m. p.), Andrzej Swatopełk xiąże Czetwertenski m.
 p., Jan Kądzielewicz, ihumen monasteru bractwa łuckiego (m. p.).
 Kirył Żukiewicz, namiesnik kathedry łuckiey. Kirył Żukowski, ihu-
 men monasteru Milczewskiego (m. p.), Joachim Krzyłkiewicz, proto-
 popa łucki (m. p.), Theodor Łobko, protopopa ołycki, Stefan Pod-
 rowski, protopopa rożyski. Theodor Czerkiewicz, protopopa ławrow-
 ski y berestecki. Theodor Sachnewicz, protopopa rowieński. Jan Za-
 łuski, protopopa horochowski. Samuel Wyhowski B. S. B. Z. Mi-
 chał na Bytniu Bałaban, miecznik nowogrodzki. Jan Hulanicki.
 Piotr na Hulanikach Hulanicki. Jan Kisiel, łowczy nowogrodzki.
 Antoni Franciszek Siennicki, pisarz ziemski kijowski, sędzia grodzki
 łucki. Jakub Hulanicki, cześnik bractławski. Theodor Puzyrewicz.
 Jan Bogusław na Starey Czetwertni Horain, podczaszy wołyński,
 sędzia grodzki krzemieniecki y sądow skarbowych wojewodstwa wo-
 łyńskiego. Jan na Zdeniżu Zając, woyski ziemski krzemieniecki m.
 p. Jerzy Hulanicki. Stefan Kisiel, starosta sienicki m. p. Kazimierz
 Hulanicki m. p. Jerzy Mikołaj na Kozerach Kozerski, łowczy sta-
 rodubowski m. p. Piotr Podhorodeński m. p. Stanisław Wężyk, stol-
 nik wieluński m. p. Piotr Wyzgierd-Zabłocki Z. Ł. R. m. p. Jan
 Elias z Korozmina Porwaniecki, cześnik parnawski m. p. Samuel z
 Brusłowa Kisiel. Jan Franciszek Charłęski C. L. m. p. Alexander
 Troian s Krzywokoł Piotrowski m. p. Adam Antoni Niemirowski,
 skarbnik sanocki, namiesnik grodzki łucki. Alexander z Korczmina
 Porwaniecki. Alexander Jozeph Juszkowski, skarbnik parnawski m.
 p. Theodor Kisiel, Michał Wereszczaka, komornik nowogrodzki m.
 p. Marcin Antoni na Krechowiczach Krehowiecki m. p. Piotr Żu-
 mer, Michał Łada. Antoni Łada. Kazimierz Jilinski, starosta niżyn-
 ski. Gabryel Stupnicki. Alexander Ziołkowski m. p. Jan Ryzyszczew-

ski. Michał Jan Bieniewski manu propria. Alexander ze Zbaraża Woroniecki xiążę. Piotr Łasko, starosta dymirski m. p. Szymon Zabokrzycki. Jan Boreyko Knerulski m. p. Antoni Pieszczorowski m. p. Stefan Mihun Perlikowski. Michał na Szandarowce Fedkiewicz, horodniczy owrucki, sędzia skarbowy woiewodztwa kyowskiego m. p. Stanisław na Żewalice Żywult, cześnik połocki m. p. Marcyan Stanisław Rupnowski, skarbnik wołyński. Stanisław Ledochowski, podkomorzy krzemieniecki m. p. Władysław Krzyszkowski, starosta włodzimirski m. p. Mikołaj Baltazar Olszański, chorąży wołyński m. p. Ludwik Maniecki, chorąży czernichowski. Jerzy Monwid Jrzykowski C. H. Konstanty na Iwaniczach Iwanicki, woyski żytomirski P. G. W. Kazimierz na Stezczance Stecki, chorąży woiewodztwa kyowskiego, podstarości żytomirski, sędzia włodzimirski grodzki. Wojciech Stanisław na Iwaniczach Iwanicki. Steczkiewicz S. N. Stefan Jaruszewski, podstoli podlaski m. p. Konstanty Młodęcki, podstoli nowogrodzki m. p. Michał Hulewicz m. p. C. H. Maciey Stefan Skuratowski, horodniczy kijowski, pisarz grodzki żytomirski m. p. Andrzej Woynarowski, postoli braclawski. Stefan Głębocki, podkomorzy derbski. Marcin Jan Rakowiecki, podstoli latyczowski m. p. Stefan Ledochowski. Alexander Tomaszewski, podczasy braclawski wiel. xię. lit. m. p. Łazarz z Rzeczyce Rzeczycki P. O. Alexander Dołżkiewicz, woyski owrucki m. p. Adam Alexander Janiszowski, miecznik ziemie liwskiej. Stanisław M. Piaskowski. Jerzy Kazimierz Czerwiński m. p. Adam Ledochowski m. p. Andrzej Pałucki. Zbigniew Lubieniecki. Adam Stanisław Peretiatkowicz, woyski nowogrodzki m. p. Jan Antoni Peretiatkowicz, cześnik latyczowski m. p. Antoni Groth, Benedykt Narbut m. p. Piotr Skuratowski, regent ziemski kijowski m. p. Ktoraż to electia, per oblatam podana, za podaniem y prozbą wysz mianowanego jego mości podawaiącego, a za moim urzędowym przyęciem, wszystka, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisana ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich iest ingrossowana.

Книга луцкая городская записовая, 1711 года, № 2247; листъ 534.

С XI.

Духовное завѣщаніе дворянина Максимиліана Геевского—Ловдыковскаго. Завѣщатель объявляетъ, что онъ желаетъ умереть исповѣдывая православіе, дѣлаетъ распоряженіе о томъ, чтобы его останки были похоронены при церкви Успенія Пресвятой Богородицы въ селѣ Поддубцахъ. Далѣе онъ поручаетъ своимъ наслѣдникамъ поминать его душу и отказываетъ имъ имѣніе. 1710. Августа 18.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca oktobra szóstego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości łuckim, przedemną, Stefanem Franciszkiem Gołembickim, wice-regentem grodzkim łuckim, namiestnikiem burgrabstwa zamku łuckiego i księgami ninejszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter urodzony imé pan Stefan Heyewski Łowdykowski, dla zapisania do akt niniejszych, grodzkich, łuckich, testament ostatniey woli urodzonego niegdyś imé pana Maximiliana Heyewskiego Łowdykowskiego, rodzica swego, na rozporządzenie substaneiey, po nim pozostałej, per oblatam podał, z podpisem ręki jego własney y ichmościow panow przyacioł, niżej na podpisach wyrażonych, o czym ten testament niżej wpisany, szerzey a dostateczniey w sobie obmawia, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie. A tak ia, urząd, annuendo affectationi jego mości podawaiącego, pomieniony testament ad acta przyimuiąc, czytałem, ktorego tenor sequitur ejusmodi. W imie Przenajświęszey Troicy: Oyca i Syna y Ducha świętego amen. Przeżywszy lat kilkadziesiąt, a napatrzywszy się obłudnego świata

niepewności, mając przed oczyma ustawiczny prawa tego przez tak wiele wieków od stworzenia świata zwyczaj, żyjąc między przykładami w codzienney odmianie śmiertelności ludzkiej, y owszem rękami swemi dotykając się, patrząc na groby dziadów, pradziadów, rodziców y innych krewnych, przyjaciół, którzy z teyże ziemi ciałem urodzili się y którzy wołają najwyższego stwórcy ulepieni byli, a iakoż y ja, nędzne, niegodne stworzenie, iego dzieło, nie mam pomyslić sobie, że y mnie w tenże proch rozsypać się przydzie, ponieważ żywot nasz—droga do śmierci iest, będąc ia podległy każdego momentu śmierci oczekiwać, która w jakimkolwiek mnie zastanie dziele, równym zaraz przed sąd straszny sądziego niebieskiego sprawiedliwego postanowi; tak każdy z nas, według spraw swoich, sprawiedliwy odniesie dekret, y ja codziennie wyglądając, poki mnie ieszcze pan Bog w trwałey śmiertelności moiey przy zdrowiu pozwała czasu, a chcąc, abym ostatnią dyspozycją woli moiey po śmierci moiey odniosł skuteczną exsekucją, dla tego ja, ręką moją napisaną, podpisaną, ich mościom panom exsekutorom, moim mościwym panom, zostawuie. A najpierw iako najgruntownieszy żywota mego zakładam fundament umrzeć w posłuszeństwie cerkwi świętey wschodniey apostolskiej, wszystkie artykuły wiary świętey, od apostołów świętych podane, statecznie wyznawam y z tym wszystkim przed sąd straszliwego sądziego sprawiedliwego po żywocie moim stanąć chcę, prosząc pokornie, lubo z niegodnych najniegodniejszy osobliwie wszystkich grzeszników, proszę patronki moiey, Najswiętszey Panny Maryi, matki Bożey, aby iako wszystek wiek moj, tak i ostatni moment w opiece swojej miała y od zatracenia wiecznego duszy moiey broniła; przez ciebie przystęp mieliśmy do syna, o błogosławiona znaydzicielko łaski, rodzicielko życia, matko zbawienia! oby przez ciebie nas przyjął, który przez ciebie nam dany jest za protektora! a oraz proszę anioła stróża y wszystkich świętych patronow y patronek moich, aby mi w ostatni punkt na pomoc przyszli. Przybądźcie na pomoc nayożnieysi! mnie na obrone od nieprzyjaciół, zewszond naśmiewających się. Blizkich moich i krewnych, jakimkolwiek sposobem obraziłem, przepraszam, aby mnie swoje urazy przebaczyli, a ja wzajem wszystkim wszystkie moje, mnie nieprzyjazne, urazy z serca mego odpuszczam. Krewnych i

przyjacioł moich wszystkich przy ostatnim pożegnaniu moim upraszam, aby mnie z łaski swoiey, osobliwie przy moszczach świętych offiarami swemi przed panem Bogiem posiłkowali. Cielsko moje grzeszne upraszam małżonki moiey miłey, aby w cerkwi świętey Poddubieckiey, założenia Wniebowzięcia panny Maryey, znać dawszy ich mościom panom exzekutorom niżej mianowanym, iako to: imć panu Samuelowi Wyhowskiemu—Podleskiemu, imć panu Michałowi Wereszczace, imć panu Theodorowi Gyrgelwiczowi, ktorych ich mościów za exsekutorow mieć chce y upraszam, aby chcieli małżonce moiey we wszystkim do rozrządzenia domowego dopomodz, wiążąc synow moich ojcowskim moim błogosławieństwem, żeby bez rady, tak matki swoiey, iako y ich mościow panow opiekunow nie czynili y prosze miłością Bożą synow moich: Stephana y Alexandra, aby mimo to, co naznaczam, gdzie będę leżał, duszę moją ratowali przed panem Bogiem obadwa; wszak ubogą substancję moję małżonce moiey miłey, a im zostawuie. A iak imć panowie exsekutorowie, moi mości panowie, z łaski swoiey na determinowany czas pogrzebu się ziadą, aby cielsko moje grzeszne iako naprędzey pochować kazała małżonka moia miła w wyż oznaczonym mieyscu, do ktorey cerkwi złotych polskich siedmdziesiąt leguie, a małżonki moiey miłey upraszam, aby dusze moje przez jałmużne i insze święte ratowała akcje; wszakże wszystko w rękach swych będzie mieć. Corkom moim kochanym zarowno wszystkim po dziewięćset złotych zapisuie w gotowiznie, a małżonkę moją kochaną na dobrach moich dziedzicznych piana dożywotnią y oprawną czynię, jako same zapisy świadczyć będą. Summa zaś sześć tysięcy złotych polskich, monety polskiey, ktora była w dyspozycyej moiey, według kontraktu ich mościow panow Wyhowskich, też summę ich mość panowie Wyhowscy zatrudnili byli sami, na co są literalne dokumenta; ja tedy, dzwigając one, do Warszawy na seym ze Zwiahla iezdziłem, do jaśnie wielmożnego jego mości pana hetmana koronnego y, otrzymawszy od niego deklaracją do zniesienia się z ich mościami panami Wyhowskimi, kogo by z między siebie naznaczyli do odebrania tey summy, w tey tedy drodze efektywe spendowałem złotych polskich sześćset, na co są y registra: za wniesieniem zaś ich mościow panow Wyhowskich byliśmy ordynowani od nich: ja ieden, a drugi urodzony niegdyś imć

pan Theodor Wyhowski do Łabunia, to iest do wielmożnego imć pana marszałka natenczas nadwornego, od ktorego otrzymaliśmy kontrakt do utrzymania tey summy sześciu tysięcy na miasteczku Baraszy y z przysiółkami, z tey tedy intraty naprzod wydałem na restauracyą cerkwi świętey Wyhowskiej siedmset złotych polskich effective, a wyszczeczony imć pan Theodor Wyhowski wziął złotych polskich tysiąc, na co iest y kontrakt; pięćset zaś złotych temuż panu Wyhowskiemu, za konsensem ich mościow panow Wyhowskich wydałem, na co y zapis iest w grodzie łuckim, restat ieszcze do tey summy ich mościom panom Wyhowskim trzy tysiące dwieście złotych, którą to summę małżonka moia z dziećkami memi, za podniesieniem z Poddubiec, winna będzie oddać do rąk imć panow Wyhowskich. Długi zaś moje, tak mnie winne, iako y ja ludziom tak objaśniam: na kahale łuckim na dwa membrany złotych polskich tysiąc czterysta, od ktorey summy od lat kilkunastu żadney nie płacono prowizyjej, u ich mościow panow Stępkowskich Czarkowskich, synow jego mości pana Gabryela Stępkowskiego, kasztelanica brackławskiego, złotych polskich czterysta piędziesiąt. Długi zaś moje, komum winien, wyrażono: naprod panu Pawłowi Żumerowi złotych polskich czterysta pięćdziesiąt, paniey Hobożyńskiej złotych polskich czterysta; te obadwa długi na kahale łuckim, to iest ośmset pięćdziesiąt złotych polskich ich mościom przekazuie. Panu zaś zeszłemu Theodorowi Żumerowi, dokładam, żem wszystko in toto wypłacił, na co i kwit mam, bez co by ich moście żadney do mnie nie mieli okazyey y interesu nie rościli. Panu Piotrowi Żumerowi także wszystko wypłaciłem, a ieszcze do tego y konia mi wziął, valoris talarow bitych piętnaście. Dług zeszęgõ jego mościa pana Stephana Ohija, siedmset złotych polskich, na kahale łuckim dwiema dekretami ewinkowałem własnym swoim kosztem y iuż żadney do mnie niema pretensyey, tylko do kahała, y owszem ja, względem kosztu mego, naimniey złotych polskich trzechset spendowałem na dokonczenie tego długu. Co zaś zostaię w ruchomych rzeczach, co na osobnym regiestrze przy testamencie zawarte iest, małżonce moiey y sierotom moim to wszystko zostawuie, za wolną ich mościow panow opiekunow dyspozycyą, mościowych panow y pomiarkowaniem; co iest, wszystko to małżonce moiey miłey y dzieciom zostawuie. Pewien te-

dy będąc po ich mościach panach opiekunach, że na małżonkę moie y pozostałe sieroty będą mieli wzgląd, a na mieyscu moim ojcowską onym miłość wyświadczą, a tey substancyey, lubo dosyć szczupłej, nie dadzą upaść, y powtórnie, przy moiey nizkiey suplice, wielce upraszam exekutorami. A teraz tedy wszystkich ich mościow krewnych y przyacioł, ieślim kogo, jako człowieka, uraził, miłością Bożą przepraszam; a ia wzajem wszystkim wszystkie urazy moie z serca mego odpuszczam. Żegnam na ostatek miłą małżonkę moią z sierotami, przy którym pożegnaniu upraszam, aby dusze moią posiłkowali przed panem Bogiem. Wiążę na ostatek synow moich miłością Bożą y straszny sąd jego, aby małżonkę moią a matkę własną we wszystkim słuchali iey y w niczem przeciwni nie byli; ichmościow panow opiekunow, mościowych panów o to proszę, ktorych wyżey namieniłem, aby powodem byli do dosyć uczynienia wszystkiemu temu, naprzod oddając duszą moię panu Bogu, a potem ichmościom panom exekutorom sumnieniu ubogą substancją moie, prosząc przez niewinną okrutną mękę jego y powołując na straszny sąd pański, aby tey dyspozytney dosyć uczynili. Kasując przytem wszystkie testamenta moie, aby żaden inszy wagi nie miał, ieśliby się który znalazł dawniejszy, oprócz terazniejszego, prawdziwego, pod datą tysiąc siedmset dziesiątego, dnia ośmnastego sierpnia; y drugi testament, ieśliby był ukazany, po śmierci moiey, daie mu wiare, byle by pod tą datą był napisany; wolną sobie, ieżeli mnie pan Bóg wszechmogący z łaski swoiey szcudrobliwey życia przedłuży, tego testamentu melioracją zostawie, iuż tedy ochotnie pana Boga mego oczekiwam; tym kończe, żem gotów z ufnością nadzieią o miłosierdziu pańskim, że od ołtarza pańskiego nie będę odrażon. Ten testament moj, z podpisem ręki moiey własney, y imię panow przyacioł, mościowych panow, do podpisu, ieżeli mnie pan Bog tak wiele czasu użyczy, zaproszę, a teraz sam się podpisuię. W Poddubcach. Roku pańskiego tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca sierpnia dnia ośmnastego. U tego testamentu ostatniey woli podpisy rąk w te słowa: Maximilian Hejewski Łowdykowski m. p. Jako natenczas oczewiście będący proszony, Theodor Giergielewicz. Jako proszony przyaciół do testamentu, Andrzej Kowalski. Jako proszony przyaciół do testamentu podpisuię się, Jozef Lasowiecki m. p. Jakob Podgorski.

Ktory że to testament, za podaniem wyż mianowanego imści podawaiącego, a za moim urzędowym przyięciem, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest ingrossowany.

Книга городская луцкая записовая, № 2246, годъ 1710; листъ 685.

СХІІ.

Жалоба дворянки Христины Шишнаревичевой на дворянъ: Стемпковскихъ, Мошковскихъ, Каменскаго и Духовскаго о томъ, что они овладѣли ея землями и угодіями, ночью напали на ея домъ и заграбили у ней вола. 1712. Генваря 22.

Року тисеча семьсотъ дванадцятаго, мѣсеца Іануарія двадцать второго дня.

На уряде кгородскомъ, въ месте его королевское милости Овручомъ, передомною, Михалемъ Сингаевскимъ, коморникомъ кграничнымъ, намесникомъ подвоеводства, реентомъ кгородскимъ енералу воеводства киевского и книгами нивнешними, кгородскими, киевскими comparens personaliter urodzona jej моść pani Krystyna Synhaiewskiego Szysznarewiczowa, wdowa, zesłego przez zabicie kozackie pod Berdyczowem, w roku tysiąc siedmset wtorym, pod czas buntow na pospolitym ruszeniu woiewodstwa kiiowskiego, niebozczyka urodzonego imci pana Ułasa Szysznarewicza, małżonka, i urodzonego imci pana Hregorego Szysznarewicza, syna swego, imieniem, przeciwko urodzonym ich моściом паном: Stefanowi, Janowi i Theodorowi Stempkowskim, braci rodzoney, Bazylemu Duchowskiemu, Jakowu Kaleńskiemu, Jozefowi Nikonucie, Theodorowi Prokopenkowi, Janowi Krawczenkowi, Moszkowskim solenniter świadczyła i protestowała się o to: iż ich моście obżałowани, nie kąтѣтуіаc się tym, że grunta, nawozy, pola, siedliska, sianożęci, drzewa bartne ze pszczołami i bez pszczoł, we wsi Moszkach protestantom należące, pod niebytność ich моściов przez lat kilkanaście w Moszkach, nieślusnie i nienależycie między siebie rozebrawszy, sieli, заżywali i

teraz niektóre zażywaią, z drzew bartnych miody podbieraiąc, na swoy obrácaią pożytek; pol, gruntow pokazać i ustąpić protestantom, niechcą, sianożęci ich mość panowie Stempkowscy, kosząc, niedopuszczaią, a gdy protestantka, po śmierci małżonka swego, ze wsi Chodakow do dobr swoich części tey, w Moszkach będącey, przebrawszy się na mieszkanie, zażywać poczeła, tedy ciż ich mość obżałowani, chcąc odbić i wycisnąć z dobr, części ich mościow protestantow, żeby tam nie mieszkali, różne krzywdy, szkody, oppressie i przykrości czynią, wyrządzaią, wojskowych ludzi, żołnierzow i kozakow informuią, naprawiaią, zboża bydłem wypasuią, na samych protestantow przechwalaią się, jako roku terazniejszego, tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca january czternastego dnia, z czwartku na piątek w nocy, zebrawszy się i popodpiawszy z sobą, ich mość panowie Stempkowscy bracia, i Bazyli Duchowski, Nikoniuta i inni, na dom i mieszkanie protestantow violenter naszedszy, wołu z obory, valoris złotych polskich piędziesiąt, niesłusznie i nienależycie wzięli, zagrabili i kozakom w podwole oddali, przy którym nocnym sposobem nayściu, corek protestantis łaiali, przechwałki dalsze czynili, wołu zaś pomienionego wziowszy i zagrabiwszy, w podwole nienależyto, w same bezdroże, pod Kijow sam i tam mil czterdzieście odprawuiąc, wniwecz onego skaleczyli i zepsowali, potym już kalikę we dwor ledwo co żywego wprowadziwszy, porzucili, przez co wszystko, tak przez zażywanie czas niemały gruntow części swojej, zboż wypasywania, sianożęci koszenie, drzew bartnych ze pszczołami zażywanie, wołu wzięcie i skaleczenie i inych krzywd i szkod czynienie, ciż protestantes szkod sobie być mieniają na złotych polskich czterysta; o co wszystko taż jey mość protestuiąca, jako i o gwałtowne nocnym sposobem nayście iterum iterumque przeciwko ich mościom obwinionym świadczyła i protestowała się, salvam meliorationem tey protestathey zostawiła i prawnie o to czynić deklarawszy się, o przyjęcie jey do xiąg prosiała, co i otrzymała, Krysztyna Szysznarewiczowa, pisać nieumieiąca.

Книга вродская кievская, записовая и поточная, № 29, годъ 1712; листъ 83.

СХІІІ.

Мандатъ требующій въ королевскій ассессорскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсуновскихъ, Ущеповскихъ, Васьковскихъ, Гошовскихъ и другихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкаго старосты Іосифа-Антонія Брзуховскаго о томъ, что они незаконно присвоили себѣ шляхетское званіе и отложились отъ повиновенія овруцкимъ старостамъ, 1712. Ноября 6.

Року тисеча семь сотъ дванадцатого, месяца декабря первого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости овъруцькомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ кгородскимъ овъруцкимъ и книгами винешними, кгородскими, овъруцкими *stanąwszy oczewisto woźny generał woiewodstwa kiiewskiego, wołyńskiego i innych, szlachetny Stephan Komar, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, w moc wiernej prawdziwej i skutecznej relatiej swojej, iawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał, iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca nowembra dwudziestego dziewiątego dnia, mandat od najjaśniejszego króla iego mości, Augusta wtórego, pana naszego miłościwego, nam szczęśliwie panującego, z pieczęcią większej cancellariej koronnej authentyce ad instantiam wielmożnego iego mości pana Józepha Antoniego Brzuchowskiego, starosty owruckiego, po swobodnych boiar: Moszkowskich, Bołsunowskich, Uszczapowskich, Waškowskich, Hoszowskich i innych, do starostwa owruckiego należących, wydany, tenoris sequentis: August wtóry, z Bożej łaski król polski, wielkie xiąże litewski,*

ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflanski, smoleński, siewierski, bractawski i czernihowski, a dziedziczny książę saski i elektor. Wam, swobodnym boiarom wsiów: Moszków, Bołsunów, Zastawia, Kruków, Michajłówki, Hoszowa, Waśkowicz, Uszczapów i innych, do starostwa owruckiego należących, także szlachetnym possessorom i dzierżawcom gruntów boiarskich wsi pomienionych, których imiona i przezwiska za wyrażone mieć chcemy, z osób, z sprawy niżej opisanej, i dóbr waszych ogułem wszystkich rozkazujemy, abyście przed nami i sądem naszym assessorskim, od położenia niniejszego mandatu naszego za niedziel cztery, osobiście i zawicie w Warszawie, albo gdzie na ten czas z dworem naszym szczęśliwie postanowieni będziemy, stawali, na instancją i prawne poparcie urodzonego instygatora koronnego i jego delatora, urodzonego Jozepha Antoniego Brzuchowskiego, starosty owruckiego, pułkownika wojsk naszych, powoda, który was przypozywa do gotowego processu i dekretu, przez urodzonego Franciszka Potockiego, starostę owruckiego, na was, w Warszawie, we środę, w sam dzień święta świętego Antoniego z Padwy, wyznawcy, roku pańskiego tysiącznego sześćsetnego dziewięćdziesiątego pierszego otrzymanego, o to, iż wy, sprzeciwiając się pospolitemu prawu i lustracjom, z posłuszeństwa i z zwierzchności starościnej wybiicie się i wolności, pod praetextem przywileiów, na opaczną cancellariej naszej informatią, wyniesionych, uzurpuiecie i szkody przez to urodzonemu delatorowi, przez nieoddanie należytej powinności, czynicie, iako wam to szyrzej na przyszłym terminie proponowano i dowiedziono będzie. Przez co winy, w prawie opisane, popadliście, do których na was wskazania, tudzież do wyprowadzenia dekretu, wyżej wspomnionego, na was otrzymanego, do należytej executiej i do powinności urodzonemu staroście i rzeczy pospolitej odprawowania, przypozywa was; stawcie się tedy na terminie, jako na roku zawitym i prawie usprawidlicie. Dan w Warszawie, w poniedziałek po święcie świętego Stanisława biskupa i męczenika najbliższy, roku pańskiego tysiąc siedmset dwunastego G. R. C. P. S. L. S. R. M. S. odniosł do wsi Moszków i ten mandat w domu i mieszkaniu swobodnego Nikona Moszkowskiego, zastawszy i drugich tamże, wyżej mianowanych pozwanych, oddał, o oddaniu i położeniu tego mandatu, ztamtąd pow-

racaiąc, kogo tylko tam na ten czas widzieć mógł, od kogo, po kogo, w iakiej sprawie był pisany, opowiedział i prawnie do wiadomości przywiodł. Za którym to mandatem on, mianowany woźny, rok i termin stronom obom: powodowej i pozwanej stanowienia się przed mianowanym sądem assessorskim, według conservatiej tegoż mandatu, złożył i naznaczył, i ó tym tę prawdziwą relatią czyni i zeznawa, prosząc, aby do xiąg przyjęta i zapisana była; co i otrzymał. Stephan Komar woźny.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, № 3222, годъ 1710—1713; листъ 440.

CXIV.

Жалоба дворянки Елены Клитынской на священника Ивана Ходаковского и на сына его, Василия, о томъ, что Ходаковский написалъ свидѣтельство слугѣ, бѣжавшему отъ Клитынской и потомъ, когда дѣло обнаружилось, отнялъ у ней это свидѣтельство насильно и уничтожилъ его 1713. Мая 10.

Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca mai dziesiątego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi i przedemną, Bazylem Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter urodzona jej mość pani Helena Odyńcowna Sokołowskiego Michałowa Klityńska, skarbnikowa podolska, w niebytności małżonka swego, swoim i imieniem tegoż urodzonego jego mości pana Michała Klityńskiego, skarbnika podolskiego, małżonka swego, possessora dóbr części pewnej wsi Onuszkowiec, na której to części i cerkiew stoi, świadczyła się, opowiadała i soleniter protestowała naprzeciwko wielebnemu ojcu Iwanowi Chodakowskiemu, pręzbiterowi onuszkowskiemu, także popadzi jego, jako też i synowi onych, Wasilowi dziakowi, w ten niżej mia-

nowany sposób i o to: iż gdy w roku terazniejszym, tysiąc siedmet trzynastym, w sam wtorek wielkanocny, czeladnik, przewiskiem Iwanicki, od małżonka protestującej nie opowiednie odszedł, a potym, roku terazniejszego, na jarmarku w Wiszniowcu klacz ukradszy, do tego hospodyna onuszkowieckiego przyprowadził, któremu hospodyn w niewiadomości protestującej atestacją napisał, że jakoby protestująca w zasługach onemu w niebytności małżonka swego dała i attestacją napisała, z którą to attestacją, od popa napisaną, tenże Iwanicki, do miasteczka Ptyczy przyechawszy, tę klacz popowi ptyckiemu przedawał, udając: «że to ja mam tę klacz w zasługach daną od jej mość paniej Klityńskiej»; dla lepszej weryficznej podstarości ptycki, pan Lewandowski, tego to Iwanickiego, złodzieia, przymusił, żęły z nim koniecznie do protestującej jachał, i wywód z siebie dał, jakoż musiał to uczynić; i gdy do protestującej ten to pan Lewandowski z tym to złodzieiem przyjechał, protestująca zaraz poczęła mówić temu to winowajcy, że się niegodziło tak czynić i zdradzać małżonka protestującej, a po tym ten pan Lewandowski, podstarości, praesentuię atestacją, którą przeczytawszy, pyta się, kto mu atestacją tę napisał i rękę protestującej zmyślonem charakterem podpisał? który powiedział: «że mi pop tutejszy onuszkowski napisał;» po którego to popa protestująca posyłała podwakroć razy, upraszając do siebie, który, dowiedziawszy się o tym, przyść do protestującej nie chciał, potym protestująca, wzięwszy tę atestacją, przez popa imieniem protestującej napisaną, z dziewczyną tylko do tegoż popa na cmentarz przyszedszy, dziewczynę posłała do niego, prosząc do siebie, który gdy wyszedł z popadą swoją i z synem, poczęła mu mówić: «czy godzi się to hospodynie takie rzeczy czynić i atestacie takie złodzieiowi odemnie pisać»; którą onemu pokazała, który to pop z popadą i z synem, do protestującej rzuciwszy się, tę atestacją u protestującej wydzierając, onę poszarpali i protestującą potracali, pobili, że aż na ziemię upaść musiała, a potym i na gwałt w dzwon tenże pop dzwonił, i gdy na gwałt ludzie zbiegli się, widząc protestującą w niwczym bydź nie winną, precz się rozeszli, a protestująca tak ciężką ruinę w zdrowiu i confuzią nieznośną od obwinionych otrzymawszy, z wielką hańbą i wstydem do domu się powróciła; przez który to takowy postępek swój niesłusz-

ny, ciż obwinieni prawo pospolite zwiolowali i w winy, w niem eo nomine opisane, popadli; o co protestująca, iterum atque iterum protestowawszy się, salvam inszej protestaciej, ieśliby tego potrzeba ukazywała, lub przez pozwy poprawienia sobie zostawiwszy, prosiła mnie, urzędu, o przyjęcie tej protestaciej, co otrzymała Helena Klityńska.

Книга городская кременецкая, записовая, поточная и декретовая, № 1622, годъ 1713; листъ 479 на оборотъ.

C X V.

Рѣшеніе кievскаго земскаго суда по дѣлу о обвиненіи скарбникомъ житомирскимъ, Васиіемъ Выговскимъ, дворянина Александра Ходаковскаго въ томъ, что онъ собиралъ, недозволенную закономъ, купу и по ея приговору отнялъ скотъ у крестьянъ Выговскаго, которыхъ оговорилъ на купномъ судѣ въ похищеніи у него хлѣба. Земскій кievскій судъ постановилъ отстрочить разбирательство дѣла впредъ до собранія показаній свидѣтелей. 1714. Генваря 20.

Року тисеча семьсотъ четьринадцатого, месяца Януара двадцатого дня.

На рокахъ судовыхъ, земскихъ, кievскихъ, в першій поведѣлокъ по новымъ лѣти припалыхъ и судовне одправоватися зачатыхъ, przed nami: Antonim Franciszkіem na Woіutynie Siennickim, sędzią, Alexandrem na Olewsku Niemiryczem, podsędkiem, urzędnikami sądowemi, ziemskimi, киіовскими przypadła sprawa z rejestru sądowego aresztowего spraw ziemskich wojewodztwa киіовского, roku, miesiąca i dnia wysz na akcie mianowanych, za przywołaniem woźnego generała, szlachetnego Jana Olszewskiego, judiciirp aesentis apparytora, między instygatorem sądowym i jego delatorem, urodzonym jego mością panem Bazylim z Wyhowa Wyhowskim, skar-

bnikiem ziemskim, pisarzem grodzkim żytomirskim, za relacją wydanego pozwu, od powoda po pozwanego, w sprawie niżej mianowanej zapisaną, która podniesieniem od strony powodowej u sądu niniejszego była produkowana de eo verborum, qui sequitur, tenore. Wypis z xiąg grodzkich zamku żytomirskiego. Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca decembra dwudziestego trzeciego dnia. Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości żytomirskim, przedemną, Kazimierzem Peretiatkiewiczem—Kopciem, od urodzonego jego mości pana Bazylego z Wyhowa Wyhowskiego, skarbnika ziemskiego, namiesnika stařostwa, regenta grodzkiego żytomirskiego, do przyięcia tej relaciej uproszonym subdelegatem, i xięgami niniejszymi, grodzkimi, żytomierskimi, stanowszy oczewićcie woźny generał województwa kiiowskiego i innych, szlachetny Daniel Karaczewski, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich w moc prawdziwej, wiernej i skutecznej relaciej swojej, jawnie i dobrowolnie zeznał, iż on roku terayniejszego, tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca Decembra pietnastego dnia, pozew ziemski, kiiowski, autlientyczny, na membranie ziemskim pisany, odnosił do wsi Hejewicz i tam ten pozew we wrota niżej mianowanego pozwanego wetknowszy, o oddaniu i położeniu onego, od kogo, po kogo i w jakiej sprawie by był pisany, różnym ludziom opowiadał i prawnie do wiadomości przywiódł. Pisany ten pozew na instancją instygatora sądowego i jego delatora, urodzonego iego mości pana Bazylego z Wyhowa Wyhowskiego, skarbnika ziemskiego, namieśnika starostwa i regenta grodzkiego żytomirskiego, aktora, po urodzonego jego mości pana Alexandra Chodakowskiego, pozwanego, w sprawie i akciej o zbieranie sądu kupnego, prawem zakazanego, o gwałowne wzięcie pary wołów u poddanego delatoris, na imie Haraśka we wsi Połochaczowie i onego pobicie, wiązanie, o czym protestacia i oryginalny pozew, do których się i ta terazniejsza referuie relacia, fusius in se sonant, intentowanej; za którym to pozwem on, mianowany woźny, rok i termin stronom obom: powodowej i pozwanej, przed sądem ziemskim kiiowskim, na rokach ziemskich kiiowskich, w Owruczym, w poniedziałek pierwszy po trzech królach roku, da Bog, przyszłego, tysiąc siedmset czternastego, przypadających i sądzić się mających, vel, his deficientibus, in aliis proxime subsequentibus, do stanowienia

się ku rosprawie prawnej złożył i nazaczył i o tym tę swoją prawdziwą prae via manifestatione, przeciwko urzędom grodzkim, kiiowskiemu i owruckiemu, o nieprzyjęcie do akt swoich tej relacji, przedemną, subdelegatem, uczynił i zeznał relacją, prosząc eam actis connotari, co i otrzymał. Z których xiąg i ten wypis, pod pieczęcią grodzką żytomirską iest wydany. Pisany w zamku żytomirskim. Correxix Kopec m. propria. Na tym ekstrakcie pieczęć grodu żytomirskiego iest przyciśniona. A po podniesieniu i przeczytaniu tej relacji, strona powodowa, u sądu niniejszego postanowiwszy się oczewisto, prosila i domowiała się, aby sąd pozwanemu na wysz inserowaną relacją sprawić się nakazał, a potym strony obiedwie: powodowa, urodzony jego mość pan Bazyli z Wyhowa Wyhowski, skarbnik ziemski, pisarz grodzki żytomirski, powód, oczewisto; pozwana, urodzony jego mość pan Alexander Chodakowski, pozwany, także oczewisto, u sądu niniejszego stanowili się i w tej sprawie rosprawę prawną między sobą mając, kontrowertowali, których kontrowersij sąd niniejszy, ziemski, kiiowski wysłuchawszy, zawiesiwszy całej sprawy rozeznanie, potrzebną w tej sprawie, tak względem wykradzenia iamy ze zbożem urodzonego iego mości pana Alexandra Chodakowskiego, pozwanego, całej wsi Połochaczowa, a osobliwie pracowitym: Olexiowi, Haraškowi i zięciom iego, poddanym strony powodowej, zadanego, iako też gwałtownego na dom tychże poddanych przez stronę pozwaną z kupą ludzi najścia i wołów zabrania, tudzież inszych wiolencij, przez stronę powodową stronie pozwanej zadanym, na gruncie bydź uznaie, i wywiedzenia onej delacją przed urodzonym komornikiem ziemskim kiiowskim, od aktu niniejszego za niedziel sześć, albo czas sposobny upatrzywszy, za awizacją przez tegoż iego mości pana komornika poprzedzającą, daie i pozwala, po której wywiedzonej albo nie, sąd termin stronom do dalszej sprawy prosekuciej na najpierwszej sądów swoich cadenciej zawity zachowuie mocą dekretu niniejszego. *Што все для памяти до книгъ нынешнихъ есть записано.*

Книга земская кievская, записовая, поточная и декретовая, № 135, годъ 1712—1716; листъ 527.

СХVI.

Жалоба дворянъ: Антонія Езерскаго и Ивана Рабштинскаго на крестьянъ Рабштинскаго: Петра, Марка и Павла Горбаченковъ—Якимовцевъ, живущихъ въ селѣ Швабахъ, о томъ, что они отказываютъ въ повиновеніи истцамъ, присоединившись къ болрамъ Швабамъ, присвоиваютъ себѣ незаконно боярское званіе, отнимаютъ у истцевъ земли и наносятъ имъ побои и другія оскорбленія. 1714. Ноября 7.

Року тисеча семьсотъ четырнадцатого, мѣсяца Новембра сего двя.

На ураде вгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Михалемъ Сингаевскимъ, коморникомъ вграничнымъ, наместникомъ подвоеводства и реентомъ вгородскимъ генералу воеводства киевского и книгами нинешними, вгородскими, киевскими *comprens personaliter urodzony* jego mość pan Antoni Jezierski, swym i urodzonej jej mości paniej Anastazii Rapsztyńskiego Jezierskiej, małżonki, tudzież urodzonego iego mości pana Jana Rapsztyńskiego, ojca małżonki swej, imieniem, znacznychъ krzywd, szkód i oprassii swoichъ windikuiąc, przeciwko urodzonemu jego mości panu Janowi Gorskiemu, administratorowi, sprawiedliwości nie czyniącemu, także roboczym: Pawłowi, Markowi i Petrowi Horbaczенкомъ Jakimowcom, soleniter świadczył i protestowałъ się o to: iż pomienieni robocze: Paweł, Marko i Petro Jakimowcy *ex antiquo* i teraz będącъ poddanemi dziedzicznymi jego mości pana Jana Rapsztyńskiego, ojca małżonki protestantis, jako dekretъ testatur, i ва gruntachъ jego mości dziedzicznychъ w Szwabachъ mieszkaiąc, nienależycie protekcią sobie zamkową miasta jego królewskiej mości Овруча biorą i do ichъ mościówъ panówъ administratorówъ, namiesnikówъ

starostwa owruckiego udają się nienależycie, boiarami się być mianują i tym niesłusznym sposobem vi et violenter z poddaństwa manifestantium wybić się i wyłamać usiłując, różne nieznośne krzywdy, szkody, opræssie i violencie czyniąc, posłuszeństwa robocizny pańskiej pełnić nie chcą i nie pełnią, a nad to grunta, pola, nawozy, ogrody i siedliska, nazywające się Makarowszczyzna, sianożęcie, drzewa bartne, per vim z boiarami Szwabowskiemi, do Owrucza należącemi, do nich się podszywając, i z niemi iedno rozumiejąc, odbierają i odejmują, sami na siebie orzą, zasiewają, od postronnych ludzi dziesięciny odbierają, protestantów biją, konfundują i różne dolegliwości i affronta wyrządzają, o czym dawniejsze protestacie latius in se sonant; iakoż i roku terazniejszego, tysiąc siedmset czternaściego, pareniny, na własnym gruncie jego mości pana Jana Rapsztyńskiego, ojca protestantium, po dziewiętnastu sochach gwałtownie odieli i sobie żytem zasieli; tamże na pomienionym gruncie, przy gwałtownem najściu, tak małżonkę protestantis, iako i iego mości pana Jana Rapsztyńskiego, pod niebytność protestanta na ten czas, pobili, pobałosawali, razów nie mało sinych, spuchłych, krwią ociekłych siekierami, obuchami nazadawali, szyję siekierą iego mości pana Rapsztyńskiego uciąć chcieli, od którego pobicia pomienieni ich mość już niedziel trzy lethaliter chorują: a po tym ieszcze słowami nieprzystojnemi honorowi szlacheckiemu (czego tu ob reverentiam honestarum aurium exprimere nefas) lżyli, sromocili, ac tandem jego mość pan gubernator, na requizycią ich mościów protestujących się, sprawiedliwości uczynić nie chciał, przez co protestantom szkody na złotych polskich pięćset przywiedli i przyprawili, kiedy na zime żyta cale nie zasiewali, ex quo, że nie było na czym, bo pareniny odebrawszy, gwałtownie sami pomienieni Jakimowcy zasieli. A za tym o to wszystko, ut præmissum est, idem comparens suo et nomine quorum supra iteratis vicibus protestowawszy się, salvam meliorationem, vel per citationes correctionem, zostawił i prawnie o to czynić niezaniechać deklarował, prosząc hanc brevem protestationem actis praesentibus connotari; co otrzymał Antoni Jezierski.

Книга вродская киевская, записовая и поточная, № 31, годъ 1714—1715; листъ 620 на оборотъ.

СХVII.

Жалоба игумена Левковскаго монастыря, Паисія Тарнавскаго на дворянъ Левковскихъ, о томъ, что они наносили побои и другія обиды монахамъ Левковскаго монастыря и двухъ изъ нихъ: Макарія Недзельскаго и Θεодосія, обвинивъ ложно въ покражѣ церковнаго имущества, не допустили присутствовать при католической процессіи въ езуитскомъ костелѣ. 1715. Августа 12.

Roku tysiąc siedmset piętnastego, miesiąca Augusta dwunastego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich, kiiowskich comparens personaliter przewielebny w Bogu jego mość ociec Paisyj Tarnawski, ihumen monastyrów lewkowskiego i krasnohurskiego, swym i wielebnym ojcow: Makarego Niedzielskiego, namiesnika, i Theodozego, zakonników monastyru lewkowskiego, imieniem, solenniter magnoque cum dolore przed aktami niniejszemi, ziemskimi, kiiowskimi świadczył i protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Romanowi i Helenie Wołkowskiego, rodzicom, Tomaszowi i Zofiej Kobylińskiego, synowi i synowej, Lewkowskim, małżonkom, w ten niżej wyrażony sposób i o to: iż ich mość obwinieni, nie obawiając się rygoru prawa pospolitego i nie respektując na miejsce święte, Bogu iedynemu dedykowane i consecrowane, wielkie i nieznośne a prawie codzienne krzywdy, oppraessie i violencie czynią i czynić hucusque nie przestają, zboże, około monasteru będące, bydłem i świniami wypasują, na monastyr częstokroć tumultuose nabiegając, tak samego protestanta dyffamują, lżą, sromocą, jako też zakonników, w monastyrze

lewkowskim rezydujących, in absentia protestantis białą i niezdolność oppraessie i wiołencie czynią, jakoż primario, roku przeszłego, tyśiąć siedmset czternastego, in Decembri, pod czas festu świętego Mikołaja ritus graeci, obwiniony jego mość pan Roman Lewkowski, nie mając żadnej praetenssii do protestanta, przyszedszy do monastyra, protestanta, nic sobie niewinnego, in praesentia przewielebnego w Bogu jego mości xiędza Komarowskiego societatis Jesu, na ten czas przytomnego, i innych wielu zakonników, prezbiterów i szlachty, u protestanta będących, verbis laesivis et scommaticis lżył, sromocił. Secundario, roku terazniejszego, tyśiąć siedmset piętnastego, in Maio, także pod czas festu świętego Mikołaja, tenże jego mość obwiniony, przyszedszy do monastyra, in absentia protestantis, wielebnego ojca Makarego Niedzielskiego, namiesnika, lżył, sromocił, gości, na ten czas będących, czyniąc na dyshonor protestanta, konfundował i powyganiać z monastyru chciał. Tegoż roku, tyśiąć siedmset piętnastego, dnia ośmnastego Iunii, obwinieni ich mość panowie Lewkowscy, małżonkowie, wszyscy, nie wiedząc quo praetextu, tumultuose przybiegszy do monastyru, pomienionego wielebnego ojca Makarego Niedzielskiego, namiesnika, i wielebnego Theodozego bić poczeli, jakoż bili i dalsze odpowiedzi na zdrowie onych czynili, której zawziętości swojej wygadzaiąc, i onę ad effectum przywodząc, roku tegoż i miesiąca, to iest dnia dziewiętnastego Iunii, w wilią Bożego Ciała, gdy wyszrzczeni ich mość ojcowie: Makary Niedzielski i Theodozy, oddawszy klucz cerkiewny ich mościom panom Niewmirzyckim, i opowiedziawszy się: «że mamy pilną potrzebę odejść na dzień jutrzejszy na processią do ich mościów xięży Jezuitów residenciej owruckiej,» poszli byli, ich mość obwinieni śmieli i ważyli się, nic nie respektując na srogość prawa pospolitego, de securitate dróg publicznych opisanego, przypadszy do miasta Wielebnik, mieszczan tamejszych, mieszczan i białych głów, na gwałtowny uczynek podnieciwszy, udaiać, że jakoby wysz-pomnienieni zakonnicy, cerkiew skradszy, pouciekać mieli, czego nigdy in rerum natura nie było, ani ich mość obwinieni dowiesć mogą, pomienionych zakonników, nic sobie niewinnych, wszelkim pokoiem prawa pospolitego obwarowanych, drogą publiczną i zwy-czajną do Owruca iadających, z tumultem ludzi nagoniwszy, bić i

kaleczyć poczęli, jakoż obwiniony jego mość pan Roman Lewkowski wielobnego ojca Theodozego kijem okrutnie i niemilosierdnie zbił i zkaleczył, razów nie mało sinich, spuchłych, krwią ociekłych, których dla zsiniałości ciała i zliczyć niepodobna było, nazadawał, od którego zbitcia i skaleczenia, niedziel kilka laethaliter chorować musiał i zaledwie do zdrowia przyszedł, habity, kłobuki pozdzierawszy, xiążki nawet i patent wielobnego ojca Makarego Niedzielskiego, czyniąc na większy kontempt i obelgę, poodbierawszy, do tych czas u siebie trzymając, samego protestanta, na dziesiętucho, podczas jarmarku wielednickiego, na mieście, publice, przed różnej konditiej ludźmi, obwiniony jego mość pan Roman Lewkowski, po dwakroć, *verbis scommaticis*, których ob *reverentiam aurium honestarum exprimere nefas*, lżył i diffamował i inne różne affronty i dysgusta, ile mogą sposobów wynaleść, wyrządzaią. O co wszystko, ut *praemissum est modernus protestans suo et nomine quorum supra, iterum iterumque protestowawszy się, deklarował z ich mościami obwinionemi in omni iudicio et offitio regni jure agere, salvam tej protestaciej swojej, zostawiwszy meliorationem vel per citationem, si opus fuerit, correctionem; et incontinenti in verificationem praemissarum violentiarum tenże comparens stawił woźnego generała wojewódstwa kiiowskiego i innych, szlachetnego Jana Olszewskiego, który, mając przy sobie stronę szlachtę, urodzonych ich mościów panów, Dymitra i Jakuba Niewmirzyckich, roku terazniejszego, tysiąc siedmset piętnastego, dnia dziewiętnastego Iunii, był w monasterze Lewkowskim, gdzie będąc, widział wielobnego ojca Theodozego, zakonnika monastyra lewkowskiego, laetaliter chorującego, wszystkiego zbitego i skaleczonego, plecy spuchłe i zczerniałe, które zbitcie i skaleczenie mienił sobie przez urodzonych ich mościów panów: Romana i Helenę Wołkowskiego Lewkowskich, małżenków, przy nagnaniu na dobrowolnej drodze, bydź stałe i zadane, i to też słyszał i widział, że ciż ich mość panowie Lewkowscy, małżonkowie, trzy razy na monaster nabiegaiąc, hałas czynili i zakonników bili, potym samego protestanta w Wielednikach, podczas jarmarku, na mieście podwakroć dyffamował, co widziawszy i słyszawszy, oczewisto przed aktami niniejszemi stanowszy, relatią swoją uczynił i zeznał i prosili, tak protestans swojej protestaciej, jako i woźny obdukciej re-*

latiej actis praesentibus connotari; co i otrzymał Jan Hlebowski woźny.

Книга земская кievская, записовая, поточная и декретовая, № 135, годъ 1712—1716; листъ 1028 на оборотъ.

СХVIII.

Объявленіе банниці на дворянъ: Петра, Ивана и Михаила Закусиловъ вслѣдствіе жалобы на нихъ дворянъ: Ивана, Прокопа и Николая Закусиловъ, о томъ, что они не исполнили приговора третейскаго суда, по которому должны были подгертнуться тюремному заключенію и уплотить въ Закусиловскую церковь штрафъ, за самовольное похищеніе изъ церкви воска и церковной утвари. 1715 Октября 9.

Року тысяча семсотъ петнадцатого, месеца октоврiя девятого дня.

На уряде вродскомъ, въ месте его королевской милости овруцкомъ, передомною, Якубомъ Медведовскимъ, намеснигомъ на тотъ часъ вродскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, вродскими, овруцкими personaliter comparens urodzony jego mość pan Jan Zakusiło, pomine urodzonych ich mościów panów: Prokopa i Mikołaja Zakusiłów, rodzica i stryja swych, przeciwko urodzonym ich mościom panom: Piotrowi, ojcowi, Janowi, synowi, Zakusiłom, manifestował się o to: iż co dekretem sądu kompromissarskiego, de actu ejus et data, anno 1715, die decima septima julii, między wyszmianowanemi obwinionymui z jednej, a rodzicem i stryjem manifestantis we wsi Zakusiłach z drugiej strony, stałym i ferowanym, injunctum, aby wyszmianowani ich mość panowie: Piotr, ociec, Jan, syn, i Michał, synowie, Zakusiłowie, za najście na dom rodzica manifestantis i onych pobicie i porombanie, więzę zamku owruckiego, ab actu praefati decreti [za niedziel dwanaście zasiadszy, przez ćwierć

roku sine intermissione wysiedzieli, a przy wyjściu z wieży puł zakładu starościńskiego rodzicowi comparentis pod winą banitiej wiecznej, przy manifestaciej, w grodzie tutejszym uczynionej, do publikowania należącej, zapłacili. A że tenże mianowany jego mość pan Piotr Zakusiło, nie obawiając się srogości boskiej i prawa, wosk kanunny, w cerkwi Zakusiłowskiej będący, bez wiadomości drugich ich mościów panów kollatorów, także i zawiasy z obrazów zabrawszy i pozdejnowawszy, poprzedał, a pieniądze na swój pożytek obrócił, aby in praesentia ich mościów panów kollatorów jurament in instanti w cerkwi Zakusiłowskiej, jak wiele wosku i zawias zabrał, i co za kwotę wził? tenże obżałowany, pan Piotr Zakusiło, wykonał, i in duplo pod rygorem, wyżej opisanym, zapłacił; ktoremu to pomienionemu dekretowi sądu kompromissarskiego ich mość obżałowani we wszystkich punktach temere sprzeciwiwszy się, wieży zamku owruckiego na terminie dnia dzisiejszego, z dekretu przypadającego, nie zasiedli, ani jego mość pan Piotr Zakusiło juramentu nie wykonał, przez co ciż obżałowani w zakład, w tymże dekrete założony, i winę banitiej wiecznej, popadli; a zatem idem comparens, inhærendo temuż dekretowi sądu kompromissarskiego, prosił urzędu niniejszego o przydanie woźnego do publikowania banitiej wiecznej na ich mościach obżałowanych, ex illa contrawentione stałej. A tak, ex additione officiosa, woźny generał wojewodstwa kijowskiego i innych, szlachetny Stefan Stachowski, ex munere officii sui, tę winę banitiej wiecznej, w obecności ich mościów szlachty, obywatelów wojewodstwa kijowskiego, do kancelarji dla spraw swoich przybyłych, na miejscach publicatiom zwyczajnych, obwołał i publikował, o czem swoją rellatią publikacji wiecznej coram officio præsentii uczynił i zeznał, prosząc, tak manifestans manifestaciej, jako woźny rellatiej publikaciej, aby actis præsentibus connotowane byli. Co i otrzymali: Jan Zakusiło, Stephan Stachowski, woźny, pisać nie umiejący.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, годъ 1714—1716, № 3223; листъ 478 на оборотъ.

СІХ.

Явка въ актовыя оvrуцкія книги боярыномъ Гришкомъ Толкачомъ грамоты, данной предку его Лосинѣ на землю Тенетеловщину кievскимъ воеводоу, княземъ Михайломъ Ивановичемъ. *) 1717. Мая 28.

Року тысяча семьсотъ семьнадѣцатого, месеца мая двадцать осьмого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости оvrуцкюмъ, передомъною, Михайломъ Сынгаевскимъ, коморникомъ кграничнымъ кievскимъ, намесникомъ кгородскимъ староства оvrуцкого, и книгами нивелъными, кгородскими, оvrуцкими *comparens personaliter swobodny Hryszko Tołkacz, bojar jego królewskiej mości miasta Owrucza, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, list—orygin.ł, niżej inserowany, z pieczęcią przyciśnioną, od zeszłego niegdy князя jegomości, Michajła Ивановича, wojewody*

---

*) Въ спискѣ кievскихъ воеводъ, составленномъ М. А. Максимовичемъ (Украинецъ 1864), равно какъ и въ другихъ спискахъ не упоминается князь Михайло Ивановичъ. Въ настоящемъ актѣ не обозначены ни годъ, ни число, когда состоялась грамота. Такъ какъ документъ этотъ внесенъ въ актовую книгу совмѣстно съ нѣсколькими другими грамотами, данными В. К. Александромъ Казимировичемъ боярамъ Макаревичамъ—Заливакамъ, то и эту грамоту должно отнести ко времени того-же княженія. Князь Михайло Ивановичъ—не будетъ-ли князь Мстиславскій (Михайло Ивановичъ) жалованная грамота котораго (1503 г.) «священнику Василю на село Борздынское» помѣщена въ I-мъ томѣ «актовъ, относящихся къ исторіи южной и западной Россіи» изданныхъ Санктпетербургскою Археографическою Коммиссіею (стр. 26)? Если догадка эта вѣрна, то время его воеводства должно помѣстить между воеводствомъ князя Дмитрія Путятича (+ 1503) и воеводствомъ князя Ивана Львовича Глинскаго, время поступления котораго на кievское воеводство неизвѣстно.

kijowskiego, zesłemu niegdy Łosinie, pozodkowi podawającego, na ziemię Tenetyłowszczyznę dany, a po nim teraz temuż podawajacemu i drugim Tołkaczom; uczestnikom jego, bojarom owruckim, służący; per oblatam podał, prosząc, aby przyjęty i w księgi wpisany był, a tak ja, urząd, list ten do ksiąg przyjmując, czytałem, który, ruskim piśmem pisany, tak się w sobie ma: Bożą miłością, hospodařa mojego, wielkiego kniazia za doznaniem, ja, kniaz Michajło Iwanowicz, wojewoda kijowski, daliřmo Łosinie ziemię Tenetyłowszczyznę, pierwiej była pod Alexandrom, pod Skibiczom, służebną ziemięcą; z tego jemu służyć wielkiemu kniaziu; a nie chodzi co roku ni dań, ni które popłatki, tylko służyć z niej. My zaś dajem wiedzieć wsiakomu namiesnikowi, kto od nas będzie, żeby się nie ustępował nikt w tę ziemię—a służyć z niej Łosina. Pisan Jula osmego dnia, Locus sigilli. Któryżeto list, za podaniem i proźbą wyszmiąnowanej osoby podawającej, a za moim urzędowym przyjęciem, do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, słowo w słowo, jak się w sobie ma; jest wpisany.

Книга городская оvruckая, записовая и поточная, № 3224, годъ 1717; листъ 91.

C X X.

Жалоба оvruckой езуитской коллегии на дворянъ Недашковскихъ о томъ, что они вытѣснили езуитовъ изъ принадлежавшей послѣднимъ части села Недашковь; захватили другія езуитскія имѣнія и, не смотря на рѣшеніе люблинскаго трибунала, не возвращаютъ этихъ имѣній и стараются ихъ разорить. 1717. Юня 20.

Roku tysiąc siedmset siedmnastego, miesiąca Junij dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Ow-

ruckim, przedemną, Michałem Synhaiewskim, komornikiem granicznym kiiowskim, namiesnikiem grodzkim starostwa owruckiego y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, owruckimi comparens personaliter wielebny w Bogu, jego mość xiądz Stefan Gronowski, societatis Jesu, superior resydyncyi owruckiey ac collegii olim xaveroviensis, suo et totius comunitatis nomine, obviando cuivis indemnitati praemissi collegii ac residentiae, świadczył, manifestował y protestował się przeciwko urodzonemu jego mości panu Konstantemu Didkowskiemu, namiesnikowi grodzkiemu żytomirskiemu, także urodzonym ich mościom panom Nidaszkowskim, quorumvis nominum, wszystkim, o to, iż ich mość, przedawszy od lat kilkadziesiąt, przez antecessorow swoich ieszcze, nayprzewielebnieyszemu w Bogu świętey pamięci jego mości xiędzu Ignacemu Jelcowi, officiałowi kijowskiemu, fundatorowi praemissi collegii xavieroviensis societatis Jesu pewne części we wsi Nidaszkach z polami, gruntami, sianożęciami, ostrowami y wszelkimi pożytkami, po odebraney y zapisaney possessyi y intromissyi pomienionych dóbr Nidaszkow, ieszcze za żywota świętey pamięci pomienionego fundatora, po uczynionym rozgraniczeniu przez wysypanie kopców z ich mość antecessorami, po zażywaniu od lat wielu a praemissa residentia owrucensi societatis Jesu różnych pożytkow z barci, ostrowow temerario ausu per summam oppressionem, niaizdy, violencye z zebranyimi ludźmi y strzelbą, godząc wiele razy na zdrowie y życie braci zakonnych, prokuratorow teyże rezydyncyi, y do nich strzelaiąc, niesłusznie y gwałtownie z pomienionych części w Nidaszkach, z gruntow, ostrowow, y wszelkich pożytkow wycisneli; a co większa, z dwoch wsi Xawerowskich: Ignatowki y Jelcudynu poddanych teyże rezydyncyi kilkunastu wygnawszy, gruntow y pożytkow wszelkich od lat wielu zażywali, o czym fusius dawnieysze świadczą protestacye; a lekce sobie ważąc tak znaczne violencye y szkody poczynione rezydyncyi Owruckiey societatis Jesu, żadnemu z kilku dawnych dekretow trybunalskich zadosyć nie uczyniwszy, ostatni dekret lubelski, trybunalski, w roku tysiąc siedmset trzynastym, a comparente otrzymany, puszczaiąc in ludibrium, dotąd odłożyli, aby dłużej pożytkow z ostrowow praemissae residentiae zażywali, nie dufaiąc zaś swojej złey y niesprawiedliwey akcyey, a wiedząc, że się ostać nie mogli przy pomienionych ostrowach, a na większą zgubę

godząc resydencyi Owruckiej, też ostrowy wszystkie funditus spustoszyli, ze pnia barci powycinawszy y do domów je swoich pozwoziwszy, co własnymi oczyma ogłądał w Niedaszkach idem comparens roku tysiąc siedmset szesnastego, y praetenduię sobie szkody ze wszystkich pomienionych akcyi na dwadzieścia tysięcy, a chąc za-dosć uczynić zatrzymanemu od lat kilku ostatniemu dekretowi, y stosuiąc się ad favorem jego captati oportuno tempore, na listowną requizycią, czasu od jego mości pana Konstantego Didkowskiego, namiesnika grodzkiego żytomirskiego, przy tey solenney manifestacyi terminum condescensionis grodu, lub ziemskiego kijowskiego, lub grodzkiego żytomirskiego, naznacza pomieniony comparens diem vigesimam septembris, post festum beatissimæ Nativitatis, według polskiego kalendarza, servando spatium temporis, w ktorymby ich mość od nas za przyjaciół uproszeni być mogli commode, seymika żytomirskiego, do Niedaszkow ad fundum przybydź: o to wszystko idem, qui supra, comparens, suo et totius præmissæ residentię nomine, iterum atque iterum protestuie się y manifestuie, prosząc mnie, urzędu grodzkiego owruckiego, aby ta protestacyia præ via manifestatione była przyjęta i zapisana, salvam meliorationem ejusdem; co y otrzymał. Stephan Gronowski, societatis Jesu superior Owrucki, manu propria.

Книга городская овруцкая, записовая и поточная, 1717 года, № 3324; листъ 249 на оборотъ.

CXXI.

Жалоба дворянъ: Дмитрія и Григорія Невмержицкихъ на дворянъ Верповскихъ и Ярмолинскихъ о томъ, что обвиненные присвоили себѣ земли истцевъ, наносятъ имъ побои и оскорбленія и портятъ ихъ хлѣбъ чарамъ, завивая его. 1718. Сентября 20.

Roku tysiąc siedmset ośmnastego, miesiąca septembra dwudziestego czwartego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości owruckim, przedemną, Michałem Synhajewskim, komornikiem granicznym kijowskim, namieśnikiem grodzkim starostwa owruckiego i ciągami niniejszemi, grodzkiemi, owruckiemi comparens personaliter urodzony imć pan Dymitr Niewmirzycki, swym i urodzonego imci pana Hregorego Niewmirzyckiego, brata swego rodzonego, imieniem, przeciwko urodzonym ich mość panom: Stefanowi Werpowskiemu, samemu pryncypałowi, Piotrowi, Łukaszowi, Dawidowi i Gabrielowi Jarmolińskim, Jackowi Werpowskiemu i innym solenniter świadczył i manifestował i protestował się w ten niżej opisany sposób i o to: iż ich mość obżałowani, wiedząc dobrze o tym, że część wsi Werpie, Tyszkowszczyzna nazwana, po urodzonej jej mości paniej Maruszy Bahrynowskiego Jerzynie Niewmirzyckiej, babce protestantium, należy, jako zapisy i protestacje świadczą. Tedy in contrarium, prawa pospolitego postempując, pomienioną część dóbr niesłusznie i nienależycie, per vim wdarszy, się, zażywają; pola, naważy, ogrody.— orzą, sieją, sianożęci koszą, drzewa bartne ze pszczałami i bez pszczoł, zażywają, pożytki biorą, sady trzęsą, protestantów wybijają, i nie dopuszczają; jakoż, kiedy roku terazniejszego, tysiąc siedmset ósmnastego, in majo, do swojej części własnej, jarki siać do wsi Werpy przyjechali. Tedy ichmość obżałowani, przysposobiwszy sobie kupę nie małą ludzi z siekierami, kijami, na drodze przejawszy, protestantów, nic sobie nie winnych, bili, kaleczyli, razów sinych, spuchłych, krwią ociekłych niemało nazadawali, tak dalece pobili, że terazniejszy comparens, jegomość pan Dymitr Niewmierzycki, niemal z pół roku chorować lethaliter musiał, czuprynę wszystkę oberwali, jarzę, na tymże gruncie posianą, zawili, czarowali i przechwałki jeszcze i odpowiedzie na zdrowie i życie protestantium czynić nie przestają, przez co protestantes w życiu swoim periclitantur; a zatem do ustąpienia dóbr pomienionej części, niesłusznie aprehendowanej, uczynienia kalkulacji zabranych procentów, nagrodzenia szkód, ztąd pochodzących, ratione pobicia i pokaleczenia do przysłuchania się winom prawnym, idem comparens, suo et nomine fratris sui, przeciwko wyszmianowanym ich mościom obżałowanym, iterum iterumque świadcząc i protestując się, salvam meliorationem vel per citationem correxionem zostawił i, prawnie o.

to czynić nie zaniechać deklarowawszy się, o przyjęcie jej do ksiąg prosił; co i otrzymał. Dymitr Niewmirzucki, pisać nie umiejący.

Книга городская оvrучная, записовая и поточная, годъ 1718—1719, № 3225; листъ 315 на оборотъ.

СХІІ.

Духовное завѣщаніе дворянки Татіаны Пригарницкой изъ рода Хо-даковскихъ. Завѣщательница, отказываетъ сыновіямъ и внуку свое имѣніе и требуетъ, чтобы наслѣдники похоронили ея тѣло «обычаемъ Греко-русскимъ» при церкви, въ семьѣ Ходакахъ, гдѣ покоятся всѣ ея предки. 1719, Февраля, 25.

Року тисеча семьсотъ девятнадцатьго, месеца фебруарія двадцать пятого дня.

На уряде, крродскимъ, въ замъку, его, королевское милости, овърудкомъ, передомбною, Михалемъ, Сынгаевскимъ, коморникомъ, крраничнымъ, киевскимъ, намесникомъ вгородскимъ, староства, овърудького и книгами, нинешними, крродскими, овърудькими, comparens personaliter urodzona, jej, mość pani, Tatyjana Chodakowskiego, Janowa, Przygarnicka, wdowa, dla, wpisania do ksiąg, grodzkich, ovruckich, ten, oryginał, testamentu, z, podpisami, rak, podawszy, przyznała, prosząc, aby, przyjęty, y, w, xiegi, wpisany, był; a, tak, ja, urząd, ten, testament, do, ksiąg, przyjmując, czytałem; y, tak, się, w, sobie, ma; w, Imię, Ojca, y, Syna, y, świętego, Ducha, stań, się, ku, wieczney, pamięci, amen. Ja, Tatijana, Chodakowskiego, Janowa, Przygarnicka, wdowa, zeszyłych, niegdy, z, tego, świata, urodzonych, ich, mościow, panow, Jana, Ilnatowicza, y, Heleny, Dydkowskiego, Chodakowskich, małżonkow, córka, przeżywszy, z, łaski, Pana, Boga, wszechmogącego, od, urodzenia, mego, na, tym, świecie, padole, ziemnym, lat, więcej, niżeli, siedmdziesiąt, y, będąc, już, w, starości, lat, y, słabości, zdrowia,

moiego, pamiętając też na wyrok dekretu Bozkiego: «że kto się rodzi, umrzeć musi»; a za tym ja, uważając to y pamiętając na to, żeby mię śmierć przy starości lat moich niegotową nie zastała, przy dobrym zdrowiu y pamięci jeszcze, z łaski Boga mego, jako y umyśle uważnym będąc, umyśliłam sobie porządek za żywota mego uczynić takowy: naprzod dziękuje panu Bogu wszechmogącemu, że mię dotychczas, tak z niewolnikiem jego mością, panem małżonkiem moim, ktorego we wsi Chodakach Tatarowie w niewolę wzięli, jako y po nim w wdowim, osirociałym stanie z dziećkami memi pozostała, konserwował y dotąd jeszcze, choć już w słabym zdrowia mego konserwuje (stanie); jednak gdy tenże Bog wszechmogący z dyspozycyey swojej, śmierć na mnie przysła, tedy dusze moje grzeszną, temuż panu Bogu wszechmogącemu, jako stworce moiemu, w ręce jego święte polecam, upraszając, aby na grzechi moje nie pamiętał, a przyoił ią do chwały swojej świętey, tam gdzie y drudzy jego wybrani zostawać będą, w czym o przyczynie prosze przenaświętszey Maryey, panny, matki Christusa, pana Boga mego, y wszystkich świętych jego, patronow moich y patronek, a po śmierci ciało moje grzeszne, jako z ziemi stworzone, ziemi oddaie, ktore ma być pochowane we wsi Chodakach, oyczyźnie moiey, przy cerkwi Chodakowskiey, na cmentarzu, tam gdzie ociec y matka moie y krewni moie zmarłe y pochowane odpoczywają. O co prosze oycy przezbitera tameyszego; a synow moich obligeie, aby zwyczajem y porządkiem Chrześcianskim, Greko-Ruskim, pochowali y o duszy moiey pamiętali. Na cerkiew y ubogim synowie moi według możności, ażeby dali, y pamiątki sprawili, macierzyńskim słowem moim prosze y obligeie. Co się zaś dotyczy fortunki moiey ubogiey szlacheckiey, dobr części dziedzicznych y spadkowych we wsi Chodakach y gdziekolwiek po oycu y matce moich y innych krewnych moich będących, leżących, ruchomych, te wszystkie nikomu inszemu, tylko, według prawa naturalnego, urodzonym: Marcinowi, Adrzejowi y Bazylemu, braci między sobą, rodzonym, synom moim, Przygarnickim, także wnukowi memu, Adrzejowi Przygarnickiemu, niebożczyka syna mego, Iacka Przygarnickiego, synowi, leguie y terazniejszym testamentem moim, wiecznemi czasy zapisuie, im samym, potomkóm y successorom ich; ktorzy rownym działem na czworo temi wysz po-

mieniemi dobrami, częściami, gdziekolwiek we wsi Chodakach y gruncie całym Chodakowskim na część moją, od siostr moich rodzonych: Maryanny Potopalskiej, Owdotyey Czopowskiej y Oxyniey Mieleniewskiej, należących, podzieliwszy się, wiecznemi czasy trzymać oni, potomkowie y successorowie ich mają, bez żadney ni od kogo przeszkody, gdyż te moje dobra, części nikomu nie zawiedzione y nie pienne zostają, także summę pięćset złotych polskich, które zesły z tego świata jego mość pan Jan Ihnatowicz Chodakowski, ociec moi testamentem ostatney woli swoiey, mnie, Tatyanie Janowej Przygarnickiey y niewolnikowi, jego mości panu Janowi Przygarnickiemu, małżonkowi memu, na dobrach swoich, częściach wszystkich y ostrowach, gdziekolwiek w Chodakach będących, z miłości swojey oycowskiej ku mnie y małżonkowi memu, a zięciowi swemu, patrząc na życzliwość naszą, tak za żywota oycy y matki naszej, od nas aż do śmierci ich mościom, przy nas będącym, świadczoną, y na wniesienie tey summy w dom oycy y matki mojej y około całości dobr y gospodarstwa ich mościow spendowanie, osobliwie rekupując za to wszystko, legował y zapisał; tedy y tę summę pomienioną, pięćset złotych polskich, tymże: Marcinowi, Andrzejowi y Bazylemu Przygarnickim, synom moim, także y pomienionemu wnukowi memu, Andrzejowi Przygarnickiemu, potomkom y successorom ich leguie y zapisuie, a ktoby zaś ten testament moy naruszać miał w czymkolwiek, takowego na straszny sąd Bozki pozywać będę. Który testament moy kącząc, przepraszam krewnych moich wszystkich y sąsiadow, jeżeli w czymkolwiek kogo rozgniewiła, upraszając, aby mi to wszystko z łaski swey chcieli wybaczyć y odpuścić, na co dla lepszey wiary, ponieważ sama pisać y czytać nie umiem, tedy krzyżyk ręką moją własną na tym testamencie kładne, a przytym y przyziaciela na mieyscu moim y drugich ich mościow panow przyziaciół do podpisu ustnie uprosiłam. Działo się w Owruclu, roku tysiąc siedmset dziewiętnastego, miesiąca februarii dwudziestego piątego dnia. У того testamentу подпись рукъ теми словы: за очевистą proźbą jej mości paniey Tatyany Chodakowskiego Janowej Przygarnickiey, wdowy, do tego testamentu liberæ dispositionis przy krzyżyku, ręką własną jej mości zeznawiającey, jako pisać nie umiejącey, napisanym, podpisuie się Łukasz Antoni Bogdanowicz,

miecznik Łdzki, manu propria. Ustnie proszony przyjaciel od jej mości paniey Tatyany Przygarnickiey zeznawiającej do tego testamentu podpisuje się Remian Czopowski manu propria. Daniel Synhaiewski, proszony przyjaciel od jej mości zeznawiającej, do tego testamentu podpisuje się manu propria Proszony ustnie przyjaciel od jej mości paniey Tatyany Przygarnickiey, do tego testamentu podpisuje się Mikołaj Chodakowski, manu propria. Котори же то testamentъ, за поданьемъ ѣ очевистимъ сознаемъ ее милости вишьменованное, а за моимъ урадовимъ принятиемъ, до книгъ нынешнихъ слово въ слово, якъ се въ себе маеть, есть въписани.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, 1718—1719 года, № 3225; мстъ 361 на оборотъ.

СХІІІ.

Жалоба езуитовъ оvrуцкой коллегии на дворянина Михаила Сынгаевского о томъ, что онъ распространяеть дурную молву о езуитскомъ ордень, подстрекаетъ мѣщанъ оvrуцкихъ наноситьъ езуитамъ разныя оскорбленія и обиды и похваляется сжечь монастырь и изгнать езуитовъ изъ Оvrуча. 1719. Августа 23.

Roku tysiąc siedmset dziewiętnastego; miesiąca Augusta dwudziestego trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego krolewskiej mości Ovrucz, przedemną, Łukaszem Bohdanowiczem, miecznikiem lidskim, namieśnikiem na ten czas podwoiewodztwa, wices regentem grodzkim generału woiewodztwa kijowskiego y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskimi comparens personaliter przewielebny w Bogu jego mość xiądz Stefan Gronowski, societatis Jesu, rector collegii otrucensis; swym et totius communitatis ejusdem collegii nomine, przed aktami ninieyszemi, magno cum querella ac gemitu cordis, ad sumen-

dam vindictam jawnych konfuzyi, oppresyi y obelgi całego zakonu swego, przez niżej mianowanego jego mości obwinionego poniesionych, solenniter przeciwko urodzonemu jego mości panu Michałowi Synhaiewskiemu, komornikowi granicznemu kijowskiemu, namieśnikowi grodzkiemu starostwa owruckiego, tudzież Iwanowi Choroszewemu, burmistrzowi, Hryczkowi, strożowi zamkowemu, Chwedorowi Żołońskiemu, Prokopowi Haponenkowi, Iwanowi Kowalowi, Iwanowi Kotlarzowi y innym cooperatorom y inwazorom, samemuż jego mości lepiej de nominibus et cognominibus wiadomym i znaiomym, quorum statutio futuro coram iudicio omnino urgetur, świadczył, manifestował y protestował się w ten sposob y o to: iż jego mość obwiniony, czyli ex instinctu wielmożnego jego mości pana Jozefa Brzuchowskiego, starosty owruckiego y litinskiego, princypała swego, czyli też propria autoritate privata, temerario, illicito, nefando ausu, mając in levipendio immunitates ecclesiasticas, czyniąc in convulsionem foundationis, in postpositionem et contemptum personarum, omnipotenti domino in obsequium consecratarum, nie tylko sam, tam privatim, quam in congregio różnych ludzi, sławę y honor societatis Jesu, per sanctos patres in astni (sic) wysłużony, multoties carpebat, laedebat, diffamabat, verum etiam y ludzi, w dyspozycyi swoiey mających, znać umyślnie inflat, edocet, instruit, aby protestantow honor w niwec obracali, odpowiedzi czynili, domos et prae-dia collegii nachodzili; jakoż anno nunc currenti, die prima Augusti, sam jego mość obwiniony cum supra specificatis complicibus, adhaerentibus, non saciatus dawniejszym nachodzeniem na folwarek, pod samym klasztorem będący, z ogniem po nocy naszedszy, drzwi łamać y odbiiać kazał, protestantow verbis laesivis, inhonestis, scommaticis com-princypałom swoim łaiać dopuszczając, collegium igne conflagrare przechwalał się, mówiąc: «że zapewnie zpale y więzy wypędze z zamku.» A potym, dnia czternastego, mense quo supra, idem jego mość obwiniony, idąc z monastera owruckiego z pomienionym Iwanem, burmistrzem owruckim, dobrze sobie podweseliwszy, temuż burmistrzowi szablę swoie, dobywszy, dawał, mówiąc: «na weź szablę, a idź ludziom, w tym folwarku jezowickim mieszkającym, szyie do progu poucinaj.» Jakoż pomieniony burmistrz, nolens volens z szablą przyszedszy, we drzwi się dobywał, tylko że się ludzie, tam

zatarasowawszy, onego nie wpuścili y tak, idąc pod zamkiem z jego mością namieśnikiem, societatem łaiak, besztak y ludzi na to, aby protestantow disgustowali, namawiał y namawia, sprawiedliwości comparenti z ludzi mieskich winnych nie czyni, młyn na brzegu protestantow bezprawnie wystawuie; a zatym, aby się takie nie działy impietates et execranda facinora, iterum atque iterum protestowawszy się, deklarował totum societatem prawnie czynić, salvam tey protestacyi zostawiwszy meliorationem, hanc actis connotari prosił. Co y otrzymał. Xiądz Stephan. Gronowski, societatis Jesu, superior owrucensis, manu propria.

Книга кievская городская, записовая и поточная, 1719 года, № 34; листа 237.

CXXIV.

Жалоба дворянъ Василия и Павла Волковскихъ на дворянина Юрія Ходаковского о томъ, что онъ вызывалъ истцевъ дважды на поединокъ во время «кануновъ», бывшихъ на праздникахъ: Воздвиженія въ селѣ Выговѣ и «Покровы» въ селѣ Ходакахъ. Когда-же Волковскіе отказались принять вызовъ, то Ходаковскій нанесъ имъ побои. 1719. Ноября 16.

Roku tysiąc siedmset dziewietnastego, miesiąca nowembra szesnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego krolewskiej mości Owruczu, przedemną, Łukaszem Bohdanowiczem, miecznikiem lidzkim, namieśnikiem na ten czas podwojewództwa, vices regentem grodzkim generału województwa kijowskiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskiemi, veniens personafiter urodzony jego mość pan Bazyli Wołkowski, swym y urodzonego jego mości pana Pawła Wołkowskiego, brata swego rodzonego, imieniem, przeciwko urodzonym ich mościom panom: Jerzemu, także małżące jego mości y Andrzejowi Chodakowski, tudzież y innym compryncypalom świadczył y protestował się takowym sposobem y o to: iż ich mość ob-

żałowani, a mianowicie jego mość pan Jerzy Chodakowsky z małżoną swą, nie uważając na prawo pospolite, o pojedynkach opisane, upatrzawszy jakowąś niesłuszną do protestanta praetensyą, roku terazniejszego, na kanunie we wsi Wyhowie, na Wozdżwizenie, podług kalendarza ruskiego, odprawuiącym się, będącego, nie tylko przy-mowki y okazye do zwady dawał, ale też na pojedynku, prawem zakazany, prowokował, gdzie in experimento, że res non bene successit votis obwinionego jego mości, tedy on, praeconceptum animum przywodząc ad effectum, chcąc cale protestanta o szwanę przyprowadzić zdrowia, na drugim prazniku, anno praesenti, o Pokrowie ruskiej w Chodakach odprawuiącym się, przysposobił już sobie plures supra expressos complices, zktoremi od chałupy do chałupy po wsi chodząc, umyślnie szukając comparenta nie sobie niewinnego, w domu szlacheckim napadszy, bez żadney uwagi bić, policzkować poczeli; jakoż samym wykonali efektem, biąc, kalecząc, za czuprynę po ziemi włócząc; po ktorym biciu brat comparentis, consulendo ulteriori salutis, do wsi Zubowszczyzny z Chodakow odiechał, a obwinieni ich mość, znać chcąc vita privare onego jego mości, pana Pawła Wołkowskiego, na wieś Zubowszczyzne naiechawszy, tam, gdzie się jego mość pan Wołkowski naydował, naszedszy, obses rzuciwszy się, bić y kaleczyć chcieli, jakożby y .dokazali, gdyby ludzie, temu przytomni, jego mość pana Pawła Wołkowskiego, z między obżałowanych ich mościow panow Chodakowskich wydarszy, w komorze nie zamkneli, czego jego mość unikając, przez swoją niesłuszną protestacyą comparenta y brata jego niewinnie opisali, różnych zadając obiektow, z ktorych protestantes gotowi zawsze emundari, quapropter de praemissis omnibus iterum atque iterum świadcząc y protestuiąc się, deklarowali z ich mościami in foro competentis usitata juris via progredi, salvam tey protestacyi do uczynienia inszey zostawiwszy meliorationem, eandem, breviter scriptam, actis notari prosik; co y otrzymał.

Книга кievская городская, записовая и поточная, 1719 года, № 34; листъ 258 на оборотъ.

CXXV.

Жалоба овруцкой езуитской коллегии на дворянина Михаила Сын-гаевского о томъ, что онъ, во главѣ овруцкихъ мѣщанъ, разорилъ дачу, принадлежащую езуитамъ и побилъ ихъ управляющаго, повосилъ публично езуитскій орденъ, называя членовъ его «собаками» и нападалъ съ толпою вооруженныхъ людей на помѣщеніе, занимаемое езуитами въ овруцкомъ замкѣ. 1720. Юня 20.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Iunii dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego krolewskiej mości Owruczu, przedemną, Stefanem Baranowskim, namieśnikiem natenczas podwojewództwa y vicesgerentem grodzkim generału woiewodztwa kijowskiego i xiegami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskimi compars personaliter przewielebny w Bogu jego mość xiądz Stefan Gronowski, societatis Jesu, superior residentiae ovrucensis, suo et totjus communitatis nomine, przed aktami ninieyszemi, ingenti cum dolore ac gemitu cordis, nie mogąc znieść jawnych konfusii, oppraesii y obelgi całego zakonu swego, od niżej mianowanego jego mości obwinionego poniesioney, solenniter przeciwko urodzonemu jego mości panu Michałowi Synhajewskiemu, komornikowi granicznemu kijowskiemu, namieśnikowi starostwa owruckiego, tudzież przeciwko urodzonemu Jozefowi Piotrowskiemu, Iwanowi Choroszemu, burmistrzowi, Hryszkowi, strużowi zamkowemu, Chwedorowi Żołońskiemu, Prokopowi Haponenkowi, Iwanowi Kowalowi y innym complicitibus, cooperatoribus et inuasoribus, samemuż jego mości lepiej de nomi-

nibus et cognominibus wiadomym y znaiomym, quorum statutio coram iudiciis omnino urgetur, świadczył, manifestował y protestował się w ten sposób y o to: iż jego mość obwiniony, czyli z instyktu wielmożnego jego mości pana Jozefa Brzuchowskiego, starosty owruckiego y lityńskiego, pryncypała swego, czyli też propria auctoritate, privato, temerario et illicito ausu, mając in vilipensione immunitates ecclesiasticas, czyniąc in convulsionem foundationis et contemptum personarum religiosarum, o połnocy na gwałt w dzwon uderzyć kazawszy u świętego Mikoły, nie kontentuiąc się przeszłemi invasijami (roku przeszłego, o czym restat protestacya uczyniona w tymże grodzie kijowskim), ieszcze anno currenti, tysiąc siedmset dwudziestego, dnia osimnastego Iunii, zebrawszy sobie gmin ludzi, sam in persona sua wodzem będąc invasii, oppressii y wielkiej ruiny, ze strzelbą y armata manu folwark pod zamkiem protestantów y domy, w nim będące, nachodził, drzwi wyłamywać y odbić kazał, piece, y okna, y inne sprzęty domowe poruinować, parkany y ogrodzenie obalić, ogrody zasiane zdeptać, ieszcze się tym niekontentuiąc, szukać ludzi y bić kazał, osobliwie podstarościego protestantów, urodzonego Jakuba Olszewskiego, na którego życie y po trzeźwu nazaiutrz pochwałki czynił, rozkazuiąc ludziom, aby go nieżywić, żone Olszewskiego y inne, tam będące, białogłowy prae-gnantes in periculum abortus podał, dzieci ich poprzeszraszał. A wyszedłszy z folwarku protestantium z wielkim tumultem y strzelaniem, insuper specificatos complices et adhærentes z Jozefem Piotrowskim namawiał y przykazywał, aby zamek, alias residencją protestantium, naszli, zplądrowali y osoby wszystkie zamkowe z czeladzią pobili, lżąc y hańbiąc kapłańskie osoby nieutsciowymi słowami, nakoniec psami ich przy zgromadzeniu wielu ludzi na większą obelgę nazywaiąc, co też i nie dawno wielekroć razy przy zacnych gości zgromadzeniu na traktamencie u wielmożnego jego mości pana Michała Pawszy, podczaszego żytomirskiego, pisarza grodzkiego owruckiego czynił, lżąc societatem Jesu w jey osobach, czego nie przestał, poki go z izby nie wyprowadzono. A gdy znaczne tumulty, strzelania y huczki chłopskie patres societatis obudziły, z nagłą przestraszeni na oczywistą śmierć od pianych y szalejących ludzi gotować się musieli y do modlitwy udawać, aby od nich tak srogie

oddalił bunt; dla czego, aby się więcej takie nie dziwały impietas, iterum atque iterum protestowawszy się, deklarował z jego mością obwinionym totum societatem agere prawnie, salwam tey protestacyey zostawiwszy meliorationem. Et incontinenti tenze comparens stawił woźnego generała wojewodztwa kijowskiego y innych, opatrzneho Prokopa Maziukiewicza, który personaliter stanowszy, w moc wierney, prawdziwey, skuteczney relacyi swey, jawnie, ustnie y dobrowolnie, dla zapisania do xiąg niniejszych, zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset dwudziestego, dnia dziewiętnastego Junii, na affektacyą i prawną requizycyą przewielebnego w Bogu jego mość xiądza Stefana Gronowskiego, superiora collegium xawerowskiego, rezydencyi owruckiey et totius communitatis ejusdem, mając przy sobie strone szlachtę, ludzi godnych wiary, urodzonych ich mościow: pana Kazimierza Lichodziewskiego' y pana Marcina Grywskiego, dla tym lepszey wiary y wagi użytych, był tu, w mieście jego królewskiey mości Owruclu, na folwarku requirentów, pod samym zamkiem, nad ruczaiem będącym, gdzie będąc, widział parkan około folwarku wszystek porozrzucany, ogrodzenie około ogrodu warzywnego popodecinane, połamane, popsowane, grzedy wszystkie z różnym warzywem funditus popsowane, w domach okna, garki, naczynia różne posieczzone, piece, zruinowane, ktore to popsowanie, powyłamywanie parkanu y płotów około ogrodu, okien y pieców potłuczenie, tenze requirujący czasem y sposobem, wyżey w protestacyi mianowanym, mienił sobie, przy gwałtownym naysciu na folwark przez jego mość pana Synhalewskiego, komornika granicznego kijowskiego, a także mieszczan y boiar owruckich bydź stałe. A tak mianowany woźny, widziawszy, oglądawszy, tąż stroną, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd nazad powruciwszy, o tym swoją prawdziwą przy sobie uczynionę wyziew przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacyą, prosząc tak protestans protestacyey, jako y woźny wyziew relacyey, aby actis praesentibus connotowane były. Co y otrzymali: xiądz Stefan Gronowski, societatis Jesu, superior residentiae owrucensis. Prokop Maziukjewicz, woźny, pisać nie umiejący.

Книга городская киевская, записовая и помятная, 1720 и 1745 года, № 35; листъ 296.

CXXVI.

Позовъ, требующій въ кievскій гродскій судъ дворянъ: Мошкoвскихъ, Ходаковскихъ и Духовскаго, вслѣдствіе жалобы на нихъ оvrуцной езуитекой коллегіи о томъ, что они захватили поля и земли, принадлежащія оvrуцной коллегіи, и оскорбили одного изъ ея членовъ. 1721. Генваря 4.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca januarii siódmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości, Ow-ruczu, przedemną, Stefanem Baranowskim, namiestnikiem: na ten czas podwojewództwa grodzkim generału województwa kijowskiego y xię-gami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi stanowszy oczewiście wo-zny generał województwa kijowskiego y innych, opatrny Prokop Maziukiewicz, w moc wierney, prawdziwey y skuteczney relacyi swojej, jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku terazniey-szego, tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca januarii siódmego dnia, pozew grodzki, kijowski, na membranie grodzkim kiiowskim pisany, sądowi grodzkiemu generału województwa kijow-skiego sędzió należący, odniósł do wsi Moszkow, którego pozwu iest tenor takowy: Jozef z Potoka na Stanisławowie, Zbarażu, Brodach y Nienirowie Ptocki, wojewoda generał ziem kijowskich, Warszaw-ski, Halicki, Sniatyński, Leżayski, Kolomycki, Czerwonogródzki etc. starosta. Urodzonym ich mościom panom: Semenowi Worobien-kowi, Sawaszkowi, Jakubowi, Michałowi, Hryhorowi Nikonczykowi Moszkowski, Chwedorowi Chodakowskiemu, Markowi Otruszczeko-

wi Duchowskiemu y innym wszystkim generaliter, z dobr waszmościov leżących, ruchomych y summ pieniężnych zwierzchnością jego krolewskiej mości a władzą moią wojewodzińską przykazuie, abyście waszmość przedemną samym, albo sądem moim, grodzkim, kijowskim, in loco solito judiciorum, w mieście jego krolewskiej mości, Owruczu, w roku terazniejszym, tysiąc siedmset dwudziestym pierwszym, januarii dwudziestego trzeciego dnia przypadających y sądzić się mających, vel, his difficientibus, in aliis tandem subsequentibus proximis sami oblicznie y zawicie staneli na instancją instygatora sądowego y jego delatora, przewielebnego w Bogu jego mości xiędza Stanisława Ignacego Lnińskiego, superyora collegium Xawerowskiego rezidencyi owruckiey et totius communitatis ejusdem residentiae Owrucensis, cum assistentia superiorum, de jure debita, aktorow, którzy, przychilaiąc się we wszystkim do prawa pospolitego y protestacyi swoich, eo nomine poczynionych, waszmościov pozywa o to: iż waszmość, nie uważaiąc na prawo pospolite, y owszem one sobie lekce ważąc, grunta aktorow własne, we wsi Moszkach będące, siedliska, pola, sianożęci, drzewo bartne ze pszczołami niesłusznie, nie należycie a prawie gwałtownie zabieracie, jakoż y pozabieraliście y onych używacie, poddanego aktorow bijecie, o co dawniejsze protestacye fusius obloquuntur; insuper roku blisko przeszłego, tysiąc siedmset dwudziestego, sosne własną aktorow bez wiadomości podwiązaliście, pod którą gdy wielebny w Bogu jego mość xiędz Michał Kijowski, minister residencyey Owruckiey societatis Jesu, z ludźmi z strony swey, według zwyczaju bartnickiego, przybył, chcąc rozeznąć czyiaby była, tamże na ten czas waszmość, do kilkudziesiąt osob zebrawszy się, z rucznicami y siekirmi pomienionego jego mości xiędza Kijowskiego, ministra, verbis inhonestis et contumeliosis, osobie duchowney szkodzącemi, diffamowaliście, bić porywaliście się, na ostatek dalszą odpowiedź na aktorow uczyniliście, a zatym actores waszmościov na termin wysz oznaczony pozywaią, na którym, jako na zawitym, abyście waszmość staneli, winom prawnym, ex arbitrio iudicii na siebie wskazanym, przysłuchaliście się, y na wszystko sądownie odpowiadaiąc, skutecznie się usprawidliwili. Pisan w Owruczu, roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca januarii czwartego dnia, za którym to położonym pozwem,

on, mianowany wozny, rok y termin stronom obom: powodowey y pozwaney, przed wyszmianowanym sądem grodzkim, kijowskim, ut premissum est, stanowieniu się zawity, ku rosprawie prawney złożył y naznaczył; o czym swoią prawdziwą przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacyą, prosząc eam actis connotari, co y otrzymał. Prokop Masiukiewicz, wozny, pisać nie umiejący.

Книга городская кievская, записовая, и поточная 1721—1722 года, № 36; листъ 329 на оборотъ.

CXXVII.

Позовъ, требующій въ кievскій городскій судъ князя Юсифа Чарторыйскаго, вслѣдствіе жалобы на него дворянъ: Павла Ходаковскаго и Ивана Прегарлинскаго о томъ, что князь Чарторыйскій, въ сопровожденіи вооруженныхъ людей, напалъ на село Ходаки, убилъ дворянина Степана Ходаковскаго и двое малолѣтнихъ дѣтей Пригарлинскаго, многихъ же другихъ Ходаковскихъ самовольно заключилъ въ тюрьму. 1745. Декабря 9.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego piątego, miesiąca decembris dwudziestego dnia,

Na urządzie grodzkim, w mieście jego krolewskiej mości, Żytomirzu, przedemną, Antonim Tadeuszem Bohdanowiczem, namiesuikiem protunc grodzkim generału woiewodztwa kijowskiego y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi, stanowszy oczewiście wozny generał woiewodztwa kijowskiego y innych, opatrzny Bazyli Leszczycki, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacyi swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie, dla zapisania do xiąg ninieyszich zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiąc siedmset czterdziestego piątego, die decima tertia decembris, był w miasteczku Horodnicy, dobrach jaśnie oświeconego xięcia jegomości Czartoryskiego, łowcze-

go koronnego, w województwie kijowskim, a powiecie Żytomirskim leżących, y tam pozew ziemski, kijowski, attentyczny, na membranie ziemskim kijowskim pisany, we dworze tamejszym, w izbie na stole położył, o położeniu onego, od kogo, po kogo y w iakiej sprawie był pisany, prawnie opowiedział y do wiadomości doniosł, ktorego pozwu tenor sequitur ejusmodi. August trzeci, z Bożey łaski krol polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflanski, Smoleński, Siewerski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Bracławski y Czernichowski, a dziedziczny xiążę saski y elektor, jaśnie oświeconemu xięciu jego mości Jozefowi Czartoryskiemu, łowczemu koronnemu, tudzież dragunii y innym ludziom, arestem innodowanym, ktorzy et praesenti citatione arestantur, pozwanym, z osob y ze wszystkich generaliter dóbr waszmościow leżących, ruchomych y summ pieniężnych, powagą naszą krolewską przykazujemy, abyście waszmość przed sądem naszym ziemskim kijowskim, od daty y położenia tego pozwu, wtenczas gdy ta sprawa z rejestru, sobie należytego, w Owruczu lub Żytomierzu przypadnie, vel, his deficientebus, in aliis proxime subsequentibus, sami oblicznie y zawicie stanęli, na instancją instigatora sądowego y jego delatorów: wielmożnego Pawła Chodakowskiego, podczaszego mozyrskiego, Iana Przegarlińskiego, aktorów, ktorzy, przychylając się do prawa pospolitego y manifestów, tudzież y całego processu, ea in re zaszłego y agitującego się, waszmościów, recedendo a foro, tribunalitio, non tamen a negotio, o niesłuszne y nienależyte przeciw prawu y słuszności nasłanie dragunii y innych ludzi na dobra wieś Chodaki, dziedziczne aktorów, ktorzy cum vario armorum genere napadłszy na wyż wspomnioné dobra, y tam urodzonego jegomość pana Stefana Chodakowskiego, brata rodzonego actoris, iako też y dzieci dwoię: Marcina y Jędzeja jegomość panów Przegarlińskich, in minorennitate będących, iako w sobie manifest cum obductione testatur, zabili; drugich inkarcérowali przez czas długi; tudzież do przysłuchania się win, o zabicie y inkarcérowanie szlachty y nasłanie na dobra dziedziczne, prawnych; nie mniey do nadgrodzienia szkod, expens; ztąd pochodzących, na siedm tysięcy uczynionych, waszmościów na termin oznaczony pozywaią. Sitis parituri, terminum attentaturi et ad praemissa omnia judicialiter responsuri. Pisan w Żyto-

mierzu, die nona decembris, millesimo septingentesimo quadragésimo quinto anno. De quo presens ejuſdem miniſtariſialis relatio. Wozny, ut ſupra, ignarus ſcribendi.

Книга городская кievская, записовая и поточная, 1720 и 1745 года, № 35; мистъ 1178 на оборотъ.

СХХVIII.

Отвѣтъ дворянъ овруцкаго уѣзда на доказательства, привѣденныя, по тяжбному съ ними дѣлу, овруцкимъ старостою, Стецкимъ (1760).

Такъ какъ мы не владѣемъ землями, составляющими собственность овруцкаго староста, то не слѣдуетъ насъ обижать, причисляя къ боярскому сословію, насъ, потомственныхъ дворянъ, владѣющихъ землями, пожалованными намъ въ вѣчную собственность князьями удѣльными, литовскими и королями польскими, безъ обязанности какой-бы то ни было зависимости отъ овруцкихъ старостъ. Утверждать, что люстраціи обязали насъ къ исполненію различныхъ повинностей и службъ въ пользу овруцкаго замка, значило бы уничтожать привилегіи, данныя намъ на свободное владѣніе землею и затѣмнять истину словоизвитіями, ибо ясно будетъ доказано, что сословіе наше пользовалось такими правами, въ силу которыхъ оно никогда старостамъ не подчинялось. Только вслѣдствие желанія захватить чужую собственность, пользуясь судомъ пристрастнымъ, расположеннымъ въ пользу овруцкаго старосты, (Стецкаго), можно было рѣшиться посягнуть не только на наше имущество но и на нашу честь, называя насъ боярами.

Мы-же докажемъ, что документы, приведенныя въ изложеніи дѣла овруцкимъ старостою, не могутъ служить доказательствами, и изложимъ слѣдующимъ образомъ содержаніе дѣла:

Староста починаетъ съ дворянъ: Кобылинскихъ, Левковскихъ, Верповскихъ, Гесвскихъ, Барановскихъ, Мошковскихъ, Васьков-

скихъ, утверждая что они съ 1546 по 1577 годъ исполняли въ пользу овруцкаго замка и старосты всѣ обязанности, возложенныя на нихъ люстраціями и ревизіями. Далѣе онъ прибавляетъ, что Сигизмундъ Августъ, отдалъ въ потомственное владѣніе Филону Кмитѣ Чернобыльскому имѣнія, принадлежавшія овруцкому староству: Левковичи, Невмирицкое, Кобылинъ и Верпу въ обмѣнъ за, взятія у него, подольскія имѣнія.

Въ отвѣтъ на эти поверхностные доводы мы представляемъ грамоту Сигизмунда перваго, отъ 24 октября 1529 года, подтверждающую болѣе древнія грамоты, данныя вообще всѣмъ дворянамъ кievскаго воеводства королями: Казимиромъ, Александромъ и другими. Грамота эта древнѣе документовъ, приводимыхъ старостою, она подтверждаетъ наши права на свободу и земли и исключаетъ возможность всякихъ повинностей въ пользу овруцкаго замка.

Кромѣ того еще слѣдующія грамоты подтверждаютъ наши права: 1) Подтвердительная грамота данная дворянамъ Кобылинскимъ 1650 г. на право владѣнія землею Кобылинскою и островомъ Круковскимъ. 2) Грамота короля Казимира дворянину Булгаву Белявскому на владѣніе землею Смольчанскою, безъ всякихъ обязательствъ, пожалованная въ Трокахъ марта 7, индикта 4. 3) и 4) Двѣ грамоты: одна пожалованная кievскимъ княземъ Александромъ Владиміровичемъ 19 февраля, индикта 13 дворянину Ларіону Валевскому, радоначальнику дворянъ: Левковскихъ, Верповскихъ и Геевскихъ, освобождающая его, въ качествѣ дворянина, отъ всякихъ податей; другая грамота—листъ короля Сигизмунда Августа къ кievскому воеводѣ, князю Константину Константиновичу Острожскому, 1569 г., предписывающій ему, чтобы онъ неотступно защищалъ дворянъ: Левковскихъ, Кобылинскихъ, Невмержицкихъ, Верповскихъ, Мошковскихъ, Геевскихъ, Барановскихъ и другихъ отъ притязаній Филона Кмиты, требовавшаго съ нихъ боярской службы. 5) Грамота пожалованная королемъ Генрихомъ въ Краковѣ, 1574 г. марта 18 дня, дворянамъ: Павлу и Семену Булгаковскимъ, Верповскимъ, Грышку Нелеповичу Левковскому, братіямъ—Радіону и Охриму Геевскимъ и потомкамъ ихъ на земли: Смольчанскую, Левковскую, Ловдыковскую и островъ Литовскій съ обеспеченіемъ всѣхъ правъ ихъ и привилегій. 6) Грамота пожалованная королемъ

Сигизмундомъ въ Берестіи 1544 г. августа 18 дня дворянамъ: Солюяву и братіи его—Федору и Сидку Невмержицкимъ на землю Невмержицкую, съ подтвержденіемъ, пожалованныхъ имъ болѣе давнею грамотою 1539 г., правъ въ Кнышинѣ. Далѣе 7) двѣ грамоты короля Сигизмунда: 1544 г. индикта 2 и 1570, подтверждающія всѣ предшествовавшія грамоты, пожалованныя кievскимъ дворянамъ. 8) Грамота пожалованная королемъ Сигизмундомъ 1518 г. дворянамъ: Барановскимъ—на селище Гошовъ, Васьковскимъ—на Васьковцы, Ущাপовскимъ—на Ущаповщину, Мошковскимъ—на землю Мошковскую, Болсуновскимъ—на землю Черногубовскую. 9) Грамота Сигизмунда перваго, подтверждающая предидущія грамоты, пожалованная дворянину Тимошу Барановскому на земли: Задановскую, Барановскую и на островъ Железницкій.

Какимъ-же образомъ подлинность вышеприведенныхъ грамотъ можетъ быть уничтожена одними словесными доказательствами старосты и ссылкой на люстраціи и ревизіи, существующія лишь только въ его воображеніи? Какимъ образомъ можетъ быть доказана наша зависимость отъ замка и старосты овруцкаго въ промежуткѣ времени съ 1546 по 1577 годъ, когда всѣ вышеприведенныя грамоты доказываютъ, что мы владѣли свободно этими землями? Какимъ документомъ можетъ староста доказать нашу зависимость отъ Кмиты Чернобыльскаго, когда мы представляемъ очевидное доказательство, что король приказалъ защищать насъ отъ его притязаній?—Правда обмѣнъ земель произошелъ вслѣдствіе обмана Кмиты, (*ad male narrata*), но узнавъ о немъ дворяне не допустили Кмиту вступить во владѣніе землями, пожалованными имъ подъ условіемъ служить земскую службу и доказали свои права на нихъ, какъ о томъ свидѣлствуютъ многіе вапоминальные листы 1566 г. и другихъ, а также королевскій декретъ 1535 года, подтверждающій земли и вольности дворянъ: Ущаповскихъ, Васьковскихъ и друг. и отчуждающій ихъ отъ Кмиты. Потомъ, вслѣдствіе упорства Кмиты, изданъ былъ декретъ 1577 года, по которому было предписано отправить ревизоровъ для того, чтобы они, удостовѣрившись на мѣстѣ, опредѣлили наше положеніе. Того-же года, ноября 27 дня, судіи и урядники кievскіе выдали свидѣтельство удостовѣряющее въ томъ, что мы, владѣемъ поземельною собственностію за заслуги,

на равнѣ со всѣми другими дворянами кievскаго воеводства. Подлинникъ этого удостовѣренія попалъ въ руки старосты вмѣстѣ съ другими документами, захваченными имъ у дворянъ Волковскихъ и Пашинскихъ и староста, извращая смыслъ документа превратнымъ толкованіемъ, старается на немъ основать доказательства дѣла въ свою пользу.

Доказавши независимость нашу отъ старосты и неосновательность его довода относительно обмѣна земель съ Кмитою, обмѣна, состоявшагося незаконно и потому уничтоженнаго какъ королевскимъ декретомъ, такъ и удостовѣреніемъ судей и урядниковъ кievскаго воеводства, мы переходимъ къ исчисленію грамотъ, пожалованныхъ князьями и королями польскими другимъ дворянамъ, земли которыхъ не входили въ число земель, на которыя Кмита изъявлялъ притязанія вслѣдствіе обмѣна, но которыхъ, не смотря на это обстоятельство, староста желаетъ подчинить себѣ.

Такъ какъ мы всѣ — жители одного повѣта и воеводства, то и грамоты и документы наши однородны. Вотъ ихъ перечень:

1) Грамота короля Александра, пожалованная 7 индикта, сентября 10 дня, въ Вильнѣ, дворянамъ Макаревичамъ на вѣчное владѣніе землею Ремсовщиною; также задворный декретъ короля Сигизмунда первого, индикта 7, признающій эту землю потомственнымъ владѣніемъ Макаровичей; наконецъ грамоты 1585 и 1600 годовъ подтверждающіяся всѣ ихъ права и вольности.

2) Грамота пожалованная дворянамъ Швабамъ 1551, индикта 10, на вѣчное владѣніе землею пустовскою Борсовщиною, лежащею недалеко отъ Овруча и подтвердительныя грамоты имъ-же на эту-землю и на дворянскія права 1590 года, ноября 10 дня и 1595 года.

3) Грамота пожалованная королемъ Александромъ индикта 2 дворянамъ Пашинскимъ и Волковскимъ а также листъ того-же короля, писанный къ кievскому князю Александру Владиміровичу, предписывающій ему возвратить земли въ вѣчное и потомственное владѣніе Мартыну Пашиничу и Андрею Волковичу.

4) Листъ Сигизмунда первого къ князю Александру Владиміровичу 1508 года, индикта 2, предписывающій ему возвратить земли: Пашинскую, Шорецкую и Чигировскую Грыню Пашиничу и

Андрею Волновичу, какъ наследственное имѣніе, оставшееся имъ отъ отцевъ ихъ, взятыхъ въ плѣнъ татарами, подъ условіемъ, что они изъ земель этихъ будутъ служить земскую службу наравнѣ съ другими землянами; о томъ же свидѣлствуютъ другіе листы, выданные позднѣе въ 1532, 1549 и 1577 годахъ.

5) Сигизмундъ III пожаловалъ грамоту предку дворянъ Костюшковскихъ 1601 г. февраля 12 дня, которою разрѣшилъ ему засѣлить мѣстечко на его собственной землѣ—Костюковщинѣ, подтверждая вмѣстѣ съ тѣмъ всѣ прежнія его дворянскія права.

6) Дворяне Думинскіе владѣютъ двумя подтвердительными грамотами на право владѣнія своею землею и на дворянскія вольности: отъ Сигизмунда перваго—на имя Пашва Думинича и отъ Сигизмунда III 1623 года.

7) Право на владѣніе землями: Ериковскою и Тенетыловскою обеспечено дворянамъ Редчицамъ листомъ князя Александра Владиміровича, пожалованнымъ Ларіону Владиміровичу Редчицу. Листъ этотъ былъ подтвержденъ въ послѣдствіи грамотами князя Свидригайла—индикта перваго, Сигизмунда перваго въ 1522 и 1537 годахъ и дальнѣйшими листами 1545 и 1605 годовъ.

8) Дворяне Закусилы владѣютъ грамотами и декретами, доказывающими ихъ право на свободное владѣніе землями отъ 1597 и 1560 года.

9) Дворяне Бехи, Коржунки и Бялоцкіе могутъ представить точно такія-же грамоты, а также многія купчія крѣпости и доказательства фактическаго, беспреквитетвеннаго и непрерывнаго владѣнія землями.

Далѣе староста приводитъ тяжбу, бывшую у насъ съ овручскимъ старостою, Машинкою, и утверждаетъ, что коммиссія, назначенная 1583 г. декретомъ судовъ реляціонныхъ для опредѣленія нашего положенія, не состоялась, и что вслѣдствіе того, по вторичному декрету 1597 г., она вновь была назначена. Далѣе староста представляетъ, что, въ силу этихъ декретовъ, якобы состоялась въ Кіевѣ сѣздъ земскихъ судовъ и гродскихъ урядниковъ, отъ имени котораго выдано было свидѣтельство о томъ, что Кобылинскіе, Левковскіе, Вершовскіе и другіе—не дворяне и что предки ихъ вивогда дворянами не были, вольностями дворянскими не поль-

зовались и, въ качествѣ бояръ, причисленныхъ къ овруцкому старосту, подчинялись суду овруцкаго замка. Далѣе староста утверждаетъ, что на основаніи этаго свидѣтельства, состоялся въ Мариенбургѣ королевскій декретъ 1598 года, который якобы призналъ насъ боярами и приказалъ намъ отбывать повинности въ пользу старосты.

Но въ этомъ отношеніи благородный староста тщетно желаетъ подкрѣпить правоту своего дѣла документами, которые въ упомянутыхъ имъ годахъ существуютъ только въ его воображеніи, но не обрѣтаются нигдѣ въ актовыхъ книгахъ. Онъ представилъ только копию декрета, якобы состоявшагося въ Мариенбургѣ въ 1598 году, но подлинника нѣтъ нигдѣ въ актахъ ни коронныхъ ни литовскихъ; предъидущихъ-же декретовъ, о назначеніи ревизіонныхъ комиссіи, онъ даже копию не представилъ. Одинъ-же голословный расказъ старосты, основанный на сомнительной копіи, для насъ бездоказателенъ и ни въ какомъ случаѣ не можетъ опровергнуть нашихъ правъ. Наши же документы мы представляемъ или въ подлинникахъ или въ засвидѣтельствованныхъ выписяхъ изъ книгъ коронной и литовской метрики.

Только вслѣдствіе явнаго пристрастія лица, составляющія въ Овручѣ комиссію, могли основываться на голословныхъ доказательствахъ овруцкаго старосты и не обратили вниманія на содержаніе и подлинность выше исчисленныхъ нами документовъ.

Въ нашу пользу говоритъ наконецъ конституція «unіonis» въ которой сказано, что не слѣдуетъ даже требовать представленія грамотъ у тѣхъ, кто владѣлъ на дѣлѣ землею до уніи и послѣ нея. Тоже постановленіе заключается и въ статутѣ въ статіяхъ: 1 и 12.— Далѣе конституціи 1654, 1659 и 1661 постановили, что не обязаны представлять грамотъ тѣ лица, которые до войны и послѣ нея владѣли землями. А такъ какъ староста не въ состояніи указать промежутка времени, въ теченіе котораго мы были бы лишены принадлежащей намъ поземельной собственности, то мы имѣемъ право основываться на приведенныхъ конституціяхъ, наравнѣ со всѣми другими землевладѣльцами кievскаго воеводства.

Не понятно для насъ, подъ какимъ предлогомъ староста усидѣлъ всѣ вышеприведенные документы и конституціи истолковать

въ свою пользу и навязать намъ названіе бояръ, не смотря на столь ясныя доказательства дворянскихъ нашихъ правъ.

Впрочемъ самъ староста признаетъ эти доказательства поверхностными и приводитъ ихъ только для того, чтобы указать отдаленное время вчавіи иска; сущность же его дѣла основана на декретѣ, состоявшемся на судахъ реляціонныхъ 1613 года, апрѣля 19 дня, по которому земли наши приказано присоединить къ овруцкому старостству, насъ же самихъ оставить при шляхетскихъ правахъ. Декретъ этотъ подобно декрету, состоявшемуся недавно въ Овручѣ, былъ постановленъ заочно и впоследствии отмѣненъ. Дѣйствительно невозможно расторгнуть то, что связано общими узами: за одиѣ и тѣже заслуги даны намъ были земли и шляхетскія права, сопряженныя съ обязанностями, зависящими отъ количества земли, какъ въ томъ, выше нами приведенныя, грамоты ясно удостоверяютъ. Декретъ этотъ былъ отмѣненъ другимъ декретомъ 1631 года, по которому подтверждались какъ наши грамоты, такъ и прежнія рѣшенія трибунала по нашему дѣлу съ овруцкимъ старостою. Притомъ старостѣ запрещено было апеллировать въ ассесорскій судъ, по причинѣ неподсудности послѣднему нашего дѣла.

Далѣе въ пользу нашу свидѣтельствуетъ люстрація 1616 года, составленная по приказанію сейма, въ которой сказано: что дворяне: Васьювскіе, Ущановскіе, Барановскіе, Мошковскіе, Болсуновскіе и другіе, владѣющіе шляхетскими землями, не принадлежащими овруцкому старостству, должны вносить прямо въ казну речипсполитой подати установленныя сеймомъ.

Мы не упоминаемъ о декретѣ 1614 года, на который намекаетъ староста, ибо онъ, подобно первому декрету 1613 года, приведенному старостою, былъ уничтоженъ декретомъ 1631 года.—Такъ какъ конституція 1611 года относится къ намъ по всей справедливости, и мы на ней основываемъ по преимуществу наши права; декреты же 1613, и 1614 годовъ не могли ее разрушить, то потому староста и не можетъ доказать, чтобы декреты эти когда-либо были приведены въ исполненіе. Декретъ же 1631 года, уничтожаю-

цій предъидущіе, изданный самимъ королемъ во время сейма, всегда оставался въ полной силѣ и никогда не былъ опровергнутъ старостами.

Хотя не стоитъ отвѣчать на приведенныя старостою доказательства относительно того, якобы мы отбывали боярскія повинности въ пользу оверуцкаго замка до татарской и козацкой войны, однако мы воснемся этого предмета съ тою цѣлю, чтобы ясно доказать: нашу независимость отъ старостъ, подлинность нашихъ шляхетскихъ правъ, жадность старосты къ захвату чужой собственности, крайнее пристрастіе судей, составляющихъ оверуцкую комиссію и напряженныя ихъ усилія, влоняціяся къ тому, чтобы причинить намъ вредъ.

Желая опредѣлить повинности потомственного землевладѣльца кіевскаго воеводства, нужно прежде всего вникнуть въ сущность жалованныхъ грамотъ, данныхъ великими князьями литовскими и польскими королямн. Въ каждой изъ нихъ сказано, что данному лицу, за вѣрныя, оказанныя имъ отечеству, заслуги, жалуется известная земля, въ свободное, потомственное владѣніе, съ обязанностію нести земскую военную службу для защиты отечества. Всѣ грамоты содержать въ себѣ обязанность отправлять военную службу, потому что въ прежнее время не регулярное войско, но сами обыватели защищали край отъ враговъ и каждый землевладѣлецъ долженъ былъ оказывать въ этомъ отношеніи пользу отечеству, сообразно величинѣ принадлежащаго ему участка земли. Потому и мы, какъ дворяне оверуцкаго повѣта, обязаны были исполнять земскую военную службу при оверуцкомъ замкѣ, какъ это предписано было грамотами и внесено въ люстраціи. Въ то время оверуцкій замокъ былъ какъ-бы передовымъ укрѣпленіемъ кіевскаго замка, защита же послѣдняго была необходима для безопасности всего кіевскаго княжества. Каждый землевладѣлецъ оверуцкаго повѣта исполнялъ въ военное время предписанныя повинности для защиты замка: онъ охранялъ валы, участвовалъ въ стражѣ, оберегавшей ворота отъ внезапнаго нападенія непріятелей и т. п.—Нѣтъ для насъ стыда въ томъ, что мы охраняли безопасность кіевскаго княжества, и, наравне со всѣми другими дворянами, оберегали оверуцкій замокъ. Вѣдь предки благороднаго оверуцкаго старосты не были также изъяты

отъ этой повинности, и должны были изъ своихъ помѣстій доставлять известное количество вооруженныхъ людей. Люстрація 1552 года, распредѣляя военную повинность, не дѣлаеть исключеній даже въ пользу высшихъ сановниковъ; болѣе богатымъ дворянамъ она предписываетъ: исправлять валы, строить плотины, доставлять подводы во время проѣзда воеводы и давать ему содержаніе; намъ, какъ менѣе имущимъ, она предоставляетъ стражъ овруцкаго замка. Потому-ли мы должны быть причислены въ боярамъ, что предки наши жертвовали жизнію, исполняя государственную повинность и охраняя безопасность овруцкаго замка, какъ пограничной крѣпости? Потому-ли мы должны подчиниться старостѣ, что мы въ военное время находились подъ его начальствомъ? Но въ то время мы подчинялись ему не какъ старостѣ, а только какъ воины военачальнику. Если на этомъ основаніи старосты желаютъ подчинить насъ себѣ и въ мирное время, то почему-же они не распространяють своего посягательства и на другихъ дворянъ, которые наравне съ нами обязаны были нѣкогда защищать овруцкій замокъ, а въ настоящее время, за минованіемъ надобности, не исполняютъ этой повинности? Вслѣдствіе какихъ обстоятельствъ требуютъ старосты съ насъ этой повинности, теперь, когда речипосполитой не угрожаетъ никакая война? Противъ какого врага должны мы поднять оружіе? Какія валы должны мы охранять бдительною стражею, когда бывшія укрѣпленія сровнялись съ теченіемъ времени съ землею и едва осталось только имя нѣкогда славнаго овруцкаго замка? Давно миновала нужда охранять этотъ замокъ и уже въ 1630 г. дворяне кіевскаго воеводства освобождены особою привилегіею отъ этой повинности.

И такъ мы не освобождались, какъ утверждаетъ староста, отъ боярскихъ повинностей, пользуясь смутами во время козацкихъ войнъ. Мы никогда не несли этихъ повинностей — что ясно доказываютъ приведенные выше документы.

Что касается декретовъ, послѣдовавшихъ въ трибуналѣ и въ ассессорскомъ судѣ по дѣлу нашему съ овруцкими старостами: Потоцкимъ, Олышанскимъ и Загурскимъ, мы можемъ отвѣчать слѣдующее:

Такъ какъ декретъ 1631 года, состоявшійся на основаніи точнаго разбирательства доказательствъ, приведенныхъ обидчи сторонами, обеспечилъ въполнѣ наши права и земли и уничтожилъ всѣ другіе декреты, то мы съ того времени беспечно предались домашнимъ занятіямъ, не предполагали возможности дальнѣйшихъ позвѣй со стороны старосты и не остерегались ихъ. Такъ староста Петроцкій выхлопоталъ два заочные противъ насъ декреты, но не оспаривалъ, ни привести ихъ въ исполненіе, ни продолжать вѣдѣный искъ, узнавъ частнымъ путемъ о существованіи и сущности нашихъ грамотъ и документовъ; напротивъ того, въ продолженіи дальнѣйшаго исполненія своей должности, онъ сталъ въ совершенно мирныя къ намъ отношенія и заключалъ даже съ нами арендные контракты и другія сдѣлки.

Когда дворяне Толкачи вчали искъ противъ старосты Ольшанскаго за насильное отнятіе у нихъ земель, то хотя въ началѣ староста и выхлопоталъ въ люблинскомъ трибуналѣ заочное, въ свою пользу, рѣшеніе, но потомъ онъ проигралъ дѣло, трижды былъ приговоренъ къ уплатѣ штрафа и наконецъ отказался продолжать начатое имъ дѣло. Окончательный-же декретъ подтвердилъ права и земли Толкачей и приговорилъ старосту къ уплатѣ имъ 40,000 золотыхъ за понесенные ими убытки.—Это было единственное дѣло, поднятое старостою Ольшанскимъ и, кромѣ Толкачей, онъ никого изъ насъ не беспокоилъ.

Староста Загурскій предшественникъ нынѣшняго старосты, вчалъ искъ противъ дворянъ: Швабовъ, Толкачей и Макаровичей, всѣ-же мы, живущіе нѣсколько дальше отъ Овруча, не были беспокоены. Впрочемъ и упомянутый искъ произошелъ единственно вслѣдствіе личнаго озлобленія и своекорыстія старосты: онъ беспреставно дѣлалъ заѣзды на Швабовъ и Толкачей, грабилъ ихъ имущество, жегъ дома, ихъ самихъ заключалъ въ тюрьму, другихъ живемъ бросалъ въ огонь, испытывая, какъ онъ объяснялъ, дѣйствительно-ли они дворяне? Подробнѣе все это можетъ разсказать, присуцій здѣсь, дворянинъ Толкачъ, который испыталъ на себѣ всѣ упомянутые бесчинства. Вслѣдствіе жалобы обиженныхъ состоялся

два рѣшенія ассесорскаго суда въ 1753 и 1755 годахъ, въ силу которыхъ староста Загурскій приговоренъ былъ въ уплатѣ дворянамъ Швабамъ и Толвачамъ 14,000 злотыхъ за нарушение ихъ правъ, грабежъ имущества, нападеніе на дома и за другія насилія.

Только 1766 года дворяне: Толчаки, Швабы и Макаровичи стали требовать подтвержденія этихъ декретовъ и взысканія означеннаго штрафа. Вслѣдствіе этого назначена была коммиссія. Два комиссара явились въ срокъ, открыли присутствіе и намѣревались ожидать до слѣдующаго утра пріѣзда третего; но управляющіе староствомъ, не надѣясь благопріятнаго для себя рѣшенія и опасаясь отвѣтственности за многочисленныхъ, совершенныхъ ими, бесчинства, собрали толпу канцеляристовъ, ворвались во главѣ ихъ въ присутствіе, стали бить окна, ломать двери и производить другія буйства. Испуганные комиссары разѣхались, выдавъ свидѣтельство Макаровичамъ о томъ, что они не могли исполнить своей обязанности по причинѣ вышеприведенныхъ насилій.

Насиліе это и составило важнѣйшее побужденіе къ продолженію иска противъ старосты. Но переуступка овруцкаго староства Загурскимъ нынѣшнему старостѣ, Стецкому, воспрепятствовала исполненію декретовъ, присуждавшихъ бывшаго старосту, Загурскаго, къ уплатѣ дворянамъ Макаровичамъ, Толчакамъ и Швабамъ штрафа въ 44,000.—На томъ и покончилось дѣло Макаровичей, Швабовъ и Толкачей, всѣ же другіе дворяне не имѣли никакого столкновенія съ бывшимъ старостою.

Притязанія на наши права со стороны овруцкаго старосты возобновились только послѣ полученія Стецкимъ привиллеги на эту должность. Входившій во владѣніе староствомъ, по его довѣренности, уполномоченный имъ дворянинъ Сливинскій, желая расширить по возможности предѣлы власти своего довѣрителя, не только принялъ во владѣніе всѣ села, принадлежащія овруцкому староству, но и насъ всѣхъ, дворянъ, приписалъ къ числу бояръ, подчиненныхъ овруцкому старостѣ.

Мы жаловались въ градъ на этотъ беззаконный поступокъ и

выхлопотали въ задворномъ судѣ напоминальный листъ, который однако былъ оставленъ безъ вниманія. Между тѣмъ овруцкій староста, Стецкій, одобряя дѣйствія своего повѣреннаго, пытался свискать во время минувшаго сейма подтвержденіе, составленнаго имъ, вводящаго во владѣніе староствомъ, акта, причислявшаго насъ къ сословію бояръ. Узнавши о коварномъ намѣреніи старосты, мы обратились къ речипосполитой съ прозбою гарантировать наши права. Вслѣдствіе нашей прозбы назначена была комиссія, составленная изъ болѣе извѣстныхъ въ краѣ дворянъ кіевскаго и волынскаго воеводства. Но староста, соображая, что комиссары не будутъ дѣйствовать исключительно по его усмотренію, выхлопоталъ незаконно, безъ нашего вѣдома, сеймовое постановленіе, увеличивающее количество назначенныхъ комиссаровъ.

Въ списокъ прибавочныхъ комиссаровъ внесены были однофамильцы и повѣренные старосты, а также люди причинявшіе намъ насилія и потому причастные къ дѣлу. Они явились въ срокъ и немедленно издали постановленіе о томъ, что всѣ остальные комиссары, не явившіеся къ сроку открытія присутствія, теряютъ право голоса. Такимъ образомъ они не допустили въ засѣданіе комиссіи кіевскаго стольника Глембоцкаго, и тѣмъ доставили возможность родственнику овруцкаго старосты занять мѣсто предсѣдателя. Конечно при такомъ составѣ комиссіи легко было старостѣ получить декретъ вполне совпадающій съ его домогательствами.

Пристрастіе и противузаконность декрета, нарушеніе имъ всѣхъ правъ кіевскаго воеводства вообще и нашихъ въ особенности, признаны были всѣмъ воеводствомъ, выразившемъ свое мнѣніе въ манифестѣ, составленномъ на сеймикѣ.

Лучшее понятіе о составѣ комиссіи даетъ то обстоятельство, что членомъ ея былъ бывшій овруцкій староста, судія гродскій овруцкій, Загурскій, причинившій намъ нѣкогда столько насилій. Могъ ли онъ, какъ подсудимый по тому же дѣлу, дѣйствовать иначе, какъ съ цѣлю оправдать самаго себя. Всѣ другіе, имѣя однородныя съ нимъ побужденія, охотно соглашались на предложенное имъ толкова-

ніе дѣла. Загурскій-же свободно объяснялъ въ превратномъ смыслѣ грамоты, относилъ къ болѣе древнему времени позднѣйшіе документы, представленные старостою, и наконецъ составилъ декретъ, нарушающій всѣ права дворянъ кievскаго воеводства.

Староста представляетъ этотъ декретъ вполне законнымъ и утверждаетъ, что онъ изданъ на основаніи Мариенбургскаго декрета и декретовъ реляціонныхъ. Но вышеприведенныя грамоты, привилегіи и документы неоспоримо удостовѣряютъ въ подлинности нашихъ дворянскихъ правъ и въ собственности, принадлежащихъ намъ земель; конституція «unionis» запрещаетъ даже PROVĖRYТЬ эти права, а сеймовый декретъ 1631 года уничтожаетъ всѣ другіе, ему предшествовавшіе.

И такъ мы имѣли справедливое и законное основаніе обжаловать послѣдній овруцкій декретъ, составленный вопреки всѣмъ правамъ и грамотамъ, по которымъ пожалованы намъ были земли въ кievскомъ воеводствѣ. Вслѣдствіе нашей жалобы непрерывный совѣтъ (rada nieustająca) издалъ распоряженіе, чтобы приостановить исполненіе декрета. Между тѣмъ староста принялся было уже приводить его въ дѣйствіе: однихъ изъ насъ онъ изгналъ изъ домовъ, другихъ, подъ конвоемъ козаковъ, гналъ на барщину, сопротивлявшихся заключилъ въ тюрьму, грабилъ наше имущество и домашнюю утварь, разрушалъ дома и постройки; и наконецъ принудилъ насъ покинуть собственные земли и скитаться по чужимъ домамъ.

Только вслѣдствіе упомянутаго распоряженія непрерывнаго совѣта мы освободились отъ притѣсненій старосты (хотя онъ не возвратилъ намъ до сихъ поръ отобраннаго имущества и документовъ). Такъ какъ тотъ-же совѣтъ милостиво общалъ намъ свое представительство на сеймѣ, то мы, обращаемся всепокорнѣйше къ Штатамъ речіюсполитой съ прозвбою: внять этому представительству, наказать пристрастіе и беззаконіе судей, смирить насиліе, подтвердить наши привилегіи и приказать возвратить намъ наши документы и наше имущество.

Староста не былъ нами обвиненъ безотвѣтно, какъ онъ ут-

верждаетъ въ изложениі своего дѣла; напротивъ того онъ многократно представлялъ черезъ своихъ повѣренныхъ объясненія на жалобы, приносимыя нами непрерывному совѣту, на что можно найти доказательства въ документахъ представленныхъ въ департаментъ юстиціи.—Въ объясненіяхъ этихъ онъ старается представить своекорыстное посягательство на нашу собственность, какъ слѣдствіе своего рвенія объ восстановленіи доходовъ староства; но побужденіе это ни въ какомъ случаѣ не относится къ нашему дѣлу, ибо мы потомственно владѣемъ землями и никогда не были обязаны вносить старостамъ какую бы то ни было плату.

Постоянный характеръ дѣйствій старосты явствуетъ притомъ изъ многихъ распоряженій непрерывнаго совѣта, изъ которыхъ видно, что староста привыкъ насильно расширять предѣлы своихъ владѣній и не подчиняться судебнымъ приговорамъ. Въ числѣ прочихъ и въ нашемъ дѣлѣ, послѣ предъявленія ему вышеупомянутаго распоряженія непрерывнаго совѣта, онъ недопустилъ многихъ изъ насъ возвратиться въ собственные дома, а у другихъ насильно заграбилъ хлѣбъ.

Подлинникъ напечатанъ на польскомъ языкѣ отдельною брошюрою. Въ Варшавѣ, въ типографіи Дюбуръ.

СПИСОКЪ

Упоминаемыхъ въ актахъ этого тома русскихъ и православныхъ дворянскихъ родовъ югозападнаго края *).

А.

Аксаки 49, 70.

Б.

Бабинскій, землянинъ овруцкаго повѣта 48.

Багриновскіе 115, 133, 187.

Баковецкій-Мужосей Иванъ 348.

Балабанъ Михайлъ, мечникъ новгородскій 361.

Барановскіе 17, 25—26, 27, 28, 69—75, 169—171, 180, 190, 193, 195—200, 216, 234—236, 248, 290, 298, 303—305, 335, 348, 396, 403, 404, 405, 409.

---

*) Въ списокъ этотъ внесены только тѣ роды, русское происхожденіе которыхъ не подлежитъ сомнѣнію. При составленіи списка обращено было вниманіе на слѣдующіе признаки: 1) Если изъ содержанія акта ясно опредѣляется русское происхожденіе или православное вѣроисповѣданіе упоминаемаго дворянскаго рода, 2) Если дворянскій родъ встрѣчается въ другихъ изданныхъ актахъ или въ актовыхъ книгахъ съ несомнѣнными признаками русскаго происхожденія и православной вѣры. 3) Если родъ дворянскій упоминается въ числѣ земель югозападнаго края до Люблинской униі 1569 года, и 4) Если дворянская фамилія постоянно сопровождается именами, носящими русскую форму напр.: Иванъ, Остафій, Григорій, Лаврентій и т. д. а не польскую: Янъ, Еустахи, Гржегоржъ, Вавржынецъ и т. п.

- Беличъ Васько, землянинъ овруцкаго повѣта, 42.
 Бельцевичъ Ланко, бояринъ овруцкій 41.
 Беневскій Иванъ 362.
 Бехи 19 - 24, 44, 65 - 66, 249 - 250, 407.
 Блищановичи 106, 276, 315, 339.
 Блоцкій 315.
 Богдановичи 391, 401.
 Бойтовичъ Блашко, бояринъ овруцкій 41.
 Болгаринъ, землянинъ овруцкаго повѣта, 36.
 Болоховичи см. Гуляшицкіе.
 Болсуновскіе 17, 27, 28, 42, 44, 69 - 74, 290, 299, 303 - 305,
 334, 350, 370, 405, 409.
 Борейки 348, 362.
 Браславскій, землянинъ овруцкаго повѣта, 48.
 Братковскій Даніилъ, венденскій подчасій 348.
 Булавскій Григорій 144.
 Булгаковскіе см. Бѣлявскіе.
 Булыга 318.
 Быковскіе см. Тыши.
 Бѣлоцкіе 126 - 127, 194, 299, 407.
 Бѣлошицкіе 89, 92, 165 - 166.
 Бѣлявскіе-Булгаковскіе 2, 3, 96, 97, 404.

В.

- Валевскій Ларіонъ 3, 404.
 Валецкіе-Левковскіе см. Левковскіе.
 Варковскій см. Мышка.
 Васьковскіе 10, 11, 16, 17, 18, 27, 29, 44, 63 - 64, 69 - 75,
 104 - 105, 106 - 107, 172 - 174, 178 - 180, 216, 273,
 274, 290, 292, 293, 294, 299, 303 - 305, 332, 334,
 350, 354, 370, 403, 405, 409.
 Венжигъ Станиславъ 361.
 Верещаки 361, 365.
 Верповскіе 97, 388, 403, 404, 407.
 Вєсьнякъ Федько, овруцкій бояринъ 22.

Вигура Семень, городничій кievскій 26, 336.

Визгерты см. Заблоцкіе.

Войнаровскіе 183, 266, 362.

Волковскіе 17, 29, 31, 44, 194, 201—204, 228—230, 244, 252—
257, 279, 290, 301—303, 322—323, 332, 334, 336—
337, 394—395, 406, 407.

Волчкєвичи см. Олизары.

Вороневскій Михайло, землянинъ овруцкаго повѣта 46.

Воронекскій князь Александръ 362.

Выговскіе 62, 104—105, 106—107, 108, 115, 148, 216, 244,
331, 348, 361, 365, 366, 374—376.

Вытринскій Дмитрій 191.

Вышпольскіе 120, 348, 353.

Г.

Гдышинскій Еремія, игумень монастыря Левковскаго 62.

Геєвскіе 3, 97, 126—127, 190, 194, 260—261, 403, 404.

Геєвскіе-Ловдыковскіе 1, 136, 216, 363—367.

Гергелевичъ Федоръ 365.

Глевоичъ Иванъ Юріевичъ, воевода кievскій 28.

Глевоускій 330.

Глемвоцкіе 362, 414.

Глинскій, князь Федоръ, 11.

Головинскій Дмитрій 215.

Гораниъ Иванъ Богуславъ, судія гродскій кременецкій 361.

Горностаѣ, землянинъ овруцкаго повѣта 37, 43.

Госскій Романъ, землянинъ овруцкаго повѣта 48.

Гошовскіе 70—74, 334, 370.

Григоревичъ Иванъ, землянинъ овруцкаго повѣта 41.

Гринковичи 46.

Гротъ Антоній 362.

Грывскіе 170, 171, 308, 346.

Грычиничъ Михайло, землянинъ овруцкаго повѣта 41.

Гулевичъ Михайлъ 362.

Гуляницкій-Болоховичъ Александръ 348.

Гуляницые 215, 251, 348, 361.

Гуменецкій Федоръ, судія гродскій кievскій 88, 92.

Д.

Дедовичи 168, 170, 190.

Дедовичи-Трипольскіе см. Трипольскіе.

Дивинскіе 318.

Дидковскіе 75, 122—124, 137, 145—146, 152—157, 167—169,
172—174, 177, 178, 185, 189, 190, 193, 204, 216, 230,
233, 244, 249, 273—275, 277, 287, 299, 305, 334,
356—358, 386—387.

Должковичи 346, 362.

Домарацые 345, 358,

Домашевскіе 151, 193, 231—234, 271,

Дубецкій Михайль 244.

Дубисскіе 111, 122.

Думивскіе 88, 238—242, 269—270, 407.

Духовскіе 116, 138, 297, 309, 352, 368, 369, 400.

Е.

Ельцы 33, 36, 37, 41, 47, 89, 138, 183, 386.

Ершь, землянинъ кievскій 11.

Ж.

Жавокрицкіе 215, 251, 343, 348, 359, 362.

Жудриная Анна 320.

Жукевичъ Кирилъ, намѣстникъ луцкаго собора 361.

Жуковский Кирилъ игумень монастыря Мильчевскаго 361.

Жумеры 361, 366.

Жывульть Станиславъ 362.

З.

Завелецкій Пафнутій, игумень монастыря Левковскаго 136.

- Завлоцкій-Визгерть Петръ, регентъ земскій лудкій 348, 361.
 Завяличъ Романъ, овруцкій бояринъ 41.
 Завяличъ-Мочульскій Федоръ 194.
 Закрыницкій Александръ 216.
 Закусила 41, 109, 111, 140—141, 177, 231, 233, 271—272,
 357, 382—383, 407.
 Залускій Іоанъ, протоіерей 361.
 Зарускій Григорій 357.
 Заяць Иванъ 361.
 Збиковскій Александръ 348.
 Зюлковскій Александръ 361.
 Зміевскій Корней 77.
 Зубчевскіе 215, 251.

И.

- Иваницкіе 362.
 Иливскій Казимиръ, пѣжинскій староста 361.
 Иржиковскій-Монивидъ Юрій 362.
 Искоростенскіе 77, 89, 92, 106.
 Искрицкій Василій, полковникъ козацкій 309.

К.

- Каленскіе 76—87, 89, 92, 177, 210—214, 216, 297, 348, 368.
 Капуста, князь 37, 41, 48.
 Карачевскіе 129, 284.
 Кисели 36, 37, 41, 49, 361.
 Кмитичи 37, 41, 48, 404, 405, 406.
 Коженовичъ Степанъ, бояринъ овруцкій 41.
 Козерскій Юрій-Николай 361.
 Козинскіе 29, 289, 346.
 Кондзелевичъ Іоаннъ, игумень братскаго лудкаго монастыря 361.
 Кончаковскіе 63, 114, 115, 142, 317—321, 339.
 Коподковичъ Данило, землячинъ овруцкаго повѣта 44.
 Коркошки 8, 37, 41, 43, 47, 61, 180, 407.

Корчевскіе 7, 8.

Костюшкевичъ Иванъ 348.

Костюшкевичъ-Хоболтовскій Ілія 348.

Костюшковскіе 47, 216, 299, 322—323, 407.

Котошевичъ Василь, землянинъ оврацкаго повѣта, 48.

Красовскій Яковъ 354.

Креховецкій Мартынъ-Антоній 361.

Крижановскіе 41, 48.

Круковскій Захарія 89, 92.

Крывицкій Федоръ 221.

Крылкевичъ Іоакимъ, протоіерей 361.

Крыницкій Степанъ 215.

Крышковскій Владиславъ, владимірскій староста 362.

Кубылинскіе 36, 41, 88, 89, 92, 99—101, 125, 147—149, 168,
190, 191, 193, 217, 221, 242, 259—264, 329—331,
403, 404, 407.

Куликовскій Федоръ Ушакъ 348.

Кульчицкіе 211, 348.

Л.

Лада Михайль и Антоній 361.

Лапановскій Войтехъ 346.

Ласки 36, 108, 362.

Левковскіе 1, 2, 3, 37, 62, 88, 89, 92, 93—96, 97—98, 109, 113,
125, 128—129, 130, 134—136, 161—164, 205—209,
217—223, 224—227, 238, 246, 247, 283—284, 329,
344, 348, 379—381, 403, 404, 407.

Ледуховскіе 158, 362.

Лемешъ Яковъ 216.

Липлянскіе 76—87, 152—155, 169.

Лобко Федоръ, протоіерей 361.

Ловдыковскій см. Геєвскій.

Лозка Иванъ, писарь земскій кievскій 24.

Лончинскій (Крыштофъ), полковникъ бозадскій 318.

Лопатынскій Андрей 348.

- Лукьянскій Иванъ, наместникъ овруцкаго подстарства 76.
 Любенецкій Збигневъ 362.
 Ляданскій. Самуиль 190.
 Лясота Юрій 77.

М.

- Макаревичи 13, 14, 37, 48, 406, 412, 413.
 Малевичи см. Ходаковскіе.
 Малюшицкій Андрей 61—62.
 Манецкій Людвикъ 362.
 Меленевскіе 114—115, 130—133, 148, 149, 177, 183, 186—189,
 216, 244, 260, 266—267, 285—288, 314—316, 348,
 357—358, 391.
 Микulichъ Данило, землянинъ овруцкаго повѣта 42.
 Милянковскій Иванъ 338.
 Михалевичъ Мартынъ, писарь овруцкій 111, 113.
 Млодецкій Константиць 362.
 Мокосей см. Бакосецкій.
 Монивидъ см. Иржиковскій.
 Мочульскій см. Завяличъ.
 Мошковскіе 16, 17, 27, 28, 31, 31—33, 44, 69—74, 109—110,
 111—113, 116—119, 138, 150—151, 158—160, 170,
 171, 189—192, 198, 212, 216, 244, 281, 290, 294,
 299, 303—305, 306—308, 309—311, 312—313, 325—
 327, 332, 334, 350, 368, 369, 370—371, 399, 403,
 404, 405, 409.
 Мышка—Варковскій Михайль, овруцкій староста 100, 407.

Н.

- Нарвуть Венедиктъ 362.
 Невмерицкіе 57—60, 62, 89, 92, 93—96, 129, 135, 136, 162,
 166, 170, 198, 200, 217—223, 224—227, 234—237,
 237—242, 246, 328—331, 348, 358, 380—381, 388—
 389, 404, 405.

НЕДАШКОВСКІЕ 102—103, 286, 386.

НЕДЗЕЛЬСКІЙ Макарій, намѣстникъ Левковскаго монастыря 379—381.

НЕМИРНЧИ 37, 41, 43, 48, 77, 215, 374.

НЕМИРОВИЧЪ Андрей Львовлевичъ, воевода кievскій 29.

НЕМИРОВСКІЙ Адамъ—Антоній, намѣстникъ градскій луцкій 361.

О.

ОГІЙ Степанъ 366.

ОЛИЗАРЫ—Волчкевичи, земляне овруцкаго повѣта 41, 43, 48.

ОЛЫПАНСКІЕ 362, 411.

ОЛЬШЕВСКІЕ 206—209, 397.

ОСТРОЖСКІЙ, князь Константинъ Константиновичъ, воевода кievскій
404.

П.

ПАВШИ 37, 41, 47, 215, 322, 333, 346, 397.

ПАДАЛЬСКІЙ Феодосій, игумень Бѣлостоцкаго монастыря 359, 361.

ПАЛУЦКІЙ Андрей 362.

ПАНКОВИЧИ 41, 46.

ПАШИНСКІЕ 17, 29, 44, 86, 115, 177, 189, 193, 201—204, 228—
230, 252—257, 281, 290, 301—303, 322—323, 332,
334, 335—338, 343, 350, 406.

ПАШКОВСКІЕ 142—144, 352.

ПАЦКОВИЧЪ Василій, землянинъ овруцкаго повѣта 36.

ПЕНСКІЙ Иванъ 346.

ПЕРЕТЯТКОВИЧИ 362, 375.

ПЕРЛИКОВСКІЙ—Мигунъ Степанъ 362.

ПЕЩОРОВСКІЙ Антоній 362.

ПЮТРОВСКІЕ 348, 361, 396—397.

ПОДГОРОВСКІЙ Николай 190.

ПОДГАЕЦКІЕ 268, 269.

ПОДГОРОДЕНСКІЙ Петръ 361.

ПОДЛЕСКАЯ Анастасія 353.

ПОДРОВСКІЙ Степанъ, протоіерей 361.

- Поколевскій Богданъ, землянинъ овруцкаго повѣта 41.
 Полозовичъ 48.
 Поплавскіе 152, 154, 167.
 Порванецкіе 348, 361.
 Посеговскій Томко, землянинъ луцкаго повѣта 48.
 Потопальская Маріянна 391.
 Прегарлинскіе 401—402.
 Пржеворовскій Яковъ 346.
 Привускій Василій 77.
 Пронскій, князь Фридрихъ, 43.
 Проскуры см. Суцанскіе.
 Прушинскіе 198, 348.
 Прыгарницкіе 389—392.
 Пузыны Юрій и Михайлъ изъ Козельска 348
 Пузыревичъ Федоръ 361.
 Пясковскій Станиславъ 362.

Р.

- Равштинскіе 44, 51, 55, 377.
 Рагоза, землянинъ овруцкаго повѣта 41.
 Радзивиловскій, игуменъ кіевскаго, пустынно-ніколаевскаго мона-
 стыря 273.
 Раковецкій Мартынъ—Иванъ 362.
 Редчицы 37, 41, 42, 93, 120, 121, 171, 268, 276, 338, 407.
 Родкевичъ Ипполитъ, мечникъ кіевской земли 62.
 Ржыщевскій Иванъ 361.
 Рудночскій Маркіянъ—Станиславъ, скарбникъ волинскій 362.
 Русановскій Василій 320.
 Рудкій Павелъ, овруцкій староста 67, 69—74.
 Ръчицкій Дазаръ 362.

С.

- Сахневичъ Феодоръ, протоіерей 361.
 Селецкіе 122, 177, 190.

- Семашиковичи, земляне овруцкаго повѣта 36, 41, 48.
 Сенницкіе 216, 361, 374.
 Сенскій, князь Дмитрій 37, 41, 44.
 Сеньковский 339.
 Серницкій Алесько, бояринъ овруцкій 41.
 Симко Иванъ, возный 156.
 Скалковскіе 151, 193, 216, 237.
 Скаржинскіе 275—277, 339—343.
 Скивичъ Александръ, землянинъ овруцкій 385.
 Скипоръ Иванъ 129.
 Скочинскій Николай 77, 87.
 Словенскіе 238—242.
 Служба Иванъ, землянинъ овруцкаго повѣта 48.
 Снитовскій Ипполитъ—Александръ 215.
 Соколовскіе 138, 309, 325, 327.
 Солтаны 36, 37, 43, 45.
 Ставецкіе 36, 333.
 Старчичи см. Корчевскіе.
 Сташкевичи 308, 338, 346.
 Стежневичъ Богданъ, землянинъ овруцкаго повѣта 45.
 Степковскіе 368, 369.
 Стецкіе 362, 403, 414.
 Стечевичъ 362.
 Ступницкіе 354—355, 361.
 Сурины 24, 25, 33, 37, 41, 45, 64, 77, 115, 120, 215, 344, 346,
 348.
 Сушкевичъ Григорій 266.
 Суцанскіе—Проскуръ 72, 88, 92, 215.
 Счервина Вацлавъ, писарь гродсвій овруцкій 88.
 Сынгаевскій 69, 77, 115, 116, 177, 216, 276, 280—282, 338,
 339—343, 348, 368, 377, 384, 392, 393, 396—398.

Т.

- Тарнавскій Паисій, игумень Левковскаго монастыря 379.
 Ташевинскіе см. Чижі.

- Терлидовскій Арсеній, игумень Левковскаго монастыря 283.—284.
 Толбачи 364—365, 412, 413.
 Томащевскіе 190, 362.
 Третьякъ, Александръ, кievскій чесникъ 346.
 Трипольскіе 108, 317, 321, 348.
 Турчинъ Федоръ, землянинъ кievскій 8.
 Туръ Иванъ 105.
 Тыша—Быковскій, землянинъ овруцкаго повѣта 48.
 Тышевичъ Зосимъ, игумень Левковскаго монастыря 95.
 Тышкевичи, 41, 49, 115.

У.

- Угловскіе 260—261.
 Угрыновскій Прокопъ, землянинъ овруцкаго повѣта 47.
 Усклитынскій Михайлъ 348.
 Ущановскіе 10, 11, 16, 18, 27, 29, 31, 32, 33, 37, 44, 63—64,
 67—68, 69—74, 120, 172—174, 210—213, 290, 291—
 295, 303—305, 350, 370, 405, 409.

Ф.

- Федкевичъ Михайлъ 346, 348, 362.
 Федоровичъ Фетистъ, бояринъ овруцкій, 41.
 Филоновичъ Иванъ, землянинъ овруцкаго повѣта 41.

Ж.

- Халепскій Константинъ 348.
 Халецкийъ Іосифъ Михайловичъ, овруцкій державца, 22, 36, 51 57,
 97.
 Халецкийъ Михайло Михайловичъ, овруцкій державца, 25.
 Харленскій Степанъ 361.
 Хиневичи см. Васьковскіе.
 Ховолтовскіе см. Костюшкевичи.

ХОДАКОВСКІЕ 76, 78, 88—92, 122—124, 167, 177, 190, 193, 211,
216, 230, 231—233, 244, 278—279, 281, 295, 296,
298, 348, 354, 358, 372, 375—376, 389, 391, 392,
394—395, 399, 402.

ХРУШЛИНСКІЙ Иванъ—Францискъ 346.

Ц.

ЦѢХАНОВСКІЙ Матвѣй 346.

Ч.

ЧАПЛИЦЫ 215, 266.

ЧАРТОРЫЙСКІЙ, князь Іосифъ 402.

ЧЕРВИНСКІЙ Юрій-Казимиръ 362.

ЧЕРКЕВИЧЪ Теодоръ, протоіерей 361.

ЧЕТВЕРТИНСКІЙ, князь Андрей-Святополкъ 361.

ЧОПОВСКІЕ 77, 79, 175, 176—177, 181—184, 211, 214—215,
244, 356, 391, 392.

ЧОРНОГУБОВСКІЙ Иванъ 70.

ЧУДАВСКІЙ Грышко 122.

ЧЫЖЪ-ТАШЕБИНСКІЙ 348.

Ш.

ШВАБЫ 51—55, 179, 180, 378, 406, 412, 413.

ШИШНАРЕВИЧИ 280—282, 368—369.

ШИШЧИЧЪ Иванъ, землянинъ оvrуцкаго повѣта 41.

ШЕИРИПА Федоръ 150.

ШЕУРАТОВСКІЕ 146, 181, 183, 184, 215, 216, 295—298, 348, 362.

ШУМЛЯНСКІЕ 348, 359—360.

Щ.

ЩЕНЕВСКАЯ Марына 353.

Ю.

Юшковскій Александръ-Іосифъ 361.

Я.

Явишовскій Адамъ Александръ 362.

Янковскіе 279—282, 339.

Ярмолинскіе 388.

Ярушевскій Степанъ 362.

ОГЛАВЛЕНИЕ

ПЕРВАГО ТОМА ЧЕТВЕРТОЙ ЧАСТИ.

страниц.

- I. Грамота князя Александра Владиміровича Ларіону Валуевскому, освобождающая его отъ служебныхъ повинностей и причисляющая его къ сословію бояръ. 1443. Февраля 19.

Грамота короля Казимира, подтверждающая Булгаку Белаевскому право на владѣніе Смольчанскою землею. 1486. Марта 7.

Грамота короля Генриха, выданная Булгаковскимъ, Левковичамъ и Геевичамъ на основаніи предыдущихъ грамотъ, также на основаніи, предъявленной ими грамоты короля Сигизмунда Августа и въслѣдствіе предстательства за нихъ киевокаго воеводы, князя Константина Острожскаго, о томъ, что они подтверждаются въ шлякетскомъ званіи, на равнѣ съ другими шляктичами; подчиняются киевскимъ: городскому и земскому судамъ и освобождаются отъ суда овруцкаго старосты. 1574. Марта 18. . . . . 1.

- II. Подтвердительная грамота Сигизмунда III, данная на права и земли дворянамъ Корчевскимъ 1600, марта 10. Въ грамотѣ этой приводятся двѣ слѣ-

дующія, болѣе древнія грамоты, выданныя предкамъ Корчевскихъ,

1. Дарственная грамота короля Казимира Гридку и Данилу Старчичамъ на землю Хомчинскую, съ обязанностію служить господарскую службу. 1478. Апрѣля 29.

2. Грамота Сигизмунда I, подтверждающая боярамъ овруцкимъ: Федору Коркушкѣ, Федору Турчину, Ивану Григоровичу и друг. освобождение ихъ отъ есачной повинности и отъ «недѣли Чернобыльской». 1521. Марта 12. . . . . 6.

III. Дѣльчій листъ, выданный великимъ княземъ литовскимъ Александромъ землянамъ кievскимъ: Сидору Юхновичу Васьковичу и Ивану Гапоновичу Ущачу, подтверждающій дѣлежъ между ними земель, какъ выслуженныхъ ихъ предками у В. К. Витольда, такъ и отчизныхъ, произведенный кievскимъ воеводою, Мартыномъ Гаштоловичемъ. 1494. Апрѣля 24 . . . . . 10.

IV. Жалованная грамота короля Александра Макару Ивановичу Вручанину на пустую землю Ремезовщизну, съ обязанностію служить изъ нее земскую военную службу. 1506. Сентября 10. Подтвердительная грамота короля Стефана на ту же землю овруцкимъ землянамъ: Мартыну и Богдану Павловичамъ Макаревичамъ. 1585. Февраля 20. Подтвердительная грамота на ту же землю короля Сигизмунда III овруцкимъ землянамъ: Мартыну, Михайлу, Степану и Ивану Павловичамъ Макаревичамъ. 1600. Марта 8. . . . . 12.

V. Подтвердительная грамота Сигизмунда I выданная кievскимъ землянамъ: Василию Гапоновичу Ущачу, Конону Хивевичу-Васьковцу, Яцку Семеновичу Мошковцу, Федьку Ивановичу Волковичу, Герасиму Тереховичу Пашиничу, Прокопу Антоновичу Болсуновичу и Степану Андреевичу Барановичу. Король Сигизмундъ, рассмотрѣвъ представленныя ими грамоты: князя Александра (Олелька) Владиміровича-

- ча, В. К. Витольда, короля Казимира, также раз-
дѣльный актъ, составленный воеводами: виленскимъ,
Юріемъ Николаевичемъ Радзивиловичемъ и киев-
скимъ, Андреемъ Якубовичемъ Немировичемъ, под-
тверждаетъ имъ право на потомственное владѣніе
землями, съ обязанностію служить конемъ военную
господарскую земскую службу, на равнѣ съ дру-
гими земянами кievской земли и съ освобожденіемъ
ихъ отъ всякихъ другихъ повинностей. 1518. Юля 6. 15,
- VI. Рѣшеніе королевскаго суда по дѣлу о грабежахъ
и насиліяхъ, причиненныхъ кievскому земянину, Ев-
химу Беху, овруцкимъ старостою, Авраомъ Мыш-
кою зъ Варковичъ. Сигизмундъ III, разсмотрѣвъ
документы представленные Бехомъ, признаетъ за
нимъ дворянскія права и передаетъ дѣло въ кiev-
скій гродскій судъ. 1599. Октября 2,—Изъ числа
документовъ, представленныхъ Бехомъ, внесена ко-
пія подтвердительной грамоты Сигизмунда I Васи-
лію Беху на право потомственнаго владѣнія землею
Беховщиною, съ освобожденіемъ его отъ всякихъ
повинностей, за исключеніемъ земской военной слу-
жбы конемъ. Грамота эта выдана Василию Беху
на основаніи представленныхъ имъ Сигизмунду I
грамотъ: князя Владиміра Ольгердовича, В. К. Ви-
тольда, короля Казимира и кievскаго воеводы Анд-
рея Немировича. 1521. Августа 8 . . . . . 19.
- VII. Жалованная грамота короля Сигизмунда I, под-
тверждающая на основаніи, заявленныхъ ему, бо-
лѣ древнихъ документовъ, овруцкому земянину,
Тимошу Барановскому, право на владѣніе землями;
Задановскою, Барановскою и островомъ Залезниц-
кимъ, подъ условіемъ служить съ этихъ земель
службу конную земскую на равнѣ съ другими зе-
мянами. 1531. Юня 17. . . . . 24.
- VIII. Рѣшеніе суда, наряженнаго Сигизмундомъ Авгу-
стомъ, для разсмотрѣнія дѣла объ обидахъ, причинен-
ныхъ земянамъ кievскимъ: Мошковичамъ, Болсунови-
чамъ и Барановичамъ овруцкимъ старостою, Криш-

- гофомъ Кмитичемъ. Судъ, рассмотрѣвъ жалобу си, представленную истцами, грамоту Сигизмунда I приказалъ Кмитичу не принуждать истцевъ къ боярской земской службѣ, считать ихъ землянами и уплатить имъ 20 рублей штрафу за то, что онъ самопривольно сажалъ ихъ въ тюрьму и причинилъ имъ потерю документовъ. 1546. Юня 26. Сигизмундъ подтвердилъ это рѣшеніе. 1547. Апрѣля 6. При дѣлѣ приложена копія грамоты Сигизмунда I, который освобождаетъ, на основаніи предъявленныхъ ему документовъ кievскихъ землянъ: Ущаповъ, Хиневичей-Васьковскихъ, Папшиничей, Волковичей и братію ихъ отъ повинностей путныхъ бояръ оvrуцкаго замка и приказываетъ оvrуцкому старостѣ, Тыхну Гринковичу Козинскому, считать ихъ землянами. 1535. Марта 13. . . . . 27.
- IX. Рѣшеніе королевскаго суда по дѣлу между кievскими землянами: Хомою Мошковичемъ и Василіемъ Ущапомъ и оvrуцкимъ старостою Криштофомъ Кмитичемъ. Король рассмотрѣвъ предъявленные ему документы и собравъ показанія свидѣтелей, призвалъ Мошковскихъ и Ущаповскихъ землянами и запретилъ оvrуцкимъ старостамъ требовать съ нихъ боярской повинности и подчинять ихъ земскому суду. 1544. Августа 30. . . . . 31.
- X. Опись оvrуцкаго замка, съ исчисленіемъ приписанныхъ къ нему мѣщанъ, бояръ, крестіянъ и земель, а также съ исчисленіемъ повинностей и даней приносимыхъ въ пользу замка 1545. . . . . 35.
- XI. Выпись изъ книгъ метрики коронной, заключающая въ себѣ: 1) Двѣ подтвердительныя грамоты короля Сигизмунда Августа, пожалованныя Федору Швабовичу на землю Бердовщызну, данную Швабовичу оvrуцкимъ державцомъ, Іосифомъ Халецкимъ. 1551, Ноября 28 и 1570. Ноября 10. 2) Подтвердительную грамоту короля Сигизмунда III Федору Швабовичу (внуку перваго) на ту же землю. 1595. Марта 8. 3) Рѣшеніе королевскаго суда по

- дѣлу о захватѣ у Швабовичей земли Берцовщины
Адамомъ Рабштинскимъ. 1599. Августа 27. . . . 50.
- XII. Рѣшеніе овуцкаго старосты, Іосифа Михайлови-
ча Халецкаго о раздѣлѣ земель и угодій между го-
сподарскими землянами: Солоуяномъ Сидоровичемъ,
Гриднемъ и Оникіемъ Сидковичами и Федоромъ и
Андреемъ Гридковичами Невмерицкими. 1552. Ю-
ня 24. . . . . 56.
- XIII. Дарственная запись отъ дворянина Андрея Ма-
люшицкаго, Святоинокльскому Левковскому мона-
стырю на сумму 85 злотыхъ, обеспеченную на
Шепелевскомъ островѣ 16... . . . . 61.
- XIV. Извлечение изъ люстраціи кievскаго воеводства,
подтверждающее права на земли и на дворянское
звание дворянъ Ущাপовскихъ и Васьковскихъ и
свидѣтельствующее о томъ, что у нихъ люстрато-
ры видѣли грамоты, даанныя ихъ предкамъ, всѣми
великими князьями литовскими и королями польски-
ми, начиная съ В. К. Витольда и до Сигизмунда
III. 1615. Февраля 20. . . . . 62.
- XV. Извлечение изъ люстраціи кievскаго воеводства,
подтверждающее право на дворянское звание дво-
рянамъ Бехамъ, выданное имъ люстраторами на
основаніи, представленныхъ Бехами, грамотъ: В. К.
Витольда и королей: Казимира, Сигизмунда I и Си-
гизмунда III. 1616. Февраля 29. . . . . 65.
- XVI. Упоминальный листъ короля Сигизмунда III къ
овуцкому старостѣ Павлу Рудкому о томъ, что-
бы онъ не принуждалъ дворянина Іосифа Ущапа
подчиняться старостинскому суду. 1616. Мая 17. 67.
- XVII. Рѣшеніе кievскаго земскаго суда по дѣлу между
овуцкимъ старостою, Павломъ Рудкимъ и дворя-
нами: Васьковскими, Ущапovichами, Барановичами,
Гошовскими, Болсуновичами, Черногубовскими и
Мошковскими, о томъ, что овуцкій староста, же-
лая принудить упомянутыхъ дворянъ къ отправле-
нію службы замковой и къ признанію надъ собою
власти и суда старосты, послалъ въ заселенныя

ими села отрядъ слугъ своихъ, которымъ приказалъ разогнать ихъ и заграбить ихъ скоть. Кіевскій земскій судъ, на основаніи представленныхъ ему истцами, документовъ, признаетъ ихъ дворянами, свободными отъ зависимости отъ овруцкаго староства и обязанными только отправлять земскую военную службу на равнѣ съ другими дворянами кіевскаго воеводства. Староста-же по приговору суда долженъ уплатить истцамъ, подъ опасеніемъ банниці, стоимость заграбленнаго скота и штрафъ за насиліе. 1617. Генваря 19. . . . . 69.

XVIII. Приговоръ купнаго суда, состоявшаго изъ дворянъ Ходаковскихъ и Каленскихъ, а также изъ крестьянъ сосѣднихъ селъ, по дѣлу о покражѣ меда изъ бортей, принадлежавшихъ крестіанамъ села Дицлянскаго, а также дворянамъ Григорію: Ходаковскому, Кондрату и Силѣ Каленскимъ. Копа собиралась три раза; свидѣтели доказали, что покража учинена дворянами: Яцкомъ, Давидомъ, Мелешкомъ и Мишкомъ Каленскими, вслѣдствіе чего копа приговорила, чтобы виновные уплатили истцамъ по двѣ копы грошей литовскихъ за каждую выдранную борть и кромѣ того предоставила истцамъ право требовать уголовного наказанія виновныхъ. 1930 г. Ноября 2. . . . . 75.

XIX. Приговоръ кіевскаго гродскаго суда по дѣлу о владѣннй Ходаковскою землею, оспариваемою кіевскимъ хорунжимъ Реміаномъ Ельцомъ у дворянъ Ходаковскихъ. Судъ, рассмотрѣвши документы, представленные Ходаковскими и возстановивъ ихъ генеалогію, призналъ Ельцу право только на пятую часть Ходаковской земли, четыре же части ея призналъ собственностію Ходаковскихъ. 1649. Мая 18. 88.

XX. Духовное завѣщаніе дворянки Пелагій Федоровны Невмирицкой; завѣщательница отказываетъ свое имѣніе зятю своему, дворянину Іліи Максимовичу Левковскому и требуетъ, чтобы онъ похоронилъ

- ея останки въ монастырѣ Святоникольскомъ Левковскомъ. 1647. Октября 7 . . . . . 93.
- XXI. Объявленіе дворянъ Левковскихъ о томъ, что, во время войны, козаки сожгли документы, хранившіеся у Степана Левковского, заключавшіе доказательства о дворянскомъ происхожденіи и о правахъ на земли дворянъ: Левковскихъ, Булгаковскихъ, Верповскихъ и Геевскихъ. Такъ какъ козаки сожгли и книги гродскія оvrуцкія, въ которыя документы эти были внесены, то Левковскіе представляютъ изустный ихъ перечень. 1649. Декабря 18 . . . . . 96.
- XXII. Подтвердительная грамота короля Іоанна Казимира дворянамъ Кобылинскимъ на владѣніе землею Кобылинскою и островомъ Круковскимъ подъ условіемъ служить земскую господарскую службу. Грамота эта выдана на основаніи, представленной Кобылинскими грамоты Сигизмунда Августа, обеспечивавшей ихъ дворянскія права; въ замѣнъ потерянныхъ ими, во время козацкой войны, всѣхъ другихъ документовъ. 1650. Генваря 10. . . . . 99.
- XXIII. Жалоба дворянина Ивана Свидерскаго, о томъ, что во время козацкаго возстанія погибли документы Свидерскаго, бывшіе на сохраненіи у дворянина Ивана Недашковскаго и что, пользуясь смутами, дворяне: Иванъ, Андрей и Мишко Недашковскіе захватили земли, принадлежавшія Свидерскому. 1651. Генваря 23. . . . . 102.
- XXIV. Жалоба отъ имени королевскаго ротмистра, Богуслава Гораина на дворянъ Выговскихъ и Васковскихъ о томъ, что они составили вооруженный отрядъ подъ начальствомъ Самуила Лазаревича Выговскаго, напали на село Гораина—Карабачинъ и ограбили оное; когда-же слуги Гораина, дворяне: Самуиль Лозинскій и Иванъ Туръ догнали ихъ, и стали требовать возврата добычи, то обвиненные, не только ея не возвратили, но убили Тура. 1651. Сентября 20. . . . . 104.
- XXV. Жалоба дворянина Ивана Искоростынскаго на

- дворянъ: Выговскихъ, Васьковскихъ, и другихъ, о томъ, что они напали вооруженные на Искоростентъ, сѣгю и поранили его. 1651. Октября 10. . . . 106.
- XXVI. Жалоба дворянина Степана Ласка на дворянина Криштофа Выговскаго, о томъ, что онъ, поступивъ въ званіи сотника въ козацкое войско, захватилъ въ Овручѣ сестру истца, Марыну Ласковну и заставилъ ее насильно повѣнчаться съ собою. 1651. Октября 16. . . . . 107.
- XXVII. Приговоръ купнаго суда, собравшагося по требованію дворянъ Мошковскихъ, приговорившій дворянъ: Ивана и Матвѣя Кузьменковъ Мошковскихъ къ уплатѣ другимъ Мошковскимъ стоимости пчелъ, выданныхъ подсудимыми. 1657. Февраля 1. . . 109.
- XXVIII. Духовное завѣщаніе дворянина Тимоша Лойковича Ермаковича-Мошковскаго; между прочимъ онъ предписываетъ наслѣдникамъ похоронить его останки при церкви св. Николая въ селѣ Мошкахъ. 1660. Мая 6. . . . . 111.
- XXIX. Объявленіе дворянъ: Даміяна и Григорія Меленевскихъ о томъ, что, проходящія черезъ Полѣсіе, русскія и козацкія войска, нашли, спрятанные въ бортиномъ деревѣ, документы Меленевскихъ и увезли ихъ съ собою 1663. Декабря 12. . . . . 113.
- XXX. Подтвердительная грамота короля Михаила дворянамъ Мошковскимъ на участокъ поля въ селѣ Мошкахъ. Такъ какъ Мошковскіе потеряли во время козацкой войны документы на право владѣнія этимъ участкомъ, то король Михаилъ возстановляетъ какъ права ихъ, такъ и обязанность доставлять съ этой земли на войну въ королевское войско одного всадника въ полномъ вооруженіи. 1671. Марта 28.
- Грамоту эту подтвердили короли: Іоаннъ III. 1678. Февраля 20 и Августъ II. 1698, Іюня 10. 116.
- XXXI. Жалоба дворянъ: Степана Вышпольскаго и Андрея Редчича на дворянъ Ущаповскихъ о томъ, что они, во время козацкой войны, находясь въ связяхъ съ

- козаками, захватили земли, принадлежавшія истцамъ, пользуясь отсутствіемъ послѣднихъ, которые принуждены были бѣжать отъ козаковъ изъ своихъ имѣній. 1679. Февраля 3. . . . . 120.
- XXXII. Жалоба дворянина Луки Дубинскаго на дворянъ: Ходаковскихъ, Дидковскаго и другихъ, о томъ, что они напали на него на дорогѣ, сильно избили и угрожали приговорить его къ смерти купнымъ судомъ, утверждая, что онъ причастенъ къ воровству лошади, украденной Иваномъ—Осьмаченкомъ Ходаковскимъ у козака Ивана Сатановца. 1679. Апрелья 24. . . . . 121.
- XXXIII. Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потоцкаго на дворянъ: Ивана и Каленика Кубылинскихъ о томъ, что они, принимая участіе въ козацкомъ возстаніи, не допускали Потоцкаго къ пользованію участкомъ земли, принадлежавшимъ ему въ селѣ Кубылинѣ; они сожгли его хозяйственныя постройки и убили крестьянина Потоцкаго, посланнаго имъ для вспаханія его поля. 1679. Августа 20. . . . . 124.
- XXXIV. Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потоцкаго на дворянъ: Александра, Андрея и Тимоша Харченковъ—Белоцкихъ о томъ, что они болѣе 20 лѣтъ находились въ рядахъ козацкихъ и что въ теченіи этого времени они истребили бобровъ и лосей въ лѣсахъ Потоцкаго, присвоили себѣ его борти и захватили, принадлежавшія ему, земли въ селѣ Геевичахъ, разрушивъ, отдѣлявшія ихъ, межевыя знаки. 1679. Августа 28. . . . . 126.
- XXXV. Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потоцкаго на дворянъ: Михаила, Петра и Реміяна Левковскихъ о томъ, что они въ продолженіи долгаго времени принимали участіе въ козацкомъ возстаніи, грабили шляхецкія именія и умерщвляли шляхтичей; они нападали нѣсколько разъ съ вооруженнымъ отрядомъ на мѣстечко Потоцкаго—Веледники, били и грабили шляхтичей, бывшихъ тамъ на яр-

- маркѣ, истребляли бобры въ лѣсахъ Потоцкаго и отнимали у него борти. 1679. Августа 28 . . . 128.
- XXXVI. Жалоба дворянина Ивана Блоцкаго и жены его, Анны, на ея братіевъ: Ремяна и Ивана Меленевскихъ и на жены ихъ о томъ, что они, долго живя съ Блоцкими миролюбиво, и мирно раздѣлившись имуществомъ, разсорились съ ними во время крещенія ребенка Блоцкаго, нанесли Блоцкимъ побои, устрашали ихъ угрозами и хотѣли выбросить ребенка на съѣденіе собакамъ, чтобы предотвратить, какъ они выражались, размноженіе въ своей семьѣ «лядскаго народа.» 1680. Сентября 2 . . . . . 130.
- XXXVII. Духовное завѣщаніе дворянина Семена Мартыновича Левковскаго, по которому онъ распредѣляетъ имущество между родственниками, и изъявляетъ желаніе, чтобы останки его были похоронены въ Святоникольскомъ Левковскомъ монастырѣ. 1680. Октября 30. . . . . 134.
- XXXVIII. Жалоба езуитской ксаверовской коллегіи на дворянъ Дидковскихъ о томъ, что они, пользуясь бѣгствомъ езуитовъ во время козацкой войны, завладѣли участкомъ земли въ селѣ Дидковцахъ, принадлежащимъ коллегіи и переловили рыбу и бобрровъ въ ксаверовскихъ озерахъ. 1681. Генваря 28. 137.
- XXXIX. Жалоба езуитской ксаверовской коллегіи на дворянъ Мошковскихъ о томъ, что они захватили земли, отказанныя Игнатіемъ-Александромъ Ельцемъ въ пользу коллегіи, пользовались ими въ продолженіи 12 лѣтъ и отказались возвратить ихъ езуитамъ. 1681. Генваря 28. . . . . 138.
- XL. Жалоба дворянина Ивана Александровича Закусила на дворянъ: Григорія и Антона Закусимовъ и на сыновей ихъ, о томъ, что обвиненные, находясь въ связяхъ съ козаками, выгнали изъ села Закусилъ отца истца, а когда, послѣ тридцатилѣтняго отсутствія, истецъ возвратился въ Закусилы, чтобы принять во владѣніе, принадлежавшую его отцу и дядѣ землю, то обвиненные стали наносить

побои ему и его женѣ и захватили въ свое пользование всѣ, принадлежавшія истцу угодія. 1681. Генваря 28. . . . . 139.

ХЛІ. Духовное завѣщаніе дворянки Анны Садовской, урожденной Пашковской. Она благодаритъ Бога за то, что Господь дозволилъ ей возвратиться къ православію, послѣ того какъ она, при жизни своего мужа, перешла въ католичество; далѣе она распределяетъ имущество между дѣтьми своими и назначаетъ имъ опекуновъ. 1681. Мая 15. . . . 142.

ХЛІІ. Жалоба дворянина Михаила Кузьменка Дидковского на дворянъ: Оому, Луку, Василия и Федора Дидковскихъ о томъ, что они въ отсутствіи истца, служившаго во время козацкихъ войнъ въ конномъ войскѣ, захватили его имущество и выгнали изъ его дома его жену и дочь. 1681. Іюля 30. 144.

ХЛІІІ. Духовное завѣщаніе дворянина Иліи Кубылинскаго, по которому онъ передаетъ свое имущество женѣ и изъявляетъ желаніе, чтобы останки его были похоронены въ церкви, во имя св. Архистратига Михаила, въ селѣ Меленяхъ. Отказывая въ пользу этой церкви часть имущества, завѣщатель желаетъ, чтобы по немъ отслуженъ былъ сорокоустъ. 1682. Марта 26. . . . . 147.

ХЛІV. Разводный листъ, выданный Оришкою Федоровичовною, урожденною Мошковскою, ея мужу Федору Скиринѣ о томъ, что, вслѣдствіе невозможности ужиться, испросивъ разрѣшеніе родственниковъ, они по обоюдному согласію рѣшились разойтись. Жена разрѣшаетъ мужу вступать во вторичный бракъ. 1682. Февраля 19 . . . . . 150.

ХЛV. Жалоба дворянъ: Якова, Василия и другаго Василия Сергіенковъ и Василия Лазаренка Дидковскихъ на дворянъ: Станислава Липлянскаго, Луку, Василия и Федора Хоменковъ Дидковскихъ, о томъ, что они наносили истцамъ разныя обиды и наконецъ напали на нихъ на улицѣ, побили ихъ и поранили.

Въ числѣ обидъ, истцы заявляютъ, что Липлянской напалъ на маляря, нанятаго ими для возобновленія живописи въ церкви села Дидковецъ, и отнялъ у него сорокъ золотыхъ, данныя ему истцами на покупку красокъ и на другія церковныя надобности. Апрѣля 29 . . . . . 152.

XLVI. Жалоба дворянина Андрея Матіяшкевича на дворянъ Мошковскихъ о томъ, что они отняли у него деньги и коня, нанесли побои его женѣ и начерицѣ и уговорили козаковъ, квартировавшихъ въ Овручѣ, взять его въ плѣнъ и разными лишеніями принудить къ уплатѣ выкупа; они подстрекали козаковъ, указывая на то обстоятельство, что, поселившійся среди нихъ, Матіяшкевичъ—«Ляхъ». 1682. Апрѣля 30 . . . . . 158.

XLVII. Жалоба дворянъ: Романа, Михаила, Петра и Прокопа Левковскихъ на дворянина Франциска Потоцкаго о томъ, что онъ, пригласивши въ свой домъ Романа Левковскаго, приказалъ слугамъ своимъ изрубить его, при чемъ угрожалъ поступить со всѣми Левковскими такъ, какъ поступилъ его отецъ съ Антоніемъ Невмирицкимъ, котораго онъ убилъ, волочилъ трупъ, привязавъ ко хвосту лошади, домъ его сжегъ и имѣніе присвоилъ себѣ. Потомъ Потоцкій обвинилъ несправедливо Левковскихъ въ укрывательствѣ бѣглыхъ крестьянъ, и наконецъ дозволилъ своему управляющему, Хмельовскому, похитить жену Прокопа Левковскаго, отказался выдать ее мужу и когда Прокопъ Левковскій явился съ требованіемъ въ имѣніе Потоцкаго, Веледники, то по приказанію Хмельовскаго былъ посаженъ въ тюрьму, а потомъ избитъ до полусмерти. 1682. Юля 7, ... 161.

XLVIII. Духовное завѣщаніе дворянина Дмитрія Степановича Бѣлошицкаго, которымъ онъ отказываетъ свое имѣніе, частію брату своему Степану, частію въ пользу церкви въ селѣ Бѣлошицкомъ, частію-же въ пользу священника села Скороднаго, въ кото-

- ромъ завѣщатель умеръ на дорогѣ: священникъ села Скороднаго напутствовалъ больного и обѣщаль его похоронить при мѣстной церкви. 1682. Июля 9. . . . . 165.
- XLIX. Жалоба дворянина Луки Дидковского на дворянъ: Якова Дидковского, Кондрата и Тышка Ходаковскихъ и другихъ о томъ, что они напали на домъ истца съ вооруженною толпою, въ день Рождества Пресвятыя Богородицы, когда всѣ почти жители села Дидковецъ и другихъ околичныхъ селъ находились въ церкви, избили всѣхъ тѣхъ, кого застали въ домѣ и причинили опасную болѣзнь женѣ Луки Дидковского. 1682. Сентября 23. . . . . 167.
- L. Приговоръ купнаго суда, состоявшаго изъ дворянъ: Барановскихъ, Мошковскихъ и другихъ, также изъ крестьянъ сосѣднихъ селъ. Судъ уличилъ дворянъ: Игната Невмирицкаго и Юсифа Барановскаго въ томъ, что они выдрали пчелы у дворянъ: Богдана и Семена Барановскихъ и приговорилъ виновныхъ къ уплатѣ стоимости пчелъ и къ вознагражденію убытковъ, понесенныхъ истцами. 1682. Октября 4. . . . . 169.
- LI. Жалоба дворянина Григорія Ущাপовскаго на дворянъ: Степана и Евтуха Васьковскихъ и Василя и другаго Василя Дидковскихъ о томъ, что они, встрѣтившись съ истцемъ на поминальномъ обѣдѣ у вдовы, Авраамовой Ущাপовской, и замѣтивъ, что Григорій Ущаповскій, какъ католикъ, отказывается ѣсть скоромное въ субботу, назвали его язычникомъ, а потомъ, послѣ ухода изъ обѣда, напали на его домъ, вырубали двери, нанесли ему сильныя побои, и, защищавшихъ его, родственниковъ поранили. 1682. Ноября 18. . . . . 172.
- LII. Объявленіе дворянъ Чоповскихъ о томъ, что во время происходившихъ смуть истреблены были ихъ документы и грамоты, пожалованныя имъ отъ князей русскихъ, литовскихъ и отъ королей польскихъ. 1682. Декабря 22. . . . . 175.

- LIII. Свидѣтельство, выданное дворянамъ Чоповскимъ дворянами: Меленевскими, Ходаковскими, Сингаевскими, Пашинскими, Каленскими и Дидковскими о томъ, что они дѣйствительно были издавна дворянами и имѣли грамоты на дворянское званіе отъ русскихъ князей и отъ королей польскихъ, но грамоты эти утеряны во время бывшихъ смуть, по чему Чоповскіе и принуждены отправиться для отысканія ихъ копій въ литовской метрицѣ. 1682. Декабря 22. . . . . 176.
- LIV. Удостовереніе, выданное дворянами Борановскими и Коркушками дворянину Остафію Васьковскому о томъ, что онъ трижды созывалъ купный судъ, по поводу похищенія у него трехъ котловъ, и что на собраніи купнаго суда было доказано, что похитили ихъ дворяне Несторъ и Луцко Клименки Васьковскіе. 1683. Марта 13. . . . . 178.
- LV. Подтвердительная грамота короля, Іоанна III, выданная Чоповскимъ. Король подтверждаетъ всѣ грамоты, выданныя Чоповскимъ его предшественниками, начиная съ короля Александра, и возобновляетъ ихъ право на владѣніе, принадлежащими имъ землями, подъ условіемъ доставлять, въ случаѣ войны, въ королевское войско, двухъ вооруженныхъ всадниковъ. 1683. Марта 18. . . . . 181.
- LVI. Жалоба отъ имени Овруцкой езуитской коллегіи на дворянъ: Василя, Семена, Андрея, Марка и Іоакима Шкуратовскихъ о томъ, что они, во время войны, разорили, принадлежавшее езуитамъ, село Ягодное, завладѣли землями и угодіями и отказались уплатить езуитамъ долгъ въ 1377 злотыхъ. 1683. Апрѣля 2. . . . . 184.
- LVII. Жалоба отъ имени Овруцкой езуитской коллегіи на дворянина Стефана Дидковского о томъ, что онъ, посредствомъ разныхъ юридическихъ проволочекъ, не допускаетъ езуитовъ къ пользованію, принадлежащимъ имъ участкомъ села Дидковецъ. 1683. Апрѣля 2. . . . . 185.

- LVIII. Жалоба дворянина **Василія Меленевскаго** на дворянъ: **Григорія, Андрея, Феодора и Николая Меленевскихъ** и на **Павла Богриновскаго** о томъ, что они захватили усадьбу и земли истца въ селѣ **Меленяхъ**, во время его отсутствія, когда онъ находился, во время козацкихъ войнъ, на службѣ въ коронномъ войскѣ и потомъ долго жилъ на **Волини**, не осмѣливаясь возвратиться на родину; когда же наконецъ **Василій Меленевскій** возвратился домой, то обвиненные нанесли ему сильные иобои и угрожали ему смертію. 1683. Мая 6. . . . . 186.
- LIX. Приговоръ купнаго суда, состоявшаго изъ дворянъ: **Пашинскихъ, Дидковскихъ, Кубылинскихъ, Ходаковскихъ, Закусиловъ, Барановскихъ** и другихъ, также изъ мѣщанъ изъ городовъ: **Народичъ** и **Вязовки** и изъ крестіянъ сосѣднихъ селъ. Копя уличила дворянина **Матвѣя Артюховича Мошковскаго** въ томъ, что онъ съ помощію жены, зятя и кузнеца, жившаго въ **Вязовкѣ**, укралъ котелъ въ вязовской церкви, также нѣсколько котловъ и другія вещи у евреевъ въ **Народичахъ** и медь изъ бортеѣ у дворянъ: **Дмитрія и Никона Науменковъ Мошковскихъ** и **Семена Игнатенка Мошковскаго**. Копный судъ приговорилъ виновнаго, **Матвѣя Мошковскаго**, къ смертной казни черезъ повѣшеніе, а его жену и зятя къ возвращенію украденныхъ вещей или къ уплатѣ ихъ стоимости. 1683. Юня 16. . . . . 189.
- LX. Объявленіе дворянина **Александра Белоцкаго** о томъ, что его документы, въ числѣ которыхъ были грамоты, пожалованныя его предкамъ русскими князьями и польскими королями, спрятаны были его отцемъ, **Харитономъ Белоцкимъ** во время козацкихъ смутъ и открыты только спустя тридцать лѣтъ; вслѣдствіе этого документы совершенно истлѣли. 1683. Юня 24. . . . . 193.
- LXI. Жалоба дворянина **Юсіафа Барановскаго** на дворянъ: **Богдана, Кирила и Семена Барановскихъ** о томъ, что они преслѣдовали постоянно истца; пре-

жде они нанесли сильные побои какъ ему, такъ и его женѣ; потомъ указали козакамъ, спрятанный имъ запасъ хлѣба, козаки разграбили этотъ хлѣбъ и тѣмъ довели истца до нищеты; наконецъ они составили несправедливый приговоръ купнаго суда, и вписали въ немъ имена людей не бывшихъ на купѣ, собирали потомъ прибавочныя подписи и, угостивъ купниковъ, помѣстили въ приговорѣ вымышленное обстоятельство: якобы Іосифъ Барановскій сознался въ покражѣ меду изъ одиннадцати бортей. Жалоба подтверждается свидѣтельствомъ вознаго, присутствовавшего на купѣ. 1683. Іюля 3. 195.

LXII. Жалоба дворянина Ивана Волковскаго на дворянъ, Ивана и Якова Пашинскихъ о томъ, что еще отецъ ихъ Давидъ Пашинскій, сообща съ казаками участвовалъ въ убіеніи и разореніи Оомы Волковскаго, брата Ивана; что Иванъ и Яковъ Пашинскіе выгнали изъ церкви Ивана Волковскаго, похитили церковное имущество, присвоили себѣ сѣно, принадлежащее Волковскому и т. п. 1684. Генваря 27 . . 201.

LXIII. Жалоба дворянъ: Димитрія Ивановича Левковскаго и Николая Ольшовскаго на дворянина Романа Даченка Левковскаго о томъ, что онъ многократно наносилъ оскорбленія, обиды и побои какъ имъ, такъ и ихъ семействамъ; особенно же онъ обесчестилъ истцевъ публично при собраніи многихъ шляхтичей изъ околичныхъ селъ. съѣхавшихся въ Левковичи на храмовой праздникъ «святаго Николая русскаго.» 1684. Мая 20 . . . . . 205.

LXIV. Жалоба дворянина Павла Каленскаго на дворянина Савву Сергіенка Ущановскаго о томъ, что онъ, встрѣтившись съ сыномъ истца, Михаиломъ Каленскимъ въ церкви, въ селѣ Чоповичахъ, куда съѣхались многіе околичныя шляхтичи на праздникъ св. Троицы, сначала оскорбилъ его въ церкви, а потомъ, находясь вмѣстѣ въ гостяхъ у Самуила Чоповскаго, и стрѣляя будтобы въ цѣль, убилъ его выстрѣломъ изъ ружья. 1685. Іюля 22. 209.

- LXV. Свидѣтельство, выданное дворянами кievскаго воеводства дворянамъ Чоповскимъ въ томъ, что они изъявили полную готовность представить на сейми-кѣ кievскаго воеводства доказательства о дворянскомъ происхожденіи своего рода, но не могли исполнить своего намѣренія потому только, что сеймикъ не состоялся. 1685. Сентября 10 . . . 214.
- LXVI. Жалоба дворянъ Левковскихъ и Невмерицкихъ на польскую татарскую хоругвь стародубскаго маршала Литава о томъ, что явившись въ села: Левковичи и Невмерицкое, жолнеры, служившіе въ этой хоругви, начали грабить скотъ и истязать жителей; они нанесли сильныя побои Петру Левковскому, предъявившему начальнику хоругви охранныя гетманскіе универсалы, другихъ Левковскихъ и Невмерицкихъ, гоняли по улицамъ, рубили и стрѣляли въ нихъ, многимъ, мужчинамъ и женщинамъ, нанесли смертельныя раны, остальныхъ осадили въ монастырѣ, который пытались взять приступомъ, потомъ расположившись лагеремъ въ селѣ, ограбили всѣ дома, перебили скотъ и уничтожили выданный хлѣбъ. 1685. Декабря 3. . . . . 217.
- LXVII. Жалоба польской татарской хоругви стародубскаго маршала, Криштофа Литава на дворянъ Левковскихъ и Невмерицкихъ о томъ, что они, загородивъ улицы, не пропускали хоругвь пройти черезъ свои села, и начали въ нее стрѣлять, многимъ жолнерамъ нанесли смертельныя раны, остальныхъ продержали цѣлыя сутки въ осадѣ въ ихъ таборѣ, отняли у нихъ нѣсколько лошадей и наконецъ подали противъ хоругви ложную и исполненную клеветы жалобу. 1685. Декабря 7 . . . 224.
- LXVIII. Жалоба дворянина Ивана Волковскаго на дворянъ: Якова и Ивана Пашинскихъ о томъ, что они, пользуясь всеобщимъ бѣгствомъ отъ татарскаго набѣга, похитили колокола и кресты, пожертвованные предками Волковскаго въ церковь въ селѣ Пашинахъ; потомъ Пашинскіе присвоили себѣ наслѣд-

- ство, слѣдующее Волковскому послѣ смерти его родственниковъ: Павла Волковского и Ивана Папинскаго. 1686. Августа 12 . . . . . 228.
- LXIX. Жалоба дворянъ: Самуила Домашевского и жены его Овдотіи на дворянъ: Михаила и Николая Ходаковскихъ, о томъ, что они, находясь въ связи съ козаками и, пользуясь бѣгствомъ Домашевской и перваго ея мужа, Семена Закусила, захватили ихъ домъ и земли въ селѣ Закусилахъ. Потомъ, когда Домашевскіе пріѣхали на родину, Ходаковскіе наносили имъ разныя обиды и побои, между прочимъ, выучились, неприличному шляхтскому званію, медицинскому искуству, и, желая умертвить Домашевского, размили на пути его какой то ядъ; наконецъ, обвинивъ его ложно въ похищеніи косы, собирали купу, для того, чтобы судить его, не обращая вниманія на то, что такія сборища, даютъ поводъ къ крестьянскимъ волненіямъ. 1687. Апрелья 26 . . . . . 231.
- LXX. Жалоба дворянина Игнатія Невмержицкаго на дворянъ: Богдана, Семена и Кирика Барановскихъ о томъ, что они убили тестя его, Ивана Барановскаго, подозрѣвая его въ томъ, что онъ указалъ козакамъ мѣсто, въ которомъ обвиненные спрятали свои пожитки. 1687. Іюня 17. . . . . 234.
- LXXI. Жалоба дворянъ Невмержицкихъ на дворянъ: Николая Думинскаго и Даніила Словенскаго, о томъ, что Думинскій наноситъ имъ разныя обиды; въ послѣднее-же время, когда зять его Словенскій опредѣлился писаремъ въ козацкое войско, то они оба, съ помощію козаковъ, наносили побои Невмержицкимъ, грабили ихъ собственность, опустошали сады и стращали ихъ угрозами. Факты эти подтверждаются свидѣтельствомъ вознаго. 1687. Августа 11. 237.
- LXXII. Протестъ дворянъ: Меленевскихъ, Дидковскихъ, Выговскихъ, Ходаковскихъ, Мошковскихъ, Чоповскихъ и Волковскихъ противъ постановленія сеймика кіевскаго воеводства, по которому предписано

- было депутатамъ, отправленнымъ на сеймъ отъ дворянъ кѣвскаго воеводства, хлопотать о раздачѣ шляхтичамъ имѣній, принадлежавшихъ Кіево-Печерскому и другимъ кѣвскимъ монастырямъ. 1688. Марта 2. . . . . 243.
- LXXIII. Жалоба Якова Пржыборовскаго, капитана-лейтенанта пѣхотнаго полка литовскаго канцлера на дворянъ Левковскихъ и Невмержицкихъ о томъ, что они, ослобившись за постой въ ихъ селѣ одной роты полка его, обѣщали убивать каждаго, попавшагося имъ, солдата этой роты, и что они дѣйствительно захватили въ своемъ селѣ, и убили одного изъ солдатъ — Якова Гудзевича. 1688. Апрѣля 29. . . . . 244.
- LXXIV. Жалоба дворянина Александра Беха на дворянина Радіона Дидковскаго о томъ, что онъ захватилъ земли, принадлежавшія Беху, вырылъ изъ земли зарытыя Бехомъ вещи, напалъ на его домъ вмѣстѣ съ козаками и нанесъ побои ему и его семейству. 1688. Іюня 26. . . . . 248.
- LXXV. Рѣшеніе кѣвскаго гродскаго суда по дѣлу между дворянами: Антоніемъ и Павломъ Волковскими и Яковомъ и Иваномъ Пашинскими. Волковскіе жаловались, что отецъ Пашинскихъ, Даниилъ, напалъ вмѣстѣ съ козаками еще въ 1648 году, на ихъ дядю, Федора Волковскаго и былъ причиною его убіенія и разоренія; что потомъ Пашинскіе причиняли Волковскимъ разныя обиды, грабежи и побои, грабили купцовъ, проѣзжавшихъ черезъ село Пашины, выгоняли Волковскихъ изъ церкви и т. п. Судъ гродскій кѣвскій, вслѣдствіе неявки отвѣтчиковъ въ назначенный срокъ, лишилъ ихъ права представлять свидѣтелей и, напротивъ, принялъ показанія свидѣтелей, доставленныхъ истцами; кромѣ того приказалъ публиковать на Пашинскихъ «баницію» за неявку въ судъ. 1688. Августа 21. . . . 251.
- LXXVI. Рѣшеніе кѣвскаго гродскаго суда по иску Игната и Симеона Кубылинскихъ на Ивана Меленев

скаго-Кубылинскаго и на наслѣдниковъ Стефана и Каленика Кубылинскихъ, Мелешка и Яцка Геевскихъ, Романа Угловскаго и другихъ, о томъ, что поименованные обвиненные убили въ 1653 году отца истцевъ, Николая Кубылинскаго, находившагося въ службѣ у Северина Потоцкаго. Судъ градскій кievскій, за неявкою отвѣтчиковъ, приговорилъ ихъ къ баниці и лишилъ права представлять свидѣтелей на люблинскій трибуналъ, показанія-же, представленныя свидѣтелями со стороны истцевъ, призналъ дѣйствительными. 1688. Августа 27. . . . . 259.

LXXVII. Жалоба дворянъ Блоцкихъ, на дворянъ Меленевскихъ о томъ, что они нападали на домъ Блоцкихъ и, собравъ козаковъ, устрашали ихъ, угрожая лишить жизни. 1688. Августа 28. . . . . 265.

LXXVIII. Жалоба дворянки Евфросиніи Редчицовой, урожденной Подгаецкой, на дворянъ: Федора и Ивана Думинскихъ о томъ, что они, во время козацкой войны, вмѣстѣ съ покойнымъ ихъ отчимомъ, Федоромъ Думинскимъ, нападали на дворы шляхетскіе, опустошали ихъ и шляхтичей убивали. Между прочими грабежами, они вырыли изъ земли и присвоили себѣ мѣдные котлы, зарытые родителями истицы, бѣжавшими въ Литву отъ козаковъ. Не смотря на многократныя требованія со стороны Редчицовой, они не хотѣли ее удовлетворить, наносили ей побои и разныя другія обиды. 1688. Августа 30. 268,

LXXIX. Жалоба дворянина Кирила Закусила на дворянина Григорія Закусила о томъ, что послѣдній, поступивъ въ кievскій козацкій полкъ въ 1651 году, и сдѣлавшись въ немъ сотникомъ, захватилъ земли истца и, пользуясь оплошностію его опекуна, удержалъ ихъ въ своемъ владѣніи. 1689. Мая 21. 271.

LXXX. Жалоба регента градскаго кievскаго, Степана Ивановича Дидковскаго отъ имени многихъ другихъ Дидковскихъ на дворянъ: Юсіфа, Данила и Степана Даниловича Дидковскихъ о томъ, что они,

бывая въ Кіевѣ, получали книги и подарки для церкви, находящейся въ селѣ Дидковцахъ, отъ разныхъ духовныхъ лицъ и не доставляли ихъ по принадлежности; также о томъ, что Степанъ Даниловичъ Дидковскій ворвался въ домъ священника, завладѣлъ ключемъ отъ церкви и похитилъ изъ ней «Трїодъ постную» пожертвованную въ эту церковь Иннокентіемъ Гизелемъ. 1689. Мая 21. . . 272.

LXXXI. Объявленіе дворянина Александра Скаржинскаго о томъ, что, во время козацкой войны 1648 г., сожжены были всѣ его документы, хранившіеся въ подвалѣ церкви, въ селѣ Малыхъ Сынгаяхъ. 1689. Мая 27: . . . . . 275.

LXXXII. Объявленіе дворянина Оомы Оедоровича Ходаковскаго о томъ, что, во время козацкой войны, сожжены были разные документы, спрятанные его отцемъ въ лѣсу, въ борти, и что подлинники ихъ также уничтожены, вслѣдствіе сожженія козаками городскихъ оvrуцкихъ книгъ. 1689. Іюля 4. . . , 277.

LXXXIII. Жалоба дворянки Оеодоры Янковской на дворянъ: Павла, Михаила и Ивана Сингаевскихъ, Власа и Сака Шишнаревичевъ о томъ, что они, устроивъ на дорогѣ засаду, убили ея мужа Оеодора Янковскаго, ее сильно избили и вещи ихъ пограбили. Августа 30. . . . . 279.

LXXXIV. Жалоба игумена Левковскаго монастыря, Арсенія Терпиловскаго на дворянина Василя Супруненка Левковскаго о томъ, что послѣдній, явившись въ нетрезвомъ видѣ на поминальный обѣдъ, устроенный послѣ похоронъ Василя Левковскаго оскорбилъ словами и побоями отца Іону, іеромонаха Левковскаго монастыря, приглашеннаго для освященія обѣда. 1689. Октября 29 . . . . . 282.

LXXXV. Жалоба дворянъ: Василя Меленевскаго, сына его, Степана, и зятя, Ивана Блоцкаго, на многихъ дворянъ: Меленевскихъ и Недашковскихъ и на родственниковъ ихъ, людей посполитыхъ: Гришка Нестратенка, Іосифа и Ивана Татуровичей о томъ,

что обвиненные наносили истцамъ многократныя обиды: производили буйства въ домахъ ихъ. поносили ихъ словами публично на праздникахъ, крѣстбинахъ и т. п. и наконецъ нанесли имъ жестокіе побои. 1690. Генваря 9. . . . . 285.

LXXXVI. Королевскій мандатъ, требующій въ задворный, ассессорскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсуновскихъ, Пашинскихъ, Волковскихъ, Васьковскихъ, Барановскихъ, Ущাপовскихъ и другихъ вслѣдствіе иска противъ нихъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго, который обвинилъ ихъ въ томъ, что они незаконно присвоили себѣ дворянское званіе и отказались отъ подсудности старостѣ и отъ боярскихъ повинностей въ пользу овруцкаго замка. 1690 Юня 13. . . . . 289.

LXXXVII. Жалоба дворянина Георгія Ущাপовскаго на дворянъ: Михаила, Артемія, Григорія и Евфимія Ущাপовскихъ и на Василису и Марину Васьковскихъ о томъ, что обвиненные отняли въ церкви у дочери истца, Анны, крашеное яйце и ее побили, называя ея родителей «недовѣрками». Потомъ они безспрестанно преслѣдовали истца и его семью, наносили имъ побои, разоряли хозяйство и т. п. 1690. Сентября 2 . . . . . 291.

LXXXVIII. Жалоба дворянина Радіона Шкуратовскаго на дворянъ: Евфимія, Василя и Романа Шкуратовскихъ и Федора Барду-Ходаковскаго о томъ, что они во время «кануна» въ селѣ Шкуратахъ, будучи въ пьяномъ видѣ, поносили истца неблагопрістойными словами среди многочисленнаго собранія околичныхъ шляхтичей, съѣхавшихся въ Шкураты на канунъ. Потомъ обвиненные ворвались въ домъ истца и нанесли сильныя побои ему и его женѣ. 1690. Сентября 22 . . . . . 295.

LXXXIX. Объявленіе вознаго о томъ, что онъ вручилъ по принадлежности королевскіе мандаты, требующіе въ ассессорскій задворный судъ дворянъ: Мошковскихъ, Дидковскихъ, Болсуновскихъ, Васьковскихъ,

- Костюшковскихъ, Белоцкихъ и другихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго, о присвоеніи ими незаконно шляхетскихъ правъ и земель овруцкаго староства. 1691. Марта 28. . . . . 298.
- ХС. Протестъ дворянъ Пашинскихъ и Волковскихъ противъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго, о томъ, что онъ, вопреки древнимъ грамотамъ и привилегіямъ, оспариваетъ ихъ дворянское достоинство и выхлопоталъ у короля мандатъ, оскорбляющій честь истцевъ. 1691. Іюля 19. . . . . 301.
- ХСІ. Протестъ дворянъ: Ущановскихъ, Васьковскихъ, Барановскихъ, Мошковскихъ и Болсуновскихъ противъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго, о томъ, что онъ, вопреки древнимъ грамотамъ и привилегіямъ, оспариваетъ ихъ дворянское достоинство и выхлопоталъ у короля, оскорбительный для ихъ чести, мандатъ 1691. Іюля 27. . . . . 303.
- ХСІІ. Жалоба поручика Давида Тальковскаго на дворянъ Мошковскихъ и на козаковъ полка Искрицкаго, о томъ, что они прогнали изъ села Мошковъ и ограбили, устроивъ пожаръ, хоругвь войска, отправленную въ Мошки на квартиру. 1691. Декабря 10. . . . . 305.
- ХСІІІ. Жалоба панцырной хоругви кievскаго подчашія, Степана Гурскаго, на бояръ Мошковскихъ о томъ, что послѣдніе, вмѣстѣ съ козаками изъ полка Василія Искрицкаго, напали на хоругвь, проходившую черезъ село Мошки, стрѣляли въ солдатъ, многихъ опасно поранили и изувѣчили нѣсколько лошадей. 1692. Марта 13. . . . . 308.
- ХСІV. Жалоба Франциска Бильскаго, товарища панцырной хоругви кievскаго подчашія, Гурскаго, на бояръ Мошковскихъ, о томъ, что они, во время нападенія на панцырную хоругвь, сильно избили истца, а товарища его, Михаила Невенгловскаго, убили. 1692. Апрѣля 2. . . . . 312.
- ХСV. Жалоба дворянина Ивана Блоцкаго на дворянъ:

- Василія, Григорія и Степана Меленевскихъ, также на родственника ихъ Ивана Бобра, о томъ, что они за грабежи и нападенія на шляхетскіе дворы, находились подъ военнымъ судомъ и были приговорены къ смертной казни, но потомъ, освободившись по прозбѣ сосѣдей, продолжаютъ прежнія безчинства; они, между прочимъ, нанесли жестокіе побои Блоцкому и продолжаютъ угрожать ему дальнѣйшими нападеніями, утверждая, что они «собакъ напоятъ ляцкою кровью». 1692. Мая 20. . . . 314.
- ХСVI. Жалоба дворянина Остафія Дедовича-Трипольскаго на дворянъ: Михаила, отца, и Григорія, Василія и Юсифа, сыновей, Кончаковскихъ, о томъ, что они завладѣли его имуществомъ и неоднократно покушались убить его; что кромѣ того Василій и Григорій Кончаковскіе, находясь постоянно на службѣ у разныхъ полковниковъ козацкихъ: Лончинскаго, Апостола и Палія, грабили вмѣстѣ съ ними шляхетскія имѣнія, въ томъ числѣ и имѣніе Трипольскаго. 1692. Августа 22. . . . . 317.
- ХСVII. Мандатъ королевскій, требующій въ сеймовый судъ дворянъ; Пашинскихъ, Волковскихъ и Костюшковскаго, вслѣдствіе жалобы на нихъ оvrуцкаго старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что они отказываются подчиняться суду оvrуцкаго старосты и исполнять, издавна на нихъ возложенныя, боярскія повинности. 1693. Октября 10. . . . . 322.
- ХСVIII. Жалоба товарища панцырной хоругви, Михаила-Франциска Костюшки на всѣхъ дворянъ Мошковскихъ, о томъ, что, во время пребыванія истца на квартирѣ въ селѣ Мошкахъ, Мошковскіе неоднократно нападали на его квартиру, били его слугъ, грабили вещи и угрожали истцу смертію. 1694. Юня 16. . . . . 324.
- ХСIX. Жалоба наместника панцырной хоругви, Петра Горжковскаго и его сослуживцевъ на дворянъ: Невмержицкихъ, Левковскихъ и Кубылинскихъ, о томъ, что они, во время ярмарки въ мѣстечкѣ Ве-

ледникахъ, напали сначала на слугъ, а потомъ на самыхъ истцевъ, нанесли имъ тяжелые побои и раны, опрокинули съ коней и пограбили у нихъ разныя вещи. 1694. Юля 5 . . . . . 328.

C. Рѣшеніе люблинскаго трибунала по дѣлу между овруцкимъ старостою, Францискомъ Потоцкимъ и дворянами: Мошковскими, Васьковскими, Пашипскими и Волковскими. Люблинскій трибуналъ, считая недѣйствительнымъ сомнѣніе въ дворянскомъ званіи отвѣтчиковъ, предоставляетъ сеймовому суду рѣшить: кому должны принадлежать, занимаемыя ими, земли—овруцкому староству или отвѣтчикамъ? 1695. Октябрю 21 . . . . . 331.

СІ. Жалоба подстаросты гродскаго овруцкаго, Михаила Ставецкаго и подстоля овруцкаго, Феодора Павши на дворянъ: Мошковскихъ, Васьковскихъ, Болсуновскихъ, Пашинскихъ, Волковскихъ, Гошовскихъ и другихъ, живущихъ въ околичныхъ селахъ, о томъ, что они, по наущенію регента гродскаго кievскаго, Стефана Дидковскаго, собравшись вооруженные въ селѣ Мошкахъ, недопустили истцевъ бранію и угрозами въѣхать въ это село; истцы-же ѣхали въ Мошки въ качествѣ королевскихъ комиссаровъ, съ цѣлю исполнить королевскій приговоръ, состоявшійся по дѣлу между отвѣтчиками и овруцкимъ старостою. 1696. февраля 9 . . . . . 333.

СІІ. Жалоба дворянина Якова Пашинскаго на дворянъ: Павла, Антонія, Василя и Захарія Волковскихъ о томъ, что они многократно причиняли истцу разныя обиды, подговаривали къ тому же козаковъ и наконецъ убили выстрѣломъ изъ ружія его сына, Вячеслава Пашинскаго. 1698. Юня 25. 335.

СІІІ. Жалоба дворянина Александра Скаржинскаго на дворянина Ивана Кириченка-Виговскаго о томъ, что онъ, бывши козацкимъ судьей, похвалялся рѣзать ляховъ, а потомъ вмѣстѣ съ дворянами Сынгаевскими и съ козаками Палѣя многократно нападалъ на домъ Скаржинскаго, грабилъ его имуще-

- ство, билъ членовъ его семіи и наносилъ ему дру-
гія обиды. 1696 Іюля 6. . . . . 338.
- CIV. Протестъ многихъ дворянъ кіевскаго воеводства
противъ двухъ пунктовъ постановленія сеймика то-
го-же воеводства: относительно отнятія у львов-
скаго епископа Шумлянскаго имѣній, принадлежав-
шихъ митрополіи кіевской и относительно лишенія
сана—овруцкаго архимандрита Домарацкаго, за не-
благородное его происхожденіе. 1698. Іюля 15: . . . 344.
- CV. Протестъ православныхъ дворянъ воеводствъ кіев-
скаго и воынского противъ депутатовъ, отправлен-
ныхъ на сеймъ этими воеводствами о томъ, что
депутаты, не смотря на данную имъ инструкцію,
допустили узаконить на сеймѣ два постановленія,
стремящіяся къ стѣсненію Православія.—Дворяне
жалуются также на уряды: луцкій, кременецкій и
владимірскій о томъ, что они не приняли ихъ про-
теста въ актовья книги своихъ городовъ. 1699.
Декабря 22. . . . . 346.
- CVI. Королевскій мондаты, требующій въ королевскій
ассессорскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсу-
новскихъ, Папинскихъ, Васьковскихъ, Ущиповскихъ
и другихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкаго
старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что они
отказываются отъ повиновенія овруцкому старостѣ
и отъ исполненія боярскихъ повинностей, подаютъ,
исполненныя клеветы, жалобы на старосту, при
своиваютъ себѣ право судить и казнить смертію
другъ друга, нападаютъ и разбиваютъ хоругви
короннаго войска, прогоняютъ съ оружіемъ въ ру-
кахъ королевскихъ комиссаровъ, истязаютъ ста-
ростинскихъ слугъ и осмѣливаются подымать руку
на самаго старосту. 1699. Декабря 30. . . . . 349.
- CVII. Позовъ, требующій въ судъ гродскій, овруцкій
дворянъ: Ивана и Михаила Пашковскихъ, вслѣд-
ствіе жалобы на нихъ дворянина Александра-Эбиг-
нева Якубовскаго о томъ, что Пашковскіе захвати-
ли часть села Щенева, принадлежащую Якубов-

- скому и, пользуясь дружбою и покровительством
козацкаго полковника, Палѣя, отбирали въ свою
пользу пошлыны, слѣдовавшіе Якубовскому. 1700.
Февраля 18. . . . . 352.
- CVIII.** Жалоба дворянина Гавріила Ступницкаго на дво-
рянъ: Якова Красовскаго, Григорія Васьковскаго,
Самуила и Григорія Ходаковскихъ, о томъ, что
они нанесли ему разныя оскорбленія въ то время,
когда онъ прїѣхалъ въ село Чотыробоки для поимки
бѣглаго своего крестіанина. 1706. Февраля 1. . . 354.
- CIX.** Духовное завѣщаніе монаха Мануила Дидковска-
го, по которому онъ отказываетъ въ пользу пле-
мянника своего, Ивана Гавриленка Дидковскаго, свои
земли какъ наслѣдственныя такъ и благопріобрѣ-
тенныя. Къ завѣщанію присоединено свидѣтельство
монаха Свиридїона Меленевскаго о томъ, что онъ
дѣйствительно продалъ свою землю Мануилу Дид-
ковскому и всѣ деньги сполна получилъ. 1706.
Февраля 4. . . . . 356.
- CX.** Актъ избранія Кирила Шумлянскаго въ санъ
епископа луцкаго и острожскаго православнымъ
духовенствомъ и дворянами волынскаго воеводства.
1710. Іюня 16. . . . . 358.
- CXI.** Духовное завѣщаніе дворянина Максимиліана Ге-
евскаго—Ловдыковскаго. Завѣщатель объявляетъ, что
онъ желаетъ умереть исповѣдывая православіе, дѣ-
лаетъ распоряженіе о томъ, чтобы его останки
были похоронены при церкви Успенія Пресвятой
Богородицы въ селѣ Поддубцахъ. Далѣе онъ по-
ручаетъ своимъ наслѣдникамъ поминать его душу
и отказываетъ имъ имѣніе. 1710. Августа 18. . . 363,
- CXII.** Жалоба дворянки Христины Шишнаревичевой на
дворянъ: Стемиковскихъ, Мошковскихъ, Каменскаго
и Духовскаго о томъ, что они овладѣли ея земля-
ми и угодіями. ночью напали на ея домъ и загра-
биди у ней вола. 1712. Генваря 22. . . . . 368.
- CXIII.** Мандатъ требующій въ королевскій ассессорскій
судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсуновскихъ, Уща-

- повскихъ, Васьковскихъ, Гошовскихъ и другихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкаго старосты Иосифа-Антонія Бржуховскаго о томъ, что они незаконно присвоили себѣ шляхетское званіе и отложились отъ повиновенія овруцкимъ старостамъ. 1712. Ноября 6. . . . . 370.
- CXIV.** Жалоба дворянки Елены Клитынской на священника Ивана Ходаковскаго и на сына его, Василя, о томъ, что Ходаковскій написалъ свидѣтельство слугѣ, бѣжавшему отъ Клитынской и потомъ, когда дѣло обнаружилось, отнявъ у ней это свидѣтельство насильно и уничтожилъ его. 1713. Мая 10. 372.
- CXV.** Рѣшеніе кievскаго земскаго суда по дѣлу о обвиненіи скарбникомъ житомирскимъ, Василемъ Выговскимъ, дворянина Александра Ходаковскаго въ томъ, что онъ собиралъ, недозволенную закономъ, купу и по ея приговору отнявъ скоть у крестьянъ Выговскаго, которыхъ оговорилъ на купномъ судѣ въ похищеніи у него хлѣба. Земскій кievскій судъ постановилъ отстрочить разбирательство дѣла впредь до собранія показаній свидѣтелей. 1714. Генваря 20. 374.
- CXVI.** Жалоба дворянъ: Антонія Езерскаго и Ивана Рабштинскаго на крестьянъ Рабштинскаго: Петра, Марка и Павла Горбаченковъ-Якимовцевъ, живущихъ въ селѣ Швабахъ, о томъ, что они отказываютъ въ повиновеніи истцамъ, присоединившись къ боярамъ Швабамъ, присвоиваютъ себѣ незаконно боярское званіе, отнимаютъ у истцевъ земли и наносятъ имъ побои и другія оскорбленія. 1714. Ноября 7. . . . . 377.
- CXVII.** Жалоба игумена Левковскаго монастыря, Паисія Тарнавскаго на дворянъ Левковскихъ, о томъ, что они наносили побои и другія обиды монахамъ Левковскаго монастыря и двухъ изъ нихъ: Макарія Недзельскаго и Феодосія, обвинивъ ложно въ покражѣ церковнаго имущества, не допустили присутствовать при католической процессіи въ езуитскомъ костелѣ. 1715. Августа 12. . . . . 379.

- СХVІІІ.** Объявленіе банниці на дворянъ: Петра, Ивана и Михаила Закусильовъ вслѣдствіе жалобы на нихъ дворянъ: Ивана, Прокопа и Николая Закусильовъ, о томъ, что они не исполнили приговора третейскаго суда, по которому должны были подвергнуться тюремному заключенію и уплатить въ Закусильовскую церковь штрафъ, за самовольное похищеніе изъ церкви воска и церковной утвари. 1715. Октября 9. . . . . : . . . . . , ... 382.
- СІХ.** Явка въ акты о ввручкѣ книги боярыномъ Гришкомъ Толкачомъ грамоты, данной предку его Лосинѣ на землю Тенетеловщину кievскимъ воеводою, княземъ Михаиломъ Ивановичемъ. 1717. Мая 28. . . . . 384.
- СХХ.** Жалоба о ввручкѣ езуитской коллегіи на дворянъ Недашковскихъ о томъ, что они вытѣснили езуитовъ изъ принадлежавшей послѣднимъ части села Недашковь, захватили другія езуитскія имѣнія и, не смотря на рѣшеніе люблинскаго трибунала, не возвращаютъ этихъ имѣній и стараются ихъ разорить. 1717. Іюня 20. . . . . 385.
- СХХІ.** Жалоба дворянъ: Дмитрія и Григорія Невмержицкихъ на дворянъ Верповскихъ и Ярмолинскихъ о томъ, что обвиненные присвоили себѣ земли истцевъ, наносятъ имъ побои и оскорбленія и портятъ ихъ хлѣбъ чарами, завивая его. 1718. Сентября 20 . . . . . 387.
- СХХІІ.** Духовное завѣщаніе дворянки Татіаны Пригарницкой изъ рода Ходаковскихъ. Завѣщательница отказываетъ сыновіямъ и внуку свое имѣніе и требуетъ, чтобы наследники похоронили ея тѣло «обычаемъ греко-рускимъ» при церкви въ селѣ Ходакахъ, гдѣ покоятся всѣ ея предки. 1719. Февраля 25. . . . . 389.
- СХХІІІ.** Жалоба езуитовъ о ввручкѣ коллегіи на дворянина Михаила Сынгаевского о томъ, что онъ распространяетъ дурную молву о езуитскомъ ордѣнѣ, подстрекаетъ мѣщанъ о ввручкѣхъ наносить езуитамъ разныя оскорбленія и обиды и похваляетъ

- ся сжечь монастырь и изгнать езуитовъ изъ Овруча. 1719. Августа 23. . . . . 592.
- СХХIV.** Жалоба дворянъ Василя и Павла Волковскихъ на дворянина Юрія Ходаковского о томъ, что онъ вызывалъ истцевъ дважды на поединокъ во время «кануновъ», бывшихъ на праздникахъ: Воздвиженія въ селѣ Выговѣ и «Покровы» въ селѣ Ходакахъ. Когда-же Волковскіе отказались принять вызовъ, то Ходаковский нанесъ имъ побои. 1719. Ноября 16. 394.
- СХХV.** Жалоба овруцкой езуитской коллегіи на дворянина Михаила Сынгаевского о томъ, что онъ, во главѣ овруцкихъ мѣщанъ, разорилъ дачу, принадлежавшую езуитамъ и побилъ ихъ управляющаго, поносилъ публично езуитскій орденъ, называя членовъ его «собаками» и нападалъ съ толпою вооруженныхъ людей на помѣщеніе, занимаемое езуитами въ овруцкомъ замкѣ. 1720. Юня 20 . . . . 395.
- СХХVI.** Позовъ, требующій въ кievскій гродскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Ходаковскихъ и Духовскаго, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкой езуитской коллегіи о томъ, что они захватили поля и земли, принадлежавшія овруцкой коллегіи, и оскорбили одного изъ ея членовъ. 1721. Генваря 4. . . . . 399.
- СХХVII.** Позовъ, требующій въ кievскій гродскій судъ князя Юсифа Чарторыйскаго, вслѣдствіе жалобы на него дворянъ: Павла Ходаковского и Ивана Прегарлинскаго о томъ, что князь Чарторыйскій, въ сопровожденіи вооруженныхъ людей, напалъ на село Ходаки, убилъ дворянина Степана Ходаковского и двое малолѣтнихъ дѣтей Прегарлинскаго, многихъ-же другихъ Ходаковскихъ самовольно заключилъ въ тюрьму. 1745. Декабря 9. . . . . 401.
- СХХVIII.** Отвѣтъ дворянъ овруцкаго уѣзда на доказательства приведенныя, по тяжбному съ ними дѣлу, овруцкимъ старостою, Стецкимъ. (1780). . . . 403.

О П Е Ч А Т К И.

Страница	строка	Напечатано	слѣдуетъ читать
XVI	25	Мяхайловичъ	Михайловичъ
7	18	prosząc	prosząc
8	26	derżyt	derżyt
9	5	uказуwali	uказыwаѳi
77	7	Романъ	Романъ
—	18	святон	святон
79	14	казалк	казали
99	10	обесцечивавшей	обеспечиваетъ
105	4	osobliwie	osobliwie
110	1	опись	опытъ
113	23	унесли ихъ съ собою	уничтожили ихъ
201	10	Деміаномъ	Реміаномъ
244	25	апреля	апрѣля
324	20	оку	року
350	30	rosprożitej	rospolitej
362	3	Knerulski	Knerutski
384	16	число	индиктъ
401	13	Пригарлинскаго	Прегарлинскаго
403	7	(1760)	(1790)
456	20	мондаты	мандаты